22162

ספר

עין יעקב

חלק רביעי

אגדות בבלי וירושלמי עם פי' רש"י והחדושים
שבאו בו ככל אשר נדפסו כמה פעמים.
ובתוספת מעלות רבות.

א) נדפסו בשלימות לא יחסר כלום.
יתענגו הרואים.
ב) הוגהו מכל הטעיות והשבושים בשקידה
רבה.
ג) ציונים והגהות ככל אשר נדפסו בספרי
ע"י הגדולים.
ד) הגהות הב"ח על אגדות.

מסכת בבא קמא

ארבעה אבות

פרק ראשון

ת"ר *כי יגח אין נגיחה אלא בקרן שנא' *ויעש ב
לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה ע"ב
אמר ה' באלה תנגח את ארם וגו' ואומר *בכור שמות כא
שורו הדר לו וקרני ראם קרניו [בהם עמים ינגח] מ"ל כב
מאי ואומר וכ"ת ד"ת מדברי קבלה לא ילפינן דניאל ג
ת"ש בכור שורו הדר לו:

[תולדה דקרן מאי היא נגיפה וכו' מאי שנא סה
נגיחה דקרי ליה אב דכתי' כי יגח נגיפה
נמי כתיב כי יגוף האי נגיפה נגיחה הוא דתניא]
פתח בנגיפה וסיים בנגיחה לומר לך ווהי נגיחה
ווהי נגיפה מ"ש גבי אדם דכתיב כי יגח ומ"ש
גבי בהמה דכתיב כי יגוף אדם דאית ליה מולא

פתח בנגיפה כי יגוף שור איש את שור רעהו: וסיים בנגיחה
לו כודע כי שור נגח הוא ולא כתיב כי שור נגף הוא אלא
שור נגח: לומר לך להך נגיפה לאו דקיפת הגוף אלא נגיקת
קרן וליכא למימר דאכתי נגיפה הוי [אב] ונגיקה זוהי נגיפה
להייכו דקיפת הגוף להא נגיקה מאכתן דנקרן היא: גבי אדם
כתיב נגף אלא כתיב כי יגף שור את איש וגבי נגיקת שור נמי
כתיב כי יגוף שור איש את שור רעהו: אדם דאית ליה מולא

כתיב כי יגח בהמה דלית לה מולא כתיב כי יגוף:

ג ארבעה אבות נזיקין השור והבו' והמבעה והבער

ע"ב וכו'. מאי מבעה רב אמר מבעה וה אדם
ושמואל אמר מבעה וה השן רב אמר מבעה זה
ישעי' כח אדם דכתיב *אמר שומר אחא בקר וגם לילה אם
עובדי' ו תבעיון בעיו ושמואל אמר מבעה וה השן דכתי' *איך
נחפשו עשו נבעו מצפוניו מאי משמע כדמתרגם
רב יוסף איכדין איתבליש עשו אתגליין מטמרוהי:

ט א"ר אסי א"ר זירא א"ר הונא במצוה עד שליש

בס ע"ב מאי שליש *אילימא שליש ביתו אלא מעתה
אי אתרמי ליה תלתא מצוחא ליתיב לכוליה ביתיה
אלא א"ר זירא בהידור מצוה עד שליש במצוה.

צריך לו דעת לשמור את גופו: כתיב כי יגח לולקי כתכוון השור להרע ודין עליו נכס לבל כגיפה הוי משמע שולחו עומד ולקמן נקרכיו ל"ח לית לי' מזלח ולימו כוח להמיתו בכגיפ' דהוח (כגיפת) [דקיפת] קרן מעט שלח בכגיקה נכס בכווכה ובתקיבת קרן בגוף: אמר שומר הקב"ה: אחא בקר גחולה ללדיקים: וגם לילה קושך לרשעי': אם תשובו בתשובה ותנקשו מקילה: בעיו חלמח בחדס כתיב בעיו: אינליין תרגומו של כבעו חלמח כבעו לשון גילוי הילכך לחר מבעה זה השן דמבעה לשון מגולה הוח דהייכו שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה;

שליש ביתו שקיב חדס לבזבז נמלו' לולב חו לילית חו ס"ת
שלים מה שים לו: בהידור מצוה עד שליש במצוה
שחס מולח ב' ס"ת לקנות ח' הדור מקבירו יוסף שלים הדמים

בעי רב אשי שליש מלגיו או שליש מלבר תיקו
במערבא אמרי משום דר' זירא עד שליש משלו
מכאן ואילך משל הקב"ה:

תניא ר' נתן אומר מנין שלא יגדל אדם כלב רע א
בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך טו
ביתו שנא' *ולא תשים דמים בביתך: *תניא צבוע ע"ב
וכר לאחר ו' שנים נעשה עטלף. עטלף לאח"ר ו' דכתי' כ
שנים נעשה ערפד ערפד לאחר ו' שנים נעשה טז
קימוש. קימוש לאחר ו' שנים נעשה חוח. חוח
לאחר ו' שנים נעשה שד. שדרו של אדם לאחר
ו' שנים נעשה נחש והוא דלא ברע במודים:

*וישכב חזקיהו עם אבותיו ויקברוהו במעלה קברי ב

סס ע"ב ד"ה ב לם ויקח את ההדור דתניא זה חלי וחכוהו התכלה לפניו במלות עשה לך ס"ת נאה לולב נאה טלית נאה ציצית נאה: מלגיו כגון חס הקטן כמכר בסם יוסיף ב' דיכרים דהייכו שלים מלגיו שלים שבתוך הלמים ויקח את ההדור: או שליש מלבר הלמים יקלוק לב' ויוסיף קלק ג' מעלו דהייכו חס קטן כמכר בו' יוסיף ג' דיכרין ויקח את הגדול בט': עד שליש משלו דהייכו לותו שלים שיוסיף בהידור מלות מצלו הוא שחייבו כפרע לו בקייו כלחמרי היום לעצותם ולא היום ליטול שכרם: מכאן ואילך מה יוסיף בהידור יותר על שלים יפרע לו הקב"ה בקייו:

(צבוע זכר פי' בערוך לפעה. גיר הלבועים מתרגמינן מישור לפעיל: ערפד תרגום ירוחלמי עטלף ערפדא): נגמ' לא כמנא הרמ"י ון נכתן

ויקברוהו במעלה וגו' בזקיה כתיב בספר דברי הימים:

בני דוד. אמר רבי אלעזר במעלה אצל מעולים
ד"ח מז שבמשפחה ומאן נינהו דוד ושלמה *וישכיבוהו
במשכב אשר מלא בשמים וזנים מאי בשמים
וזנים ר' אלעזר אומר זני זני. רב שמואל בר נחמני
אומר בשמים שכל המריח אותם בא לידי זמה:
ג *כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי. רבי
סס אלעזר אומר שחשדוהו מזונה ר' שמואל בר
ירמיה יח נחמני אומר שחשדוהו מאשת איש בשלמא למ"ד
משלי כג שחשדוהו מזונה היינו דכתיב *כי שוחה עמוקה
זונה. אלא למ"ד שחשדוהו מאשת איש מאי
שוחה אטו אשת איש מי נפקא מכלל זונה בשלמא
ירמיה יח למ"ד שחשדוהו מאשת איש היינו דכתיב *אתה
ה' ידעת את כל עצתם עלי למות אלא למ"ד
שחשדוהו מזונה מאי למות שהשליכוהו לבאר
סס טיט. דרש רבא מ"ד *ויהיו מוכשלים לפניך בעת
אפך עשה בהם אמר ירמיה לפני הקב"ה רבש"ע
אפילו בשעה שעושים צדקה הכשילם בבני אדם
שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהם שכר:
ד *וכבוד עשו לו במותו מלמד שהושיבו ישיבה

סס וישכיבוהו במשכב נחסח מלך יהוד': זני זני מיכי מיכי נחמיס
ד"ח נ נב הרנה כדמתרגם למיכהו לזכוהי:
עצתם עלי למות דחזת חיס חית נה קיוב מיתה חגל נזוכה
פכויה ליכח מיתה:
וכבוד עשו לו במותו נקזקיה כתיב: ישיבה תלמידים לעסוק

על קברו. פליגי בה רבי נתן ורבנן חד אמר
ג' *וח"א ז' ואמרי לה שלשים. תנו רבנן וכבוד יז
עשו לו במותו זה חוקיה מלך יהודה שיצאו לפניו
ל"ו אלף חלוצי כתף דברי ר' יהודה א"ל ר' נחמיה:
והלא גם לפני אחאב עשו כן אלא שהניחו ס"ת
על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה. והאידנא
נמי עבדינן הכי אפוקי מפקינן אנוחי לא מנחינן.
ואבע"א אנוחי נמי מנחינן קיים לא אמרינן. אמר קידושין
רבה בר בר חנה הוה אזילנא בהדיה דר' יוחנן פ"ק ועי'
למשאל שמעתא כי הוה עאל לבית הכסא והוה נחידושי
בעינא מיניה מלתא לא פשיט לן עד דמשי ידיה ומנח הלכות
תפילין ומברך והדר אמ' לן אפילו קיים אמרי' לימד עיין שם
לא אמרינן. והאמר מר גדול ת"ת שהתלמוד מביא רמ"ה
לידי מעשה לא קשיא הא למיגמר הא לאגמורי:

נתורה שם: ג' ימים הוסיפו [שם] יסיפה: וחד אמר ז'
ימים: זה חזקיה מלך יהודה לשכח התלמוד הוא ולא לשמועין
דזהו חזקיה דהלי קרא בחזקי' כתיב אלא לגב חורקיה דמפרש
מלי כבוד עשו לו במותו נקט ואמר הכי: חלוצי כתף כמו
וקללה נעלו שקרעו בגדיהם עד שכרלו כתפיהם: והאידנא
מפקינן ס"ת קמי גברא רבה: אנוחי על מטתו לא מכקינן:
כי הוה עייל לבית הכסא כלו' ומכח קדח כי הוה עייל לבית
הכסא אמר להן הכי קיים אמריכן ליה לא אמריכן וליה אמרו
לחזקיה והאידנא לא מצוה כבודו דחזקיה דליה עדיף מקיים:
מביא לידי מעשה אלמא מעשה עדיף: למגמר לעלמו מעשה

ה א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מ"ד *אשריכם
ס"ס זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור
משנ' לב כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ווכה לנחלת
כפ"ק שני שבטים שנא' אשריכם זורעי ואין זריעה אלא
דנ"י צדקה שנא' *זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד ואין
ונ"ם מים אלא תורה שנא' *הוי כל צמא לכו למים
רס"ק הוסע י וזוכה לנחלת שני שבטים וזכה לכילה כיוסף דכתיב
משנ' כה *בן פורת יוסף בנות צעדה עלי שור וזוכה לנחלת
לחצי' מט ששכר דכתיב *יששכר חמור גרם. א"ד אויביו
ס"ס נופלין לפניו כיוסף דכתיב ביה *עמים ינגח יחדיו
דנ"ם לג אפסי ארץ. וזוכה לבינה כיששכר דכתיב *ומבני
ד"ה ל יג יששכר יודעי בינה לעתי' לדעת מה יעשה ישראל וגו':

כיצד הרגל

פרק שני

כא אמר רב סחורה אמר רב הונא אמר רב הדר
בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות
משנ' כד לו שכר משום שנא' *ושאיה יוכת שער אמר מר

זורעי הייכו לדקה ויסד כדמפרש לקמיה: לנחלת שני שבטים
דהכי משמע רגליכם ישולחו בכקלת השור והחמור יוסף
ויששכר: בנות צעדה עלי שור הייכו כילה: חמור גרם
מתרגמינן עתיר בכסי: יוסף איקרי שור בכור שורו הדר לו:
הדר בחצר חבירו דלא קיימא לאגרא: שלא מדעתו א"צ

בר רב אשי לדידי חזי ליה ומנגח כחורא:

כב ת"ש גמל טעון פשתן ועבר ברה"ר נכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקו בנרו של חנוני והדליק את הבירי בעל גמל חייב הניח חנוני נרו מבחוץ חנוני חייב ר' יהודה אומר בנר חנוכה פטור:

ח מ נ י ח

פרק שלישי

ת"ר חסידים הראשונים היו מצניעין קוצותיהם ו וכוכיותיהם בתוך שדותיהם ומעמיקי להם ל ג' טפחים כדי שלא יעכב המחרישה רב ששת שדי להו בנורא רבא שדי להו *בדגלת אמר רב פיום יהורה האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי מדקל דנזיקין רבא אמר מילי דאבות ואמרי לה מילי דברכות:

ת"ש הקדרין והזגנין שהיו מהלכין זה אחר זה לא נתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשון וג' נתקל בשני הראשון חייב בנזקי שני והשני חייב

מכתת שערי בית שמאי נכי חלש דרין בו והלכך זה שעמד בו ההכהו ל"ק בית שהוא שלוי ויקיל מאן חלש יוכת שער מזיקין מכתתין חותן (שער שדים):

בירה בית גדול: בנר הנוכה פטור שמלוה להכיק נרות הרבים לפרסומי ניסא:

והזגנין מוכרי כלי זכוכית:

בנוקי שלישי ואם מחמת הראשון נפלו הראשון חייב בנוקי כלם ואם הזהירו זה את זה פטורין:

ח ומודה איסי בן יהודה בע"ש בין השמשות שהוא
לב פטור מפני שרץ ברשות. בע"ש מאי
ס ע"ב ברשות איכא כרר' חנינא דא"ר חנינא *בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת [כלה] מלכתא ר' ינאי מתעטף [וקאי] ואמר בואי כלה בואי כלה:

שור שנגח ארבעה וחמשה

פרק רביעי

לו תנן התם התוקע לחבירו נותן לו סלע וכו' *חנן
ע"ב בישא תקע ליה לההוא גברא אחא לקמיה
לז דרב הונא א"ל ויל הב ליה פלגא דזוזא ה"ל זוזא מכא בעי למיתבה ליה מיניה פלגא דזוזא לא הוה משתקיל ליה תקע ליה אחרינא ויהביה ניהליה:

(ומודה איסי בן יהודה נרייתא שם תכיף לאיסי בן יהודה לומר
רץ קייב מפני שהוא מצוה פירוש אם לקח רץ ולקח
מהלך והזיקו זה לת זה הרץ קייב וע"ז קאי ומודה וכו':) בואו
ונצא כלדס המקבל פני המלך:

התוקע המכהו כנגד חזקו לעון מורי ל"ת תקיעה ממש: נותן לו סלע דמי נזקו לנד לערת וכזקת ורפוי אם יתכס שם (הגמ' מסיק להוא סלע מדיכה והוא פלגא דזוזי שמיכית של סלע לורי): זוזא מכא פקות לורתו: ולא הוה משתקיל ליה לא

[א"ר אבהו אמר קרא *עמד וימודד ארץ ראה ט
ויתר גוים ראה ו' מצוות שקבלו עליהם בני נח לח
כיוון שלא קיימו עמד והתיר ממונן לישראל ר' יוחנן מנקיק
אמר מהכא *הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממונם דניס
לישראל]. רב שמואל בר יהודה שכיבא ליה ברתיה
אמרי ליה רבנן לעולא קום ניול נינחמיה אמר להו
מאי אית לי גבי נחמתא דבבלאי דגידופא הוא
דאמרי מאי אפשר לי למיעבד הא אפשר להו
למיעבד עבדי אויל הוא לחודיה לגביה א"ל *ויאמר דניס
ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה
וכי עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא
ברשות אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר ומה
מדינים שלא באו אלא לעוור את מואב אמרה
תורה *צרור את המדינים והכיתם אותם *מואבים מדנר ס
עצמם לא כ"ש א"ל הקב"ה לא כשעלתה על דעתך סס ע"
עלתה על דעתי שתי פרידות טובו' יש לי להוציא
מהם רות המואביה ונעמה העמונית והלא דברים
ק"ו ומה בשביל שתי פרידות טובות חס הקב"ה
על שתי אומות גדולות ולא החריבן בתו של רבי

הוה יכול להוליכו:

[מפארן כתיב והיזיר התורה על כל האומות ולא קבלוה:]
(דגידופא הוא כלפי מעלה:) מואבים עצמם שהתקילו
בקלקול ושכרו את בלעם: פרידות גוזלות: בתו של רבי חס
רצויה לזרע כזה עאכ"ו שתקיה:

אם כשרה היא וראויה לצאת ממנה דבר טוב
עאכ"ו דהוה חיה:

י א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין הקב"ה מקפח
ס שכר כל בריה אפי' שכר שיחה נאה דאילו
דנ"ס נ בכירה דקאמר' מואב א"ל הקב"ה למשה *אל
תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה מלחמה
הוא דלא הא אנגריא עביד בהו. צעירה דקאמרה
ס בן עמי א"ל הקב"ה למשה *וקרבת מול בני עמון
אל תצורם ואל תתגר בם כלל דאפי' אנגריא לא
תעביד בהו. וא"ר חייא בר אבא א"ר יהושע בן
קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשביל
לילה אחת שקדמת' בכירה לצעירה קדמתה. ד'
דורות לישראל עובד ישי ודוד ושלמה ואילו צעירה
מ"ש יד עד רחבעם דכתיב *ושם אמו נעמה העמונית:
יא תניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני
מא היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע
ע"נ *לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו
דנ"ס ו רבי כל אתין שברשת מה תהא עליהן אמר להם
כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי שכר
על הפרישה עד שבא ר' עקיבא ולימד ארת ה'
אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים:

דקאמרה מואב לגון פרילות שהוא מלחמה: אנגריא להשתעבד
בהם להכניע להם מיס ומגון:

אתין וגמין ריגון: כשהגיע לאת ה' אלהיך תירא לא ידע
מה לדרוש:

[פיסקא] ר' אליעזר אומר אין לו שמירה אלא מן
סכין וכו' אמר רבה מ"ט דר"א דאמר
קרא *ולא ישמרנו שוב אין לו שמירה לזה א"ל שמות כא
אביי אלא מעתה דכתיב *ולא יכסנו שוב אין לו שם
כסוי לזה וכ"ת ה"נ והתנן כיסהו כראוי ונפל לתוכו
שור או חמור ומת פטור אלא אמר אביי היינו
טעמא דר"א כדתניא ר' נתן אומר מנין שלא יגדל
אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע
בתוך ביתו שנא' *ולא תשים דמים בביתך: דברי' כב

שור שנגח את הפרה

פרק חמישי

אמר ר"ש בר נחמני מנין להמוציא מחבירו עליו שם ע"ב
הראי' שנא' *מי בעל דברים יגש אליהם שמות כד
יגיש ראיה אליהם מתקיף לה רב אשי הא ל"ל
קרא סברא הוא דכאיב ליה כיבא אויל לבי אסיא
אלא קרא לכדר"נ אמר רבה בר אבוה דאמר
מנין שאין נזקקין אלא לתובע תחלה שנא' מי
יגדל אדם וכו' ה"כ הא לא ישמרנו לא יקיימנו הוא:
שאין נזקקין אלא לתובע תחלה כגון ראובן תובע משמעון
מכה שהלוהו (בעדים או בשטר) ושמעון משיבו תפסת
משלי הזור לי מה שתפסת או משכון היה בידך וכפקת מדמיו
שכשתמצת בו בתקלה נזקקין לטענת ראובן ומוליכין לו מכה

בעל דברים יגש אליהם יגיש דבריו אליהם אמרי
נהרדעי פעמים שנוקקין לנחבע תחלה והיכי דמי
דקא זילי נכסיה:

מח [משנה אדם שהיה מחכוין להבירו והכה את האשה
ע"נ ויצאו ילדיה משלם דמי ולדות כיצד משלם
דמי ולדות] שמין את האשה כמה היא יפה עד
שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה אמר רשב"ג
מט *א"כ משהאשה יולדת משבח' [אלא שמין את
הולדות ונותן לבעל וכו'. גמ'] מאי קאמ' אמ' (רב)
[רבה] ה"ק וכי אשה משבח' קודם שחלד [יותר
מלאחר שחלד] והלא אשה משבחת לאחר שחלד
יותר מקודם שחלד אלא שמין את הולדו' ונותני' לבעל:

יב ת"ר מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה
ב מצמעון וחק"כ כזקקין לטענת צמעון לזון על דבר התפוס
ינמות והמכון: דקא זילי נכסיה צ"ש כאן תגרים צ"קנוהו בדמים
פ"נוע"ש יקרים ומקר ילכו להס ח"כ צקרקעותיו זלות ע"י תביעה זו
ד"ש"ח צרוחין לחותו דקוק וחס יוליחו לו תפיסתו לו מצכוכו ימכרס
ויצלס לו מהס:

מאי קאמר דמצמע דהכי קאמר ליה דח"כ לדידך חית לך
מצהאצה יולדת מצנקת ות"ק הח קאמר דמפקתח: והלא
אשה משבחת בדמים לאקר צתלד דמתקלה ימיה פקותין
ליאכר צמסוכנת היא למות בלער לידה והכי מצמע מתכי' ח"כ
דכך צמין כדקאמרת מצתכק דלא יהיב ליה מידי דמצהאצה
יולדת מצנקת:

חופר ומוסר הגורות לבנים ושולי בגלים צייהנו מהם:

לבור גדול באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא
שערה ראשונה אמר להם שלום שניה אמר
להם שלום שלישית אמר להם עלתה אמרו לה
מי העלך אמרה להם וכר של רחלים נודמן לי
וזקן אחד מנהיגו אמרו לו נביא אתה אמר להם
לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך אמרתי
דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו ורעו א"ר
אחא אעפ"כ מת בנו בצמא שנא' *וסביביו נשערה תלים נ
מאד מלמד שהקב"ה מדקדק עם חסידיו אפילו
כחוט השערה ר' נחוניא אומר מהכא *אל נערץ עם סוף פ
בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו א"ר
חנינא כל האומר הקב"ה ותרן חוא יותרו חיין
שנא' *הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א"ר דניי' לב
חנא ואי תימא ר' שמואל בר נחמני מ"ד **ארך אפי' עס ע"ב
שמות לד

שעה ראשונה שעדיין היא רלוייה להיות קיה בתוך המים:
אמר להם שלום תעלה וכן שכייה: שלישית דהוה לה שהות
שתלת כפע' לאם יכה שם: אמר להם כבר עלתה ודאי כדאמרי'
לקמן דפעיטא ליה דלא תמות שם: וכר של רחלים חילו של
יקק: וזקן מנהיגו זה אנרהם: מצטער בו לקפוד נורות
ומערות לעולי רגלים: עם סביביו לדיקים הדנקים ג: ונשערה
מאד ל' קוט השערה: ונורא על כל סביביו מטיל אימת מצפטו
עליהם: ותרן לענוד על כל פשעים: יותרו חייו יופקרו קיין
וגופו שמורה לל הנריות לקטוא: ארך אף משמע מאריך רוגז
ומתין מליפרע: ארך אפים משמע שכי רלוקים ח' של טובה

ולא כתיב ארך אף ארך אפים לצדיקים ולרשעים:
יג ת"ר לא יסקל אדם מרשותו לרה"ר מעשה באדם
סס אחד שהיה מסקל מרשותו לרה"ר ומצאו
חסיד אחד א"ל ריקה מפני מה אתה מסקל מרשות
שאינה שלך לרשות שלך לגלג עליו לימים נצרך
למבור שדהו והיה מהלך באותו רה"ר ונכשל באותם
אבנים אמר יפה אמר לי אותו החסיד מפני מה
אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך:
יד דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא כדרגיו
נב רעיא על ענא עביד לנגידא סמיתא:
טו שאל ר' חנינא בן עגיל לר' חייא בר' אבא מפני
נד מה בדברות הראשונים לא נאמר בהם טוב
ע"נ ובדברות האחרונים *נאמר בהם טוב א"ל עד
נח שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב שאלני אם
ע' תוס' נאמר בהם טוב אם לאו שאיני יודע אם נאמר
כ"נ קי"ג בהם טוב אם לאו כלך אצל ר' תנחום בר חנילאי
ד"ס
תרווייהו ור' אל רעה: לצדיקים מלמד שכר טוב לחלתר: ולרשעים
מלמד שיפרע מהם לחלתר:
לא יסקל לפכות מנכים: מרשות שאינה שלך אפי' עתיד
אתה למוכרה: לרשות שלך רה"ר כל ימי קיום הוא אלו:
לגלג עליו לא היה מכיר טעמו של דבר:
עביד לנגידא סמיתא לעז המוכרת מכקר עיכיה וכמלת
וכופלת נבורות והעדר לחריה כך כשהמקום כפרע
משונאי ישראל ממהר להם פרעונם שנים מהוגנים:
נאמר בהן טוב גבי כנוד קב וחס לכתיב בהן למען ייטב לך:

שהיה רגיל אצל ר' יהושע בן לוי שהיה בקי באגדה
אויל לגביה. א"ל ממנו לא שמעתי אלא כך אמר
לי שמואל בר נחום אחי אמו של ר' אחא בר
חנינא ואמרי לה אבי אמו של ר' אחא בר חנינא
הואיל וסופן להשתבר [וכי סופן להשתבר] מאי
הוי אמר רב אשי חס ושלום פסקה טובה מישראל
א"ר יהושע (בן לוי) הרואה טי"ת בחלומו סימן
יפה לו מאי טעמא אילימא משום דכתי' טוב אימא
*וטאטאתיה במטאטא השמד חד טית קאמרינן.
אימא *טומאתה בשוליה טי"ת בי"ת קאמרינן אימא
*טבעו בארץ שעריה אלא הואיל ופתח בו הכתוב
לטובה תחלה שמבראשית עד *וירא אלהים את
האור לא כתיב טי"ת וא"ר יהושע ב"ל הרואה
הספר בחלומו חסו עליו מן השמים ופראוהו והני
מילי בכתבא:

ישעיה יד
מיכה ז
סס נ
עיין כמהרש"ל ותבין דקשית לי

אמר שמואל אווו ואווו הבר כלאים וה בוה מתקיף סס
לה רבא בר רב חנן מ"ט אילימא משום
דהאי אריך קועיה והאי זוטר קועיה אלא מעתה
גמלא פרסא וגמלא טייעא דהאי אלים קועיה והאי
קטין קועיה ה"נ דהוו כלאים וה בוה אלא אמר
אביי וה ביציו (מן החוץ) [מבחוץ] וה ביציו
ופתח בו טי"ת שכתובה בתורה כאמרה (לו) לטובה:
הספר תיבה זו לנדה הרואהו:
קועיה קרטוניו ני"ק נלע"ז: טייעא ערבי: אלים קועיה נוקרו
עב: קטין דק: ביציו מבחוץ נילי הזכרות ככרין בחוץ

מבפנים רב פפא אמר הא טעונה חדא ביעתא בשיחלא והא טעונה כמה ביעתא בשיחלא:

הכונס

פרק ששי

ס ע"נ **תניא** א"ר יהושע ד' דברים העושה אותם פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואלו הן הפורץ גדר בפני בהמת חברו והכופף קמתו של חברו בפני הדליקה והשוכר עדי שקר להעיד והיודע עדות לחברו ואינו מעיד לו:

טז (אלעזר) [אליעזר] ועירא *הוה סיים מסאני אוכמי

נט (והוה אויל) [וקאי] בשוקא דנהרדעא

ס ע"נ אשכחוהו דבי ריש גלותא ואמרי ליה מאי שנא הני מסאני אמר להו דקא מאבילנא אירושלים א"ל את (חשיבת) [חשיבא] לאתאבולי אירושלי' סבור יוהרא הוא אתיוהו וחבשוהו אמר להו גברא רבה אנא אמרו ליה מנא ידעינן אמר להו או אתון בעו מינאי מלתא או אנא איבעי מנייכו מלתא אמרו ליה בעי את אמר להו האי מאן דקץ כופרא

הגר מנקון: בשיחלא נטעיכה לקת לווז הגר לייכו טוען נילה
שכייה עד שתלך הרחמנה:

פטור מדיני אדם קסבר גרמא בנזקין פטור: הפורץ גדר וילאת הנהמה ונרקה: הכופף קמתו לגד הדליקה כדי שתבער בה האש:

מסאני אוכמי מכהה לבנים: כופרא דתמרי דומה דיוקנו

מאי משלם אמרו ליה משלם דמי כופרא והא
הוו תמרי (אלא) [אמרו ליה] משלם דמי תמרא
אמר להו והא לאו תמרי שקיל מיניה אמרו ליה
אימר לן את אמר להו בששים אמרו ליה מאן
אמר כוותיך אמר להו הא שמואל חי ובית דינו
קיים שדרו קמיה דשמואל אמר להו שפיר קאמר
לכו בששים ושבקוהו:

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין פורענות יו
בא לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה ס
מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנא' *כי חצא שמות כב
אש ומצאה קוצים אימתי אש יוצאה בזמן שהקוצים
מצויין לה ואינה מתחלת אלא מן הצדיקי' תחלה
שנא' ונאכל גדיש (ואכל) [ויאכל] גדיש לא נאמר
אלא ונאכל גדיש שנאכל גדיש כבר. תני רב יוסף
מ"ד *ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר שם יג
כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים
לרשעים ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקי' תחלה
שנא' *והכרתי ממך צדיק ורשע בכי רב יוסף ויחזקאל כ
כולי האי נמי לאין דומים א"ל אביי טיבותא הוא
לגביהו דכתיב *כי מפני הרעה נאספ הצדיק א"ר ישעיה

דמי כופרא היכי כלוס למכור עכשיו: והא הוו תמרי
לאקר זמן: בס' עס הקרקע דהכל נכלל שהקוכה קרקע
בפירות' כותן עיכיו קלת בשבח שלאקר זמן:

ה"ג כולי האי נמי לאין דומין כלו' להכל קשוכים הלדיקים
שקודמין לפורעכות: טיבותא הוא שלא ירחה נרעה

ס"ס ע"ב יהודה אמר רב *לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא
שמות יג בכי טוב שנא' *ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו
עד בקר. ת"ר דבר בעיר כנס רגליך שנא' ואתם
ישעיה כו לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ואומר *לך
עמי בא בחדריך וסגור דלתיך בעדך ואומר
דברי' לג *מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה מאי ואומר
וכ"ת ה"מ בליליא אבל ביממא לא ת"ש לך עמי
בא בחדריך וסגור דלתיך וכ"ת ה"מ היכא דליכא
אימה מגואי אבל היכא דאיכא אימה מגואי כי
נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא דעלמא טפי מעלי
ת"ש מחוץ תשכל חרב ומחדרי' אימה אע"ג
דמחדרים אימה מחוץ תשכל חרב. רבא בעידן
ירמיה ט ריתחא הוה מכר כוי דבתי' *כי עלה מות בחלונינו.
דקדי' יב ת"ר רעב בעיר פור רגליך שנ' *ויהי רעב בארץ
מ"ב ז וירד אברם מצרימה לגור שם ואומר *אם אמרנו
נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם מאי ואומר
וכ"ת ה"מ היכא דליכא ספק נפשות אבל היכא

העתידה לבא דכתיב וכו': בכי טוב בעוד קמה זורקת ילין
בימלון ולא ימתין עד שתקשך ולבקר לא יסכים לילות עד שיחיר:
כי טוב ליסכא מעליא הלזר כי טוב כלו' טוב הוא לילות בו
ולהכנס בו מפני המזיקים והלסטים: חרב קרנו של מלאך
המות: אימה חיית מות של מלאך ולא בגלוי כל כך: ריתחא
דבר: סכר כוי סתם קלוכות: אם אמרנו וגו' בד' מכשים
מלורעים: דליכא ספק נפשות במקום שיגלה שם:

דאיכ' ספק נפשות לא ת"ש *לכו ונפלה אל מ"כ ו
מחנה ארם אם יחיונו נחיה. ת"ר דבר בעיר אל
יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות
מהלך באמצע הדרכים דכיון דיהיבא ליה רשותא
מסגי להדיא שלום בעיר אל יהלך אדם בצידי
דרכי' דכיון דלית ליה רשותא מחבא חבוי ומסגי.
ת"ר דבר בעיר אל יכנס אדם יחידי לבית הכנסת
שמלאך המות מפקיד שם כליו. וה"מ היכא דלא
קרו ביה דרדקי ולא מצלו בידיה עשרה. ת"ר
כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר כלבים
משחקים אליהו [הנביא] בא לעיר. וה"מ דלית
בהו נקבה:

יתיב רב אמי ורב אסי קמיה דר' יצחק נפחא מר יח
א"ל לימא מר שמעתתא ומר א"ל לימא סס
מר אגדתא פתח למימר אגדתא ולא שביק מר
פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר אמר להם
אמשול לכם משל למה הדבר דומה לאדם שיש
לו שתי נשים אחת ילדה ואחת וקנה ילדה מלקטת
לו לבנות וקנה מלקטת לו שחורות נמצא קרח מכאן
ומכאן אמר להם אי הכי אימא לכו מלתיא דשויא
לתרוייכו *כי תצא אש ומצאה קוצים ותצא מעצמה שמות כב

ת"ש סיפיה דקרא ועתה לכו ונפלה אל מקנה ארם גו':
דלית בהו נקבה להתם מצוי נקבה הוא דעבדי:
דשויא לתרוייכו אגדתא ושמעתתא בדבר אחד ומכיכי צויס
נה שתתרלו ותקפלו נה: כי תצא מעצמה לכאן גרסינן

שלם ישלם המבעיר את הבערה אמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם את הבערה שהבערתי אני
מיכה ד הצחי אש בציון שנא' *ויצת אש בציון ותאכל
זכריה ג יסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שנ' *ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה.
שמעתתא פתח הכתוב בנוקי ממונו וכו':
יט *ויהאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית
סס לחם אשר בשער ויבקעו שלשת הגבורי'
ש"נ כג [במחנה פלשתים וישאבו מים מבור מבית לחם אשר בשער וגו'] מאי קא מיבעי' ליה אמ' רבא טמון באש קא מיבעי' ליה (וכו') [אי כר' יהודה אי כרבנן ופשטו ליה מה דפשטו לי' רב הונא אמ' גדישים דשעורים דישראל הוו דהוו מטמרי פלשתים בהו וקא מבעיא ליה מהו להציל עצמו בממון חבירו שלחו ליה אסור להציל עצמו בממון חבירו אבל אתה מלך ומלך פורץ לעשות דרך ואין מוחים בידו. ורבנן ואיתימא רבה בר מרי

נו שקלקלכו והנטיק הקנ"ה לשלם כשלו הוא הנעירה:

[אשר בשער סנהדרין זקני העיר]: טמון באש קא מבעיא ליה מעשה בא לפניו במקנה שגרפו מכשיו גדיש של ישראל והולרך לשאול הלכה אם קיימים לשלם כלים הטמונים בתוכו כר' יהודה או פטורים כרבנן: [גדישין דשעורין הוו מקרא סמיך דכתיב ותהי קלקת השדה מלאה שעורים: מלך פורץ גדר שדה מקריס לעשות לו דרך ולשוכלוסיו אומרין נב"נ דרך המלך אין לה שיעור]:

אמר גדישים דשעורים דישראל הוו וגדישים דערשים דפלשתים וקא מיבעיא להו מהו ליטול גדישים של שעורים דישראל ליתן לפני בהמתו על מנת לשלם גדישים של ערשים דפלשתים שלחו ליה *חבול ישיב רשע גזילה ישלם אע"פ שגזילה משלם רשע הוא אבל אתה מלך ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מיחין בידו]: *ירוקמל לג

[בשלמא למ"ד הני תרתי היינו דכתיב ולא אבה כ דוד לשתותם אמר כיון דאיכא איסורא סא לא ניחא לי אלא למ"ד] טמון באש קא מבעיא ליה מכדי גמרא הוא דשלחו ליה מאי לא אבה דוד לשתותם דלא אמרינהו משמייהו אמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסר עצמו למות על ד"ת אין אומרי' דבר הלכה משמו:

א"ל רב אדא בריה דרב אויא לרב אשי מה סב בין גזלן לחמסן א"ל חמסן יהיב דמי גזלן לא יהיב דמי א"ל אי יהיב דמי חמסן קרית ליה והא א"ר הונא תליוה וזבין וביניה וזבינא לא קשיא הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני:

מ ר ו ב ה

פרק שביעי

אמר רבא שור בן יומו קרוי שור איל בן יומו סה

מכדי גמרא שלחו ליה לא כדרך שלח ללמוד הלכה כמו שלמד: ע"נ לו ומתי ולא תנה:

ויקיל כג קרוי איל שור בן יומו קרוי שור דכתיב *שור או
כשב או עז כי יולד איל בן יומו קרוי איל דכתיב
ריפב' לא *ואילי צאנך לא אכלתי אילים הוא דלא אכל כבשי'
אכל אלא לאו ש"מ איל בן יומו קרוי איל:

כא תניא א"ר עקיבא מפני מה אמרה תורה טבח
סז ומכר משלם תשלומי ד' וה' מפני שנשתרש
ע"ג בחטא *רבא אמר מפני ששנה בחטא:

סח תנן כרם רבעי היו מציינין אותו בקווית אדמה
כב סימנא כי אדמה מה אדמה איכא הנאה
סט מינה אף האי נמי כי מפרק שרי לאיתהנויי מינה
ושל ערלה בחרסית סימנא כחרסית מה חרסית
שאין הנאה מיני' אף האי ליתי ביה הנאת מיניה
ושל קברות בסיד סימנא דחיור כעצמות וממחה
ושופך כי היכי דניחוור טפי אמר רשב"ג בד"א
בשביעי' דהפקר נינהו אבל בשאר שני שבוע

שנשתרש עשה שרשים כלו' כתקוק נקטף שקכלו למהכי מעשיו:
בקווית מוט"ם נותן פיסת רגדים סביבות הגבולים להודיע שהוא
כרם רבעי ואסור בלא פדיון: דאיכא הנאה מיניה
לאחר זמן בקריאה וקריעה וקלירה: אף האי נמי איכא הכלה
מיניה בפדיון: חרסית כתותי רעפים טיבל"א בלע"ז: וממחה
ושופך ממקה את הסיד בתים ושופך סביבות הקבר: בד"א
דעבדיכן להו היכרא לעוברים ושבים: בשביעית שהיא הפקר
ובהיתר הוא באים לאכול: אבל בשאר שני שבוע שהם באים
לגזול יכיקוס ויאכלו דבר האסור והלעיטהו לרשע ויפות:

הלעיטהו לרשע וימות והצנועים מניחין את המעות
ואומרים כל הנלקט מזה מחולל על המעות הללו:
[וסבר ר' יוסי תוך כדי דבור כדיבור דמי והתנן עג
הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי ע"ב
זו תמורת עולה דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר אם
לכך נתכוון מתחילה הואיל ואי אפשר לקורת
שני שמות כאחד דבריו קיימין ואם אמר תמורת
עולה ונמלך ואמר תמורת שלמים הרי זו תמורת
עולה והוינן בה נמלך פשיטא ואמר] רב פפא
נמלך בתוך כדי דבור קאמרינן אמרי תרי תוך
כדי דבור הוו חד כדי שאילת תלמיד לרב וחד
כדי שאילת הרב לתלמיד כי ליתי ליה לר' יוסי כדי
שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי דנפיש
כדי שאילת הרב לתלמיד שלום עליך אית ליה:
מעשה בר"ג שסימא את עין טבי עבדו והיה עד
שמח שמחה גדולה מצאו לר' יהושע ע"ב
א"ל אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות א"ל
למה א"ל שסימיתי את עינו א"ל אין בדבריך כלום
שכבר אין לו עדים:

[הרי זו תמורת עולה דר"מ דאית ליה לר"מ תפוס ל' רחמנן:
דבריו קיימין ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויפיק בדמי
קליה עולה ובדמי קליה שלמים]:

טבי שם העבד: והיה שמח לפי שעבד כשר היה והיה מתאוה
לשחררו חלח שהמשחרר עבדו עובר בעשה: שכבר אין לך

עט [א"ר אלעזר ראוהו שהטמין בחורשין וטבח ומכר
ע"נ משלם תשלומי ד' וה' אמאי הא לא משך
אמ' רב חסדא שהכישה במקל אמרי וכיון דראוהו
גולן הוא כיון דמשמרי מנייהו גנב הוא] ואלא גולן
היכי דמי א"ר אבהו כגון בניהו בן יהוידע שנא'
ז"נ כג *ויגוול את החנית מיד המצרי ויהרגהו בחניתו
שופטי ט ר' יוחנן אומר כגון בעלי שכם שנא' *וישימו לו
בעלי שכם מארבים על ראשי ההרים ויגולו כל
אשר יעבור עליהם בדרך ור' אבהו מ"ט לא אמר
מהאי אמר לך דכיון דמיטמרי איטמורי לאו גולני
נינהו ור' יוחנן הא דקא מיטמרי (מטמרי) דלא
נחזינהו אינשי וניערקו מינייהו:

כג שאלו תלמידיו את ר' יוחנן בן זכאי מפני מה
סה החמירה תורה בגנב יותר מבגולן אמר
להם זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא
השוה כבוד עבד לכבוד קונו כביכול עשה עין של

[שהטמין בחורשין סכטמן ניער לגכוך נהמות הרועות סס:
כיון דראוהו גולן הוא ולא דומה לגכב נפכי סכים
דהתם לע"ג דקזי ליה סאר לייכאי לא מסתפי מייכייהו דמימר
לאר לא מייכייהו סקילנא מידי לאנל קורסין מרעה לכל הוא ולא ידע
דמלן כיהו הך נהמה וכיון דלא מיסתפי מכולי עלמא גזלן הוא]:
החמירה תורה לגלס כפל ד' וה': השוה כבוד עבד לא ירא
מנכי לאס כדרך שלא ירא מהקנ"ה לאנל גכב לא השוה
עבד לקונו אלא כינד העבד יותר מקונו שהוא ירא מנכי לאס

מטה כאלו אינו רואה ואוזן של מטה כאלו אינה
שומעת שנא' *הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה ישעי' כט
[והיה במחשך מעשיהם וגו'] וכתיב *ויאמרו לא תליס נד
יראה יה ולא יבין אלהי יעקב וכתיב *[כי אמרו] ירמיה ל ט
עוב ה' את הארץ ואין ה' רואה (תניא) א"ר מאיר רש"ל מ"ו
משלו משל משום ר"ג למה הדבר דומה לשני
בני אדם שהיו בעיר ועשו משתה אחד וימן את
בני העיר ולא וימן את בני המלך ואחד לא וימן
את בני העיר ולא וימן את בני המלך אי זה מהם
ענשו מרובה הוי אומר זה שוימן את בני העיר
ולא וימן את בני המלך א"ר מאיר בא וראה
כמה גדול כחה של מלאכה שור שביטלו ממלאכתו
חמשה שה שלא ביטלו ממלאכתו ד' אמר ריב"ן
בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהולך
ברגליו ה' שה שהרכיבו על כתפו ד':

מתני' אין מגדלין בהמ' דקה בא"י אבל מגדלין בסורי' סה
ובמדברו' שבא"י אין מגדלין תרנגולי' בירושלי'

ומעין כל מעלה לא כזהר: לסתיר עצה כמו להסתיר יועץ
נמסתרים לגכוד להרע: שה שהרכיבו הגכך על כתפו וזילזל לא
עלמו בו לפיכך היקל הקב"ה עליו בתגלומין:
אין מגדלין בהמה דקה בא"י מפוס יפוד ל"י שמביר לת
הגדות וכל גדות ל"י סתמן דישרלל: אבל מגדלים
בסוריא לרס לובה לדוד כנגדה וקסנר ללא שמיה כנוד והויל
כל"ל ונל"ל מותר לגדל ללא חייגיכן לייגוד ולפ יפסידו גדות

מפני הקדשים ולא כהנים בארץ ישראל מפני
הטהרות אין מגדלים חזירים בכל מקום לא יגדל
את הכלב אא"כ היה קשור בשלשלת אין פורסין
נישבין ליונים אלא אם כן היה רחוק מן הישוב
פ ל' רים: [*ת"ר מעשה בחסיד אחד שהי' גונח מלבו
ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שיונק
חלב רותח משחרית לשחרית והביאו לו עז וקשרו
לו בכרעי המטה והי' וונק ממנה משחרית לשחרית
לימים נכנסו לו חבריו לבקרו ביון שראו אותה
העז קשורה בכרעי המטה חזרו לאחוריהם ואמרו
לסטים מוויין בביתו של זה ואנו נכנסין אצלו ישבו
ובדקו ולא מצאו בו אלא אותו עון של אותו העז
ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני שאין בי עון
אלא עון אותו העז שעברתי על דברי חברי]:

יזרעל: [מפני הקדשים שיזרעל חוכלים עם בשר עליהם
ותודה ומעשר בהמה ולרך תרכגולים לנקר בחצפה שמא יבילו
עלם כעלמה מן הארץ ויטמאו לת הקדשים: ולא יגדלו כהנים
תרכגולים בכל ח"י]: מפני הטהרות שהכהנים חוכלים
תרומה הן לריכין ליזהר (בטהרה) [בטהרתן]: חזירים טעמא
מפרש בגמרא: את הכלב מפני שנוסך ומכנק ומפלת לזה
מירלתו: נישבים פקים שלא ילכלו בהם יוכים בני הישוב: ל'
רים ד' מילין: [גונח פליד"ר לועק מפני כאב הלב לא הי' יכול
להזיק רוקו: לסטים מוויין רועה בהמות לקרים וגוזל לת
הרנים:]

א"ר ישמעאל מבעלי בתים שבגליל העליון היו בית אבא ומפני מה חרבו שהיו מרעין בחורשים ודנין דיני ממונות ביחיד ואע"פ שהיו להם חורשים סמוך לבתיהם שדה קטנה היתה ומעבירין דרך עליה:

כשם שאמרו אין מגדלין בהמה דקה כך אמרו אין מגדלין חיה דקה ר' ישמעאל אומר מגדלים כלבים כופרים וחתולים וקופים וחולדות סנאים מפני שעשויים לנקר את הבית מאי חולדות סנאים אמר רב יהודה שירצא וחרצא וא"ד *חתרואם"ף חולדת דקטיני שקי ורעיא ביני וורדיני מאי שרצא דמתתאי שקיה [אמר רב יהודה אמר רב עשינו עצמינו בבבל כא"י לבהמה דקה א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא דידך מאי א"ל לדידן קא מנטרא להו חובה א"ל חובה תקברינהו לבנה כולה שני' דרב אדא בר אהבה לא אקיים ורעא לרב הונא מחובה]:

שהיו מרעין בהמה דקה שהיו להם נקורטים: ואע"פ שהיו חורשין סמוך לבתיהן ולא היו רועים בשדות לקרים ומצוה קורטים ליכא גזל דלקריכן לעיל לבל מגדלים נקורטים ולקמן כמי בתקנת יהושע תיקן שלא יקפיד בעל היער על כך לפ"ה כעכבו מפני שדה קטן' היתה ניכיה' ושל לקרי' היתה: חיה דקה לגייס וגועלים: כלבים כופרים קטנים וכנסים הם ל"א כלבים גדולים של ליידים ואין מזיקין: חולדות סנאים גדלות בסכה: לנקר את הבית מן העכברים: וורדיני סכה. דקטיני דקים: דמתתאי שקיה שוקיה גוליין:

סס רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן ואמרי
לה לבי ישוע הבן רב לא עייל קמיה דשמואל
סס ע"ג *שמואל לא עייל קמיה דרב אסי רב אסי לא
עייל קמיה דרב אמרי מאן נתרח נתרח שמואל
וניתי רב ורב אסי ונתרח רב או רב אסי רב מלת'
בעלמ' הוא דעבד ליה לשמואל משום ההוא מעשה
דלטייה אדבריה רב עליה אדהכי והכי אתא שונרא
קטעיה לידא דינוקא נפק רב ודרש חתול מותר
להרגו ואסור לקיימו ואין בו משום גזל ואין בו
משום השבת אבדה לבעלים:
סס א"ר אחא בר פפא משום ר' אבא בר פפא משום
ר' אדא בר פפא ואמרי לה א"ר אבא בר
פפא משום ר' חייא בר פפא משום ר' אחא בר

שבוע הבן ברית מילה ע"ש שענרו עליו ז' ימים: [ישוע הבן
משתה שעושין לפדיון הבן נכור ישוע מתרגמינן פורקן
כמו פדיון:] רב לא עייל קמיה דשמואל טעמא אמרינן
לקמן: שמואל לא עייל קמיה דרב אסי שהיה גדול ממנו
ורב אסי תלמיד של רב הוה: מאן נתרח מי יתלקר מנקוז וינח
נלקרוכה יקידי: ניתרח שמואל נקוז וינלו רב ורב אסי רב
ולקר כך תלמידו: מלתא בעלמא הוא דעביד לשמואל
שמואל קטן שנבולס הוה וזה שלין רב נכנס לפניו טינופת
ויקרא הוא דקעניד ליה מעוס מעשה דלטייה לשמואל נק' שרלי':
אדבריה עליה הטעינו עליו לנהוג בו כבוד: אדהכי והכי
דהוו מסרני לתא שוכרא וקטעיה לידא דההוא ינוקא:

פפא ואמרי לה א"ר אבא בר פפא משום ר' אחא בר פפא משום ר' חנינא בר פפא מתריעין על החיכוך בשבת ודלת הננעלת לא במהרה תפתח והלוקח בית בא"י כותבין עליו אונו אפי' בשבת מתיבי ושאר פורעניו' המתרגשות ובאות על הצבור כגון חיכוך חגב וכוב צרעה ויתוש ושילוח נחשי' ועקרבים לא היו מתריעים אלא צועקים לא קשיא כאן בלח כאן ביבש דאמר ריב"ל שחין שהביא הקב"ה על המצריים לח מבחוץ ויבש מבפנים שנא' *ויהי שחין אבעבועות פורח באדם ובבהמה ודלת הננעלת לא במהרה תפתח מאי היא מר זוטר' אמר סמיכה רב אשי אמר כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו רב אחא מדפתי אמר לעולם אין מטיבין לו ולא היא רב אחא מדפתי מלתא דנפשיה הוא דקאמר. והלוקח בית בארץ ישראל כותבין עליו אונו אפי' בשבת ס"ד אלא

* שמות ט

מתריעין נלנור ונתקיכה ונשופרות ונקלולרות נמסכת תענית:

חיכוך שקין שמתקנך החלס עליה פרוטי"ר נלע"ז: ודלת הננעלת על החלס מהיות מלליק: לא במהרה תפתח וכ"מ לחפוצי נרקמים: [והלוקח בית מכנרי: אונו שטר מכירה: לא היו מתריעין נשנת: צועקים ניקיל: יבש קשה מלק: אבעבועות פורח נפריקתו להייכו מנקוץ הוא מנעגע להייכו לק מכלל לנפכים הוי יגם:] מלתא דנפשיה נג"נ נהשותפין לחימנוה לחותניה נרישת ולא תסתייעא מילתא:

[כראמר רבא התם אומר לנכרי ועושה הכא נמי אומר לנכרי ועושה וכו']:

סס פא ת"ר עשרה תנאים התנה יהושע *שיהו מרעין בחורשין ומלקטין עצים בשדותיהם ומלקטין עשבי' בכל מקום חוץ מתלתן וקוטמין נטיעות בכל מקום חוץ מגרופיות של זית ומעין היוצא בתחלה בני העיר מסתפקין ממנו ומחכין בימה של טבריה ובלבד שלא יפרום קלע ויעמיד את הספינה ונפנין לאחורי הגדר אפילו בשדה מלאה כרכום

שיהו מרעין בהמות בקורטין ולא יקפיד בעל (הבית) [היער] על כך: ומלקטין עצים משדה קנרו וכן עצים למחכל בהמה: חוץ משדה תלתן דמעלו לה עצים הגדלות עמה והתולטן מפסיד את התלתן תלתן מין קטנית ושמו פנגרי"ח: וקוטמין נטיעות מן החילן קוטס בד ליטע לו להרכיב ולא יקפיד בעל החילן: חוץ מגרופיות של זית הקולף זיתיו לשרוף מכיון שמי גרופיות מלא שכי לגרופי' כדאמרי' פ' הספיכה והן מקליפות ומוליחות בדין ומשם אין לקטס כטיעה מפני שמפסיד את הגרופיות: בתחלה מקדם וכ"ש מעייכו' יכיס שהיו בימי יהושע: ומחכין מטילין קכה לגוד לגיס: בימה של טבריה ואע"פ שנקלק כפתלי היתה כולה כדאמרינן לקמן: שלא יפרום קלע דרך כלים לתקוע יתדות ולעשות גדרי קכיס נמיס ללכוד שם לגיס וקורין לו במקומנו גז"ר נחשכז קורין לו ווכ"ח (שלא יפרום קלע) מפני שמעכב ומעמיד את הספיכה: לאחורי הגדר לקמן מפרש לה לא כלרכה שלא ליטול הימנה לרוב לקנח ואע"פ

ומהלכין בשבילי הרשות עד שתרד רביעה שניה
ומסתלקין לצידי הדרכים מפני יתידות הדרכים
והתועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד
ומת מצורה קונה מקומו:

ת"ר ימה של טבריה בחלקו של נפתלי היתה שם ע"ג
ולא עוד אלא שנטל מלא חבל חרם בדרומ'
לקיים מה שנא' *ים ודרום ירשה תניא רשב"א דניס לג

ספורן לת הגדר: ומהלכין בשבילי הרשות סתם בני לדם
מזהכיסו תבואתם עד שעת הזריעה מפקירים שדותיהם ליכנס
נהם כל לדם לקלר לת הדרך שלא יקיף והן נקראין שבילי הרשות
לפי שנרשות עוסים והתכה יהושע שלא יקפידו על כך: עד
שתרד רביעה שניה [זמכה] כי"ז נמרקשיון כדלמרינן נתענית
ומלז והללה הזרעים לומקות וקשה להם לריסת הרגל:
ומסתלקים לצדי הדרכים נכל עת ולפי' נזמן שהתבואה
נשדות הפקיר לכל לדם להסתלק מן הדרך מפני היתדות
וליכנס לגדול שלה קנירו ולילך על המילר לכל הדרך: מפני
יתדות הדרכים נימות הקמה יש הטיט וכעשה כיתדות מקוס
לריסת הלדם והנהמה שלרסו שם נימות הקורף וכעשה כשקיתות:
שפסג מכתק זמורות הכוסכות המעכנות לותו ועולה ויורד עד
שמולה לת הדרך: מקומו מקוס שכפל שם נעת מותו קכלו
ליקנר ולין נעל השדה מעכב עליו:

מלא חבל חרם מלא קנל של מלודה היה לו נדרומה מן היבשה
למשוך רשתו קרס כמו מלודים וקרמים (קהלת ז'):

אומר תלושים שבהרים בחזקת כל השבטים הן
עומדים ומחוברים בחזקת אותו השבט ואין לך
כל שבט ושבט מישראל שאין לו בהר ובשפלה
דניים ו ובנגב ובעמק שנא' *פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי
ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף
הים וגו' וכן אתה מוצא בכנעניי' ובפריזי' ובאמוריים
שלפניה' שנא' ואל כל שכניו אלמא שכניו הכי הוו:
סס רבי ור' חייא הוו שקלי ואולי באורחא איסתלקו
לצדי הדרכים הוה מפטיע ואזל ר' יהודה
בן קנוסא קמייהו א"ל ר' לר' חייא מי הוא זה
שמראה גדולה בפנינו א"ל ר' חייא שמא ר' יהודה
בן קנוסא תלמידי הוא וכל מעשיו לשם שמים
כי מטו לגביה חוייה א"ל אי לאו יהודה בן קנוסא
את גורתינהו לשקך בגיורא דפרולא:
סס [אמרו עשרה הני חד סרי הויין] מהלכין בשבילי
בחזקת כל השבטים כל מי שרלה יטול להס במטלטלים ושאר
השלל והמלקוח הוו: וכן אתה מוצא בכנענים אע"פ שכתוב
כאן הר האמורי [אף] כנעני ופריזי כך היו להס וישראל שירשו
היה להס לכל אחד הר ושפלה ונגב ועמק [ארץ שדות ונקי]
לכן נקראת נגב שכל שעה היא כגונה שאין שם כל מילנות וקמה
זורקת ומכוגנה]:
מפטיע ואזיל מיתד ליתד פסיעות גסות ולא היה רולה להסתלק
אל מלר השדה: גדולה שהוא מראה לנו שהוא ירא
שמים מאד ואינו קופד לתכלית שהתכה יהושע ומקוי כיוהרא:
בגיורא דפרולא כלומר כילוי:

הרשות שלמה אמרה כדתניא הרי שכלו פירותיו מן השדה ואינו מניח בני אדם ליכנס בתוך שדהו מה הבריות אומרים עליו מה הנאה יש לפלוני ומה הבריות מזיקות לו עליו הכתוב אומר מהיות טוב אל תקרי רע ומי כתיב מהיות טוב אל תקרי רע אין כתי' כה"ג *אל תמנע טוב מבעליו מזלי ג בהיות לאל ידך לעשות:

עשיר תקנות תיקן עזרא שיהו קורין בתורה במנחה כד בשבת וקורין בשני וחמישי [ודנין בשני פב ובחמישי ומכבסין בחמישי בשבת ואוכלין שום בערב שבת ושתהא אשה משכמת ואופה ושתהא אשה חוגרת בסינר ושתהא אשה חופפת וטובלת ושיהו רוכלין מחוירין בעיירות ותיקן טבילה לבעלי קריין. שיהו קורין במנחה בשבת משום יושבי קרנות ושיהיו קורין בשני ובחמישי] עזרא תיקן

[מכבסין בגדיהם לכבוד שבת: ואוכלין שום [לקמן מפרש טעמא] (משום שמלות עוכה בליל שבת כדרך יהודה והשום מרבה זרע כדלקמן): ושתהא אשה משכמת ניסס שלריכה לחפות ולופה שקרית כדמפרש כדי שתהא פת מלויה לעני המזיר: סינר דוגמת מכנסים קטנים: האשה חופפת במסרק ניום טבילתה משום קלילה ולקמן פריך הא דלחורייתא הוא: רוכלין מביאין בשמים לכשים להתקשט בהם: מחזירין בעיירות ולא יוכלו בכי העיירות לעבר עליהם: משום יושבי קרנות יושבי קניות כל יום הסוכ עומדין בחנויה ואין הנכרי

שמות טו והא מעיקרא הוה מתקנה דתניא *וילכו שלשת ימים
פי' מקרא במדבר ולא מצאו מים דורשי *רשומות אמרו
ישעי' כה אין מים אלא תורה שנא' *הוי כל צמא לכו למים
כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה (מיד) נלאו
עמדו נביאים שביניהם ותקנו להם שיהו קורין
בשבת ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני ומפסיקין
בג' ובד' וקורין בחמישי ומפסיקים ע"ש כדי שלא
ילינו בלא תורה שלשה ימים. מעיקרא תקנו חד
גברא תלת פסוקי א"נ תלת גברי ותלתא פסוקי
כנגד כהנים לוים וישראלים אתא הוא תיקן תלת
גברי ועשרה פסוקי נגד י' בטלנין:

סס ת"ר ה' דברים נאמרו בשום משביע ומשחין
ומצהיל פנים ומרבה הזרע והורג כנים שבבגדים
מעים וי"א מכנים אהבה ומוציא את הקנאה:

סס ע"ג עשרה דברים נאמרו בירושלים אין הבית חלוט
בה ואין מביאה עגלה ערופה ואינה נעשית
עיר הנדחת ואינה מטמאה בנגעים ואין מוציאין
בשכי ובקמיצי תיקן בגיכייהו קריקה יתירה] : עשרה בטלנין
בכי לקס כשריס בטלים ממלאכתן לעסוק בלרכי לבור ולבל קודמין
לבית הכנסת כדי שיהו מלויין עשרה לבית התפלה ומתפרנסים
מעל לבור:

משחין מקמט את הגוף: מכנים את האהבה מתוך שמשמח
את הלב:

אין הבית חלוט בה כדין בתי ערי קומה אלא גאולה תהיה לו

בה ויזין וגווזטראות ואין עושין בה אשפתות ואין
עושין בה כבשונו' ואין עושין בה גנות ופרדסות
חוץ מגנות וורדין שהיו מימות נביאים ראשונים
ואין מגדלין בה תרנגולי' ואין מלינין בה את המת
אין הבי' חלוט בה דכתי' *וקם הבית אשר לו ויקיל כה
חומה לצמיתות לקונה אותו לדורותיו וקסבר לא
נחלקה ירושלי' לשבטים ואינה מביאה ענל' ערופה
דכתי' *כי ימצא חלל באדמה אשר ה' אלהיך דנויס כח
נותן לך לרשתה וירושלים לא נחלקה לשבטים
ואינה נעשית עיר הנדחת דכתיב עריך וירושלים
לא נחלקה לשבטים ואינה מטמא' בנגעים דכתיב
*ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם וירושלים ויקיל יד
לא נתחלקה לשבטי' ואין מוציאין בה זיזין וגווזטראו'
מפני אהל הטומאה ומשו' דלא ליתוקו עולי רגלי'
ואין עושין בה אשפתות משום שקצין ואין עושין

זיזין קורות יולאין מן הכתלים גזוזטרלות לולה"רליור נלע"ז על
פני עליה שבחוץ: כבשונות מזרפות סיד לקדירות: גינח
וורדין כך שמה והיו היתה לריכה לקטרת והייכו כיפת הירקן
ע"ש שדרך הורד לגדל על שפת הירקן: אין מלינים בה מת
מת בו ולדס בלותו היום קוברין לותו מיד: ערוך מסמע שלתה
יודע למי מיוקדת היא: אהל הטומאה שמא יהא כזית מן המת
מוטל בלרץ והגזוזטרלות מלהילות עליו ועל לכתים הרבה ובמללת
מרבה לת הטומלה: משום שרלים דרכן ליגדל בחצפה ומרבים
טומלה לפי שמתים שם ומטמלים הקדמים שבירושלים: קוטרא

בה כבשונות משום קוטר' ואין עושין בה גנות
ופרדיסין משום סירחון ואין מגדלין בה תרנגולים
משום קדשים ואין מלינים בה את המת גמרא:
כה ת"ר כשצרו בית חשמונאי זה על זה היה
סס הורקנום מבפנים ואריסטובלום מבחוץ ובכל
סוף סוטה וכ"ס ים"מ יום היו משלשי' להם בקופי' דינרין והיו מעלים
להם תמידים היה שם זקן אח' שהיה מכיר
בחכמת יונית אמר להם כ"ז שעוסקין בעבוד' אין
נמסרים בידכם למחר שלשלו דינרין בקופה והעלו
להם חויר כיון שהגיע לחצי החומה נעץ צפרניו
בחומה ונודעזעה א"י ארבע מאות פרסה על ד'
מאות פרסה באותה שעה אמרו ארור האיש שיגדל
חזירים וארור האדם שילמד את בנו חכמת יונית
ועל אותה שעה שנינו מעש' שבא עומר מגנות

עזן שמזקיר לת הקומה וגכלי הוח: סירחון עזדים רעים
הגדלים סס וזורקן בקוץ ועוד דרך גכות לזגלן וים סירקון: משום
קדשים שתרכגולים מכקריס בלחפה ומבילים בשר שרלים בפיהס
ומטמלים לת הקדשים: גמרא מסורת היח בידיכו ולין טעס לדבר:
הורקנום וארוסטובלום לקין היו ומרידין על דבר המלוכה:
היו משלשין לותן שבפנים מורידין מעל הקומה דיכרין
מתרומת הלשכה בקופה לותן שבחוץ לקבות תמידין: נעץ
צפרניו תקע שכן דרך חזיר כשהורין לותו: ועל אותה שעה
שנינו בתכות: מעשה שבא העומר שהיה רגיל לבח מן הקרוב
לירושלים לותה שעה בח מגבות לריפין רקוק מירושלים לפי

צריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר. וחכמת
יונית מי אסירי והתני' אמר רבי בא"י *לשון סורסי פג
למה או לשון הקדש או ל' יונית וא"ר יוסי בבבל
לשון ארמי למה או לשון הקדש או ל' פרסי אמרי
לשון יונית לחוד חכמת יונית לחוד וחכמ' יונית
מי אסירא והאמר רב יהודה אמר שמואל משום
רשב"ג *עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי אלף מיכה ג
ילדים היו בבית אבא ה' מאות מהם למדו תור'
והמש מאות מהם למדו חכמת יונית ולא נשתייר
מהם אלא אני כאן ובן אחי אבא בעסי' אמרי
שאני בית ר"ג שהיו קרובים למלכות וכדתניא
המספר קומי הרי זה מדרכי האמורי אבטולמום
בר ראובן התירו לו לספר קומי מפני שהוא קרוב
למלכות של בית ר"ג התירו להם לספר בחכמת
יונית מפני שקרובים למלכות:

ת"ר לא יגדל אדם את הכלב אלא א"כ קשור סס

שהקריבו בני המלוכ את תבואת השדה: מבקעת עין סוכר סס
מקום: לשון סורסי למה אלא או לשון הקדש או לשון
יונית הוא לשון לקוסמים כלעג הוא: פרסי ל' נאה מארמי
בארץ ישראל הסמוכה ליון נקט יוני ובבל הסמוך לפרס נקט ל'
פרסי: חכמת יונית בני פלטין הקרובים למלכות מספרין בה:
עיני עוללה לנפשי ל"ג מ"ד כלו' כך ה"ר שמעון קורח אני על
עלמי המקרא הזה שים עלי לעוללעיני בבכיודמעה מכל משפחות
העיר: ילדים בקורים: המספר קומי לפניס במלך: מדרכי
האמורי

בשלשלת אבל מגדל הוא בעיר הסמוכה לספר וקושרו ביום ומחזירו בלילה וכו':

כו דרש ר' דוסתאי דמן בירי *ובנחה יאמר שובה ס ה' רבבות אלפי ישראל ללמדך שאין מדני י השכינ' שורה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות חסר אחד והית' אשה עוברה ביניהם וראויה להשלים ונבח בה כלב והפילה נמצא זה גרם לשכינה שתסתלק מישראל:

ס **חהיא** אתתא דעאלת למיפא בההוא ביתא נבח בה כלבא א"ל מאריה לא תסתפי מיניה שקילי ניבי' אמרה ליה שקילא (טיבותיה דההוא גברא) [טיבותיך] שדיא אחיורי כבר נד ולד:

ה ח ו ב ל

פרק שמיני

פה [*ורפא ירפא יכול אפילו שלא מחמת המכה סמו' כפ ת"ל רק] אמר מר יכול אפי' שלא מחמת המכה ת"ל רק שלא מחמת המכה בעי קרא אמרי מאי שלא מחמת המכה כדתניא הרי שעבר על דברי רופא ואכל דבש או כל מיני מתיק' מפני שדבש וכל מיני מתיק' קשין למכה והעלה

ניביה ייכחנב"י נלע"ז ל"ק ד' ניבי הכלב המקריכות בנו נוסך כך נמעתי (נכנורות): [שקילא טיבוחך וכו' נטולה היא טונכן ומוטלת על הקולים מה נחתה מכקמני הנל: כבר נד

מכתו גרגותני יכול יהא חייב לרפאותו ת"ל רק
מאי גרגותני אמ' אביי נאת' כריבתא מאי אסותי'
אהלא וקירא וקלבא ואי א"ל אסייך אנא א"ל
דמית עלי כאריא ארבא ואי א"ל אייתינא אסיא
דמגן במגן א"ל אסיא דמגן במגן מגן שוי ואי
אמ' מייתינא לך אסיא רחיקא א"ל אסיא רחיקא
עינא עוירא ואי א"ל הך הב לדידי ואנא מסינא
נפשאי א"ל פשעת בנפשך ושקל' מינאי טפי ואי
א"ל קוץ לי מקץ א"ל כל שכן פשעת בנפשך
וקרו לי שור המזיק:

[פיסקא] בשת הכל לפי המבייש והמתבייש. פו
מני מתניתין לא ר' מאיר ולא ר'
יהודה אלא ר' שמעון היא דתנן וכולן רואין אותן
כאלו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני
אברהם יצחק ויעקב דברי ר' מאיר ר' יהודה
אומר הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ר"ש אומר

נאתה כריבתא נשר מת: אהלא לחלמ"י נלע"ז: וקירא שעוה:
וקלבא רי"ש שיכח שנקניות של יין: ואי א"ל מזיק: אסייך
אנא לכי מרפא לותך ולכי כותן דמי לסייך: רחיקא ומוזל
גבי: עינא עוירא שעתיד לילך לדרכו ולין קושט לס עיור עיכו
של זה: אסיא דמגן שירפא נקנס וקרוב הוא: כ"ש דלא כיקח
לי דהכי דלמי פשעת נכפשיך גנלי גדולה הוא לי דקרו לי שור המזיק:
וכולן עכיים ועשירים: רואין אותם לפי' את העשירים: כאילו
ירדו כו' ולין שמין העני לפי עכיותו להקל ולא את העשיר

עשרים רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו
מנכסיהם עניים כפחותין שבהם:

כז תניא ר' יהודה אומר סומא אין לו בושת וכן
פז היה ר' יהודה פוטרו מכל מצות האמורות
בתורה אמר רב ששת בריה דרב יהודה מ"ט
דנ"ש ד דר"י אמר קרא *אלה (המצות) [העדות] והחוקי'
והמשפטים כל שישנו במשפטים ישנו במצות
וחוקי' וכל שאינו במשפטי' אינו במצות וחוקים
אמ' רב יוסף מריש הוה אמינא מ"ד הלכה כר"י
דאמר סומא פטור מן המצות קא עבידנא יומא
טבא לרבנן מ"ט דלא מפקדנא וקא עבידנא מצות
והשתא דשמעינ' להא דר' חנינא דא"ר חנינא
גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה מ"ד
לי אין הלכה כר' יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן
מ"ט כי מפקידנא אית לי אגרא טפי:

צ משנה מעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק באת
ע"ב לפני ר' עקיבא וחייבו ליתן לה ת' זוז
א"ל רבי תן לי זמן ונתן לו זמן שמרה עומדת על

לפי עזרו שהרי אין לדמי בושתו סוף אלא כולן שוין נמי: כפחותים
שבהם פקותים שבעניים להקל דכיון דעני הוא בושתו קלה:
סומא אין לו בושת פי' לפי שיש הוא את קבירו פטור: כל
שישנו במשפטים להא אפיקתיה מכלל ומפטו: רב יוסף
אמור עיניים הוה:
[שמרה המתין לה עד שרואתה עומדת על פתח קלרה]:

פתח חצרה ושיבר את הכד בפניה יבו כאיסר שמן גילת' את ראש' והיתה מטפחת ומנחת ידה על ראשה העמיד עליה עדי' ובא לפני ר"ע א"ל לזו אני נותן ד' מאות זוז א"ל לא אמרת כלום החובל בעצמו אע"פ שאינו רשאי פטור אחרים שחבלו בו חייבים והקוצץ נטיעותיו אע"פ שאינו רשאי פטור אחרים חייבים:

מאן תנא דשמעת ליה דאמר אין אדם רשאי לחבל בעצמו אילימא האי תנא הוא דתניא *ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש ר' אלעזר אומר מיד נפשותיכם אדרוש את דמכם ודלמ' קטלא שאני אלא האי תנא הוא דתניא מקרעין על המת ולא מדרכי האמורי א"ר אלעזר שמעתי המקרע על המת יותר מדאי לוקה משו' בל תשחית וכ"ש גופו ודילמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר הוא כי האי דר' יוחנן קרי למאני מכבדותיה ורב חסדא כד הוה מסגי ביני היזמי והיגי מדלי להו למאניה אמר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא דתני' (א"ר אלעזר הקפר ברבי מה ת"ל] *וכפר עליו מאשר חטא על הנפש

צא ע"ב

ילקוט ט

נמדבר ו

ובו כאיסר שמן קנוי בחיסר: אע"פ שאינו רשאי כדמפ' טעמא בגמ' וכן קולן בנטיעות אין רשאי לעוקר בגל תשחית: חייבין בטיעה בת שנה אחי כסף כדאמרי' בהכונס: [לנפשותיכם אדרוש מיד עלמיכם אדרוש: וכפר עליו בגזיר כתיב: על הנפש מגמע שחטא בנפש אדם:

[וכי באיזה נפש חטא וה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו מה וה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר עאכ"ו]:

סה אמר רב דיקלא דטעין קבא אסור למקציה מתיבי כמה יהא בויח ולא יקצצנו רובע שאני ויתים דחשיבי א"ר חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקץ תאינתא בלא זימנה אמר רבינא

דנויס ג אם היה מעולה בדמים מותר תניא נמי הכי *רק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא וה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל הוא להקדים סרק

צב למאכל *יכול אפילו מעולה בדמים ת"ל רק. שמואל אייתי ליה אריסיה תמרי אכל טעים בהו טעמא דחמרא א"ל מאי האי א"ל ביני גופני קיימי אמר מכחשי בחמרא כולי האי למחר אייתי לי מקורייהו רב חסדא חוא תאלי בי גופני

מכל דבר המסגף עלמו בתעכית:]

רובע הקנ: ואם היה מעולה בדמים דמיו יקריס לנכין יותר מבנק פירותיו: רק עץ אשר תדע קרק יתירח הוח דה"ל למיכתב רק חבר לח הוח מחכל: זה עץ מאכל וה"ק רק עץ חבר תדע חס חיכך יודע קרוב למנוי חלח הוח קקכו וחפי' של מחכל: יכול אפילו מעולה בדמים לקורה יותר מפירות יהח סרק קודס לו: ת"ל רק מיעוט הקדמה: מקורייהו מקור

א"ל לאריסיה עקרינהו גופני קני דיקלי דיקלי לא קני גופני:

משנה אע"פ שהוא נותן לו אין נמחל לו עד כח שיבקש ממנו שנאמ' *ועתה השב אשת סס האיש וגו' ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכורי רפזי כ שנ' *ויתפלל אברהם אל האלהים וגו': גמ' ת"ר סס כל אלו שאמרו דמי בושתו אבל צערו אפילו הביא כל איולי נביורת שבעול' אין נמחל לו עד שיבקש ממנו שנ' *השב אשת האיש כי נביא הוא סס ויתפלל בערך אשת נביא בעי אהדורי אשת אחר מכו' פ"נ לא בעי אהדורי א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן ונ"ס רפ"ס השב אשת האיש מכל מקום ודקא אמרת *הגוי סס גם צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי אחותי היא והיא גם היא אמרה אחי היא נביא הוא וכבר למד אבסנאי שבא לעיר על עסקי אכיל' ושתיה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו אשתך היא אחותך היא מכאן לבן נח שנהרג שהיה לו ללמוד ולא למד. *כי עצור עצר ה' סס

אלהן ועיקרן ל"ח הנח לי קור שמות רך לאכול וגדל סניף שרשיו כלו' כלה עיקרם מפני שמפסיד ואוכל את הקור: גופני קני דקלי מדמי היין יכולין אכו לקנות קרקעות ואלו דקלי לא קני גופני מין שנקין עולה אלא לדבר מועט:

כל אלו שאמרו אלא מכה ומלתים וד' מאות דמי בושת הם: אבל צער שלוקח על בושתו היכו כמיכל לו: שהיה לו ללמוד ולא למד דרך ארץ מדקאמר ליה רמאכא כניח הוא דמשמע מין

א"ר אליעזר שתי עצירות הללו למה אחת באיש שכבת זרע שתים באשה שכבת זרע ולידה במתניתא תנא שתים באיש שכבת זרע וקטנים ג' באשה שכבת זרע וקטנים ולידה רבינא אמר שלשה באיש שכבת זרע וקטני' ופי השבע' ארבע' באשה שכבת זרע ולידה וקטני' ופי הטבעת.

ילקוט כ *בעד כל רחם אמרי דבי ר' ינאי אפילו תרנגולת של בית אבימלך לא הטיל' ביצתה אמר לי' רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמור רבנן כל כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו

איוב מב דבר הוא נענה תחלה א"ל דכתיב *וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו א"ל את אמרת

ילקוט כ מהתם ואנא אמינא מהכא *ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו

שם ג ואמהותיו וגו' וכתיב *וה' פקד את שרה כאשר אמר וגו' כאשר אמר אברהם על אבימלך:

כט א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי

שם אינשי בהדי הוצא לקי כרבא א"ל דכתיב

ירמיה נ *למה תריבו אלי כלכם פשעתם בי נאום ה' א"ל

ממם בדגריך ורקוי לתה ליהרג: שכבת זרע שנמצי לחזה לק יכולה לפלוט: פי טבעת נקב הגדולים לפנות: פקד מדלק כתיב ויפקוד את שרה וכתיב פקד מזמע פקד כנר תקלה לאבימלך: בהדי הוצא לקי כרבא קון הגדל לגל הכרוב כשנק לעוקרו פעמים שנעקר הכרוב עמו וכמלק לוקה בשנילו כלו' שכיכי רשע לוקין עמו: כלכם פשעתם לף הכניס נמזמע:

את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא *עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורותי א"ל רבא לרבה בר מרי כתיב *ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים מאן נינהו חמשה א"ל הבי א"ר יוחנן אותם שרוכפלו בשמות. יהודה נמי אכפולי מכפל א"ל למליה הוא דאכפל דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד *יחי ראובן ואל ימות וגו' וכו': א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי בתר עניא אולא עניותא א"ל דתנן עשירים מביאים ביכורים בקלתות של זהב ושל כסף עניים בסלי נצרים של ערבה קלופה הסלים והביכורים ניתנים לכהנים א"ל את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא **וטמא טמא יקרא: א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי רבנן השכם ואבול בקיץ מפני החמה ובחורף לא

עד אנה מאנתם ומזה ואילך נכלל: אותן שהוכפלו שמותם נברכת מזה *לך גד זבולון כפתלי ואשר והודיעך הכתוב שקלסים שנכולם היו וכריכין קשוק לפיכך כפל להם שמם להקזיקם (שלא ישלוט נהם עין הרע) ואותם הניח יוסף לפני פרעה כדי שלא ינרור אותם להיות רועי גייסות ולהטריחן.

הסלים והביכורים ניתנין לכהן והעזירים לא היו כותבין (סליהם) [קלתותיהם] לכהן: נצרים שנטוים: וטמא טמא לא די לו כגנו שלא שמניים את עלמו על כרקו הטיל עליו הכתוב קונה:

שמות טז
ויקהל' מז
דנדי' לג
סוטה פ"ק
מכות פ"ב
ועיין שם
רי"ף
שם ע"ב
ויקרא יג
שם
פרק
המקבל
וע"ש
רי"ף
נרש"י
נגמ'
מיתא
סדר אחר

מפני הצנה ואמרי אינשי שיתין רהיטי רהוט ולא
ישעי' ו"ט מטו לגברא דמצפרא כריך דכתיב *לא ירעבו ולא
יצמאו ולא יכם שרב ושמש א"ל את אמרת מהתם
שמות כג ואנא אמינא מהכא *ועבדתם את ה' אלהיכם ו'
ק"ש ותפלה וברך את לחמך ואת מימיך וז' פת
במלח וקיתון של מים מכאן ואילך והסירותי
מחלה מקרבך ותני' מחלה זו מרה ולמה נקר'
שמה מחלה שפ"ג חלאים יש בה מחל"ה בגימטרי'
הכי הוי וכלן פת במלח שחרית וקיתון של מים
מבטלם:

לב
ס"ס א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא *דאמרי
כ"מ אינשי חבריך קרייך חמרא אוכפא לגביך
דמוכ מוש א"ל דכתיב *ויאמ' הגר שפחת שרי וגו' ותאמר
רבנן מפני שרי גברתי וגו':
וע' רש"י א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי
רמב"ם טו אינשי מלתא דמיגניא דאית בך קרי' אמר' א"ל
לג
ס"ס דכתי' *ויאמ' עבד אברהם אנכי א"ל רבא לרבה בר
רמב"ם כד מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי שפיל ואזיל

שיתין רהיטי ס' ימים כלו ולא הגיעוהו לחוכל שקרית:
אוכפא וכו' כלו' טול לוכף של חמור והסירהו חליך ושים לחתו
על גבך כלו' הודה לדבריו ואל תעכבהו: מוש לשון לא
ימים כלומר הסירהו חליך כמו סורו נא: שפחת שרי אמר לה
המלאך והיא עכתה שרי גבירתי:
שפיל ואזיל כלו' מקמת עכותכותו של אדם לא יהא נוח מלטחול

בר אווזא ועינוהי מטייפין א"ל דכתיב *והטיב ה' ב"ק כה
לאדוני וזברת את אמתך וגו':
א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי לך
אינשי שיתין תכלי מטיוה לכבא דקל חבריה ב"ס
שמע ולא אכל א"ל דכתיב *ולי אני עברך ולצדוק מ"ק ט
הכהן ולבניהו בן יהוידע ולשלמה עבדך לא קרא
א"ל את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא *ויביאה יבמות כד
יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי
לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו וכתיב
בתריה *ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה: סנ כה
א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי לה
אינשי חמרא למריה וטיבותא לשקייה א"ל ב"ס
דכתיב *וסמכת את ידך עליו וגו' למען ישמעו מדבר כז
(ויראו) כל עדת בני ישראל וכתיב *ויהושע בן דברי לד

דבר הלריך לו בין לתורה בין לפרנסתו לתנוע קונו: ועינוהי
מטייפין עיניו מלפות למעלה למרקוק למזוכותיו וקבלו בכתובו'
כטוף עיכך: כאשר ייטב בחביגיל כתיב שהיתה מתכבלה
זימות כבל בעלה ובתוך דבריה מרמזת לוד שיזכור לה יופיה:
חבלי לבילות ומכלובות: ולי אני עברך חלמא קובל היה עליו
שלא זיכוו למשתה: שיחין לאו מקרא כפקא אלא מלתא
בעלמא הוא דקאמרי לישבי ולאו לוקא הוא: ויוסף אברהם
כתקבא בילקוט:
חמרא וכו' היין של מלך הוא והשותין לותו מחזיקין טובה לזה
המשקה ולא למלך:

נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו
וישמעו אליו כל בני ישראל וגו':

לו א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי מטייל ואויל דקלא בישא גבי קינא דשרכי א"ל דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים ותנן במתניתין ותנינא בברייתא כתוב בתורה דכתיב *ויולך עשו אל ישמעאל. שנוי בנביאים דכתיב *ויתלקטו אל יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו. ומשולש בכתובים דכתיב *כל עוף למינו ישכון ובן אדם לדומה לו. תנן במתניתין כל המחובר לטמא טמא כל המחובר לטהור טהור. ותנינא בברייתא ר' אליעזר אומר לא לחנם הלך ורזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו:

לו א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי אי דלית דורא דלינא ואי לא לא

*ויסמוך את ידיו תלה החכמה והגדולה במשה כלשון הוא כתכה ליהושע והיא לכה חלק מפי הקדוש ברוך הוא:

קינא דשרכי חילוקות בטלים ואין עוסקין בהן כמו גדרא שרכא בטלן כלו' דיך דקל רע ליגדל בלך חילן סרק: המחובר לטמא טמא במסכת כלים [הוא] בפרק טבעת וכו': לא לחנם הלך ורזיר ר' אליעזר סבר זרזיר עוף טמא הוא ורבנן פליגי עליה בשלו טרפות: זרזיר איטטור"כיל:

אי דלית לכם תלה ותגניה המעוי עמי דליכא: דורא מעוי מעל הוא שאין לכם רוצה ליכנס בסכנת היזק ממון ותקח עול

דלינא א"ל דכתיב *ויאמר אליה נרק אם תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלך א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי כלבא בכפניה גללי מבלע דכתיב *נפש שבעה תבום נופת ונפש רעבה כל מר מתוק. א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי קריתי לחברך ולא ענך רמי גודא רבה שדי ביה א"ל דכתיב *יען טהרתיך ולא טהרת מטומאתך לא תטהרי עוד. א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי ביורא דשתית מיניה (מיא) לא תשדי ביה קלא א"ל דכתיב *לא תתעב אדומי כי אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו:

סופרי ד
מזלי כו
ירמיה כד
דנרי כג

א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי בך הוינן זוטרי לגברי השתא דקשישנא לדרדקי. א"ל מעיקרא כתיב *והי הולך לפניהם

לח
סה
שמות יג

דבר לח"כ מצתתף קנדרו עמו: גללי מבכים לבון מורי ל"ח גללים ממש ורבון יפר דגללים ממש חורקיה הוץ: קריתי חברך להוכיחו ולא ענך: רמי גודא כותל הפל עליו כלו' הכיחהו ויפול נרשעתו דקהו נידי': דשתית מיניה משתית ממנו כגר נלעז: לא תשדי ביה קלא מוט"ח נלע"ז כלו' דבר הכלרך לך פעם לקת בוג לא תבזהו:

כך הוינן זוטרא לגברי כשהיינו קטני' היינו משוכים כגדרי השתא דקשישנא עכשיו שהוקכנו הכנו שפלים כתינוקות:

יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש
צג להאיר להם ולבסוף כתיב **הנה אנכי שולח
שמות כג מלאך לפניך לשמרך בדרך:
לט א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי
סס אינשי בתר מרי נכסי *ציבי משוך. א"ל
לשון שומן דכתיב *וגם ללוט ההולך את אברם היה צאן
ילקוט יג ובקר ואהלים. אמר רב חנין כל המוסר דין על
סס טו חבירו הוא נענש תחלה שנא' *ותאמר שרי אל
סס כג אברם חמסי עליך וגו' וכתיב *ויבא אברהם לספוד
לשרה ולבכותה והני מילי דאית ליה דיינא בארעא
א"ר יצחק אוי לו לצועק יותר מלנצעק. תנ"ה
אחד הצועק ואחד הנצעק במשמע אלא שממהרי'
לצועק יותר מן הנצעק:
מ וא"ר יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה
סס בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים
סס כ בזרעה שנ' *הנה הוא לך כסות עינים אמר לה
הואיל וכסית ממני ולא גלית שהוא אישך וגרמת
לי הצער הזה יהי רצון שיהיו לך בנים כהויי
סס כו עינים ונתקיים בזרעה דכתיב *ויהי כי זקן יצחק
ותכהין עיניו מראות. א"ר אבהו לעולם יהא אדם
מן הנרדפים ולא מן הרודפים שאין לך נרדף
בעופות יותר מתורים ובני יונה והכשירן הכתוב
לגבי המובח:

אחד הצועק ואחד הנצעק וקרה לפי והרגתי לחכם אניס
נמסמע: אלא שממהרין לצועק תקלה כלחכמין בזרה:

הגוזל עצים

פרק תשיעי

תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר הרי שגזל סאה מא
של חיטין טחנה לשה ואפאה וחפריש ממנה צד
חלה כיצד מברך אין זה מברך אלא מנאץ ועל
זה נאמר *ובוצע ברך נאץ ה': מליס י

ת"ר הגולנין ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מב
מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה עס ע"ב
הימנו. א"ר יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו ע' נתו'
דתניא מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה נגמ'
אמרה לו אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה
אפילו אבנט אינו שלך ונמנע ולא עשה תשובה
באותה שעה אמרו הגולנין ומלוי ברבית שהחזירו
אין מקבלים מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים
נוחה הימנו:

ת"ר איזהו מטבע של ירושלים דוד ושלמה מצד מג
אחד וירושלים עיר הקדש מצד אחד ואיזהו צז
מטבע של אברהם [אבינו] וקן וזקנה מצד אחד ע"ב
ובחור ובתולה מצד אחד:

ובוצע ברך גוזל ומנדיך (כאן ה'). [נולע] כמו כל נולע נלע:
אין רוח חכמים נוחה הימנו אין רוח קכמה וקסידות נקרנו:
דוד ושלמה כתוב מלך לקי' ומלך שכי כתוב ירושלי' עיר הקדש:
זקן וזקנה מנרהס ומרה: בחור ובתולה ילקק ורנקה:

קי ת"ש כ"ד מתנות כהונה ניתנו לאהרן ולבניו וכולן
ע"ב נתנו בכלל ופרט וכלל ובריתא מלח כל
המקוימין כאילו מקיים כלל ופרט וכלל ובריתא מלח
כל העובר עליהן כאילו עובר על כלל ופרט וכלל
ובריתא מלח ואלו הן י' במקדש וד' בירושלים וי'
בגבולין י' במקדש חטאתא בהמה וחטאת העוף
ואשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמי צבור ולוג
שמן של מצורע ומותר העומר ושתי הלחם ולחם
בכלל ופרט וכלל לכל קדשי דכי ישראל לך כתיס למזבח
כלל וזה יהיה לך מקדשי הקדשים מן האש פרט כל
מתכה נפכי עלמו כל תרומת הקדשי' קזר וכלל והדר כתיב נדרים
מלק עולם הוא וגו' נסוף הפרק]: כל המקיימן כאילו מקיים
כל התורה כולה שכיתכה לדרוש בכלל ופרט וכלל וכאלו קיים
כל הקרבנות שכתוב בהם נדרים מלק: עשר במקדש כאכלים
לפנים מן הקלעים: ד' בירושלים בכל העיר: וי' בגבולין
בערי ח"י: אשם ודאי ה' הן גזילות שעילות שפקה קרופה כזיר
מלורע וקל קדיב להו: אשם תלוי דא על ספק כרת שלא כודע
לו שעבר וקאי עידיו קטאת: וזבחי שלמי צבור כבשי עלרת
שנקרבו שלמים כדכתיב וזבי כבשים בני שנה וקדשי קדשים הן
כדכתיב קדש יהיו לה' לכהן ואכלים לפנים מן הקלעים: ולוג
שמן של מצורע מה שנשאר בלוג מיליקה לכף הכהן של
השמאלית כאכל לכהנים דתניא במכילתא ובזבחי' לכל קרבנם
לרבות לוג שמן של מלורע דהוה כמי קרוי קרבן דכתיב והקריב
אותו לאשם ואת לוג השמן וסמיך ליה לקרא קמא בקדשי הקדשים
תאכלנו בויקרא קרא: מותר העומר מנחת העומר בקמלת ובזריה

הפנים ושירי מנחות וד' בירושלים הבכורה והביכורים והמורם מן התודה ואיל נזיר ועורות קדשים וי' בגבולין תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר:

נאכלים וכל המכשות קדשי הקדשים הם כדכתיב לא תאכל עליו חמץ וגו': ושירי מנחה כל מכשות הנקמלות מנקת כדבה ומנקת קומץ ומנקת סוטה: הבכורה בכור תם נאכל בכל העיר וכן הבכורים לריכים קומה כדכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' ואמר מר ותרומת ידך אלו בכורי': והמורם מתודה קדה ושוק וד' קלות מד' מינים שבה קלות ורקיקים חמץ ורבוכה וכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לכהן הזורק וגו': מורם מאיל נזיר זרוע בשלה וקלה ורקיק וקדה ושוק של אלמים בכלל תודה הוא דתודה אלמים אקרי והכי תנתי תודה ואיל נזיר מצוה דאתיין להדדי קדיב להו כאחד כדקאמר בשחיטת קולין בפרק הזרוע: ועורות קדשי' עורות עולה וקדשות ואשמות אבל קדשים קלים עורותיהן לבעלים כדאמרי' בזבחים פ' בבול יום ומ"ה קדיב להו בהדי הכך דירושלים למעוטי דאין בקבין בהדי הכך דגבולין דהייבו עורות לא (מייתי) [מתיהיב] להו אלא בירושלים ובהדי הכך דבמקדש לא קדיב אלא הבהו אאי בפקי קוץ לקלעים מפסלי ביולא: ושדה אחוזה שהקדישה בעלים ולא גאלה ומכרה גזבר כשהלוקח מחזיר ביובל מתקלקת לכהנים: ושדה חרמים ישראל שהקדימו עדיהן: וגזל הגר כמי קרי ליה מתנות גבולים שאם נתבו לכהן המשמר קוץ לירושלים יצא ואיל אשמו יעלה לירושלים להקריב:

הגוזל ומאכיל

פרק עשירי

מד קיג ע"ב דניס ; ס"ס כג

אמר רב ביבי בר גידל א"ר שמעון חסידא גזל נכרי אסור אבידתו מותרת גזילו אסור דא"ר הונא מנין לגזל נכרי שהוא אסור שנא' *ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נותן לך בזמן שהם מסורים בידך ולא בזמן שאינם מסורים בידך [אבדתו מותרת דא"ר חמא בר גוריא אמר רב מנין לאבדת נכרי שהיא מותרת שנא' *לכל אבדת אחיך ואימא הני מילי היכא דלא אתי לידי' דלא מחייב לאהדורי בתרה אבל היכי דאתי לידי' אימא ליהדרה אמר רבינא ומצאתה דאתו לידי' משמע] :

מה קיז יזעי' כח

הרואה גברא דהוה בעי אחויי אתיבנא דחבריה אתא לקמיה דרב א"ל לא תחוי ולא תחוי א"ל מחוינא ומחוינא יתיב רב כהנא קמי דרב שמטיה לקועי' מיניה קרי רב עילויה *בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו אף ממונם

מיכו מרש"י

(בעי אחויי ר"ל שלח גזלה לעלמו שלח להרחו' לכבריס על תיבב' של קדירו שיגזלו) : לקועיה לנוחריה שבר מפרקתו : תוא קיה הוא והוא שור הבר כדמתרגמי' ותוא תורבלא תור שור בלא יער : אין מרחמין עליו ושפיר עבדת דקטלתיה :

של ישראל כיון שנפל ביד נכרי אין מרחמין עליו א"ל (ל)רב כהנא עד האידנא הוו פרסאי דלא קפדי אשפיכות דמים והשתא איכא ווונאי דקפדי אשפיכות דמים ואמרי מרדין קום סק לארעא דישראל וקביל עלך שלא תיקשי לרבי יוחנן שבע שנין אול אשבחיה לריש לקיש דיתיב וקא מסיים מתיבתא דיומא לרבנן אמר להו ר"ל היכא אמרו ליה אמאי אמר להו האי קושיא והאי קושיא האי פירוקא והאי פירוקא אמרו ליה לריש לקיש אול ר"ל א"ל לרבי יוחנן ארי עלה מבבל לעיין מר (במתיבא) [במותיבתא] דלמחר למחר אותבוה בדרא קמא קמיה דר' יוחנן אמר שמעתתא ולא אקשי שמעתתא ולא אקשי אנחתי' אחורי שבע דרי עד דאותבוה בדרא בתרא. א"ל ר' יוחנן לר"ש בן לקיש ארי שאמרת נעשה שועל. אמר רב כהנא יהא רעוא דהני שבע דרי ליהוו חילוף שבע שנין דאמר לי רב קם אכרעיה א"ל נהדר מר ברישא אמר שמעתתא ואקשיה אמר שמעתתא ואקשיה עד דאוקמיה בדרא קמא *רבי יוחנן הוה יתיב אשבע בסתרקי שלפי ליה חדא ביסתרקא מתוחי' אמ' שמעתתא

*נגמ' גרסי' לפרש ונ"ב

מסיי' מתיבתא דיומא לרבנן היה מזיר ומוכה להס מה שהיה ר' יוקנן מומו היום לפי שר"ל קבס גדול היה ולאחר שמעו כלס [מפי הרב] היה קוזר ומכוונן בידס: בדרא קמא שבע שורות תלמידים יושבים לפניו זו לפניס מזו: ביסתרקי תפי"ל בלע"ז:

ואקשי ליה עד דשלפי ליה כולי בסתרקי מתוהיה
עד דיתיב אארעא. ר' יוחנן גברא סבא הוה
ומסרחי גביניה אמר להו דלו לי עיני ואחוויה דלו
ליה במכחלתא דכספא חוא דפריטא שפוותיה
סבר אחוכי קמחייך ביה חלשא דעתיה ונח נפשי'
למחר אמר להו ר' יוחנן לרבנן חויתו לבבלאה
היכי עביד אמרו ליה דרכיה הכי על לגבי מערתא
חוא דהוה *הדרא ליה עכנא א"ל עבנא עכנא סס ע"ב
פתח פומיך ויכנס הרב אצל תלמיד ולא פתח
יכנס חבר אצל חבר ולא פתח יכנס תלמיד אצל
הרב פתח ליה בעא רחמי ואוקמי' א"ל אי הוה
ידענא דדרכיה דמר הכי לא חלשא דעתאי השתא
ליתי מר בהדן א"ל אי מציית למיבעי רחמי דתו לא
שכיבנ' אולינ' ואי לא לא אולינ' הואיל וחליף שעתא

מסרחי גביניה גנות עיניו גדולים ומכסים עיניו: פריטא
שפוותיה נקרעה ספתו על ידי מכה: הדרא ליה עכנא כזב
גדול עשה עלמו כגלגל ומקיף את פי המערה וכותן זכנו לתוך
פיו ואין לדס יכול לכנס: פתח פיך הרקיבי פתקך להסיר זכניך
מפיך ועשה פתק ליכנס: אי מציית למבעי רחמי דתו לא
שכיבנא אי לקטיכח לך מזליכ' נהדך ואעמוד תלנך נב"ה:
ואי לא הואיל וחליף שעתא ואיתרקים כיסח קליף ולח חלך
עוד עמך זמח תכעוס עלי ותמות עוד פעם לחקרת חלח חלך
לביתי קי ולח לעמו' עוד חלנך פן לחמות פעם לחקר' ואית דמפרשי
הואיל וחליף זעתח וקנלתי כער מיתה לח לחקנל עוד פעם לחקרת

הליף תיריה אוקמיה שיוליה כל ספיקא דהוה ליה ופשטינהו ניהליה והיינו דא"ר יוחנן דילכון אמרי דילהון היא:

ממון מסור רב הונא ורב יהודה ח"א מותר לאבדו מו ביד וח"א אסור לאבדו ביד מ"ד מותר קיט לאבדו ביד לא יהא ממונו המור מגופו ומ"ד אסור לאבדו דילמא הוה לי' זרעא מעליא וכתיב *יכין רשע וצדיק ילבש. רב חסדא הוה ליה ההוא אריסא דהוה תקיל ויהיב תקיל ושקיל סלקיה

*מיוב כו ע' רש"י

לילך מכאן ונפסקים מוכח שהלך לביתו דאמר רב כהנא מי לאו דכסיבנא כהכתא לאו אכא גלאי אמרי לי' והא למקום תורה גלית ת"ל לאו אכא גלאי כדגלו שאר איכא שהרי לא בעבור מקום תורה גליתי אלא מאימת מלכות דרקתי אלמא בתר הכי קי היה ועוד אמריכן בברכות ירושלמי דפגע ביה ההוא גברא ת"ל מאי עבדי בשמיא כלו' שליגג עליו שהיה מת וקיה ת"ל גזר דיניה דההוא גברא מקמס קמס ומית ההוא גברא פגע ביה אחריכא ת"ל ה"כ ומית אתו לקמיה דר' יוחנן ת"ל גר איכא דאמיה מבשר' ליה ואיכתתיה דאנוה מיקרא כו': חיריה הקילו מבכתו: דילכון אמרי (אמרי) שלכם הייתי לומר תורה של בני ת"י [הוא]: דילהון היא של בני בבל:

מסור מלשין (המוסר ממון קברו ביד נכריס) [המאבד ממון קברו]: חמור מגופו דקי"ל בפ"ב דע"ז דמותר לאבד גופו בידים דקתני המיכים והמסורת מורידין אותן לבור ולא מעלין: תקיל ויהיב לרב קסדא: תקיל ושקיל לכפזיה מדקדק

משלי יג קרא אנפשיה *צפון לצדיק חיל חוטא. *כי מה תקות
ל ויק כו חנף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו. רב הונא ורב
חסדא חד אמ' נפשו דנגול וחד אמר נפשו של גוזלן.
משלי כ מ"ד נפשו של נגול דכתיב *כן ארחות כל בוצע
בצע את נפש בעליו יקח. מ"ד נפשו של גוזלן
שם כג דכתיב *אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני
בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש
ואידך נמי הכתיב נפש בעליו יקח מאי בעליו
דהשתא. ואידך נמי הכתיב וקבע את קובעיהם
נפש מה טעם קאמר מה טעם וקבע את קובעיה'
משום דקבעי נפש א"ר יוחנן כל הגוזל את חברו
שוה פרוטה כאלו נוטל נשמתו ממנו שנאמ' כן
ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח. ואומר
ירמיה ה *ואכל קציריך ולחמך יאכלו בניך ובנותיך ואומר
יואל ד *מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם

בקלוקה וחיכו מוותר מקלקו כלום. ל"ק מקלה היה נוטל ודרך
שאר חריסים ליטול שלים: [קרא אנפשיה] רב קסדא לדיק
והחרים קוטח וכלפן קילו לרב קסדא דסלקו וכטל קלקו: [כי
ישל אלוה נפשו מצלין הקב"ה בצמתו ומאבד מקנו כשאה לקת:]
אל תגזול דל כי דל הוא לע"ס שדל הוא וחין לו מה לגוזלו:
אל תדכא עני בשער מעזר עני ולקט שכחה ופאה המתקלקין
בשעריך אל תדכאהו (שם) [נס]: וקבע את קובעיהם נפש
גוזל כפס גוזליהם: בעלים דהשתא גזלן שכעזה עכשיו בעלים
למחר: ואכל קציריך ולחמך ודומה לך כאוכל בניך ובנותיך

ואומר *אל שאול ואל בית הדמי' אשר המית ס"ג כח
הגבעונים מאי ואומר וכ"ת נפש דידיה אין אבל
נפש בניו ובנותיו לא תא שמע בשר בניו ובנותיו
וכ"ת ה"מ היכא דלא יהיב דמי אבל היכא דיהיב
דמי לא ת"ש מחמס בני יהודה אשר שפכו דם
נקי בארצם וכ"ת הני מילי היכא דקעביד בידים
אבל גרמא לא ת"ש אל שאול ואל בית הדמים
אשר הכית את הגבעונים וכי היכן מצינו שהרג
שאול את הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר
הכהנים שהיו מספיקים להם מים ומזון מעלה
עליו הכתוב כאלו הרגן:

גבאי צדקה לוקחין *מהם דבר מועט אבל לא ס"ס
דבר מרובה רבינא איקלע לבי מחוזא אתו פי' מכסים
נשי דבי מחוזא רמו קמיה כבלי ושירי קביל מיניהו
א"ל רבה תוספא' לרבינא והתניא גבאי צדקה

מעלה לכי עליהם כאלו שפכו דם נקי: המית הגבעונים
כלשפרם לקמיה שהמית כהכי נוד [שהיו מספקין מים ומזון
לגבעונים] שהגבעונים היו משמשים למזבח [קוטעי עלים] ושואבי
מים ומעלה עליו כאלו המית הגבעונים: [אבל נפש בניו
ובנותיו לא הח] מאת כפש בעליו יקח לא כפקח לן אלא כפש
הגוזל אבל בניו ובנותיו לא כעכם גזלן אכפשות בכי הכגזל: [דלא
יהיב דמי] ממסן יהיב דמי (ולזה) [וזה] לא היה ראוי
למכור:

רבינא גבאי לדקה היה: כבלי שרשרות זהב: ושירי למידים:

מקבלים מהם דבר מועט אבל לא דבר מרובה
א"ל הני לבני מחווא דבר מועט נינהו:

מסכת בבא מציעא

שנים אוחזין

פרק ראשון

ה [ההוא רעיא דהוו מסרי ליה כל יומי חיותא
בסהדי יומא חד מסרו ליה בלא סהדי
לסוף אמר להו לא היו דברים מעולם אתו סהדי
אסהידו ביה דאכל תרתי מינייהו א"ר זירא וכו'
משתבע אשארא א"ל אביי והא גולן הוא וכו']
סס ע"ב *ותיפוק לי' דה"ל רועה ואי"ר יהודה סתם רועה
פסול לא קשיא הא דידיה הא דעלמא דאי לא
תימא הכי אנן חיותא לרועה היכי מסרינן והכתיב
בני מחווא עזירים הם:
ותיפוק ליה דה"ל רועה לדלמני קמתמה דקסבר ליה והא גזלן
הוא ותיפוק ליה דנלמו הך גזילה פסול לעדות:
דאר"י סתם רועה לפי' לא הועד עליו שגזל: פסול לעדות
דסתמיה גזלן הוא שמרעה בהמותיו בשדות של לקרים: דידיה
רועה בהמות שלו פסול דבגיל הכלתו רועה לותן בשדות לקרי'
לבל רועה בהמות העיר בשכר בשביל הכלת לקרים לימו קוטח
להרעות עד שיגיע למרעה המופקר לכל: דאלת"ה דלא לקרי'

*ולפני עור לא תתן מכשול אלא חוקה אין אדם חוטא ולא לו: ויקרא יט

והא אמר רב פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום א"ל כל כמה דלא הדר ביה כיד בעל הבית הוא כי הדר ביה טעמא אחרינא הוא דכתי' *כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם ולא עבדים לעבדים: עיין נגמ' ותנין היטב ויקרא כה

אמר רמי בר חמא הא גברא והא תיובתא אמר רבא גברא חוינא תיובתא לא חוינא כו' שלחוה קמיה דר' אבא בר זבדא א"ל זו אינה צריכה לפנים אמר רבא זו צריכה לפנים ולפנים: טו

[א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הטוען אחר מעשה על רועה בהמות דעלמא שהוא גזלן אבל קיומא לרועה היכי דמי מסריכן: יז

כי הדר ביה טעמא אחרינא הוא הא לאמר דכי הדר ביה הרשות בידו לאו מצוה דעד השתא לאו כיד בעל הבית הוא אלא טעמא אקריבא הוא שהיכו שלו כעבד שאם בא לעזוב לו שכרו מבטן ומילך ולקוזר בו יקוזר בו:

הא גברא והא תיובתא הרי אדם גדול וכמוהו תצונתו דקתני לא אמר כלום וכו': אינה צריכה לפנים אינה לריכה כדי לתרלה להכניסה לפני בני הישיבה שאין בהם יודע לפרקה ותצונת הגאונים מפרשים לגבאי ליבא קושיא אלא תעלוה לגיו:

[הטוען אחר מעשה ב"ד דבר שהוא תביעין"ל כגון כתובה וכו']:

ב"ד *לא אמר כלום מ"ט כל מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי] אמר ליה ר' חייא בר אבא לר' יוחנן ולא משנתינו היא זו הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה א"ל אי לאו דדלאי לך חספא לא משכחת מרגניתא תותה:

א **הרוא** גיטא דאשתכח וכו' *א"ל רב עמרם לרבה
כ היכי פשיט מר איסורא ממונא א"ל תרדא.
ס ע"ב שטרי חליצה ומיאונין תנן פקע ארוא דבי רב מר אמר משום לתאי דידי פקע ומר אמר משום לתאי דידי פקע:

אלו מציאות

פרק שני

כב א"ר יוחנן משום ר' ישמעאל בן יהוצדק מנין
ע"ב לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת דכתיב
דנזי' כב *וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה ממנו ומצוי אצל כל אדם יצאת זו שאבודה ממנו ואינה מצויה אצל כל אדם:

תרדא מתועמס: פקע ארוא כמבר העמוד שנהמ"ד כמען עליו: משום לתאי דידי פקע נמנין מזלי שקיכח על שגלפתכי: ומר אמר משום לתאי דידי פקע שהמנת על דנזי לנייתכי כנית המדרש ע"כ:

אמר לך רבה התם היינו טעמא משום דאין כג
מעבירין על האוכלין:
אמר רב יהודה [אמר שמואל] בהני תלת מילי ב
עבידי רבנן דמשני כדבורייהו במסכתא סס ע"ב
בפוריא *ובאושפיזא: כד
מר זוטרא חסידא אגניב לי' כסא דכספא מאושפיזא סס
חזייה לההוא בר בי רב דמשי ידיה ונגוב
בגלימא דחברי' אמר היינו האי דלא איכפת ליה
אממונא דחבריה כפתיה ואודי:
אבוה דשמואל אשכח להני חמרי במדברא סס ע"ב
ואהדרינהו למריוהו לבתר י"ב ירחי שתא
לפנים משורת הדין:
*והיה עמך עד דרוש אחיך אותו וכי תעלה על כז
ע"ב
אין מעבירין על האוכלין המולח מוכלין בדרך אין רשאי לעבור
רבי' כב
עליהם ולהכיסם סס: מעבירין לאו לצון לריסה הוא אלא
כמו־אין מעבירין על המלות:
במסכת ים בדיק מסכתא פלוני סדורה בגרסת אלו ואע"פ
סדורה היא לו יאמר לו לאו ומדת ענוה היא: בפוריא
סמסת מיטתך יאמר לו לאו ומדת לכיעותא היא: אושפיזא
שאלוהו על אושפיזו אם קבלו בסבר פנים יפות יאמר לא ומלה
טובה היא כדי שלא יקבלו בו בכי אלא שאינן מהוגנין לבא תמיד
אליו ויכלו את מזונו:
אגניב ליה כסא דכספא כלי של אושפיזו היה:
ע' נתוס'
[לבתר י"ב ירחי שתא *מלחם:

דעתך שיתננו לו קודם שידרשנו אלא דורשהו
אם רמאי הוא אם לאו:

כח מתני' ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו
שכניו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר ג'
רגלים ואחר הרגל האחרון ז' ימים כדי שילך
לביתו ג' ויחזור ג' ויכריז יום אחד: **גמ'** תנא
שכני אבדה [מאי שכני אבידה אילימא שכני
דבעל אבידה אי ידע ליה ליול ולהדרי נהליה
אלא שכני מקום שנמצאת בו אבידה. פיסקא ר'
יהודה אומר וכו'] ורמינהו בג' במרחשון שואלין
את הגשמים ר"ג אומר בז' בו שהוא ט"ו יום
אחר החג כדי שיגיע אחרון שבא"י לנהר פרת
אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן
במקדש שני במקדש ראשון דנפישי ישראל טובא
מ"מ ד דכתיב *יהודה וישראל רבים כחול אשר על (שפת)
הים לרוב בעינן כולי האי במקדש שני דלא נפישי
עומ נ ישראל טובא דכתי' בהו *כל הקהל כאחד ארבע
רבוא אלפים שלש מאות ששים לא בעינן כולי האי:

דורשהו והכי משמע עד דרוש לחיך לחיתו [עד דרשך את לחיך]:
[כדי שילך כל לחד לביתו: שלשה ישמע ההכרזה ולידע
מס לחד לו כלום ומס ינין שחנך יקזור שלמה: ויכריז
יום אחד לחי לחדתי ולחלו סמכים ונגמ' פרין דנג' ימים לין
שנות להקזיר לסוף ח"י: שכני מקום שנמלא בו לבידה שמא
שלהן הוא]: כדי שיגיע וכו' ולא ידניקוהו הגשמים שלמא כולי
הלי בעינן ומתני' תני ג':

[משחרב בית המקדש שיבנה בב"י התקינו שיהיו סס ע"ג
מכריזין בכתי כנסיות ובבתי מדרשות
ומשרבו האנסין התקינו שיהיו מודיעין לשכיניו
ולמיודעיו ודיו] מאי משרבו האנסין דאמרי אבידתא
למלכא ר' אמי אשכח אודיא דדינרי חוייה ההוא
בר רומאה דקא מירחת א"ל ויולי שקול לנפשך
דלאו פרסאי אנן דאמרי אבדתא למלכא. ת"ר
אבן טוען היתה בירושלים כל מי שאבד אבדה
נפנה לשם וכל מי שמוצא אבדה נפנה לשם וה
עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימנים ונוטלה וזו
הוא ששנינו צאו וראו אם נמחת אבן הטוען:
אבוה דרב פפא אירכס ליה חמרא ואשכחוה אתא סס
לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל זיל אייתי
סהדי דלאו רמאי ארת וטול אזל אייתי סהדי א"ל
ידעיתון ביה דרמאי הוא א"ל אין א"ל אנא רמאה
אנא א"ל אנן לאו רמאי את קאמרינן אמ' רבה בר
רב הונא מסתברא לא מייתי אינש חובתא לנפשיה:

אודיא דדינרי כלי מלא זהובים: וזו היא ששנינו נמס' תענית
בקוני המעגל: צאו וראו אם נמחת סס נכסת נגזמים
שגבהו הגזמים למעלה הימכה יג גזמים יותר מלמי ומתפלל
עליהם שילכו:
א"ל אין כסנורים שת"ל ידעיתון ביה למלמי רמאי הוא שכך היה
לו למולמן: מסתברא שזה היה דעתן מתחלה וכן כאן
מצוה מגיד וקוזר ומגיד: לא מייתי אינש חובה לנפשיה

כט ע"ב **אמר** מר השואל ס"ת מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחרים מאי אריא ס"ת אפי' כל מילי נמי דאמר רשב"ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת איצטריכא לי' מהו דתימא ניחא ליה לאינש דתעביד מצוה בממוניה קמ"ל:

סס **מצא** כסות מנערה אחת לשלשי' יום. למימרא דניעור מעלי לה והא"ר יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו ינער כל יתו בכל יום אמרי בכל יום קשה לה א' לשלשים יום מעלי לה אבע"א לא קשיא הא בחד והא בשנים אבע"א לא קשיא הא בידא הא בחוטרא אבע"א לא קשיא הא בדעמרא הא בדכיתנא:

סס **א"ר** יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין ולא

וכשהניחן לב"ד בטוח היה שלא יעילו קונתו:

מאי אריא ס"ת שהוא כוח להתקלקל בטצטוע וקריעה: כאן שנה ר"מ בסכת גיטין תכן השולח גט וכו' דכללהו שייך למימר חין חדס רולה שיהח פקדונו בי"ד לחכר:

[גרדי אומן בביתו שיחרג לו טליתות חדשות תמיד: ינער כסותו בכל יום ולמדנו דרך ארץ לניעור קשה לה: בחד בחדס ל' חין כיעורו קורט: שנים החוקזין בב' רחשיה ומכערין ממתקין לותה יותר מדחי וקשה לה: דעמרא *קשה לה שכמתקת וכקרעת:

כסא דחרשין נוח לנתות כוס של מכשפים מכוס של מים סטרי'

הי"ף ורמב"ם וש"פ פי' להפוך

אמרן אלא בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית
לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא
צויץ אבל דצויץ לית לן בה ולא אמרן אלא דלא
שדא ביה ציבי אבל שדא ביה ציבי לית לן בה:
א"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה ג
לאברן ילבש (בבלי) [בגדי] פשתן וישתמש בס
בכלי וכוביית וישכור פועלים ואל ישב עמהם. מולין
ילבש (בבלי) [בגדי] פשתן בכיתנא רומיתא ע"ש ר"ח
וישתמש בכלי ור"ח בווגיתא חיורת' וישכור
פועלי' ואל ישב עמהם תרגומא *בתורי דנפיש ל
פסידויהו:

ת"ר המוצא כלי עץ משתמש בהם בשביל שלא בס

וליידי דלייריי בתילי דר' יוחנן בהלכות ד"ח נקט הכי שמעתא:
צויץ רותק: ציבי כל דבר שכותבין לתוך המסקה לו עצמים
לו תבלין לו עקרי בשמים קרי ליה:
ורוצה לאברן ללמדנו בח שלח ירגיל לדם נכך שהעושה חלה
מאבד מהר הון רב: כיתנא רומיתא דמיהם יקרים
וממהרים לכלות: תרגומא להך שכירות דפועלים: בתורי
בפועלים המכהיגים בשוורים של בע"ה: דנפיש פסידויהו
שרוב עבודת קרקעות שלהם בשוורים היתה לפי קריאת הכרמים
ובלירתם מכהיגים כלי המקריבה בעגלה בין שורות הכרם עם
הגולרים וכותבין שם העצים לפיכך לפי לין הבעלים עמהם
ים הפסד גדול שלין דרך הפועלים לקום על הכרם ועל השוורים
ומכהיגים לותם על הגפנים ועל הנטיעות והם מתקלקלים
והשוורים נחלים ועצרים:

ירקבו כלי נחשת משתמש בהם בחמין אבל לא
על ידי האור מפני שמשחקן כלי כסף משתמש
בהם בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירן מגרפות
וקרדומות משתמש בהם ברך אבל לא בקשה
מפני שמפחיתן כלי והב וכלי זכוכית לא יגע בהם
עד שיבא אליהו וכדרך שאמרו באבידה כך אמרו
בפקדון פקדון מאי עבידתיה גביה [אמר רב אדא
בר חמא] א"ר ששת בפקדון שהלכו בעליהן
למדינת הים:

סב [פיסקא] מצא שק או קופה [וכל דבר] שאיי
דרכו ליטול ה"ז לא יטול כו'. מנא
דנזי' כג ה"מ דת"ר *והתעלמת פעמים שאתה מתעלם
ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד היה כהן
והוא בבית הקברות או שהיה זקן ואינה לפי כבודו
או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו לכך
נאמר והתעלמת מהם:

משתמש בהן בחמין וכ"ש בלונן: אבל לא ע"י האור לא
יתן הכלי על האור: מגריפות וודי"לים עשויין לגרוף
הכירות ולהפריד תלכיס המלונקות: שמפחיתן פוגמן:
מאי עבידתיה גביה מה לו להשתמש בו יבא בעליו וישתמש בו:
והתעלמת מהם ללמדך בא שמותר להתעלם: ופעמים שאי אתה
מתעלם לכתיב לא תוכל להתעלם: והיא בבית הקברות
התחילה בבית הקברות: ואינה לפי כבודו שיכינו: או שהיה
בטל ממלאכה שלו שיבטל (מדמי השבתה) [בהשבתה] מרובה
על דמי בתחילה:

רבי ישמעאל בר' יוסי הוה קאזיל באורחא פגע בס ע"נ
ביה ההוא גברא דהוה דרי פחכא דאופי
אותביניהו וקא מיתפח א"ל דלי לי א"ל כמה שוין
א"ל פלגא דווזא ויהיב ליה פלגא דווזא ואפקרה
הדר זכה בהו הדר יהיב ליה פלגא דווזא ואפקרה
חזייה דהוה בעי למיהדר למזכה בהו א"ל לכ"ע
אפקרינהו ולך לא אפקרינהו:

תני רב יוסף *והודעת להם וה ביתחייהם את ד
הדרך זה גמילות חסדים. ילכו זה ביקור בס
חולים. בה זו קבורה. ואת המעשה זה הדין. שמות יח
אשר יעשון זו לפנים משורת הדין. אמר מר
אשר ילכו זה ביקור חולים היינו ג"ח לא נצרכה
אלא לבן גילו דאמר מר בן גילו נוטל אחד מששי'
מחליו ואפי' הכי מיבעי ליה למיזל לגביה. בה זו
קבורה היינו ג"ח לא נצרכה אלא לזקן ואינה לפי
כבודו. אשר יעשון זו לפנים משורת הדין דא"ר
יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין
תורה דין תורה אלא דיוני דמגיוחא לדיוינו אלא

פחכא דאופי מסלוי בל עליס: וקא מחפח עומד לפום:
דלי לי הטעיכני: הדר זכה בהו חזר לוחו הלים
והקזיק בהן מן ההפקר:
זה בית חייהם ללמוד להם לומכות להתפרנס בו וקוקיס ותורו'
כתיבי נריסיה דקרח: דיוני דמגיוחא לדיוינו בתמיה
למגיוחא גוזלי הלכין ביסורין ובזזקה:

אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין:

ויקרא יט

לא א"ל ההוא מדרבנן לרבא ואימא *הוכח חברך ואל תשא עליו חטא מהו דתימא כיון דאמר רחמנא הוכח חברך ואל תשא עליו חטא ש"מ מצוה להוכיח אפילו מאה פעמים משמע (הוכח) [תוכיח] אין לי אלא הרב לתלמיד תלמיד לרב מניין ת"ל הוכח תוכיח מ"מ:

סם ע"ב דגרי' טו מזוס דכתיב לעיל מיניה כי יהיה גו' מלמד למיך מלמד שנריך דמזמע עניי עירך *דלמון כתי' דבר מזוג מזמע כדלימא בו' מגזי' הגו רש"י כמונו' פ"י וע"ש רש"י

ה **פתוח** תפתח אין לי אלא לעניי עירך לעניי עיר אחרת מנין ת"ל פתוח תפתח מ"מ נתון תתן אין לי אלא מתנה *מרובה מתנה מועטת מנין ת"ל נתון תתן מ"מ. העניק תעניק אין לי אלא שנתברך הבית בגללו מעניקים לו לא נתברך הבית בגללו מנין ת"ל העניק תעניק מ"מ ולר' אלעזר בן עזריה דאמר נתברך הבית בגללו מעניקי' לו לא נתברך הבית בגללו אין מעניקים לו תעניק למה לי דברה תורה כלשון בני אדם. העבט תעביטנו אין לי אלא שאין לו ואינו רוצה להתפרנס אמר רחמנא תן לו דרך הלואה יש לו ואינו רוצה להתפרנס מנין ת"ל תעביטנו מ"מ:

מתנה מועטת מנין אם אי אפשר לך ליתן מתנה מרובה: אין לי אלא שנתברך הבית בגללו דהכי כתיב קרא אחר נברכך ה' אלהיך תהיה לו: לר' אלעזר בן עזריה נקיטינן: שאין לו ממה שיתפרנס: ואינו רוצה להתפרנס מהלך במתנה. אמר רחמנא העבט דרך הלואה: יש לו ואינו רוצה להתפרנס מהלך מהלך: מנין אתה קייב להעבירו וליפרע ממנו אחר מיתה:

ת"ר מנין שאם א"ל אביו המצא או שא"ל אל לב
תחזיר שלא ישמע לו שנ' *איש אמו ואביו ויקרא יט
תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה' כלכם חייבים
בכבודי מעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו
תא לאו הכי הוה אמינא ציית ליה ואמאי האי
עשה והאי לא תעשה ועשה ולא אתי עשה ודחי
את לא תעשה ועשה אצטריך סד"א הואיל והוקש
כבוד אב ואם לכבודו של מקום שנא' כאן *כבד שמות כ
את אביך ואת אמך ונאמר להלן *כבד את ה' משלי ג
מהונך הילכך לציית ליה קמ"ל דלא לישמע ליה:

אמר רבא *מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים בס
דאורייתא: בס ע"ב

ת"ש אוהב לפרוק ושונא למטען מצוה בשונא כדי בס
לכוף את יצרו ואי ס"ד צער בעלי חיים
דאורייתא הא עדיף ליה אפ"ה כדי לכוף את
יצרו עדיף:

משנה אבדתו ואבדת אביו אבדתו קודמת אבדתו ו

לג אני ה' לעיל אמרתי לך ירא את חניך לכי לדון לזכיכס ולס
לומר לך חניך ענוד על דנרי לקלל זנת לל תזמע לו: הוה
אמינא ציית ליה לחתי עזה לכינוד ודקי לח תעזה דלח תוכל
להתעלס: דאבידה עשה ולא תעשה היא הזב תזינס
ולח תוכל להתעלס: הוקש כבודם נגזרה זוה כנד את חניך
כנד את ה' מהונך:

מדברי שניהם מדקאמרי תרוייהו פריקה עדיפה:

ואבדת רבו שלו קודם אבדת אביו ואבדת רבו
של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו
שלמדו חכמה מביאו לחיי העה"ב ואם אביו חכם
של אביו קודמת היה אביו ורבו נושאין משאוי
מניח את של רבו ואח"כ מניח את של אביו היה
אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואח"כ פודה
את אביו ואם אביו חכם פודה את אביו ואח"כ פודה
את רבו: גמ' מנא ה"מ אמר [רב יהודה אמר]
דנדי' מו רב אמר קרא *אפס כי לא יהיה בך אביון שלך
קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמר רב
כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך. ת"ר
רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו
מקרא ומשנה דברי ר"מ ר' יהודה אומר כל שרוב
חכמתו הימנו. ר' יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו

מנא ה"מ דאלו קודם: לא יהיה בך אביון הזהר מן העבירות: כל
המקיים בעצמו כך מע"פ שלא הטיל עליו הכתוב יש לאדם
ליכנס לפכים מצורת הדין ולא לדקדק אלי קודם חס לא
נהפסידא דמוכח וחס תמיד מדקדק פורק מעליו עול גמילות
חסדים ולדקה וסוף שילטרך לבריות: שלמדו חכמה סגרת
טעמי המצה ולהבין שלא יהו סותרות זו את זו וטעמי איסור
והיתר והקיום והפטור והיא בקרא' תלמוד: מקרא תורה נביאים
וכתובים: משנה כמו שהן שנויות ואין טעמן מפורש בהן: כל
שרוב חכמתו הימנו אם מקרא אם מצה אם גמרא: [האיר
עיניו שהודיעו טעם מצה אבל שלא יכול להבין:

אלא במשנה אחת והוו רבו אמר רבא כגון רב סחורה דאסברן [ווהמא ליסטרון וכו'] אמר עולא תלמידי חכמי' שבבבל עומדים זה מפני זה וקורעין זה על זה:

בעא מיניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך סס לו רבו מאי א"ל חסדא חסדא לא צריכנא לך את צריכת לי עד מ' שנין איקפדי אהדדי ולא עיילי לגבי הדדי יתיב רב חסדא מ' תעניתא משום דחלש דעתיה דרב הונא יתיב רב הונא מ' תעניתא משום דחשדיה לרב חסדא:

ת"ר העוסקים במקרא מדה ואינה מדה במשנה ו מדה ונוטל עליה שכר בתלמוד אין לך מדה סס

דאסברן זוהמא ליסטרון נסדר טהרו' הוא שכויה ולא הייתי יודע מה כלי הוא ולמכי שהוא כף גדולה שמסלקין בו זוהס הקדירה והקלחת לכלכין: עומדין זה מפני זה כדין תלמיד לרב לפי שהיו יושבין תמיד בבהמ"ד יקר ומקבלין ומפרקין וכולם למידין זה מזה]: [וצריך לו רבו שמע שמועות שם בידו מפי חזרים: מאי קושיא לאביי לעכין חנידה]:

מדה היא קלת: ואינה מדה שהמשנה והתלמוד יפים ממנה מפני שתלויים בגירסא ומשתכחין שנימיהם לא היה תלמוד בכתב וגם לא היה ניתן ליכתב אלא לפי שכתמעטו הלבבות התקילו דורות חקדושים לכותבו: בתלמוד כבר פירשתי למעלה שהוא לתת לב להבין סתומות טעמי המשנה מה הם ומשתתים סותרות זו את זו יבין לתרץ שיהיו שתיהן קיימות אלו לעשת דברי

גדולה מזו. ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד
הא גופא קשיא אמרת בתלמוד אין לך מדה גדולה
מזו והדר אמרת ולעולם הוי רץ למשנה יותר
מן התלמוד א"ר יוחנן *בימי רבי נשניות משנה זו
שבקי כולי עלמא מתני' ואזלו בתר תלמודא הדר
דרש להו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד

סס ע"ב

התכלים המולקים בגמר ובימת הח מכי פלוגי קכס הוא: בימי
רבי נשניות משנה זו הח דקתני תלמוד אין לך מדה גדולה מזו
לפי שמסרנו תלמידי אחד והלל שהיו לפניו ג' דורות רבו מקלקת
בתורה ומעמית כמה תורות מתוך עול שעבוד מלכיות [וגזירות]
שהיו גוזרין עליהם ומתוך כך לא היו יכולין לתת לב לגמר דברי
המולקי' עד ימיו של רבי שנתן הקב"ה לו חן בעיני מלכיונים
מלך רומי כדאמרי' בע"ז ובקו מלרה ומלך וקנץ כל תלמידי ח"י ועד
ימיו לא היו מסכתות סדורות אלא כל תלמיד שמע דבר מפי גדול
הימנו גרסה ונתן סימנין הלכ' פלוגי ופלוגי שמעתי מפי פלו'
וכשהקנלו אמר כל ח'ימה שמעוכתכו לב לגמר טעמי המקלקת
דברי מי רחוין לקיים וסדרו המסכתו' דברי נזיקין לבדם ודברי
ימות לבדם ודברי קדשים לבדם וסתם כמי שמסכה דברי יחידים
שאח' רבי אח דבריהם ומכאן סתם כדי לקנוע הלכה כמותם
לפיכך אמרו בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו שיתנו לב לטעמי
המשנה: שבקי כולי עלמא מתניתין מלקזוי על גרסת מסכתם:
ואזלו בתר תלמודא לקשוב בסברא: הדר דרש להו הוי רץ
למשנה לפי שאין פן יסתכלו המסכיות ויקליפו שמות הקדמים
ובמקום שייב יאמרו פטור ובמקום אסור יאמרו מותר:

מאי דרוש כדדרוש ר' יהודה בר' אילעאי מ"ד
*הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי ישעי' נח
פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם
כזדונו' ולבית יעקב חטאתם אלו עכו"ם הארץ
שזדונות נעשות להם כשגגות והיינו דתנן ר' יהודה
אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה וזדון
דרש ר' יהודה בר' אילעאי מ"ד *שמעו דבר ה' שם סו
החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים [אמרו]
אחיכם אלו בעלי מקרא *שונאיכם אלו בעלי משנה לשון זוכה
ומניכו
מאי דרוש מתקלה כדדרש בתלמוד גדול: לעמי פשעם עמי דהייכו בתוספ' ק'
ת"ק חת קטחתם לכי קירח פזע שהיה להם לתת לב בטעמי רש"י
מצכתם שיגררו להם על העיקר ולא יורו הלכה ממוך מצכה
שחיכה עיקר: ולבית יעקב שאר העם: חטאתם לפי' פזע
שלהם לכי קורח קטחת: הוי זהיר בתלמוד שהוא תירוץ טעמי
המצכיות או אם תשמע דבר מצכה מרנך הזהר לשקול טעמיו
ומי שכלה: ששגגת תלמוד אם שגית בהוראה בשגגת תלמודך שלא
ידעת טעם המצכה וכתת (לתה) [בה] טעם לאור ומתוך כך
למיד (ליה) [לה] דין או הוראה שנאת לידך ולימדתו היאך
שלא כדת שאין הטעם כמו שהיית סבור שאלו ידעת טעם
המצכה לא למיד לה מיבעי הבא לידך: עולה וזדון עכום לתה
עליה כמויך שזדון הוא בידך שלא שאלת טעם מרנך: אלו ת"ח
שבימאו חכמים הרבה ללמוד טעמי מצכתם זה בזו וזה בזו שאין
הכל בקיאין בכלן: שונאיכם אלו בעלי משנה שמוכאים בעלי
מצכה בעלי התלמוד לפי שבעלי התלמוד חומרים על בעלי מצכה

מנדיכם אלו עמי הארץ שמא תאמר אבד סברם
ובטל סיכויים ת"ל ונראה בשמחתכם שמא תאמר
וישראל יבושו ת"ל והם יבושו נכרים יבושו
וישראל ישמחו:

המפקיד

פרק שלישי

לה [מ"ש לוה דמהימן ליה למלוה] ומ"ש מלוה דלא
מהימן ליה ללוה לוה מקיים ביה במלוה
מגלי יח *תומת וישרים תנחם מלוה מקיים ביה בלוה *וסלף
סם בוגדים ישדם:
ח לח *וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם
אלמנו' ובניכם יתומים ממשמע שנאמר
ע"ב סנהדרין מגלי עולם בדאמרי' במסכת סוטה החכמים מגלי עולם
סמות כג סמורים הלכה מתוך מסכתם: מנדיכם אלו עמי הארץ
שתלמידי חכמים שנואין ומתועבין להם ככלה: שמא תאמר
אבד סברם של אלו שהרי כתיב למען שמי יכבד ה' ממשמע שהם
אומרין אפל יתן הדבר כן: ת"ל ונראה בשמחתכם ולא כאמר
ואראה כך אמר הקביה אני ואתם שואלים מכדיכם כלנו
ברואה בשמחתכם: והם יבושו אותם שהם נכרים שאינן ממנו
ואינן נקראים על שם ישראל הם ינוסו וישראל ישמחו:
לוה מקיים במלוה מקרא זה תומת ישרים תנחם אם לא שאדם
יהר ובאמת הוא לא היו מעזרים אותו מן השמים שנא'
תומם ישרים תנחם:

והרגתי אתכם יודע אני שנשותיהם אלמנו' ובניהם יתומי' אלא מה ת"ל והיו נשיכם וגו' מלמד שנשותיהם מבקשות לינשא ואין מניחים אותם ובניהם רוצים לירד לנכסי אביהם ואין מניחים אותם:

[אלו הן נכסי נטושין הרי שהיה אביו או אחיו או אחד מן המורישין הלכו להם למדינת הים ולא שמעו בהן שמת וכו' ואלו הן נכסי רטושין הרי שהיה אביו או אחיו או אחד מן המורישין באן ואינו יודע להיכן הלכו] מ"ש הנך דקרי להו נטושים ומ"ש הני דקרי להו רטושים *נטושים לט דבעל כרחן דכתיב *והשביעית תשמטנה ונטשתה שמות כג אפקעת' דמלכא רטושים דמדעתן דכתיב *אם על הושע י בנים רוטשה:

שנשותיהן מבקשות כו' כגון שילכו בעבי ולא ידעו בניהם אם מתים אם חיים ויהיו בניהם חלמנות לעולם שאין ב"ד מכיזין אותם ליבמה ובניהם כיתומים שלא ירשו ככסיהם וב' קללות הם אחד על קרב ואחד על עבי:

[רטושין משמע שעזבום בעליס מדעתם והלכו להם לכיון להיה להו לנוות הורידו יורשי לנכסי ולא נוה ש"מ לא כיזאי ליה וכטושי משמע שכטשום בעליהם בעל כרחן כגון שכשבו (כדאמרי בגמרא לקמן):] ה"ג נטושין על כרחן דכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה הייבו על כריזו: אפקעתא דמלכא מלות המלך: רטושים מדעתן דכתיב אם על בנים רוטשה הייבו מדעתו ולא שניה לכתב ריבויה דקרא וקאמר שאין

סס ע"ב מרי בר איסק אתא ליה אחא מבי חוואה א"ל
פלוג לי א"ל לא ידענא לך אתא לקמיה
ילקוט מג דרב חסדא א"ל שפיר קא"ל שנא' *ויכר יוסף את
אחיו והם לא הכירוהו מלמד שיצא בלא חתימת
זקן ובא בחתימת זקן א"ל ויל אייתי סהדי דאחוה את
א"ל אית לי סהדי ודחלי מיניה דגברא אלמא הוא
א"ל לדידיה ויל אנת אייתי סהדי דלאו אחוך הוא
נעמך היו יראים שלא יבואו לוחצים עליהם וכל מצרך יוסף יגלו
בגולה מאליהם ויאחרו העיירות שדודים מאין חיים כשוב שלמן
בית מרכאל ביום מלחמה כשודדין הבאים למלחמה ע"י מאחר
על עם היושב בשלוה שלא כזהרו בהם לברוק מפניהם ושודדים
את הכל וכמוהו הגלות יהודה וגו' הגלות שלומים מתוך ישיבת
שלוה בארץ מקריב הגלי כ"כ. בית מרכאל ת"י בית מאחר חל"ף
למ"ד יתירים בו כמו יענו את ישראל שהוא לשון זריעה ולא לשון
עיר מדקאמר יוסף כשוב שלמן בית מרכאל מכלל דההוא יומא
לאו בית מרכאל ביום מלחמה הוה אלא מוכן בא בלבם והמה
עוזבים אם על בניהם והולכים להם מדאגת החויב שמא יבא
עליהם. רוטבה כעזבה:

אתא ליה אחא מבי חוואה שהלך אצלו לבני קוחקה וכשא אשה
וילדה לו את זה וקזר מרי לכאן וירד לכפרי אצלו ובא זה
אחריו לומן מרובה ותבע קלקו: שפיר קאמר לך שאינו מכירך
ואין זה רמאות שבשלא מאלאך לא היה לך אתיאת זקן ועכשיו
באת בחתימת זקן: ויכר יוסף את אחיו שבשלא מהם היו כלם
קטומי זקן והם לא הכירוהו שלא מאלאי בלא חתימת זקן ובא
בחתימת זקן: דלאו אחיך הוא אותם עדיים שיש לו לזה שבאו

א"ל דינא הכי המע"ה א"ל הכי דיינינן לך ולכל אלמי דחבריך:

א"ר יצחק לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו ט
שנא' *וצרת הכסף בירך וא"ר יצחק לעולם מב
וישליש אדם מעותיו שליש בקרקע ושליש בפרקמטיא דכתי' יד
ושליש תחת ידו וא"ר יצחק אין הברכה מצויה
אלא בדבר הסמוי מן העין שנא' *יצו ה' אתך סס כח
את הברכה באסמיך. תנא דבי ר' ישמעאל אין
הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו שנא'
יצו ה' אתך את הברכה באסמיך. ת"ר ההולך פרק כל
למוד את גורנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו הכשר
שתשלח ברכה במעשה ידינו התחיל למוד אומר וע"ש
ברוך השולח ברכה בברי הוה מרד ואח"כ בירך רש"ק
הרי זה תפלת שוא לפי שאין הברכה מצויה לא
בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי
אלא בדבר הסמוי מן העין שנא' יצו ה' אתך את
הברכה באסמיך:

מסס ומכירין בו מי הוא הניתס לתה ויעידו שתיכו בן לניך לו
נקס עדים לתרים:

מצוי בידו לא יפקידנו לתרים במקום תכר שתס תזדמן לו
סקורה לשכר יהא מזומן לו: תחת ידו להיות מזומן לו
לצורך ריוח הנא פתאום: אין הברכה שמתברך ורבה מאליו
פו"יסן נלע"ז: באסמיך דרים ליה לשון דבר הסמוי מן העין:
שאין עין שולטת בו שכא' באסמיך לשון גנזים:

מג מתני' החושב לשלוח יד בפקדון ב"ש אומרים
ע"ב חייב וב"ה אומרים אינו חייב עד שישלח
שמות כב בו יד שנא' *אם לא שלח ידו במלאכת רעהו וגו':
מד מנא ה"מ דת"ר *על כל דבר פשע בש"א מלמד
סס שחייב על המחשבה כמעשה ובה"א אינו
חייב עד שישלח בו יד שנא' אם לא שלח ידו
במלאכת רעהו א"ל ב"ש לב"ה והלא כבר נאמר
על כל דבר פשע א"ל ב"ה לב"ש והלא כבר נאמר
אם לא שלח ידו כו' א"כ מה ת"ל על כל דבר
פשע שיכול אין לי אלא הוא אמ' לעבדו ולשלוחו
מנין ת"ל על כל דבר פשע:

הזוהב

פרק רביעי

מח פיסקא אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול
ע"ב ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה
וממצרים בים הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד
בדבורו. איתמר אביי אמר אודועי מודעינן לי'

החושב לשלוח יד אמר נפקי עדים לבטל פקדונו של
פלוני לעלמי: חייב בלוכסיה מהיום ההוא והלאה אם
כאלם קייב בלאקריות:

אמר לעבדו שילך יל וכן עשה: מנין שהוא קייב:
מודעינן ליה דע שאם תקזור סופו להפרע ממך:

רבא אמר מילט לויטינן ליה אביי אמר אודועי מודעינן ליה דכתיב *ונשיא בעמך לא תאור רבא אמר מילט לויטינן ליה דכתיב בעמך בעושה מעשה עמך:

שמות כב

איתמר דברים רב אמר אין בהם משום מחוסרי אמנה ור' יוחנן אמר יש בהם משום מחוסרי אמנה מתיבי ר' יוסי בר' יהודה אומר מה ת"ל *הין צדק והלא הין בכלל איפה הוא אלא לומר לך שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק אמר אביי ההוא שלא ידברו אחד בפה ואחד בלב. מתיבי ר' שמעון אומר אע"פ שאמרו טלית קונה דינר והב ואין דינר והב קונה טלית מ"מ כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ליפרע ממי

מב

ויקרא יט

בעושה מעשה עמך בעמך דרשינן הכי והאי לאו עושה מעשה עמך הוא דכתיב שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב:

דברים גלא מעות (איכו קוכה רב לטעמי' דאמר בכגדו הוא קוכה): איין

הין בכלל איפה שההין י"ב לוגין ואיפה ג' סאין שהן ע"ב לוגין: אלא שיהא הן שלך כו' כלו' כשלת' מדבר הן אלו לאו קיים דבריך והלקך אותם: שלא ידבר אחד בפה כו' בשעה שהוא אומר הדבור לא יהא בדעתו לשכות אבל אם כשתכה השער לאחר זמן והוא קוזר בו לפי שכוי השער אין כאן קסרון אמכה: אבל אמרו חכמים כו' סיפא קתכי הקוזר בו אין רוב קכמים נוקה היכו אלמא יש בהן משום מקוסרי אמכה:

לגמלא הקודש

שאינו עומד ברבורו תנאי היא דתנן מעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא ושכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו א"ל בני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכ' צא ואמור להם ע"מ שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד ואי ס"ד דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה היכי א"ל ויל הדר בך שאני התם דפועלים גופייהו לא סמכא דעתייהו מ"ט מידע ידעי דעל אבוה סמיך:

סס **אמר** רב פפי אמר לי רבינא לדידי אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב שמואל בר ווטרא שמיה דאי הוו יהבי לי' כל חללא דעלמא לא הוה משני ברבוריה וכו':

נג **א"ר** אלעזר מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו *אפי' בירושלים שנ' *כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנ' *וישא משאת מאת פניו:

סס ע"ב
דברי' יד
ישעי' מג

תנאי הוא דתנקין ר' יוקנן בן מתיא דפליג: מעשה בר' יוחנן כו' מזכה היא דהזכיר לת הפועלים שלוה לבנו לקזור דתכלו עד שלא יתחילו המלאכה ולפכוק להם מזונות קלים: לא סמכא דעתייהו על דברי הבן:

ואפי' בירושלים. שלין מעשר טהור נפלה שם לכתיב כי ירחק ממך המקום ונתת בכסף ולא כשהוא בירושלים:

ת"ר *לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים יא
הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או נח
אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר *וכי תמכרו ע"ג
ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונא' ויקלח כה
ממון אמור הא מה אני מקיים לא תונו איש את זכ
עמיתו באונאת דברים הא ביצד אם היה בעל יניין
תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם חידוש
היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך הלכות
אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה
שאכל נבילו' וטריפות שקצים ורמשים יבא ללמו'
תורה שנאמרה מפי הגבורה אם היו יסורין באים
עליו או אם היו חולאים באים עליו או שהיה
מקבר את בניו אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חבריו
לאיוב *הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך איוב ד
וכור נא מי נקי אבד אם היו חמרים מבקשים
תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא
מוכר תבואה ויודע בו שלא מכר מעולם ר' יהודה
אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו
דמים שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב
שהרי הדבר מסור ללב ולפיכך נאמר בו וירא מאלהיך הא'
שהרי ליתן טעם למה נאמר בו ירא' הקב"ה שהרי
ל הדברים הללו אין טובתן ורעתן מסורות להכיר אלא ללבו של
(עושהו ויודע) [עושה הוא יודע] אם לעקל אם לעקלקלות ויכול
הוא לומר לא עשיתי כי אם לטובה הייתי סנור שיש לך תבואה
למכור והייתי קפץ לקנות מקח זה: וכל דבר המסור ללב של

ויקלים נאמר בו *ויראת מאלהיך אמר רבי יוחנן משום
ר"ש בן יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון
סס כף שזה נאמר בו *ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו
ויראת מאלהיך ור' אלעזר אומר זה בגופו וזה
בממונו ר' שמואל בר נחמני אמר זה ניתן להשבון
וזה לא ניתן להשבון:

יב תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כל המלבין
סס פני חבירו ברבים כאלו שופך דמים א"ל
שפיר קאמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי
חיורא א"ל אביי לרב דימי במערבא במאי והירי
א"ל באחווריי אפין דא"ר חנינא הכל יורדין לגיהנם
חוץ מג' הכל ס"ד אלא אימא כל היורדין לגיהנם
עולים חוץ מג' שיורדים ואינם עולים ואלו הן הבא
על א"א והמלבין פני חבירו ברבים והמכנה שם
רע לחבירו מכנה היינו מלבין אע"ג דדש ביה

נט בשמיה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *נוח לו
לאדם שיבא על ספק אשת איש ואל ילבין פני
חבירו ברבים מנא לן מדדרש רבא דדרש רבא

מדס נאמר בו הוי ירא מן היודע מקבלות מס לטובה מס לאוכלה:
הכל ס"ד וכי הכל יורדין. ה"ג כל היורדין לגיהנם עולים: דדש
ביה כדר הורגל בכך שמכין אותו כן ומין פניו מתלבנות
ומ"מ זה להכלימו מתכוין: ובצלעי בשביל מצתי ושמתקל' קטלתי
בה כמו וינן ה' את הללע: כדדרש רבא לטובה מעשה של דוד
ינת שבע מצלחן וספק אשת איש היה שהיולח למלחמת בית דוד
גט כריתות כותב למצתו על מנת שתהח מגורשת

מ"ד *ובצלעי שמחו ונאספו וגו' קרעו ולא דמו תלים לה
אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך
שאם היו מקרעין בשרי לא היה דמי שותת לארץ
ולא עוד אלא אפי' בשעה שעוסקים בנגעים ואהלות
אומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה
ואני אומר להם מיתתו בחנק ויש לו חלק לעה"ב סום' פ"ק
אבל המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעה"ב ע"ש רש"י
(ואמר) מר ווטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה
אמר רב (הונא) [חנא] בר ביונא א"ר שמעון חסידא
ואמרי לה א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי נוח
לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל
ילבין פני חבירו ברבים מנ"ל מתמר דכתי' *היא רמזי' לח
מוצאת והיא שלחה אל חמיה:

א"ר *חנינא בריה דרב אידי מ"ד *לא תונו איש וג
את עמיתו עם שאתך בתורה ובמצות אל תונהו שם
אמר רב לעולם יהא אדם והיר באונאת אשתו ל"מ מיכאל
שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה: ויקרא כה

מעכשיו ולא תזקק ליגס וכל מותן הימים היא ספק מגורשת חס
מת מגורשת מתקל' ואס לא מת לא כתגרם': שמחו ונאספו קרעו
ולא דמו אס קרעוכי לא מלאו דס: היא מוצאת והיא שלחה
אע"פ שהיו מוליכין אותה לשריפה לא אמרה להן ליהוד' כבעלתי אלא
שלקה לו למי שחלה לו מכאי הרה ואס יולה הוא מעלמו יולה:

עמיתו עס אתו: באונאת אשתו נאוכלת דברים לגערה:
אונאתה קרובה לבא פוערנות אוכלתה ממהר לבא:

יד א"ר אלעור מיום שחרב ב"ה ננעלו שערי תפלה
סס שנא' *גם כי אזעק ואשוע סתם תפלתי ואע"פ
מיכה ג ש ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנא'
תלים נט *שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל
תחרש ואמר רב כל ההולך אחר עצת אשתו נופל
מ"מ כח בגיהנם שנא' *רק לא היה כאחאב וגו א"ל רב
פפא לאביי והא אמרי אינשי אתתך גוצא נחין
ותלחוש לה לא קשיא הא במילי דעלמא והא
במילי דביתא. ל"א הא במילי דשמיא הא במילי
דעלמא:

טו אמר רב חסדא כל השערים ננעלים חוץ משערי
סס אונאה שנא' *הנה ה' נצב על חומת אנך
עמוס ז ובידו אנך א"ר אלעור הכל נפרע בידי שליח חוץ
מאונאה שנא' ובידו אנך. אמר רבי אבהו ג' אין

שמעה תפלתי אין לשכותו מלמון בקשה שמבקש מהקב"ה שישמע
תפלתו אבל אל תקרם ים לשכותו מלמון בקשה ולומ' בזו אבי
בוטח שאין דרכיך לשתוק ולא להקרים אל תקרם אל תעשה אל
תתן משמשים לשון בקשה ומשמשין לשון עתיד כגון אל יתן למוט
הרי לשון בקשה. ויאמר יעקב לא תתן לי מחומה הוא לשון עתיד:
רק לא הי' כאחאב שיפא דקרא מאר הסתה אותו איזבל אשתו:
אתתך גוצא אשתך קטנה כפוף עלמך ושמע דבריה:
כל השערים אל תפלה נכעלו: חוץ משערי אונאה הלועק
על אוכלת דברים אין השער נכעל בפניו: הכל ע"י שליח
נפרעין על כל עבירות ע"י שליח: ובידו לא מסרה לשליח:

הפרגוד ננעל בפניה׳ אונאה וגזל ועבוד׳ זרה. אונאה
דכתיב ובידו אנך. גזל דכתיב *חמס ושוד ישמע ירמיה ו
בה על פני תמיד. ע״ז דכתיב *העם המכעיסים יחזי׳ סה
אותי על פני תמיד:

אמר רב יהודה לעולם יהא אדם והיר בתבואה טז
בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו סס
של אדם אלא על עסקי תבואה שנא׳ *השם תלי׳ קמז
גבולך שלום חלב חטים ישביעך. אמר רב פפא
היינו דאמרי אינשי כד משלם שערי מכדא נקיש
ואתי תיגרא בביתא ואמר רב חנינא בר פפא
לעולם יהא אדם והיר בתבואה בתוך ביתו שלא
נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנא׳
*והיה אם ורע ישראל וגו׳ וכתיב *ויחנו עליהם שופטי׳ ו
וכתיב *וידל ישראל מאד מפני מדין. (וא״ר) סס
[א״ר] חלבו לעולם יהא אדם והיר בכבוד אשתו סס
שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא

פרגוד מקילה בין מכיכה לבנה מרוס: אינו ננעל להפסיק
רחייתן מן המקום אלא תמיד רוחה לותם עד שיפרע: ובידו
אנך משמע שהוא תמיד אצלו (ומשמש) [ומשמש] בה: על פני
לפני ולין מקילה ביני לבין העבירה:
גבולך שלום לימתי כשאלך קטיס ישביעך הקב״ה: מכדא
כד שכותבים בו שעורים: נקיש ואתי תיגרא התגר
מקשקש ובא ואני שמעתי הכד מקשקש כדרך כלי ריקם שכשמע
בו קול הברה כשמקשקשין עליו: וידל ישראל לעיל מיניה

ילמדי יג בשביל אשתו שנא' *ולאברם היטיב בעבורה והיינו
דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי
היכי דתתעתרו:

יו תנן התם התכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא
סס ר' אליעזר מטהר וחכמים מטמאים *וזהו
סס ע"ב (הוא) תנור של עכנאי מאי עכנאי א"ר יהודה
אמ' שמואל שהקיפוהו דברים כעכנא זו וטמאוהו
תנא באותו היום השיב ר' אליעזר כל תשובות
שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה
כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה
אמה ואמרי לה ד' מאות אמה אמרו לו אין מביאין
ראיה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי
אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם

כתיב (ויפלו) [ויקכו] עליהם ויסקיתו את יגול החרץ: אוקירו
לנשייכו כגלו כשותיכם: מחוזא עיר שהיה בנה דר בתוכה
כך שמה:

חתכו חוליות תכור העשוי קוליות מלרפו בכבשן כדרך כלי קרם
ולק"כ לורף החוליות וכותן חול בין קוליא לקוליא: ר'
אליעזר מטהר שאינו כלי קרם שלא נגין כעין כלי גללים וכלי
חלמה שאין מקבלין טומאה: וחכמים מטמאין לחזקי בתר
קוליות שאר תכורים שלהם שהיו עשויין כעין קדרות גדולות ופיו
למעלה ולורף בכבשן כשאר קדרות ומיטלטלין שלא שהיה מוסיפו
על החרץ חו על הדף ומדביק את [טפילות] הטיט סביב על
(חוליו) [כולו] לעשותו עב שיקלוט ויקזיק את קומו: עכנאי

אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים חור ואמר אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם ר' יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו של ר' יהושע ולא זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין מטין ועומדים חור ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכל מקום עמד ר' יהושע על רגליו ואמר *לא בשמים היא מאי דנדיס ל לא בשמים היא א"ר ירמיה [שכבר נתנה תורה מהר סיני] אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בתורה בהר סיני *אחרי רבים להטות שמות כג אשכחיה ר' נתן לאליהו א"ל מאי עביד קב"ה בההוא שעתא א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני בני אמרו אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר ר' אליעזר ושרפום ונמנו עליו וברכוהו ואמרו מי ילך ויודיענו אמר להם ר' עקיבא אני אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיענו ונמצא מחריב את כל העולם כולו מה עשה ר"ע לבש שחורים ונתעטף שחורים וישב לפניו ברחוק ד'

נקט דרכו לעצות כעגולה להכניס זכנו תחלת פיו: כל טהרות שטיהר ר' אליעזר ע"י מעשה שחירע כשחלה הלכ' זו נגהמ"ל שכפלה טומח' לחויר תכור זה וקזרו ועשו על גגיו טהרות וטיהרם ב"ש וכדיחום וזרקום לפניו: לבש שחורים עניו לעב ותחל:

אמות א"ל ר' אליעזר עקיבא מה יום מיומים א"ל
רבי כמדומה לי שחבריך בריליז ממך אף הוא
קרע בגדיו וחלץ מנעליו ונשמט וישב ע"ג קרקע
ולגו עיניו דמעורת לקה העולם שליש בותים
ושליש בחטים ושליש בשעורים וי"א אף בצק
ס"ת שביחי אשה טפח. תנא *אך גדול היה באותו
היום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר' אליעזר נשרף
ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול לטבעו
אמ' כמדומה לי שאין זה אלא בשביל ר' אליעזר
בן הורקנום עמד על רגליו ואמר רבש"ע גלוי
וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית
אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות
בישראל נח הים מועפו. אימא שלום דביתהו
דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעש' ואילך לא
הות שבקת ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא
יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר
א"ד [אחא] עניא קרי אבבא אפיקה ליה ריפתי

אף הוא קרע בגדיו שהמכודה חייב בקריעה: וחלץ מנעליו
שהמכודה אסור בנעילת הסנדל במ"ק: ונשמט מן הכסא:
מפח כתקלקל: אך גדול מכה גדולה: ר"ג בעיר היה ועל
פיו נעשה: שלא ירבו מחלוקות שלא ירגיל היחיד לקלוק על
הדיוט: אימא שלום כך שמה: בין מלא לחסר שנורה
היתה שיהא הקדש קסר וקבוע ביום ל' ולא יפול ביום הקדש על
פניו והיה מלא ולא נקבע על יום ל' וחקד ולא כזהרה בו ביום

אשכחתיה דנפל על אנפיה א"ל קום קטלת לאחי אדהכי נפק שפורא מבית ר"ג דשכיב א"ל מנא ידעת א"ל כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים ננעלין חוץ משערי אונאה:

ת"ר המאנה את הגר עובר בג' לאוין והלוחצו יח עובר בב' מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין *וגר לא תונה *וכי יגור אתכם גר בארצכם לא תונו אותו *ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא. לוחצו נמי ג' כתיבי *ולא תלחצנו *וגר לא תלחץ *ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא אלא אחד זה ואחד זה בג'. תניא ר"א הגדול אומר מפני מה הזהירה תורה בל"ו מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות בגר מפני שסורו רע. מ"ד *וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם תנא (משום) ר' נתן [אומר] מום שבך אל תאמר לחברך והיינו דאמרי אינשי דוקיף ליה וקיפא

ל' וכפל על פכיו: מבית אבי אבא מבית דוד לחני המספקה שבת כשילים היתה והם מבית דוד: חוץ משערי אונאה לפי שלעד הלב הוא קרוב להוריד דמעות.

המאנה את הגר תוכלת דברים: הלוחצו דוחקו: לא תהיה לו כנושה לקן הוא שדוחקו לתבוע קונו: ה"ג מאי שכל מלכה דכתיב ביה תלתא וגר לא תוכה לא תוכו לותו ולא תוכו לים את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוקלו כמי וכו': מום שבך אל תאמר לחברך לכיון דגרים הייתם גבאי הוא לכם להזכיר שם גרות: מאן דאית ליה וקיפא וכו' מי שים לו תלוי

שמות כב ויקרא יט שם כח שמות כג שם כג שם כב

בדיותקיה לא נימא ליה לחבריה וקיף ביניתא:
ס מתני' ר' יהודה אומר לא יחלק החנווני קליות
ואגוזים לתינוקות מפני שהוא מרגילן לבא
אצלו וחכמים מתירין ולא יפחות את השער
וחב"א וכור לטוב לא יבור את הגריסין דברי אבא
שאול וחכמים מתירים ומודים שלא יבור ע"פ
מגורה שאינו אלא כגונב את העין אין מפרכסין
לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים:
יט ההוא עבדא סבא דאויל צבעיה לרישיה ולרקניה
ס ע"נ אתא לקמיה דרבא א"ל ובנן א"ל ויהיו
עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל

במסקנתו לא יאמר לעבדו קח לבן ביתו תלה לי דג זה שכל שם
תלייה גכלי הוא לו:

ולא יפחות את השער למכור בזול מפני שמרגיל לבא אצלו
ומקפח מזוכות קבירו: זכור לטוב שמתוך כך חולרי פירות
מוכרים בזול: גרסין פולין גרוסות בריקים מ' לב': לא יבור
את הפסולת שמתוך שכרצין יפות הוא מעל' בדמיהן יותר מן
הפסולת שכטל מהם: וחכמים מתירים טעמא מפרש בגמ':
ע"פ המגורה למעלה להרחות יפות ואת הפסולת שבתוכו לא
בירר: לפי שאינו אלא כגונב את העין בבריה זו: אין
מפרכסין מפ' בגמ': לא את האדם ענד כגעני העומד ליתבר:
צבעיה שהיה זקנו לבן ולבעו שחור (ומרקה) [וכרקה] כשחור:
ובנן קכה חותי לעבד וכגעני היה לעבד עבדי חסור
לאחר קרבן שאין היובל כוהג: ויהיו עניים מבכה היא. טוב לי

וביה יומא חד א"ל אשקיין מיא אול חוריה לרישיה ולדקניה א"ל חוי דאנא *)קשיש מאבוך קרי אנפשי'
*צדיק מצרה נחלץ וגו' : מזלי יא

איוהו נשך

פרק חמישי

*לא תגנובו דכתב רחמנ' למה לי לכדתני' לא כ
תגנובו על מנת למיקט לא תגנובו ע"מ לשלם סא
חשלומי כפל א"ל רב יימר לרב אשי לאו ע"ב
דכתב רחמנא במשקלות למה לי א"ל לטומן ויקיל יט
משקלותיו במלח האי גול מעליא הוא לעבור עליו
משערת עשייה. ת"ר *לא תעשו עול במשפט סס
[במדה במשקל ובמשורה] (במשפט במשמעו)
במדה זה מדידת קרקע שלא ימדוד לאחר
לפרנס עניי ישראל ויסמוכי : דקניה זקנו : צדיק מצרה נחלץ
זה רבא :

לא תגנובו דכתב רחמנא למה לי לילף מרבית וחוכחה מהרי מקסרו ממון. לא תגנוב דעשרת הדברות לא קמיבעית ליה דלהוהרה לגוכב כפשוח הוא כדאמרי' בסנהדרין: למיקט לבעה: ע"מ לשלם כפל ערוכה להכותו ויודע בו שלא יקבל: לאו דמשקולות לא תעשו עול וגו': לטומן משקלותיו המכה או הפרס טומן במלח להכבידו וכשהוא לוקח במשקל לוקח בחלו: משעת עשייה משעת הטמ' ואפי' לא שקל בהן: לא ימדוד לאח'

*) משוס הדור וקניס כדאמ' בקידושין ואפי' שהוא קל לא רצה משום כידוד רש"י.

בימו' החמה ולאחד בימות הגשמים במשקל שלא
יטמין משקלותיו במלח ובמשורה שלא ירתיח והלא
דברים ק"ו ומה משורה שהיא אחד משלשים
ושׁשה (ושלשה) בלוג הקפידה עליו תורה ק"ו להין
וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי
לוג ורביעית הלוג. אמר רבא למה לי דכתב
רחמנא יציאת מצרים ברבית ויציאת מצרים גבי
ציצית. ויציאת מצרים במשקולות. אמר הקב"ה
אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור
לטפה שאינו של בכור אני הוא שעתיד ליפרע
ממי שחולל מעותיו בנכרי ומלוה אותן לישראל
ברבית וממי שטומן משקלותיו במלח וממי שתולה
קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא:

בימות החמה כו' לפיכך הנחין לקלוק את השדה לא ימדוד
המודד לפחד בימות הקמה ולפחד בימות הגשמים בפחותו
הקנל מפני שהקנל לך בימות הגשמים ומתפשט כל לורכו ובימות
הקמה מתוך יובשו הוא נגמד וכווין: משורה מדת הלך היא:
ירתיח לשקום"ח בלע"ז שממלא את המדה כשמוליא את היין
ולאחר זמן כמלאת קמרה: יציאת מצרים גבי רבית בפרשת
בהר סיני: גבי משקולות בקדושי תהיו: שהבחנתי במצרים
הרי שבאו עשרה רווקים על מלרית לפנות וכשעברה מהן בעשר
עיבורים עשר בכורות שהן בכורות על לפניהן כלם מתו: תולה
מעותיו בנכרי מלוה מעותיו לישראל ברבית ואומר של נכרי
הם: קלא אילן לשון הדומה לתכלת ורקמה קמר פתיל תכלת

רבינא איקלע לסורא דפרת א"ל ר' חנינא מסור' כא
דפרת לרבינא ויציאת מצרים דכתב רחמנא סס
גבי שרצים למה לי א"ל אמר הקב"ה אני היא
שהבחנתי בין טפה של בכור לטפה שאינה של
בכור אני עתיד ליפרע ממי שמערב קרבי דגים
טמאי בקרבי דגים טהורין ומוכרן לישראל א"ל
אנא המעלה קא קשיא לי מאי שנא [הבא]
המעל' דכתב רחמנא א"ל לכדתנא דבי ר'
ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל אמר הקב"ה
אלמלא [לא) העליתי את ישראל ממצרים אלא
בשביל דבר זה שאינן מטמאין בשרצים דיו א"ל ומי
נפיש אגרייהי טפי מרבית ומציצית וממשקלות א"ל
אע"ג דלא נפיש אגרייהו טפי מאיסי למכלינהו:
[פיסקא] איזהו תרבית המרבה בפירות וכו' [אמו סס
כל הני דאמרינן עד השתא לאו רבית
הוא א"ר אבהו עד כאן של תורה מכאן ואילך

ותכלת למיו יקרים שנגנו בדם קלזון שחינו עולה מן הים חלח
לחקת לשנעים שכה:

סורא דפרת סורח היושבת על כהר פרת ושין זו סורח סתס:
גבי שרצים נויהי ניום השמיני כי לכי ה' המעלה לחכס
מחרן מלריס: אלא בשביל דבר זה כלמפרש לקמיה שהן
מעולים ונחים ושיכן כמחסיס נשקליס הללו להכי כתיב לשון
עילוי שמעלה גדולה היא חלנס:
של תורה ורך הלוחה:

של דבריהם] וכן אמר רבא עד כאן של תורה
מכאן ואילך של דבריהם עד כאן *יכין רשע ויכין כו
וצדיק ילבש עד כאן ותו לא אלא אפילו עד כאן
יכין רשע וצדיק ילבש:

כב תניא שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהם
סב קיתון של מים אם שותים שניהם מתים
ואם שותה א' מהם מגיע לישוב דרש בן פטירא
מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד במיתת
חבירו עד שבא ר' עקיבא ולימד *וחי אחיך עמך ויקיל כה
חייך קודמין לחיי חבירך:

סד אמר רב כהנא הוה יתיבנא בשילהי פרקי דרב
ושמעית דקאמר קרי קרי ולא ודענא מאי
קאמר בתר דקם רב אמרי להו מאי קרי קרי
דקאמר רב אמרי לי הכי קאמר רב האי מאן
דיהיב ווי לגינאה אקרי וקא אולי עשרה קרי בני

עד כאן יכין רשע וצדיק ילבש אחס מת והכיך לנכיו מעות אל
רבית אין קייניס להקזיר וע"ז כאמר יכין וגו' הכי תכיח לה
בתוספתא: עד כאן ותו לא בתמיה כ"ם דרבית דרבנן אין הנן
קייב להקזיר: אפי' עד כאן דרבית דאורייתא הוא: יכין הא
אהוא רשע וימות ולא יהבה ותבן אהוא לדיק אינו קייב להקזיר:
אם ישתו שניהם ימותו נאמא אחין מספיקין לזכיהם: ואם
ישתה האחד מגיע לישוב וימלא מים: עמך קייך קודמין:
בשאלתי פרקין כאסייס לדרוש בתתי ולא אמעתי תקלת דבריו:
שמעית דקאמר קרי קרי אמעתי דורש ומזכיר לעונין

ורתא בווא וא"ל יהיבנא לך בני גרמידא איתנהו
שרי ליתנהו אסור פשיטא מהו דתימא כיון דממילא
קא רבו שפיר דמי קמ"ל:

רב יוסף בר חמא תקיף עבדי דאנשי דמסיק סה ע"ב
בהו ווי ועביד בהו עבידתא א"ל (רבה)
[רבא] בריה מאי טעמא עביד מר הכי א"ל אנא
כרב נחמן סבירא לי דאמ' ר"נ עבדא נהום בריסיה
לא שוי א"ל אימור דאמר ר"נ כגון דארו עבדיה
דמרקיד בי כובי עבדי אחריני מי אמר א"ל אנא
כי הא דרב דניאל בר [רב] קטינא אמר רב
סבירא לי דאמר התוקף עבדו של חבירו ועושה
בו מלאכה פטור *דניחא ליה דלא נסתרי עבדיה סה
א"ל ה"מ היכא דלא מסיק ביה ווי מר כיון
דמסיק בהו ווי מחוי כרבית:

תמיד: יהיבנא לך לאחר זמן: בני גרמידא חמה חמה: איתנהו
אם יש לו נגכו גדולות נכי חמה: ליתנהו ועודן קטנות אסור:
תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו ווי מקזיק נעבדים של נעלי
קונות שלו וכופס לעשות מלאכתו: נהום בריסי' לקס
מאכלו והריני זכו ניוס מלאכתו: דארו עבדיה כך שמו: דמרקד
בי כובי ליון היה ומרקד נקניות לעשות יין: דלא נסתרי עבדיה
שלא ירגיל להיות נטל ויתעלל כסתרי התי"ו משמשות כדרך
המתפעלים נתיבת ז"ן וסי"ך כאשר יתפעל זר ויאמר תסתרר
שהתי"ו מתמלעת להפסיק אותיות השורש ונגרת סף הסתופף
שק השתוקק וכך נלשון גמרא מסתרי מסתמיך לשתהי לשתקיל:

כג ע ע"ב משלי כח כד עא שמות כב

*מרבה הוינו בנשך ותרבית לחונן דלים יקבצנו מאי לחונן דלים אמר רב כגון שבור מלכא: תני רב יוסף *אם כסף תלוה את עמי גו' עמי ונכרי עמי קודם עני ועשיר עני קודם עניך ועניי עירך ענייך קודמין עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין [אמר מר עמי ונכרי עמי קודם פשיטא אר"נ אמר לי הונא לא נצרכה דאפי' לנכרי ברבית ולישראל בחנם]. תניא א"ר יוסי בא וראה כמה סמיות עיניהם של מלוי ברבית אדם קורא לחברו רשע יורד עמו עד לחייו והם מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודיו וכותבין וחותמין פלו' זה כפר באלהי ישראל תני' ר"ש בן אלעזר אומר כל מי שיש לו מעות ומלוה

שבור מלכא מלך פרס היה ונוטל ממון מישראל וקונן בהם דליס נכרים שהם דלים מן המלות:

עמי ונכרי נאין ללות עמי קודם: עניך ועניי עירך עכיים שהם קרוביך וממשפחתך: עניך קודמין דכתיב עמך הקרובים לך: עניי עירך קודמין לעכיי עיר אחרת דהכי הוי עמך טפי: יורד עמו עד לחייו רגיל להתקוטט עמו כלו הכהו וכלו נח להורגו ואכי שמעתי רשאי לירד לתוך חומתו של חברו ולמעט מזונותיו של קניכו וקשה בעיני שיתירו מכמים לישראל להכעס ולגמול רעה ועוד דאמרי' בכתובות עד י"ב שכה מתגלגל אדם עם בני מכאן ואילך יורד עמו לקייו ואפי' יורד לתוך חומנות אינה הא ליסרו ולכופו לתורה קאמר: פלוני כפר

אוחן שלא ברבית עליו הכתוב אומר *כספו לא תליס טו
נתן בנשך ושחד על נקי לא לקח עושה אלה לא
ימוט לעולם הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו
מתמוטטין. והא קא חוינן דלא מוקפי ברבית וקא
מתמוטטין. א"ר אלעזר הללו מתמוטטין ועולים
והללו מתמוטטין ואינם עולים. *למה תביט מנקות ט
בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו א"ר הונא
צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע:

רב סעירם אחוה דרבא הוה תקיף אנשי דלא עג
מעלי ומעייל להו בגודרקא דרבא א"ל רבא ע"ב
שפיר קעבדת דחניא ראית שאינו נוהג בשורה
מנין שאתה רשאי להשתעבד בו ת"ל *לעולם ויקיש כה
בהם תעבודו ובאחיכם יכול אפילו נוהג כשורה
ת"ל ובאחיכם בני ישראל איש באחיו וגו':

חניא רשב"י אומר מנין לנוש' בחברו מנה ואינו עה
רגיל להקדי' לו שלום שאסור להקדים לו ע"ב
שלום ת"ל *נשך כל דבר אשר ישך אפילו דבור אסור: דנדי' כג

זהלוה לישראל ברבית: מתמוטטין דוק הכי עושה אלה לא ימוט
הא לא כתן נכסך ימוט: הללו מתמוטטין ועולין והללו כו'
והכי משמע קרא כל עושה אלה לא ימוט לעולם כלו' ואם ימוט
אין מוטתו מטות עולם אבל הכותן נכסך ימוט לעולם: צדיק
גמור אינו בולע ואע"פ שמתמוטט עולה ואינה כבלע לעולם:
תקיף כופה: גודרקא עגלה מוכנת למרכבת אדם ובל' משכנז
רייט וו"גן: בהם תעבודו ובאחיכם כמי תענדו:

כה תניא ר' שמעון אומר מלוי ברבית יותר ממה
סס שמרויחין מפסידין ולא עוד אלא שמשימין
משה רבינו חכם ותורתו אמת ואומרים אלו היה
יודע משה רבינו שהיה ריוח בדבר לא היה כותבו
כי אתא רב דימי אמר מנין לנושה בחברו מנה
שמית כנ ויודע שאין לו שאסור לעבור לפניו ת"ל *לא
תהיה לו כנושה ר' אמי ור' אסי דאמרי תרוייהו
מליס סו כאלו דנו בשני דינין שנ' *הרכבת אנוש לראשנו
באנו באש ובמים אמר רב יהודה אמר רב כל
מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא בעדים עובר
נקל' יט משום *ולפני עור לא תתן מכשול וריש לקיש
מליס לח גורם קללה לעצמו שנאמ' *תאלמן שפתי שקר
הדוברות על צדיק עתק אמרי לי' רבנן לרב אשי קא
מקיים רבינא כל מה דאמור רבנן שלח ליה בהדי
פניא דמעלי שבתא לישדר לי מר עשר זוזי
דאתרמי לי קטינא דארעא למובן שלח ליה ניתי
מר סהדי ונכתב כתבא שלח ליה אפי' אנא נמי
שלח ליה כ"ש מר דטריד בגירסא ומשתלי וגורם

מפסידין כדאמרי' בפרקין מתמוטטין לעולם : משה חכם
לשכח מעליה נקט : לא תהיה לו כנושה לח תרגם
נעיכיו ככוסה בו שירקה וינוס : לראשינו ל' כוסה כדמתרגם
כרעיך הרי לכו נחים נחש ונמיס : עובר משום לפני עור
שעולה על רוקו של לוה לכפור : קללה כשתונעו וזה כופר הכל
מקללין לוחו ואומרים שהוא דובר על לדיק עתק : ומשתלי

קללה לעצמו. ת"ר ג' צועקים ואינם נענים ואלו הן מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא בעדים. והקונה אדון לעצמו. ומי שאשתו מושלת עליו. הקונה אדון לעצמו מאי היא א"ד תולה נכסיו בנכרי א"ד הכותב נכסיו לבניו בחייו א"ד דביש ליה בהא מתא ולא אזיל למתא אחריתי:

האומנין

פרק ששי

[משנה השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה עח
בבקעה וכו' ומתה חייב ואמרי בגמ' הא מני ר' מאיר הוא דאמ' כל המעביר על דעת של בעל הבית *נקרא גזלן ואמרי בגמ' הי ר"מ וכו' אלא סס ע"ב הא ר' מאיר דתניא] ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ הנותן דינר לעני ליקח לו חלוק לא יקח בו טלית טלית לא יקח בו חלוק מפני שמעביר על דעתו של בעה"ב ודלמא שאני התם דאתי למחשדיה

יזכק הלוחתי וחגרוס קללה לעלמי: צועקים נב"ד של מטה:
ואינן נענין שהרי הס גרמו לעלמן: קונה אדון לעצמו מפר'
לקמן: תולה מעותיו בנכרי לחמר מעות שלכי מזתמם בהן של
פלוני ככרי הס שלח להזניע לת עלמו ופעמים שהנכרי זומע
ומעמיל עדים ותובעו בדיניהם:
[דאתי למחשדיה לבעה"ב בכולה וליכו מקיים שמעו עליו
שלמר ליקח טלית לפלוני עכי ולח קכה לו]:

דאמרי אנשי אמר פלניא ובנינא ליה לבוש לפלוני עניא ולא זבן ליה א"נ ובנינא ליה גלימא ולא זבן ליה א"כ ליתני מפני הח שד מאי מפני שמעביר על דעתו של בעה"ב ש"מ משום רשני היא וכל המעביר על דעת בעה"ב נקרא גולן:

סס [פיסקא] השוכר את החמור והבריקה או שנעשית אנגריא אומר לו וכו'. מאי והבריקה הבא ת"ג ימו נהוריתא רבא אמר אבוקת ההוא דא"ל אבוק' במלתא דמלכא א"ל במאי בטלי כסף או בטלי דהב א"ד בטלי כסף אמר וקטלוהו א"ד בטלי דהב אמר ושבקוהו:

עט ת"ר השוכר את החמור לרכוב עליה איש לא ע"ג תרכוב עליה אשה אשה רוכב עליה איש ואשה בין גדולה ובין קטנה אפי' מעוברת ואפי' מניקה השתא מניקה אמרת מעוברת מבעיא.

נהוריתא מולי"ק בלע"ז היולת בשקור העין: אבוקת התולעים התליעו רגליה: אבוקת במלתא דמלכא רקיתי עם שחוכל שירחים של מושר המלך: בטלי כסף כלי פשתן: בטלי דהב כלי למר לנועים לחוש: וקטלוהו שחין עם שוכל כלי פשתן. ואשה בין גדולה בין קטנה פסק לרכוב עליה שאה מרכיב עליה כל שאה שירלה בין שהיא גדולה בין שהיא קטנה: השתא מניקה שהיא ב' גופים וולד כבד לאמרת תרכב עם וולדה: מעוברת דקד גופא היא מבעיא:

אמ' רב פפא מעוברת והיא מניקה קאמר אמר אביי
ש"מ בניתא אכרס' תקלא למאי נ"מ למקח וממכר:
רבה בר בר חנה חברי ליה הנהו שקולאי חביתא כו
דחמרא שקל לגלימייהו אתו אמרו לרב פג
א"ל הב להו גלימייהו א"ל דינא הכי א"ל אין
*למען תלך בדרך טובי' יהיב להו גלימייהו אמרו מזלי נ
ליה עניי אנן ומרחינן כולי יומא וכפינן ולית לן
מידי א"ל ויל הב להו אגרייהו א"ל דינא הכי א"ל
אין *וארחות צדיקים חשמור: שם

הפועלים

פרק שביעי

דרש ר' זירא ואמרי לה תנא רב יוסף מ"ד כו
*חשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו שם ע"נ
יער חשת חשך ויהי לילה וה העולם הזה שדומה תליס קד
ללילה בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שבו

ש"מ מדקתני סיפא מעוברת דמסתמא שהמעוברת כנגד מן
הריקנית: האי בניתא דג הכעכר נשוק נמשקל: אכריסה
תקלא לפי כריסה כובדה לפי כריסהגדול משקלה יותר: למקח
וממכר לפי רחית דג שכריסו גדול חל תקנהו במשקל חלף ח"כ
יוליך לפי מעיו:
שקולאי כוחלי משחו': חברי ליה שלח נמקוס מדרון ונפציעה:
בדרך טובים לפניך משורת הדין: וארחות צדיקים
חשמור סיפיה דקרא הוא:
אלו רשעים שבו שמכיזין להם יכולת להלך נרשעתם וחין

שדומין לחיות שביער חורח השמש יאספון ואל מעונות' ירבצון תורח השמש לצדיקים ויאספון רשעים לגיהנם ואל מעונותם ירבצון אין לך כל צדיק וצדיק שאין לו מדור לפי כבודו יצא אדם לפעלו ויצאו צדיקים לקבל שכרן ולעבודתו עדי ערב

יום המית' נקרא אנל לדיקים ערב לפי הדמיון או מלשון מעונותם ר"ש כח סס מלים, עקידה שער סג

במי שהשלים עבודתו עדי ערב:

רבי אלעזר בר' שמעון אשכח להההוא פרהגונא דקא תפים גנבי א"ל היכי יכלית להו לאו כחיותא מתילי דכתיב בהו בו תרמוש כל חיתו יער א"ד מהאי קרא קאמר ליה *יארוב במסתר כאריה בסוכו דלמא שקלת צדיקי ושבקת רשיעי א"ל מאי אעביד הורמנא דמלכא הוא א"ל תא אגמרך היכי תעביד עול בארבע שעי לחנותא כי חוית איניש דקא שתי חמרא וקא נקיט כסא בידיה וקא מנמנם שאיל עילויה אי צורבא מרבנן הוא [וניים] אקדומי קדים לגירסיה. אי פועל הוא כפרעין מהס: תורח השמש לעה"נ: ואל מעונותם ירבצון הלדיקים: עדי ערב עד יום מותס:

פרהגונא ממוכה של מלך: תפים גנבי (רוצח) [גוזל] לקריהס ותופסן: היכי יכלת להו להכין תקבולותס: לאו כחיותא מתילי וכי לא כחיות כמלו שותקבלות ביום במסתריה: דלמא הכי דשקלת לדיקי כיכהו: הורמנא דמלכא הוא מלות המלך היא: בארבע שעי שהיא שעת סעודה והכל מכנסים בקבויות וסועדין: אקדומ' אקדים לגירסיה השכיס נעול לילה ולכך הוא מנמנס: ואי פועל הוא שכיר יום:

קדים קא עביד עבירתיה או עבירתיה בליליא
רדודי רדיד ואי לא גנבא הוא ותפסיה אשתמע
מלתא בי מלכא אמרו קריינא דאגרתא איהו להוי
פרונקא אתיוהו לר' אלעזר בר' שמעון וקא חפים
גנבי ואויל שלח ליה ר' יהושע בן קרחה חומץ
בן יין עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה
שלח ליה קוצים אני מכלה מן הכרם. שלח ליה
יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו. יומא חד פגע
בו ההוא כובס קרייה חומץ בן יין אמר מדחציף
כולי האי ש"מ רשיע' הוא אמר להו תפסוהו
ותפסוהו לבתר דנח דעתי' אול בתריוהו לפרוקיה
ולא מצי קרי עליה *שומר פיו ולשונו שומר מצרת מכלי כת
נפשו וקפוהו קם תותי וקיפא וקא בכי אמרו ליה מניגר על
רבי אל ירע בעיניך שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה כפנו
שמור
ואי עביד היה בליליא חומן שמלכתו בלילה: רדודי רדיד תרגו' תפסהו
וירקעו את פקי ורדידו מותק קוטי כקשת ונרזל לעשות מקטיס יק"ל
וחומכתו בליל' לפי שמוכין בכלי חומכותו המכוקד נכקני' דקיס
זה דק מזה וחין קולו נשמע בלילה וחפילו לא כשמע קול פטיש
בניתו בחותו לילה חין לך לתופסו על כך לילמח רדודי רדיד:
גנבא הוא ולכך הוח ישן שכיעור בלילה לחרוב עוברי דרכים חו
לקתור בתים: קריינ' דאגרת' שאל הוח: פרוונקא שליח: חומץ
בן יין רשע בן לדיק: יבא בעל הכרם הקב"ה כי כרם ה' לבחות
בית ישראל: ויכלה ויטול את קוליו של כרס: קרי עליה על
הכובס: וקפוהו תלחוהו: קם ר' חלעזר: תותי וקיפא תחת
העז: של נערה המאורסה שהיה בתחילה וכל הנתחלין בחלין:

ביום הכפורי' הניח ידו על בני מעיו ואמ' שישו בני מעי שישו ומה ספקות שלכם כך ודאו' שלכ' עאכ"ו מובטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם ואפ"ה לא מייתב' דעתיה אשקייה סמא דשינתא ועיילוהו לביתא דשישא וקרעו לכריסיה הוו מפקי מיניה דיקולי דיקולי דתרבא ומותבי בשמשא בתמון ובאב ולא מסרחי כל תרבי נמי לא סריח כל תרבי לא סריח שורייקי סומקי מסריח הבא אע"ג דאיכא שורייקי סימקי לא מסריח קרי אנפשיה

מליס טו *אף בשרי וישכון לבטח. ואף ר' ישמעאל בר'

פך יוסי מטא *כי האי מעשה לידיה פגע ביה אליהו א"ל עד מתי את מוסר עמו של אלהינו להריגה א"ל מאי איעביד הורמנא דמלכ' הוא [א"ל אבוך ערק לאסיא את ערק ללודקיא]:

כט כי הוו מקלעי ר' ישמעאל בר' יוסי ור' אלעור

ס בר' שמעון בהדי הדדי הוה עייל בקרא דתורי ביניהוולא הוו נגען בהו אמרה להו תהיא מטרוניתא

ודאות שלכם מקוס ים טעס נדנר כגון הכך דכייתי נקנותא:
דיקולי דתרבא סליס מלחים סומן לפי שנעל נסר היה מלא:
בשמשא לכסות חס יסריק וירס תולעים: כל תרבא לא
מסרח חלח ח"כ ים נסר עמו: שורייקי סומקי גוונים לחומים
והס מין הנסר: כי האי מעשה לידיה מינהו המלך לתפוס
גנבים ולסטים:
לגבי חרדי פכים חל פכים: בקרא דתורי למד נקר: ביניהו

בניכם אינם שלכם אמרו לה שלהם גדול משלנו.
כל שכן. א"ר הבי אמרו לה *כי כאיש גבורתו. ספסי' מ
א"ר הכי אמרו לה אהבה דוחקת את הבשר ולמה
להו לאהדורי לה והכתיב *אל תען כסיל כאולתו ומשלי כו
שלא להוציא לעז על בניהם. א"ר יוחנן אבריה
דר' ישמעאל בר' יוסי כחמת בת תשע קבין. אמר
רב פפא אבריה דרבי יוחנן כחמת בת חמשת
קבין ואמרי לה בת שלש קבין דרב פפא גופיה
כי דקורי דהרפניא:

א"ר יוחנן אנא אישתיירי משפירי וירושלים האי ל
מאן דבעי מיחוי שופריה דר' יוחנן נייתי סס
כסא דכספא מבי סילקי ונימליה פרציזי דרומנא
סומקא וניהדר ליה כלילא דורדא סומקא לפומיה

זרית נכרית: אינם שלכם שלכם יכולין להזקק לכתותיכם:
שלהן גדול משלנו כרשן על כתותיו גדול מעלו: כי כאיש
גבורתו לגבר תגמים. ל"מ שלהן גדול תלוה על חזה מרונה מעל
חים: כל שכן שתלותם מרונה ולכם כוקקין להן וכנעלות
לקוריס: אהבה דוחקת את הבשר ומתוך שתלותם מרונה
על תלותיכו נשר שכיו כלקקו: כי דקורי דהרפני' סלים
שעושין בהרפניא:

אשתיירי כותרתי: שופריה זיהרורי תולרו וקירון עור פניו:
מבי סילקי כשיולא מבית הטומן שהוא להוב ממרחה
להב החם (שבו): סילקי נעלותו מן החם: פרציזי גרעיכין:
ונהדר ליה כלילא יסובבהו שפה לפיו סביב על ורד לחוש:

ונותביה בין שמשא לטולא ההוא והרורי מעין
פרק ח"ה שופריה דר' יוחנן. איני והאמר מר שופריה דרב
וע"ש כהנא מעין שיפרי' דר' אבהו ושופריה דר' אבהו
רש"ל מעין שופריה דיעקב אבינו ויעקב אבינו מעין
שופרי' דאדם הראשון ואלו ר' יוחנן לא קחשיב
יפה תואר ליה שאני ר' יוחנן *דהדרת פנים לא הויא ליה.
לק ה"ל ר' יוחנן הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה אמר כי
סלק יפה סלקן בנות ישראל מטבילת מצוה לפגעו בי כי
ורמה שם ג' היכי דליהוי להו בני שפירי כוותי גמירי אוריתא
דנדים כוותי אמרו ליה רבנן לא מסתפי מר מעינא בישא
כפרש"י אמר להו אנא מורע יוסף קאתינא דלא שלטי
ויל"ק רש"ל ביה עינא בישא דכתיב *בן פורת יוסף בן פורת
רמז' מט עלי עין וא"ר אבהו אל תקרי עלי עין [אלא עולי
רמז' מח עין]. ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא *וידגו לרוב
פוטה פ"ו בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים אותם
נדכות פ"ג ופ"ט ואין העין שולטרת בהם אף זרעו של יוסף אין
וביגדוך עדך טל העין שולטת בהם יומא חד הוה קא סחי ר' יוחנן
בירדנא חזויה ריש לקיש ושוור לירדנא אכתרי'
א"ל חילך לאורייתא א"ל שופרך לנשי א"ל אי

זיהרוריה דנפקי מיניה על פני הארץ: מעין ולא הכל: הדרת
פנים זקן: עולי עין עולים למעלה מן העין והיא מלמטה שהיא
חיכה יכולה לבלוע נהן: חזויה ר"ל שהיה לסטים: שוור קפץ:
א"ל ר' יוחנן: חילך לאורייתא כמה כיקר יפה לסנדל עול
תורה: שופרך יופיך: לנשי רמוי לכזיב:

הדרת בך יהיבנא לך אחותי דשפירא מינאי קביל
עליה בעי למיהדר לאתויי מאני ולא מצי הדר
אקרייהו אתנייהו ושוויה גברא רבא יומא חד
הוה מפלגי בי מדרשא הסייף והסכין והפגיון
והרומח ומגל יד ומגל קציר מאימתי מקבלין
טומאה משעת גמר מלאכתן ומאימתי גמר מלאכתן
ר' יוחנן אמ' משיצרפן בכבשן ר"ל אמר משיצחצחן
במים א"ל לסטאה בליסטיותיך ידע א"ל
ומאי אהני' לי התם רבי קרו לי חכא רבי קרו לי
א"ל אהנאי לך דאקרבינך תחת כנפי השכינה
חלש דעתיה דר' יוחנן חלש ריש לקיש אחאי
אחתיה קא בכיא אמרה ליה עשה בשביל בני
אמר לה *עזבה יתומיך ואני אחיה עשה בשביל ילמיה מט
אלמנותי אמר לה *ואלמנותיך עלי תבטחי נח זס
נפשיה דר' שמעון בן לקיש והוה קא מצטער ר'
יוחנן בתריה טובא אמרו רבנן מאן ליזיל ליתביה

ולא מצי לקפוץ כגרמא דמסקבל עליו עול תורה תשנ כקו:
הסייף והסכין מזכה היא (בסדר טהרות) [במסכת כלים]:
הפיגיון מזפי"ל: ומגל יד ומגל קציר פלילא בלע"ז: ליסטאה
בליסטיותיה ידע לפי שהיית ליסטי' אתה בקי בחותן כלי חומכו'
ליסטיות: רבי קרי לי רבן של ליסטים ורחש להם הייתי: אחאי
אחתיה דר' יוחנן מתתו דר"ל: וקא בכיא קמיה דר' יוחנן
להתפלל על בעלה: עזבה יתומיך ואני אחיה ואלמנותיך
עלי תבטחי פסוק הוא בירמיה: מצטער מתקרט על שהמיתו

לרעתיה ניוול ר' אלעור בן פדת דמחדדין שמעתתיה אויל יתיב קמיה כל מלתא דהוה א"ר יוחנן א"ל הניא דמסיעא לך אמר את כבר לקיש' בר לקישא כי הוה אמינא מלתא הוה מקשי לי כ"ד קושיות' ופריקנא ליה כ"ד פירוקא וממילא רווחא שמעת' ואת אמרת תניא דמסיעא לך אטו לא ידענא דשפיר קאמינא הוה קאויל וק"ע מאני' וקא בכי ואמר היכא את בר לקישא היכא את בר לקישא והוה קא צווח עד דשף דעתיה מיניה בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה:

לא **ואפילו** הכי לא סמך ר' אלעור בר' שמעון אדעתיה קביל עליה יסורין באורתא הוו מס ע"נ מיכין ליה שיתין נמטי לצפרא נגדי מחותיה שיתין משיכלי דמא וכיבא למחר עבדה ליה דביתהו שיתין מיני לפדא ואכיל להו וברי ולא אלא היה מולח תלמיד ותיק כמותו: דשף דעתיה כעקרה ממנו דעתי וכתתה:

ואפי' הכי דאמר רבי אלעזר בר' שמעון לעיל ספקות אלכס כך: לא סמיך דעתיה להכי. מלבקש רחמים ימקילה ניסורין אמת קטן בלקד מן הלדיקים: באורתא הוו מייכין ליה שיתין נמטי בערב היו מקפילין תקתיו במזכנו ס' לבלים אקורין פלאט"ר: משיכלי כמין ערנות קטנות אמתמצי' נהם מים ומופכין ובלאון לע"ז קוקרי"ן: ונגדי מחותיה שיתין משיכלי דמא וכיבא ומוכים (מגופו) מתקתיו אמים ערינות מלאות דם וכלאד דם לקוי אהלבין אזנו ממנו מאקין אנאן עליו: מיני לפדא מיני מאכל

הוה שבקה ליה רביתהו למיפק לבי מדרשא כי
היכי דלא לדחקוהו רבנן באורתא אמר להו אחי
ורעי בואו בצפרא אמר להו וילו מפני ביטול
תורה יומא חד שמעה דביתהו אמרה ליה את קא
מייתית להו עילווך כלית ממון של בית אבא
אימרדה אולת לבי נשא סליקו ואתו הנך שיתין
ספונאי עיילו ליה שיתין עבדי כי נקיטי שיתין
ארנקי ועברו ליה שיתין מיני לכדא ואכיל להו
יומא חד אמרה לה לברתה ויל בקי באבוך מאי
קעביד האידנא אתיא אמר לה ויל אמרי לאמך
שלנו גדול משלהם קרי אנפשיה *היתה כאניות מזלי לא
סוחר ממרחק תביא לחמה אבל ושתי וברי נפק
לבית מדרשא אייתו לקמיה שיתין מיני דמא

שעוזים מתוכים: אמר להו למוכחונים: ביטול תורה שהיה
עוסק בגרסתו תמיד בניתו: את מייתח להו עליך לתה מביתן
עליך: כליה ממון במאכל ורקנות בגדים: ספונאי יורדי הים
בלכיות: עיילו ליה שיתין עבדי לפי שעמד עליהם בקשול של
ים והתפללו לה' להכלל בזכותו של ר' אלעזר וכילו בזכותו וכשעלו
מן הים שלקו לו לורון. ונתום' כתבו שכך הוא במדרש: אמרה
לה לחתו לברתה: בקי באביך בלקי בלעניך מהו עושה בקי לשון
נקיות וידיעה: אמר ר' אלעזר לבתו זילי לחמרי: שלנו עושר
גדול משלהם: היתה כאניות סוחר על התורה כלומר: וברי
כתקזק: נפק לבי מדרשא לותו היום שלא עכבתו לחתו: שיתין
מיני דמא שהרגו לו הכושים לרגות לפי דם בלה הוא לו לפי דם

טהרינהו הוו קא מרננו רבנן ואמרי ס"ד לית בהו חד ספק אמר להו אם כמותי הוא יהיו כלם זכרים ואם לאו תהיה נקבה אחת ביניהם היו כולם וכרים ואסיקו להו אלעזר על שמיה. תניא אמר רבי כמה פריה ורביה ביטל רשעה זו מישראל כי הוה קא ניחא נפשיה אמר לה לדביתהו יד ענא בדרבנן דרתיחי עלי ולא מיעסקי בי שפיר אוגנין בעליתא ולא תדחלון מינאי. א"ר שמואל בר נחמני אישתעי לי אימיה דר' יונתן דאי שתעי לה דביתהו דר' אלעזר ברבי שמעון לא פחות מתמני סרי ולא טפי מעשרין ותרין שנין אוגניתא בעיליתי כי הוה סליקנא מעיינא ליה במויה כי הוה משתמט ביניתא מיניה הוה אזא דמא יומא חד חואי ריחשא דקא נפיק מאודני חלש דעתאי איתחזי לי בחלמא אמר לי לא מידי הוא יומא חד שמעי בזילותי דצורבא מרבנן ולא מחאי בדבעי

טוהר דקיימא לן קמ"ל דמים הן טמאין נחזה ונחר מרחה דמים טהורים: טהרינהו להזקק לבעליהן נלא טבילה: יהיו כלן זכרים יתעברו כולן הלילה זכרים: רשעה זו מלכות הרשעה שמיכתהו תופס גבדים ולא נח לנהמ"ד תמיד ולהרהות לו הכזים את דמן ל"ח על חזתו שעכבתו מלבא לנהמ"ד שכיס רעות: דרתיחי עלי על שכלקלו גבדי על ידי והוו להו קרוני: אוגנין בעליתי הזכיבני בעלייתי: במויה בזערו: ביניתא שער: ריחשא תולעת: חלש דעתאי לקנתי שמא מעתה יסריח וירקיב:

לי. כי הוו אתו בי תרי לדינא הוו קיימי אבבא אמר מר מלתיה ומר מלתי' נפיק קלא מעיליתי' ואמ' איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה וכאי יומא חד הוה קא מינצי' דביתהו בהדי שיבבת' אמרה לה תהא כבעליך שלא ניתן לקבורה אמרי רבנן כולי האי ודאי לאו אורח ארעא א"ד ר' שמעון בן יוחאי איתחוי להו בחלמא אמר להו פרידה אחת יש לי ביניכם ואי אתם רוצים להביא אצלי אזול רבנן לאיעסוקי ביה לא שבקו בני עכבריא דכל שני דהוה ניים ר"א בר שמעון בעיליתי' לא סליק חיה רעה למתייהו יומא חד מעלי יומא דכפורי הוה הוו טרידי שדרוה רבנן לבני בירי ואסקוה לערסיה ואמטיוהו למערתא דאבוה אשבחוה לעכנא דהדרא ליה למערתא אמרו לה עכנא עכנא פתח פיך ויכנס בן אצל אביו פתח להו:

שלח רבי לדבר באשתו שלחה ליה כלי שנשתמש לב בו קדש ישתמש בו חול תמן אמרין סס

כולי האי מסכודע לנריות סאיכו מי ולא כקבר מין זה כנולו: פרידה גוזל ס': יש לי ביניכם אניו היה: עכבריא סס מקום סשמוך לעירו: לבני בירי סס כפר אחד שהיו (קוברי') [קרובי']: עכנא כתם: דהדרה ליה למערה הקיפה את המערה כעין גלגל וכבר אחל פיה: פתח פיך הרקיבי וכנך מעל פיך ליתן מקום ליכנס:

לדבר באשתו סשכחם לי: תמן אמרי בא"י מוקמיס המעל הזה

באתר דמרי ביתא תלא ויניה כולבא רעיא קולתיה
תלא שלח לה נהי דבחורה גדול ממני אבל
במע"ט מי גדול ממני שלחה ליה בחורה מיהא
גדול ממך לא ידענא אבל במעשים טובים ידענא
דהוה קביל עליה יסורין בחורה מאי היא דפי
היו יתבי רשב"ג ור' יהושע בן קרחה אספסלי
יתבי קמייהו ר' אלעור בר' שמעון ורבי אארעא
מקשו ומפרקו אמרו מימיהם אנו שותים והם
יושבים על גבי קרקע עברו להו ספסלי אסקינהו
אמ' להם רשב"ג פרידה אחת יש לי ביניכם
ואתם מבקשים לאברה הימני אחזוה לרבי אמר
להם ר' יהושע בן קרחה מי שיש לו אב יחיה
ומי שאין לו אב ימות אחזוה נמי לר' אלעור
בר' שמעון חלש דעתיה אמר קא חשביתו ליה
כוותי עד ההיא יומא כי הוה אמר רבי מלתא

כגון זה: באתר דמרי תלא זייניה כולבא רעיא קולתיה
תלא יתד שהיה הגדור רגיל לתלות בו כלי זייניו הכגל הרועה
תרמילו תלה בו לז"ח נלע"ז: בחורה מיהת לדנרין הוא
גדול ממך בתורה אבל לא ידענא אלא שפיר עבד: אבל
במעשים טובים אני יודעת שהוא גדול ממך דהא קביל עליה
יסורין: ר' שמעון בן גמליאל אניו של רבי: ור' יהושע בן
קרחה ורבנן טובא בהדייהו אלא שבחיהם גדולי הדור: אמרו
רבנן לבי מדרשא דיתבי אספסלי: פרידה אחת בן מזל:
לאברה הימני שמא תצלוט בו עין רע: שאין לו אב לכך כפזיה

הוה מסייע ליה ר׳ אלעזר בר׳ שמעון מבאן ואילך
כי הוה א״ל רבי יש לי להשיב א״ל ר׳ אלעזר
בר׳ שמעון כך וכך יש לך להשיב וו היא
ושובתך השתא הקפתנו תשובות תחילות שאין
בהם ממש חלש דעתיה דרבי אתא א״ל לאבוה
א״ל בני אל ירע לך שהיא ארי בן ארי ואתה ארי
בן שועל והיינו דאמר רבי ג׳ עניתנין הן
ואלו הם אבא *ובני בתירה ויונתן בן שאול פה
רשב״ג הא דאמרן בני בתירה דאמ׳ מ׳ הישיבוהו
בראש ומינוהו לנשיא עליהם יונתן בן שאול
דקאמ׳ ליה לדוד *ואתה תמלוך על ישראל ואני ב״מ כג
אהיה לך למשנה ממאי דלמא יונתן בן שאול
דחוא דגריר עלמא בת׳ דוד בני בתירה נמי דחזו
להלל דעדיף מניחו אלא רשב״ג ודאי הוה ענותן.
אמר רבי חביבין יסורין קביל עליה חליסר שני
שית בצמירתא ושבע בצפרינא ואמרי לה שבע
בצמירתא ושית בצפרינא אהוריריה דבי רבי הוה

דר״ם ג״י: רשב״ג הא דאמרן דקאמ׳ מתה מרי בן שועל:
בני בתירה נמס׳ פסקיס שהיו כשילים ובשכיל שרצו להלל שהיה
גדול בתורה ועלה בלבו מבגל עוזו כשיאותן ומיכהו כשיל עליהם:
דחזו להלל דעדיף מיניהו והלכות שהיו כשלין מהם בשהמ״ד
כעלמות מהם ובוחין בדבר: חביבין יסורין שרלה שהועילו יסורים
של ר״ם שלא שלטה בו רמה: בצמירתא לבן שבמקום קטנים:
צפרינא קולי שבתוך הפה ושמו מיגג״ם: אהוריריו שומר סוסי׳:

עתיר מ שבור מלבא כך הוה רגיל כיסתא לחיותא
הוה אויל קלא בתלת מילי הוה מכוין דרמי
בההיא שעתא דעייל רבי לבית הכסא ואפי' הכי
מעבר ליה קליה לקליהו ושמעי ליה נחותי ימא
ואפילו הכי יסורי דר' אלעזר ברבי שמעון עדיפי
מדרבי דאלו ר' אלעזר בר' שמעון מאהבה באו
ומאהבה הלכו דרבי על ידי מעשה באו וע"י
מעשה הלכו. ע"י מעשה באן מאי היא דההוא
עגלא דהוו קא ממטו ליה לשחיטה אול תליא
לרישיה בכנפי' דרבי וקא בכי א"ל ויל לכך נוצרת
אמרי הואיל ולא קא מרחם ליתו עליה יסורין.
ע"י מעשה הלכו יומא חד הוה קא כנישא אמתיה
דרבי ביתא הוה שדיא בני כרכושתא וקא בנשא
תלי' קויה להו אמר לה שבקינהו כתיב *ורחמיו על כל
מעשיו אמרי הואיל ומרחם (רחימן) נרחם עליה
כולהו שני יסוריה דר' אלעזר לא שכיב אינש
בלא ומני' כולהו שני יסוריה דרבי לא איצטריך
עלמא למטרא דאמר (מר) [רבה] בר רב שילא
קשה יומא דמטרא כיומא דדינא ואמר אמימר
אי לאו דצריך לעלמא בעו רבנן רחמי עליהו

כיסתא מספוח: עבר קליה דרבי: לקליהו דקיותא: תליא
לרישי' בכנפיה דרבי דקניח רקטו תקת כנפי כסותו: אמרי
נרקיע: כנשא ביתא מכנדת הנית: שדיין בני כרכושתא
היו מוטלין עם גבי קולה:

ומבטלינן ליה אפי' הכי כי הוו עקרי פוגלא ממשרא
הוה קיימא בירא מליא מיא:
איקלע רבי לאתריה דר' אלעזר בר' שמעון אמ' לג
להו יש בן לאותו צדיק אמרו לו יש לו סס
בן וכל זונה שנשכרת בב' שוכרתו בד' אתיוהו
אסמכיה [ברבי] ואשלמיה לר' שמעון בן איסי
בן לקוניא אחוה דאימיה כל יומא הוה אמר
לקרייתי אנא איזיל א"ל חכים עבדו יחך וגולתא
דדהב' פרסו עליך ורבי קרו לך ואת אמרת
לקרייתי אנא איזיל א"ל מומי עזובא דא. כי גדל
יתיב במתיבתי' דרבי שמעי' לקליה אמר הא קלא
דמי לקליה דר' אלעזר בר' שמעון אמרו ליה
בריה הוא קרי עליה *פרי צדיק עץ חיים ולוקח משלי יא
נפשו' חכם פרי צדיק עץ חיים זה ר' יוסי בר'
אלעזר בר' שמעון ולוקח נפשות חכם זה ר' שמעון
בן איסי בן לקוניא כי נח נפשיהו אמטיוהו למערתא

ואפ"ה לא אתא משרא בהכהו זכי: כי הוו עקרי פוגלא
לכון: ממשרא מן הערוגה: הוה קיימא בירא מלאה מיא
היתה הגומא עומדת מלאה מים:
שוכרתו בארבע מאות יופיו: אסמכיה ברבי שהיו קורין לאותו
רבי כדי שיקנה ויתיס לבו על ת"ת: ואשלמיה מסרו
לר"ש ללמדו תורה: כל יומא הוה אמר אותו הגן: לקרייתי
אנא איזיל לעירי אבי קפץ לילך: מומי עזובה דא בזבועה
הכאתי זאת ולא אזאל עוד לילך: ולוקח נפשות חכם המלמדו

דאבוה הוה הדרא לה עכנא למערתא אמרו לה
עכנא עכנא פתח פיך ויכנס בן אצל אביו לא
פתחה להם כסבורים העם לומר שוה גדול מזה
יצתה בת קול ואמר' לא מפני שוה גדול מזה
אלא זה היה בצער מערה וזה לא היה בצער מערה:
לד איקלע רבי לאתריה דר' טרפון אמר להו יש
סס בן לאותו צדיק שהיה מקפח את בניו
אמרו לו בן אין לו בן בת יש לו וכל זונה שנשברת
כ"מ בב' שוברתו *בארבע אתיוהו לקמיה א"ל אי הדרת
נשמכה בך יהיבנא לך ברתאי הדר ביה א"ד נסבה וגרשה
א"ד לא נסבה כלל כדי שלא יאמרו בשביל זו חזר
זה ולמה ליה כולי האי דאמר רב יהודה אמר
רב ואמרי לה א"ר חייא בר אבא א"ר [יוחנן
ואמרי לה א"ר שמואל בר נחמני א"ר] יונתן כל
המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בישיבה
ירמי' מו של מעלה שנ' *אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד
וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפי' הקב"ה
ירמיה טו גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנא' *ואם תוציא

תורה קוכהו לנן: צער מערה סכתקנלו סס רשב"י ור' לעזר
נכו י"ג סנה נמס' סנת:
שמקפח את בניו סהיה רגיל לומר לקפוץ לת נכי כסכסנע:
ורבי למה ליה כולי האי לקזור על נכי לקריס לשלול לס ים
לו נן: אם תשוב ישרץ למוטב (נתוכקתי) [נתוכקתיך]: ואשיבך
לגי ולפני תעמוד הקב"ה לומר לי שלעמוד ולתקיים לפניו לס

יקר מוולל בפי תהיה:

א"ר פרנך א"ר יוחנן כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח לה
ובן בנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מזרעו סס
לעולם שנאמ' *ואני זאת בריתי אותם אמר וגו' ישעי' נט
לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמ'
ה' מעתה ועד עולם. מאי אמר ה' אמר הקב"ה
אני ערב לך בדבר זה מאי מעתה ועד עולם
א"ר ירמיה מבאן ואילך התורה מחורת על
אכסניא שלה:

רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא ואקריוהו לא לו
ימושו מפיך יתיב מ' תעניתא אחרינא ואקריוהו סס
לא ימושו מפיך ומפי זרעך יתיב (מ') [מאה]
תעניתא אחרינא ואקריוהו לא ימושו מפיך ומפי
זרעך ומפי זרע זרעך אמר מבאן ואילך לא צריכנא
תורה מחורת על אכסניא שלה:

רבי זירא כי סליק לארעא דישראל יתיב *מאה לן
תעניתא דלישבח תלמודא דבבלאה מיניה כי סס
היכי דלא נטרדיה יתיב ק' תעניתא אחרניתא יז"ל
נרס מ'
מוכל להזינכם: יקר מוולל תלמיד חכם מעם הארץ: וע' רש"י
מפיך ומפי וגו' אמר ה' וגו' הקב"ה אמר כן לכי ערב מעתה לעיל ד"ה
עלך ימים עד עולם: יתיב

ארבעין תעניתא עלך תפסוק תורה מזרעו:

תלמודא דבבלאה גמיר עלכו: דלא נטרדיה כסעלה לק"י
ללמוד מפי ר' יוחנן ותלמידי' שנק"י לק היו בני מקלוקת

דלא לישכוב ר' אלעזר בשניה ונופלין עילויה מילי
דצבורא ויתיב ק' אחריני דלא נשלוט ביה נורא
דגיהנם כל תלתין יומין הוה בדק נפשיה שגר
תנורא סליק ויתיב בגויה ולא הוה שלטא ביה
נורא יומא חד יהבו ביה רבנן עינא ואיחרכו שקיה
וקרין ליה קטינא חריך שקיה:

לח אמר [רב יהודה אמר רב] מ"ד *מי האיש
סס החכם ויבן את ואת [ואשר דבר פי ה'
ירמיה ט אליו ויגידה] על מה אבדה הארץ (דבר וה)
סס ע"ב *אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא
כדריס פירשוהו עד שפרשו הקב"ה בעצמו שנא' *ויאמר
וע"ס ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם אמר
רש"י סס רב יהוד' אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה אמר
משלי יד רב (נחמן) [חמא] מ"ד *כלב נבון תנוח חכמה
ובקרב כסילים תודע כלב נבון תנוח חכמה זה
ת"ח בן ת"ח. ובקרב כסילים תודע זה ת"ח

וכוקין זה לזה כשמן כדאמרינן נסכהדרין ומייתנין לה הטעמי'
בלא קושיות ופירוקין: קטינא חריך שקיה דאיכא גולא הוה:
דבר זה על מה אבדה הארץ: אמרו חכמים מי הוא החכם:
אמרו הנביאים אשר דבר פי ה' אליו: שלא ברכו
בתורה תחלה כשהיו עוסקין בתורה לא היו מברכין לפניה
מולי ע"ל וקרא יתירא דאשר דבר אתי לפניהם קא דריש ברכה אשר (*כתן
בתר ברכו לכו תורת אמת) שהיא לפניה של דברי תורה וכיון דלא מברכין
מכל הענינים גלו דעתייהו שאינה מתכה קשובה להם: תודע מודיע לכל
וע' מ"ס פי"ג הלכה ח'

בן עם הארץ. אמר עולא היינו דאמרי אינשי אסתירא בלגינא קיש קיש קריא. א"ל ר' ירמיה לר' זירא מ"ד *קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מיוחס ג
מאדוניו. אטו לא ידעינן דקטן וגדול שם הוא אלא כל המקטין עצמו על דברי תור' בעה"ז נעשה גדול לעה"ב וכל המשים עצמו כעבד על ד"ת בעה"ז נעשה חפשי לעה"ב:

ר"ל הוה מציין מערתא דרבנן בי מטא למערתא לט
דר' חייא איעלמה מיניה חלשא דעתיה אמר סס
רבש"ע לא פלפלתי תורה כמותו יצתה בת קול ואמר' לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא רבצת. כי הוו מינצו ר' חנינא ור' חייא א"ל ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי קא מנצית ח"ו אי משתכחת תורה מישראל מהדרנא לה מפלפולי אמר ליה רבי חייא לר' חנינא בהדי דידי קא מנצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל מאי עבידנא אולינא ושדינא כיתנא וגדלינא נישבי

ומתפלר נכתרה: בן עם הארץ הייכו נקרא כסילים מצפית כסילים: אסתירא בלגינא סלע לקד נלגיכא: קיש קיש קרי' מקשקש ומשמיע קול וקס היה מלא סלעים לא היה משמיע קול: מציין מערתא דרבנן שלא יכשלו כהכים לעבור עליהם ולהתהיל שלא תתרע תקלה ע"י לדיקים: איעלמא מיניה לא יכול למלוא מקומו: רבצת לאקריס לשון המרגיז שדהו ומשקה: ר' חנינא נר' קמא: שדינא כיתנא זורע לכי זרעוני פשתן: שדינא משלך: וגדלינא נישבי וקולע לכי ממכו רשתות

וצייד נא טביו ומאכילנא בשריהו ליחמי ואריכנא מגילתא וכתיבנא חמשה חומשי וסליקנא למהא ומקרינא חמש' ינוקי בחמש' חומשי ומתנינא שיתא ינוקא שיתא סידרי ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא אקרו אהדדי ואתנו אהדדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל היינו דאמר רבי גדולים מעש' חייא א"ל ר' ישמעאל בר' יוסי אפי' ממר א"ל אין אפילו מאבא א"ל ח"ו לא תהא כואת בישראל. א"ר וירא אמש נראה לי ר' יוסי בר ר' חנינא אמרתי לו אצל מי אתה תקוע אמר לי אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל מי אצל ר' ינאי ור' ינאי אצל מי אצל ר' חנינא ור' חנינא אצל מי אצל ר' חייא אמרתי לו ור' יוחנן אצל ר' חייא לא אמר לי באתר דוקוקין דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן אמר רב חביבא אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי חוי

ומכמורות: וצייד נא טביו ואכי לך לנייס: ואריכנא מגילתא ומתקן אכי נעורותיהס קלפיס: וסליקנא למחא למקום שאין מלמדי תינוקות: לחמשה ינוקי לכל חד ספרו: ומתנינא על פה שיתא סדרי משנה לשיתא ינוקי: אקרו אהדדי למדו זה את זה מקרא: ואתנו אהדדי למדו זה את זה סדרו: לא תהא כואת בישראל לא תמוד זאת בישראל: אמש נראה לי נסלוס: תקוע ויושב בישיבה של מעלה: ור' יוחנן אצל ר' חייא לא אמרתי אכי וכי אין ר' יוחנן רבו ליושב אצלו ר' חייא. ובעורין

ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה דלצפרא
הוה שפירין עיניה ולאורתא דמיין כד מיקליין
בנורא אמרי ליה מאי האי אמר לי דאמרי ליה
לאליהו אחוי לי רבנן כי סלקי במחיבתי דרקיע
אמ' לי בכולהו מצי' בהו לאיסתכולי לבר מגוהרק'
דר' חייא דלא תסתכל ביה מאי סימנייהו בכולהו
אולי מלאכי כי סלקו ונחתי לבר מגוהרק' דר'
חייא דמנפשי' סליק ונחית ולא מצאי לאוקמי
אנפשאי איסתכלי ביה אתו חרי בוטיטי דנורא
ומחייה להההוא גברא וסמינהו לעינוי למחר אולי
אשתטחי אמערחיה אמינא מתנית' דמר מתנינא
ואתמאי אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא
חד ריש ירחא הוה נגה ליה ולא אתא א"ל מ"ט
נגה ליה למר א"ל אדאוקמינא לאברהם (ומשי)
[ומשינא] ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק
וכן ליעקב ולוקמינהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי

תרגום לפילים: דמצפרא הוו שפירין עיניה נגקר רליתי לת
עיכיו יפות ולערב רליתיו דומות כמלו כשרפו בתור: אמרי ליה
לחברתי לו: דאמרי לחבריה לאליהו: גוהרקא קתדרא: בוטיטי
גילולות סוכטליח"ם נלע"ז: מתניתא דמר קא מתנינא תוספתא
של לחוכי שסידר לששה סדרים לכי שוכה תמיד דר' קייא סדרה
לתוספתא בדלחבריכן העלמא דכי לא שכלה ר' קייא מכא ליה
ולחבריכן כל מתכיתא דלא מיתכיא בי ר' קייא ור' חושעיא לא
תותבו מיכה בכי מדרשא: תקפי ברחמי מרגין בתפלה:

ומייתי ליה למשיח בלא ומנידה אמר ליה ויש
דוגמתן בעה"ז א"ל איכא ר' חייא ובניו גזר רבי
תעניתא ואחתינהו לר' חייא ובניו אמר משיב הרוח
ונשב ויקא אמר מוריד הגשם ואתא מטרא כי
מטא למימר מחיה המתי' רגש עלמא אמרי
ברקיע מאן גלי רזיא בעלמ' אמרי אליהו אתיוהו
לאליהו מחיוהו שתין פולסא דנורא אתא אידמי
להו כדובא דנורא על ביניהו וטרדינהו:

כסס שולקות ג"פ י"ג סכים של בר עוכזין של כ"ד שלמטה כך למעלן ג"פ עשרים סכים בי עוכזין של כ"ד של מעלה רמ"ק

שמואל ירחינאה אסיה דרבי הוה חלש רבו
בעיניה א"ל אימלי לך סמא א"ל לא
יכילנא אשתר לך משתר א"ל לא יכילנא הוו
מותיב לי' *סמני בגובתא תותי בי סריא ואיתסי הוו
קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מלתא
ומייתי למשיח בלא זמניה לכך אין כיתן לי רשות להעמיק
יקד: יש דוגמתן שתהא כשועת תפלתן: פולסא קנטת שלקות
שמואל ירחינאה הוא שמואל בר אחא קנאו של רב ועל שהי
נקי נסוך העיבור כדאמרי' נמס' ר"ה אמר שמו
מ יכילנא לתקוני כולה גלותא קרי ליה ירקיכלה: אימלי לך סמ
סס בתוך העין: אשתר לך משתר לחשך לך על גב העין. מצט
בגמ' מטפק מולי"ר בלע"ז כדאמרי' בפסקים גבי כותא הבבלי (קו
לישנא הלדוזי) משתר קשטר מטבל פתו: גובתא קנה קלול: תותי
דסמכי סריא תקת מרחשותיו ונוקע כך קוזק הסס והולך דרך על
גולגלתו ומוקו עד עיכיו: הוה מצטער רבי למסמכיה ט
ומתעסק לסומכו לכי שכבש נקי היה כל כך: ולא הוה מסתיי
מלתא שהיתה השעה נוטרפת לו לא היו הקבמים נאספים

אמר ליה לא לצטער מר לדידי חזי לי ספרא דאדם הראשון וכתיב ביה שמואל וראחינאה *חכים יתקרי פו רבי לא יתקרי ואסו דרבי על ידו תחא רבי ורבי נתן סוף משנה רב אשי ורבינא סוף הוראה וסימניך *עד אבא אל מקדשו אל אבינה לאחריתם: תלי' ינג

ה"ג קכים לתקרי רבי לא לתקרי: ספרא דאדם הראשון שהרהו הקב"ה דור ודור וסופריו דור ודור ודורשיו דור ודור וקכמיו: רבי ור' נתן סוף המשנה כל זה כתוב לפס: סוף משנה סוף תכלים עד ימיהן למדו לים לת דבריו בבהמ"ד והיו תלמידים גורסין שמועה לבדה ולא היו מסכתות סדורות וסדר (וקבץ) על הסדר והם כללו הלמוד בדורות גי' רש"ל שלפניהם וסדרו לת המסכתות ולקריהם לא הוסיפו אלא מעט: יקבץ

סוף הוראה סוף כל החלורלין עד ימיהם לא היתה גמרא על הסדר אלא כשהיתה שאלה בשלת בטעם המשנה בבהמ"ד או שאלה על מעשה המלוע בדין מעון או לישור ודיתר כל אחד ואחד לומר טעמו ורב אחי ורבינא סדרו שמועות המורלים שלפניהם וקבעו על סדר המסכתות כל אחד ואחד אצל המשנה הרלויה אשויה לה והקשו קושיות עים לתשיב ופירוקין שרלין לתרץ הם והמורלים שעמהם וקבעו הכל בגמרא כגון לויתיניה מותיב ורמינהו לישעיא להו והתירולין שעליהם ומה שמירו לותם (לפניהם) [שלפניהם] לותם שלירו לפניהם הקושיות והתירולין [שעליהם] לא קבעום בגמרא על סדר המסכתות והמשנה שמידר [רבי] ובאו רב אחי ורבינא וקבעום: וסימנך עד אבא אל מקדשי אל מקדשי סימן לרב אחי: אבינה סימן לרבינא: לאחריתם סימן סוף הוראה:

מא אמ' רב כהנא אשתעי לי רב חמא בר ברתיה
סס (רחמא) [דחסא] רבה בר נחמני אגב שמדא
נח נפשיה אבלו ביה קורצא בי מלכא אמרו איכא
חד גברא ביהודאי דקא מבטל תריסר אלפי גברא
מישראל ירחא בקייטא וירחא בסיתוא מכרגא
דמלכא שדרו פרסתקא דמלכא אבתריה ולא
אשכחיה ערק ואזיל [מפומבדיתא לאקרא] מאקרא
נגי'פ' לאגמא ומאגמא לשחין ומשחין *לצריבא ומצריבא
לנריפק לעינא דמיא ומעינא דמיא לפומבדיתא איקלע
פרסתקא דמלכא לההוא אושפיזא דרבה קריבו
תבא קמיה ואשקיוהו תרי כסי ודליוה לתבא
מקמיה הדר פרצופיה לאחוריה אמרו ליה מאי
נעביד ליה גברא דמלכא הוא אמר להו קריבו
תבא לקמיה ואשקיוהו חד כסא ודליוה לתבא
מקמיה וליתסי עבדו ליה הכי ואיתסי אמר מידע
ידענא דגברא דקא בעינא הכא הוא בחיש

רבה בר נחמני בר פלוגתיה דרב יוסף: אגב שמדא נח
נפשיה מקמת לימת מלכות מת: דקא מבטל וכו'
סנקנלין עליו בכיסן ותזרי לזמוע דרסות על פסק ועל קגיס
ובסנקסין עלוקי המלך לגבות המס גולגולת על כל קדס וקדס
לינס כמלחים בנתיהס: פרסתקא שליק: איקלע פרסתקא
ללון בחותו פוכק שהיה רבה כקנק בו: אשקיוהו תרי כסא
ודליוה לתבא ושלים המחוים על הזוגות מזיקי' את הזותה
זוגות ובני הבית לא כתכוונו לכך: אמרו לו בני הפוכק לרבה

אבתריה ואשבחיה אמר אוילנא מהא אי מקטל קטלו לההוא גברא לא מגלינא ואי נגודי מנגדי ליה מגלינא אתיוהו לקמיה עיליה לאדרונא וטרקיה לבבא באנפיה בעא רחמי פרק אשיתא ערק ואול לאגמא הוה יתיב אגירדא דדקלא וקא גרים קא מפלגי במתיבתא דרקיע אם בהרת קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודמת לבהרת טהור ספק הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא אמרי מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד פנגעים אני יחיד באהלות שדרו שליח בתריה ולא הוה מצי מלאך המות למקרב ליה דלא הוה קא פסיק פומיה מגרסיה אדהכי נשיב ויקא ואוושא ביני קניא סבר גונדא דפרשי הוא אמר תינח נפשיה דההוא גברא ולא ימסר בידא דמלכותא כי הוה קא ניחא נפשיה אמר טהור טהור יצאת בת קול ואמרה אשריך רבה בר נחמני שגופך טהור ויצאת נשמתך בטהור נפל

מה כעניך: נגודי מנגדי לי וקס ייסרוני ניסורי לגלה: וטרקיה לבבא סגר הדלת: פרק אשיתא כפלה הקומה: אגירדא דדיקלא על גזע דקל קנון: אם בהרת קדמה לשער לבן טמא דשער לבן שפרק בו הוא סימן לטומאה כדכתיב והכה כהפך שער לבן בנהרת: טהור לפי מה שכתוב בתורה: גונדא גדוד של פרשים שמקפצים לקריו:

פיתקא מרקיע בפומבדיתא רבה בר נחמני נתבקש
בישיבה של מעלה נפקי אביי וכולהו רבנן לאיעסוק
ביה לא הוו ידעי דוכתיה אולו לאגמי חזו
צפרא דמטללי וקיימי אמרי ש"מ התם הוא
ספדוהו תלתא יומא ותלתא לילותא נפל פיתקא
כל הפורש יהא בנדוי ספדוהו שבעה יומי נפל
פיתקא לכו לבתיכם לשלום. ההוא יומא דנח
נפשיה דליה ועפא ודריה להתוא טייעא כי רכיב
גמלא מהאי גיסא דנהר פפא ושדייה בהך גיסא
אמר מאי האי אמרו ליה נח נפשיה דרבה בר
נחמני אמר לפניו רבש"ע כולי עלמא דידך הוא
ורבה בר נחמני דידך הוא את דרבה ורבה דידך
אמאי קא מחרבת ליה לעלמא נח ועפא:
רבי שמעון בן חלפתא בעל בשר הוה יומא חד הוה
חמימא ליה הוה סליק ויתיב אשינא דטורא
אמר לה לברתיה בחי הניפי עלי במניפא ואני
אתן ליך כברין דנרד אדהכי נשיב ויקא אמר
כמה כברים דנרד למארי דיכי:

משנה מעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו

פג בפומבדיתא והוא רחם שיבה נה: מטללי עומין לל נכנסיהם:
דלי ועפא גנה רוח סערה: את דרבה לחה לוהנו של רנה:
ר' שמעון בן חלפתא וכו' מעוס לחייני נרישח לחגלתח נבעלי
נשר נקט לה: כברין דנרד לגודות של כרך והוא עשוי
כשנלין: למארי דיכי לנעליו של רוח זה:

דלין דין העופות לעמוד נלויר נמקום ל' רש"ל

לפשר ושו' שלל כספר בו ניוס כרלוי דומיל דהל גענש גני יהושע רש"ל

מב

סב

מג

צא ושכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר ליה בני אפי' אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך שהם בני אברהם יצחק ויעקב וכו': גמ' *למימרא דסעודתא דאברהם אבינו עדיפא מדשלמה והכתיב *ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כור סלת וששים כור קמח עשרה בקר מריאים ועשרת בקר רעי ומאה צאן לבד מאיל וצבי ויחמור וברבורים אבוסים ואמר גוריין בן אסטיון משמיה דרב הללו לעמילן של טבחים ר' יצחק אומר הללו לציקי קדרה וא"ר יצחק אלף נשים היו לשלמה כל אחת ואחת עשתה לו בביתה כך מ"ט זו סבורה שמא אצלה סועד היום וזו סבורה שמא אצלה סועד היום ואלו גבי אברהם כתיב *ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב וא"ר יהודה אמר רב בן בקר אחד רך ב' וטוב ג'. התם תלתא תורי לתלתא גברי הכא לכל ישראל ויהודה שנא' *יהודה וישראל רבים

פו ע"ב מ"ד רמב"י יח מ"ד

בשעתו נעת מלכותו למלך והדיוט היה: שהם בני אברהם וגו' סעודתו של אברהם גדולה מזו של שלמה כדמפ' בגמ': הללו הקמח והסלת: לעמילן של טבחים קלות עצויות לכסות פי הקדרות לשמור זוהמת התבשיל: הללו הבקר והכבש המכוים בזה הפסוק: לציקי קדירה חיכו חלח למין מאכל שנעשו

כחול אשר על שפת הים. מאי ברבורי אבוסים
אמ' רב שאובסים אותם בעל כרחן ושמואל אמ'
שאובסים ועומדים מאליהם ור' יוחנן אמר מביאים
תור ממרעיתו בדלא אנים ותרנגולת מאשפתה
בדלא אניסא א"ר יוחנן מובחר שבבהמ' שור
מובחר שבעופות תרנגולת אמר (מימר) [אמימר]
זוגתא אוכמתא בי בטניתא דמשתכחא ביני עצרי
דלא מציא פסיא קניא. *ואל הבקר רץ אברהם ילקט' יח
אמר רב יהודה אמר רב בן בקר אחד רך ב'
וטוב ג' ואימא חד כדאמרי אינשי רכיך וטוב
א"כ לכתוב רך טוב מאי וטוב ש"מ לדרשה ואימא
תרי מדוטוב לדרש' רך נמי לדרשה מתיב (רבא)
[רבה] בר עולא ואי תימא רב הושעיא ואי תימא
ר' נתן בר' אושעיא ויתן אל הנער וימהר לעשות
אותו כל חד וחד יהבי לנער חד. ויקח חמאה
וחלב ובן הבקר וגו' דקמא קמא דמטיא אייתי
לקמייהו ולמה לי תלתא תסגי בחד אמר רב חנן

ליקי קדרה מזלו"ר נלע"ז: ברבורים תרנגולים: שאובסים
אותם בע"כ תוקנין להם מאכל בפיהם בזקקה: תור שור:
בדלא אנים שלא עשה מלאכה: בדלא אניסא בגידול אפרוחים:
זוגתא תרנגולת: פטניתא המפוטמת בבית. ל"א בטכיתא
בעלת כרס: דמשתכחי ביני עצרי בין הגיתות ואוכלת הקרלכים:
דלא מצי' פסיא קניא שאינה יכולה לפסוע הקנה מרוב שמנה:
קמא קמא דמטיא רחמן שמגיע לאכול שבגמר בישולו:

כר רבא כדי להאכילן שלשה לשונות בחרדל:
א"ר תנחום בר חנילאי לעולם אל ישנה אדם מד
מן המנהג שהרי משה עלה למרום ולא סס
אכל לחם ומלאכי השרת ירדו למטה ואכלו לחם
אכלו ס"ד אלא אימא נראו כמי שאכלו ושתו
א"ר יהודה אמר רב כל מה שעשה אברהם
למלאכי השרת בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו
וכל מה שעשה אברהם ע"י שליח עשה הקב"ה
לבניו ע"י שליח *ואל הבקר רץ אברהם *ורוח ילקוט' יח
נסע מאת ה' ויקח חמאה וחלב *הנני ממטיר מדבר יח
לכם לחם מן השמים והוא עומד עליהם תחת שמות עז
העץ *הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב. סס יז
ואברהם הולך עמם לשלחם. *וה' הולך לפניהם סס יג
יומם. ויקח נא מעט מים *והכית בצור ויצא סס יז
ממנו מים ושתה העם ופליגי דרב חמא בר'
חנינא דא"ר חמא בר' חנינא ובן תנא דבי ר'
ישמעאל בשכר ג' וכו לג' בשכר חמאה וחלב
וכו למן בשכר והוא עומד עליה' וכו לעמוד הענן.
בשכר ויקח נא מעט מים וכו לבארה של מרים.

לשונות בחרדל מעדן מלכי' ומרים הוח:
מאת ה' כגון שלוים הגיז נעלמו: ויקחנא מעט מים ע"י שליח:
וכו לשלש מתנות שניתנו להם במדבר ע"י משה ואהרן:
וכו לעמוד הענן עומד עליהם תמיד כדכתיב ועכך עומד
עליהם: לבארה של מרים הייכו כמי והכית בצור ונעמוד

ילקוט ח *יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם א"ר ינאי בר' ישמעאל אמרו לו וכי בערביים חשדתנו שהם משתחוים לאבק רגליהם כבר יצא ממנו ישמעאל:

מה *וירא אליו ה' וגו' כחום היום מאי כחום היום

סס א"ר חמא בר חנינא אותו היום יום שלישי

ילקוט ח של מילה של אברהם היה ובא הקב"ה לשאול באברהם הוציא הקב"ה חמה מנרתקה כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחי' שדריה לאליעזר למיפק לבראי נפק ולא אשכח אמר לא מהימנינ' לך היינו דאמרי תמן לית הימנותא בעבדי נפק איהו

סס חוייה להקב"ה דקאי אבבא היינו דכתיב *אל נא תעבור מעל עבדך כיון דחזא דקא אסר ושרי אמר לאו אורח ארעא למיקם הכא היינו דכתיב

סס *וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מעיקרא [אתו] קמו עליה כי חזיוהו דהוה ליה צער' אמרו לאו אורח ארעא למיקם הכא מאן נינהו ג' אנשים מיכאל

ענן פליגי: ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ אלא יכנים ע"ז בתוך ביתו שהערביים רגילים להשתחות לאבק רגליהם והן כדמו לו כערביים: כבר יצא ממנו ישמעאל (ממכו) [ומך] ילא הרגיל לעשות כן:

הוציא חמה מנרתקה להזריק קמה נכח אלא יהיו עוברי דרכים מצויין: המן אמרי נא"י: כיון דחזא הקב"ה: דקא אסר לנרהם את מילתו ושרי לאו אורח ארעא למיקם הכא: היינו דכתיב דמעיקרא כתיב נלנים עליו ולבסוף כתיב וירץ

וגבריאל ורפאל מיכאל שבא לבשר את שרה
רפאל שבא לרפאות את אברהם גבריאל דאויל
למהפכי' לסדום והכתיב *ויבאו שני המלאכים ילקו' יט
סדומה בערב דאול מיכאל בהדיה לשוביה ללוט
דיקא נמי דכתיב *ויהפוך את הערים האל ולא שם
כתיב ויהפכו ש"מ. מאי שנא לגבי אברהם דכתיב
כן תעשה כאשר דברת ומאי שנא לגבי לוט
דכתיב **ויפצר בם מאד א"ר אלעזר מכאן פז
שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול: שם
כתיב *ואקחה פת לחם וכתיב ואל הבקר רץ מו
אברהם א"ר אלעזר מכאן שצדיקים שם
אומרים מעט ועושים הרבה רשעים אומרים ילקו' יח
הרבה ואפי' מעט אינם עושין מנ"ל מעפרון מעיקרא
כתיב *ארץ ארבע מאות שקל כסף ובסוף כתיב שם כג
*וישמע אברהם לעפרון וישקול אברהם לעפרון שם
וגו' עובר לסוחר דלא שקיל מיניה אלא קנטרין
דאיכא [דוכתא] דקרו ליה לתיקלא קנטרא כתיב
קמח וכתיב סלת א"ר יצחק מכאן שהאשה עיניה
צרה באורחים יותר מן האיש כתיב *לושי ועשי שם יח

כדה פ"ק ונ"ב

לקרחתס: דיקא נמי דקד הוח לחזל להפוך סדום:
קנטרא משקל גדול שקורין לכטיב"ר מלה מכה: עובר לסוחר רש"י
מלמד שנכנל מקום היה מתקנל בשקל ולחיכך דוכתא
דקרו לקנטרין תיקלא: סלת עדיף מקמח: מכאן שהאשה
עיניה צרה באורחין היא לחמרה קמח והוא סלת:

עוגות וכתיב ויקח חמאה וחלב ואלו לחם לא
אייתי לקמייהו אמר אפרים מקשאה תלמידו של
ר"מ משמיה דר"מ אברהם אבינו אוכל חולין
בטהרה היה ושרה אמנו אותו היום פירסה נדה.
ילקוט יח *ויאמרו אליו איה שרה וגו' ויאמר הנה באהל
להודיע ששרה אמנו צנועה היתה אמר רב יהודה
אמר רב ואיתימא ר' יצחק יודעים היו מלאכי
השרת ששרה אמנו באהל היתה אלא מאי באהל
כדי לחבבה על בעלה ר' יוסי בר' חנינא אמר
כדי לשגר לה כוס של ברכה תניא משום ר'
יוסי למה נקוד על איו שבאליו למדה תורה דרך
ארץ שישאל אדם באכסניא שלו והאמר שמואל
אין שואלין בשלום אשה כלל על ידי בעלה
(קאמר) [שאני]:
מו *אחרי בלותי היתה לי עדנה אמר רב חסדא
סה אחר שנתבלה הבשר ורבו הקמטים
ילקוט יח פירסה נדה חזר להיות לה ריח ככתים: כדי לחבבה על
בעלה להודיע שהיא צנועה משאר קנרותיה שאינה כרחית ובריך
לשאול לקריה: על איו שבאליו מיו שלו נקוד והלמ"ד מיכה
נקודה: למדה תורה וכו' והייכו נקודת מיו דלא היו לריכין
לשאול דיודעין היו שהיא באהל דכל נקודה עוקרת התיבה שאינה
אלא לדרשה ודרים מיכה דרך ארץ: באכסניא אצל חוספיות:
ע"י בעלה לא ישאל לה לשלום אלא לבעלי ישאל משלום הגדירה:
קמטין פרכלא"ש:

נתערטן הבשר ונתפשטו הקמטים וחזר היופי למקומו כתיב *ואדוני זקן וכתיב ואני זקנתי דלא מוחיב הקב"ה כדקאמרה איהי. תנא דבי ר' ישמעאל גדול שלום שאפי' הקב"ה שינה בו שנא' ותצחק שרה וגו' ואדני זקן וכתיב ויאמר ה' אל אברהם וגו' ואני זקנתי *ותאמר מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה כמה בנים הניקה שרה א"ר לוי אותו היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודה גדולה היו כל אוה"ע מרננים ואומרי' ראיתם זקן וזקנה שהביאו אסופי מן השוק ואומרים בננו הוא ולא עוד אלא שעושין משתה גדול להעמיד דבריהם מה עשה אברהם אבינו הלך וזימן כל גדולי הדור ושרה אמנו זימנה את נשותיהם וכל אחת ואחת הביא' בנה עמה ומניקתה לא הביאה ונעשה נס בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשתי מעינות והניקה את כלם ועדיין היו מרננים ואומרי' אם שרה הבת תשעים שנה תלד אברהם בן ק' שנה יוליד מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונהפך [ונדמה] לאברהם פתחו כולם ואמרו *אברהם הוליד את יצחק:

עד אברהם לא היה וקנה מאן דהוה בעי למשתעי מה בהדי אברהם משתעי בהדי יצחק בהדי

ענדכה לשון ענדי ויופי רש"י

זס כח

זס כט

זס כה

זס

היא אמרה ואדוני זקן מ"ל הקב"ה שהיא אמרה ואני זקנתי:
אסופי ילד מן השוק ולא כודע על מי והמולקו אספו אל הבית:

יצחק משתעי בהדי אברהם אתא אברהם בעא
ילקוט כד רחמי והוה וקנה שנא' *ואברהם וקן בא בימים
עד יעקב לא הוה חולשא אתא יעקב בעא רחמי
סס מ והוה חולשא שנא' *ויאמר ליוסף הנה אביך חולה
עד דאתא אלישע לא הוה דחליש ואתפח אתא
מ"נ יג אלישע בעי רחמי ואתפח שנא' *ואלישע חלה
את חליו אשר ימות בו מכלל דחלה חולי אחריתי.
ת"ר שלשה חלאים חלה אלישע אחד שדחפו
לגיחוי בשתי ידיו ואחד שגירה דובים בתינוקות
ואחד שמת בו שנא' ואלישע חלה את חליו
אשר ימות בו':

מט **תניא** מפני מה חרבו חניות של בית היני ג'
פח שנים קודם ירושלים מפני שהעמידו דבריה'
סס ע"נ על דברי תורה שהיו אומרים **עשר תעשר
דניים יד ואכלתולא (מוכרי) [מוכר] תבואת זרעך ולא לוקח:
צג **[ההוא** רעיא דהוה קא רעי חיותא אגודא דנהר
פפא שריג חדא מניהו ונפלת למיא

בעא רחמי כדי שיכירו ניכו ובין נכו: בעא רחמי והוה
חולשא שיקלה החלש לפני מותו וילוה לניתו: ואחפח
וכתרפח: חליו אשר ימות בו מכלל דקלה עוד שלח מת בו:
של בית היני סס מקום: שהעמידו דבריהם כלומר מה שחסור
מדברי סכמים מלאו לו היתר מן התורה: עשר תעשר
ואכלת תרי קראי דסמיכי להדדי:
[חיותא נהמות: שריג הקליקה:

אחא לקמיה דרבה ופטריה אמר מאי הוי ליה
למעבד *הא נטר כדנטרי אינשי וא"ל אביי אלא מעתה על למחא בעידנא דעיולי אינשי הכי נמי דפטור א"ל אין וכו') איתיביה אלו הם אונסים ששומר שכר פטור עליהם כגון *ותפול שבא ותקחם ואת הנערים הכו לפי חרב א"ל התם בחוני מחא. איתיבי' עד מתי שומר שכר חייב לשמור עד כדי *היותי ביום אכלני חורב וקרח בלילה א"ל התם נמי בחוני מחא א"ל אטו יעקב אבינו חון מחא הוה דא"ל ללבן נטרי לך נטירותא יתירתא כחוני מחא:

ה ש ו א ל

פרק שמיני

ההוא גברא דשאיל שונרא מחבריה חבור עליה עכברי וקטלוהו. יחיב רב אשי (לקמיה בעיא) [וקמיבעיא] ליה כה"ג מאי כי מחה מחמת מלאכה דמי או לא א"ל רב מרדכי [לרב אשי] הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא גברי דנשי קטלוהו לא דינא ולא דיינא א"ד אכיל עכברי

הא נטר כדנטרי אינשי ואין מניחה חלח חוכס] : בחוני מחא זומרי העיר בלילה זכל סמך מכחי העיר עליהם לשמור
גופס ומחוכס הכהו ודאי נעו כטירותא יתירתא:
[דנשי קטלוהו לא היה לו ליפול בידו:

ס"ב ע"ב

ס"ב ע"ב

ס"ב ע"ב

טובא וחביל ומית יתיב רב אשי וקא מעיין בה כה"ג מאי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא גברא דנשי קטלוהו לא דינא ולא דיינא:

ה מ ק ב ל

פרק תשיעי

קה תנן התם פריצי וחים ועכים ב"ש מטמאים וב"ה מטהרים מאי פריצי וחים אמר רב הונא רשעי וחים א"ר יוסף מאי קראה *[ובני] פריצי עמך ינשאו להעמיד החזון [ונכשלו] רב יחנחמן בר יצחק אמר מהכא *והוליד בן פריץ שופך דם:

דניאל יא יד

יחזקאל יח י

תניא היה נושא משאוי על ראשו וחפילין בראשו אם היו תפילין רוצצות אסור ואם לאו מותר באיזו משאוי אמרו במשאוי של ד' קבין

סה ע"ב

וחביל כתקמס]: כה"ג מאי מי הוי מתה מקמת מלחכה או לא: דנשי קטלוהו נעל נעילות הרגה ומת:

פריצי וחים כלמפרש רשעי זתים ועכנים שהן לעולם נוסר שאין נישולן כגמר לעולם: מטהרין מן עומאת אוכלים ללא חזי לאכילה:

רוצצות (מתעכנות) [מתקעכות] תקת המשא: ואם לאו שהוא קל או שאינו מוטל עליהן: באיזה משאוי הוי רלילה:

תני ר' חייא המוציא וכל על ראשו ותפילין בראשו
ה"ז לא יסלקם לצדדין ולא יקשרם במתניו מפני
שהוא נוהג בהם מנהג בזיון אבל קושרם על זרועו
במקום תפילין משום דבי ר' שילא אמרו אפי'
מטפחת *שלהן אסור להניח על הראש שיש בו
תפילין וכמה אמר אביי אפילו רבעא דרבעא
דפומבדיתא:

גי' ר"ח
אל לחם
ע' נתום'

[משנה המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או
נשדפה אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכורו
וכו' גמ'] *אמר מואל שלא שנו אלא שורעה קו
וצמחה ואכלה חגב אבל לא זרעה כלל לא דא"ל
אלו זרעתה הוה מקיים בי *לא יבושו בעת רעה תליס לו
ובימי רעבון ישבעו מתיב רב ששת רועה שהיה
רועה והניח עדרו ובא לעיר ובא ואב וטרף ובא
ארי ודרס אין אומרים אלו היה שם היה מציל
אלא אומרין אותו אם יכול להציל חייב ואם
לאו פטור ואמאי נימא ליה אי הויית התם הוה

במקום תפילין אכל תפילין אל יד: אפי' מטפחת שלהן
אכורכין בה תפילין בלילה: אסור להכיק לאס מזחוי על הרחב
בזעה אהתפילין במקומן מוכחים: וכמה יהא במזחוי ויהא
אסור להכיק על הרחב אלינא דר' אילא: ריבעא דריבעא רגיע
ליטרא דבר מועט הוא:

[לא שנו אס מכת מדינה הוא מנכה לו]: אבל לא זרעה
ואיזהדיק רובא דבאגא לא מנכה ליה:

ס"ק נן מקיים (בה) [בי] *גם את הארי גם את הדוב
ס"ק יו הכה עבדך משום דא"ל אי הויית חויית לאתרחושי
לך ניסא הוה איתרחיש לך ניסא כר' חנינא כן
דוסא דמתיין עיזי דובי בקרנייהו ולימא ליה
נהי דלניסא רבה לא הוה חוינא לניסא זוטא
סס ע"ב *חוינא קשיא:
סס מתני' המקבל שדה מחבירו לורעה שעורים לא
יורענה חטין חטין יורענה שעורים [רשב"ג
אוסר: גמ' אמר רב חסדא] מ"ט דרשב"ג דכתיב
נפניה ג *שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כוב
ולא ימצא בפיהם לשון תרמית:
ג א"ל רב יהודה לרבין בר רב נחמן רבין אחי
קן לא תזבין ארעא דסמיכא למתא דא"ר אבהו
אמר רב הונא אמר רב אסור לו לאדם שיעמוד
על שדה חברו בשעה שעומדת בקמוחיה איני
והא אשכחינהו ר' אבא לתלמידי דרב אמר להו
דנדי' כח מאי אמר רב בהני קראי *ברוך אתה בעיר וברוך
אתה בשדה ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך

ר' חנינא בן דוסא דמס' תענית:

המקבל שדה לזרעה שעורים ונקכירות כך וכך קטין אז
שעורים אז מעות: לא יזרענה חטין שהקטין מכקיטות
את הקרקע יותר מן השעורים:

לא תזבון לו תקנה שדה הסמוכה לעיר שעין כני העיר שולטת
בה תמיד: אסור לאדם בו' שלא יפסידנה בעין הרע:

ואמרו ליה הכי אמר רב ברוך אתה בעיר שיהא ביתך סמוך לבית הכנסת ברוך אתה בשדה שיהא נכסיך קרובים לעיר. ברוך אתה בבואך שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעת ביאתך מן הדרך. ברוך אתה בצאתך שיהו צאצאי מעיך כמותך. ואמ' להו ר' יוחנן לא אמ' הכי אלא ברוך אתה בעיר שיהא בית הבסא סמוך לשולחנך אבל בית הכנסת לא ור"י לטעמיה דאמר שכר פסיעות יש ברוך אתה בשדה שיהו נכסיך משולשין שליש בתבואה שליש בזתים שליש בגפנים. ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך שתהא יציאתך מן העולם

קרובין לעיר אלא יהא טורח להכניס פירות: ספק נדה *וכ"ם ע' נחלק ודלי: ואמר להו ר' לעזר ר' יוחנן לא אמר הכי: סמוך לשלחנך פירש"י כלו' סמוך לביתך אלא תלטרך להרחיק בשדות והלי לנקט שולחנך שתוכל לנהוג עלמך לפני אכילה ולאחר אכילה כדאמרי' בשבת הכלרך לנקניו ואוכל דומה לתכור שהסיקוהו על גבי אפרו ואחר האכילה שהמאכל דוחק ומוליא את המעוכל ואם יהא לריך להרחיק פעמים שהעמוד קוזר ובא לידי הדרוקן: אבל בית הכנסת סמוך לביתו לר' יוחנן לאו מעליותא היא: ר' יוחנן לטעמיה דאמר במס' סוטה שכר פסיעות יש דאמר למדכו ירחת קטא מבתולה וקבול שכר מאלמנה שאמרה לו ולא שכר פסיעות יש אם יש בית הכנסת בשכונתי ואני בא לבית מדרשך להתפלל: משולשין יהיו שכה שלוקה בגפנים ובזתים ואינו לוקה בתבואה ויש שכה שלוקה בזו ולא בזו ותהיה לו

כביאתך לעולם מה ביאתך לעולם בלא חטא כך
סס ע"נ ויציאתך מן העולם בלא חטא *לא קשיא הא
דמהדר ליה שורא ורתקא הא דלא מהדר ליה
שורא ורתקא:
נא *והסיר ה' ממך כל חולי אמר רב זה העין רב
סס לטעמיה דרב סליק לבי קברי עבד מאי
דנלי ז דעבד אמ' חשעים וחשעה בעין רעה ואחד בדרך
וכהני ארץ ושמואל אמר זה הרוח ושמואל לטעמיה
קנלי לק דאמר שמואל הכל ברוח ולשמואל הא איכא
כוה מנכי הרוגי מלכות הנך נמי אי לאו ויקא עבדי להו
יוסף דלק סמתרי וחיי ר' יוסי בר' חנינא אמר זו צוארה
גלו לנכל דאמ' מר צואת החוטם וצואת האוזן רובם קשה
קלק נכלל ומיעוטם יפה ר' חנינא אמר זו צנה דא"ר חנינא
עשלת הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנא' *צנים
חנמים
רש"ק פליטה: לא קשיא דרב לשרב: שורא ורתקה קומה ורתוקת
משלי כנ גדר של כלרים כמו קיל וקומה:
כל חולי דבר שבל הקולקים תלוין בו וזו העין עין רעה: עבד
מאי דעבד יודע היה לקום על הקברות ולהבין על כל
נעריך קבר וקבר בקיזה מיתה מת לפי נזקקו לפי בעין רעה*: הכל
פי' ע"י ברוח כל הקולקים ותולקות מיתה ע"י כחינת הרוח בתין הכל
שאלת לפי שעה והחלפ יש לך לפי שרוב פלוני קצה לו ובשעה פלו':
חלוש והאיכא הרוגי מלכות הרוג קרב: אי לאו ויקא שכיכם
ל"ק כפש מילות נמכה: עבד סמתרי וחיי סס המקבר בשר קמוכה ומין עשב
וכו' ע"ש הוא כלקמרי' בהמוכר לת הספינה: צנים פחים קוב הכופף

פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם ר׳
אלעזר אומר זו מרה. תנ״ה מחלה זו מרה ולמה
נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל גופו של
אדם ד״א [מחלה] שפ״ג חלאים תלוין במרה
וכולם פת שחרית [במלח] וקיתון של מים
מבטלתן. ת״ר י״ג דברים נאמרו בפת שחרית
מצלת מן החמה ומן הצנה ומן הזיקין ומן המזיקין
ומחכימת פתי וזוכה בדין ללמוד תורה וללמדה
ודבריו נשמעים ותלמודו מתקיים בידו ואין בשרו
מעלה הבל ונזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה
אחרת והורגת כנה שבבני מעים וי״א אף מוציא
את הקנאה ומכנים את האהבה א״ל רבא לרבה
בר מרי מנא הא מלתא דאמרי אינשי שיתין

ולאו הייכו רוח דקאמר שמוש דשמואל זיקא נאלי לכה כמי מזיק: זו
מרה שהמרירות שנה גדילה וכונעת ומתפשטת בגידין ובעלמות:
וקיתון של מים למי שאין לו יין: וזיקין הייכו רוח דאמר שמואל:
מחכימת פתי שדעתו מיושנת עליו לפי שאיכו מלטער בעיכוי:
וזוכה בדין אם יש לו דין עם קנרו דעתו מיושנת ליישב דבריו
בב״ל להטעים: ללמוד וללמד מקמת יושב הדעת: ודבריו
נשמעים לבריות שיש לו לב להטעימן: הבל זיעה וזוהם: נזקק
לאשתו אם בעל הרהורי הוא ומתוך שלבו טוב בנוקר שאכל
קלת תובע לאשתו ובלאתו לשוק ורוחה כשים איכו מתאוה להן:
כנה שבבני מעים תולעים: מוציא את הקנאה ואת התגר
שכשאין לבו טוב עליו הוא נוק לכעום:

רהוטי רהוט ולא ממו לגברא דמצפרא כרך וכו'
(כדאמרי' לעיל בב"ק פ' החובל): ירושלמי
והסיר ה' ממך כל חולי רב הונא בשם ר"א בן
דנזי' כח יעקב כל חולי זה רעיון וא"ר יוחנן *ונתן עול
ברזל על צוארך זה רעיון א"ר אבין והסיר ה'
ממך כל חולי וה יצה"ר שראשו מתוק וסופו מר:

[קודם מיתת נגמ' שנלין לקון היינר שמוך לנהל שפיכות הולכות
שם נשניל ומזכי הספיכה שיוכלו לעלות על הינזה]:

נב [רבה בר רב הונא הוה לי' ההוא אבא אגודא
שם דנהרא אמרו לי' נקוץ מר אמר להו קוצו
עילאי ותחאי והדר ניקוץ אנא היכי עביד הכי
נפני' נ ותכתיב *התקוששו וקושו וא"ל קשוט עצמך
ואח"כ קשוט אחרים התם אבא דבי פרוק רופילא
הוה ואמר אי קיוצו קיוצנא ואי לא קיוצו אמאי
איקוץ דאי ממחחי להו אשליהו מיסחגי להו
קח *ואי לא לא מסחגי להו] רבה בר רב נחמן הוה

[אבא יער: ניקוציו עילאי ותחאי מי שים להן יער על הנהר מלמי
למעלה הימנו ולמטה הימנו הלוך דרך המים: אבא דבי פרוק
רופילא הוה חותן שלמטה ושלמעלה לח שלו ישרש היה שיכול לקלוץ
חותו יער. של בית פרוק פקח פרסיים הוה וידוע הוח שלח
יקולו ומה תועיל קלילה שלו: אי ממחחו אשליהו מסחגי
להו חס יוכלו לעותוי קנלס ולנח ממסע למסע חו מכפר לכפר
לילך ממטה למעלה ילכו: ואי לאו לא מסחגי להו חין להס
מהלך נעגר זה והולכין על כרחן דרך שפתו השנית שהרי על
כרחן כשהולכין כנגד היער של נכרי ילכו נשפתו השני' ולכשיגיעו

קאויל בארבא חזא ההוא אבא דקאי אגודא דנהרא
אמר להו האי דמאן אמרו ליה דרבה בר רב
הונא אמר *ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה עזרא ט
ראשונה אמר להו קוצו קוצו. אתא רבה בר רב
הונא אשכחיה דקייץ אמר מאן דקצייה תקוץ
ענפיה אמרו כולהו שני דרבה בר רב הונא לא
איקיים ליה זרעא לרבה בר רב נחמן:

ת"ר מנין לשכיר יום שגובה כל הלילה שנא' קי
*לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר ומנין ע"ג
לשכיר לילה שגובה כל היום שנא' *ביומו תתן ויקרא יט
שברו ואימא איפכא שכירות אינה משתלמת אלא דנריס כד
בסוף. ת"ר ממשמע שנא' לא תלין פעולת שכיר

ככנד שלי למה יטריחו לעצור את רוחב המים והרי הן לריכין לקזור ולעצור לד לקר כשכלתה הקלירה]: חזא ההוא אבא יער שהכיק רבה בר רב הוכח לפי שחין העליונים ותקתונים קוללים ורבה בר רב כקמן לח היה יודע שכן היה שהיה עליון ותקתון של כלרי המוזל: ויד השרים והסגנים פסוק הוא בספר עזרא:

תקוץ ענפיה ימותו בניו:

איפוך אנא דלא תלין בשכיר לילה ולא תבא בשכיר יום: שכירות אינה משתלמת אלא בסוף כדתמרי' בחיזהו כשך כשכיר שכה בשכה שכירות שכה זו משתלמת בתקלת שכה לקרת חלמח לח משתעבד ליה לשכיר יום עד שתשקע החמה וכי כתיב לא תבא על כרחך בשכיר לילה תוקמי' דכשתעבד לו לבקר משכלתה שכירותו וכן לא תלין כמי לא תוקמי' בשכיר לילה דהא לא משתעבד ליה עד הבקר: ממשמע שנא' וכו' שתין ליכה

אתך איני יודע שעד בקר מה ת"ל עד בקר מלמד
שאינו עובר אלא עד בקר ראשון בלבד מכאן
ואילך מאי אמר (רבי) [רב] עובר משום בל
משלי ג תשהא אמר רב יוסף מאי קראה *אל תאמר לרעך
לך ושוב ומחר אתן ויש אתך:
נג תניא *ואליו הוא נושא את נפשו מפני מה עלה
קיב זה בכבש ונתלה באילן ומסר א"ע למיתה
דניאל כד לא על שכרו ד"א ואליו הוא נושא את נפשו כל
הכובש שכר שכיר כאלו נוטל נפשו ממנו רב
הונא ורב חסדא ח"א נפשו של גולן וח"א נפשו
של נגזל מ"ד נפשו של גולן וכו' כדאיתא בפרק
הגוזל ומאכיל:
נד אשכחיה רבה בר אבוה לאליהו דקאי בבית
קיד הקברות [של נכרים] א"ל מהו שיסדר
בבעל חוב א"ל גמר מיכה מיכה מערכין גבי ערכין

קרויה חלח עד הנקר רכתיב ולח ילין לנקר וכל ליכה בנמקרח
ליכת לילה הוח: מאי קראה היכח רמיזח בל תשהח:
ואליו הוא נושא את נפשו הוח מוסר כפשו עליו לעלות בכבש
גנוה וסיכן בעלמו ליפול ולתלות בחילן כשעלה עליו
למסוק זתים ולגדור תמריס ומסר כפשו עליו למיתה שמח יפול
מן הכבש לו מן החילן: ה"ג ד"א ואליו הוא נושא את נפשו
ופליגי בהח רב הוכח ורב קסדח בשמעותח דקרח: ח"א נפשו
של שכיר כעכם עליו כחלו הורגו: וח"א נפשו של גולן הגיד
לך הכתוב שגורם מיתה לעלמו:

כתיב *ואם מך הוא מערכך גבי בעל חוב כתיב ויקרא כו
*וכי ימוך אחיך מנין לערום שלא יתרום דכתיב סם כה
*ולא יראה בך ערות דבר [א"ל לאו כהן הוא מר דנדי' כג
מ"ט קאי מר בבה"ק א"ל לא מתני מר טהרות
דתניא רשב"י אומר קבריהם של נכרים אין מטמאין
שנא' *ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם יחזקא' לד
קרוין אדם ואין אומות העולם קרוין אדם] א"ל
בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא א"ל ואמאי
א"ל דחיקא לי מלתא דבריה ועיליה לג"ע א"ל
פשוט גלימך ספי שקול מהני אטרפי. ספא שקיל
כי הוה נפיק שמע דאמר מאן קאכיל לעלמיד
כרבה בר אבוה נפץ שדינהו אפילו הכי אתיוה

ערות דבר נשנה שאתה מדבר בו לא ירצה בך ערות דבר ש"מ
אין אדם מברך כשהוא ערום ותורם בעי נרכה והא
דבעי מיכיה לעכין תורם דהתם תכן אין מגביהין תרומה ערום:
[לאו כהן מר דאיכא למ"ד דאליבא הוא פנחס דכתיב ביה קנא
קנאתי וכן בפנחס בקנאו את קנאתי: אין מטמאין לגבי אהל
כתיב אדם אדם כי ימות באהל]: בארבעה לא מצינא בגירסא
דאחרנא סדרים כגון מועד שבועות כשם שהן כוהגות בזמן הזה
כבזמן הבית וקדשים כמי כדכתיב בכל מקום מוקטר מוגש ואמרי'
אלו ת"ק העוסקים בהלכות עבודה בכל מקום מעלה עליהן
הכתוב כאלו מקריבים אותם בבהמ"ק: בשיתא מצינא בתמיה
זרעים איכו כוהג בק"ל וכן טהרות: ספי לקוט: טרפי עלין:
נפץ אחזיק"שוק בלע"ז:

לגלימיה סחט גלימיה ריחא *)וכניה בתריסר אלפי דינרי פלגינהו לחתנוותיה:

נה קטן ת"ר *לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לביתו של ערב וכה"א *(לקח) [קח] בגדו כי ערב זר וגו'. ואומר *בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת ואפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעך אם ממון יש לו בידך התר לו פסת יד ואם לאו הרבה עליו ריעים:

דנדי' כד משלי כו סס ו

סס דנדי' ט תניא *לא ירבה לו נשים ר' יהודה אומר מרבה הוא ובלבד שלא יהו מסירות את לבו ר"ש אומר אפילו אחת והיא מסירה את לבו ה"ז לא ישאנה אם כן מה תלמוד לומר ולא ירבה לו נשים אפילו כאביגיל:

סחט גלימא כסקט ריק מתוך העלין לתוך טלית וקלטה טלית את הריק: וזבניה לגלימא בתריסר אלפי דיכרי: בני אם ערבת לרעך גו' נוקשת באמרי פיך אחוכיתו בדברים: עשה זאת והנצל התר פס יד אם ערבת ואם לא ערבת אלא נוקשת בדברים רהב רעך הרבה עליו רעיס לבקש מחילה: אם ממון יש לו בידך אם נעשית לו ערב ואם נוקשת בדברים רהב רעך:

*) דלא דמי ליהכות מדיתו לכך וכניה ומתעותיו לא דמי ליהכו לכך פלגינהו דמ"ל.

הבית והעליה

פרק עשירי

הנהו בי תרי דהוו דיורי חד עילאי וחד תחאי קיז
איפחית מעויבה כי משי מיא עילאי אולי
ומוקי לתחאי מי מתקן ר' חייא בר אבא אמר על
העליון לתקן ור' אלעאי משום ר' חייא בר (יוסף)
[יוסי] אמר התחתון מתקן ומסיניך *ויוסף הורד ילקוט לם
מצרימה:

[משנה שתי גינות זה על גב זה והירק בינתים קיח
ר"מ אומר של עליון ר' יהודה אומר של ע"ג
תחתון וכו'] ר' שמעון אומר כל שהעליון יכול
לפשוט [את ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של
תחתון. גמ'] *אמר אפרים ספרא תלמידו של ר"ל קיט
משום ר"ל הלכה כר"ש אמרוהו קמיה דשבור

איפחית מעויבה והתקרה קיימת אלא שהמים שותתין ויורדים
דרך הפקמים הוו ואלו שוכר ומשכיר הוו אלא בית של
זה והעליה של זה: ויוסף הורד מצרימה כתרגומו לישקון ורבי
ייסף בר (יוסף) [יוסי] אמר התקתון מתקן וכו':
קמיה דשבור מלכא לי כרכא שנור מלכא מזמז ומלך פרס היה
ונקי נדיכיס ואמרוה להא דר"ש קמיה וקלפיה ואמר
לפריין כמטייה לר"ש יקנל קן מחתכו על לבר זה ות"ל שנור מלכא
שמואל דנכמה לוכתי קרי ליה הבי ואין מיושב נה דאמי אמרוה

מלכא אמר ליה אפריון נמטייה לר' שמעון:

מסכת בבא בתרא

השתפין

פרק ראשון

א *גדול יהיה כבוד הבית האחרון [הוה] מן הראשון
ג רב ושמואל ואמרי להר' (אליעזר) [אלעזר]
מגי נ ור' יוחנן ח"א בבנין וח"א *בשנים ואיתא להא
סס ע"ב ואיתא להא:
ב הורדום עבדא דבירת חשמונאי הוה נתן עיניו
סס באותה תינוקת יומא חד שמע [ההוא
גברא] בת קלא דהוה קאמרה כל עבדא דמריד
השתא מצלח קם קטלינהו לכולהו מרוותיה ושיירה
לאותה תינוקת כך חזת ההיא תינוקת דקא בעי
למנסבה סליקא לה לאיגרא [ורמא קלא] ואמרה
כל מאן דייתי ויימא מדבית חשמונאי קאתינא

מי להח דר"ת דמתני' לטו שמוחלח הוה ידע לה למתני' ומי להח דחפרים ספרח לטו מי לחו חמר ר"ל הלכה כר"ת שמוחל מי לח קים נדיכים למיקלסיה לר"ת עד דשמע מחמיה דר"ל דהלכתח כוותיה: אפריון קן שלטו:

בבנין שהיה גובהו מאה חמות כדתנן במס' מדות: בשנים בית רחצון ת"י שכיס ובית שכי ת"כ שכה:

עבדא הוא דלא אשתיר מיניהו אלא ההיא ינוקתא
וההיא ינוקתא (חפול ותימות השתאו) נפלה [מאגרא
לארעא] (לה ומתה) טמנה בדובשא שבע שנים
א"ד בא עליה וא"ד לא בא עליה מ"ד בא עליה
[הא דטמנה] ליחוביה ליצריה למ"ד לא בא עליה
למה ליה למעבד הכי כי היכי דניפוק ליה שם
דנסיב בת מלכא אמר מאן דריש *מקרב אחיך דנדי' יז
תשים עליך מלך רבנן קם קטלינהו לכולהו רבנן
שיריה לבבא בן בוטא למיסב עצה מיניה *אהדר ד
ליה כלילא דיאלי ונקרינהו לעיניה יומא חד אתא
ויתיב קמיה א"ל חזי מר האי עבדא בישא מאי
עבד (קם קטלינהו לכולהו רבנן וקטלינהו לכולהו
מרווחיה) א"ל מאי איעבד ליה א"ל נלטייה מר
א"ל כתיב *גם במדעך מלך אל תקלל א"ל האי קהלת י
לאו מלך הוא א"ל לא יהא אלא עשיר דכתיב
*ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר [ולא יהא אלא שם
נשיא וכתיב ונשיא בעמך לא תאור] א"ל (והכתיב
*ונשיא בעמך לא תאור) בעושה מעשה עמך [והאי שמות כב
לאו עושה מעשה עמך] א"ל *מסחפינא איכא איניש עיין בגמ'
דשמע מלתא ואזיל ומודע ליה א"ל השתא מיהא גירסות
ליכא איניש גבן א"ל *כי עוף השמים יוליך את קהלת י

אהדר ליה כלילא דיאלי מכקה מתרגמינן ילח והוח ארץ מקורין
הרילו"ן ומערו קמין כמקטין ועשה לו עטרה מעורו סביב
עיכיו: השתא מיהת אנא ואנת מכיכו לבל ולין שומע:

הקול. א"ל אנא הוא אי הוה ידענא דצניעיתון כולי האי לא הוה קטילנא לכו השתא מאי תקנתיה דההוא גברא א"ל הוא כיבה אורו של עולם ילך ויעסוק באורו של עולם הוא כיבה אורו של עולם
מזלי ו רבנן דכתיב *כי נר מצוה ותורה אור ילך ויעסוק
יזיגיה נ באורו של עולם ב"ה דכתיב *ונהרו אליו כל הגוים
א"ד הכי א"ל הוא סימא עינו של עולם (רבנן)
מדנר טו דכתיב *ואם מעיני העדה ילך ויעסוק בעינו של
ימוקמל כד עולם (ב"ה) דכתיב *הנני מחלל את מקדשי גאון
עוזכם מחמד עיניכם א"ל מסתפינא ממלכותא
א"ל שדר שליחא ליזיל שתא באורחא וליעכב
שתא וליהדר שתא אדהכי והכי סתרת ליה ובנית
ליה עבד הכי כי אתא שלחו ליה אם לא סתרת
אל תסתור אם סתרת אל תבנה אם סתרת ובנית
עבדא בישא בתר דעבדין מתמלכין אם זיינך עלך
ספרך כאן לא רכא ולא בר רכא הורדום עבדא
קלניה מתעבד ומנא לן דהאי רכא לשנא דמלכותא
שמיאל נ ג הוא דכתיב *ואנכי *)היום רך ומשוח מלך. אבע"א
ריאזי מא מהכא *ויקראו לפניו אברך. אמרו מי שלא ראה
*)היום רך הנני מחלל את מקדשי וגו' סיפיה דקרא מקמך עיניכם:
וגו' גס נשלמה מסתפינא ממלכותא כפופי' היו למלכי רומי': מתמלכין כוטלין
כלמר בני רשות: אי זיינך עלך ספרך כאן לא כתגלית (על כלי) [נכלי]
כעל ורך מלכותך שהרגת את בן לדוכיך ספר יוחסין שלך בידיכו הוא ידעכו
וגו' ופי' את ענך: לא רכא ולא בר רכא לא מלך ולא בן מלך: קלניא
לפי שלא מחעביד נעשה בן קורין מחליו:

בנין הורדום לא ראה בנין נאה מימיו במאי בניוה
אמר רבה באבני שישא ומרמרא א"ד באבני
כוחלא שישא ומרמרא אפיק שפה ומעייל שפה
כי היכי דלקביל סידא סבר למישעייה בדהבא
אמרי ליה רבנן שבקיה דהכי שפיר טפי דמחוי
כי אדוותא דימא:

ובבא בן בוטא היכא משיא ליה עצה להורדום
והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי
יהושע ב"ל מפני מה נענש דניאל מפני שהשיא
עצה לנ"נ דכתיב *להן מלכא מלכי וישפר עליך
וחטאך בצדקה פרוק [ועויתך במיחן עניין הן תהא
ארכא לשלותך וגו'] וכתיב *ולקצת ירחין תרי עשר.
אבע"א שאני עבדא דאיחייב במצות. ואבע"א שאני
בהמ"ק דלא סגי בלא מלכא ומנ"ל דאיענש אילימא
משום דכתיב *ותקרא אסתר להתך ואמר רב התך
זה דניאל הא ניחא למ"ד שחתכוהו מגדולתו אלא
למ"ד שכל דברי מלכות נחתכין על פיו מאי איכא

היה לו מה רק י"ב אמות מכל דוד היה יותר מל' אמות ומין לומ' נו יד כשנים ג סס פוסה פ"ג ע"ש רש"י דניאל ד סס מסתר ד

שישא אים ירוק שקורין די"ש: ומרמרא אים לבן: כוחלא אים לבוע (כמין) [כעין] כיחול: אדוותא דימא גלי הים שהם כעיס וכלים והעין מתעשת ברקיעתן:
נענש דניאל לקמן מפרש עוכזו: מלכי וישפר עלך עלתי תיטב נעיכיך: במיחן עניין בקכיכת עכייס: בכן תהוי ארכא לשלוחך יהא חורך לשלומך: כלא מטא כל פורעכות הקלוס בא לרקיע עליו: לקצת ירחין תרי עשר ונשכיל עלתו של דניאל תלה לו

עד"ה בחולין תכלת דומה לים וים וכו' ועיין סס רש"י

ג למימר שהשליכוהו לגוב אריות: *ובבא בן בוטא
ע"ג היכי אסביה עצה להורדוס למסתריה לבהמ"ק
והאמר רב חסדא לא לסתור איניש בי כנישתא
עד דבני בי כנישתא אחריתי אבע"א שאני מלכותא
דלא הדרא ביה דאמר שמואל אי אמרה מלכותא
עקרנא טורא עקרוה ולא הדרא ביה. אבע"א תיוהא
חזי ביה:

ד ההוא חסידא דהוה רגיל דקא משתעי אליהו
ז בהדיה בנה בית שער ולא אשתעי בהדיה:
ע"ג ר' יהודה נשיאה רמא דשורא ארבנן א"ל רשב"ל
ה רבנן לא צריכי נטירותא דכתיב *אספרם
ס מחול ירבון (מאי אספרם מחול ירבון אי נימא
תלי' קנט צדיקים) [אספרם למאן אילימא לצדיקים דנפישי
רמזי' כג מחלא] השתא בכולהו ישראל כתיב בהו *כחול
אשר על שפת הים צדיקים דאית בהו נפישי מחלא
אלא אלו מעשיהם של צדיקים שאספרם מחול
ירבון וק"ו ומה חול שמועט מגין על הים מעשיהם
של צדיקים שהם מרובים עאכ"ו. כי אתא לקמיה

י"ג קולס: תיוהא ניקוע שהיה מזוזן ליפול:
ולא אשתעי בהדיה לפי שהפסיק בין העניים הלועקים ואין
קולס נשמע:
רמא דשורא ארבנן הטיל יליחת קומת העיר על החכמים
כמו [על] שאר נכי העיר: חול שהוא מועט ממעטיהם
של צדיקים: מגין על הים והוא לו קומה כדכתיב אשר שמתי

דרבי יוחנן א"ל אמאי לא תימא ליה מהאי קרא
*אני חומה ושדי כמגדלות אני חומה וה תורה שה"ש ח
ושדי כמגדלות *אלו תלמידי חכמים והוא סבר ח
לה כדדרש רבא אני חומה זו כנסת ישראל ושדי
כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות (רב הונא)
[רב נחמן] בריה דרב חסדא שדא כרגא ארבנן
א"ל רב נחמן בר יצחק עברת אדאורייתא אדנביאים
אדכתובים. אדאורייתא דכתיב *אף חובב עמים דניאל לג
כל קדושיו בידך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע
אפי' בשעה שאתה מחבב הנכרים יהיו כל קדושיו
בידך. והם תכו לרגליך תני רב יוסף אלו ת"ח
שמכתתין את רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה
ללמוד תורה. ישא מדברותיך לישא וליתן בדבריו
של מקום. אדנביאים דכתיב *גם כי יתנו בגוים הושע ח
עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים אמר
(רבא) [עולא] פסוק זה בלשון ארמית נאמר אם
כלם יתנו בגוים עתה אקבצם ואם מעט מהם ויחלו

קול גדול ליס: אלו ת"ח שלמד תין לריכין קומה: זו כנסת
ישראל שכולן שוין לעכין קומה וגודרין עלמן מליטמע בקומות:
שאתה מחבב העמים ומלהיב להס פניס להמשילס על נכיך:
כל קדושיו של ישראל נידך הס לשומרס: בלשון ארמי נאמר
יתנו תרגוס של יעקב כמו ושכנתס ותכיכון: אם כלם וכן רובס
יהיו שוכיס ועוסקיס בתורה כשיגלו בקומות: עתה אקבצם
בקרוב לקבלס: ויחלו מעט ממשא ונומר ולף לאס מועטיס

עורך ממשא מלך ושרים אדכתובים דכתיב *מנדה בלו והלך לא שליט למרמא עליהן ואמר רב יהודה מנדה וו מנת המלך בלו וה כסף גולגלתא. והלך וה ארנונא:

לו רבי פתח אוצרות בשני בצורת ואמר יכנסו בעלי
סס מקרא בעלי משנה בעלי תלמוד [בעלי הלכה] בעלי הגדה אבל עמי הארץ אל יכנסו דחק יונתן בן עמרם ונכנם א"ל רבי פרנסני א"ל קריית א"ל לאו א"ל שניית א"ל לאו א"ל א"כ במה אפרנסך א"ל פרנסני ככלב פרנסני כעורב פרנסו לאחר שיצא ויתיב רבי וקא מצטער אמר אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ אמר לפניו ר"ש בר רבי שמא יונתן בן עמרם תלמידך הוא שאינו רוצה ליהנות בכבוד תורה [מימיו] בדקו אחריו ומצאו אמר רבי יכנסו הכל רבי לטעמיה דאמר רבי אין פורענות

הס העוכים נעמים יקלו ממשא מלך ושרים יהיו נטלים מלשאת משא מלך ושרים. יקלו כמו לא יקל דנרו: מנדה בלו והלך דריוש לוה לא פקח עבר הנהר (כשעלו) [על] אכזי ככסת הגלולה: מנת המלך מגנת מסים שהם מטילין תמיד על בני המדינה: ארנונא עשורי תנוחות ובהמה מידי שכה נשכה: ככלב וכעורב שאם הקב"ה עליהם שכאמר יודע לדיק דין לליס לפי שהכלב מזונותיו מועטין לפיכך שוהא אכילתו במעיו שלשה ימים וגבי עורב כתיב לבני עורב אשר יקראו לפי שהעורב אכזרי על בניו והקב"ה מזמין להם יתושין מתוך לותתם ואוכלים:

באה לעולם אלא בשביל עמי הארץ כי ההוא דמי
כלילא דשדי אטבריא אתו לקמיה דרבי ואמרו
ליה ליתבו רבנן בהדן אמר להו לא אמרו ליה
ערוקינן א"ל ערוקו ערוק פלגא דליוה לפלגא אתו
הנהו פלגא קמיה דרבי אמרו ליה ליתבו רבנן בהדן
אמר להו לא אמרו ליה ערוקינן אמר להו ערוקו
ערוק כולהון פש ההוא כובס שדיוה אכובס ערק
כובס פקע כלילא אמר רבי ראיתם שאין פורענות
בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ:

איפרא הורמיז אמיה דשבור מלכא שדרה ארנקי ז
דדינרי קמיה דרב יוסף אמרה ליה תהוי סס
דא למצוה רבה יתיב רב יוסף וקא מעיין בה מצוה
רבה מאי היא א"ל אביי מדתני רב שמואל בר
יהודה אין פוסקין צדקה על היתומים אפי' לפדיון
שבוים ש"מ מצוה רבה *פדיון שבוים הוא א"ל סס ע"ב
רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמור רבנן
מצוה רבה פדיון שבוים הוא [א"ל] דכתיב *והיה כי ירמי' טו
יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר ה' אשר
למות למות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב
ואשר לשבי לשבי וא"ר יוחנן כל המאוחר בפסוק זה
קשה מחברו חרב קשה ממות אבע"א סברא ואבע"א

דמי כלילא עטרה למלך קיסר: אתו עמי הארץ לקמיה דרבי:
דליוה לפלגא מקל המלך דמי הקלי וסלקה מעליהם: שדיוה
אכובס הטילה פקת המלך על הכובס:

קרא. אבע"א סברא האי מנוול והאי לא קא מנוול.
אבע"א קרא *יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. רעב
קשה מחרב אבע"א סברא ואבע"א קרא. אבע"א
סברא האי קא מצטער האי לא קא מצטער. ואבע"א
קרא *טובים היו חללי חרב מחללי רעב. שבי
קשה מכולם דכולהו איתנהו ביה:

אמר מר אין עושין שררות על הצבור פחות משנים
מנא ה"מ אמר רב נחמן אמר קרא *והם
יקחו את הזהב וגו' שררות הוא דלא עבדי הא
הימוני מהימן מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר"ח
מעשה ומינה רבי שני אחין על הקופה מאי שררותא
דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שממשכנים
על הצדקה אפילו בע"ש:

חאיני והכתיב *ופקדתי על כל לוחציו ואמר רב
יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב
אפילו על גבאי צדקה לא קשיא הא דאמיד הא
דלא אמיד כי הא דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי

שבי כולהו איתנהו ביה שהוא גיד הנכרי לעשות כל חפלו חס
למות חס לקרב חס לרעב:

הא הימוני מהימן יקיל להיות גזבר: שני אחין לגבי הימנותא
כקל דמו: מאי שררותיה דקופה דקאמרת עלה לפי שאין
עושין שררה על הלבור וכו': [אפילו בע"ש שים פתקון פה לבעל
הבית לומר טרוד אני]:
ופקדתי על וכו' חלוח חסור למזכן: אמיד עשיר:

תלי' קטו כבוד לחסידים שיחותו על מטתם ומפיים פתחת למוסרי שהוא שני רש"י לפיכך ד ס שמות כח

ח ס ירמיה ל

ושקיל מיניה ד' מאה ווי לצדקה. *והמשכילים דניאל יב
יזהירו כזוהר וגו' וה"ה דיין שדן דין אמת לאמתו
וגבאי צדקה *ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד סנ
אלו מלמדי תינוקות כגון מאן כגון רב שמואל בר ובגמ' יש
שילת דרב אשכחיה לרב שמואל בר שילת דהוה כלן גירסי'
קאי בגינתיה א"ל שבקת להימנותיך א"ל הא תליסר מחרת
שנין דלא חזאי והשתא נמי דעתאי להתם. ורבנן
מאי אמר רבינא *ואוהביו כצאת השמש בגבורתו: שופטי' פ
ת"ר גבאי צדקה אינן רשאין לפרוש וה"ה מוה אבל פרק
פירש וה"ה לשער וזה לחנות מצא מעות בשוק לא הזהב
יתנם בתוך כיסו אלא נותנם תוך ארנקי של צדקה וע"ש
ולכשיבא לביתו יטלם כיוצא בו היה נושה בחברו רש"ל
מנה ופרעו בשוק לא יתנם בתוך כיסו אלא נותנן סנ
לתוך ארנקי של צדקה וכשיבא לביתו יטלם ת"ר
גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרי'

וגבאי צדקה המכובלי' חלילה מהו לריך: מלמדי תינוקות מלדיקי
רבים הם שמלמדין ומזכין אותן בדרך טובה: שבקתיה
להימנותך שהיית רגיל ללמדם בחמוכה וליזב על גבן תמיד:
דעתאי להתם לתיכוקות: ורבנן מאי ת"ק העוסקין בתורה
תמיד מלי כתיב בהו ע"כ:

לפרוש זה מוה מפני הקזד שלא יאמרו זה הגובה יקילי דעתו
לגבוד: אבל זה פורש לחנות וזה לשער זה לגבות
מיוזבי השער וזה לגבות מיוזבי הקבות ובלבד שירלו שכיהם כן:
לא יתנם לתוך כיסו שלא יאמרו מעות של לדקה הוא גובד: פורטין

ואין פורטין לעצמן גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן מעות של צדקה אין מונין אותם שתים שתים אלא אחת אחת:

ט ת"ר אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה ולא בהקדש עם הגוברין ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנא' *ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים א"ר אלעזר אע"פ שיש לו לאדם גובר נאמן בתוך ביתו יצור וימנה שנאמ' *ויצורו וימנו:

מ"נ יג

סס

פרוטות שגבו לוקחין ליכרי כסף לפי שהפרוטות של כולן מקלידות: ואין פורטין לעצמן פן יחשדוס שפורטים גזול: אין מונים אותם שתים שתים פן ילמדו שכיס הוא כוטל ואינו מוכה אלא אחת:

אין מחשבין לומר היכן כתבת מעות שגבית: שאין ראיה לדבר דלמא בגבאי לדקה כתיב אלא בגזברי הקדש הכותבים לבם לעוזי המלאכה שהפועלים מרוצים למלאכות הרבה לגוזרים לקולבי החנן לכתפים ולקמרים ולקבות עלים וחבלי מקלב ולחפשר לעמוד על הקשנון כדלמרינן בעלמא בעל הבית טרוד בפועליו הוא ולכבי: יצור וימנה הכסף שהוא מוסר ליד ואע"פ שאינו בא עמו לקשנון לחקר מכאן יצור וימנה שכא' וילוכו וימנו וגו' והדר וכתבו את הכסף המתוכן המנוי ע"י עוזי המלאכה וגו':

אמר רב הונא בודקין למזונות ואין בודקין לכסות סס
אבע"א קרא ואבע"א סברא אבע"א סברא
האי קא מבזי והאי לא קא מבזי אבע"א קרא
*הלא פרום לרעב לחמך בשי"ן כתיב פרוש והדר ירמיה נח
הב ליה והתם כתיב *כי תראה ערום וכסיתו סס
[כי תראה] לאלתר ורב יהודה אמר בודקין לכסות
ואין בודקין למזונות אבע"א קרא ואבע"א סברא
אבע"א סברא האי קא מצער ליה והאי לא קא
מצער ליה אבע"א קרא הכא כתיב הלא פרום
לרעב לחמך פרום לאלתר וכדקרינן והתם כתיב
כי תראה ערום וכסיתו כשיראה לך תניא כותיה
דרב יהודה אמר כסוני בודקין אחריו פרנסוני
אין בודקין:

תניא אם היה חוור על הפתחים אין נוקקין לו סס
ההוא עניא דהוה מחור על הפתחים דאתא
לקמיה דרב פפא לא מודקיק ליה א"ל רב סמא
ברי' דרב ויבא לרב פפא אי מר לא מודקיק ליה
בודקין למזונות אם נח עכי ואמר פרנסוני בודקין שלא יהיה
רמאי: ואין בודקין לכסות נח ערום ואמר כסוני
נוקקים לו כסות מיד: פרוש דרוש ומקור תקלה: לכשיראה
לך שאינו רמאי:
אין נוקקין לו לתת מעות מן הקופה תחלה שלמד לחזר על
הפתחים דיו נכך: ולא אודקיק ליה אפילו לפרנסה
[לפרוסה רש"ל]:

אינש אחרינא לא מודקיק ליה לימות ליה והא תניא אם היה עני המחזר על הפתחים אין נוקקין לו א"ל אין נוקקין לו למתנה מרובה אבל נוקקין לו למתנה מועטת:

ט **אמר** רב אסי לעולם אל ימנע אדם את עצמו מלתת שלישית השקל בשנה שנ' *והעמדנו עלינו מצות לתת [עלינו] שלישית השקל בשנה לעבודת בית אלהינו ואמר רב אסי שקולה צדקה כנגד כל המצות שנא' והעמדנו עלינו מצות מצוה אין כתיב כאן אלא מצות. א"ר אלעזר גדול המעשה יותר מן העושה שנ' *והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם אמר להו רבא לבני מחוזא [במטותא מיניכו] עושו אהדדי כי היכי דתהוי [לכו] שלמא במלכותא. וא"ר אלעזר בזמן שבהמ"ק קיים אדם נותן שקלו ומתכפר לו ועכשיו שאין בהמ"ק קיים (וכה *הלא פרוס לרעב לחמך לא וכה) [אם עושין צדקה מוטב ואם לאו] באין (נוגשים) [אוה"ע] ונוטלין אותה בזרוע (שנ' ועניים מרודים תביא בית אמר מר עוקבא אעפ"כ נחשב לנו כצדקה) שנא' *ונוגשיך צדק' אמר (רב) [רבא האי מילתא אישתעיא לי

ס מעשה הצדקה טורח המעכב את קנייתם מלמד כתיב והיתה הלדקה שלום: זכה למזל טוב: עניי' מרודי' זו הכוגזי' שלועקי' תמיד הבו הבו שלחו נריכי'. מרודי' קוכפל"ייט כמו חריך נזיקי:

עולא *משגש ארחתיה דאימיה] משמיה דר' אלעזר מ"ד *ויולבש צדקה כשריון לומר לך מה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול ר' חנינא אמר מהכא *וכבגד עדים כל צדקותינו מה בגד זה כל נימא ונימא מצטרפת לבגד גדול אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול: (אמר רבא האי מלתא אישתעיא לי עולא משגש ארחתיה דאימיה) *אמאי קרו ליה עולא משגש ארחתיה דאימיה דבעא מיניה רב אחדבוי בר אמי מרב ששת מנין למצורע בימי ספורו שמטמא אדם א"ל וכו' אהדר ליה בבדיחותא חלש דעתיה דרב ששת אשתיק רב אחדבוי בר אמי ואתיקר תלמודיה אתיא אימיה וקא בכיא

ס"ס ע"ב
ישעי' כט
ס"ס סד
ס"ס הכלאים למעלה מ"מ ס

[משגש ארחתיה דאימיה לרב ששת קרי ליה הכי עולל המשגש דרכי לשון מגרס להטותה מדרך אחר כמו כלקמן (במשמר אלאקר זה). משגש לשון מהומה וסגעון]: קליפה מלל"ייח נלע"ז: וכבגד עדים כל צדקותינו כלו' כל לדקותיכו כמלסו מקמת רשעכו כנגד מלום שלדס מסירו מעליו: עדים כדמתרגמינן ויסר ולעדי וכן מעדה בגד ניוס קרה מ"מ מקיש לדקה לבגד ולדקת לדיקים לבגד הגון:

הוה קא מהדר ליה רב לחקדבוי לרב ששת בבדיקותא לפי שהיה רב ששת ככלל בתשובותיו: אישתחק רב אחדבוי כעזה חלס: אחיא אמיה דרב ששת:

קמיה צווחה ולא אשגח בה אמרה ליה חזי להני
חדי דמציית מינייהו בעא רחמי עליה ואתסי:
י א"ר אלעזר גדול העושה צדקה בסתר יותר
ממשה רבינו דאלו במשה רבינו כתיב *כי
דניי׳ ט יגורתי מפני האף והחמה ואלו בעושה צדקה
משלי כא כתיב *מתן בסתר יכפה אף [ושוחד בחיק חמה
עזה] ופליגא דר' יצחק דא"ר יצחק אף כופה
חמה אינו כופה שנא' *ושחד בחיק חמה עזה
אע"פ ששחד בחיק חמה עזה וא"ר אלעזר יצחק כל
דיין הנוטל שוחד מביא חמה עזה לעולם שנאמ'
ושחד בחיק חמה עזה וא"ר יצחק כל הנותן
פרוטה לעני מתברך בו' ברכות והמפייסו בדברים
מתברך בי"א ברכות הנותן פרוטה לעני מתברך
ישעי' כח בו' ברכות דכתיב *הלא פרוס לרעב לחמך וגו'
(*או יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח
והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך או תקרא
וה' יענה תשוע ויאמר הנני וגו') והמפייסו בדברי'
מתברך בי"א ברכות דכתיב *ותפק לרעב נפשך

צווחה קמיה ויתפלל עליו: להני חדי הדיוס הללו קדיי
תרגום של קזה: דמציית מינייהו ויקית מהן:
אף וחימה ד' לגיוכות קזיס הס ליפרע מן הקוטלים: אע"פ
ששחד בחיק יהוא עוזה לדקה נסתר: חמה עזה עדיין
היא נתוקפה ור' אלעזר סבר להאי וזקד נזיק אריסא קאי
[וזקד נזיק] (יכלה) [יכפה] קמה עזה: ותפק לרעב נפשך

ונפש נענה תשביע וורח בחשך אורך ואפלתך
כצהרי׳ ונחך ה׳ תמיד והשביע בצחצחות נפשך
וגו׳ ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם
וקורא לך גודר פרץ משובב נתיבות לשבת וא״ר
יצחק מ״ד *רודף צרקה וחסד ימצא חיים צרקה וזלי כפ
וכבוד משום דרודף צרקה ימצא צרקה אלא
לומר לך כל הרודף צרקה הקב״ה ממציא לו
מעורת לעשות מהם צרקה רב נחמן בר יצחק
אמר הקב״ה ממציא לו בני אדם המהוגנים לעשות
להן צרקה כדי לקבל עליהם שכר לאפוקי מדדרש
(רבא) [רבה] דדרש (רבא) [רבה] מ״ד *יהיו ירמי׳ יח
מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם אמר כ״ק פ״ק
ירמיה לפני הקב״ה רבש״ע אפי׳ בשעה שבובשי׳ וע״ש
את יצרם ומבקשים לעשות צרקה [לפניך] רש״ל
הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא
יקבלו שכר עליהם ר׳ יהושע [בן לוי] אומר [כל
הרגיל לעשות צדקה] זוכה לבנים בעלי חכמה
בעלי עושר בעלי הגדה בעלי חכמה דכתיב
*ימצא חיים. בעלי עושר דכתיב צדקה. בעלי הגדה ו

הוא פיוס דברי ניקומין: ימצא צדקה מזמע יבא לידי עכירת
וימלא בכי אדם מיעצו לו לדקה: יהיו מוכשלים לפניך את
אנשי עכשיו היה מקלל שהיו מבקשים את נפשו: ימצא חיים
וכתיב גבי קכמה כי מולאי מלא קיים: בעלי הגדה מתוך שהם
דורשין ומוכיחין לבני אדם הכל מכבדים אותם:

דכתיב וכבוד. כתיב הכא וכבוד וכתיב התם
משלי ג *כבוד חכמים ינחלו:
יא **תניא** היה ר' מאיר אומר יש פתחון פה לבעל
סס הדין להשיבך ולומר לך אם אלהיכם אוהב
עקיס עניים מפני מה אינו מפרנסן אמור לו כדי
ו' ענ להנצל אנו בהם מדינה של גיהנם וו שאלה
כדלמרי' שאל טורנוסרופוס הרשע את ר' עקיבא אם
לקמן וק' אלהיכם אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסן א"ל
ממלא כדי להנצל אנו בהם מדינה של גיהנם א"ל
מדיכה של אדרבה זו מחייבתן לגיהנם אמשול לך משל
גיהכס למה"ד למלך ב"ו שכעס על עבדו וחבשו בבית
רמ"ק האסורים וגזר עליו שלא להאכילהו ולא להשקותו
והלך אדם אחד והאכילהו והשקהו לכשישמע
המלך הלא כועס עליו ואתם קרוים עבדים דכתיב
ויקרא כה *כי לי בני ישראל עבדים א"ל ר"ע אמשול לך
משל למה"ד למלך שכעס על בנו וחבשו בבית
האסורים וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו
והלך אדם אחד והאכילהו והשקהו לכששמע המלך
דניי' יד משגר לו דורון ואנו קרוים בנים שנא' *בנים אתם
לה' אלהיכם א"ל אתם קרוי' בנים ואתם קרוים
עבדים בזמן שאתם עושים רצונו של מקום קרוים
בנים ובזמן שאין אתם עושים רצונו של מקום

לבעל הדין רשע לו ככרי: להנצל אנו בהם שהלקה מלת
מגיהנם כדלמרינן לקמן בשמעתין:

קרוים עבדים ועכשיו אין אתם עושים רצונו של מקום א"ל הרי הוא אומר *הלא פרום לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית אימתי ועניים מרודים תביא בית בזמן הזה וקאמר הלא פרום לרעב לחמך: ישעי' נח

דרש ר' יהודה בר שלום כשם שמזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה כך חסרונותיו של אדם קצובים לו מר"ה וכה הלא פרום לרעב לחמך לא זכה ועניים מרודים תביא בית כי הא דבני אחתיה דריב"ו חוא להו בחלמא דבעו מיחסר שבעה מאה דינרין עשינהו ושקל מיניהו לצדקה פש גביהו שיבסר דינרי כי מטא מעלי יומא דכפורי שדרו דבי קיסר שקלינהו אמר להו רבן יוחנן בן זכאי לא תדחלו שבסר דינרי גביכו שקלינהו מיניכו אמרו ליה מנא ידעת אמר להו הכי חזאי לכו בחלמא אמרו ליה אמאי לא אמרת לן דניתבינהו אמר להו אמינא כי היכי דתעבדו עזיכו לאוכפויי מלא בדנריס ר"מ

שמזונותיו של אדם זכר זיתפרכס ממכו: חסרונותיו הפסד זעתיד להפסיד: וכה למזל טוב יתן לאותו קסרון לעכייס: חזא להו בחלמא דמולאי יה"כ: דבעו מיחסר ז' מאה דינרי נאותה זכה: שקל מנייהו צדקה כל הזכה היה כופן בדנריס וגבה מהם לדקה: פש גבייהו ערב ר"ה זיבסר דיכרי מלא כתכו לצדקה מזבע מאה דיכרים: לא תדחלו למפסד יותר: אמאי לא אמרת לן מתקלה זכך קלמת והייכו כותכין הכל:

מצוה לשמה רב פפא הוה קא סליק בדרגא
אישתמיט כרעיה בעי למיפל חלש דעתיה אמר
השתא כן איחייב מאן דסני לן *כמחללי שבתות
וכעובדי ע"ז א"ל חייא בר רב מדפתי לרב פפא
שמא עני בא לידך ולא פרנסתו דתניא ר' יהושע
בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה
כאלו עובד ע"ז כתיב הבא *השמר לך פן יהיה
דבר עם לבבך בליעל וכתיב התם *יצאו אנשים
בני בליעל מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז:
תניא א"ר (אליעזר) [אלעזר] בר' יוסי כל צדקה
וחסד שישראל עושים בעה"ז שלום גדול
ופרקליטין גדולים בין ישראל לאביהם שבשמים
שנא' *כה אמר ה' אל תבא בית מרזח ואל תלך
לספוד ואל תנוד להם כי אספתי את שלומי מאת
העם הזה נאם ה' את החסד ואת הרחמים. חסד
זה גמילות חסדים. רחמים זו צדקה. תניא ר'
יהודה אומר גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה
שנא' *כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי

נליעל כתוב ג"כ על שקר עבירה דק מלו ב' יש ללמוד זה מזה ושני' השוכח לי דן קומי כמחלל וכו' רש"י דברי' טו ס"ס יג יג ס"ס ירמי' טו ישעי' נו

השתא כן חס נפלתי: אחייב מאן דסני לן כמחללי שבתות קללתו נקנרו: מחללי שבחות ועובדי ע"ז נסקילה ואמר מר מי שכתקייב סקילה אי כופל מן הגג אי קיים דורסתו דמי לסקילה
דתכן בית הסקילה היה גבוה ג' קומות:
פרקליטין מלילי יומר של מלאכי השרת: כי אספתי את שלומי
(מן) [מאת] העם הזה ומהו השלום את הקשר ואת

קרובה ישועתי לבא [וצדקתי להגלות]. הוא היה
אומר עשרה דברים קשים נבראו בעולם הר קשה
ברול מחתכו ברול קשה אש מפעפע אש קשה
מים מכבין אותו מים קשים עבים סובלים אותם
עבים קשים רוח מפורתן רוח קשה גוף סובלו
גוף קשה פחד שוברו. פחד קשה יין מפיגו. יין
קשה שינה מפכחתו ומיתה קשה מכולם. וצדקה
מצלת מן המיתה שנא' *וצדקה תציל ממות:
דרש ר' דוסתאי בר' ינאי בא וראה שלא כמדת
הקב"ה מדת ב"ו מדת ב"ו אדם מבי' דורון
גדול למלך ספק מקבלים אותו ממנו ספק אין
מקבלים אותו ממנו ואם תמצא לומר מקבלים
אותו ממנו ספק רואה פני המלך ספק אינו רואה
והקב"ה אינו כן אדם נותן פרוטה לעני וזוכה
ומקבל פני שכינה שנא' *אני בצדק אחזה פניך
אשבע בהקיץ תמונתך ר' אלעזר יהיב פרוטה
לעני והדר מצלי אמר כתיב אני בצדק אחזה
פניך מאי אשבעה בהקיץ תמונתך אמר רב נחמן
בר יצחק אלו תלמידי חכמים שמנדדין שינה
מעיניהם בעה"ז והקב"ה משביען מזיו השכינה
לעה"ב. א"ר יוחנן מ"ד *מלוה ה' חונן דל אלמלא
הרקמי' שהיו רגילין לעשות (ויקרא עושין): מפעפעו מרככו:
הגוף סובלו כל הגוף מלא רוק:
אני בצדק תקלה ואח"כ לחזות פניך נתפלה: אשבעה בהקיץ
תמונתך בשכר הקלה תזנעה תמונתך: מלוה ה' חונן דל

כי השינה מחת מזיס נמיתה ר"ל ומצלי ד מס תלים יו ע"פ המשל דלעיל כמדת ב"ו שמניח דורון למלך ואח"כ מבקש על נפשו ומצלי יש

מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול עבד לוה לאיש מלוה:

טו א"ר חייא בר אבא (אמר) ר' יוחנן [רמי] כתיב *לא יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממות וכתי' *לא יועיל אוצרות רשע וצדקה תציל ממות ב' צדקות הללו למה אחת שמצלת מדינה של גיהנם ואחת שמצלת ממיתה משונה ואיזה היא שמצלת מדינה של גיהנם ההוא דכתיב ביה עברה דכתיב *יום עברה היום ההוא ואיזו היא שמצלת ממיתה משונה *נותנה ואינו יודע למי נותנה נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה. נותנה ואינו יודע למי נותנה לאפוקי מדמר עוקבא. נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה לאפוקי מדר' אבא ואלא היכי ליעבד ליתבה לארנקי של צדקה מתיבי מה יעשה אדם ויהיו לו בנים [וכרים] ר' אלעזר אומר יפזר מעותיו לעניים ר' יהושע (בן קרחה)

סם
סם יק
סם '
נפכיה ק
סם ע"ג
כתובות פ"ו וע"ש רמ"ק

המוכן לאיש מלוה להקב"ה וכתיב עבד לוה לאיש מלוה: ואיזו היא צדקה המצלת מדינה של גיהנם כלו' איזו מן המקראות הללו מצינו מדין גיהנם לומר שכתב בו לא יועיל הון ביום עברה: נותנה ואינו יודע למי נותנה כדמסיים בסיפא יתכנה לכיס של לקה: דמר עוקבא ודר' אבא בפ' כתובות מר עוקבא הוה שדי לקד עכיל בשבועתיה כל יומא ד' זוזי בלכורא דשבא והעכי ליכו יודע מי כותבה והוא יודע מי כוטלה ור' חנא הוה לייר בסודריה ושדי לשקוריה וממליא כפשיה דיכי עכיי והעכי

אומר ישמח את אשתו בדבר מצוה ר' אליעזר בן יעקב אומר לא יתן אדם פרוטה לתוך ארנקי של צדקה אלא א"כ ממונה עליה כר' חנניא בן תרדיון כי קאמרינן דממונה עליה כר' חנניא בן תרדיון א"ר אבהו אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע במה תרומם קרן ישראל א"ל בכי תשא. וא"ר אבהו שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כחה של צדקה אמר להם באו וראו מה פירש דוד אבא *פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום תלי' קיב בכבוד. (רבא) [ר' אבא] אמר מהכא *הוא יעצי' לג מרומים ישכון מצודת סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים מה טעם הוא מרומים ישכון מצודת סלעים משגבו משום דלחמו נתן ומימיו נאמנים:

וא"ר אבהו שאלו את שלמה בן דוד אי והו בן טז העה"ב אמר להם כל *שכנגד זקניו כבוד סס כי הא דיוסף בריה דר' יהושע (בן לוי) חליש יעצי' כד ואיתנגיד א"ל אבוה מאי חזית א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה א"ל עולם כוטלה ויודע מי כוטלה והוא לכו יודע למי כותכה: בדבר מצוה לפני תמים: א"ל בכי תשא סס נשת לשת את רחשס נהגבה' קץ מהס כופר לנדק':

כנגד זקניו כבוד חותס שקולקיס להס כנוד נעה"ז מקמת זכמת זקנתס: עליונים למטה חותס שהס עליוכיס כאן מקמת עשר' רחיתי שס [שהס] למטה: ותחתונים למעלה

ברור ראיה א"ל אנן היכי איתנן א"ל כי היכי דאיתנן הכא איתנן התם ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין כל בריה יכול לעמוד במחיצתן מאן נינהו אילימא ר"ע וחביריו משום הרוגי מלכות ותו לא פשיטא דהא איכא מעשים טובים בלאו הכי נמי לא אלא הרוגי לוד*:

כי עיקי הלמוד הוא מכתיבת יד ולכך נקיטו ת"ח סופרים רש"י *ע"פ שלין תלמודו בידו ן סס חשלי יד ס"נ ז עזרא ו דלשון גדולה היינו נאמרים רש"י ל"ל טוריכוס רופוס

תניא אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו בני מהו שאמר הכתוב *צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת נענה ר' אליעזר ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב *ומי כעמך (ישראל) [כישראל] גוי אחד בארץ וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שהנכרים עושין חטאת הוא להם שאין עושין אלא להתגדל בו שנא' *די להון מהקרבין ניחוחין לאלהא שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי ומאן דעביד הכי לאו מעליותא היא

רחיתי עניים שהם ביניכו שפלים ושם רחיתים קטונים: ואנן בני תורה היכי ליתכן היקף ים קטינותיכו: כי היכי דאיתנן הכא קטונים וכבדים הכי ליתכן התם: הרוגי מלכות ותו לא כלו' הך מילתא לקוליה הוא להאי דהו שנהרגו על קדושת השם ותו לא הוא נהו: הרוגי לוד ליליכוס ופפוס לקיס שהרגן

והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיהיו בני
או בשביל שאוכה לחיי העה"ב ת"ש צדיק גמור
ל"ק כאן בישראל כאן בנכרים נענה ר' יהושע
ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי
כעמך ישראל גוי אחד בארץ וחסד לאומים
חטאת כל צדקה וחסד שהנכרים עושין חטאת
הוא להם לפי שאין עושין אלא כדי שתמשך
מלכותן שנא' *להן מלכא מלכי ישפר עלך וגו'
הן תהוי ארכא לשלותך נענה רבן גמליאל ואמר
צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך
ישראל גוי אחד בארץ וחסד לאומים חטאת כל
צדקה וחסד שהנכרים עושין חטאת הוא להם
לפי שאין עושין אלא להתייהר בו וכל המתייהר
נופל בגיהנם שנאמר *זד ויהיר לץ שמו עושה
בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם שנא' *יום
עברה היום ההוא אמר ר"ג עדיין צריכין אנו
למודעי ר' אליעזר המודעי אומר צדקה תרומם
גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך וגו' וחסד
לאומים חטאת כל צדקה וחסד שהנכרים עושים

יש להקשות ומי מיכא מיידי דלכבדי מסור ולישראל שליודו"ק רש"י דכיפל ד

ומלי כף נפכיה ק

הרי זה צדיק גמור בדבר זה ובמקבה זו: כאן בישראל כאן
באוה"ע ישראל לעתם לשמים בין יקיה בין לח יקיה אין
מהרהרין אחר מדת הדין אבל אוה"ע אינו כותן אלא על מנת
כן ואם לא מתקרט: יום עברה היום ההוא ביום הדין מזמני
בגיהנם לפניה: המודעי מהר המודעית היה:

חטא הוא להם לפי שאין עושים אלא לחרף אותנו
ירמיס מ בן שנא' *ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם
לה' ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה
נענה ר' נחוניא בן הקנה ואמר צדקה תרומם
גוי אלו ישראל וחסד נמי ולאומים חטאת אמר
להם רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו נראין דברי ר'
נחוניא בן הקנה מדברי ומדבריכם שהוא נותן
צדקה וחסד לישראל ולאומים חטאת מדקאמר
מדברי מכלל דהוא נמי אמר מאי היא דתניא אמר
ריב"ז כשם שחטאת מכפר על ישראל (לעה"ב)
כך צדקה וחסד מכפרין על אוה"ע (בעה"ז):

יח **איפרא** הורמיז אמיה דשבור מלכא שדרה ד'
מאה ארנקי דדינרי לקמיה דרבי אמי
ולא קבלינהו שדרתינהו לקמיה דרבא וקבלינהו
[משום שלום מלכות שמע רבי אמי ואקפיד אמ' ליה
ישעי' כו ליה *ביבוש קצירה תשברנה וגו' ורבא משום שלום
מלכות ור' אמי נמי משום שלום מלכות דאיבעי לי'
למפלגינהו לעניי אוה"ע ורבא נמי לעניי אוה"ע היבינהו
יא ור' אמי דאיקפד הוא *דלא סיימוה קמי'] תניא

ויעש ה' כאשר דבר וגו' כנוהגין קלקר ליה לירמיה
כשהיה מגלה את ישראל לבבל:

[ביבוש קצירה חשברנה כשתבלה זכות שבידם ויבוא לקלוקית
מעשה לדקה שלהם אז ישברו: דלא סיימוה קמי' דר'
אמי דלעניי אוה"ע קלקן רבא והכך דקמרן לעיל דשדרא נמי

אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה פעם אחת באתה אשה אחת ועמדה לפניו בשני בצורת אמרה לו רבי פרנסני אמר לה העבודה אין בקופה של צדקה כלום אמרה לו רבי אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים עמד ופרנסה משלו לימים חלה בנימין הצדיק ונטה למות אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות [הללו מיד קרעו לו גזר דינו] תנא הוסיפו על שנותיו כ"ב שנים:

ת"ר מעשה במונבז המלך שבובו אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת וחברו עליו

יט

סם

לפירש הורמיז למלוה רבה מצוס שלוס מלכות קבליכהו ולא לפצר לילקן לעכיי חוה"ע דלסור לגכוד דעת הבריות ולפי' דעתו של ככרי לבל בטעות המתלקות לעכיים לין גכיבת דעת בב"ל פ' דליכהו כמי ידעי שישראל רגילין לפרכס עכיי ככרים כדאמרי' בסס' גיטין מפרכסין עכיי ככרים עס עכיי ישראל מפני דרכי שלוס]: אתה אמרת וכו' מתורתך למדתו לפיכך בנרא לבס יקידי לומר לך כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא וכתיב קול דמי אחיך דמו ודס זרעיותיו אף כשאתה מקיים ודי אחיך עמך הן מעלים על ידך קייו ודיי זרעיותיו שמדה טובה מרובה ממדת פורעכות לעולס:

גר היה והכי איתא בב"ר פ' לך לך ובס"י רפ"ח

מונבז המלך בבה של הילכי המלכה מזרע מחמוכאים:

אחיו ובית אביו ואמרו לו אבותיך גנזו אוצרות
והוסיפו על של אבותם ואתה בובות אוצרותיך
ואוצרות אבותיך אמר להם אבותי גנזו אוצרות
תלי' פה למטה ואני גנזתי אוצרות למעלה שנא' *אמת
מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. אבותי גנזו
במקום שהיד שולטת בו ואני גנזתי במקום שאין
זם פט היד שולטת בו שנא' *צדק ומשפט מכון כסאך.
אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות ואני גנזתי
ישעי' ג דבר שעושה פירות שנ' *אמרו צדיק כי טוב כי פרי
מעלליהם יאכלו אבותי גנזו אוצרות ממון ואני גנזתי
ומלי יח אוצרות נפשות שנא' *פרי צדיק עץ חיים ולוקח
נפשות חכם. אבותי גנזו לאחרי' ואני גנזתי לעצמי
דברי' כד שנא' *ולך תהיה צדקה. אבותי גנזו לעה"ז ואני גנזתי
ישעי' נח לעה"ב שנא' *והלך לפניך צדקך כבוד ה' *יאספך:

כ א"ר אבדימי דמן חיפה מיום שחרב בהמ"ק נטלה
יב נבואה מן הנביאים ונתנה לחכמים אטו חכם
*שלסיפ' לאו נביא הוא ה"ק אע"פ שנטלה מן הנביאים
היא ויתת
נדיקים כשאמת מארץ תצמח לף מזמים כשקף הלדק לשלם גמול:
רש"י נשקף מביט כמו כשקפה ותינב כלו' זכות לדקה מביט ומסתכל
למטה: מכון כסאך גכיותן תקת מכון הכסא: דבר שעושה
פירות והקרן קיים לעוה"ב והפירות לוכל בעוה"ז שכא' כי פרי
מעלליהם יאכלו:

אטו חכם לאו נביא וכי אין חכם רשוי להיות כביא דקאמרת
כיטלה כנוחה מן הכביאים וכתנה לחכמים מכלל דמעיקרא
לא היתה כנוחה לחכמים. ה"ק אע"פ שנטלה מן הנביאים

מן החכמים לא נטלה. אמר אמימר וחכם
עדיף מנביא שנא' *ונביא לבב חכמה מי נתלה תליס ג
במי הוי אומר קטן נתלה בגדול אמר אביי
תדע דאמר גברא רבה מלתא ומתאמר' משמיה
דגברא רבה אחרינא כותיה אמר רבא מאי קושיא
דלמא תרוייהו בני חד מולא נינהו אלא אמר
רבא תדע דאמר גברא רבה מלתא ומתאמרה
*משמיה דר' עקיבא בן יוסף כותיה אמר רב סס ע"ב
אשי מאי קושיא דלמא להא מלתא בר מזליה
דר"ע הוא אלא אמר רב אשי תדע דאמר גברא
רבה מלתא ומתאמרה הלכה למשה מסיני כותיה
ודלמא כסומא באדובה ולאו טעמא קאמר בה
א"ר יוחנן מיום שחרב בהמ"ק נטלה נבואה מן הר"ן דרוס
הנביאים ונתנה לשוטים ולתינוקות. שוטים מאי י"נ
היא כי הא דמר בר רב אשי הוה קאי בריסתקא
דמחווא שמעיה להההוא שוטה דקאמר ריש
מחיבתא דמליך במתא מחסיא השתא

סלקים קמיס מן הקמיס לא כטלה: ונביא ים לו לנב
קמה: תדע סלא כטלה מן הקמיס: משמיה דר"ע
כוותיה וליכא למימר דכי קד מזלא כיקהו סהדי ר"ע קמס
ממנו הרנה: ולאו טעמא קאמר דמילתיה וכיון דאסר
טעמא לין זה כסומא שמכוון ליכד בקרובה בעלמא
אלא סברת הלב היא הבאה לו בנבואה וזכה להסכי' להלכה למשה
מסיני: בריסתק' שוק רחוב הרגיס: דמליך במתא מחסיא

טביומי חתים אמר מאן חתים בכולהו רבנן טביומי
אנא ש"מ לדידי קיימא לי שעתא קם אתא עד דאתא
אימנו רבנן עליה דרב אחא מדפתי לאותבידה
ברישא כד שמעי דאתא (בעי למיפתח רב אחא
מדפתי) שדרו ווגא דרבנן לגביה לאמלוכי ביה
עכבינהו שדרו ווגא אחרינא עכבינהו עד דמלו
לסמיכה נדיכין ג' ולמכותו לקמ יציב נדיכין עשר' נסף' יוחסין
בי עשרה ופתח איהו ותנא [ודרש] לפי שאין
פותחין בכלה פחות מעשרה קרי רב אחא מדפתי
אנפשיה כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו
וכל המטיבין לו לא במהרה מריעין לו (ולאו
מלתא היא אגב צערא דנפשי' קאמר) תינוקות
מאי היא כי הא דברתיה דרב חסדא הוה יתבא
בכנפיה דאבוה ויתבי קמיה רבא ורמי בר חמא
אמר לה מאן בעית מיניהו אמרה ליה תרוויהו
אמר רבא ואנא בתרא:

כא סם ליוב יח סחות כו

אמר רב אבדימי דמן חיפה קודם שאכל אדם
ושתה יש לו שני לבבות לאחר שאכל
ושתה אין לו אלא לב אחד שנאמ' *ואיש נבוב
ולבב וכתיב *נבוב לוחות ומתרגמינן חליל לוחין

טעתיך להיות רקם יציב' עכסיו: טביומי חתים כסחות' בקברת
קותם שמו טביומי: קיימא לי שעתא מזל: שדרו ווגא
דרבנן לגביה דמר בר רב חסי: לאמלוכי ביה ליטול עלה
[ורשות] להמליך את רב חסא: פתח ותנא וכעשה רקם יציבה:
כל המריעין לו כו' כלומר הוחיל וכדקית השעה לא ימליכוני עוד:
איש נבוב כשהוא קלול בלא כריסו מלאה: ולבב כמה לנבות

אמר רב הונא בריה דרב יהושע הרגיל ביין
אפילו לבו אטום כבתולה יין מפקחו *שנ' *ותירוש זכריה ט
ינובב בתולות:

ת"ר מדביק אדם תורה נביאים וכתובים כאחד יג
דברי ר"מ ר' יהודה אומר תורה בפני עצמה ע"ב
נביאים בפני עצמן וכתובים בפני עצמן וחכמים
אומרים כל אחד ואחד בפני עצמו וא"ר יהודה
מעשה בביתום בן וונין שהיו לו ח' נביאים
מדובקין כאחד ע"פ ראב"ע וי"א לא היו לו אלא
א' אחד בפני עצמו אמר רבי מעשה והביאו לפנינו
תורה נביאים וכתובים מדובקין כאחד והכשרנום:

ת"ר אין עושין ספר תורה לא ארכו יותר על יד
הקיפו ולא הקיפו יותר מעל ארכו שאלו את
רבי שיעור ס"ת בכמה א"ל בגויל ו' בקלף איני
יודע רב הונא כתב שבעין ספרי דאוריתא ולא
אתרמי ליה אלא חד רב אחא בר יעקב כתב חד

אלינו מסכים לדעת שלמה: ינובב בתולות את לב חטוס
כבתולה עוזה כנוד וקלול:

כל אחד ואחד בפני עצמו כל ספר וספר של נביאים וכתובים
לריך להיות כרך לעלמו: בביתום כו' ח' נביאים כל ספרי
נביאים ק' הן:

שיעור ספר תורה בכמה קרבו מנעיך להו: בגויל שהוא עב
והקיפו גדול לריך ו' טפחים זו היא מדה להיותה (גומרת)
[כגמר] ו' טפחים [היקף נכתב ניכוי]: ולא אתרמי ליה

אמשכא דעגלא ואתרמי ליה והבו ביה רבנן
עיניהו ונח נפשיה אמרו ליה רבנן לרב המנונא
דנריס לג כתב ר' אמי ת' ס"ת א"ל דילמא *תורה צוה לנו
משה כתב א"ל רבא לר' זירא נטע ר' ינאי ת'
כרמי א"ל דילמא שתים כנגד שתים וא' יוצא ונב:
כב תניא ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו ואמה
סס וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו באמה של
ששה טפחים והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה
ועביין ג' ומונחות לאורכו של ארון וכמה לוחות
אוכלות בארון שנים עשר טפחים נשתיירו שם
שלשה טפחים צא מהם טפח מחצה לכותל
זה ומחצה לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים
מ"מ שבהם ס"ת מונח שנא' *אין בארון רק שני לוחות
אבנים אשר הניח שם משה בחורב מאי אין
בארון רק מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר

לארכו כהיקפו: (אתרמי ליה לארכי כהקיפו): דילמא תורה
צוה לנו משה כתב ת' פעמים לגלל ת' ספרים לין פנאי לאדם
ל' לכתוב: ב' כנגד ב' ג' גפניס כנגד ג' ולקד יולא זכה נכה
קרוי כרם וכו':
לארכו של ארון זו לגלל זו: אוכלות תופסות כך לשון משנה
לוכל נדרום לאמה לקת גבי יסוד מזנק ולף בלשון מקרא
כי יאכלו לתיקים נס' יקוקלל: צא מהם טפח לעובי הכתלים
שהרי מנקוב כמדד לאמתים ולקל לארכו: ספר תורה שכתב משה
נרמ' דנ"ל לכמו שנאמר ויכתוב משה לת התורה וגו': *אך ורק שני מיעוטין
לין ורק

מיעוט אלא לרבות ס"ת המונח שם פרנסתו ארון לארכו צא ופרנם ארון לרחבו כמה לוחות אוכלות בארון ששה טפחים נשתיירו שם ג' טפחים צא מהם טפח מחצה לכותל זה ומחצה לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים שלא יהא ס"ת נכנס ויוצא כשהוא דחוק דברי ר"מ ר' יהודה אומר באמה בת חמשה טפחים והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה מונחות בארכו של ארון כמה לוחות אוכלות בארון י"ב טפחים נשתייר שם חצי טפח אצבע לכותל זה ואצבע לכותל זה פרנסתו ארון לארכו צא ופרנם [ארון] לרחבו כמה לוחות *אוכלות בארון ששה טפחים נשתייר כ"ק מוגדות שם טפח ומחצה צא מהן חצי טפח אצבע ומחצה לכותל זה ואצבע ומחצה לכותל זה נשתייר שם טפח ששם עמודים עומדים שנא' *אפריון עשה שה"ש ג

הס: שבהם ס"ת מונח לרחבו לרקבו של ארון: פרנסתו ארון לארכו כלומר מלאת כל קללו לארכו ופירצת לרבי מדתו: ששה טפחים (כמדת) [נמדת] רקבן: כדי שלא יהא ס"ת וכו' כלו' לא היה לריך להיות רקבו כל כך חלל בזכיל ס"ת המוכן לרחבו לרוחב הארון שלא יהא נכנס ויולא בדוחק: [ר"י אומר מדת הארון בחמה של ה' טפחים היתה ר"י לטעמיה דקאמר לחת כלים בת ה': מונחות לארכו של ארון מוטלת על רקבן ולא על קודן]: אצבע לכותל זה שהטפח ל' חלבעות ולמאן דגרים חלבע ומקלה בחלבע קטנה קאמר שהטפח ל' חלבעות בגודל וה' בחלבע ו' בקטנה: שהו עמודים עומדים ג' עמודי כסף כמין

שה"ש ג לו המלך שלמה מעצי הלבנון (וכתיב) *עמודיו
עשה כסף וגו' וארגז ששיגרו [בו] פלשתים דורון
ז"ח ו לאלהי ישראל מונח שם בצדו שנא' *ואת כלי
הזהב אשר השיבותם לו [אשם] תשימו בארגז
דברי' לא מצדו ועליו ס"ת מונח שנא' *ושמתם אותו מצד
הארון מצדו מונח ולא בתוכו תא מה אני מקיים
שם ע"ב אין בארון רק לרבות *שברי לוחות שמונחות
בארון מנלן מדרב הונא דאמר רב הונא מ"ד
ז"נ ו *אשר נקרא שם שם ה' צבאות יושב הכרובים
עליו מלמד שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון
ואידך ההוא מבעי ליה לכדר' יוחנן דא"ר יוחנן א"ר
שמעון בן יוחאי מלמד שהשם וכל כנוייו מונחים
בארון ואידך נמי מבעי לי' להכי אין ה"נ אלא שברי
לוחות מונחי' בארון מנ"ל נפקא ליה מדתני רב יוסף
דברים י דתני רב יוסף *אשר שברת ושמתם בארון מלמד
שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון ואידך ההוא
מיבעי ליה לכדריש לקיש דאר"ל אשר שברת
א"ל הקב"ה למשה יישר כחך ששברת:

עמודי ס"ת צוכצים לאדכו והלוקות ציכיהס צכא' עמודיו עצה
כסף: מונח שם בצדו צל אדון: ועליו ס"ת מונח ואמריכן
לקמן דמעיקרא היה מוכיח צדף היולא מן האדון: שברי לוחות
מונחים תחת הלוקות: שם שם תרי זימני כתיבי ללוקות ולצברי
לוקות: אשר שברת קרא יתירה הוא למסמכיה לוצמתס
לדרשה: יישר כחך ללמדך שהוא מן הצדדים שעצה מצה מדעתו
והסכימה דעתו לדעת המקום:

ת"ר סדרן של נביאים יהושע. שופטים. שמואל כג
מלכים. ירמיה. יחזקאל. ישעיה. תרי עשר. סה
מכדי הושע קדים דכתיב *תחלת דבר ה' בהושע הוסע ק
וכי עם הושע דבר תחלה והלא ממשה ועד
הושע כמה נביאים היו וא"ר יוחנן שהיה תחלה
לארבעה נביאים שנתנבאו באותו פרק ואלו הם
הושע ישעיה. עמוס ומיכה. ולקדמיה להושע
ברישא כיון דכתיב נבואתיה גבי חגי וכריה
ומלאכי ואינהו סוף נביאים הוו חשיב ליה בהדייהו
ולכתבידה לחודיה ולקדמיהו אידי דווטרי
מירכם מכדי ישעיה קדים לירמיה [ויחזקאל]
לקדים לישעיה ברישא כיון דמלכים סופיה חרבנא
וירמיה כוליה חרבנא ויחזקאל רישיה חרבנא
וסיפיה נחמתא וישעיה כוליה נחמתא סמכינן
חרבנא לחרבנא ונחמתא לנחמתא:

(ת"ר) סדרן של כתובים רות. תהלים. איוב. כד
שנתנבאו באותו הפרק דימי לותס המלכים עוזיה יותס לקז סה
יחזקיה בלרנעה כניליס הללו כתיב כן קוץ ממיכה
שלח היה דימי עוזיהו לגבל היה דימי יותס לקז יחזקיה: חגי
זכריה ומלאכי סופן של כניליס שהס היו נדית שכי נשכת שתיס
לדריום הלקרון: ישעיה קדים לירמיה ויחזקאל שהרי יעשיה
דימי עוזיה וירמיה דימי יחזיהו ונכיו כתכנלו בירושלים ויחזקאל
בגולה דימי לדקיהו:

רות תהלים ואיוב כו' רות קדמה דימי שפוט השופטים תהלים

משלי. קהלת. שיר השירים. קינות. דניאל. ומגלת אסתר. עזרא. דברי הימים. ולמ"ד איוב בימי משה היה לקדמיה לאיוב ברישא אתחולי פורענותא לא מתחלינן. רות נמי פורענותא הוה פורענותא דאית ליה אחריתי דא"ר יוחנן למה נקרא שמה רות שיצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ובתושבחות. ומי כתבן משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב. ויהושע כתב ספרו ושמונה פסוקי' שבתורה. שמואל כתב ספרו וספר שופטים ורות. דוד כתב ספר תהלים ע"י עשרה זקנים

דוד למרן והוא קדם לקיומ כמ"ד בימי מלכת צדק הי' וחק"כ ג' ספרי אלמ': משלי קהלת שכיה' ספרי קכמ': שיר השירי' כרק' נעיכי שאמרו לעת זקנתו: קינות ירמיה למרן שהיה לקה אלמ': דניא לקה ירמיה בימי כ"כ נבולה: אסתר לקריו בימי לקצורום: עזרא לקריו בימי לריום הסכי שעמד לקה לקצורו': ולמ"ד איוב בימי משה היה לקמן: רות נמי פורענותא היא רעב וגלות ומיתת לאימלך וכניו: דאית ליה אחרית סוף הפורענות כהפך לאקרית ותקוה שילא דוד מצס: ופרשת בלעם כנוחתו ומצליו לע"פ שאינן נזכרי מצה ותורתו וסדר מעשיו. וח' פסוקים מן ויאמ צס מצה עד סוף הספר: שמואל כתב ספרו ושופטי' שכולן קדמו לי ועמד וכתב ספרן ומה שעלתה לישראל בימיהס וכן רות שהיתה בימי השופטים: ע"י עשרה זקנים כתב בו דברי' שאמרו זקניס הללו שהיו לפניו וים (שיהיו) [שהיו] בימיו כגון אסף והימן וידותון [מן] הלויס המזוררים:

ע"י אדם הראשון. וע"י מלכי צדק וע"י אברהם
וע"י משה. וע"י הימן וע"י ידותון וע"י אסף.
*וע"י שלשה בני קרח. ירמיה כתב כספרו וספר מלכים וקינות. חזקיהו וסיעתו כתבו ישעיה משלי ושיר השירים וקהלת. אנשי כנסת הגדולה כתבו יחזקאל תרי עשר דניאל ומגלת אסתר.

טו
עיין בחידושי הלכות

על ידי אדם הראשון כגון גלמי ראו עיניך ולי מה יקרו רעיך אל אדם הראשון כמה הוא אומר: על ידי מלכי צדק כאשר ה' לאלוקי צדק לימיני וכל המזמור: וע"י אברהם כדאמרינן לקמן ליתן החזקי זה אברהם: וע"י משה תפלה למשה איש האלהים וכל י"ח מזמורים כאלרן: וע"י הימן משכיל להימן: וע"י ידותון למנצח לידותון: חזקיה וסיעתו בכי לורו שהאריכו ימים אחריו: כתבו ישעיה שהרבו מכאה ולא כתב ספרו אלא היו הכניאים כותבין ספריהם אלא לפני מיתתן: משלי וקהלת דכתיב בס' משלי אשר העתיקו אנשי חזקיה וגו' ועל שם שחזקיה גרם להם לעסוק בתורה כדאמרי' בפ' אלו נאמרין על פתח בהמ"ד וכו' נקרא [הדבר] על שמו: אנשי כנסת הגדולה הגי זכריה ומלאכי ומרדכי וזרובבל וחבריהם: כתבו ספר יחזקאל שכתבוהו בגולה ואיכי יודע למה לא כתבו יחזקאל בעצמו אם לא מפני שאלא כיתכה בגולה ליכתב בחולה לארץ ובתבוה אלו לאחר שבאו לארץ. וכן ספר דניאל שהיה בגולה וכן מגלת אסתר: ושנים עשר נביאים מתוך שהיו בגולותיהן קטנות לא כתבום הנביאים עצמן אלא אלא ספרו ובאו הגי זכריה ומלאכי ורבו שרה"ק מסתלקת שהם היו נביאים האחרונים ועמדו וכתבו בגולותיהם ולרבו בגולות

עורא כתב ספרו ויחס של דברי הימים עד לו.
מסייע ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב לא
עלה עזרא מבבל עד שיחס עצמו ועלה ומאן
אסקיה נחמיה בן חכליה:

כה **אמר** מר יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים
שבתור' תניא כמ"ד שמונה פסוקים שבתורה
דניי' לד יהושע כתבם דתניא *וימת שם משה עבד ה'
אפשר משה מת וכתב וימת אלא עד כאן כתב
משה מכאן ואילך כתב יהושע דברי ר' יהודה
ואמרי לה ר' נחמיה א"ל ר' שמעון אפשר ס"ת
שם לא חסר אות אחת וכתיב *לקוח את ספר התורה
הזה אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר
וכותב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב
ירמי' לו בדמע כמו שנ' להלן *ויאמ' להם ברוך מפיו יקרא
אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר
בדיו כמאן אולא הא דא"ר יהושע בר אבא אמר
רב גידל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה יחיד

הקטנות עמס ועזקוס ספר גדול שלח יחנדו מתוך קטנס: עד
לו עד שייקס לעלמו: מסייע לי' כו' עד שייחם לעצמו שכתב
דברי הימים עד שייקס בו את עלמו: ומאן אסקיה מי סיימו:
תניא כמ"ד וכו' [כל] הך דקתני לעיל יהושע כתב ספרו ושמונה
פסוקים שבתורה אתיא כי האי תנא דלקמיה דאמר כמי
יהושע כתבן: דתניא פלוגתא דתנאי דהאי וימת שם משה וגו':
כמו שנא' להלן וכו' שכולה מלתא קאי דקאמר הקב"ה לומר

קורא אותן נימא רבי יהודה היא ודלא כר' שמעון
אפילו תימא ר"ש הואיל ואישתני אישתני. יהושע
כתב ספרו והכתיב *וימת יהושע וגו' דאסקיה יהושע כד
אלעזר והכתיב *ואלעזר בן אהרן מת דאסקיה סס
פנחס. שמואל כתב ספרו והכתיב *ושמואל מת ס"פ כח
דאסקיה גד החוזה ונתן הנביא. דוד כתב (ספרו)
[ספר תהלים] ע"י עשרה זקנים ולחשוב נמי
איתן האזרחי אמר רב איתן האזרחי הוא אברהם
כתיב הכא *איתן האזרחי וכתיב התם *מי העיר תלי' פט
ממזרח צדק יקראהו לרגליו (ס"ח) [ואימא יעקב ישעי' מא
דכתיב ביה *ויזרח לו השמש ההוא מבעיא ליה ירמי' לג
שמש שבאה בעבורו זרחה בעבורו]. קא חשיב
משה וקא חשיב הימן והאמר רב הימן זה משה.
כתיב הכא הימן וכתיב התם *בכל ביתי נאמן מדבר יב
הוא תרי הימן הוו משה כתב ספרו ופרשת בלעם

ומשה כותב כאן שמליכו שהכניסים כותבין מפי רבן: יחיד קורא
אותם כלו' אין מפסיקין ביניהם: לימא ר' יהודה היא דאמר לא
כתבן משה לפיכך כשתכו משאר התורה ולא כר"ש: הואיל
ואשתני לכתוב בדמע משתכי: ואימא יעקב וכו' לא גרסי' לה.
ל"א ה"ג במתניתא לעיל במניין דעשרה זקנים קא קתני אברהם
ומיתן האזרחי ולא קתני אסף דקסבר מג' בני קרח הוא: והאמר
רב הימן זה משה גבי ויקנא מכל האדם מיתן האזרחי והימן
וגו' [מיתמר וכן הך דהימן זה משה מהימן דההוא קרח מיתמר
דכתיב ביה והימן וכלכל וגו']: תרי הימן הוו משכיל להימן

ואיוב. מסייע ליה לר' לוי בר לחמא דא"ר לוי
איוב יט בר לחמא איוב בימי משה היה כתיב הכא *מי
שמות לג יתן אפוא ויכתבון מלי וכתיב התם *ובמה יודע
ויקרא כג אפוא ואימא בימי יצחק דכתיב ביה *מי אפוא.
בס מג ואימא בימי יעקב דכתיב ביה *אם כן איפוא
בס לג ואת עשו. ואימא בימי יוסף דכתיב ביה *איפה
איוב יט הם רועים לא ס"ד דכתיב *מי יתן בספר ויוחקו
דברי' לג ומשה איקרי מחוקק דכתיב *וירא ראשית לו כי
שם חלקת מחוקק. רבא אמר איוב בימי מרגלים
איוב א היה כתיב הכא *איש היה בארץ עוץ איוב שמו
במדב' יג וכתיב התם *היש בה עץ מי דמי התם עץ הכא
עוץ הכי קאמ' (אמ') [להו] משה (למרגלים ראו
אם) [לישראל] ישנו לאותו אדם ששנותיו ארוכות
כעץ ומגין על דורו כעץ:

כו יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב שמואל בר נחמני
בס ויתיב וקאמר איוב לא היה ולא נברא אלא
מויה מ"ג משל היה א"ל עליך אמר קרא *איש היה בארץ
פ' כ"ג עוץ איוב שמו א"ל אלא מעתה *ולרש אין כל
איוב א בי אם כבשה אחת קטנה וגו' מי הוה אלא משל
ס"ב יג

להזרקי הימן לקריכא הוה: ששנותיו כעץ איוב שהאריך
ימים רבים:

משל היה ללמוד הימכו תשובה למקטרגים על מדת הדין ושלין
לדם כתפס על נערו: איש היה חלמא הוה: אלא
מעתה ולרש אין כל וגו' וסיפיה לקרא ותהי לו לבת: מי הוה

בעלמא הוא הכא נמי משל בעלמא הוא א"ל
א"כ שמו ושם עירו למה לי ר' יוחנן ור' אלעזר
דאמרי תרוייהו איוב מעולי גולה היה ומדרשו
בטברי היה. מיתיבי ימי שנותיו של איוב משעה
שנכנסו ישראל למצרים ועד שעה שיצאו *אימא סס"נ
כמשעה שנכנסו ועד שעה שיצאו מיתיבי שבעה
נביאים נתנבאו לאוה"ע בלעם ואביו ואיוב ואליפז
התימני. ובלדד השוחי. וצופר הנעמתי. ואליהוא
בן ברכאל הבוזי. וליטעמיך אליהוא בן ברכאל
הבוזי ה"נ דלא מישראל הוה והא כתיב ממשפחת
רם אלא איתנבויי איתנבי לאוה"ע ה"נ איוב
איתנבויי איתנבי לאוה"ע אטו כלהו נביאי מי לא
אתנביאו לאוה"ע כולהו נביאי עיקר נביאותייהו
בישראל הני עיקר נביאותייהו לאוה"ע. מיתיבי
חסיד היה באוה"ע ואיוב שמו ולא בא לעולם אלא
כדי לקבל שכרו באו עליו יסורין התחיל מחרף
ומגדף כפל לו הקב"ה שכרו בעה"ז כדי לטורדו
מן העה"ב תנאי היא דתניא ר' אלעזר אומר איוב

מסוס לכתיב ותהי: אימא כמשעה שנכנסו וכו' ר"י אמר
לכתיב ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למאנה לפי שכותיו הוכפלו
לכתיב ויהי לאיוב לפקרי זאת מלה ולרבנים אמר למדנו שהיה
בן ע' כשנמלו יסורין עליו הרי ר"י ולעולם מעולי גולה הוה:
נתנבאו לאוה"ע שלמה נכרי היה: אליהוא על כרחיך מדיקסיה
קרי נשמו ושם אביו ושם משפחתו ישראל הוה *)ומ"ד ממשפחת

*) ועוד יש לומ' שהם שמות שקורא בו ישראל ולא שהי"ש רש"י:

ליון כו בימי שפוט השופטים היה שנ' *הן אתם כולכם
חויתם ולמה זה הבל תהבלו איזהו דור שכולה
הבל הוי אומר זה דורו של שפוט השופטים ר'
יהושע בן קרחה אומר איוב בימי אחשורוש היה
שם מג שנאמ' *ולא נמצאו נשים יפות כבנות איוב בכל
הארץ איזו דור שנתבקשו נשים יפות הוי אומר
זה דורו של אחשורוש. ואימא בימי דוד דכתי'
מ"ק ט ביה *יבקשו לאדני המלך נערה יפה התם בכל
גבול ישראל הכא בכל הארץ. ר' נתן אומר איוב
ליון ט בימי מלכת שבא היה שנא' *וחפול שבא ותקחם
שם וחכמים אומרים בימי כשדים היה שנ' *כשדים
שמו שלשה ראשים. וי"א בימי יעקב היה ודינה
שם נ בת יעקב נשא כתיב הכא *כדבר אחת הנבלות
רמז לב תדברי וכתי' *כי נבלה עשה בישראל וכולהו תנאי
סבירא להו דאיוב מישראל הוה לבר מי"א. דאי
סלקא דעתך מאוה"ע היה בתר דשביב משה מי

רס הייכו מנהם: שכולו הבל הטובים שבהן לא היו כלום כלאמריכן לקמן שהכשפט היה לו פתחון פה לשפוט את שופטו ומוכיחו: בימי מלכת שבא הוה ודאו גם גדול מכבדים עליו: בימי מלכות כשדים בימי נבוכד נאצר היה ודאו גם מבבא גדול עליו: וכלהו הני תנאי כו' מסקנא דתירוצא הוא דתרין לעיל תנאי הוא ההיא מתניתא לעיל ס"ל דכבני הוה והכי תנאי להא מתניתא כלהו סבירא להו דישראל הוה בר מי"א דלאמרי בימי יעקב הוה:

שרתה שכינה על אוה"ע והא אמר מר בקש משה שלא תשרה שכינה על אוה"ע ונתן לו שנאמר *ונפלינו אני ועמך: שמות לג

א"ר יוחנן דורו של איוב שטוף בומה היה שנ' כן *הן אתם כלכם חויתם ולמה זה הבל תהבלו סס וכתיב *שובי שובי ונחזה בך. אימא בנבואה ליוב כו דכתיב *חזון ישעי' בן אמוץ א"כ למה זה הבל ג"כ ו תהבלו ל"ל. וא"ר יוחנן מ"ד *ויהי בימי שפוט ישעיה ל השופטי' דור ששופט את שופטיו א"ל טול קיסם רות ל מבין שיניך א"ל טול קורה מבין עיניך א"ל *כספך ישעיה ל היה לסיגים א"ל *סבאך מהול במים א"ר שמואל סס בר נחמני א"ר יונתן כל האומר מלכת שבא אשה היתה אינו אלא טועה מאי מלכת שבא מלכותא דשבא *ויהי היום ויבאו בני האלהים ליוב ל להתיצב על ה' ויבא גם השטן גו' ויאמר ה' אל

והא אמר מר נפ"ק דנדרים: [ונפלינו וכנדלכו נלכתך עמכו מכל העמות]:

ונחזה בך לטון זמה הוא זה להסתכל בכתיס שהכבריס אומריס לישראל שובי לתורתיכו ותזכי עמכו: שופט את שופטיו שהיו השופטיס עלמס מקולקלין והיה פתקון פה לכשפט להוכיח לת מוכיקו שלס אומר לו השופט טול קיסס מבין שכיך הסתלק ופרוס מעבירה קטנה פלוכית שבידך יכול [זה] לומר לו טול קורה מבין עיכיך פרוס מעבירה קמורה שבידך: סבאך ייכך כמו אל תהי בסובאי יין: מהול מעורב וכן כל לטון הוללות שבתורה

השטן מאין תבא וגו' משוט בארץ ומהתהלך בה
אמר לפניו רבש"ע שטתי בכל העול' כולו ולא
ילקוט יג מצאתי נאמן כאברהם עבדך שאמרת לו *קום
התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה
ובשעה שבקש לקבור את שרה לא מצא מקום
לקבורה עד שקנה בארבע מאות שקל בסף ולא
איוב ט הרהר אחר מדותיך. *ויאמר ה' אל השטן השמת
לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו (בכל הארץ)
[בארץ] איש תם וישר וגו' מאי וסר מרע אמר
(רבה) [ר' אבא] בר שמואל איוב ותרן בממונו היה
מנהגו של עולם אדם נותן חצי פרוטה לחנוני
ואיוב ויתרה משלו:

כח א"ר יוחנן גדול הנאמר באיוב יותר ממה שנא'
סם באברהם דאלו באברהם כתיב *כי עתה
ילקוט כב ידעתי כי ירא אלהים אתה ואלו באיוב כתיב *איש
איוב ט תם וישר ירא אלהים וסר מרע *ויען השטן את
סם
ר"ל ה' ויאמר *החנם ירא איוב אלהים הלא אתה
מנחם שכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב

עבד ע"מ לשלם לקבל פרס מצ"ב בילקוט רמ"ז

לשון ערנוב: קום התהלך הייכו דקאמר ומהתהלך בה מאותו
שאמרת לו התהלך בארץ כי בה: ה"ג מנהג העולם אדם נותן
חצי פרוטה לחנוני מי שיש לו מלאכה מועטת לעשות אומר לפועל
קלי פרוטה לכי קנות לך וכלך מכל מקום ובקנה בפרוטה כבר
לו בלים ובקלוק ואיוב ויתרה לקלי השכי משלו וכותן לו כל הפרוטה
שהיה רע בעיניו לקלקל בדבר קל שאינו ממון:

מעש' ידיו ברכת ומקנהו פרץ בארץ מאי מעשה ידיו ברכת אמר רב שמואל בר רב יצחק כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך. מאי ומקנהו פרץ בארץ א"ר יוסי בר' חנינא מקנה של איוב (פרץ) [פרצו] גדרו של עולם מנהגו של עולם ואבים הורגים את העוים ומקנה של איוב העוים הורגים את הואבים. *ואולם שלח נא ידך וגו' ויאמר ה' אל השטן הנה כל אשר לו בידך רק אליו אל תשלח ידך וגו' ויהי היום ובניו ובנותיו אוכלים ושותים יין בבית אחיהם הבכור ומלאך בא אל איוב ויאמר הבקר היו חורשות והאתונות רועות על ידיהם מאי הבקר היו חורשות והאתונות רועות על ידיהם א"ר יוחנן מלמד שהטעימו הקב"ה לאיוב *מעין העה"ב:

טז שלמד שנגע חוכם בקונל גידסת הילקוט

*ויאמר ה' אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב וגו' ותסיתני בו לבלעו חנם א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול כאדם שמסיתין אותו וניסת. תנא יורד ומסית עולה ומשטין נוטל רשות ונוטל נשמה. *ויען כט השטן את ה' ויאמר עור בעד עור וגו' ויאמר ה' סס

איוב ב מורה מ"ג פרק כב סס

האתונות רועות כו' ע"י הנקר דרים ליה לקרא שאוכלות קזיז מתלם המעכה שהזרע לומק בשעתו: מעין העה"ב כדכתיב הרה ויולדת יקדיו הריון ולידה ניום לקל: ה"ג נמתכיתא תכא יורד ומתעה עולה ומרגיז נוטל רשות

אל השטן וגו' אך את נפשו שמור א"ר יצחק קשה צערו של שטן יותר משל איוב משל לאדם שאומר לעבדו שבור את החבית ושמור את יינה. א"ר שמעון בן לקיש הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות. הוא שטן דכתיב ויצא השטן. הוא יצר הרע דכתי' *רק אליו אל תשלח ידך וכתיב התם *רק רע כל היום. הוא מלאך המות דכתיב אך את נפשו שמור אלמא ביה קיימא מלחא: א"ר לוי שטן ופנינה לש"ש נתכונו שטן דחוייה להקב"ה דקא נטה בתר איוב אמר דלמא ח"ו מנשויא לי' לרחמנותי' דאברהם. פנינה דכתיב *וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה. דרשה רב אחא בר יעקב בפפוניא ואתא שטן ונשקיה אכרעיה *בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו אמר רבא בשפתיו לא חטא אבל בלבו חטא. [מאי קאמר] *ארץ נתנה ביד רשע [וגו'] אמר רבא בקש איוב להפוך קערה על פיה א"ל אביי לא

וכוטל כשמה וה"פ יורד למטה ומתעה את הנריות לקטוח ועולה למעלה ומרגיז את קמת המלך בהשטכותו כוטל היכו רשות להרוג את הקוטח (מכאן) [מכיון] שכתכה רשות לכתיב ותסיתני בו: צערו של שטן שהוזקק לשמור את כפם חיוב שלא תלח: אלמא בדידיה קיימא ליטול את הכפם והזהירו שלא ליטלה: בעבור הרעימה שתתרעם על שהיח עקרה ותתפלל: להפוך קערה על פיה כלו' לעקור כל כנוד שהיקף וגידף:

דבר איוב אלא כנגד שטן כתנאי ארץ נתנה ביד רשע ר' אלעזר אומר בקש איוב להפוך קערה על פיה א"ל ר' יהושע לא דבר איוב אלא כנגד שטן:

*על דעתך כי לא ארשע ואין מידך מציל אמר לא רבא בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין אמר רבש"ע בראת שור פרסותיו סדוקות. בראת חמור פרסותיו קלוטות. בראת ג"ע בראת גיהנם בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ידך ומאי אהדרו ליה חבריה דאיוב *האף אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני אל. ברא הקב"ה ויצר הרע ברא לו תורה תבלין דרש רבא *ברכת אובד עלי תבא ולב אלמנה ארנין. ברכת אובד עלי חבא [מלמ'] שהי' גוזל שדה יתומים לפטור את כל העולם מדיבו של הקב"ה לומר שלכוסים הם ע"י הקב"ה שנרש (להם) יה"ר וה"ק על דעתך כי לא ארשע אם היית קפן לא הייתי רשע: בראת שור בפרסות סדוקות וחמור בפרסות קלוטות את זה טהרת ואת זה טמאת הכל בא על ידיך אתה נרשת (לו) [נו] את סימני הטומאה: בראת צדיקים ע"י יה"ט: בראת הרשעים ע"י יה"ר לפיכך אין כילול מידך כי מי יעכב שכומים הם הקוטלים: ברא לו תורה הן תבלין שהיא מבטלת את הרהורי [עבירה] כדאמרינן בעלמא אם פגע בך מכוול זה משכהו לבהמ"ד אם אבן הוא כמוק וכו' הלכך לאו שכומים כיבהו שהרי יכולין הם להלל את עלמן:

מיוב י

סס טו

מורה ח"ג

סס כט

ומשביחה ומחזירה להם. ולב אלמנה ארנין כל
היכא דהוה אלמנה דלא נסבי לה הוה שדי שמיה
איוב ו עלה ואתו ונסבי לה *לו שקול וישקל כעסי וגו'
אמ' (רבא) [רב] עפרא לפומיה דאיוב חברותא
סס ט כלפי שמיא *לא יש בינינו מוכיח וישת ידו על
שנינו אמר (רבא) [רב] עפרא לפומיה דאיוב
סס לג כלום יש עבד שמוכיח את רבו. *ברית כרתי
לעיני ומה אתבונן על בתולה. אמר רבא [עפרא
ע' רש"י לפומיה דאיוב] דלא דידיה לא מסתכל אבל
רשב"ם יב אברהם אפי' בדידיה לא מסתכל דכתיב *הנה
נא ידעתי כי אשה יפת מראה את מכלל דמעיקרא
איוב ז לא הוה ידע. *כלה ענן וילך כן יורד שאול לא
נפרש"י יעלה אמר רבא מלמד שכפר איוב בתחיית
פירש המתים:
נתכוין לחר ולמד זה מפסוק שלמינלה ממכו רש"י לב סס איוב ט סס לח
*אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם. אמר
רבא איוב בסערה חירף ובסערה השיבהו
בסערה חירף דכתיב אשר בשערה ישופני אמר
לפניו רבש"ע שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף
לך בין איוב לאויב בסערה השיבהו דכתיב *ויען
ה' את איוב מן הסערה וגו' ויאמר אזר נא כגבר
חלציך אשאלך וגו' א"ל הרבה נימין בראתי
שדי שמיה עלה לומר שהיה קרובתו או מדבר בה לשחוק:
חברותא כלפי שמיא מדבר לפי שכיכה כאדם המתוכח עם
קונו נא ונשקל מי קייב למי:

(בראשו של אדם) [באדם] וכל אחד ואחד בראתי ע' רס"ג
לו גומא בפני עצמה שלא יהו שתים יונקות בגומא
אחת שאלמלא ב' יונקים בגומא אחת מחשכות
מאור עיניו של אדם בין גומא לגומא לא נתחלף
לי בין איוב לאויב נתחלף לי *מי פלג לשטף מיוב לח
תעלה הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טפה וטפה
בראתי לה דפוס בפני עצמה שלא יהו שתים
בדפוס אחד שאלמלא שתים בדפוס אח' מטשטשות
את הארץ ואינה עושה פירות בין טפה לטפה
לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי ומאי משמע
דהאי תעלה לשנא דדפוס הוא אמ' רבה בר (עולא)
[שילא] דכתיב *ויעש תעלה כבית סאתים זרע. מ"ל יח
*ודרך לחויו קולות הרבה קולות בראתי בעבים מיוב לח
וכל קול וקול בראתי לו שביל בפני עצמו [כדי]
שלא יהו שני קולות יוצאים משביל אחד שאם
יהו ב' יוצאים משביל אחד מחריבין את העולם
בין קול לקול לא נתחלף לי בין איוב לאויב
נתחלף לי. *הידעת עת לדת יעלי סלע חולל סס לט
אילות תשמור יעלה זו אכורי' על בניה ובשעה
שכורעת *ללדת עולה לראש ההר כדי שתפול סס ע"ב
ממנה ותמות ואני מזמין לה נשר ומקבלו בכנפיה
ומניחו לפניה ואינו מקדים ואינו מאחר אפילו רגע
אחד שאם מאחר אפילו רגע אחד מיד מתה בין

מטשטשות את הארץ עושים את התלן כטיט:

רגע לרגע לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף
לי. *חולל אילות תשמור אילה זו רחמה צר
ובשעה שכורעת לילד אני מומין לה דרקון ומכישה
בבית הרחם ומתרפה ויולדת ואינו מקדים רגע
ואינו מאחר רגע שאם מקדים רגע או מאחר רגע
אחד מיד מתה בין רגע לרגע לא נתחלף לי בין
איוב לאויב נתחלף לי. *איוב לא בדעת ידבר
ודבריו לא בהשכל אמר רבא מכאן שאין אדם
נתפס על צערו:

לג *וישמעו שלשת רעי איוב וגו' מאי ויועדו יחדיו
אמר רב יהודה אמר רב מלמד
שנכנסו כלם בשער אח' ותנא בין כל אחד ואחד
ג' מאות פרסה מנא הוו ידעי א"ד כלילי הוו להו
וא"ד אילני הוו להו כיון דכמשי הוו ידעי. אמר
רבא הינו דאמרי אינשי *או חברא כחברי דאיוב
או מיתותא. *ויהי כי החל האדם לרוב על פני
האדמה ר' יוחנן אמר רביה באה לעולם ר'
דרקון כקס: מכישה כוסכה: ומתרפה לשון רפי: שאין אדם
נתפס להתקייב על שהוא מדבר קשה מקמת לער יסורין דקאמר
לק בדעת ידבר ולק אמר בדעת ילבר אלא לק בדעת ידבר וכו':
כלילי הוו להו כתריס ובכל כתר ג' פרלופין ואים את שמו מקוקק
על הפרלוף וכשבאין יסורין על ק' מהם פרלופו משתכה
וכן אילני: דכמשא בלל"ק: או חברא כחב דאיוב אם
אין לו לאדם שוהבים כוק לו שיחות; לרוב על פני האדמה

איוב לא ע"ב
איוב לא ע"ב
איוב ב
איוב ב
*נתענית ו' סי' כ' נמעשה דמוכי המעגל מביא זה המשל ע"ש

שמעון בן לקיש אמר מריבה באה לעולם א"ל רשב"ל לדידך דאמרת רביה באה לעולם מפני מה לא נכפלו בנותיו של איוב א"ל אע"פ שלא הוכפלו בשמות הוכפלו ביופיין דכתיב *ויהי לו שבעה בנים וגו' בנות ויקרא שם האחת ימימה ושם השנית קציעה ושם השלישית קרן הפוך. וימימה שדומה ליום קציעה שריחה נודף כקציעה. קרן הפוך אמרי דבי ר' שילא שדומה לקרנא דקרש מחכו עלה במערבא קרנא דקרש לקותא הוא אלא א"ר חסדא כבורכמא דרישקא במיניה כדכתיב *כי תקרעי בפוך עיניך ר' שמעון ברבי איתילידא ליה ברתא הוה קא חלשא דעתיה א"ל אבוה רביד נולדה לך א"ל בר קפרא תנחומין של הבל נחמך אבוך דתניא אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אוי לו למי שבניו נקבות אשרי מי שבניו זכרים אי אפשר לעולם בלא בוסם ובלא בורסקי אוי למי שאומנותו בורסקי אשרי למי שאומנותו בוסם:

[כתנאי] *וה' ברך את אברהם בכל מאי בכל לך

(להגריע) [להיות לה זרע]: הוכפלו ביופיין ומין לך כמול טוב ממכו: שדומה ליום נרה כקמה: קציעה מין בושם הוא: קרנא דקרש מין מיה וקרכיה משמירין כמין לנע: בורכמא דרישקא כרכום הגדל בגיכה: במיניה שהוא מעולה משאר כרכומין:

ליוב מב עיין בחידושי הלכות ובערוך ערך קרן

יומיה ד

רבי מאיר אומר שלא היתה לו בת רבי יהודה אומר שהיתה לו בת. אחרים אומרים בת היתה לו לאברהם ובכל שמה (לקמן בפ' מי שמת הביאו מאמר זה ואמרו אימר דשמעת ליה לר' יהודה דאפילו ברתא לא חסריה רחמנא לאברהם דעדיפא מברא מי שמעת ליה). ר' אלעזר המודעי אומר אצטגנינות (גדולה) היתה (לו לאברהם) [בלבו של אברהם] שכל מלכי מזרח ומערב כ"ה מנן משכימין לפתחו. רשב"י אומר *מרגליות טובה היתה לאברהם תלויה בצוארו שכל חולה שראה אותה מיד נתרפא ובשעה שנפטר מן העולם נטלה הקב"ה ותלאה בגלגל חמה (והיינו) [אמר אביי היינו] דאמרי אינשי אידלי יומא אידלי קצירא. ד"א שלא מרד עשו בימיו ד"א שעשה ישמעאל תשובה בימיו. שלא מרד עשו בימיו דכתיב ילמי' כה *ויבא עשו מן השדה והוא עיף וגו'. ותנא אותו היום נפטר אברהם אבינו מן העולם ועשה יעקב אבינו תבשיל של עדשים לנחם את יצחק אבינו ומ"ש של עדשים (אמר רבה בר מרי ו)אמרי (לה] במערבא משמיה דרבה בר מרי מה עדשה זו מגולגלת אף אבלות מגולגלת ומחזר על באי

איצטגנינות קוזה נכוכבים: משכימין לפתחו ליטול עלה ממנו: אידלי יומא הוגנה הזמן כזקמה זורקת: אידלי קצירא מיקל הקולה:

עולם א"ד מה עדשה זו אין לה פה אף אבל אין
לו פה מאי ביניהו איכא ביניהו לנחומי בביעי:
א"ר יוחנן חמש עברות עבר אותו רשע באותו לה
היום בא על נערה מאורסה כתיב הכא סס
ויבוא עשו מן השדה וכתיב התם *כי בשדה דנדי' כנ
מצאה. הרג את הנפש כתיב הכא עיף וכתיב התם
*אוי נא לי כי עיפה נפשי להורגים. כפר בעיקר ילמי' ד
כתיב הכא למה זה לי וכתיב התם וה *אלי ואנוהו. שמות טו
וכפר בתחיית המתים דכתיב הנה אנכי הולך
למות. ושט את הבכורה דכתיב ויבז עשו את
הבכורה] ושעשה ישמעאל תשובה בימיו מנ"ל
כי הא דרבינא ורב חמא בר *ביזנא הוו יתבי קמיה נגמ'
דרבא וקא מנמנם רבא א"ל רבינא לרב חמא בר מיתת כוזי
ביזנא ודאי דאמריתו משמיה דר' יוחנן כל מיתה
שנאמר בה גויעה אינו אלא מיתה של צדיקים
א"ל אין והא דור המבול דכתיב בהו גויעה א"ל
גויעה ואסיפה קאמרינן והא ישמעאל דכתיב ביה
גויעה ואסיפה אדהכי איתער בהו רבא אמר להו
דרדקי הכי אמר ר' יוחנן ישמעאל תשובה עשה

עדשים אין להם פה כמו שיש לפולין ולאחר מיכי קטניות כמין
סדק: אבל אין לו פה שיוצא ודומה: לנחומי בביעי שין להם
פה לאגל שיכן מגולגלים כגלגל:
[ושט את הבכורה וביזה את העבודה שהיתה בבכורות. שט
תרגום של בזיון וכו']:

ילקוט כה בחיי אביו מנ"ל דכתי' *ויקברו אותו יצחק וישמעאל
בניו (מכדי וישמעאל קשיש מיצחק מ"ש דקחשיב
ליה ברישא אלא ש"מ תשובה עכד ואדבריה
ליצחק מקמיה) ודלמא דרך חכמתן קחשיב
סם לה אלא מעתה *ויקברו אותו עשו ויעקב בניו הכי
נמי אלא ש"מ מראקדמיה אדבורי אדבריה
מקמיה ומדאדבריה ש"מ תשובה עכד:
לו ת"ר שלשה הטעימן הקב"ה בעה"ו *מעין עוה"ב ואל
סם הם אברהם יצחק ויעקב. אברהם דכתיב
ין ביה *בכל. יצחק דכתיב ביה *מכל. יעקב דכתי'
ילקוט כד ביה *כל. ג' לא שלט בהם יצה"ר אלו הם
סם כו אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל.
סם לג
תלי' קמ וי"א אף דוד דכתיב *ולבי חלל בקרבי ות"ק ההוא
צעריה דקא מדכר. ת"ר ששה לא שלט בהם
מלאך המות אלו הם אברהם יצחק יעקב משה
אהרן ומרים. אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו
בכל מכל כל. משה אהרן ומרים דכתיב בהו

בכל מכל כל בלעדיהם כתיב וה' ברך את אברהם בכל
בילקוט כתיב ולהלן מכל דיעקב יש לי כל כלומר לא
קסרו שום טובה: ולבי חלל בקרבי יצר הרע את בקרבי:
צעריה קא מדכר על לבו ממש הוא מתרעם ואמר שמת
בקרבו מרוב לרות: שלא שלט בהם מלאך המות חלף
בנזיק' מתו ע"פ השכינה: בכל מכל כל אלא קסרו שום כבוד
ומליכו כבוד זה למשה ולאהרן שכל' נהם על פי ה' ואלו מתו על

*על פי ה' והא מרים לא כתיב בה על פי ה' מדכ' לג
א"ר אלעזר אף מרים בנשיקה מתה דאתיא שם
*שם ממשה אלא מפני מה לא נאמר בה על פי דכתי' לד
ה' שגנאי הדבר לומר. ת"ר שבעה לא שלטה
בהן רמה ותולעה אלו הם אברהם יצחק ויעקב
משה אהרן ומרים ובנימין בן יעקב. אברהם
יצחק ויעקב משה אהרן ומרים כדאמרן בנימין בן
יעקב דכתיב ביה *ולבנימין אמר ידיד ה' ישכון סס לג
לבטח עליו. וי"א אף דוד דכתיב ביה *אף בשרי תלי' מו
ישכון לבטח. ות"ק רחמים הוא דקא בעי. ת"ר
ד' מתו בעטיו של נחש אלו הם בנימין בן יעקב.
ועמרם אבי משה. וישי אבי דוד. וכלאב בן דוד.
וכולהו גמרא לבר מישי דמפרש ביה קרא דכתי'
*ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא ס"נ יז
אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי ברת
נחש היא והלא בת ישי היא דכתיב *ואחיותיהם ד"ה ב נ

ידי מלאך המות כמלא שקסרו כנוד: כדאמרן שמתו ע"פ
השכיכה ואין רמה רשויה לשלוט בשי שכשוק מפי השכיכה שאין
הרמה בשה שלא מטיפת מרה המטפטפת מסכיכו של מלאך המות
דאמר מר מעכה מת מעכה מסריק מעכה פניו מוריקות: ישכון
לבטח עליו הכי דרים ליה ישכון בכימין לשטח על סמיכות
ידידות השכיכה: בעטיו של נחש בעלתו של שקס כלו' לא היו
רשאין למות שלא שכגזרה גזרת מיתה על כל תולדותיו של חדש
הרשעון בעלת שקס בעטיו תרגום של בעלתו כדכתיב לתיעטו
כל וגו' וכתוב התיב עטף וטעם: ואחיותיהם בנכי יש כתיב:

צרויה גו' אלא בת מי שמת בעטיו של נחש:

לא יחפור

פרק שני

לן אמר רב יהודה אמר רב ברם וכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמן שאלמלא הוא
כא נשתכחה תורה מישראל שבתחלה מי שהיה לו אב מלמדו תורה ומי שלא היה לו אב לא היה למד תורה מאי דריש *ולמדתם אותם את בניכם ולמדתם אתם התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלי' מאי דריש *כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים ועדין מי שהיה לו אב היה מעלהו ולומד ומי שלא היה לו אב לא היה עולה ולומד התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל פלך ופלך ומכניסין אותם כבן ט"ז וכבן י"ז וכשרבו כועס עליו בועט בו ויוצא עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר ומכניסים אותם כבן שש וכבן שבע. א"ל רב לרב שמואל בר שילת עד שית לא תקבל מכאן ואילך קבל ואספי ליה כתור' וא"ל רב לרב שמואל בר שילת כי יהושע בן גמלא לקד מן הכהנים גדולים שמסו נדית סכי כדקמרי' בימות: ולמדתם אתם הקד עלמו מלוה ללמדו: פלך הרבה מדינות בפלך לקד והוא ל' לפרכיא: רב שמואל בר שילת מלמד תינוקות היה: ואספי האכילהו

דנרי' יח ישעיה ב ומיכה ד ועיין בחדושי הלכות

מחית לינוקא לא תמחי ליה אלא בערקתא דמסאנא
דקרי קרי דלא קרי ליהוי צוותא לחבריה:
[אמר רבא האי מקרי ינוקי דגרים ואיכא אחרינא לח
דגרים טפי מיני' לא מסלקינן לי' דילמא עס
אתי לאתרשולי רב דימי מנהרדע' אמר כ"ש דגרים
מפי קנאת סופרים תרבה חכמה.] אמר רבא הני
תרי מקרי דרדקי חד גרים ולא דיוק וחד דיוק ולא
גרים מותבינן ההוא דגרים ולא דיוק מ"ט שבשתא
ממילא נפקא ורב דימי מנהרדעא אמר מותבינן
ההוא דדיוק ולא גרים מ"ט שבשתא כיון דעל
על דכתיב *כי (ששה) [ששת] חדשים ישב שם מ"ש יא
יואב וכל ישראל עד הכרית כל וכר באדום כי
אחא לגבי דדוד א"ל *מ"ט עבדת הכי א"ל דכתי' עס ע"ב
*תמחה את זכר עמלק א"ל והא אנן זכר קרינן דנהי' כה
א"ל לדידי זכר אקריון שיילוהו לרביה א"ל היכי
אקריתון א"ל תמחה את זכר עמלק שקל ספסירא
ובעא למקטליה א"ל אמאי א"ל דכתיב *ארור ילמי' מח
והשקהו תורה נע"כ כשור שכותכין עול על גוחרו: לא תמחי
אלא בערקתא דמסאנא דרלועו' מנעל כלו' מכה קלה שלא
יוזק: ליהוי צוותא לחבריה מיכך זקוק לו ליסרו יותר מדאי
ולא לסלקו מלפניך שלא ישב עם הקרי' בלוותא וסופו לתת לב:
דגרים ולא דיוק שגרס הרבה ולא דייק ללמד התיכוקות שלא
ישתבשו: מ"ט עבדת הכי שלא הרגת את הנקבות. ע'
את זכר עמלק: מפרשי'

עושה מלאכת ה' רמיה א"ל שבקיה להאי גברא
ייתי ויזליקו בארור א"ל הא כתיב *וארור מונע חרבו
מדם א"ד קטליה וא"ד לא קטליה:

לט כב רב דימי מנהרדעא אייתי גרוגרות בספינה א"ל
ריש גלותא לרבא פוק חזי אי צורבא מרבנן
הוא נקיט ליה שוקא א"ל רבא לרב אדא בר
אהבה זיל תהי ליה אקנקניה אול בעא מיניה פיל
שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי מהו
לא הוה בידיה א"ל מר ניהו רבא טפח ליה
בסנדליה א"ל בין דידי לרבא טובא איכא מיהו
על כרחך אנא רבך ורבא רבה דרבך לסוף לא
נקט ליה שוקא פסיד גרוגרות דידיה אתא לקמיה
דרב יוסף א"ל חזי מר מאי עבד בי א"ל מאן
דלא שהיה לאוניתי' דמלכא דאדום לא לישהייה

וארור מונע חרבו מדם סיפיה דהאי קרא הוא:
נקיט ליה שוקא הכריז עלה ימכור חיש בעיר גרוגרות עלה
הוא: תהי ליה אקנקניה הריק לו בקנקנו אם יין הוא אז
חומץ כלום' בדקהו בהלכות אם ת"ק הוא אם לאו ריק היין
כשמריקין אותו אם טוב הוא קרי תהייה: כפיפה מצרית של
של כלרים של ערבה: מהו מי קטוב כמו מעוכל והוה ליה ככלי
גלליס וחיכו מקבל טומאה עוד: א"ל רב דימי לרב אחא: מר
ניהו רבא אתה הוא רבא לפי שמע על רבא שהוא גדול העיר
וסבור שהוא (הוא) [הוה]: טפח ליה בסנדליה הכהו על סכלו
נמקל דרך שחוק כמי שמכה למי שחיכו קטוב: דלא שהייה
עלה כמכע מליפרע: לאוניתיה חוכחת נשתו: דמלכא דאדום

לאוניתך דכתיב *כה אמר ה' על שלשה פשעי מואב ועל ארבעה לא אשיבנו על שרפו עצמות מלך אדום לסיד נח נפשיה דרב אדא בר אהבה רב יוסף אמר אנא עניתיה דאנא לטיתיה רב דימי אמר אנא עניתיה דאפסיד גרוגרות דידי אביי אמר אנא עניתיה דהוי א"ל לרבנן עד דמגרריתו גרמי בי אביי אתו ואכלו בשרא שמינה בי רבא. רבא אמ' אנא עניתיה דכי הוה אויל לבי טבחא למשקל אומצא הוה אמר להו אנא אשקול בשרא מקמיה שמעיה דרבא דאנא עדיפנא מיניה רב נחמן בר יצחק אמר אנא עניתיה דרנב"י ריש כלה הוה כל יומא קמי דניעול לכלה הוה מרהיט בהדיה רב אדא בר אהבה לשמעתי' והדר עייל לכלה ההוא יומא עכבוהו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לרב אדא בר אהבה משום דלא הוו בסיומא אמרו ליה אימא לן הני

נמוק"י עיקרי' ד"ד פ' מח

לע"פ שהוא לחומי: על שרפו מקמת בזיון: דאמר להו לרבנן עד דמגרריתו גרמא בי אביי שהיה רגיל לומר לתלמידים עד שאתם הולכים אחר אחרי לגרור עצמות כלו' ללמוד אלא לשונע: אתו ואכלו בשרא ולמדו הלכות להוגות ומרווחו' אחר רבה: שמעיה דרבא שלוקו לקנות בשר: ריש כלה דורש נרגיס בשבתות: דלא הוו בסיומא ר"ח אלא היו בעלה כשבעזה רב כיון דאתא כלה ור"ח אלא היו בסיומא דפרקיה דרבה שדרש בשבת הרגל הלכות החמורות בפ' לקרון על בכורות:

שמעתתא דמעשר בהמה היכי אמרינהו רבא
אמר להו הכי והכי אמר רבא אדהכי נגה ליה
לרב נחמן בר יצחק אתו רבנן אמרו ליה קום
דנגה לן למה יתיב מר אמר להו קא נטרנא
לערסיה דרב אדא בר אהבה אדהכי נפק קלא
דנח נפשיה דרב אדא בר אהבה ומסתברא דרב
נחמן בר יצחק ענשיה:

מ כה כחמי' ט ס"ס

א"ר יהושע בן לוי בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעונו מקום תפלה שנאמר *וצבא השמים לך משתחוים. מתקיף לה רב אחא בר יעקב אימא כעבד שנוטל פרס מרבו וחוזר לאחוריו ומשתחוה קשיא (ואף ר') [ור'] הושעיא סבר ששכינה בכל מקום דא"ר הושעיא (מנין שהשכינה בכ"מ שנ') [מ"ד] *אתה הוא ה' לבדך וגו' שלוחיך

שמעתתא דמעשר בהמה פ' לקרון דבכורות ורבנן לחמריכהו
דסיפיה דפרקין: אתו רבנן תלמידי היושבים בבתים לשמוע:
נטרנא לערסי' דרב אדא לכך מלפה פתן שיניקו את מטת
רב לבך שמת:
לאבותינו לכמי כנסת הגדולה שלמדו מקרא זה בספר עזרא:
וצבא השמים המשמ והיריק העומדים במזרח: לך
משתחוים למערב: ודילמא הס למזרח משתקויס וכ"ת לין
דרך להשתקוות סמוך לרב הס עושין כעבד שכטל פרס מרבו
וחוזר לאחוריו ומשתקוה כשהוא הולך לאחוריו משכטל פרס
מתרחק תמיד בהשתקוה. פרס מתן: אתה הוא ה' לבדך
בתר ולבך השמים כתיב ועל עסקי שליקות לבך השמים הוא

לא כשלוחי בשר ודם שלוחי ב"ו ממקום שמשתלחין לשם מחזירין שליחותם אבל שלוחיך למקום שמשתלחין שם מחזירין שליחותם שנ' *התשלח ברקים וילכו ויאמרו לך הננו יבאו ויאמרו לא נאמר אלא ילכו ויאמרו מלמד שהשכינה בכ"מ ואף ר' ישמעאל סבר שהשכינה בכ"מ דתנא דבי ר' ישמעאל מניין שהשכינה בכ"מ שנ' *הנה המלאך הדובר בי יוצא ומלאך אחר יוצא לקראתו אחריו לא נאמר אלא לקראתו מלמד שהשכינה בכ"מ ואף רב ששת סבר שכינה בכ"מ דא"ל רב ששת לשמעיה לכל רוחתא אוקמן לבר ממדינחא ולאו משום דלית ביה שכינה אלא משום דמורו ביה מינאי ור' אבהו סבר שכינה במערב דא"ר אבהו מאי אוריה אויר יה:

ליוב לח

זכריה ב

יש גורסין דמודו

מזנק ולומר מתה הוא לנדך נמדה זו: לשם מחזירין שליחותן כנגלין לומר עזיכו שליקותך לריכין לנוב לל מקום שהזולקס עומד שם: למקום שמשתלחין נלותו מקום שכשתלקו שם השכיל מלויה ולומרי לו עזיכו שליקותך: והנה המלאך הדובר בי יוצא נכנולת זכרי' למוד לת ירושלים כמה לרכה וגו' ומלאך לקר יולא לסתור שליקותו של רלמון שקזר דו המקום מליתן נה מדה ולומר פרזות תשב ירושלים והרי שכיהם מלת השכיכה נלים ולקריו לא כלמר לללא לקרלתו זה נא מכלן וזה נא מכלן: רב ששת מלור עיכים הוה: לכל רוחתא אוקמן העמידכי להתפלל: דמורו בה מינאי תלמידי ים"ו מוריס הורלה להתפלל נמזרק: אוריה לכי שמעתי כך קורין למערב נלמון פרסי. ולי

מא אמר רב יהודה (אמר רב) מ"ד *יערוף כמטר
סס לקחי זו רוח מערבית הבאה מערפו של
דברי' לב עולם. *תול כטל אמרתי זו רוח צפונית שמולת
סס הורהב וכן הוא אומר *הולים והב מכים. כשעירים
ישעי' מו עלי דשא זו רוח מזרחית שמסערת את כל העולם
כשעיר. וכרביבים עלי עשב זו רוח דרומית
שמעלת רביבים ומגדלת עשבים. תניא ר אליעזר
סס ע"ז אומר עולם *לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית
אינה מסובבת וכשחמה מגעת לקרן מערבית
צפונית נכפפת ועולה למעל' מן הרקיע ר' יהושע
אומר עולם לקובה הוא דומה ורוח צפונית מסובבת
וכשחמה מגעת לקרן מערבית צפונית מקפת

כרחה צכך קורין למזרק בלטון לע"ז והאי דאמרי' לויר יה
שהאכיכה במערב ופניו למזרח כמלא המזרק לוירו:
יערוף כמטר לקחי משה רבינו דימה את התורה לד' רוחות
כנגד שמ"ח לעולם בלא הפ כך מ"ח לעולם בלא תורה:
מערפו של עולם לפי שמעתי מקזקתו של עולם ע"ז שהאכיכה
במערב פ"ל ולפי לומר מאחוריו של עולם שהמערב קרוי לאחור
שכ' הן קדם להלוך ולאיכו ולאחור וגו': כשעיר עד: לאכסדרה
שאין לה דופן רביעית: אינה מסובבת במהילה: למעלה מן
הרקיע ומהלכת את רוחו של לפון בגגו של רקיע: לקובה להל
שכלו מוקף: לקרן מערבית צפונית בלילה שהחמה מהלכת לעולם
רוח לפונית בלילה ומן המערב הוא פונה ללפון שכך הילוכה מן
המזרח לדרום ומדרום למערב וממערב ללפון:

[וחוזרת] אחורי הכיפה שנא' *הולך אל דרום וסובב אל צפון. הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה. סובב סובב הולך הרוח גו' אלו פני מזרח ומערב שפעמים מסבבתן ופעמים מהלכתן הוא היה אומר אתאן לר' אליעזר *מן החדר תבא סופה וו רוח דרומית וממורים קרה וו רוח צפונית מנשמת אל יתן קרח וו רוח מערבית ורחב מים במוצק וו רוח מזרחית והאמר מר רוח דרומית מעלת רביבים ומגדלת עשבים לא קשיא הא דאתיא מטרא בניחותא הא בשפיכותא. אמר רב חסדא מ"ד *מצפון זהב יאתה וו רוח צפונית

קהלת א

מיוב לו

שם

וחוזרת אחורי כיפה דרך קלון: הולך אל דרום וגו' היקף היום קרי הילוך שהוא בתוך הכלל ואת היקף הלילה קרי סיבוב שהוא מקיף מבחוץ וכיוס לעולם מהלכת בדרום לפי' כיוס קלר ליכו מהלך פקות מרוך דרומית: וסובב אל צפון בלילה לף בלילה קלרה של תקופת תמוז ליכו סובב פקות מרוך לפוכית: פעמים מהלכתן כיוס לרוך של תקופת תמוז שהיא יולאה מקרן לפוכית מזרקית ומוקעת בקרן מערבית לפוכית: ופעמים מסבבתו כיוס קלר שאמה יולאה בקרן מזרקית דרומית ומוקעת בקרן דרומית מערבית ומהלכת בלילה ג' הרוקות: אתאן לר"א שאמר לאכסדרה דומה: וממורים קרה וו רוח צפונית שהדופן מוזרת ופרולה: והאמרת רוח דרומית מעלת רביבים וכאן אתה אומר רוח מזרקית מביאה מיס: הא דאתיא מטרא בניחותא בא מן הדרום וכי אתא בשפיכותא בא מן המזרח כדכתיב מיס במולך:

ישעי' ו ו שמולת את הזהב וכן הוא אומר *הולים והב
כוכים אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא מיום
שחרב בהמ"ק לא הוגשמה רוח דרומית דכתיב
תה ט *ויגזור על ימין ורעב ויאכל על שמאל ולא שבעו
תלי' פט וכתיב *צפון וימין אתה בראתם. ואמר רפרם בר
פפא אמר רב חסדא מיום שחרב בהמ"ק לא ירדו
דניי' כח גשמים מאוצר טוב שנ' *יפתח ה' לך את אוצרו
הטוב בזמן שישראל עושים רצונו של מקום
ושרויים בארצם גשמים יורדים מאוצר טוב ובזמן
שאין שרויים בארצם אין יורדים מאוצר טוב:
מב א"ר יצחק הרוצה להתחכם ידרים שיתעשר
תה יצפין. וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום
ריב"ל אמר לעולם ידרים שמתוך שמתחכם
תהלי ג מתעשר שנא' *אורך ימים בימינה ובשמאלה
עושר וכבוד והאמר ריב"ל שכינה במערב (לא
צריכא) דמצדד אצדודי א"ל רב חנינא לרב (יאשיה)
[אשי] כגון אתון דיתביתו לצפונא דארע' דישראל
אדרימו אדרומי ומנ"ל [דכבל] לצפונא דארעא

שמולת את הזהב שמקמטת ומניקה שרך והרעבון נקה והזהב
זלה: וכה"א לכתיב זילותם לגביה זהב: לא הוגשמה
רוח דרומית שהיתה רגילה להניח רוניים טובים: וכתיב צפון
וימין תלמיד ימין הוא דרום וכתיב ביה ורעב: את אוצרו הטוב
וסיפיה לתת מטר ארצך:
ידרים שתפלתו יקרה לפניו לדרום: וסימניך שלח תקליף: דמצדד
אצדודי מעט לכל דרום: אדרימו שתהיו פונים לכל

דישראל קיימא דכתיב *מצפון תפתח הרעה על ירמיה ו
כל יושבי הארץ:

רבא בר רב חנין הוו ליה הנהו דקלי אמיצרא כן
דפרדסא דרב יוסף הוו אתו ציפרי ויחבי
בדקלי ונחתי בפרדיסא ומפסדי ליה א"ל זיל קוץ
א"ל והא ארחיקי לי א"ל ה"מ לאילנות אבל
לנפנים בעינן מפי והאנן תנן אחד נפנים ואחד כל
האילן א"ל ה"מ אילן לאילן ונפנים לנפנים אבל
אילן לנפנים בעינן טפי א"ל אנא לא קיצנא
דאמר רב האי דיקלא דמעין קבא אסיר למקצייה
וא"ר חנינא לא שכיב שכחת ברי אלא דקץ
תאנתא בלא ויתניה מר אי ניחא ליה ליקוץ:

חזקת חבתים

פרק שלישי

[ויתיב רב אחא בר עויא קמיה דר' אסי ויתיב נו
וקאמר משמיה דר' אסי בר' חנינא] חצובא
מפסיק בנכסי הגר מאי חצובא אמר רב יהודה
אמר רב שבו תיחם יהושע לישראל את הארץ

ירושלים מצוס לכתיב והתפללו אליך דרך ארצם וגו':
פרדסא כרס: והא ארחיקי לי ל' ימות: שכחת ברי כך שמו:
מאי חצובא איזה דבר הוא ומאי קמיבותו להקשב כמילר: שבו
תיחם בין שבט לשבט בין אים לאים לפי שאיכו יוכל לא מכאן ולא

וא"ר יהודה אמר רב לא מנה יהושע אלא עיירות העומדות על הגבולין א"ר יהודה אמר שמואל כל שהראהו הקב"ה למשה חייב במעשר לאפוקי מאי לאפוקי קני וקניזי וקדמוני תניא ר"מ אומר נפחוחא ערבאה ושלמאה ר' יהוד' אומ' הר שעיר עמון ומואב

ר' שמעון אומר ערדיסקים אסיא ואספמיא:

מג נז ע"ב יעש' לג *ועוצם עיניו מראות ברע א"ר חויא בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שהן עומדות על הכביסה היכי דמי אי דאיכא דרכא אחרינא (ואויל) רשע הוא אי דליכא דרכא אחרינא אנום הוא לעולם דליכא דרכא אחרינא ואפ"ה

מכאן: לא מנה יהושע כו' כדאמרינן נפ"ק יהושע כתב ספרו: על הגבולין כדי להראו' התחומין ופשטי' דקרא אתא לאשמועינן מ"ט תשב אותן עיירו': כל שהרא' הקב"ה למש' נשעת מיתתו שכ' ויראהו ה' אתא כל הארץ מן הגלעד עד דן: חייב במעשר דהתם הס ז' עממי' הכתובי' בכל מקום אבל קני קניזי וקדמוני שכתבו לאברהם בברית בין הבתרים לא כתביבו במעשר לעתיד לבא כשיקבצם לבו לעתיד כדאמרי' בב"ר ח"כ אם כבשו ישראל מהם לקרי מות יהושע כלן פטורין מן המעשר כו': תניא ר"מ אומר כולהו תכאי בפי' קני וקניזי וקדמוני פליגי: שאינו מסתכל בשהות הולך לשפת הנהר: היכי דמי דמשדק ליה קרא אם עולם עיניו דמשמע שאם לא יעלים עיניו אינו לא לדיק ולא רשע: אי דאיכא דרכא אחרינא ואויל נהך: רשע הוא ואע"פ שעולם עיניו לא היה לו להתקרב אלא להתרחק מן עבירה דקי"ל הרחק מן הכיעור: אנום הוא אם מסתכל

מבעי למינם נפשיה בעא מיניה ר' יוחנן מר' בנאה חלוק של ת"ח כיצד כל שאין בשרו נראה מתחתיו טלית של ת"ח כיצד כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפח. שלחן של ת"ח כיצד שני שלישי גריל ושליש גלאי שעליו כוסות וקערות מונחות וטבעתו מבחוץ והא תניא טבעתו מבפנים לא קשיא הא דאיכא ינוקא והא דליכא ינוקא ואבע"א

דרך הליכה ולכוס רקמה פטריה ולמה מזקיקו הכתוב להעלים עיניו: למינם נפשיה להטות עיניו לכל לקר והייכו דמצנף ניה קרח דלי לכים כפניה קסיל הוא: כל שאין בשרו נראית מתחתיו ניהא לרוך עד (פרסת)[פסת] רגלו שלא ירקה כשהוא הולך יקף: טלית מקטורין שמתכסה בו על כל הבגדים שהוא לנוח: שני שלישי גריל וכו' שכי שליפי רוקב השלקן לכיעות טפי: שני שלישי גריל וכו' שכי שליפי רוקב השלקן מכוסה כמפה מלא החוכלין לקנק פיהם ולתת עליה לת הפת ושלים הקילון מגולה להכיק עליו קערות וכוסות שלא ילכלכו המפה (ויבוזו) [ויתבזו] החוכלין ולית דמפרש שלים גלאי בחמלע שכי שליפי גדיל דהייכו מפה מבחוץ ומנפכים כל סביב השלקן ומחמלעיתו מגולה. גדיל קרי המפה על שם שחרוגה ולי לק הוא: וטבעתו של שלקן שהיו רגילין לעשות בשפתו לתלותו בו יהיה מבחוץ ולא מנפכים מלא החוכלין כדמפרש וחזיל: מבפנים מלא הסמוך לו: היכא דאיכא ינוקא שיושב שלא חביו לאכול לריך להושיב השלקן שיהא לא הטבעת מבחוץ פן ישחק בו התיכוק ויכעכע השלקן: ואי ליכא ינוקא יעשה מנפכים ולא יהפככה לחוץ פן

מין דרך ת"ח לילך יחף שלא שיניע עד רחם המכעול רש"י

והא הא דליכא ינוקא (והא) [ולא קשיא הא]
דאיכא שמעא והא דליכא שמעא ואבע"א הא
והא דאיכא שמעא ולא קשיא הא בלילי' הא
נח ביממא ושל עם הארץ דומה *למדורה וקדרות
מקיפות אותה. מטה של ת"ח כיצד כל שאין
תחתיה אלא סנדלין בימות החמה ומנעלים בימות
הגשמים ושל ע"ה דומה לאוצר בלום:
מד רבי בנאה הוה מציין מערתא (דרבנן) כי מטא
סס יכנל נה השמש שהולך ונח סניד השלקן: הא דאיכא שמעא
שמש יעשה מנפכים ולח יהפככה מנקון פן יכנל השמש: הא
דליכא שמעא יעשה מנקון ולח מנפכים פן יזוקו נה החוכלין
ומיהו היכח לחיכח שמעח יעשה מנפכים מלד היוסנין ולח
מנקון שיכולין ליזהר מן הטנעת יותר מן השמש שהוח הולך והס
יוסנין: הא ביממא יהיה מנקון שיכול השמש להשמר ולח מנפכים
דמזיק לחוכלים שלר להס המקוס: למדורה שמוקפת קדרות
והשם נחמלע וקף כחן המפה והלקס נחמלע והקערות סניד:
כל שאין תחתיה כו' כדחמרינן נפסקים חוכלין תקת המטה
חפי' מקופין נכלי נרזל רוק רעה שורה עליהס: דרך לכעול
מנעלים נימות הקמה וסכדל נימות הגשמים נשניל הטיט: אלא
סנדלים בימות החמה שמכיקין סס עד ימות הגשמים שיכטרך
להס: לאוצר בלום נסמ"ך כמו עיסה נלוסה נמס' שנת נפרק
כלל גדול עיסה מעורנבת ממיכים הרנה וכן חולר נלום מיכים
הרנה מעורנבות נתוכו יקד וכן מטת עם החרס כל דנר מכיק
תקת מטתו [חוכלין וכלים:]
רבי בנאה חלס גדול וקשוב היה לפיכך ניתן לו רשות ליכנס

למערתא דאברהם אבינו אשכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא א"ל מאי קעביד אברהם א"ל גאני בכנפה דשרה ומעיינא ליה ברישיה א"ל זיל אימא ליה בנאה קאי אבבא (אול) אמר ליה ליעול וליתי מידע ידע דיצר הרע בהאי עלמא ליכא על עיין ונפק כי מטא למערתא דאדם הראשון יצתה בת קול ואמרה לו נסתכלת בדמות דיוקני בדיוקני עצמה אל תסתכל

במערת לדיקים תגל חקר לך כדתמרי' התם גדולים לדיקים במיתתן יותר מבקייהם והיה ככתם במערה ומודד מדת תרכו מבפניס ולק"כ מודד מבחון ככגדו ועוזה שם ליון סיד כדי להכיר מקום הטומאה ולא יביאו טהרות דרך כאן שלא יההיל על הקבר: אשכחיה לאליעזר דתכי' במס' דרך ארץ דשנעה לדיקים קיימין שלא מתו וקא קשיב בהדייהו לליעזר עבד אברהם: בכנפה תקת) [נין] זרועותיה: א"ל ר' בכאה לאליעזר: זיל אימא ליה לאברהם בכאה קאי תבנא ותן לו רשות ליכנס: א"ל ליעול דאין כאן חולפא אי גניכא בחכמיה בכנפה דשרה: דמידע ידע דיצה"ר בהאי עלמא ליכא ולא נריכנא לאנטונעי מיניה: על עיין ונפק ככנס ר' בכאה וכסתכל מדת אורך המערה וילא ולק"כ ליין מבחון: למערתא דאדם כדדרשינן בעירובין בפ' כילד מעברין ממרא קרית ארבע ח"ר יצחק ארבע על שם ארבע זוגות שבקברו שם אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה: בדמות דיוקני יעקב דתמרי' בסמוך שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הרחשון: בדיוקני עצמה

והא בעינא לציוני מערתא כמדת החיצונה כך מדת הפנימית ולמ"ד ב' בתים זו למעלה מזו קיימי כמדת העליונה כך מדת התחתונה. א"ר בנאה אנא נסתכלתי בשני עקביו של אדם הראשון ודומים לשני גלגלי חמה הכל בפני שרה כקוף בפני אדם שרה בפני חוה כקוף בפני אדם חוה בפני אדם כקוף בפני אדם אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם. שופריה דרב כהנא (מעין שופריה דרב ודרב) מעין דר' אבהו דר' אבהו מעין דיעקב אבינו ודיעקב אבינו מעין דאדם הראשון. (דאדם הראשון מעין דשכינה). ההוא אמגושא דהוה מחטט שכבי כי מטא למערתא דרב טובי בר מתנה תפסיד

ס"ח ל"ג

נגמ' נכ"ל

מיכו

דהייכו מדם הרחמן דכתיב גביה נגלס אלהים נרא אותו: הא בעינא לציוני מבחוץ ולפיכך לריך אכי תקלה למדוד מנפנים: כמדת החיצונה שנה ג' אמות וחמהות כן מדת הפנימית וכמאן דדרים מכפלה ב' בתים זה לפנים מזה ופלוגתא דרב ושמואל בכילד מענרין: כן מדת התחתונה ודי לך בליון העליונה: בשני עקביו של אדם הראשון והיו דומין וכו' והאי דכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב הא פרכיכן לה נמס' שנת נפ' שואל ומוקמיכן לה דההוא שעה אחת קודם תחיית המתים: שופריה דרבי אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו דהשוכר את הפועלים פריך וליתשוב כמי ר' יוחנן ומשכי הדרת פנים לא ה"ל: אמגושא מכשף: מחטט שכבי קופר קברי אתים להפשיטן מבגדיהם*):

*) נראה דרבי מעשה לפר ודוקא על המתי' דז"ל

בדיקניה אתא אביי א"ל במטותא מיניה דמר שבקיה לשנה אחריתי הדר אתא תפסיה בדיקניה הדר אתא אביי ולא שבקיה עד דאיתי (מסערתא) [מספרא] וגזייה לדיקניה:

ההוא (גברא) דאמר להו חביתא דעפרא לחד מה בראי. חביתא דגרמי לחד בראי. חביתא דאודרא לחד בראי. לא הוו ידעי מאי קאמר להו אתו לקמיה דר' בנאה אמר להו אית לכו ארעא אמרו ליה אין אמר להו אית לכו חיותא אין אית לכו ביסתרקי אין אי הכי הכי קאמר לכו: ס"ס

ההוא גברא דשמעה לדביתהו דקא אמרה מו לברתה אמאי לא צניעת באיסורא הך אחתא עשר' בני אית לה ולית לי מאבוך אלא חד כי שביב אמר כל נכסי לחד ברא ולא ידעי להי ס"ס

אתא אביי כו' נמצינן למיהוי קמיה של הכרכי ע"כ: ההוא דאמר להו מלוה מקמת מיתה היה ומקלק בכסיו [לבניו] על פיו: חביתא דעפרא לכי מכיך לקלד מבני ודרך קטנה לומר שלך יניקו הכל שהוא עשיר ונעל בכסים: חביתא דגרמי קנית מלאה עלמות: אודרא מוכין: איתי לכו ארעא כמתייר לכם קרקע מחביכם דל"כ הייכו קנימת לעפרא והבהמות שים בהן עלמות וחם קנימת לגרמי: ביסתרקי וכל מיכי בגדים עשוין מעוכין:

(אמאי לא צניעת באיסורא כלומר תעניל לישורך בליכעת): לחד ברא לקד מבניו לומתו שיבקרו ב"ל:

מיניהו (פקיד) אתו לקמיה דר' בנאה אמר להו
וילו חבוטו קברא דאבוכון עד דקאי ומגלי לכו
להי מינייכו שבק אזלו כולהו ההוא דבריה הוה
לא אול אמר להו כולהו נכסים דהאי. אזלו אכלו
קורצא בי מלכא אמרי איכא גברא חד ביהודאי
דקא מפיק ממונא דאינשי בלא סהדי ובלא מידי
אתיוהו חבשוהו אולדה דביתהו אמר' להו לבי
מלכא עבדא חד הוה לי פסקן לרישי' ופשטוה
למשכיה ואכלו בשריה וקא מלו ביה מיא ומשקי
ביה לחבריא ולא קא יהבי לי דמיה ולא אגריה
לא ידעי מאי קאמר' להו אמרי ניתי לחכימ'
דיהודאי ולימא קריוהו לר' בנאה אמר ורונקא
אמרה לכו אמרי הואיל וחכים כולי האי ליתב

חבוטו הכו הכאות על קברו ולכסותן מתכוון שהם ממזרי
עזי פנים הם וילכו על קברו לקבוט: א"ל כולהו נכסי דהאי
שלא רצה לקבוט על קבר חביו והוא לכוע שנכס ומסתברא לזה
שהב יותר ויפה בן ר' נכאה שלא שייך הכא שלא שולא דדייכי והייכו
שולא שלא רצה לקבוט דומיא דהתם לאמר ככסי לטובתה: אזלו
ט' החקי': אכלו ביה קורצא הלשיכו עליו: אזלא דביתהו דר'
נכאה לכעוס אל המלך בל' קכמה כדי שלא יניכו הם אלא ע"י
נעלה: ואכלו בשריה שלעגל: וקא מלו ביה מיא שוחנין מיא
נעורו: ומשקו ביה מיא נעורו: לחבריא לבני היצינה: לחכימ'
דיהודאי ר' נכאה: ורונקא כאל [של עור] וכך אמרה תים הי'
לי וגזלוהו ממני ושקטוהו ואכלו הבשר ומן העור עשו קמת ושוחנין

אבב' ונידון דינא חוא דהוה כתיב (אבבא דאבולא)
[באבולא] כל דיין דמתקרי לדין לא שמיה דיין
אמר להו אלא [מעתה] אי אתא אינש מעלמא
*ומזמין ליה לדינא לאו שמיה דיין אלא כל דיין זס ע"ג
דאיתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא בדין לאו
שמיה דיין כתבו הכי ברם סבי דיהודאי אמרי
כל דיין דמתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא
בדין לאו שמיה דיין חוא דכתיב ביה בראש כל
מותא אנא דם בריש כל חייא אנא חמר אמר
להו אלא מעת' דנפל מאיגרא ומית דנפל מדיקלא
ומית דמא קטליה ותו מאן דדרכיה למימת משקן
ליה חמרא וחיי אלא הכי בעי למיכתב בריש כל
מרעין אנא דם בריש כל אסוון אנא חמר כתבו

בו מיס וזותין בי: באבולא על לתות הסער היה כתוב בו כדי
זילמדו מזס ג"ח: כל דיין המיוקד לדון דיכי העיר וזמכין
דמתקרי לדיכח זתובעין לחותו לדין על ממון זתובעין ממכו: לאו
שמיה דיין ופסול לדין דכיון דלחוהב בלע יקבל זקד: ומזמין ליה
לדינא זלח כדין וילח מן הדין זכאי: ומפקין מיניה ממונא
בדינא לאו שמיה דיין דגזלן פסול לדון בעוות הדין בגזיל
זקד: בריש כל מותא אנא דם רחם לכל המיתות הוח הדם
זחין חדם מת חלח ע"י רוב דם זלח הקיז בזמן הרחוי לו: בריש
כל חיין אנא חמר זהיין מקיה כל זותיו: דדרכיה למימה
כגון גוסס: בריש כל מרעין אנא דם כל תקלוחי החדם ע"י
הדם הס נחים זלח הקיז: בריש כל אסוון כו' זחס זתחו

הכי ברם סבי דיהודאי אמרי בריש כל מרעין אנא דם בריש כל אסוון אנא חמר באתר דלית חמר תמן מיחבעי סמנין:

נט ואמר רב יהודה אמר שמואל צינור המקלח מים לחצר חבירו ובא בעל הגג לסתמו בעל החצר מעכב עליו דא"ל כי היכי דאת קנית לך חצר דידי למישרא ביה מיא לדידי נמי קני לי מיא דאיגרך] איתמר ר' אושעיא אמר מעכב ר' חמא אמר אינו מעכב אול שיילה לר' ביסא קהלת ד א"ל מעכב קרי עליה רמי בר חמא *והחוט המשולש לא במהרה ינתק זה ר' אושעיא בנו של ר' חמא בנו של ר' ביסא:

מו [משנה לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד ס פתח וכו': גמ' מנהני מילי א"ר יוחנן

כמדתו וכרלוי לו לא יפתח לידי קולי: תמן מחבעין סמנין [סס מבקעין סמכים] לרפואה שמקוס שלין יין מלויין תקלולים: [צינור של שופכין: לדידי נמי קני לי מיא דאיגרך להשקות בהמותיו שעל מכת כן כתרליתי לך ודמי למקק וממכר שלכי שעבדתי לך קלירי בשביל מימיך ולא אתה קוזר בך לכי לא לקזור בי]: מעכב על בעל הגג: אינו מעכב דלא שעבד לו מימיו אלא כל ימי שיהיו יורדין לקלרו: אול שיילוהו לר' ביסא לדיו של ר' יוסי וקלנו של ר' חושעיא: לא במהרה ינתק כדדרשינן כמי מפי זרעך ומפי זרע זרעך וגו' מקור שלשי ואילך תורה מקזרת לאכסניא שלה: זה ר' אושעיא שאמר כזקנו:

דאמר קרא] *וישא בלעם את עיניו וירא את מוני פ"ד
ישראל שוכן לשבטיו מה ראה ראה שאין פתחי
אהליהם מכוונין זה לזה אמר ראויין הללו שתשרה
עליהם שכינה:

רבי ינאי הוה ליה אילן הנוטה לרה"ר הוה ההוא גס
גברא דהוה ליה נמי אילן הנוטה לרה"ר
אתו בני רה"ר הוו קא מעכבי עילויה אתא לקמיה
דר' ינאי א"ל *זיל האידנא ואתא למחר בליליא גס ע"ב
שדר קציוה להההוא דידיה למחר אתא לקמיה
א"ל זיל קוץ א"ל הא מר נמי אית ליה א"ל זיל
חזי אי קוץ דידי קוץ דידך אי לא קוץ דידי לא
תקוץ את מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר
מעיקרא סבר ניחא להו לבני רה"ר דיתבי
בטוליה כיון דחזא דקא מעכבי שדר קציוה ולימא
ליה זיל קוץ דידך והדר אקוץ דידי משום דר"ל

וירא את ישראל שוכן רחה (היכן) [היאך] שוכנים לפיכך
אמר מה טובו אוהליך יעקב פתחי אהליהם מכוונין:
[ומקשה ישראל כקבר השותפין דמי דלא היה רשות הרבים חלא
מקשה לייה כדאמרי' במסכת שבת (דף לו)]: אמר ראויין
הללו מלכתיב התם מה טובו אוהליך קאי דייק ע"כ:
[הוו מעכבי עלויה בני רה"ר שכופיו מזיקין לגמל ורוכבו]:
זיל האידנא שהיה רולה לקבע עצמו תקילה כלקמן:
אי קוץ דידי אס שלי קוצץ כבר: כיון דחזי דמעכבי הנין
שנשכיל כנופו שותקין על שלו]: ולימא ליה זיל קוץ וכו'

נפנים נ דאמר *התקוששו וקושו קשוט עצמך ואחר כך
קשוט אחרים:
מח ת"ר משחרב הבית (באחרונ') [בשניה] רבו פרושין
סס בישראל שלא לאכול בשר ולא לשתות יין
נטפל להם ר' יהושע אמר להן בני מפני מה
אין אתם אוכלים בשר ואין אתם שותים יין אמרו
לו נאכל בשר שממנו מקריבין על גבי המובח
ועכשיו בטל ונשתה יין שממנו מנסכים על גבי
המובח ועכשיו בטל אמר להם א"כ לחם לא
נאכל שכבר בטלו מנחות. אפשר בפירות. פירות
לא נאכל שכבר בטלו בכורים. אפשר בפירות
אחרים. מים לא נשתה שכבר בטלו נסוך המים
שתקו אמר להם בני בואו ואומר לכם שלא
להתאבל כל עיקר אי אפשר שכבר נגזרה גזרה
ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר שאין גוזרין גזרה
על הצבור אלא א"כ יכולים רוב הצבור לעמוד
בה (אמר רב אדא בר אהבה מאי קראה)
מלאכי ג דכתי' *במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים

ומתני' אמר ליה זיל התירנא וכו': התקוששו הסר קש מגין
עיניך תקלה [כמו לקושש קש] כלו' קשוט עלמך:
ע' ויק' אפשר בפירות *ויפה אמרת וכפרוש גס מן הלקס: בפירות
אחרים שאין מניחים נכורים חלף מצנעת המיכים:
שכבר נגזרה גזרה קורבן וכתיבנו להתאבל כלכתינ שיהו
לתה מצוי כל המתאבלים עליה: במארה אתם נארים

הגוי כולו (אי איכא גוי כולו אין אי לא לא) אלא [כך]
אמרו חכמי' סד אדם את ביתו בסיד ומשייר
ביה דבר מועט וכמה אמר רב יוסף אמה על
אמה אמר רב חסדא וכנגד הפתח. עושה אדם
כל צרכי סעודה ומשייר בה דבר מועט מאי היא
אמר רב פפא כסא דהרסנא. ועושה אשה כל
תכשיטיה ומשיירת דבר מועט מאי היא אמר
רב פפא בת צידעא שנא' *אם אשכחך ירושלים תלי' קלו
וגו' תדבק לשוני לחכי וגו' מאי על ראש שמחתי
א"ר יצחק זה אפר מקלה שבראש חתנים א"ל
רב פפא לאביי היכא מנח לה א"ל במקום תפילין
שנאמר *לשום לאבלי ציון [לתת להם] פאר ישעי' סא

קבלתם עליכם בגזירות תרור להביא המעשר אל בית האוצר
כדכתיב במלאכי הביאו את כל המעשר אל בית האוצר וגו'
ואע"פ כן אותי אתם קובעים גוזלין את המעשר והתרומה
כדכתיב התם ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה: הגוי
כולו כל הקהל כולו קבלו עלת הגזרה ומסתמא אם לא היו כלם
יכולין לעמוד בה לא היו מסכימים ורובו ככולו אלמא לא קשיא
גזרה אלא אם כן רובם יכולי' לעמוד בה: אלא כך אמרו
חכמים כו' ומסקנא דמלתא דר' יהושע היא: כסא דהרסנא
קערה של מאכל דגים מטוגנים בשמן נסלת: בת צידעא
טיכפל"א שרגילות הנשים לסוך שם כדי להאיר את השער: אם
אשכחך אכולהו קאי: אפר מקלה אפר כירה השרופה באש
קרוי כן ומשום דאיכא נמי אפר פרה הולרך למרט כן: פאר

תחת אפר . וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה
ישעי' פו בשמחתה שנא' *[שמחו את ירושלים וגו'] שישו
אתה משוש כל המתאבלים עליה הניא א"ר
ישמעאל בן אלישע מיום שחרב בהמ"ק דין הוא
שנגזור על עצמנו שלא נאכל בשר ולא נשתה יין
אלא שאין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רוב
הצבור יכולים לעמוד בה ומיום שפשטה מלכות
(אדום) שגזור' עלינו גזרות קשות ומבטל' ממנו
תורה ומצות ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן
ואמרי לה לישוע הבן דין הוא שנגזור על עצמנו
שלא לישא אשה ולהוליד בנים ונמצא זרעו של
אברהם אבינו כלה [מאליו] אלא הנח להם
לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מוידין:

המוכר את הבית

פרק רביעי

סח [משנה] המוכר את השדה מכר את האבנים שהן
ע"נ תחת אפר מכלל שהיו רגילין ליתן לפר במקום פלר להייכו
תפילין כדכתיב פלרך קנום עליך: לשבוע הבן מילה שהוא
לסוף שנעה: ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו
נעכין טוב ולא ע"י ככריס ומלות לא יבטלו [עוד]: אלא הנח
להו לישראל מוטב שיהיו שוגגין במה שלוקחים כשים שלינס
סנוריס שים ליסור בדבר: ואל יהו מוידין דמסוס לא יכלו
לעמוד בה יבטלוהו וכמלמו מזידין הלכך לא גזרינן:

לצורכה כו' ולא את חרוב המורכב ולא סדן השקמה וכו' *[גמ'] מה"מ אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא *ויקם שדה עפרון אשר במכפלה וגו' מי שצריך לגבול סביב [יצאו אלו שאין צריכין לגבול סביב] אמר רב משרשיא מכאן למצרים מן התורה: סט ע"ב ר"מ כג

מה"מ דקרוב המורכב וסדן השקמה אין כמכרין בכלל שדה וכיון דמשכחינן לאין בכלל שדה ממילא ידעינן דלפילו אם אמר כל מה שבתוכה אין כמכרין כדקתני מתניתין בין כך ובין כך לא מכר כו' דכל מה שבתוכה לא מהני אלא טפויי תמיני דשדה וכו': דכתיב ויקם שדה עפרון וגו' עפרון מכר לו השדה לאברהם בסתמא כדכתיב כתתי כסף השדה וגו' וקא מהדר ליה עפרון לארץ ד' מאות וגו' ואפ"ה קנה אברהם כל האילנות כדכתיב ויקם שדה עפרון וגו' וכל העץ אשר בכל גבולו סביב על ידי קניית השדה סתם קנה [גם את] כל האילנות [והאי אשר בכל גבולו קרא יתיר' הוא דאלי למיכתב וכל העץ אשר בשד' דהייכו מתוך גבולי השדה ולמילרם אתי מי שצריך לגבול אותן אילנות קנה שצריכין להיות להו גבול סביב אלא יערער אדם עליהם לומר בתוך שלי נטועים ואלי הם דהייכו כגון אילנות דקים שאין להם שם והדבר שכוח מי נטעם לפיכך צריך לעשות להם גבול סביב אבל כל קרוב המורכב וסדן השקמה גדולים וקשובים ואושא מילתייהו וידוע של מי הן ובקרקע מי הן נטועים ואין צריכין גבול הילכך אין בכלל השדה סביב: מכאן למצרים מן התורה שהקונה את השדה קנה את המערה

המוכר את הספינה

פרק חמישי

עג מתני' המוכר את הספינה מכר את התורן ואת הנס ואת העוגין ואת כל המנהיגין אות' ימוקלכ וכו': גמ' תורן איסקריא וכן הוא אומר *ארז מלבנון לקחו לעשות תורן עליך. נס אדארא וכה"א מס *שש ברקמה ממצרים היה מפרשך להיות לך לנס. עוגין תני ר' חייא אלו עוגנין שלה וכה"א רות מ *הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש. מנהיגין א"ר אבא [אלו] עלמן וכל החילכות הכתוצים בחילר דמלרים בכלל אלה דהכי מצמע סניב כל החילכות הכתוצין בקרקע החילר שהוא סניב הצלה קכה לחברתם]:

המוכר את הספינה סתם: תורן ונס ועוגין וכל המנהיגין נגמ' מפר': איסקרי' מצוט שפורצין עליו את הוילון כרקם הספינה: וכה"א ארז מלבנון גו' רקיה לדבר דתורן דמתכי' היינו לסקרי' שהחיסקרי' מחרז או מחילן גבוה עוצין לות': אדר' הוא הוילון שפורסין על התורן להוליך את הספינה ברוח ווייל"ח בלעז: וכה"א דהייכו לדרך שעצוי מפצתים וקכצוס מין בגד: עוגינין תקקורק"ס של ברזל ומצליכין בחים להעמיד הספינה במקום אחד: וכה"א דעיגון דמתכי' [לצון] עיכוב הוא כדכתיב הלהן תעוכה כמו תעצכה תתעכבו מלהכצח לבעל חלמח עוגן

המשוטין שלה *אלונים מבשן עשו משוטיך ואבע"א יחזקאל כ
מהכא *וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט: סס
אמר רבה אשתעו לי נחותי ימא האי גלא דמטבע מט
לספינתא מתחזי כי צוציתא דנורא חיורתי סס
נרישא ומחינן לה באלוותא דחקיק עלה אהי"ה
אשר אהי"ה י"ה (י"ה) ה' צבאות אמן אמן סלה
וניח. אמר רבה (בר בר חנה) אשתעו לי נחותי
ימא בין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומא דגלא

דמתכי' הייכו עוגכין: משוטות סקורין ריש"ן סמשוטטין בהן
את הספיכה: וכה"א אלונים מבשן עשו משוטיך בספיכה
מיירי ביחזקאל וקסבר [תשמישי הספיכה וכליה ומלקחיה]
המשוטות ס"מ דעיקר תשמישי הספיכה הן ומכרין בכלל
הספיכה והילכך אמרי' דכל המכהיגין דמתכי' את לרבוייהו:
כל תופשי משוט אלמא עיקר הספיכה ע"י שתופסין משוטות
דסל"ן קבלי' המוסכין את הספיכה ליהוו עיקר מכהיגין אבל
משוטות לא מזדבני קמ"ל:
אמר רבה וכו' כל הני עובדי דקא חזיב מטוס מה רבו מעשיך
ה' (וים מהן) [והן] להודיע מתן שכרן של צדיקים לעתיד
לבא או לפרש מקראות האמורי' בספ' ליום המדברי' בעופות
גדולות ובהמות וגגים גדולים שכל שיהא ת"ק בריכה תלמוד:
דמטבע שרולה לטבוע: אית ליה ברישא שהולך לפניה:
צוציתי' דנורא חיורתי אם לבכה ומלמך מזיק הוא: אלוותא
מקלות כמו לא בחלה ולא ברומח בשבת. אמן אמן סלה גרסינן:
וניח מועבו: בין גלא לגלא בו' מטוס לאמריכן בסמוך ורמא

תלת מאה פרסי ומנא חדא הוה אזלינן באורחא
ודלינן גלי עד דחוינן בי מרבעתא דכוכבא ווטא
דהויא כמבור ארבעין גריוי ביזרא דחרדלא ואי
דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא ורמיא לה גלא
קלא לחברתא (ואמרה לה) חברתי מי שבקת
מידי בעלמא דלא שטפתיה וניתי אנא ונחרביה
אמר לה פוק חזי גבורתיה דמריך דאפילו כמלא
ירמיה ה חוטא דחלא ליה דעבר שנא' *האותי לא תיראו
נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול
גבול לים חק עולם לא יעברנהו :

גלא קלא לקנדרי לילטריך לחזמועינן דמחלם מלות פרסה שמע
קולו של קנדרו: דלינן גלא יומר מזיעור גדהו הזליכנו למעלה
עד לרקיע ר"ל הנלא לרקיע כפים עד מהלך קרוב לת"ק שנה שם
פ"ק שכימעון הרקיע לארץ: מרבעתיה *שכידו: דכוכבא ווטא כוכב קטן
שנקטנים: ביזרא נית זרע חרגעים כור של קרחל דנפיטו מכל
שחר זרעים: מקלינן מהבליה כשרפים מקום הכוכב: ורמא
ליה גלא כתן קולו כלו' לעק כדוגמת תהום של תהום קורא
לקול וגו' ושמא המלאכים הממונים עליהם הם: שבקת מידי
בעלמא וכו' מפני שהגדיה כ"כ היה סנור שילא קול לשפת הים
ושטף את העולם: וניחרביה מפני עון הדור: א"ל גלא
לקנדריה: פוק חזי גבורתא דמרך וכו' כלו' אין לי רשות לנאת:
כמלא חוטא דחלא כמלא רוקב הקיט לילי יכול לנאת קול מן
הקול: שנא' האותי לא תיראו תלמוד לומר לה:

אמר רבה (בר בר חנה) לדידי חזי לי הורמין נ
בר ליליתא דהוה קא רהיט אקופיה דשורא סס
דמחווא ורהיט פרשא כי רכיב *כוסיא מחתאי ס"ת
ולא יכיל ליה. ומנא חדא הוה מסרגן ליה תרתי מיומא
(חיותא) [כודנייתא] וקיימין *אתרי גישרי דדונג סס ע"נ
ושוור מהאי להאי ומהאי להאי ונקיט תרי כפי
דחמרא בידיה ומוריק מהאי להאי [ומהאי להאי]
ולא נטפא מיניהו נטפא לארעא ואותו היום *יעלו תלים קו
שמים ירדו תהומות הוה ושמעת מלכותא וקטליה:

הורמין נכו"ן גרסינן משמעת לנא מרי ולכי שמעתי הורמיז
נזיי"ן וזד הוא כדלמרינן נסנהדרין מפלגך לתתלי
דהורמיז: אקופי דשורא על שיכי הקומה והלי עונדא להודיע
לדקותיו של הקב"ה שמרקס על נריותיו ולינו נותן רשות לאלו
להזיק וגם שלא לנאת בדרך יקילי: ורהיט פרשא לפי תומו:
ולא יכיל ליה שהיה השד רץ ניותר ומיהו הפרש לא היה
מתכוין לכך: מסרגין שהיה לוכף וסרגא כתונין על הפרזו':
אתרי גישרי דדונג סס לותו כהר והיו רקוקים זה מזה והשד
מלג מפרדה זו לפרדה זו: תרתי כמא דחמרא שניה' מלאים
יין והוה מוריק תרוייהו ניקד זה נתוך זה נהלי דקא משוור ולין
נשפך לפי"לו טפה לקת ולע"פ שהיה לותו היום רוח סערה
שהיו עולים יורדי הים נלכיות עד לנ השמים ויורדים עד
תהומו' מכח הרוח ולעפ"כ לא כפל' טפה לארץ: יעלו שמי' וגו'
(*פסוק הוא גבי יורדי הים נתלי': שמעו בי מלכא וקטלי לי'

(*הכווכה כי לדנדי רנב"ח הול"ל עלו שמים ולא יעלה ל' עתיד לכך
פי' פסוק הוא כלו' תפס ל' הפסוק הכי"ף

נא אמר רבה (בר בר חנה) לדידי חזי לי אורזילא
סס בר יומיה דהוה כהר תבור והר תבור כמה
זכיס הוי (ארבעין) [ארבע] פרסי ובי משכא דצואריה
קי"ג ע"ב תלתא פרסי ובי מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא
רמא כופתא וסכריה לירדנא:

נב ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההיא
סס אקרוקתא דהות כי אקרא דהגרוני' ואקרא
דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי אתא חנינא בלעה
אתא פושקנצא ובלע לחנינא וסליק יתיב באילנא
תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא אמר רב פפא
בר שמואל אי לאו דהואי התם לא הימני:

מלכא דזידי שתין דרכו של זב להרקות לנכי קדם והרגוהו
מפני שהיה מגלה סודם. ואית דאמרי בי מלכא קיסר שהיה
ירא שלא יטול מלכותו שהיה לותו זב מאדם שנא על שילה והיה
דר בין החכמים:

אורזילא בר יומא רמס בן יוס קאד דאותו היום נולד: כהר
תבור כן (נולד) [הי'] גדול: בי מרבעתא דרישיה
מקום הכתת ראשו כשזוכב על הקרקע: רמא כופתא הטיל
רעי: סכריה הרעי לירדנא לפי שעה עד שמסמסוהו המים
מעט מעט:

אקרוקתא לפרדע: כאקרא דהגרוניא גדול היה כאותה כרך:
ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי תלמוד
קמ"ל: אתא חנינא רבה קמ"ל: פושקנצא עורב כקנה:
באילנא על ענף אחד כדרך העופות: לא הימני לא האמינתי:

ואמר רבה בר בר חנה ומנא חדא הוה אולינא נג
בספינתא וחוינ' ההוא כוורא דיתב' ליה סס
אכלא טינא באוסייה ואידחוהו מיא ושדיוהו לגוד'
וחרוב מיניה שיתין מחווי ואכלו מיניה שיתין
מחווי ומלחו מיניה שיתין מחווי ומלאו מחד גלגלא
דעיניה תלת מאה גרבי משחא וכי הדרן לבתר
תריסר ירחי שתא חוינן דהוה קא מנסרי מגרמיה
מטללתא ויתבי למבנינהו הנך מחווי. ואמ' רבה
בר בר חנה ומנא חדא הוה קאולינן בספינתא
וחוינן ההוא כוורא דיתבא ליה חלתא אגביה
וקדחא אגמא עילויה סברינן יבשתא היא וסלקינן
ואפינן ובשלינן אגביה וכד חם גביה אתהפיך ואי
לאו דהוה מקרבא ספינתא הוה טבעינן ואמר רבה

כוורא דג: אכלא טינא סרן קטן: באוסיה בנקיריו של דג
ככנס הסרן וכ"ל דהייכו כלבית כדלמרי' במס' שבת *ה' כריצב"ס
חימות הן חימות קלס על גבור חימת כלבית על לויתן: ודחיוהו ונע"י
מיא הדקוהו המים והסליכוהו ליבשה כדרך יס שמיכו סובל דבר היסכים
מת: חרבו מיניה שיתין מחווי שהסליכוהו המים על שפת הגי' ג'
כרכים ושברן כולן שהיה גדול כל כך: ואכלו מיניה שיתין הוס ה'
מחווי בעודכו לק: ומלחו מיניה שיתין מחווי לקרי' שהיו כדלקיתא
ריקוקין משס מלקו מיכיה וכשלחוהו למקומן: מחד גלגלא דעיניה כתס דף
מגלגל עינו לקחו שמן תלת מאה גרבי: לשנה לזכה לקרית: ע"ז ע"ב
הוו מנסרי לבנות מעלמות הדג לותן מקוזי שהפיל: דיתבא
חלתא אגביה שהיה קול כקנן על גבו: וקדח' עשבים על
הקול: וסברינן יבשתא היא לקי הים הוא:

בר בר חנה ומנא חדא הוה אולינן בספינתא
וסגאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא תלתא
יומא ותלתא לילותא איהו בוקיפה ואנן בשיפולי
וכ"ת לא מסגי ספינתא טובא כי אתא רב דימי
אמר כמיחם קומקומא דמיא מסגיא שיתין פרסי
ושדי פרשא גירא וקדמא ליה איהו ואמר רב אשי
ההוא גילדנא דימא הואי דאית ליה תרי שיצא:
נד ואמר רבה בר בר חנה ומנא חדא הוה אולינן
סס בספינתא חואי ההיא צפרתא דהוה קאי
עד קרסוליה במיא ורישי' ברקיעא ואמרי' ליה
מיא ובעינן למיחות לאוקורי נפשין נפק ברת קלא
ואמר לן לא תחיתו להבא דנפלה ליה חצינא

שיצא סכפיר: בין שיצא לשיצא סכפירין נגד הדג לקד לכל
הרקע וק' לכל הזכר: איהו בוקיפ' שהי' הולך כנגד הרוק. ואנן
מזליכן בשיפולא כמו שהרוק הולך דמיס של יס ליכן כובעין חלא
ע"י רוק הולכין בהן: כמיחם קומקומא דמיא כשיעור שמקמקין
קומקומא של מיס קמיס: ושדא פרשא גירא כשהיה שוס לדס
יורה נקן ונקעת על שפת היס לארץ הוה קזינן דקדמה לה
ספיכתא לקן: גילדנא שס דג קטן הוא כלו' דג זה הוי מדגיס
קטכיס שגיס: דאית ליה תרי שיצי לבל שאר דגיס גדולים
שגיס אין להס אלא סכפיר לקד בחמלע הגב:
וחזינן להההוא ציפרתא כו' ה"ג: ואמרינן ליכא מיא הייכו
סנורין שליכן עמוקין הואיל ולא קאי נמיא אלא עד
קרסוליה: חצינא גרזן או מעלה: לבר נגרא קרס עלים:

לבר נגרא הכא הא שבע שנין ולא מטיא לארע ולא משום דנפישי מיא אלא משום דרדיפי מיא. אמר רב אשי ההוא ויון שדי הוא דכתיב *ווין תליס ג שדי עמדי:

אמר רבה בר בר חנה ומנא חדא הוה אזלינן נה במדברא וחזינן הני אווזי דשמיטן גדפייהו סב משמנייהו וקא נגדי (משחא) [נחלי דמשחא] מחותייהו ואמינא להו איתי לי מנייכו חולקא לעלמא דאתי חדא דליא לי אטמא וחדא דליא לי גדפא כי אתאי לקמיה דר' אלעזר אמר לי עתידין ישראל ליתן עליהם את הדין:

ואמר רבה בר בר חנה ומנא חדא הוה קאזלינן נו במדברא ואתלוי בהדן ההוא טייעא דהות סב שקיל עפרא ומורח ליה ואמר הא אורחא לדוכתי פלן והא אורחא לדוכתא פלן אמרינן ליה כמאי מרחיקנן ממיא ואמר לן הבו לי עפרא יהבינן לי' ולא משום דעמקי מיא מהלך אנא אכיס לא הגיע הקליפה לקרקע: אלא משום דרדיפי מיא מתוך קריפות הנהר לא היה כלל עדיין ולא מקמת העומק בלבד: ויון שדי עמדי רחבו מגיע לרקיע:

דשמיטן גדפייהו כפלו כולה אלהן מרוב שומן: דליא לי גדפא הגדיה לי הכתוב רמז זהו קלקל לעתיד לבא: ליתן עליהם את הדין אנקטלתם מתעכב משיח ויש להן לער נעלי קיים לאותן לחוזים מקמת שומן:

טייעא סוחר ישמעאל:

ואמר לן תמניא פרסי חנינן ויחבינן ליה אמר לן דמרחקינן תלתא פרסי אפכית ליה ולא יכילית ליה. (ואמר רבה בר בר חנה) אמר לי (ההוא טייעא) תא ואחוי לך מתי מדבר אזלי וחזיתנהו ורמו כמאן דמיבסמי *וגנו אפרקיד והוה וקיפי בירכיה דחד מנייהו ועייל טייעא תותיה בירכיה כי רכיב גמלא וקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקו חדא קרנא דתכלתא דחד מנייהו ולא הוה מסתגי לן אמר לי דלמא שקלת מידי מנייהו [אהדרה] דגמירי דמאן דשקיל מידי מנייהו לא מסתגי ליה אזלי אהדרתי, והדר מסתגי לן כי אתא לקמיה דרבנן אמרו לו כל אבא חמר' וכל בר בר [חנה]

עד

והפכינן המי עפרת נהמי עפרת לכסותו מס יהיה נקי כל כך: אמר לי ההוא טייעא תא אחוי לך וכו': ה"ג אזלי וחזתינהו ודמו כמאן דמיבסמי שהיו שוכבין נפכי' להודות כשתויי יין: אפרקיד פכיחס למעלה שוב"יכם בלע"ז: ועייל טייעא תותי בירכי' כלו' ראיתי שטייעא היה הולך תחת נרכי המת רכוב על הגמל ורומחו בידו ולא נגע בה בבירכיה וליכא לפרושי דגובה הברכיים כשיעור שיכול טייעא ללכת תחת נרכי המת ורומחו בידו ולא יהיה נוגע בו דאי שיעורא קאמר ולא קאי אמאי מעם' הכי ה"ל למימר ועייל פרסא תותי בירכיה כו' ס"ל ועייל גברא: שקלי חדא קרנא כנף הטלית להניאו לחכמי' ללמוד ממנו דין לילית אי כב"ש אי כב"ה בלקמן: ולא הוה קא מסתגי לן בהמות שהיכו רוכבין לא היו יכולין להלך: כל אבא חמרא רנב"ק הייכו ר' חנא בר חנה וכמו כן

סיכסא למאי הלכתא (עביד) [עברית] הכי למידע
או כב"ש איבעי לך למימני חוטין או כב"ה איבעי
לך למימני חוליות:

(ואמר רבה בר בר חנה) אמר לי (ההוא טייעא)
תא אחוי לך טורא דסיני אולי וחזאי
דהדרן ליה עקרבי וקיימין כי חמרי חיורתי שמעתי
בת קול שאומרת אוי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי
מי מפר לי כי אתאי לקמייתו דרבנן אמרו לי כל
אבא חמרא וכל בר בר [חנה] סיכס' הוה לך
למימ' מופר לך (מופ' לך) ורבב"ח סבר דלמא
משבועתא דמבול קאמר ורבנן א"כ אוי למה:

(ואמר רבה בר בר חנה) אמר לי (ההוא טייעא)
תא אחוי לך בלועי דקרח (אולי) וחזאי

רניכא כמו רב חניכא. קמרא כלו' שוטה כקמור: סיכסא שוטה כדאמרי' נסנהדרין עבדקן סכסן: למאי הילכתא' פסקה ליה מצוס דנעי למקזי לי הלכה כב"ש דפליגי נמס' מכקות דת"ר כמה חוטים הוא כותן ב"ש אומרים ל' וב"ה אומרים ג' [וכמ' תהא מזולצת וכו']: איבעי לך למימני חוטין וקוליות מקמי דתהדריה ותיתי ותימא לן: חוליות ג' קוטין גדיל קרי ליה קוליא נמס' מכקות:

שנשבעתי מן הגלות כדכתיב קרקי טובא נכניסים: ורבב"ח סבר דלמא שבועתא דמבול דכתיב אחר כשנעתי מעבור מי נח אותה שבועה היה רולה להפר ויקריב את העולם נמבול ולפיכך לא רלה להפר: ורבנן דקרו ליה סיכסא אמרי ל"ל לא הוה אמר אוי אלא מצוס דנכל נרתס לו נר:

נ' גמרא למידע מי כב"ש מי כב"ה מיבעי לך למימני חוטין ולמימני חוליות נן נס נח נס

תרי ביועי דהוה נפיק מניהו קיטרא (שקל) [שקלי]
גבבא דעמרא (ומשייה) [ואמשיניה] במי' (ואנחיה)
[ודעציחה] ברישא דרומחא ועיליה החם וכי אפיק
הות איחרך אחרוכי אמר לי אציית מאי שמעת
ושמעית דהוו אמרין משה ותורתו אמת והם
בראים אמר לי כל שלשים יומין מהדרא להו
גיהנם להכא כבשר בקלחת ואמרי הכי משה
והורתו אמת והם בראים :

נט (ואמר רבה בר בר חנה) אמר לי (ההוא טייעא)
ס תא ואחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא
אהדדי (אולי וחזאי דעביד כוי כוי) שקליתא
לסלחאי ואנחתי בכוותא דרקיע אדמצלינא בעיתא
ולא אשכחיתה אמרי איכא גנבי הכא אמר לי
גלגל' דרקיע הוא ההדר נטר עד למהר כי השח'
ומשכחת לה :

ביוזעי נקעים לכתיב ותנקע הלחמה וגו' : קוטרא עשן : שקל
גבבא דעמרא לקח גיזת למר ושרלה נמים : איחרוך
איחרוכי הכהו גנבי ולע"פ שרויין נמים : אציית הסכת ושמע :
ושמעית דקאמרי שהרי ירדו קיים שלולה : כל ל' יומי כל ר"ק :
בקלחת שמהפכין לותה כדי שתתבשל :
היכי דנשקי ארעא ורקיעא מקום גדוה היה שם שנושקין יחד
זה לזה ולאו הייכו סוף העולם להח מהלך העולם ממש
מלות שכה הוי ות"י למלעיתו של עולם הוח לכתיב יושבי על
טנור הארץ והייכו מקומו של רבב"ק : סילחאי סל לקס שלי :
דהדר קוזר כלאמרי' נפסקים גלגל קוזר ומזלות קבועים :

רבי יוחנן משתעי ומנא חדא הוה אזלינן בספינת' ס
וחזינא ההוא כוורא דאפיק רישיה ממיא סס
ודמי עיניה כחרי סיהרי ונפץ מיא מתרתי אסיויה ענקידה
כחרי מברי דסורא. רב ספרא משתעי ומנא חדא סיגי כד
הוה קא אזלינא בספינת' וחזינן ההוא כוורא דאפיק
רישיה ממיא ואית ליה קרני וחקוק עלויהו אנא
בריה קלה שבים והוינא ש' פרסי ואזלינן לפומית
דלויתן אמר רב אשי ההוא עיוא דימא הוה
דבחישה ואית לה קרני:

רבי (יונתן) [יוחנן] משתעי ומנא חדא הוה קאזלינ' סא
בספינתא וחזינן ההיא קרטליתא דהוו מקבעי סס
בה אבנים טובות ומרגליות והדרי לה מיני דכיורי
דמקרי (בירשא) [כרשא] נחית *בר אמוראי סס ע"ג
לאתויי ורגש ובעי דנשמטי' לאטמיה וורק ויקא
דחלא ונחת נפק ברת קלא ואמ' מאי אית לכו
בהדי קרטליתא דדביתהו דר' חנינא בן דוסא

(ונפץ וטפך): אוסייה נקיריו: מברי דסורא כהרות שנסורין:
בריה קלה מנריות (קלות) [קטנים] שנים: לפומיה
דלויתן שיאכלני היום: עיוא דימא שכל מה שיש בימה ש'נים
קון מן המולדה נשקיטה קולין: דבחישה קופרת נים נקרניה
לנקב לחקר מזוקותיה:
קרטליתא חרגז: דמיקרא בירשא כך שמו: בר אמוראי
חלש שיודע לשוט נמים: בעא דנישמטיה לאטמא
שנקב לקיזוק ירכו: ורק ליה חלא קומץ ונרק מריקו ליס:

דעתידה לשדיא תכלתא בה לצדיקי לעלמ' דאתי.
רב יהודה הינדואה משתעי ומנ' חדא הוה אזלינא
בספינתא וחזינא ההוא אבן טבא דהדר לי' תנינא
ונחת בר אמוראי לאתוי' אתא תנינא קא בעי
(בלע) [למיבלע] לספינתא אתא (ציפרא) [פושקנצא]
פסקיה לרישיה אחהפיכו מיא והוו דמא אתא
חנינא חבריה שקליה ותליא לה ואחייה הדר
אתא קא בעי בלעה לספינתא הדר אתא ציפרא
פסקיה לרישיה שקלא להיא אבן טבא שדייה
לספינתא הוה ציפרי מליחי בהדן אותבינהו עליהו
שקלוהו ופרחו להו בהדיה:

סב ת"ר מעשה בר' אליעזר ור' יהושע שהיו באין
סס בספינה והיה ר' אליעזר ישן ור' יהושע נעור
נודעוע ר' יהושע ונענר ר' אליעזר א"ל מה זה
יהושע מפני מה נודעוע א"ל מאור גדול ראיתי
ליוב מס בים א"ל שמא עיניו של לויתן ראית דכתיב *עיניו

למישדייה ביה להלכיע נו: וחזינא ההוא אבן טבא לתוך
היס והדרה ליה תכיכת. ה"ג מתח ההוח תכיכת רגם וקח נעי
למבלע לספיכתח מתח פושקנצא עורב נקנה וקטעיה לריסיה
דתכיכת: איחהפכו מיא והוו דמא מרוב דס שהיה גדול הרנה:
הדר קא בעי לטבועי לספינתא מתח ההוח פוסקנלח וקטליה
וחזל נר חמורתי ושקלה להיח מבן טנח ותליכהו להכהו ליפרי
לכסות מס (יקיו) [וקיו] ופרחו להן בהדי ההיח מבן:
נודעוע קרל קרלה:

כעפעפי שחר אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן זמנא חדא הוה אולינ' במדברא והואי אטמא דבשרא בהדן פתחנא ונקירנא ואנחנא אעישבי אדמויתינן ציבי חלם [אטמא] וטוויה. כי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא חוינהו להנהו גומרי דהוו קא (מחממי) [מלחשי] כי אתאי לקמיה דאמימר אמר לי ההוא עישבא סמתרי הוה הנהו גומרי דרתמא הוו *ויברא אלהים את התנינים הגדולים רמז' ס הבא תרגימו ארוילי דימא ר' יוחנן אמר זה לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון דכתיב *ביום ההוא ישעי' כז יפקד ה' בחרבו הקשה וגו' על לויתן וגו':

א"ר יהודה אמ' רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו סג זכר ונקבה בראם ואף לויתן [נחש בריח סג ולויתן נחש עקלתון] זכר ונקבה בראם ואלמלא ענקילה נוקקין זה לזה מחריבין את כל העולם מה עשה שענר סם הקב"ה סירס את הזכר והרג את הנקבה ומלחה

פתחנא ונקירנא מיכיה קלב וגיד הנשה: חלם שכתקדרה יקד כמתקלה: דסמתרי עצב שמקבר כלחמרין (נהשוכר את הפועלים) [נהמקבל] נב"מ ובזלו טרפות לעניך ליה סמתרי וקיי: דריתמא רותס שאין גחליו כבין מהרס: אורזולא דימא רחמים שניס: נחש בריח [הוח] לויתן זכר וזקוף הוח כנריק: עקלתון לויתן נקבה שמקיף את כל העולם:

זכר ונקבה בראם כלכתיב נקס נריק ונקס עקלתון: מחריבין את העולם שיהו להן ולדות הרבה גדולים שמקרינין את העולם: סירס את הזכר שלא יזקק לנקבה ק"ו שלא ליהוי

ישעי' כו לצדיקי' לעתיד לבא שנא' *והרג את התנין אשר
בים. ואף בהמות בהררי אלף זכר ונקבה בראם
ואלמלא נזקקין זה עם זה מחריבין את כל העולם
מה עשה הקב"ה סירס את הזכר וצינן את הנקבה
מיכ ז ושמרה לצדיקי' לעתיד לבא שנא' *הנה נא כחו
במתניו ואונו בשרירי בטנו. הנה נא כחו במתניו
זה זכר ואונו בשרירי בטנו זו נקבה התם נמי
לסרסיה לזכר וליצננה לנקבה דגים פריצי וליעבד
איפכא אבע"א מלחא דנוקבתא עדיף אבע"א כיון
תלי קד דכתיב *לויתן זה יצרת לשחק בו בהדי נקבה לאו
אורח ארעא הכא נמי למלחה לנקבה כוור' מליחא

ליה לער תמוה: שנא' והרג את התנין סיפיה דהאי קרא
דיפקוד ה' בקרנו הקשה הוא ומלא כתיב יהרג וכתיב יפקוד
קא דרים הכי והכי משמע ליה קרא יפקוד ה' בקרנו הקשה על
לויתן כתב נריך לעתיד לבא כאשר עשה את לויתן בתב עקלתון
שהרי הרג את התנין אשר בים משנת ימי נראשית: בהררי אלף
הכוונה *פסוק הוא גם' תהלים במזמור לאסף כי לי כל חיתו יער
דגם בחיוב בהמות בהררי אלף על גם שרועה אלף הרים בכל יום: כחו
כתיב הכא במתניו אלא הטיל זרע מימיו: ואונו בשרירי בטנו אלא ילדה
גו' כי על מימיה ולעיל מיניה כתיב בחיוב הכא בהמות אחר עשיתי
נול הרים עמך: החם נמי גבי לויתן: וליצננה ללויתן בקנה וחמתי
ישא ונקט הרגה: דגים פריצי ולא מהכי נהו ליכון: ה"ג אבע"א כיון
בהררי אלף לישנא דכתיב לויתן זה יצרת לשחק וכו' כדאמרי' בפ' ע"ז נשנה
דהאי קרא רביעית הקב"ה יושב ומשחק עם לויתן: הכא נמי למלחת
כדי"ף

מעלי בשרא מליחא לא מעלי ואמר רב יהודה
אמר רב בשעה שבקש הקב"ה לברוא את העולם
א"ל לשר של ים פתח פיך ובלע כל מימות שבעול'
אמר לפניו רבש"ע דיי שאעמוד בשלי בעט בו
והרגו שנא' *(רוגע) [בכחו רגע] הים ובתבונתו מיוב קו
מחץ רהב א"ר יצחק ש"מ שר של ים רהב שמו
ואלמלא מים מכסים אותו אין כל בריה יכולה
לעמוד מפני ריחו שנא' *לא ירעו ולא ישחיתו ישעי' י
בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה'
כמים לים מכסים אל תקרי לים מכסים אלא
לשר של ים מכסים:

אמר רב יהודה אמ' רב ירדן יוצא ממערת פמיאם סד
תניא נמי הכי ירדן יוצא ממערת פמיאם סה
ומהלך בימא של סיבכי ובימא של טבריא ומתגלגל
ויורד לים הגדול ומתגלגל ויורד עד שמגיע לפיו
של לויתן שנאמ' *יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו מיוב מ
מתקיף לה רבא בר עולא האי בבהמות בהררי
אלף כתי' אלא אמר רבא בר עולא אימתי בהמו'
בהררי אלף בטוחות בשע' שמגיח ירדן לפיו של

לנהמ' לכקנה ומה נכע לקיותה ולנככה: ובלע כל מימות כדי
סתרקה הינסה: די שאבלע מים עלי דלהכי כתיב והים מיככו
מלך סנולע מותס: רוגע הים לסון סנירה: מפני ריחו סהוא
מוסרק לפי סמת ולכך הוא מסריק: אל תקרי לים מכסים
סהרי הים עלמו מים הוא ע"כ פי' רסנ"ס ז"ל:
אימתי בהמות בהררי אלף בטוחות שלא יומתו כל שעה שיגיח

לויתן. כי אתא רב דימי א"ר (יונתן) [יוחנן] מ"ד
*כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו
שבע ימים וארבע נהרות שמקיפין את א"י ואלו
הן שבע ימים ימה של טברי' וימה של סדום
וימה של חולת וימה של חולת' וימה של סבכי
ויום אספמיא וים הגדול ואלו הן ארבע נהרות
ירדן וירמוך וקירמיון ופוגא כי אתא רב דימי א"ר
יונתן עתיד גבריאל לעשות *קניגיא עם לויתן שנ'
*התמשוך לויתן בחכה ובחבל תשקיע לשונו
ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנא' *העושו
יגש חרבו. כי אתא רב דימי א"ר יוחנן בשעה
שלויתן רעב מוציא הבל מפיו ומרתיח כל מימות
שבמצולה שנאמ' *ירתיח כסיר מצולה ואלמלא
מבנים ראשו לג"ע אין כל בריה יכולה לעמוד
בריחו שנא' *ים ישים כמרקחה. ובשעה שצמא
עושה תלמים תלמים בים שנ' *אחריו יאיר נתיב

תהלי' כד ס"ל דסך מומול קלי נגל ק"י, וכה"ק מי יגל נהר ה' רס"ק עה; ליוב מ סס סס סס מק סס

הירדן אל פיו של לויתן דכל זמן שהוא קי נטיקים הס
כמו כן: כי הוא הקב"ה על ימים יסדה לח"י: קניגיא לידת
קיות נקבת ורומק כל מיני לידה קרוי כן וכן נשקיטת קולין וכי
משה רבינו קניגי היה לו בלסטירי היה: התמשוך וגו' וכי אתה
יכול לעשות קניגיא עם לויתן מכלל דעתידה לקנוג: העושו
יגש חרבו בנהמות כתיב בחיוב וה"ה ללויתן: מפני ריחו ממתוק
ים לו הבל ומימות הרבה יולא ריק קשה: כמרקחה כנשמים
כמו רוקח מרקחת מתוק שהכניס רשעו לג"ע: תלמים תלמים
שמרחין קפירות עמוקים נים כתלמים של מקריסה: אחריו

אמר רב אחא (א"ר) [בר] יעקב אין תהום חוזר
לאיתנו עד שבעי' שנה שנא' *יחשב תהום לשיבה מיוב מא
ואין שיבה פחותה מע' שנה. אמר רבה (בר בר
חנה) א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סעודה
לצדיקי' מבשרו של לויתן שנ' *יכרו עליו חברים עס מ
ואין כירה אלא סעודה שנא' *ויכרה להם כירה מ"כ ו
גדולה ויאכלו וישתו ואין חברים אלא ת"ח שנא'
*היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך והשאר עס"ש ח
חולקי' אותו ועושים בו סחורה [בשוקי ירושלים]
שנ' *יחציוהו בין כנענים ואין כנענים אלא חגרים מיוב מ
שנאמר *כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב הושע יב
ואבע"א מהכא *אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ישעי' כג
ארץ. ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות
סוכה לצדיקים מעורו של לויתן שנא' *התמלא מיוב מ
בסכות עורו וכה עושין לו סוכה לא וכה עושין
לו צלצל שנא' *וכצלצל דגים ראשו וכה עושין עס
לו צלצל לא וכה עושין לו ענק שנאמ' *וענקים משלי מ
לגרגרותיך וכה עושין לו ענק לא וכה עושין לו
קמיע שנאמ' *ותקשרנו לנערותיך והשאר פורסו מיוב מ
הקב"ה על חומות ירושלים וזיו מבהיק מסוף

כששתה יאיר נתיב הים: איננו חוזר לאיתנו מיוב המיס
שקסרו: סוכה הייכו מלמעלה גג ול' לפכות מל' רוקות: צלצל
הייכו סכוך נלף מקילות: ותקשרנו הייכו לבר מועט שקושרין
לתלות בלוקרו כמין קמיע:

ישעיה ס העולם ועד סופו שנא' *והלכו גוים לאורך ומלכי' לנוגה זרחך:

סה ושמתי כדכוד שמשותיך א"ר שמואל בר נחמני
ס פליגי ביה תרי אמוראי בארעא יהודה
יש"נ כד וחזקיה בניו של ר' חייא *ותרי מלאכים ברקיע
נגע' מיכאל וגבריאל חד אמר דשוהם וחד אמר דישפה
ומאיר אמ' להם הקב"ה להוי כדין וכדין. *ושעריך לאבני
לה תרי אקדח כי האי דיתיב ר' יוחנן וקא דריש עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים וחוקק בהן עשר ברום עשרים ומעמידם בשערי ירושלים לגלג עליו אותו תלמיד השתא כביעתא דצלצלתא לא משכחינן כולי האי משכחינן לימים הפליגה ספינתו בים חזא מלאכי השרת דקא מנסרי אבני' טיבות ומרגליות שהם שלשים על שלשים וחקוק בהם עשר

שמשותיך חומותיך: פליגי בה בתנאים של חומות ירושלים
מהו יהיו שלו תנאים שעתידין להיות: כדין וכדין
כדברי זה וכדברי זה [והייכו כדכד] משוהם וישפה תנאה ואע"פ
שמקרא זה קדם לנבי ר' חייא טובא י"ל שכן מתנבא יחזיה
שכדברי כל המפרשים עתידה לנבות: והוקק עשר של רוחב
ברוס עשרים והייכו לקדק לשון קודק שחוקק בהם ומשוע כמי
שהן טובה שמאירה כאן קודקת כמו קודקי אם: אקדח
קרנוס"קלאם בלע"ז וכתרגום יוכתן חנכי גומרי: כביעתא
דצלצלתא בילת עוף קטן שמצוי לילל"ל:

ברום עשרים אמר להו הני למאן אמרי ליה שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל דרוש רבי ולך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי א"ל ריקה אלמלא (לא) ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות:

מיתיבי *ואולך אתכם קוממיות ר' מאיר אומר סו מאתים אמה כשתי קומות של אדם סס הראשון ר' יהודה אומר מאה אמה כנגד היכל ויקרא כו וכותליו שנא' *בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם תהלים קמד בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל כי קאמר ר' יוחנן לכוי דבי זיקא. ואמר רבה (בר בר חנה) א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות שבעה הופות לכל צדיק וצדיק שנ' *וברא ה' על כל מכון הר ישעיה ד ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונוגה אש להבה

קוממיות ג' קומות שתי ממי"ן דריש: כנטיעים מגודלים בנעוריהם: כנגד הראשון שמיעטו עד מאה אמה נמס' קנינה: כנגד היכל של בית שכי שהיה רוס מאה אמה ולפי קומתו לריך שערים גבוהים וקנים לר' יוחנן דאמר רוס עשרים: לכוי דבי זיקא לקלוטת העזוין לחויר והיכו שעריך דקרח קלוטת (החמה) [החומה]: ענן יומם ח' עזן וכוגה ג' אש ד' להבה ה' כי על כל כבוד ו' קופה ז'. ול"ל כי על כל כבוד חיכו מן התשבון אבל וסוכה תהיה לצל יומם דשמיך ליה לסיפיה דהאי קרא הוא הז' והאי על כל כבוד לכדמפרש בסמוך אתא:

לילה כי על כל כבוד חופה (מאי כי על כל כבוד חופה) מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקב"ה חופה לפי כבודו ועשן בחופה למה א"ר חנינא כל מי שעיניו צרות בת"ח בעה"ז מתמלאות עיניו עשן לעה"ב. ואש בחופה למה א"ר חנינא מלמד שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה כיוצא בדבר אתרת אומר *ונתת מהודך עליו ולא כל הודך וקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה. א"ר חמא (בר') [בר בר] חנינ' עשר חופות עשה הקב"ה לאדם הראשון בגן עדן שנא' *בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסוכתך אודם פטדה וגו' מר ווטרא אמר אחת עשרה שנאמר כל אבן יקרה מסוכתך א"ר יוחנן וגרוע שבכולם והב דקא חשיב ליה לבסוף מאי *מלאכת

מדנר כו
יחזקאל שנא'
כח

שעיניו צרות שלא להכהותו מכבסיו: נכוה חופתו של קטן מחופתו של גדיו הגדול הימנו: שבאותו הדור שקלו משה ויהושע: אוי לאותה בושה שבזמן מועט כתמעט הכבוד כל כך שהרי יהושע הי' כדי [ומלך] כמשה ולא יכול להגיע לכבודו: בעדן גן אלהים היית בקירוס מלך לור כתיב וכי סנור אתה להיות כאלה"ר שהי' בג"ע והיה לו כל החופות הללו: אודם פטדה וגו' עד שהב הרי' שהל כל אבן יקרה לא קאמיב שכולל ואקי"כ מפרש מאי כל אבן יקר' לוטס פטדה וגו': והב אר"י גרוע שבכולן והב וכו' והב

תופיך ונקביך בך אמר רב יהודה אמר רב א"ל הקב"ה לחורם מלך צור בך נסתכלתי ובראתי נקבים נקבים באדם וא"ד ה"ק בך נסתכלתי *וקנסתי מיתה על אדם הראשון מאי *ועל מקראיה [אמר רבה] א"ר יוחנן לא כירושלים של עוה"ז ירושלים של עוה"ב ירושלים של עוה"ז כל הרוצה לעלות עולה של עולם הבא אין עולין לה אלא המזומנים [לה]:

אמר רבה א"ר יוחנן עתידין צדיקים (שנקראו) [שנקראים] על שמו של הקב"ה שנא' *כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן שלשה נקראו על שמו של הקב"ת ואלו הן צדיקים. ומשיח. וירושלים. צדיקים הא דאמרן. משיח דכתיב *ווה שמו אשר יקראו ה' צדקנו. ירושלים דכתי' *ושם העיר מיום ה' שמה אל תקרי ה' שמה אלא שמה יקרא קץ מהדר לפרושי גרוע שנכתבו זהב מכלל דקשיבי יותר מדקי: בך נסתכלתי כשנרקתי עולמי שתהא עתיד למרוד בי ביומא קמא ולעצות עלמך קלוה ונרקתי בחלם נקבים שמוליתין רעי. תוף קלול הוא וגם מנוקב ביום הנרקך כוכבו ביום שכתתי את לבי שתהא נברא בו ביום כוכבו הנקבים בחלם: וקנסתי לו מית' והייבו תופיך הקבר שהו' קלול כמו תוף: נקראו על שמו שיהא שמם ה': אל תקרי ה' שמה אלא ה'

סו סנ"ב ישעי' ד

סנ ישעי' מג

ירמי' כג ימוקמל מח עד"ה

ביומא כל המקדש יצלמו בעה"ז מקדשי' מומו בעה"ב

אלא ה' שמה. א"ר אלעזר עתידין צדיקי' שאומרי'
לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה שנ'
ישעיה ד *והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמ'
לו. ואמר רבה א"ר יוחנן עתידה ירושלי' שתגבה
וכריה יד שלשה פרסאות למעלה שנאמר *וראמה וישבה
תחתיה מאי תחתיה כתחתיה וממאי דהאי תחתיה
שלשה פרסי הויא. אמר (רבא) [רבה] אמר לי
ההוא סבא [לדידי חוי לי] ירושלים קמייתא
תלתא פרסאי הואי ושמא תאמר יש צער
ישעיה ס לעלות ת"ל *מי אלה כעב תעופנה. אמר רב
פפא ש"מ האי עיבא תלתא פרסי מידלי א"ר
חנינא בר פפא בקש הקב"ה לתת את ירושלים
וכריה נ במדה שנ' *ואומר (אל המלאך הדובר בי) אנה
אתה הולך ויאמר אלי למוד את ירושלים לראות
כמה ארכה וכמה רחבה אמרו מלאכי השרת לפני
הקב"ח רבש"ע הרבה ברכים בראת בעולמך של
אוה"ע ולא נתת מדת ארכן ומדת רחבן וירושלים
ששמך בתוכה ומקדשך בתוכה וצדיקים בתוכה
סס אתה נותן בה מדה מיד *ויאמר (אלי) [אליו] רוץ
דבר אל הנער הלז לאמר פרזות תשב ירושלים

שמה: לומר לפניהם מלאכים יאמרו: ש"מ מדקרא מדמה
עינך (להעלות) [להעלאות] לירושלים דהאי עינך תלתא
פרסי מדלין מן מרעך: למוד את ירושלים לעתיד קטנה:
פרזות תשב ירושלים מה פרזות הללו מן להס שיעור

מרוב אדם ובהמה [בתוכה] א"ר שמעון בן לקיש
עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים אלף טפף עיין
גינאות אלף קפל מגדלים אלף ליצוי בירניות אלף נעליך
ושני שילה מטרפאות וכל אחד ואחד הואי כצפורי עיין טפף
בשלותה תניא א"ר יוסי אני ראיתי צפורי בשלותה
והיו בה מאה (ושמונה) [ושמונים] אלף שווקים
של מוכרי ציקי קדרה *והצלעות צלע אל צלע יחזקאל
שלש ושלשים פעמים מאי שלש ושלשים פעמים מ"ש
[א"ר לוי] א"ר פפי משום ר' יהושע דסיבני אם
שלש ירושלים הם כל אחד ואחד יש בה שלשים

נזכין יחזין חלק כמה ערוכין נוכין לף ירושלים כן: אמר ר"ל
לירושלים להויה ג' פרסי שעתיד הקב"ה להוסיף בה מגדלים
כאלף פעמים בקצנון קפ"ל וגיכלות כאלף פעמים טפ"ף כל
הכי גימטריאות הס והאי להאריך בסימכים כה"ג הייכו מצוס
לצון הגון הוא בעירס בלא קצנון ויסד הקצנון בתיבה המתפעלת:
אלף ושני שילה שכיס ואלף פעמים בקצנון גימטריא שיל"ה:
ליצוי גימטריא הוא: מטרפאות קטנים מבירכיות. ה"ג מאה
ושמונים אלף שווקים של מוכרי ציקי קדרה מין מאכל:
שלש ושלשים פעמים פצטיה דקרא בהאיס מיירי והבא
יתורא דקרא [דכתיב] פעמים קא דריש למשמע שלשה ירושלים
ונכל אחת שלשים פעמים זו למעלה מזו ה"כ פעמים אלשם קאי
והכי קאמר שלשה פעמים זה ע"ג זה בשלשים: אם ירושלים
דלעה"ב הויא גדולה בתורך כשלש ירושלים שהיתה כבר:
כל אחד ואחד יהיו בה בכל בית ובית ל' מדורות למעלה
זה ע"ג זה ע"כ פירוש בקב"ס:

מדורי למעלה אם שלשים ירושלים הם כל אחד
ואחד יש בה שלשה מדורים למעלה:

סח א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד *על כן
עח יאמרו המושלים בואו חשבון וגו' המושלי
ע"ב אלו המושלים ביצרם בואו חשבון ונחשוב
מדנר כמ חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר
עבירה כנגד הפסדה תבנה ותכונן אם אתה עושה
כן תבנה בעה"ז ותכונן לעה"ב עיר סיחון אם
משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר שיחה
נאה מה כתיב אחריו כי אש יצאה מחשבון גו'
תצא אש מן המחשבים ותאכל את שאינם

מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים כמעי"ה דקרא מייר
כמלכות סיחון במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו
כתכתו בלעכ וקבריו בילק סיחון למואב. ומיהו פרשה יתירה
היא דמה לריך לכתוב זה אם להשמיענו דעמון ומואב שהרו
בסיחון הרי כבר כתיב והוא בלעם במלך מואב הראשון וא"ל יותר
הלכך לדרשה כתבה משה רבינו: המושלים ביצרם לדיקים
דלכתיב ומושל בגבורו מלוכד עיר ולכתיב לדיק מושל ביראת אלהים:
הפסד מצוה שמתבטל מריוח בשביל שעוסק במלוה או בתן לדקה
ומקבר מתוכו: כנגד שכרה המרובה לעתיד לבא: ושכר
עבירה אלא להשתכר בעבירה עלמה: כנגד הפסדה שיפסיד
יותר לעתיד לבא: אם אתה עושה כן לקבל הפסד כנגד שכר
וכו': בעיר זה כו' שמתפתה בילהו ובדברי האפיקורסים ואינו
מושל בילהו: תצא אש מן המחשבין לדיקים ותאכל שאין
מקבלין בקשתן' דפרקין לעיל (מי שנגעל מקבילו) [בקו"ק בכוה

מחשבים להבה מקרית סיחון מקרית צדיקים
שנקראו שיחזין. אכלה ער מואב וה המהלך אחר
וצרו כעיר [וה] שמהלך אחר שיחה נאה בעלי
במות ארנון אלו גסי הרוח דאמר מר כל אדם
שיש בו גסות הרוח נופל בגיהנם ונירם אמ' רשע
אין רם אבד חשבון אבד חשבונו של עולם. עד
דיבון אמר הקב"ה המתן עד שיבא דין ונשים
*עד נפח עד שתבא אש שאינה צריכ' נפוח. עד עט
מידבא עד שתדיב נשמתן ואמרי לה עד דעביד

מקופתו של קנרו] קופתו של קטן נכוית מקופתו של קנירו שגדול
הימנו: שנקראו שיחין חילכו' כלכתיב לדיק כתמר יפרח כלבנון
ישגא וכתיב והוא עומד בין ההדסי' ות"ר (יוחנן) [יוקנן]
אין הדסים אלא לדיקים כלכתיב ויהי אומן את הדסה וכתיב
אעלה בתמר אחזה בסנסניו ואמר רבנן אכי אמרתי אעל' בתמר
ולא עלתה בידי אלא סנסן א' ומנו (דניאל) מכניה מישאל ועזריה
תקת אחי' הצדיקי' מתרגמינן תקו' קד אילכא וכתי' וכל צדיק הצדה
טרם יהיה בארץ ומתרגמינן כל אילנא דקלא: ער מואב כעיר
שמהלך אחר תאוותו ואכלה כמי שהם גסי הרוח המגדיהין לעתן
כנמו' אחרון הללו: בעלי במות כמו בעלי גסים: דאמר מר
כל אדם וכו' נפ"ק דע"ז אמר ר"ל כל המתיהר נופל בגיהנם
שנאמ' זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם
שנאמ' יום עברה היום ההוא: אבד חשבונו של עולם כלו' ליתי
דין ולית דיין: עד נפח כלו' שם שחוקף מעלמו כלכתיב תאכלהו
אש לא נפוח: שתראיב נשמתן כמו לאנון נפח: עד דעבד

מאי דבעי אמר רב יהודה אמר רב כל הפורש
ילקוט מדברי תורה אש אוכלתו שנא' *ונתתי [את] פני
בהם מהאש יצאו והאש תאכלם כי אתא רב
דימי א"ר יונתן כל המרפה עצמו מדברי תורה
משלי כג נופל בגיהנם שנאמ' *אדם תועה מדרך השכל
בקהל רפאים ינוח ואין רפאים אלא יורדי גיהנם
שם ט שנא' *ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרואיה:
סט וארז אין גוזו מחליף והא דרש ר' חייא בר
פ לוליוני (אפיתח' דבי נשיאה) מ"ד *צדיק
ע"נ כתמר יפרח כארז כלבנון ישגה אם נאמר תמר
תלים נב למה נא' ארז ואם נאמר ארז למה נא' תמר אם
פירות נאמ' ארז ולא נא' תמר הייתי אומר מה ארז אין
לאכול עושה פירות אף צדיק אין עושה פירות לכך
נעה"ן נאמר תמר ואם נא' תמר ולא נא' ארז הייתי
וגזזו מחליף קושטא נריך הוא מאי דנעי למעבד לרשעים לעה"נ דאתו נעה"ן
לעה"נ דרכם ללקה כדי לטרדן לעה"נ עד דריש ליה עד דעבד מידעת
ועוד דמו להשמ' דריש ליה מאי דנעי נלעון קלר: מהאש יצאו מן התורה פרשו
הנפש כתיב נה הלא כה דנרי כאש נאם יי' וכתיב מימיכו אש דת למו:
סגזינו רפאים בעמקי שאול כפל לעון הוא ע"כ:
מחליף אם נאמר תמר שעושה פירות ואין גזזו מחליף: למה נאמר
וקייט רש"י ארז שגזזו מחליף ואין עושה פירות קשו קראי אהדדי אם
מדמהו לתמר ואין מכל וכל: אף צדיק אין עושה פירות שאוכל
לדקותיו נעה"ן ואין לו לעה"נ ת"ב שאין מאכילין לאותו פרי
מעלליו: לכך נא' תמר כדכתיב כמי קרת מאריכת לאמרו נדיק

אומר מה תמר אין גזעו מחליף אף צדיק אין גזעו מחליף לכך נאמר ארז החם בשאר מיני ארזים כדרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא אמרי דבי רב עשרה מיני ארזים הם שנא' *אתן במדבר יצהר ארז שיטה והדס ועץ שמן אשים בערב' ברוש תדהר ותאשור יחדיו וגומ'. (תנא) ארז ארוא וכו':

בגמ' הקוכה נ' מילכות בתוך שדה מכלו ספוקי מספקי לי קכה קרקע וכו' ומכיס ולימכו קורלי ופריך הגמ' ודלמלי הוו נכוליס ונעבו קרייי ותירלנו:

[דעביד להו כ]ר' יוסי בר' חנינא דאמר בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא מ"ט דכתיב *ולקחת והבאת *עד שתהא לקיחה והבאה כאחד והא ליכא אמר רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מכדי פסוקי נינהו ליקרי א"ל משום דמחזי כשיקר' רב משרשי' בריה דרב כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו: אין גזעו מחליף אם כקלן: אף צדיק אין גזעו מחליף אם מת שלח יוליד בן כמותו מ"כ אם יפול לא יקום: לכך נאמר ארז כלכתיב כי שבע יפול לדיק וקם: [בצרן ושגרן ביד שליח לומת שליק בדרך שהשליק עלמו בלרן ומת בקלי הדרך ומיכה שליק לקבר תקתיו עד לירושלי' לו שהניחוהו בעלי' עלמן מצם ולילך: מביאו ואינו קורא לין הבעלי' קורין וכו']: מכדי פסוקי נינהו ליקרי ולמלי עניך להו כדרבי יוסי כמו שמניח מספק יהא קורא מספק בלדם שקורא בתור': משום דמחזי כשיקרא שהרי בשביל הבחת נכוריס קא קרי שמא לאו בקרקע שלו גדלו וקא משקר וכתיב דובר שקרי וגו':

חייא אמ' דילמא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר:
ע [פיסקא שחמתית ונמצאת לבנה ונמצאת
פך שחמתית שניהם יכולים לחזור בהן אמר
רב פפא מדקתני לבנה] ש"מ הא שמשא סומקתי
היא תדע דקא סמקא צפרא ופניא והאי דלא
חוינן ליה כולי יומא נהורין הוא דלא בריא מחיבי
ויקי' יג *ומראה עמוק מן העור כמרא' חמה עמוקה מן
הצל והתם לבן הוא כמראה חמה ולא כמראה
חמה כמראה חמה דעמוקה [מן [הצל] ולא כמראה
חמה דאלו התם לבן והכא אדום ולמאי דסליק
אדעתין מעיקרא הא קא סמקא צפרא ופניא
דילמא אתי לאפקועינהו מאן דקזי עלייהו כנכורי' ודלי'
כזיהיו לו נכורי' כאלו לא יפרים מהן תרומ' דקסבר נכורי' ודאין
הן מ"כ האי גברא גופיה הילכך עניל נהו היכרא שלא לקרות:
[מדקתני לבנה ש"מ שחמתית לדומה ולא שקורה דהא שני
מראו' יש ניטין ולא יותר לנכו' ולדומו' ומדקרי לקדא
לנכה ולחיך שחמתית ש"מ שחמתית לדומ' וע"ש קמה שהיא לדומ'
קרי לניטין לדומות שחמתית]: נהורין הוא דלא ברי מאור
עיניכו ליכו נרור כ"כ מתוך אור היום שמכהה עיניכו שאל לפרח
ופניה (שהוא) [שהיום] קשוך ניכר לדמומית שנקמה [ורב פפא
לפרש מסכתיכו נא לאמי מקרי שחמתית]: עמוק הלבן כראה
עמוק לגל השחור: לבן הוא כלכתיב וחס נהרת לנכה היא
ומדמדמי ליה לקמה ש"מ לנכה היא: ולמאי דסליק אדעתין
מעיקרא דהוה פרכינן לרב פפא מברייתא דלנכה היא אמאי לא
הוה קתני לן הא דסמקא לפרח ופניה מה הייכו יכולין לפרש

בפניא דחלפא אפיתחא דגיהנם בצפרא דחלפא
אוורדי דגן עדן וא"ד איפכא:

מתני' וחייב להכריע לו טפח היה שוקל לו עין פת
בעין נותן לו גירומיו: גמ' מנה"מ אמר ע"ג
ר"ל דאמר קרא *אבן שלמה וצדק צדק משלך ותן דנדי' כס
לו אי הכי אימא סיפא היה שוקל לו עין
בעין נותן לו גירומיו ואי הברעה דאוריותא

לחלי סמקא חס לנכה היא: בפניא עזוקעת במערב: דחלפא
אפתחא דגיהנם ומתחלמת מכח לא גיהנס: בצפרא דחלפא
נמזרח לוורדי דג"ע שהוא במזרח כלכתיב גן נעדן מקדם: וא"ד
איפכא נלפרש סומקא משום דעומדת במזרח ומחירה הקמה
כנגדה [במערב] ומתחלמת מכח גיהנס שבמערב לפי שעמוד של
לור הקמה [מכה] כנגד לא גיהנס ומתחלמת הקמה מכחה
נפכיח דקלפא במערב ועמוד שלה הולך לכל המזרח ומכה בג"ע
ומחדיס מכח לדמומית וורדי ג"ע:

חייב להכריע המחזיק מלד הבזר טפח שיהא הבזר שוקל יותר
מן הליטרא [ובגמ' מוקי לה במקום שנהגו להכריע וה"ה
לעשרה ליטרות ביקר להכריע טפח וכו' וכרחה נעיכי דלפקות
מליטרא לא נעי הכרעה טפח וכו': היה שוקל עין בעין נלמלוס
כגון במקום שאין מכריעין כותן לו לבד המשקל את גירומיו הכריעו
כדקתני לקמן מעשרה בלא וכו']: מנה"מ קס"ד דנעי אחת דלריך
להכריע טפח: וצדק מיותר הוא למדרש קע"פ שישים שלימה
מדדת לדק משלך ותן לו והייכו הכרע ובמלה כמי למדוד בריוק

היכי יהיב ליה עין בעין אלא רישא במקום שנהגו
וכי איתמר דר"ל אסיפא אתמר היה שוקל לו עין
בעין נותן לו גירומיו מנה"מ אר"ל דאמר קרא וצדק
צדק משלך ותן לו [וכמה גרומיו א"ר אבא בר ממל
אמר רב א' מי' בלטרא בלח לי' לטרין]:

עא א"ר לוי קשה עונשן של מדות יותר מעונשן של
סס עריות שזה נאמר בהן *אל וה נא' בהן
ויקל' יח *אלה ומאי משמע דהאי אל קשה הוא דכתיב
דנדי' כה *ואת אילי הארץ לקח (ואלה קשה מאל). גבי
יחוקאל יז עריות נמי הכתיב *אלה ההוא למעוטי מדות מכרת
יקלס יח

כלי שיהא יתר על מדתו: היכי יהיב ליה עין בעין התורת
לגזירת הכתוב הוא שיכריע בשעת המשקל: אלא במקום שנהגו
כלו' אין גזירת הכתוב להכריע בשעת המשקל אלא כמנהגו של
מלתא לאם רוצה להכריע בשעת המשקל תקח גירומיו לאחר
מלילה הרצו' נילו ואותה הכרעה לריך טפק לאין הכתוב מקפיד
אלא שיוסיף המשקל או בשעת המשקל או לאחר כך:
קשה עונשן של מדות (כשמוכר בעלה שאינה יצרה לו)
כשעושה בה עוס עול (ולקמן מפרש עוס אלא לאפסר
בתשובה ומקרבי יליף לה כלמפרש וחזיל): עריות נאמר בהן
אל כי את כל התועבות האלו ונמלות כתיב כל עושה אלה כל
עושה עול (אלה משמע לשון רבים): ואלה קשה מאל דמ"ה
הוסיף בהן הכתוב ה' לרבות ולהגדיל הקישוי: בעריות נמי
הכתיב כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה וכרתו וגו':
למעוטי מדות מכרת דמל"מ (כילף תועבו' תועבו' לגזרה שוה)
[כיון דעול מדות נקראו תועבו' ה"מ הכי הן בכלל כל אשר יעשה

ואלא מאי חומריהו התם אפשר בחשוב' והכא
לא אפשר בחשובה וא"ר לוי קשה גזל הדיוט
יותר מגזל גבוה שזה הקדים חטא למעילה וזה
הקדים מעילה לחטא:
וא"ר לוי בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת עב
ב"ו הקב"ה ברך את ישראל בכ"ב וקללן סס

מכל התועבות מי לא כתוב הלה דמזמע מיעוט ולא מצים ג"ם
דלפי' לא כתוב הלה לא דייכינן דלין לדם דן ג"ם מעלמו אלא"כ
לטדן מדנותיו ולא מק"ו דהלי לפסר בתשובה והלי לא לפסר
בתשובה דלין עוכדין מן הדין הלא מתמעותו]. ואלא כיון
דנעריות לילא כרת וגמדות ליכא כרת: מאי חומריהו
[דגמדות] מעריות וגמלי כתיב בהו הלה: אפשר בתשובה דכל
קייבי כריתות שלקו כפטרו מידי כריתת' ל"כ בלא מלקות תשובה
מועילה בכל מקום כדכתיב שובו בנים שובבים לרפא משובותיכם
לי עביד תשובה מעלית. אבל מדות דגזל רבים דליכו יודע למי
יביב ותשובה תלויה בו שכא' והביב את הגזילה וליכו יכול לקיי'
מקר' זה הילכך ל"ל בתשוב' מעלית דכל ימיו בוהביב את הגזילה
קלי [ולע"ג דלמרי' יעשה בהן לרבי רבים לין זו תשובה מעלית
מלקר שליכו מביב לבעלים]: גזל הדיוט הקדים בו חטא וכו'
דכתיב כי תקטא ומעלה מעל וכקש וגו' דמיד בתקל' הגזל קרי
ליה קטא משעת כפיר' וגבי הקדש כתיב תמעול מעל וקטאה
בשגגה מקדשי ה' לא מקרי קוטא עד שכהכה:
שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו שהקב"ה רקמן וברכתו מרובה
מקללתו אבל לדם קללתו מרובה מברכתו: בכ"ב לותיות
כדמסיק לקמיה מלם בזקותי עד קוממיות אל"ף שבתקלת

ויקל' כו בח' ברכם בב"ב *מאם בחקתי עד קוממיות וקללם
סס בח' *מואם בחקתי תמאסו עד ואת חקתי געלה
נפשם ואלו משה רבינו ברכן בח' וקללם בב"ב
פט ברכם בח' *מוהיה אם שמוע עד לעברם וקללם
דנ' כח בב"ב מן *והיה אם לא תשמע עד ואין קונה:
סס ת"ר מנין שאין מוחקין במקום שגודשין ואין
עג גודשין במקום שמוחקין ת"ל *איפה שלמת
סס ומנין שאם אמר הריני מוחק במקום שגודשין
דנ' כה ולפחות מן הדמים והריני גודש במקום שמוחקין
ולהוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל איפה
שלמת וצדק יהיה לך. תנו רבנן מנין שאין

המדה ותי"ו שנסופה הרי כ"ג חותיות לנד הכפולות: מואם
בחקותי תמאסו עד געלה נפשם מוח"ו עד מ"ס ק' חותיות:
והיה אם שמוע נפרשת כי תנא: והיה אם לא תשמע עד
ואין קונה קשוב תלפת בית"ח מוח"ו דוהיה חס לא תשמע ועד
סופו וקושר קלילה עד ה"ח דלין קוכה הרי כ"ג:

מנין שאין מוחקין במקום שגודשין ולפי' מקיל קוכה: ואין
גודשין במקום שמוחקין ולפי' מקיל עוכר לחס עושין
כן שמא ירצו חותן לקרים ויאמרו כך המכהג וירמה הלוקח
את המוכר או המוכר את הלוקח והא ליכא למימר דנלא מקיל
מיירי דההוא מלא תעשו עול כפקא שגוזל את שלו בידים: ת"ל
איפה שלימה כמו שמודדין בעיר: לפחות תלתא דקיימא לן
גודשא תלתא והלכך יפקות שלים הדמים: ת"ל וצדק לטפויי
תלתא ולדק מכ"מ [לחף זה יכול לנא לידי רמאות לאיכא דקזי
בעדיל' ולא ידע לא בפקות ולא בתוספות] ונספרי ילוף לכולהו

מעיינין במקום שמכריעין ואין מכריעין במקום שמעיינין ת"ל *אבן שלמה ומנין שאם אמר הריני מעיין במקום שמכריעין ולפחות מן הדמים והריני מכריע במקום שמעיינין ולהוסיף לו על הדמי' שאין שומעין לו ת"ל אבן שלמה וצדק יהיה לך אמר רב יהודה מסורא לא יהיה (לו בבית) [לך בביתך] ומה טעם משום איפה ואיפה לא יהיה (לו בכיסו) [לך בכיסך] מה טעם משום אבן ואבן. [אבל] אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך:

ת"ר [לא] יהיה לך מלמד שמעמידין אגרדמים על המדות ואין מעמידין אגרדמים לשערים דברי

מולדק (*וכן כרחה נעיכי דמתלימ' לה ילפי' חלה שלה יעשה מיכו לשון לגל מקוקה לו גדושה שלימה קריכה ניה): מעיינין לשקול עין רש"י נעין: במקום שמכריעין טפק: לא יהיה לו בביתו ממון מה טעם מצו' לפה ולפה שלוקק בגדול' ומוכר נקטנה בניתך יתירה קדרים: [אבל] אבן שלימה [ולה בניתך לבן שלמה] ולדק יהיה לך ממון [כדלמריכן בעלמה מה יעשה לדם ויתעשר ישה ויתן בלמוכה]:

ת"ר [לא] יהיה לך לבית דין קה מזהיר רשמנה וקרה יתירה קה דרים דמלי למכתב לה יהיה לך (בניתך) [בכיסך] לבן ולבן גדולה וקטנה כי לה לבן שלמה ולדק: אגרדמים שהוה ממוכה על המדות להלקות ולעכוב על מעוותי המדות: ואין מעמידין אגרדמים לשערים שלה ימכרו ביוקר מלתה בלסיה כפני' היה ולה מקרה יליף חלה סנדקי הוה שלה זה

רנ"י כה נשיאה אוקמי אגרדמים בין למדות בין לשערים
א"ל שמואל לקרנא פוק תני להו מעמידין אגרדמי'
למדות ואין מעמידין לשערים נפק דרש להו
מעמידין אגרדמים בין למדות ובין לשערים א"ל
ס"ל מה שמך קרנא תיפוק ליה קרנא בעיניה* והוא
כפקק לי כמאן סבר כי הא דאמר רמי בר (אבא) [חמא]
קרנא א"ר יצחק מעמידים אגרדמים בין למדות ובין
בעיניו לשערים מפני הרמאים:

עה תנו רבנן אין עושין את המחק צדו אחד עבה
סס ע"ב וצדו אחד קצר ולא ימחוק בבת אחת שהמוחק
בבת אחת רע למוכר ויפה ללוקח ולא ימחוק

ימכור ביוקר יהיו כמכעי' מלכות ממכו. כפק ליה קרנא
זהו ס"ל בעיניה (*ל"ג דלא הוה ליה הכי) [ולע"ג דאמרי' במסכת ובת
בגמ' מן (דף קק) דרב לטייה כובא מבבל ותהא ליה קרנא לקנקניה
הלך לימיר דגרמא ליה הא והא]: מפני הרמאים [שמתיכין
עד שימכור לותו המוכר בזול ולק"כ מוכרים ביוקר ל"ק]
שמוכרים ביוקר ולומרים שהוסיפו במדה או שכתן קטים יפות
למעלה ורעות מלמטה או כל מיני רמאות וכלשכקן שהיו
מעמידין פרהדרין שהיו מכין בעלי קבויות והיו לומרים להם
מכרו בזול במס' יומא:

המחק שמוקקין בו את המדה: צדו אחד עבה ליבו מוקק כל
כך שליבו ככבם בלוקק: צדו אחד קצר גרס' בתוספתא
שמוקק יפה וכשלוקק מוקק בלבו עבה וכשמוכר מוקק בקלר שלא
שיהיה שוים כמכהג המדינה שם בקלר שם בעבה: בבת אחת

מעט מעט מפני שרע ללוקח ויפה למוכר ועל כלן אמר ריב"ן אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר אוי לי אם אומר שמא ילמדו ממנו הרמאים ואוי לי אם לא אומר שמא יאמרו הרמאים אין תלמידי חכמי' בקיאין במעשה ידינו אמרה או לא אמרה אמר רב שמואל בר רב יצחק אמרה ומהאי קרא אמרה *כי ישרים דרכי ה' צדיקים הוסע יד
ילכו בם ופושעים יכשלו בם:

כיוצא בזה שנינו פרק י"ז ממסכת כלים:

קנה מאונים והמחק שיש בהם בית קבול מתכת עו

נפעם לקת ונמהרה שליכו מוקק יפה: מעט מעט כגון שמוקק רוקנ טפק לנדו ומגניה לת המקק וקוזר וכונם לת המקק ומוקק טפק לקר ללח נפעם לקת ונכקת ל"כ נשתי פעמי' כגון מוקק עד קלי מדה ומגניה המקק וקוזר ומוקק קלי המדה השכי: על כולן על כל מיכי עוולות הללו: שמא יאמרו וכו' ומתוך כך ידלו לרמות יותר. וקנעי תלמודל לומרה ר' יוקנן לנסוף לו לל לומרה דמעיקרל הוה מספקל ליה לס יומר לו לל ולנסוף מי לפשיטל ליה: ישרים דרכי ה' דברי תורה: צדיקים ילכו בם יזהרו הס שלל לרמות לת הבריות: יכשלו בם ילמדו לרמות. ע"כ פירש (רש"י) [רשב"ם]:

קנה מאזנים. עושין לותו חלול ומשימין בו מתיכות קטנות של מתכת ומגלגלו למקום שירלה להכריע הכף: והמחק. למדי' בפ' המוכר לת הספינה לין עושין מחק של דלעת מפני שמקל פירוש ורש למוכר ולל של מתכת מפני שהוא מכניד ורש ללוקח הרמאי יעשה לאחו חלול וכשהוא מוכר מכנים בו מתכת וכשהוא קונה מוליאו:

והאסל שיש בו בית קבול מעות קנה של עני שיש בו בית קבול שמן ומקל שיש בו בית קבול מזוזה ומרגליות הרי אלו טמאין ועל כלם אמר ר' יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר (אמרה וכו') :

עז ס ויק' יט

ת"ר *לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה. במדה זו מדידת קרקע שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמי'. במשקל

למל. מוט שמושלין בו בכתף וכשיש פועלים מרובים ובינה"ג מרוד בפועלין לחר שמקל שכרו כותכו בבית קבול של מוט ותוביג שכרו שכית ולין בינה"ג כותן לב לחפש במוט: קנה של ענכי. כשיעשה חלמיה לגל בינה"ג גוכב שמן וכותן לתוכו: בית קבול מזוזה ומרגלית. לגבוב בו המכס [וכלו' שמכיח בו המזוזה שלין כותכין ממכה מכס ומחתיה שומן המרגליות. תוי"ט וע"ז עוד פי' לחר]: לוי לי לם לומר וכו'. מהטינס שכתוב בבריימא הכתוב למעלה שיל ילמדו הרופאים וכו' כן פירש הלב רביכו משר ז"ל. ובפירוש הרמב"ם ז"ל יש קלת שיכוי והוא זה לפל שן יעשה על הכתף ויתלו בו הדבר משר יכבד ויעלוס החכוכי שיעשה בתוכו בית קבול מעות יבד שיהים שם מה שיגבוב מכסף הסחורה ולא יודיע: וקנה של ענכי שיש בו בית קבול מים. פי' שיעשה לותה חלולה וישים בתוכו מים לשתות ממכו וילמד למכשים שהוא בתעבית כדי שיחשלו עליו. הכה שלה כולם לע"ם שהם פשומי כלי שן משר לא יקבלו טומלה ומלומלייתא כיון שכשבה להם בית קבול מ"ו הכה הם טומלים ול"ל יוחבן וכו':

זו מדת קרקע שהרי מדת כלי כתוב לקמיה דהייכו משורה כדכתיב ומים בשורה תשתה: שלא ימדוד לאחד מב' לקוחות שלקחו קרקע בשותפות או לאחד מב' אחין שחלקו שדה: לאחד בימות החמה ולאחד בשות קבל עלמו בימות הגשמים

שלא ימין משקלותיו במלח. במשורה שלא
ירתיח וק"ו מה משורה שהיא א' מל"ו בלוג הקפידה
עליו תורה ק"ו להין וחצי הין ושלישית ההין
ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית (הלוג) [וחצי]
תומן ועוכלא אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם
שישהה מרה חסרה או יתירה בתוך ביתו ואפילו
הוא עביט של מימי רגלים. אמר רב פפא
לא אמרן אלא באתרא דלא חתימי אבל באתרא
דחתימי אי לא חוי חותמה לא שקיל ובאתרא

שנימות הקמה הקנל יפת וקלר יותר מנימות הגשמים. ור"ק
פי' נימות הגשמים הקרקע כוון ונימות הקמה מתנקעת נפתיק'
ומוסיף נמדה: במלח שמכנידין: שלא ירחיח שלח יפוף
המוכר לת היין נקוזק ומגביה לתוך משורתו של לוקח מפני
שעולה הקלף לישקומת נלע"ז וכרחה כמלח: ומה משורה
שהיח קטנה כל כך שלשים ושנה יש מהן נלוג הקפידה תורה
נרתיקות שלה שהיח פחות ממחי' נלוג: ק"ו נרתיקות כלי גדול
כגון הין כו' לו לפי' שליטת ההין וכו': וחצי תומן ועוכלא
גרסי' נתוספתא. תומן (ועוכלא פחותים הן מרביעית הלוג:
תומן שמינית הלוג) [שמינית הקב קלי לוג]: עוכלא לקמן
מפרש: שישהה דמכין דלתי למדוד ומיהו קרח לח לזהר גדולה
וקטנה חלח כשיתקנס לו על מנת למוד נהן דלי לח תימח הכי
לחלי חלטריך ליה למימר: ואפי' הוא עביט דלישח למיקח
מעמים שרוקלו ומעניר עכופו ומודד נו הילכך חין לו תקנה
חלח שנירה: דלא חתימי שחין ממוכה של מלך עושה קומס
נקדות הילכך לחסור דלתי לרעות: לא שקיל לוקח ומותר

דלא חתימי נמי לא אמרן אלא דלא מהנדסי אבל מהנדסי לית לן בה ולא היא ומנין דמתרמי בין השמשות ומקרי ושקיל:

עח ת"ר אוצרי פירות ומלוי ברבית ומקטיני איפה
צ ומפקיעי שערים עליהם הכתוב אומר *לאמר
ע"נ מתי יעבור החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה
שמות מ [בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולעוות מאזני
סס מרמה] מה כתיב אחריו *נשבע ה' בגאון יעקב
אם אשכח לנצח כל מעשיהם אוצרי פירות כגון
מאן א"ר [יוחנן] כגון שבתאי אוצר פירי:

לשהות: מהנדסי הולכין ואין ממוכים על מלך לדחוק המדות: דמתרמי בין השמשות שהכל טרודין ואין רואהו ת"ש הלוקח עלמו מתוך טרדו היכו כותן חל לבו ומקרי ושקיל הילכך יש המוכר לרמות בו:

אוצרי פירות שקוכין [בשוק] לחוברם למכור ביוקר וגורמין שמתייקר השער והיכא הפסד עכיים וכ"ל דבעיר ברודה ישראל מיירי: מפקיעי שערי' מוסיפין על השער: מתי יעבור החדש ונשביר' שבר כלו' למכור ביוקר לסוף קדם לקר יתות הגורן והייכו מפקיעי שערי' לקדם לקר לת מיקרי חוברי פירות: והשבת ונפתחה בר כלו' מתי תגיע שכת שמיטה וכפתקה חוברות בר והייכו חוברי פירות: להקטין איפה והייכו מקטיכי חיפה: להגדיל שקל כרחה לי דהייכו מלוי ברבית שמגדיל שקלו ע"י רבית ואי משום להגדיל שקל משם ממקטיכי חיפה שמעת לי' וממחזכי מרמ' כמי שמעת חוכחות משקלות וכתי' [בתרי] בחדש ה' בוחן ישמד וגו': בגון שבתאי אוצר פירי

אבוה דשמואל מובין להו לפירי בתרעא חריפי עש
כי חריפא שמואל בריה משהי לפירי ומובין סס
להו בתרעא אפלא כת"ע חריפא שלחו מתם
טבא דאבא מדברא [מ"ט] תרעא כיון דרוח רוח:
ת"ר אין מוציאין פירות מא"י דברים שיש בהם סס
חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות ר' יהודה בן
בתירא מתיר ביין מפני שממעט את התיפלה:
ת"ר אין יוצאין מארץ לח"ל אלא א"כ עמדו צא
סאתים בסלע א"ר שמעון אימתי בזמן שאינו
מוצא ליקח אבל בזמן שמוצא ליקח אפי' עמדו
סאה בסלע לא יצא:

כדי למכור לעכויס ביוקר אבל כגון לחולר פרי בשעת הזול
ומוכרן בזול לעכויס בשעת היוקר כלקמן לע"פ שגורס יוקר
השער מותר:

בתרעא חריפא בשער המוקדם להייכו בשעת הגורן: כי
חריפא בזול כדי שימכרו גס הכל ויזלזל השער כל
הצרה: שמואל מלקר להו לפירות שדותיו: ומובין להו בתרעא
אפלא בשעת היוקר: כתרעא חריפא כשער הזול ומיהו מן
השוק לא היה מלקר בשעת הגורן דמ"מ מוקיר השער קלת וילא
שכיר בהפסדו: טבא דאבא מדברא טובים מעשה אחד מרעשה
הבן שאחד גורס מתחלה שלא יוקר השער כיון דרוק והוזל השער
רוק עוד כל הצרה אבל משהוקר השער אין יכול להזלזל מהרה:
מפני שממעט כו' דכבכם יין ילא סוד:
אין יוצאין כו' שמפקיע עלמו מן המלות:

פ היה ר' שמעון בן יוחאי אומר אלימלך מחלון
סס וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו
ע' ויק"מ ומפני מה נענשו מפני שיצאו מהארץ לח"ל *שנא'
רות מ *ותהום כל העיר עליהן ותאמרנה הואת נעמי
[מאי הואת נעמי] א"ר יצחק אמרו חויתם נעמי
שיצאה מהארץ לח"ל מה עלתה לה וא"ר יצחק
אותו היום שבאתה רות המואביה לא"י מתה אשתו
של בועז והיינו דאמרי אינשי עד דלא שכיב שכבא
כ"מ כונ קיימי מני ביתיה אמר רבה בר רב *יצחק אמר
וכן לקמן רב אבצן וה בועז מאי קמ"ל כאידך דרבה בר
רב יצחק דאמר רבה בר רב יצחק אמר רב

מתה אשתו של בועז לאמועיכן דהקנ"ה מקדים רפואה
למכה ויש לאדם לנטוק דהקנ"ה: עד דלא שכיב
שכבא קודם זימות המת: קיימי מני ביתיה עומד ומזומן
כבר הממוכה על ביתו ועומד במקומו: אבצן מן הצופטים הוא
נספר צופטים: מאי קא משמע לן מה ריוק יש בדבר ומה תלמוד
למדין צוס מלוה מכאן: כדרבה בר רב יצחק דקאמר צכל
בניו של אבצן מתו בקייו ומדקאמר אבצן זה בועז וכתיב בבועז
שנשא רות ואף על פי שהיו לו עדיין בניס הרבה לאמועיכן לאס
כשא אדם אשה בגדרותו יש אשה בזקנותו כמו שעשה אבצן
דהייכו בועז לפי שהיה ירא שמא ימותו בניו מאשה ראשונה בקייו
ולא יהיה לו זכר וכתיב בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך
דמהכא כמי דרשינן ליה וכדמפרש קרא טעמא (לקמן) כי תיכך
יודע אי זה יצליח הזה או זה אבל אס לא אמר אבצן זה בועז הוה

ק"כ משתאות עשה בועז לבניו שנא' *ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשי' בנות הביא לבניו מן החוץ וגו' ולכל אחד ואחד עשה שני משתאו' אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו ולכולן לא וימן את מנוח אמר כודניתא עקרה במאי פרעה לי תנא וכולן מתו בחייו והיינו דאמרי אינשי בחייך דילדת שתין שתין למה ליך דילדת איכפל ואוליד חד דמן שתין וריז. אמר רב חנן בר רבא אמר רב אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב הם מאי

סופרי יג

למיכח לנגן לח כשח לשה לקרת ובועז כמי לח היה לו מעולם לשה ונכים עד שלקח לת רות: ק"כ משתאות לשון נכים ונכות: לכל אחד שני סעודות סעודת לירוסין שהוח מלוה כלאחרי' נפסקים וסעודת כנוסין כלו' ימי המשתה קרי סעודה לקת ים לשונות לקרים ולין נהם ממש: כודניתו' עקרה פרלה עקרה: במאי פרע לי לין לו נכים שזמינני לכסעודתם: וכולם מתו בחייו ול"ג תכח ומסקנח דמלתח דרנה נר רב ילקק הוח והכי הוה קים להו: בחייך דילדת שתין שסופן למות: למה ליך מה נלע נלידתן: איכפל וכסב לשה לקרת: ואוליד חד (דשמא) משתין זריז והייכו עובד שהוליד בועז מרות וילח ממכו דוד מלך ישרלל. ולילח דמפרש לה בשמשון דזריז משהיץ דלנגן ולח כהירח כלל: שלמון לגבי בועז דכתיב ושלמון הוליד לת בועז: ופלוני אלמוני משמע ליה שם הגואל כדכתיב סורה שנה פה פלוני ללמוני: בני נחשון כדכתיב ונקשון הוליד לת

קמ"ל שאפילו מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מן הארץ לח"ל:

ואמר רב חנן בר רבא אמר רב אמיה דאברהם אמתלאי בת *כר נבו אמיה דהמן אמתלאי בת עורבתא וסימניך טמא טמא טהור טהור אמיה דדוד נצבת ברת עדאל שמה אמיה דשמשון צללפונית ואחתיה (*נשיק למאי נ"מ לתשובת האפיקורסין. ואמר רב חנן בר רבא אמר רב פא עשר שנין נחבש אברהם אבינו שלשה בכותא ושבעה (*בקדרות רב דימי מנהרדע' מתני איפכ' שלמה ושלמון הוליד וכו': זכות אבות מלימלך בן כשהן שהיה כשיש ושסיד:

(*נגמ' אמיה דאברהם לפי שתמותן של יצחק ושל יעקב הוכר לריכים לכו לידע שם שם מנרהם ושגב גררת נקט לאיה דהמן לפי שמותיהן שוות: כר נבו כרים מלאן טהורים הם ומנרהם טהור עורב טמא הוא והמן כמי טמא הוא: אמיה דדוד לפי שכל אחיות של מלכים כתוב בכתיבים הולרך לפרש גם שם דוד: ואמיה דשמשון משום דלייתי ליה קרא טובא וכתיב כמי לאביו ולאמו לא הגיד הולרך לפרש שכל דברים הללו שולין האפיקורסים מ"ט אין אנו יודעים שמותם: *ואחתיה נשיק שהיה לו כך שמה ושגב גררת דאחיו נפנה: לתשובת האפיקורסין שאולין לנו בלאו יותר מכשים אחרות (כדמפרש לעיל) [כלפרישית טעמא] ואנו משיבין להם שמסרו לנו כתיבים על פה: נחבש שבשבו כמרוד ובאגדה רמיתי דתרק אביו קבשו גררת בשביל שהיה מאבד בלמיו: כותא וקדרות מקומות הם וכל זה

*לא הוזכר במקרא שהיה לו אחות ולא משמע מן הקרא אלא מגב גררת

כד הוו קיימין ארבעה סאין בסלע והוו נפישי נפיחי כפן בטברי' מדלית איסר וא"ר יוחנן נהירנא כד לא הוו מחגרין פועליא למדנח קרתא מריח פתא מייתין. וא"ר יוחנן נהירנא כד הוה בצע ינוקא חרובא והוה נגיד חוטא דדובשא על תרין דרעוהי. וא"ר (אליעור) [אלעזר] נהירנא כד הוה נטיל עורבא בשרא ונגיד חוטא דמשחא מריש שורא ועד לארעא. וא"ר יוחנן נהירנא כד הוו מטיילין טליא וטליתא בשוק' כבר שית עשר' וכבר שבע עשרה ולא הוו חטאין. וא"ר יוחנן נהירנא כד הוו אמרינן בי מדרשא דמודי להון נפיל בידיהון. דמתרחיץ עליהון. דיליה דילהון:

כתיב *מחלון וכליון וכתיב *יואש ושרף רב ושמואל חד אמר מחלון וכליון שמם ולמה נקרא שמם יואש ושרף יואש שנתיאשו מן הגאולה שרף שנתחייבו שריפה למקום. וחד אמר יואש מדלית איסר לקנות בו לקס: מריח פתא מייתין ערוק מערבית מכזבת ומביקה ריק הפת שהוא טוב מאד (כלקמן) למזרק העיר ומייתין מתוך ריק טוב מרובה כן כרקה בעיבי ויש לפרש מתוך תקות רעבון: מטיילים משחקים: טליא וטליתא נער ונערה: דמודה להון לכבדים מתרלה להם דמה שאומרים כפל בידיהם חלק כל דבריהם יסתור: דמתרחיץ בוטח שע"י שמתגלה להם לוקחים כל מה שיודעים משלו כדכתיב נחזקיה וירחם את בית נכאתו וגו':

יואש ושרף בדברי הימים:

פג ס ויק ס ד"ס ס ד

ושרף שמן ולמה נקרא שמם מחלון וכליון מחלון
שעשו גופם חולין כליון שנתחייבו כלייה למקום.
תניא כמ"ד מחלון וכליון שמם דתניא מ"ד *ויוקים ד"ה ו
ואנשי כוזיבא ויואש ושרף אשר בעלו למואב וישבי
לחם והדברים עתיקים. יוקים זה יהושע שהקים
שבועה לאנשי גבעון ואנשי כוזיבא אלו אנשי גבעון
שכזבו ביהושע ויואש ושרף אלו מחלון וכליון
ולמה נקרא שמן יואש ושרף יואש שנתיאשו
מן הגאולה שרף שנתחייבו שרפה למקום. אשר
בעלו למואב אשר נשאו נשים מואביות. וישבי לחם
זו רות המואביה ששבה ונדבקה בבית לחם יהודה.
והדברים עתיקין דברים הללו עתיק יומיא אמרן
שנתחייבו כליה על ידלהו מק"י: חולין ק"ל לדמה טמאה
היא: מ"ד ויוקים ואנשי כוזיבא וגו' נכי יהודה קא
קאזיג ולזיל בדה"י ולית' למימר לכל הכי דקא קאזיג מצבא
יהודה היו מלך האב לו מלך האס: זה יהושע ושמא לאו
מיהודה כדכתיב לית יהודי לאו מיהודה: ואנשי כוזיבא
ה"ק מי שהקים שבועה לאכזי כוזיבא דהייכו יהושע לגבי
אכזי כוזיבא לאו מצבא יהודה הס שהרי כנעניס היו שכיזבו
ביהושע: אלו מחלון וכליון שהיו מצבא יהודה נכי אלימלך בן
כאזון: שנתיאשו מן הגאולה שיגאלס הקב"ה מהרעב דכתיב
כי פקד ה' את עמו לתת להם לאס שבורים היו שלא יפקדס:
זו רות המואביה שנקראת על שבא יהודה כלו' נכיס שילאו
ממנה: דברים הללו שילאו מאלון וכליון לק"ל וע"י כן נאה
רות ונאמת לבועז וכולהו מלכי בית דוד: עתיק יומיא אמרן

מליס סט ד"ה ד"ה ד"ה

דכתיב *מצאתי דוד עבדי וכתיב *שתי בנותיך הנמצאות *המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שם. המה היוצרים אלו בני יהונדב בן רכב שנצרו שבועת אביהם. ויושבי נטעים זה שלמה שדומה לנטיעה במלכותו. וגדרה זה סנהדרין שגדרו פרצותיהן של ישראל. עם המלך במלאכתו ישבו שם זו רות המואביה שראתה מלכות שלמה בן בנו של בן בנה שנ' *וישם כסא לאם המלך וא"ר אלעזר לאמה של מלכות:

מ"ק ג

פר תי"ד *ואכלתם מן התבואה ישן בלא סלמנטון מאי בלא סלמנטון ר' נחמן אמר בלא רצינאת' ורב ששת אמר בלא שדיפה תניא כותיה דר"ש תניא כותי' דר"נ תניא כותיה דר"נ ואכלתם מן התבואה ישן יכול יהו ישראל מצפין לחדש מפני

סט

ויקרא כה רש"י בחומש הניח זה על פסוק דפרשה בחוקתי ופוס ע"פ

ת"כ

מקתו ילקו כנוסים: שבועת אביהם שלא לשתות יין ולא לנכות נתיס כלכתיך נירמיה: לנטיעה הלוך וגדל כלכתיך על כסא ה' למלך: שגדרו פרצותיהם לעשות תקנות וסייג לתורה: ה"ג במלכותו של שלמה בן בנו של בן בנה כלו' שלמ' בן דוד שהוא נכו של יש' שהוא בן עובד נכה: לאמה של מלכיות שילמו ממכ' כל המלכים:

בלא סלמנטון דסלמכטון אין מכיר לייתן התבואה שלא מרקיב: רצינאתא תולעת המרקיב את התבואה: שדיפה מתקמטת התבואה ואין יכולה להתייבן: מצפין לחדש כו' דה"ק קרא ואכלתם מן התבואה ישן עד קרוב ליעות הקליר

ישן (שיבלה) [שכלה] ת"ל עד' בוא חבואתה עד שתבא חבואתה מאליה. תניא כותיה דרב ששת ואכלתם מן התבואה ישן יכול יהו ישראל מצפין לחדש מפני שישן רע ת"ל עד בא תבואתה עד שתבא מאליה. ת"ר ואכלתם ישן נושן מלמד שכל המיושן מחברו הוא מעולה מחברו ואין לי אלא דברים שדרכן לישנן אבל דברי' שאין דרכן לישנן מנין ת"ל ישן נושן מ"מ. וישן מפני חדש תוציאו מלמד שהיו אוצרות מלאים ישן וגרנות מלאים חדש והיו ישראל אומרים היאך נוציא זה מפני זה אמר רב פפא לכל מילי מעלי עתיקא לבר מתמרי ושיכרי והרסנא:

ולא עד נכלל: שכלה הייכו ע"י רליכתא דמרקידה ומכלה לותה: עד שתבא מאליה דתתגלל התבואה יפה ולא היו לריכין להקדים קליר ולעמות קליות: שישן רע הייכו דליפה לגבל דלים הוא הגרעין ולא דמתקמם. ה"ג ואכלתם ישן מלמד דכל המיושן כו' דמשמע היכן יאכלו ויכיקו הקדם להתייכן: דרכן לישנן קטה ויין: אין דרכן לישנן כגון מיכי פירות דמרקיבין: ת"ל ישן נושן מ"מ דיכה הכתוב להודיע דבר ק"י דאפי' לותן דאין דרכן לייככן יתייכו ויתקייכו: היאך נוציא כו' דהכי משמע ויכן מפני קדם תוליאו נעל כרקפס דלא יהיה לכס מקום להכניע הקדם ואף ע"פ דהיכן מעלי טפי יוליאוהו מפני הקדם דהקדם רלוי להתייכן טפי מן היכן דכבר כתייכן: עתיקא יכן: הרסנא לגיס קטכים:

המוכר פירות

פרק ששי

צג היה רשב"ג אומר מנהג גדול היה בירושלים
ע"נ המוסר סעודה לחבירו וקילקלה נותן לו דמי
בושתו ודמי בושת אורחיו עוד מנהג גדול היה
בירושלי' מפה פרוסה ע"ג הפתח כל זמן שהמפה
פרוסה אורחין נכנסין. נסתלקה המפה אין האורחין
נכנסין:

צז אמר רב ווטרא בר טוביה אמר רב אין אומרים
קדוש היום אלא על היין הראוי לנסך על
גבי המובח. למעוטי מאי אילימא למעוטי יין
סס ע"נ מגיתו וכו' [*אי למעוטי מגולה סבנה הוא וכו']
אי בעית אימא לעולם למעוטי מגולה ואע"ג דעבריה
מלאכי ג במסננת כר' נחמיה אפ"ה *הקריבהו נא לפחתך
הירצך או הישא פניך בעא מיניה רב כהנא

[דמי בשתו אזימן לורקי' ואין לו מה יאכילם וכ"ש יליף
דקסריה מפוכח]: אורחין נכנסין ותקנה טובה היא
לקבלת לורקין אידעו כי אם יאכלו וילכו אם לאכול:
כגון דעבריה במסננת דמותר אסתייה דלילטריך למימר לקדום
פסול כר' נקמיה דאמר חרס נקב לף נתקומו ועומד וים לו
תקנה נסיכון נאם' מוכה אלהי פ"ד: הקריבהו נא גבי קולה
כתיב חלמח כל דבר מגוכה אסור לקרבן:

חמוה דרב משרשיא מרבא חמר חיוריין מהו
א"ל *אל תרא יין כי יתאדם: ומזלי כנ
אמר רב חייא בר יוסף חמרא מולא דמריה פה
גרים שנאמ' *ואף כי היין בוגד גבר יהיר צח
ולא ינוה אמר רב מרי האי מאן דיהיר אפילו אאינשי חנקוק ג
ביתיה לא מחקבל דכתיב גבר יהיר ולא ינוה מאי
לא ינוה לא ינוה בנוה שלו. אמר רב יהודה אמר
רב כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח אין
מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא לא
ינוה וכתיב התם *אל נוה קדשך: שמות טו

חמר חיוריין מהו לכסכיס וי"מ לקילום ולא כהירא: אל תרא
יין לזתותו: כי יתאדם זמזתכר יותר מדאי אלמא יין אדום
קודם לכסכיס דזכר כתיב בהו:
מזלא דמריה (נסוגיא של מעלה זוכר דין המוכר יין לחבירו
והקשין אם האחריות על המוכר או על הלוקח ואגב
הניאו מאמר רבי חייא ופירש רשב"ם) דאלו (לוקח) קנקנים
דמוכר גרמו אלא מזליה דלוקח דהוא נעליו של יין גריס: שנא'
ואף כי היין בוגד נאדם למה מסוס דגבר יהיר כו' גסותו של
אדם מגיס דעתו בדבר שאין בו גורם שהיין בוגד בו דסבורים
שהוא יין וכמלא קומץ מדה כנגד מדה: אאינשי ביתיה מחזתו:
לא מחקבל שמזה לותו: כל המתגאה בטלית של ת"ח
דעניל כפ"ל בחזקת הבתים טלית של ת"ח כילד כל שאין מלוקו
כרחית מתקתיו טפק ולכיעותא יתירא הוא וגסות הוא למי
שאינו ת"ח:

פו כתוב בספר בן סירא הכל שקלתי בכף מאזנים
סס ע"נ ולא מצאתי קל מסובין וקל מסובין חתן הדר
בבית חמיו וקל מחתן אורח מכנים אורח וקל
משלי יח מאורח משיב דבר בטרם ושמע שנ' *משיב דבר
בטרם ישמע אולת היא לו וכלימה:

פו רבי חנינא נפק לקרייתא רמו ליה קראי אהדדי
סס כתיב *והבית אשר בנה המלך שלמה לה'
מ"א ששים אמה ארכו ועשרים אמה רחבו ושלשים
סס אמה קומתו. וכתיב *ולפני הדביר עשרים אמה
אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו. אמ'
להו כי קא חשיב משפת כרובים ומעלה קא חשיב

קל מסובין לאו דוקא אלא דכר גדול ולהכי נקט סובין ולא נקט
כולה (דלאו פסולת) [דפסולת] היא: אורח מכנים אורח
ליו אם מכנים לומו נעה"נ:

רמו ליה בכי העיירות קראי אהדדי: כתיב ששים אמה ארכו
מן המזרח למערב מן פתח ההיכל עד כותל מערבי של
בית קדשי הקדשים דהייכו מ' אמה דאורך ההיכל וכ' אמה דבית
קה"ק ול' אמה קומתו כאלא שגם בית קה"ק רומו ל' אמה:
וכתיב בפסוק אחר: עשרים אמה קומתו דכתיב ולפני הדביר
עשרים כלומר ולפנים ממילת בית קה"ק והוא אמה טרקסין
שקרויה דביר כ' אמה אורך מן המזרח למערב וכ' אמה רוחב
מלפון לדרום וכ' אמה קומתו: כי קא חשיב כ' דקומת בית
קה"ק: משפת כרובים ולמעלה קחשיב שהכרובים של שלמה
שנים היו עומדים על הקרקע אחד מימין הארון אחד כותל

מאי קמ"ל *הא קא משמע לן למטה כלמעלה צט
מה למעלה אין משמש כלום אף למטה אין
משמש כלום מסייע ליה לר' לוי דא"ר לוי ואי
תימא ר' יוחנן דבר זה מסורת בידינו מאבותינו
מקום ארון *וכרובים אינו מן המדה. תנ"ה ארון ע' רש"י
שעשה משה יש לו עשר אמות ריוח לכל רוח ורוח:
ובמסכת מגלה כתוב בפ' לקמן מלמד הענין זה ולמוי למדנו במקום הזה:
א"ר לוי ואי תימא רב פפי דבר זה מסורת היא פח

מערבי ולקד מזמלו ורומן עשר כלכתיב בהדיח נמלכים סה
וכפיהם פרוסות מקיר לקיר ככף הלקד כוגע בקיר לפוכי מגילה י
וכף קנרו בקיר לרומי כמלך מרלזי הכרובים ולמעלה כ' אמה ע"ב
על הגג ולותן של משה על גבי הכפורת היו: מאי קמ"ל למה
לי לקד מזיב קרא כי הלי גווכא מזפת כרובים ולמעלה לימא
שלשים אמה קומתו: ומשני הא קמ"ל למטה כלמעלה דהכי
" אמות שהכרובים והארון עומדים בהם כמו הכ' של מעלה מה
הכ' של מעלה כולם קלל ואין בהם דבר כך גם העשר' וגוף
הכרובים בכם היו עומדין כלקמן ומקום הארון לאיכו מן המד'
אלא בכם היה עומד ובכפי הכרובים שהם נאויר לא קיילי דהא
למטה דילהו ולמעלה דילהו יכולין למדוד כ' רקיעות מכותל
לפוכי לכותל לרומי והכי משמע קרא ועשרים אמה קומתו כלו'
כל הלי אמות קומה אילן קשובים אלא כעשרי' למשפת כרובים
ולמעלה שהם פכויים מכלום (כן) העשר' כמו הכ': ארון
שעשה משה כשכיתן בבית קה"ק שעשה שלמה שהוא כ' על כ':
יש לו עשר אמוז ריוח לכל רוח ורוח לימיכו ולשמאלו הרי
כ' אלא ארון ולפניו כ' עד הדביר ע"כ:

ע' רש"י לעיל ד"ה מקום מ"ש, בירינו מאבותינו מקום ארון *(וכרובים) אינו מן המדה. תנ"ה ארון שעשה משה יש לו ריוח עשר אמות לכל רוח ורוח. וכתיב *ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו ויצפהו זהב ארון גופיה היכא הוה מונח אלא לאו ש"מ בנס היה עומד:

פט ס מ"ש, אמר (רבינא) [רבנאי] אמר שמואל כרובים בנס היו עומדים שנ' *וחמש אמות כנף הכרוב האחת וחמש אמות כנף הכרוב השנית עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו גופייהו היכא הוה

אינו מן המדה לימא לומד למעט מדת הקרקע לכל לדדיו כלום כדקתני ים לו י' אמות לכל רוח בחמלע בית קה"ק היה יושב ויש ריוח ביניו לבין הכתלי' עשר אמות לכל לד וכל הבית לימא חלק כ' על כ' כחלק שלימו ממעט כלום: לפני הדביר קלל בית קה"ק שהוא לפנים מן הדביר היא המקילה המבדלת בין הקודש ובין קה"ק:

כרובים דתלמה: בנס היו עומדין גופן: כנף הכרוב האחת ככף החקד של כרוב: וחמש אמות כנף השנית של לותו כרוב ולא בכרוב שכי קא מיירי דהא כתיב בתרי' ועשר בחמה הכרוב השכי וגו': עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו מהכא לא מפקינן דבכם היה עומד הגוף בין שכי הכנפים שמקלה החקד עד הקלה השכי לא הוי כי אם עשר אמות וא"כ הגוף שבכתי' היכן לא יתכן לומר דמהכא כפקא ליה דא"כ מאי הא דקא פריך לקמן ודילמא בית מעילא ירוק וקומות לקרות

קיימי אלא ש"מ בנם היו עומדין מחקיף לה אביי
ודלמא בולטין כתרנגולים הוו קיימי מחקיף לה
רבא ודלמא וה"ה שלא כנגד וה הוו קיימי

דלא שייכי הכא כלל אלא קרא הכי משמע ליה אם נאת לקבר
שכי ככפי הכרוב זה לבד זה תמלא מקלות ככפיו עד קלות ככפיו
עשר לחות ומיהו טפי מעשר לחות היו שהרי רוחב הגוף בין שכי
הכפיים אלא מהכא פרכינן שרוחב בית קה"ק מלפון לדרום
לא היה אלא כ' אמה ושכי הכרובי' היו בכפיהם עשרים לבד
הגופים כדכתיב ושכי הכפיים עשר לחות וכתיב ויפרשו את
ככפי הכרובים ותגע ככף האחד בקיר וככף הכרוב השכי כוגעת
בקיר השכי וככפיהם אל תוך הבית כוגעות ככף אל ככף ואי"כ
איכהו גופייהו דכרובים היכא הוו קיימי דקס"ד שהכפיים
בכרוב כידי אדם א' אמר יוחנן וא' אמר שמואל והגוף בכתים:
מחקיף לה אביי מי ייתר דבכם היו עומדים דלמא גופן של
כרובי' בולטין ויולאין מתחת הכפי' כתרנגולים שהגוף כלו
(יולא) מתחת ככפיו ולא בכתים שאין הרקקה והפרש בין הכפי'
אלא מקורנים היו והגוף יולא מתחת הכפיים שכי הכפיים
יולאים ממקום אחד בחמלע הגב וכן כל הכך קושיות דמקשי
הכך אמוראי ואזלי לגוף הכרובי' קיימי בר מהכך בתרתי דגרסי'
בהו ידייהו בהדיא בגב פפא ורב אחא כייפו ידייהו משלקפי
ידייהו: ודילמא זה שלא כנגד זה הוו קיימי כרובים שהאחד
עומד מלד החרון מזה בסמוך לכותל והשכי עומד מלד החרון
מזה מתוך ריוק מן הכותל קלתו וכמלא ככף האחד כוגעת
באחורי ככף תאבו בין הככף ולכותל כמלא קלת ככף הכרוב

מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודלמא באלכסונא הוו קיימי מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע ודלמא

המסוך מן הכותל לפני קלת כנף הכרוב הסמוך לכותל כזיעור עודי רוקד הגופים קע"ג דלמו בולטים כתרנגולים כיכהו לפ"ה לא תיקצי מידי: מתקיף לה רב אחא בר יעקב כהי כמי דלמו בולטים כתרנגולים כיכהו וגם זה כנגד זה קיימי לפ"ה לא תקצי מידי דדלמא באלכסון הבית היו עומדים [הכרובים] זה כנגד זה דאיכא טפי מעשרים אמה כזיעור הגופים מקלות כנפיו של זה לקלות כנפיו של זה כגון שהכרוב שבימין הארון לא היה פניו ממש כנגד ההיכל (וגם) [וגבו] לכותל מערבי אלא מבדד לבדוקי כנפי הקילון (בקרן) [כנגד] דרומית מערבית כוגע בכותל בזויות וכנף (שכי) [שלו] שמאל הארון פרוס בנקי הארון לו קולה לו דהייכו רחוק מן הכותל וכנף הכרוב השכי מתקיל ממש וכנפו השכי כוגעת סמוך לדבר בקרן לפונית מזרחית כזה*:

מערב

מזרח

מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע כהי [כמי] זה כנגד זה קיימי ולא באלכסון קיימי ולפ"ה אין גופן עומד ממש דלמא בית מעילאי רווח שהכרוב הולך ומתקצר מלמעלה והוי רוקד יותר מעשרים אמה במקום שבולטין הכנפים מן הגופי

ביתא מעילאי רווח מחקיף לה ר"פ ודלמא מיכף
הוו כיופי ידויהו מחקיף לה רב אשי ודלמא
שלחופי הוו משלחפי (ידויהו). כיצד הן עומדין
ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר פניהם איש אל
אחיו וחד אמר פניהם לבית. ולמ"ד פניהם איש
אל אחיו הכתיב *ופניהם לבית לא קשיא כאן בזמן ד"ס נ ג
שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין

והוי מקיר אל קיר ככגד ככפי הכרובים מקום פגיעתם
בכותלים יותר מעשרי' כרוקב הגופים: מיכף הוו כיופי ידויהו
הכנפים עלמן כפופים הן כלשם שכופף ידיו מעט והלכך ליכא
אלא עשרים אמה מקלה [ככף] האחד לקלה ככף (האחר)
[הזכי]: ודילמא שלחופי הוו משלחפי ידויהו ככף על ככף
כלשם שקובק את ידיו כדכתיב שכל את ידיו ומתרגמי' בתרגום
ארץ ישראל שלקפיכן לידוהי כך פר"ק ואי משום דכתיב וככפיה'
אל תוך הבית כוגעו' ככף אל ככף הייכו כמי כעין כוגעות [דהוי]
זו ככגד זו: ופניהם איש אל אחיו בשל משה כתיב: ופניהם
לבית בכרובים של שלמה כתיב בדה"י דכתיב והם עומדים על
רגליהם ופניהם לבית ולהיכל (דאיכן) [ואיכן] כאותם של משה
שהם על הכפורת ואלו על הקרקע ושל עץ שמן היו ומלופין זהב
כדכתיב במלכים: הכתיב ופניהם לבית ול"ק כרובים שעל
הכפורת ול"ק שעל הקרקע דאויס היו ליעשות בעכין אחד: כאן
בזמן שישראל עושין רצונו של מקום הם הופכין פניהם זה
לזה לוגמת קינת זכר ונקבה האוהבין זה את זה סי' שהקב"ה
אוהב את ישראל ומתקלה כך כעשו פכים אל פכים כדי שתשרה

ישראל עושין רצונו של מקום. ולמ"ד פניהם
זחות כח לבירת הכתיב *ופניהם איש אל אחיו דמצדדי
ר"פ נ נ אצדודי. תניא אונקלוס הגר אומר כרובים *מעשה
צעצועים הם ומצודדין פניהם כתלמיד הנפטר מרבו:
ק תניא הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו
דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים אין הילוך
מועיל כלום עד שיחויק א"ר אלעזר מ"ט דר"א
ילקוט יג דכתיב *קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי
לך אתננה ורבנן התם משום חביבותא דאברהם
הוא דקא"ל הכי [כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו]:
זס ע"ג ת"ר אין פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת
קהלת ט כנגד *הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים

זכיכה על ישראל ויושראל יעשו רצונו של מקום וכשאין ישראל
עושין הופכין פניהם לבית ע"י כם: דמצדדי אצדודי קלת
לבית וקלת זה לזה כלאם שמדבר עם קבירו והופך ראשו קלת
לכך מקר והכא ליכא לתרוצי כדלעיל כאן בזמן שישראל עושין
וכו' דכיון דעיקר עבדית כרובי' פניהם לבית לא היה להם
לעשותם לסימן שאין ישראל עושין רצונו של מקום: מעשה
צעצועים פסוק הוא בכרובים בד"ה והוא ל' לאלאים כלו'
תיבוקות כלאמרי' מאי כרוב כרביא ילד כלו' כתיבוק הנפטר
מרבו והייבו מלאך אלאודי דאמרן לעיל:
[כדי שיהא נוח וכו' דהוו להו כיורשין ולא כגזלנין ולא יהיה
רשות לשטן לקטרג ולא פתחון פה לבעל מדת הדין:]
מז' מעמדות ומושבות נזכרתן מן הקבר הולכין מעט ויושבין

הכל הבל א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי היכי עבדי א"ל כדתניא א"ר יהודה ביהודה בראשונה לא היו פוחתין מו' מעמדות ומושבות למת כגון עמדו יקרים עמדו שבו יקרים שבו אמרו לו א"כ אף בשבת מותר לעשות כן:

ישנו חלין

פרק שמיני

ומשפחת אם אינה קרויה משפחה והכתיב צ קט ע"ב לכתם החגל חו להרגות לער על המת שמת ולהרגות נגכי ולתת לים חל לבו לעוד נתעונה כי קיי החדם הגל ועומדין והולכין מעט וקוזרין ויושבין מעט כך עושים ז"פ כדי לתת חל לבם שקיי החדם הגל והייגו דמפרש לקמיה ככגד שבעה הגליס שכתובים בריש ספר קהלת כן כרחה הטעם בעיכי ורחיתי כתוב מפכי שהחדים מתלויים עם הקוזרים מבית הקברות לכך תקבו מעמדו' ומושבו' כדי שמתוך כך יסתלקו החדים מעליהם ולח כהירח דח"כ יהו עושין כן בכל מקום ולקמן חמרי' דמכהגח תליח מילתח ועוד מחי ככגד הגל הגליס: היאך עבדי היכך היו רגילים לעשות במקום שכהגו: עמדו יקרים לחקר שיבו מעט היה המוכה חומר להם עמדו ולכו חל מקום חקר כך כרחה בעיכי: אמרו ליה קבמי' ח"כ חף בשבת היכח דקברו חת המת שמוך לקשיכה כדלקמן יהח מותר לעשות כן מחקר שלח היו עושין כי חם עמידות וישיבות ומדר' יהודה מייתי רחיה ולח מרבכן שהם לח פירשו כלום:

שופטים יז *ויהי נער מבית לחם יהודה ממשפחת יהודה והוא לוי והוא גר שם הא גופא קשיא אמרת ממשפחת יהודה אלמא מיהודה קא אתי והוא לוי אלמא מלוי קאתי אלא לאו דאבוה מלוי ואמיה מיהודה וקאמר ממשפחת יהודה אמר רבא בר רב חנן לא גברא דשמיה לוי אי הכי היינו דקאמר מיכה
שם *עתה ידעתי כי ויטיב ה' לי כי היה לי הלוי לכהן [אין] דאתרמי ליה [גברא] דשמיה לוי. וכי לוי שמו והלא יהונתן שמו דכתיב *ויהונתן בן גרשום

שם יח

ויהי נער בספר שופטים כתיב בפרשת פסלו של מיכה: וקא מתמה תלמודא ממשפחת יהודה אלמא קאתי מיהודה וכתיב והוא לוי אלמא מלוי קאתי קשיין להדדי: אלא לאו דאביו מלוי להכי קרי ליה לוי שהלויים למטה לנותם נקראו לויים והאי דקאמר ממשפחת יהודה על שם שאמו משבט יהודה: ומשני לא גברא דשמיה לוי הוא והאי דכתיב והוא לוי כלו' כך שמו ולא משבט לוי הוא אלא משבט יהודה כדכתיב ממשפחת יהודה למשפחת אב קרוי משפחה: היינו דקאמר מיכה כו' בתמיה שהיה מתגאה בעלמו על שנקרא לו איש לוי לכהן לע"ז שלו ואי משבט יהודה הוא במה היה משתבח [לעלמו] אלא ואי משום למשבט לוי הוא שנהם נקר הקב"ה לשרתו ולעולם אדוה מלוי ואמיה מיהודה והדרא קושיין לדוכתיה: ומשכי דאתרמי ליה גברא דשמיה היה לוי נכך היה משתבח כאלו הוא משבט לוי ולעולם לאו לוי הוא אלא משבט יהודה: והלא יהונתן שמו ונעל כרחך האי דקרי ליה לוי הייכו דמשבט לוי הוא וקרי ליה

נתול' כמי מפורש דגרשום בן משה היה ומייתי הלי קרא דד"ה משום דנתריה כתיב בני גרשום שבטל ושבטל הוא יוכתן ר"ש

בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני [א"ל]
וליטעמיך וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא
דכתיב *בני משה גרשום ואליעזר אלא מתוך ר"פ
שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה ת"נ
מתוך שעשה מעשה מנשה דאתי מיהודה תלאו
הכתוב ביהודה א"ר (יהודה) [יוחנן] משום ר' שמעון
בן יוחאי מבאן שחולין את הקלקלה במקולקל ר'
יוסי בר' חנינא אמר מהכא *וגם הוא טוב תואר ר"פ
מאד ואותו ילדה אחרי אבשלום והלא אדוניה בן
חגית ואבשלום בן מעכה (בת תלמי מלך גשור)
אלא מתוך שעשה מעשה אבשלום שמרד באביו

ממנשת יהודה חלמח מנשקת לחם קרויה מנשקה: בן מנשת
הנו"ן תלוי' מפני שהיח יתירה לבן מנשה הוח ויהוכתן בן גרשום
כו' נההוח פרשה כתיב שגזלו שנט הדני פסלו של מיכה והלוי
הלך עמהם להיות להם לכהן: ומנשי וכי בן מנשה הוא והלא
בן משה הוא ללכך הנו"ן תלויה וגם מלקרי ליה לוי שהיה
משנט לוי וכלכתיב בדברי הימים בני משה גרשום וחליעזר: אלא
מחוך שעשה מעשה מנשה בן חזקיה מלך יהודה שענד ע"ז
ולכך תלחו הכתוב בזכנה ה"כ לעול' משנט לוי הוח כלקחמר'
והיו לקרי ליה ממנשקת יהודה לחו משום לחתי מיהודה לח
לחניו ולח חמו חלח מתוך שעשה מעשה מנשה בן חזקיה וכו':
מכאן מלקרי ליה בן מכח' וממנשקת יהודה: הקלקלה דנהך
פרשה מיירי שנעשה כומר לע"ז: במקולקל מכנה: ילדה
אחרי אבשלום משמע שחקת היו והלח חלוי' בן קנית הוח:

*יש"ל מוחק וכ תלאו הכתוב באבשלום (*ה"נ מתוך שעשה מעשה מנשה דאתי מיהודה תלאו הכתוב ביהודה):

צא סס א"ר אליעזר [אלעזר] לעולם ידבק אדם בטובים שהרי משה שנשא בת יתרו יצא ממנו יהונתן אהרן שנשא בת עמינדב יצא ממנו פנחס ופנחס

פמות ולאו מיתרו אתי והכתיב *ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה מאי לאו דאתי מיתרו שפיטם עגלים לע"ז לא דאתי מיוסף שפטפט ביצרו והלא שבטים מבזין אותו [ואומרים] ראיתם בן פוטי זה [בן] שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג

קי נשיא שבט מישראל *אלא אי אבוה דאימיה

יצא ממנו יהונתן בן גרשם בן משה: פנחס בן בנו של אהרן: ומתמ' פנחס והלא מיתרו קא אתי מבת יתרו למאי קרוב היה ליתרו יותר מיהוכתן בן גרשום ואפ"ה קסיד היה ואין ללמוד מכאן שידבק לדם בטובים שהרי אלעזר אבי פנחס לקח בת יתרו ולא ממנה פנחס ואם לאהרן דבק בטובים אלעזר בנו לא דבק בטובי': מאי לאו מבנות יתרו כלו' בת יתרו ממש לקח מבנותיו: מבנות יוסף כלו' משבט יוסף: שפטפט מתרים וכלקס בכנגלו: ילרו כלומרי' לקמן בפירקין קוץ מזקן אחד שהיה מפטפט בכנגלו:

ופיין ופרכינן והלא שבטי' מבזין אותו כו' בסנהדרין בפ' אלו הנ"ס הנסרפין התחילו השבטי' מבזין לותו כי': שפיטם בלכתיב בהן לון כומר לע"ז: אלא אי אבוה דאמיה כו' אלא לעולם לאו מבת יתרו ממש כולל פנחס שהרי גם מיוסף היה בלדרשי' לקמן פוטיאל שבי פטפוטין משמע מיוסף שפטפט בילדו ומיתרו שפיטם עגלים לע"ז והילכך ק"ל שתהא אמו בת יתרו ממש דמה ענין בת

מיוסף אימא דאימיה מיתרו ואי אבוה דאמית מיתרו אימא דאימיה מיוסף דיקא נמי דכתיב מבנות פוטיאל תרי ש"מ אמר רבא הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה שנ' *ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון ממשמע שנא' בת עמינדב איני יודע שאחות נחשון היא. מה ת"ל אחות

יתרו זכה יוסף לכך ה"ק קרא ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה כלו' שאשתו כולה מיתרו ומיוסף ומהשתא מליכו למימר שור ל' חו דור ה' היה פנחס לבת יתרו ולא היה קרוב ליתרו כיהוכתן בן גרשום ולהכי לחכי מה שנתן אהרן נטודים ואותו זקנו של פנחס מלך החם שנתן ביתרו ואעפ"כ ילף ממנו פנחס ליכא לאקשויי מיכיה ממאי דנעיל למילף ממשה שילף ממנו יהוכתן שהרי פנחס היה רחוק מיתרו יותר מיהוכתן: אי אבוה דאימיה מיוסף אימא דאימיה נפקא מיאחרו כגון מבניו של יתרו אן מבני בניו וליכא למימר אחת דאימי' מיתרו בת יתרו ממש דא"כ קרוב הוא ליתרו כיהוכתן ולא ילפינן ממשה ואהרן מידי: אבוה דאימיה מיתרו מבנות יתרו: [וכראה בעיני דה"ג אלא אי אמנה דאימיה מיוסף כו' ואחת של שם פנחס קאי וה"ק אי אחי אמה של אשת אלעזר מיוסף וכו' דהשתא הוה ליה לפנחס דור אחד רחוק מיתרו יותר מיהוכתן]: פוטיאל תרתי משמע אלא כתיב פוטיאל אלא יו"ד היתרה ב' פוטיים דרשינן שפטפט ושפיטם ח"כ מדכתיב מבנות למשמע מב' בנות של פיטם ופטפוט אלא כתיב בת פוטיאל כך כראה בעיני: שיבדוק באחיה

נחשון מכאן לנושא אשה שצריך שיברוך באחיה.
תנא רוב בנים דומים לאחי האם:

צב *ויסורו (שמה) [שם] *ויאמרו לו מי הביאך הלום
סס ומה אתה עושה בזה ומה לך פה. אמרו
שופטי' יח לו לאו ממשה קא אתית דכתיב ביה *אל תקרב
שמות ג הלום. לאו ממשה קאתית דכתיב ביה *מה זה
סס ד בידך. לאו ממשה קאתית דכתיב ביה *ואתה פה
דנזי' ס עמוד עמדי ועכשיו תעשה כומר לע"ז אמר להם
כך מקובלני מבית אבי אבא לעולם וישכיר אדם
עצמו לעבודה זרה ולא יצטרך לבריות והוא (אינו
יודע מאי ע"ז) [סבר לע"ז ממש ולא היא אלא
עבודת זרה] עביד' שורה הימנו כדא"ל רב לרב
ס"א נתוש כהנא *נטוש נבלתא בשוקא ושקול אגרא ולא
ע' נתו' הימא *(כהנא אנא) וגברא רבא אנא ווילא בי

שהנכים דומים לאחי האם כדלקמן: מלמד שברך באחיה
לפי שהיתה לקוית בקצור שהי' כדאי למטה יהודה ומתוך קצינתו
לכך לקקה:

ויסורו שמה וגו' ניהוכתן בן גרשום מיירי בפרשת מיכה ויאמרו
לו שנט הדבי שנאו שם: ישכיר אדם עצמו וכו' אלא
שלא יהיה לבו לע"ז: שהיא זרה לו הוא קצוב והמלאכה כמצוה
ומכוערת שלא שתין בה לישור: נטוש הפגר: וטול אגרא כלו'
הפגיטה נשכר בשוק לעין כל ואין כאן חלול השם כלל ולא קריאה
בזה ולמאכלי להנו מות דדרשינן ליה נמס' שבת בת"ק שיש דבר
על בנדיו שבל לעשות מלאכה להתפרנס אין כאן בנאי. ה"ג: ולא
תימא גברא רבא אנא ואית לגרסי כמי ולא תימא כהנא שבא

מלתא כיון שראה דוד שממון חביב עליו ביותר שמו נגיד על האוצרות שנא' *ושבואל בן גרשום ר"פ ח כו
בן מנשה נגיד על האוצרו' וכי שבואל שמו והלא ע"ש
יהונתן שמו א"ר יוחנן ששב לאל בכל לבו:

מסתמיך ואול ר' ינאי אכתפא דר' שמלאי שמעיה **קיא**
ואתי ר' יהודה נשיאה לאפיוהי א"ל

כהן לכי וקצוב וגכאי הוא לי הנך: והלא יהונתן שמו שלח היה לו לגרשום נכים שלח זה נלנך פלכתיך נדנרי הימים ונכי גרשום שנוחל הרחם: ששב אל ה' בכל לבבו עכשיו שהיה לו ממון הרנה ולי משום לכתיך ויהוכתן נן גרשום נן מכשה הוא ונכיו היו כהכי' לשנט הלכי עד יום גלות הארץ ואמריכן נס"ע עד יום שגלה (מכשה) [מטה דן] ופשלו של מיכה עמו כן מפורש נפ' נתרת דנרכות ירושלמי מתיבין ליה והכתיב עד יום גלות הארץ אמרו כיון שאת דוד עמד שלמה והקליף כל הכקליטין שלו והקליפו עמהם וקזר לקלקולו הרחמן הה"ד וכניח לקך זקן יושב בנית של אמרין הוא הוה וקא נעי התם כומר לע"ז והאריך ימים ואמריכן ע"י שהיה עיכיו לרה נע"ז שלו כילד היה בר כם מייתי ליה תור או אימר או גדי לע"ז והוא אומר ליה פייסיה עלי והוא אומר מה מועלת לך לא אוכלת ולא שותה ולא מטיבה ולא מריעה. ח"ל ומה כעניך ח"ל זיל אייתי ליה קדא פיכך דסולת ועשר ניעין עלוי ואכא אפייס לה עלך וכיון דאזל ליה אכיל לון אתא אד בר פקין וא"ל בן א"ל אם איכה מועילה כלום מה את עניך הכא

ח"ל בגין כיי: כיון שראה דוד לשנוחל:

רבי ינאי זקן היה והקלו עיכיו כהות: א"ל שמעיה דר' יכאי:

בר אינש דאתא לקבלנא הוא יאי וגולתיה יאי
כי מטא לגביה נששיה א"ל דין שעוריה כשק
נ' יח"ל *בעא מיניה מנין לבן שקודם לבת בנכסי האם א"ל
שמו ל"ה דכתיב מטות מקיש מטה האם למטה האב מה
מטה האב בן קודם לבת אף מטה האם בן קודם
לבת א"ל אי מה מטה האב בכור נוטל פי שנים
שם ע"ג אף מטה האם בכור נוטל פי שנים *א"ל לשמעיה
גוד ליה דין צבי למילף:
צג [ת"ר בן אין לי וכו' *הא כיצד נחלה ממשמשת
קטו והולכת עד ראובן ולימא עד יעקב אמר אביי
שם ע"ג גמירי לא כלה שבטא א"ר הונא אמר רב כל
האומר תירש בת עם בת הבן אפי' נשיא שבישראל
אין שומעין לו שאינן אלא מעשה צדוקין כד]תניא
בעשרים וארבעה (ביה) [בטבת] תבנא לדיננא

בר אינש דאתי לקבלנא הוא יאי מלס מצוד נח כנגדנו:
וגולתיה יאי [כלו'] טליתו של ת"ק ל"כ כלה ממש כדמוכח
לקמיה דאמר דין שיעוריה כשק: נששיה ר' יכלי לגולתיה דר'
יהודה כשילה: דין שיעוריה כשק נגד עב וגרוע ושיעורו לקבל
טומלה ל' טפחים על ל' טפחים כשק דתכן השק ל' על ל' הנגד
ג' על ג' דמס' שבת: א"ל ר"י כשילה לרבי יכלי בן קוסם לבת
כו': א"ל ר"י כשילה לר' יכלי לי מה מטה האב כו': א"ל ר'
יכלי לשמעיה: גוד מצוך לוחי וחלך: ליח דין רוצה למילף חלח
להקשות דברי' שלינן לריכים כלו' דדבר קל הוא לתרץ כדלקמן:
כדתניא בגמלת תעבית דקלטיב לילין יומיל דלא להתעכלה בהון
ומיירי בשבת וקתני בב"ד ביה תבנא לדיננו שבנו למצפעו

שהיו צדוקים אומרים תירש בת עם בת הבן
נטפל להם ר"י בן וכאי אמר להם שוטי' מנין זה
לכם ולא היה בהם אדם שהחזירו דבר חוץ מזקן
אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר ומה בת בנו
הבאה מכח (כחו) [בנו] תירשנו בתו הבאה מכחו
לא כ"ש קרא עליו מקרא הזה *אלה בני שעיר רמזים ע
החורי יושבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענה
'כתיב *ואלה בני צבעון ואיה וענה (הוא ענה אשר סם
מצא) אלא מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ענה

הרמזון שהוזו לכו הלקוחים: עם בת הבן ויהיו עם בן הבן
מוזו ללח תירות. לקוח ונייתוס תלמידי לכטיגכוס היס סוכו היו
והיו שוכין לתלמידיהס מה שקנלו מלכטיגכוס לל תהיו כעבדים
וכו' וטעו התלמידים נכך שהיו סבורים דה"ק ענדו למקוס
ולח תקנלו שכר ולמדו כמו שלין ומס נדנר זה כן כל
נדרי מכמיס מיל פקרו נדנרי מכמיס ונקרלו לדוקי' ע"ס לדוק
ונייתוסיס ע"ס נייתוס נלמנות דר' נתן: קרא עליו מקרא
זה שלכו למידיס ממכו שעכה נכו לל לבעון היה וקרי ליה
בן שעיר וקלמר כמי יושבי הלרן כלו' שעכה ירס לרן שעיר לבי
לביו כמלח שבני בניס יורשיס נקלת החד כנכיס עלמן וה"ה לבת
נכו והלכך לל תירס הבת עס בת הבן כי היכי דלילה יורשת עס
הבן: וכתיב ואלה בני צבעון וגו' חלמח (בניו היו) [בנו היה]
ולעיל קרי ליה לקיו: והוליד ממנה ענה כמלח שהוח לקיו ובנו
ולין לומר דבנו לל לבעון היה והלי דקרי ליה בן שעיר ללו משום
דהיה לקיו לל לבעון חלח לחמועיכן דבני בניס הרי הס כבניס

ע' פסחים ודלמא תרי ענה הוו אמר *רבה אמינא מלתא
פ"ד דלא אמרה שבור מלכא ומנו שמואל וא"ד אמר
מגדס נ"ד רב פפא אמינא מלתא דלא אמרה שבור מלכא
ומנו רבה אמר קרא הוא ענה הוא ענה דמעיקר'
קטן א'ל רבי בבך אתה פוטרני א"ל שוטה *ולא תהא
תורה שלמה שלנו כשיחה בטלה שלכם מה לבת
בנו שבן יפה כחה במקום האחים תאמר בבת
שהורע כחה במקום אחים (ובטלום) [ונצחום]

לנקלה דמ"כ לא ליכתביה גבי לבעון חלא ולאי מדקאמר לבעון
ועכה לחיים הוו ומיהו מדכתיב יושבי החרן שמעיכן [מהכא]
דבני בניס הרי הס בבניס לנקלה: אמר רבה אמינא כו' ומנו
שמואל ולפי שהלכה כמותו בדיכיס קרי ליה הכי והוא הס שם של
מלך פרס: א"ד אמר רב פפא כו' רבה כמי קרי שבור מלכא
משום דהלכתא כמי כוותיה לבד מצדה עכין ומקלה דהלכתא כרב
יוסף: אתה פוטרני בתמיה הלא גם לאי מילה לך דבן הבן
יורש את זקנו ולפי' במקום הבת לאכל בת הבן (לאמרי') [היא
דלאמריכן] שתירש הבת עמה: לא תהא תורה שלמה שלנו וכו'
לאי רובה לדקותך בקש ומיהו מעיקרא לא היה קפן לגלות לו
טעמו של דבר שלסור לגלות להס טעמי התורה: כשיחה בטלה
שלכם קל וקומר שלחס דכיס מעלמיכס בים עליו תשובה: מה
לבת בנו שיפה כחה במקום אחים (שתירש) [שיורשת] נמקו'
לאביה כגון בנות לצפחד שירשו בנכסי קפר לאי לבניהס עס בני
קפר שכא' בתון תתן להס לחזות בקלה בתוך לאי לבניהס:
תאמר בבתו שהורע כחה אצל האחים כשם שלאיבה יורשת

ואותו היום עשאוהו יום טוב. *ויאמרו ורושת זופטי בפ
פלטה לבנימן ולא ירחה שבט מישראל. א"ר
יצחק רבי ר' אמי מלמד שהחנו על שבט בנימן
שלא תורש בת הבן עם האחים:

עם לקיה נכסי לניה כך לינה יורשת עם נת לקיה נת ורקה
שנות ללפקד ירשו נכסי קפר ולא לקטו נני קפר ונכות קפר
כל נכסי קפר כמלא נת הבן קודמת לנת דהייכו נכות ללפקד
שקדמו לנכות קפר: ואותו היום שנלקוס כ"ל נעצת היה:
שלא תירש בת הבן עם האחים שלבן חלא האחים ירשו כל
נכסי (האח) [האב] ואפי' קלק שהיה רקוי לאחיהם המת לפי
שנאותו מעשה דפלגש בגבעה מהו דמלחמה כל שבט בנימן ואפי'
הנשים כדכתיב מה נעשה לנותרי' [לנשים] כי נשמדה מבנימן
אשה ולא נותר מהם איש כי אם שש מאות איש שנשאו נשים ל'
מאות מבכות ינש גלעד ומאתים שקטפו מבכות שילה ונמלאת כל
ארץ בנימן לשש מאות איש לפיכך באותו העת מניע הרבה מאד
מן הכאלה לאשה אחת הבאה ליריע ואם תבעת לשבט אחר כמלאת
בגרעת כאלת שבט בנימן למיכך התקינו דהיכא דיש בנים יורשים
את אביהם דלא מיעקרה נאלת בני המת התנו שלא תירש בת
הבן עמהם דהפקר ב"ד הפקר אבל אם לא הניח בנים אלא בכות
גם בת הבן תירש עמהן דלא ניחא לי' למת (שנעקור) [שתעקור]
נאלתו מזרעו. מ"ב היכא דאיכא בכות ובת הבן תירש בת הבן
את כל הנכסים ומסתמא נזהרים שלא תבעת לשבט אחר פן
תסיב נאלה למטה אחר והכי משמע קרא ויאמרו לאת היורשה
לפליטת בנימן כלו' לבנים הנקראים על שבט בנימן ולא לבת הבן
שבולה ליבעת לשבט אחר ונעברה בנאלה משבט בנימן:

צד א"ר יוחנן משום רשב"י כל מי שאינו מניח בן
סס ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה כחיב הכא
מדנר כו *והעברתם את נחלתו וכחיב התם *יום עברה
נפכיה ל היום ההוא. *אשר אין חליפות למו ולא יראו
מלים נה אלהים ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר כל
שאינו מניח בן וחד אמר כל מי שאינו מניח
תלמיד תסחיים דר' יוחנן דאמר תלמיד דא"ר
יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר תסחיים ומדר'
יוחנן אמר תלמיד ר' יהושע בן לוי אמר בן והא
ר' יהושע בן לוי לא אזיל לבי טמיא אלא למאן
ירמיה כנ דשכיב בלא בני דכתיב *בכו בכה להולך ואמר
רב יהודה [אמר רב] להולך בלא בן זכר אלא
ר' יהושע בן לוי הוא דאמר תלמיד ומדר' יהושע
בן לוי אמר תלמיד ר' יוחנן אמר בן קשיא דר'

מלא עליו עברה [פי' ר"ת] כלו' שוכח לומו: חליפות חליפין
ממלא מקומו: דין גרמא דעשיראה ביר כשם שהלו בן
של לקד מנכיו ובי היה מכעס למרי כפס שבלי' שהבן של מת לוכו
טמא דתכן בלהלות פ"ג כל שבמת טמא קוץ מן השיכי' והשער
והלפורן ובשעת קבירן הכל טמא וכיון דר' יוסבן לא הכיר בן שם
חיתא דס"ל דמי שלא הכיר בן נקרא לא ירא אלהים לא היה
לומ' לבריות דין גרמא דעשיראה ביר לקמרי' בעלמא קליף לוכב
מלן דמפרסם קטלה דכתיב לשרי כשוי פשע כסוי קטלה: לא
הוה עיול לבי טמיא לבית המת להתאבל עליו כדתכן בית שלא
טמיא מלא מתים לפי שלא היה רולה להתבטל מתלמודו:

יוחנן אדר' יוחנן לא קשיא הא דידיה הא דרביה.
דרש ר' פנחס בר חמא מ"ד *והדד שמע במצרי' מ"ט
כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא
מפני מה בדוד נאמרה שביבה וביואב נאמרה בו
מיתה דוד שהניח בן נאמרה בו שביבה יואב
שלא הניח בן נאמרה בו מיתה ויואב לא הניח
בן והכתיב *מבני יואב עבריה בן יחיאל אלא עורף פ"ק
דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שביבה יואב כלומר לפ
שלא הניח בן כמותו נאמרה בו מיתה: מת סלקא
כשוכב
דרש ר' פנחס בן חמא קשה עניות בתוך ביתו ויצן יק"ל
של אדם יותר מחמשים מכות שנאמר צה
*חנוני חנוני אתם רעי כי יד אלוה נגעה בי סס
וקאמרי ליה [חברייה] *השמר אל תפן אל און מיוב ים
כי על זה בחרת מעוני: סס לו

הא דידיה דין גרמא וכו' דס"ל כריב"ל דאמר זה שלא הניק תלמיד: הא דרביה מקי דאמר זה שלא הניק בן דרביה וליה לא ס"ל:

קשה עניות וכו' ולריך למבעי רקמי ומגב גרירת דרשות דר' פנחס נקטי ליה הכא: כי יד אלוה וגו' הייט כ' מכות שהרי במלריס דכתיב מלבע מלהים היא לקו עשר מכות כמלא ליד שים נה ה' מלבעות כ' מכות: אל תפן אל און שלא תהרהר אחר מדת הדין כי ים מלריס יותר ממך כי טוב לך הכ' מכות מעוני והרי ים לך כסף וזהב וקרקעות הרבה ועדיין הקב"ה מרקס עליך יותר מהרבה בני אדם שהם עניים:

צו דרש ר' פנחס בן חמא כל מי שיש לו (צער
סס או) חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש
מצלי מו עליו רחמים שנא' *חמת מלך מלאכי מות ואיש
מלאכי חכם יכפרנה :
לשון רבים תניא ר' יאשיה אומר ליוצאי מצרים נתחלקה
כרכה פלוחים הארץ שנא' *לשמות מטות אבותם ינחלו
למקום אלא מה אני מקיים *לאלה תחלק הארץ בנחלה
יכפרכה לאלה כאלה להוציא את הטפלים ר' יונתן אומר
לשון כפרה חמת מלך הייתה לשר שנאלה לו קמה מלאת המקום : מלאכי
נתפללתו צח מות הייתה קולה שכוטה למות : יכפרנה יקקכה :
קין ליוצאי מצרים כלו' לנחלי הארץ כתחלקה כפי קטנון של יולדי
מדבר כו מלריס שכטלוה בתורת ירושה מלכותיהם לפי קטנון
סס הרלשון שכאן בשכה שכיה לכלתם מלריס כתחלקה הארץ כשו
ירשוה הם עלמם ומי שהיה לו עתה בנחלת הארץ בן לקד כוטל
כל קלקו ומי שהיו לו י' בניס כמי לא כטלו בין כולם חלא קלק
לקד : שנא' בפקם בנחלי הארץ בלותו מכין דערכות מוחב
דכתיב בהו ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן וגו' : לשמות
מטות אבותם של אלו שבאו בניכות מלריס יכללו אלה לאותן
יקלוקו הכחלה ואלו אחר קמו התקתיהן יורשים : לאלה תחלק
דכתיב לעיל אלה פקודי בני ישראל שם מאות אלף ואלף שבע
מאות וחלשים וסמיך ליה וידבר ה' אל משה לאלה תחלק
הארץ אלמא לנחלי הארץ כתחלקה : כאלה שהם בני כ' לבני
כ' שילאו מלריס כתחלקה הארץ אבל לא לטפלים שילאו פחות
מבן כ' שלא כטלו קלק בארץ לא הם ולא בניהם אלא בזכות

לבאי הארץ נתחלקה הארץ שנא' לאלה תחלק הארץ בנחלה אלא מה אני מקיים לשמות מטות אבותם ינחלו משונה נחלה זו מכל נחלו שבעולם שכל נחלות שבעולם חיים יורשים מתים וכאן מתים יורשים חיים. אמר רבי אמשול לך משל למה הדבר דומה לשני אחים כהנים שהיו בעיר אחת לאחד יש לו בן אחד ולאחד יש לו שני בני'

היה להם שדה ולא דוד ולא שמתו במדבר בלא בנים לא לא נטלו חלק בארץ וכו': לבאי הארץ נתחלקה לא ליולאי מלרים דאין הולכין אחר היולאין אלא אחר הכוכבים דראובן ושמעון נולאו ממלרים והולידו בנים במדבר זה י' וזה ח' אי הוה אזלינן בתר יולאי מלרים היה כובל הח' כנגד כולם אבל עכשיו הי' כובלי' עשרה חלקים והח' כובל חלק אחד: אלא מה אני מקיים לשמות מטות אבותם דמשמע דאחר יולאי מלרים כמי יש למו לחלק הארלה. ומפרש ואזיל להכי מהכי לשמות מטות אבותם [יכולו] דלאחר שכבשו בני ראובן ושמעון י"ח חלקים בארץ מחלקין אותה ביניהם לפי משפחות אבותם כאלו יולאי מלרים דהייכו ראובן ושמעון אבותם כשחלקו הכי י"ח חלקים וכגון דהכהו יולאי מלרים היו בני עשרים ושמים דבאי הארץ דקפיד קרא לעכין בחלת מ"י אבני כ' דכתיב לאלה והבנים אין כי אם שלושים נעלמת להביא לשניהן י"ח חלקים ושוערים ראובן ושמעון ומוריתן לשניהם בניו של ראובן כובלין מחלה מי"ח חלקים ובנו של שמעון כובל מחלה וכו': [שני אחים כהנים והתנו ביניהם לחלוק כל התרומות הניתנות לשניהם בשוה]:

והלכו לגורן זה שיש לו בן אחד נוטל חלק אחד
וזה שיש לו שני בנים נוטל ב' חלקים ומחזירין
אצל אביהם וחוזרין וחולקין בשוה: [ר' שמעון
סם ע"ג בן אלעזר אומר *לאלה ולאלה נתחלקה הארץ
וכו'. יהושע וכלב נטלו חלקם של מרגלים.
מתלוננים ועדת קרח לא היה להם חלק בארץ]:
צט *ויקרבו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתת
קיח לי נחלה גורל אחד וחבל אחד ואני
עמוס ט עם רב אשר עד כה ברכני ה' עצה טובה קמשמע
לן דאיבעי ליה לאינש לאודהורי מעינא בישא
סם והיינו דקאמר להו יהושע דכתיב *ויאמר אליהם
יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה אמר
להו לכו והחביאו עצמיכם ביערים שלא תשלוט
סם ע"ג בכם עין רע *אמרו ליה אנן מזרעא דיוסף דלא
רפז' מט שלטא ביה עינא בישא דכתיב *בן פורת יוסף

עצה טובה קמ"ל דנזדיל בלמדין לכו ממה שהזיק להם יהושע
דמינעי ליה לאיכא להטמין עלמו לאודהורי מעינא בישא
וע"ש להכי כתבו קרח לגוואות בני יוסף: ויאמר אליהם יהושע
בגמרא להוסיף נקלה מ"מ לך עלה טובה לכי נותן לכם חלק אחד עם
רב עלה לך היערה וברחת וגו' כרות היער ותנכה לך שם בית
מושבות כלכתיב וברח (אותכם) [לותהן] בקרנותם: אמרו
ליה מזרעא דיוסף וכו' והייכו דכתיב ויאמרו בני יוסף לא
ימלא לכו ההר כלו' מין אלו קושרין לאותו הר דהייכו יער כדכתיב
התם כי הר יהיה לך כי יער הוא:

בן פורת עלי עין וא"ר אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא *וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים הים עולי עין מכסה עליהם ואין העין שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם:

*מרגלים יהושע וכלב נטלו חלקם. מנא ה"מ אמר עולא דאמר קרא *ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם מאי חיו אילימא חיו ממש והא כתיב קרא אחרינא *ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון אלא מאי חיו שחיו מחלקם. מתלוננים ועדת קרח לא היה להם חלק בארץ והתניא מרגלים מתלוננים ועדת קרח יהושע וכלב נטלו חלקם ל"ק מר מקיש מתלוננים למרגלים מר לא מקיש מתלוננים למרגלים דתני' *אבינו מת במדבר וה צלפחד

עולי עין הם עולים ומולכי' על העין ואין העין עולה עליהם: והכתיב קרא אחרינא ותרי קרא למה לי. כדקה נעיכי דה"ג ל"ק מר מקיש מתלוננים למרגלים וכו' דתניא וכו' ולקמן מפרש ליה: זה צלפחד מלתא דפזיטא הוא דהא כתיב לעיל נכות ללפקד חלא לגב גרמא דהכי קאמר לה וכדקה נעיכי מקבר מן הספרי' דהכי קתני ריסא דהך נרייתא נספרי מדיכו מת במדב' ר"ע אומר כאן מדבר וכאן להלן מדבר מה מדבר האמור כאן ללפקד אף מדבר האמור להלן ללפקד דמיכה מעיכן דהייכו מקוסם והוא לא היה בתוך העדה וגו' כי הכא:

והיא לא היה בתוך העדה וו עדת מרגלים.
הנועדים על ה' אלו מחלוניים. בעדת קרח
כמשמעו מר מקיש מחלוניים למרגלים ומר לא
מקיש מחלוניים למרגלים וא"ל רב פפא לאביי
ולמאן דמקיש מחלוניים למרגלים איכפול יהושע
ובלב וירחו לכולה אי"י א"ל כחלוניים שבעדת
קרח קאמרינן:

קא קים א"ר חדקא שמעון השיקמוני היה לי חבר מתלמידי ר' עקיבא וכך היה ר' שמעון השיקמוני אומר יודע היה משה רבינו שבנות צלפחד יורשות הן אבל לא היה יודע אם נוטלות

זו עדת מרגלים דכתיב נהו עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מליכים עלי את השאר: אלו מחלוניים כדמפרש לקמן מתלוכנים שבעדת קרח דכתיב נהו לכן אתה וכל עדתך הנועדי' על ה' והאי דקאמר עדת קרח כמשמעו מסקנא דתלתא הוא: מר מקיש הואיל וכתבו בפסוק ה' וכי היכי דירשו את המרגלי' ירשו כמי את המתלוכנים: ומר לא מקיש לא תצא להיקש כיוצא בלא כתיב בה וא"ו בתוך העדה והנועדים: לכולא ארעא דישראל להו דווקא כולה חלא רובא כדכתיב וילונו העם על משה לאמר מה נשתה דשלמא למ"ד לא מקים הרי כל שבט ושבט נתלו חלק קרוביהם מתלוכנים שבשבטן חלא למ"ד מקים נגרעה נחלת כל שבט ושבט טובא ואנן קיימא לן ומקרקעי מיכא למילף דאפילו חלק ה' מחלף לא כטלו:

יודע היה משה רבינו שבנות צלפחד יורשות הן כמו כן שהיו

חלק בכורה אם לאו. וראויה היתה פרשת נחלות ליהרב ע"י משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן ויודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה שנא' *מחלליה מות יומת אבל לא היה יודע שמות לא באיזו מיתה הוא מת וראויה היתה פרשת מקושש שתכתב על ידי משה אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו ללמד *שמגלגלין זכות ע"י וכאי שם ע"ב וחובה ע"י חייב:

*תביאמו וחמיעמו בהר נחלתך חביאנו לא נאמ' קב אלא חביאמו מלמד שמתנבאים ואינם שם

שמות טו דיכים נלטוו נמרה כדלמריכן נסנהדרין וכלכתיב שם שם לו חק ומשפט ומעשה דנכות נלפחד נערנות מוחג היה נסוף המ' שכה ועוד דלכית למילף מפרשת יתמין שהנת כגן כלכתיב ומת לחד מהם וגן לחן לו עיין עליו דהח נכות נלפחד משם למדו כלקמן לם כגן לחן כיים כגן ולם לחו תתינם לחתנו: וראויה היתה כו' ולח תלמ' לם לח דנרו נכות נלפחד ולח כתכיב מקושש היו נ' פרשיות הללו קסרות מן התורה וה"כ לכית למימר שהרנה מלות קסרות מן התורה לפי שלח לידעו המעשים: שהמקושש במיתה דלע"ג דכתיב כי לח פורש מה יעשה לו הייכו שלח היה יודע לם נסקילה החמורה לם נחנק הקל: שמגלגלין זכות שהנכים והקרובים ירצו לה קרוביהם: ע"י זכאי נכות נלפחד: וחובה הייכו סקילה שחמורה דנוק לו לחדם לידון נחנק: ע"י חייב מקושש; תביאמו לחקריס משמע;

מדני כ יורעים מה מתנבאים *והעמודנה לפני משה ולפני
אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה אפשר
עמדו לפני משה רבינו ולא אמר כלום לפני אלעזר
הכהן ולא אמר כלום ועמדו לפני הנשיאים וכל
העדה אלא סרס המקרא ודרשהו דברי ר' יאשיה
אבא חנן אומר משום ר' אלעזר בבהמ"ד היו
חלק ע"ש יושבים והלכו ועמדו לפני כולם במאי קא מפלגי
נמוקי"מ מ"ם חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ומ"ם אין
חולקין והלכתא חולקין והלכתא אין חולקין קשיא
הלכתא אהלכתא לא קשיא הא דפליג ליה רביה

אפשר עמדו לפני משה והוא לא אמר כלום והלכו אח"כ לפני
אלעזר מצה לא שנאה אלעזר מכין לו. ואפשר שאלעזר לא אמר
כלום והלכו אח"כ לפני הכשיאי' ואח"כ לפני העדה: ה"ג והלכו
לפני הנשיאי' וכל העדה [אלא] סרס המקרא וכו' ול"ג הכא
ולא אמרו כלום: ודרשהו כלו' דכתיב כאלו כתוב למפרע
ותעמודנה לפני מצה ומקמי מצה עמדו לפני אלעזר וכו' והאי
דלא כתיב ותעמודנה לפני העדה ולפני הכשיאים ולפני אלעזר
ולפני מצה הייכו לפי שאינו רולה להקדי' בפסוק תלמיד לרב אלא
ראתון ראתון קתוב: בבהמ"ד היו יושבין מצה ואלעזר וכשיאי
העדה: ועמדו לפני כולם שאלו לכולן ניקד ויקלקו כבוד לתלמידי'
במקום רבותיהם: אבא חנן אבר חולקין לכל זה משנותו של
רב הוא וניקא ליה: ור' יאשיה אבר אין חולקין הלכך מסרס
המקרא: הא דפליג ליה רביה לתלמיד יקרא ודאי ניקא ליה
שיקלקו לו גם אקריס כבוד ומצה רבים ודאי הוה פליג יקרא

יקרא הא דלא פליג ליה רביה יקרא. תנא בנות צלפחד חכמניות היו דרשניות היו צדקניות היו. חכמניות היו שלפי שעה דברו דא"ר שמואל בר [נ"ב] יצחק אותו היום היה משה רבינו יושב ודורש בפרשת יבמין אמרו לו אם כבן אנו חשובין נירש כבן ואם לאו תתיבם אמנו מיד *ויקרב משה את משפטן לפני ה'. דרשניות היו שהיו אומרות אלו היה לו בן לא דברנו והתניא בת א"ר ירמיה סמי מבאן בת אביו אמר אמי' היה בת לבן לא דברנו. צדקניות היו שלא נשאו אלא להגון להם:

*נדרים כו

לכל ישראל וכן זה לזה: חכמניות כדרך ארץ: לפי השעה דברו כשמלאו פתק לדבריהם בלו בעלילה ובטענה מעליותא לג"ד כדמפרש ואזיל: בפרשת יבמין ובן אין לו עיין עליו: אם כבן אנו לפטור את אמנו מן היבום: נירש שהרי היבם קם תחת אחיו לכאלה בדרשינן ביבמות והבן מוכעו מלינם ומלירם את אחיו ויורם הוא את אביו ואף הבת כן ומנרש בעלמא היא: אלו היה לו בן כדכתיב כי אין לו בן וכבר היו יודעים שהבן יורם את אביו שהרי כבר כיתבה פרשת בזלות במרה כדאמרן לעיל ולא הוה מספקא להו אלא אם כוללות קלק בכורה אם לאו כשלא שהיו יודעות לדרוש דהאי דכתיב ובן אין לו והעברתם את בנים בן קודם לבת ולא כדא"ל רב פפא לאביי לעיל בפירקין: והתניא אלו היתה בת לאבינו לא דברנו והמקנה עלמו איכו יודע לפרשה: שאפילו בת לבן לא דברנו *שהיו יודעות ע' לדרוש שבת הבן קודמת לבת: שלא נשאו אלא להגון להם נפרשב"ס דאע"ג דהותרו ליבעל לכל מי שירלו כדאמרינן לקמן דכתיב בנמ'

קג תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו קטנה
סה שבהן לא נישאת פחותה מארבעים שנה
איני והאמר רב חסדא נשאת פחותה מעשרים
יולדת עד ששים בת עשרים יולדת עד ארבעים
בת ארבעים שוב אינה יולדת אלא מתוך שצדקניות
היו נעשה להן נס כיוכבד דכתיב *ויולך איש מבית שמות ג
קכ לוי ויקח את בת לוי *אפשר בת מאה ושלשים
שנה היתה וקרי לה בת דא"ר חמא בר' חנינא
זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות דכתי'

לטוב בעיניהם תהייכה לכנים ומה לכי מקיים לך למצפקת
מטה וגו' עלה טובה הנילן הכתוב שלא יכנסו לילך למצפקת
מטה לכניהן שהיו הגוכים וכן עשו לשכקין שכנסו להם דכתיב
ותהייכה מקלה וכועה וגו' [לנכי לוליהן לכנים]:

לא נשאת פחותה מכ' שהיו מלפות להגון להן: שוב אינה
יולדת ואם כתעכבו עד מ'שכה לא היה לדם כוסל לוחן והם
למה כתעכבו עד מ' שכה מלקר שלא ילדו עול: ומצכי מתוך
שצדקניות היו נטלו בלדקתן שיעשה להם נס כיוכבד ולכך
כתעכבו עד מ' שכה ליכנס להגון כיוכבד שילדה לקר מ' ומיהו
כיוליה לילא למימר דהיו קודם מ': אפשר בת מאה ול'
כדלקמן: וקרי לה בת לשה הוה ליה למכתב. ומכא לן דבת ק"ל
היתה: דא"ר חמא בר חנינא לקמן בפירקין דמנשיא לן דבללן
לשה מולא ע' ובפרטן לי לשה מולא שלא ע' קסר מ' וע"ז א"ר
ממא בר קכילא זו יוכבד וכו' ובת לוי דקלמר קרא בת לוי ממש
בתו של לוי והלי לא קא משיב לה בתלים שלא בשה למלרי' שלא
בנטן ממש: לידתה בין החומות כלו' בתוך מלרים ומשום

*אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים והורתה שלא במצרים ואמאי קרי לה בת אמר רב יהודה בר (ובינא) [ובירא] שנולדו לה סימני נערות נתערן הבשר ונתפשטו הקמטים וחזר היופי למקומו ויקח ויחזיר מיבעי לי' אמר רב יהודה בר מדנר כו

דקאמר בדרך גבי הורתה קאמר כמי בין המומות גבי לידתה: אשר ילדה קרא יתירא דהא כתיב כגר בת לוי וישראל עמדו במצרים ר"י אומר מכאן רמז יעקב לבניו רל"ו שמה ושברו ונס"ע ליף לה מקראי כאמר לאברהם בברית בין הבתרים ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם אזה זרע זה יקוק שנאמר כי בילקוט יקרא לך זרע ובילקוט הוא אומר ויקוק בן שנים מכה בלדת אותם ויעקב אמר לפרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה הרי ק"ן ורל"ו שעמדו במצרים הרי ת' מלידת יקוק ואי אפשר לומר שכל ת' היו במצרים שהרי קהת היה מיורדי מצרים כדכתיב ובני לוי גרשון קהת ומררי ומני קיי קהת קל"ג שנה ומני קיי עמרם קל"ז שנה ופ' של משה הרי ס"ב ח"כ מה ת"ל ועבדום ועבו אותם ת' שנה אלא כל זמן שזרעך בארץ לא להם ת' שנה כאלו יוכנד בת ק"ל שנה שהרי בתאלת בילת מצרים כולה ומשה בן פ' שנה היה בלאתם ממצרים כשתיירו ק"ל מר"י: נתערן הבשר הקליק כבשר קטן: ויחזיר מבעי ליה שהרי עברו ימים רבים משלקקה שהרי כבר נולדו להם אהרן ומרים אלא שפירש עמרם מאשתו מפני הגזרה שהיו מסלקין זכוריהם ליאור ועכשיו החזירה מכבי מרים שכתבאה לו שעתיד בן לבת מהם שיושיע את ישראל וכו' כדאפקא לן מדכתיב מרים הנביאה אחות אהרן נעוד שהית'

(וביא) [וביא] שעשה לה מעשה לקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים משוררין לפניה ומלאכי השרת אומרים *אם הבנים שמחה. להלן מנאן הכתוב דרך גדולתן וכאן דרך חכמתן מסייע ליה לר' אמי דא"ר אמי בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר וקנה אמ' רב אשי והוא דמופלג בחכמה והוא דמופלג בוקנה. תנא דבי ר' ישמעאל

מליס קיג

לקוח להרן ולא לקוח מצה מעדיין לא כולל היתה נגילה שכתבתה על מצה מעתיד לבוא: משוררין מתוך שמקה מעתיד מצה ללקת מהם והייכו דכתיב לעת מה יעשה לו מה יהיה בסוף נגילותה כלילתא נסוטה: להלן כשבאו נבות ללפקד: מנאן הכתוב דרך גדולתן דכתיב ותהיינה מקלה תרלה וקגלה ומלכה וכועה וגו' ומסתברא דכך כולהו כדכתיב לא יעשה כן במקומכו לתת הלעירה לפני הנכירה: וכאן כשעמדו לפני מצה: דרך חכמתן כסדר שהן קכמות זו יותר מזו הקדימן הכתוב מקלה כועה קגלה מלכה ותרלה ומסתברא לאמרינן הכי הלא ליקטו קרחי לחדדי: בישיבה בין לדין בין לאחר ישנות של תורה מוציאין לת הקכס למעלה מן הזקן וכדמפרש טעמי' לקמן שהקכס מופלג מכל קניריו בקכמה שקכס הוא מאד לגבל בשביל שקכס הוא מעט מן הזקן לין מכנדין לותו יותר מן הזקן הקכס קלת ומבכות ללפקד לילף למילף דגבי שאת הדין מקדי' הכתוב קכמ' תקלה: במסיבה של מצתה וה"ה לכישואים: והוא דמופלג הקכס בקכמה לא הלך לאחר החכמה ולא לאחר זקנה: והוא דמופלג בוקנה שזקן מאד לא קולקין לו כבוד בבית המצתה יותר

בנות צלפחד שקולות היו שנאמ' *ותהיינה הויה מדני לו אחת לכולן:

תנן התם אמר רשב"ג לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורי' שבהן בנות קכא

מן הקכס לע"ג למופלג ההוא קכס נקכמה כגון שהזקן קכס קלת לגבל לס ליכו מופלג בזקנה קכס שהוא מופלג קודס לכנודי שמעינן מהכא דקכס מופלג וזקן מופלג שליכו קכס כ"כ כנקור בישיבה הלך לקר קכמה להושיב הקכס נרלס ולדבר תקלה ובמסיבה הלך לקר זקנה והיכא דקכס הוי מופלג בקכמה והזקן ליכו מופלג בזקנה בכל מקום הלך לקר הקכמה לפי' במסיבה והיכא דהזקן הוי מופלג בזקנה והקכס ליכו מופלג בקכמה בכ"מ הלך לקר הזקנה ולפי' בישיבה הוליל והזקן קכס קלת לע"פ שהנקור קכס יותר ממנו והיכא דלא מופלג לא הלי בקכמה ולא הלי בזקנה נרלה בעיני דבכ"מ הלך לקר זקנה לפי' בישיבה מדלמר רב לסי והוא דמופלג בקכמה והוא דמופלג בזקנה דהיכא דהוו תרוייהו מופלגין הולכין בישיבה לקר הקכמה ובמסיב' לקר הזקנה מכלל דהיכא דלא הוי תרוייהו מופלגין לא הלי ולא הלי הולכין בכ"מ לקר לקד מהם ומדלא פירש ליכא למימ' דמסתמא הולכין לקר הזקן דבשביל שהנקור קכס קלת יותר ממנו אין לנו לדייק לת הזקן והקכס ליכו דוס בדבר ליודע הוא שבשביל זקנתו קולקין לו כבוד: שקולו' היו ולכך פעמים שהקדים זו לזו ופעמי' ליפכא כדדרשי' הוא לקהרן ומשה הוא ומקהרן למד שקולין היו [ולא תסייעיה לר' לסי]:

תנן התם נמס' תעכית ומצוס לקמרי' לקמן יוכ שהותרו שבעים

ישראל ויצאות בכלי לבן השאולים שלא לביש
את מי שאין לה. בשלמא יה"כ יום סליחה ומחילת
ויום שנתנו בו לוחות האחרונות אלא ט"ו באב
מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו
השיריטים לבא זה בזה מאי דרוש *זה הדבר דבר מדני לו
זה לא יהא נוהג אלא בדור זה. רבה בר בר חנה
א"ר יוחנן יום שהותר שבט בנימין לבא בקהל

כו' נקט ליה: השאולים שלפי' מי שים לה היתה שואלת
שלא לגייס את השואלת מחמת שלין לה כדמפרש נמס' תענית
גת מלך שואלת מגת כהן גדול כו': יום שניתנו לוחות אחרונו'
כדתניא נס"ע מסה עלה *נו' נסיון לקבל לוקות הרחשונות וירד מ"ש נו'
ני"ז נתמוז דהייבו סיף מ' יום עלה [ני"ק] ונקט עליהם רמיס
נשניל עון העגל שכת' ותתכפל לפני ה' כרחשונה לרבעים יום
ולרבעים לילה וגו' נכ"ט נאב כתרלה המקום לישרחל ולחמר לו מרשב"ם
פסל לך שני לוחות וגו' עשה עוד מ' יום מל' נאב עד י' נתשרי נגמ'
ואכפר' ואכני עמדתי נהר כימים הרחשוני' לרבעי' וגו' ואח כתרלה ים כתן
המקום לישרחל נסמקה והוריד מסה לוחות האחרונות: יום ניי' לחרת
שהותרו שבטים הכי הוה קים להו: לבא זה בזה שהותרו להם ע"ם
הסנת נקלה שפסק חותו דור של נחי חרץ שכחסר להם הסנת
נקלה והשתח מיהת לא כשתיירו עליין נני חדם שהיו נחותו
הדור חכתי נחיסורייהו קיימו לגבל שחר נ"ח שלח היו נחותו דור
מותרי' וי"מ יום שהותרו שבטים שהרי נט"ו נאב כלו מתי מדבר
כדלקמן וטעות הוא נידם שהרי לא לדור המדבר נאמר שלח לנחי
חרץ [נערבו' מואב] נסוף המ' שכה: יום שהותר שבט בנימין

דכתיב *ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימן לאשה מאי דרוש מבנו ולא מבינו. רב דימי בר יוסף אמר רב נחמן יום שכלו בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר *לא היה דבור עם משה שנא' *ויהי כאשר תם ע"ב תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם וכתיב הגיס נ [וסמיך ליה] וידבר ה' אלי לאמר אלי היה הדבור. עיין נמ"ס

כל הנך חמורתי לך פליגי חלך מר גמיר הך ברייתא ומר גמיר הך ברייתא: שכלו בו מתי מדבר בתורת כהנים ר"ח בחנין יום שנטל בו הקפר דק"ר לוי כל ערב תשעה באב היה כרוז יולך כל העם יכלו לקפור ויולכין וקופרין כוכין (ויושבין [ויושכין] בהם ובשקרית הכרוז יולך הגדלו הקיים מתוך המתים ונולקין עלמן וקסרים ט"ו חלף ופרוטרוט בכל שנה כך עזו מ' שנה יום לשנה יום הרי מ' שנה בשנה לחקרוכה עזו כן בדקו עלמן ובמכלו שלמים לחרו שמח טעיכו בקשבון וכן בי' בו וכן בי"ח וכי"ב וכי"ג וכי"ל עד דחיתמלח סיהרח כיון דחיתמלח סיהרח חמרו בטל הקב"ה לותה גזרה מעליכו עזו מעתה ומקה וי"ט: דאמר מר וכו' ולכך עזו ימי מעתה ומקה על הדבור שקור למעה: לא היח דיבור עם משה פה חל פה כשתקלה חבל חס הולרכו לדבור כגון בשעשה דקרח שהיה חקר מעשה המרגלים היה מדבר ע"י מלחך חו בחורים ותומי' ק"כ לח היה מדבר עמו חלח ע"י מעשה הלריך להם: אלי היה הדבור דחלי לכתב ויחמ' ה' חלי כדכתיב לעיל מיכיה בחוחב ויחמר ה' חלי חל תגר חת חוחב וגו' ק"כ מדשמיך לויהי כחשר תמו קח דרים הכי ולחו משמעותח דקרח

ני' פעריך עולא אמר יום שביטל בו הושע בן אלה *פרדיסאות פרוגלות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל. רב מתנה אמר יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה דאמר רב מתנה אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו [ביבנה] הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפוסקים בו מלכרות עצים למערכה דתניא ר' אליעזר הגדול אומר כיון שהגיע ט"ו באב תשש כחה של חמה ולא היו

חלק מיתורץ דויהי כאשר תמו כל הקרץ יתירה הוץ. יום שביטל הושע בן אלה פרדסאות אומרים כדתניץ נמ"ע כשרלה הושע בן אלה שגלו עגלי הזהב עמץ והעביר פרדסלות שהושיב ירבעם בן נבט שלץ יעלו ישרלל לרגל שנכל מלכי ישרלל הוץ לומר וילך ניטלת ירבעם בן נבט וגו' לפל בהושע בן אלה כתיב רק לץ כמלכי ישרלל לשר היו לפניו: הרוגי ביתר נמס' גיטין: דלמר רב [מתנה] כו' ולכך שמקו שזכו לקברס ולץ הסריקו: ברכת הטוב והמטיב שבברכת המזון תקנו לותו היום דמן התורה מיכו חלק ג' רלשונות כדכפקץ לן מהלי קרץ וברכת לת ה' חלהיך וגו': מניסן ועד ט"ו באב היו כורתים עלים לצורך המערכה לכל השנ' לפל מכלן וחילך תשם כקה של קמהוים בעלים לקלוקית ומעלים עשן ומגדלים תולעת וכדלמרי' במדרש חיכה ר' יעקב בר לקץ בשם ר' יוסי לומר שבו כלה זמן קלילת עלים שכל עץ שכמלץ בו תולעת פסול למזבץ וכל עץ שהוץ כקלן חיכו עושה מלכלות ולותו היום שפסקו היו שמקים לפי שנלותו היום היו

כורתים עצים למערכה אמר רב מנשה וקרו ליה יום חבר מגל מכאן ואילך דמוסיף יוסיף ושאינו מוסיף יסיף. מאי יסיף תני רבי יוסף תקבריה אמיה: ת"ר ז' קפלו את כל העולם כלו מחושלח ראה את אדם שם ראה את מחושלח. יעקב ראה קה שם

מצלימין ומסיימין מלוה גדולה כתיב: יום חבר מגל שכבר הקדומות שלין לורך נהן לקטוב עליס: מט"ו באב ואילך דמוסיף מן הלילה על היום לשבות יוסיף ימים כדכתיב כי הוא חייך ואורך ימיך וגו' וכתיב כי אורך ימים ושבות חיים יוסיפו לך שמתוך שהלילות מאריכין והימים מתקלרין לריך לעסוק בתלמודו גם בלילו' ולא מוסיף יסיף: מאי יסיף תני רבי יוסף תקבריה אימיה שימות בקלי ימיו כמו וזכרם לא יסוף מזרעם לשון כליה ולא גרסי' יחסף דל"ל מאי קא בעי תלמודא הא מלתא דפשיטא

היא דיחסף לשון מיתה כדכתיב יחסף אהרן אל עמיו:

ת"ר כו' נרייתא היא בס"ע ומשום דמיירי בכלב ויהושע לקמיה כקא ליה ל"ל משום דאמרינן לעיל דמוסיף יוסיף ובא להודיעכו שאלו שבעה מתוך שאלילים היו ועסקו בתורה [חיו כל כך]: קפלו את כל העולם כלומר סבבוהו והקיפוהו שבתקפל העולם ביניהם וכל אלו השבעה שמצו זה את זה כדקתני לעיל מיניה בס"ע כמלאת לומר שזימן יעקב את שם ד' שבה שם זימן את מתושלח ל"ק שבה מתושלח זימן את אדם הרלשון רמ"ג שבה ומשבעון שבות הדורות הכתובי' בפר' דור אחר דור יש ללמוד כל זה מתושלח לא מת עד (המבול) [תכף למבול] כדאמרינן בקלק ויהי לשבעת הימים גו' אלו שבעה ימי אבלו של מתושלח וכבר היה שם בן ל"ק שבה כדכתיב שם בן

את שם. עמרם ראה את יעקב. אחיה השילוני
ראה את עמרם. אליהו ראה אחיה השילוני
ועדיין הוא קיים ואחיה השילוני ראה את עמרם
והכתי' *ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה מדני כו

מלת זכה ויולד לת מרפכזד זכתיס לקר המנול ולמך כמי רלה
לת לדס הרלזון ולת זס ללק לדיקיס גמוריס קל קזיב זזמזו
זה לת זה כדפי' לעיל והלי תכל לל סדירל ליה קכוך זה מטטרון
דהול"ל זכיס קפלו לת כל העולס דהלי תכל דס"ע היל וס"ל
דהלי ולילכו כי לקל לותו ללהיס הייכו זמת נקלי ימיו וכדקתכי
המס קכוך קנר לת לדס הרלזון [וקוה וזס] וקיה לקריו כ"ז
זכה מתוזלק הוליל זכותיו עד המנול: עמרם ראה את יעקב
סנרל היל זהרי קהת לגיו מיורדי מלריס הוה דכתיב ובני לוי
גרזון קהת ומררי ויקי יעקב נלרץ מלריס זנע עזרה זכה
ולזותן י"ז כולד עמרס לקהת זהרי נכו הרלזון היה דכתיב
ובני קהת עמרס ויללר: ואחיה השילוני ראה את עמרם
ואליהו ראה את אחיה גמרל והלי תכל לל ס"ל לליהו זה
פנקס דלס לילתל לימל מזה רלה לת עמרס פנקס רלה לת
מזה ועדיין הול קיים ולל לילטריך לללקיה כלל: והכתיב ולא
נותר מהם איש ולקיה השילוני כתכנל נימי ירבעס ולס ל"תל
דרלה לת עמרס נמלרי' היכך יכל ממדבר ונל לו לללרץ והלל
כל ימי יעקב נמלרי' י"ז זכה ועמרס רלה לת יעקב לכל הפקות
יום לקד וזכי קיי עמרס קל"ז הרי קכ"ד זכיס ולקיה רלה לת
עמרס כמה פזו להו ממלתיס ועזר לקרי מות עמרס כ"ו זכה
הרי לכל הפקות היה לקיה השילוני נן כ"ו זכה נכלתס ממלריס

ויהושע בן נון אמר רב המנונא לא ננורה נורה
על שבטו של לוי דכתיב *במדבר הוה יפלו פנריכם וידני יד
וכל פקודיכם לכל מספרכ' מבן עשרים שנה ומעלה
מי שפקודיו מבן עשרים (שנה ומעלה) יצא שבטו
של לוי שפקודיו מבן שלשים ומשאר שבטים לא
עיול והתניא יאיר בן מנשה ומביר בן מנשה נולדו
בימי יעקב ולא מתו עד שנכנסו ישראל לארץ
שנ' *ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש יהושע ז
(תניא) [ותניא] ל"ו איש ממש דברי ר' יהודה א"ל
ר' נחמיה וכי נאמר שלשים וששה והלא
לא נאמר אלא כשלשים וששה אלא וה יאיר בן
מנשה ששקול כרובה של סנהדרין אלא אמר רב

וחמץ יותר כגון שכולל בימות עמרם הרבה: אחיה השילוני
לוי היה כדכתיב בהי' והלוים לחיה על לוגרות בית האלהים:
שפקודיו מבן ל' יום שהרי הלוים נמנים מבן חדש ומעל' לפדות
עליהם הבכורות כדכתיב מבן חדש ומעלה תפקדם ולא כהיכא
לי דא"כ ה"ל למימר ילא שבטו של לוי שפקודיו מבן חדש חלא הא
ל' הייבו ל' שכה כדכתיב בני גרשון קהת ומררי מבן שלשים שכה
ועד בן חמשים שכה והוא חצבון נקט שאותו חצבון ככנד חצבון
של יצהר הוא דניולאי בנא קפיד רחמנא דניצהר כתיב כל יולאי
בנא ובלויים כתיב מבן שלשים שכה וגו' כל הבא לצבא וגו':
ומשאר שבטים לא עיול מיולאי מלרים לארץ בתמיה וחמאי
דקאת לתרולי מצוה דלוי היה לאיה לכך בא לארץ: בימי יעקב
גמרא: ולא מתו עד יליף מקרא אלא אד מכייהו: סנהדרין

אחא בר יעקב לא נגורה גורה לא על פחות מבן עשרים ולא על יתר מבן ששים לא על פחות מבן עשרים דכתיב מבן עשרים שנה ומעלה ולא על יתר מבן ששים גמר ומעלה ומעלה מערכין מה להלן יתר מבן ס' בפחות מבן כ' אף כאן יתר מבן ס' בפחות מבן כ':

קו אבעיא להו ארץ ישראל לשבטים איפלוג או דילמא לקרקף גברי איפלוג

סמ

היו שנים ולקד כמלך רובן ל"ו: ולא על יתר מבן ששים וכהי כמי דלקיה ישראל היה הרי רמה את עמרם (שנה) [קמצה] שכים והוה ליה בן שנים [ולקד] בלחתו ממלרים: יתר על בן ששים בערכין לימו שוה לבן עשרים שנה ומעלה שהרי ערכו מועט יותר כלכתיב בפרשת ערכין: בפחות מעשרים שמועט ערכו מבן עשרים שנה ומעלה דלמ"ג דלין ערך פקות מבן עשרי' ויותר על בן שנים שוין זה לזה מיהו בזה שוין שערך שניהם מועט מערך יתר מבן עשרים וקלוקים מדיבי של יותר מבן עשרים וה"כ כי היכי דמקולק פקות מבן עשרים לעכין הגזירה ליתר מבן עשרי' הוא הדין להיותר על בן ס' ולימא למימר דלא כמכו בההוא קשנון:

לשבטים איתפליג שכתיקלקה לי"ב קלקים שוים ולמ"כ כל שנה ושנה מתקלק לפי מכשיו שהיו מיולאי מלרים לו לפי נמי הארץ למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה: לקרקף גברי לרמזי מכשים שכל לחד (ולקד מישראל) מיולאי מלרים לר' יהושע לו לנמי הארץ לר' יוכתן היה כוטל קלקו בארץ בפני

*ת"ש *בין רב למעט ועוד תניא עתידה ארץ ישראל שתתחלק לשלשה עשר שבטים שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים ולא נתחלקה

מדני פו

עלמו והיו כולן שוים בחלוקה: ת"ש בין רב למעט על פי הגורל תחלק בחלתן של ישראל שיקח כל שבט ושבט מה שיתן לו הגורל בין שהיה מגיע לו חלק מרובה כגון שבט שלכזיו מועטין בין שהיה לו חלק מועט כגון שבט שלכזיו מרובין לכיון דכל השבטים לוקחין בשוה שבט הקטן כשבט הגדול כמלאו חלקי בני שבט הקטן מרובין מחלקי בני שבט הגדול ולי לקרקף גברי מאי בין רב למעט והלח כולו כולם בשוה: ועוד תניא כמי שהלית לשבטים שיתפלג ומשום דחיכת למדרש כמי האי בין רב למעט לכדלקמן בברייתא שלטריך כמי האי: ועוד תניא וכו' שתתחלק לעתיד לבא לי"ג שבטים כלו' לי"ג חלקים שוין ולקמן מפרש מאי כיהו חותו חלק דטפי התם דאי משום לוי דנקט בחלה בשאר שבטים כדכתיב התם שער לוי לחד הא לפרים ומנחה כמי לא יטלו כי אם חלק לחד כדכתיב התם שער יוסף לחד כמלאו י"ב שבטים נוטלין י"ב חלקים והי"ג לכשיש כדלקמן: שבתחלה כשנכנסו לארץ: לא נתחלקה אלא לי"ב שבטים שבשב לוי לא היה לו חלק בארץ אלא כל שבט ושבט כתבו להם ערים לשבת בהן להיות לערי מגרש לבהמ ומנחה ולפרים כדי שלקים כדכתיב לפרי' ומנחה כרחוקן ושמעון יהיו לי בכספים קא סלקא דעתך מי שהיה לו חלק יפה היה נותן דמים למי שהגיע לו חלק כיון מאי דניכי דיכי כדכתיב בין רב למעט כלומר ולריך לדקדק בין רב למעט להוסיף דמים הרב למעט שהזכורית קרי לה מעט

אלא בכסף שנא' בין רב למעט אמר רבי יהודה
סאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל ולא נתחלקת
מדגי כ אלא בגורל שנא' *אך בגורל ולא נתחלקה אלא
סם באורים ותומים שנאמ' *על פי הגורל הא כיצד
אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל
עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של
תחומים מונחים לפניו והיה מבוין ברוח הקדש

והעידית קרי רב שכן ק"ר יהודה סאה ביהודה שוה חמשה סאין
בגליל והיה מעלה דמים זה שכפל קלקו ביהודה לזה שכפל קלקו
בגליל: ה"ג א"ר יהודה כו' ולא נח לקלוק מלא קתני ר'
יהודה קומר: ולא נתחלקה אלא בגורל מסקנת דמילתיה
דת"ק היא: על פי מצמע ע"פ לורים ותומים: הא כיצד חס
לורים למה גורל וחס גורל למה לורים ושמא מכקיצין זה
את זה: אלעזר מלובש וכו' דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד
ושאל לו במשפט האורים לפני ה' על פיו יצאו ועל פיו יבואו וגו':
וקלפי של שבטים תרגו שמוקדין בו י"ב פיתקין שכתוב בהן י"ב
שבטים: וקלפי של תחומין תרגו שמוקדין בו י"ב פתקין (על)
[אל] י"ב קלקים של [תרן] ישראל: והיה מבוין ברה"ק כלו'
באורים והומים שמוחלין תקלה באורים ותומים קודם שיטרף
המצוה בקלפי וכך מתקררת דעתן של ישראל שרואין שהגורל
היה עולה כמו שמתכבת תקלה ויודעין שקלוקה ישרה היא ולא
היו מרככים בדבר שבטים המרובים ושני קלפים היו לריכין לקד
לשבטים ולקד לתחומים ולא סגי בקד דתחומים וליקח עכבו
לבי נוטל מה שיעלה בידי לכורך רלונן דת"כ אין כל הקלוקה

ואומר זבולון עולה תחום עכו עולה עמו טרף בקלפי
של שבטי' ועלה בידו וזבולון טרף בקלפי של תחומין
ועלה בידו תחום עכו וחוור ומבוין ברוח הקודש
ואומר נפתלי עולה תחום גינוסר עולה עמו טרף
בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי טרף בקלפי
של תחומין ועלה בידו תחום גינוסר וכן כל שבט
ושבט ולא כחלוקה של עולם הזה חלוקה של עולם
הבא העולם הזה אדם יש לו שדה לבן אין לו
שדה פרדס שדה פרדס אין לו שדה לבן עולם
הבא אין לך כל אחד ואחד שאין לו בהר ובשפלה
ובעמק שנא' *שער ראובן אחד שער יהודה אחד יחזקאל מח
שער לוי אחד והקב"ה מחלק להן בעצמו שנא' מח
*ואלה מחלקותם נאם ה'. קתני מיהת שבתחלה סם
לא נתחלק' אלא לשנים עשר שבטים שמע מינה
לשבטים איפלוג שמע מינה. אמ' מר עתידה ארץ
ישראל שתתחלק לשלש עשרה שבטים אידך למאן

עמויה דגורל וקרח אמר קרא דגורל גו' בלא הולכת דבור מפיו:
ואומר זבולון עולה עכסיו יצא ליד הטורף בקלפי כתב אל זבולון
והא דקטיכהו אלא כסדרן לפי אחין עולה שוה גורל על הסדר
אלא ע"י מקרה: טרף עירבב המשוכה לכך את הפתקין יפה
אלא יאמרו מדעת לקח את זה שהיה יודע הכתוב בה. טרף כמו
גלים טרופות בקערה: שער ראובן אחד שוה לכל מה שיש
לזה יש לזה: נאם ה' הוא עלמו יגזור לכל לקוד ליטול חלק
פלוני ופלוני: אידך למאן דלא י"ג למאן דהא מ"ל שבטים

יחזקאל אמר רב חסדא לנשיא דכתיב *והעובד העיר
מח יעבדוהו מכל שבטי ישראל. אמר ליה רב פפא
לאביי אימא רונגר בעלמא לא סלקא דעתך דכתי'
שם *והנותר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחוזת
העיר. ולא נתחלקה אלא בכספים שנא' בין רב
למעט למאי איליבא לשופרא וסניא אטו בשופטני
עסקינן אלא לקרובה ורחוקה כתנאי רבי אלעזר

ליקוט הוח דזקלי כדכתיב ביחזקאל: לנשיא למלך המזיק:
העובד העיר דהייכו כמיח דעול רגיס מוטל עליו כדכתיב גבי
רקנעם לפס היום תהיה ענד לעפ הזה: יעבדוהו יתכו לו
כקלה מכל שבטי ישראל: רונגר שכירים בעלמא לעגוד לו
כתלמיד לרב אבל לא ליתן לו מכקלת'. ור"ת פירש רון גר רון
בלעון פרש יוס גר שכיר כלו' שכיר יוס: והנותר מזה ומזה
משמע שכוטל קלק מזה ומזה: לתרומת הקודש לנד מקומו של
בה"מ: ולאחוזת העיר ולנד מקוס העיר וכתיב נסיפיה לעומת
קלקים: ולא נתחלקה וכו' פעין לעיל מר: למאי הלכתא
קאמר שיהו מעלין כספים זה לזה: איליבא בשופרא וסניא
מה שהיתה זו יפה מזו לו זו רעה מזו דמסלק ליה בדמי מאן
דאית ליה שופרא למאן דלית ליה סביא: אטו בשופטני עסקינן
דמסתלקין מכקלתן בזוזי אלא ודאי בגליל כוטל קמא סאין ככנד
סאה ביהול': לקורב' ורוחקא הקרקעו' האלו היו קולקין
בזוה מי שלוקח מן הכיקוס כוטל יותר (בכדי) [עד כדמי] היפה
אבל מי שעלה גורלו בקרוב לירושלי' מעלה מעות למי שעלה לו
גורלו רקוק מירושלי' שהרקוק גרוע הוא מפני שכי דברי' אחד
שרקוק מדהמ"ק וא' מפני שקרוב הוא לארץ העמים ויש לו לילוך

אומר בכספים העלוה רבי יהושע אומר בקרקע העלוה:

תניא *אך בגורל יצאו יהושע וכלב למאי אילימא קו דלא שקלו כלל השתא דלאו דידהו שקול דידהו מבעיא אלא שלא נטלו בגורל אלא על פי ה'. יהושע דכתיב *על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל את תמנת סרח בהר אפרים. *כתיב סרח וכתי' *חרם אמר רבי אליעזר בתחלה פירותיה בחרם ולבסוף פירותיה מסריחין. ואיכא דאמרי

מהס ור' יהודה מלתא נחכפי כפשיה קאמר דמי שכפל גורלו בגליל כיטל קמע סלין כנגד סלה שבגירו כוטל ביהודה ס"כ משום דקאמר ת"ק קורבה ורוקקת מקלקלין בכספים אתא לאשמועינן לסיועיה ולמימר דסלה ביהודה שוה קמע סלין בגליל בשביל שיהודה קרוב לירושלים וגליל רחוק יותר וקריך להעלות כספים שוה ל' סלין לסלה שבגליל: בכספים העלוה (לקורבה ורוקקת בקרקע העלוה) להוה ליה כי היכי דקורבה ורוקקת וסברת היא ומדין הוא למעט לא כפקא ליה למקרא לא שמעינן אלא העלאה לא שבח בכספים ולא שבח בקרקע:

דלאו דידהו שקיל אלא מרגלים כדאמרן בפירקין לעיל:

כתיב סרח ביהושע: וכתיב חרם בתופטים: בתחלה קודם שנאחז לידי יהושע פירותיה דומין לקרס יבשים ורעים כקרס היבש בלי שומן ולבסוף כשנאחז לידו פירותיה מסריחים מתוך שומנם כשמשמרים אותם יותר מדאי ומעליותא היא משום שומן שבהם של יהושע נכסי וא"ד פירותיה מסריחין מרוב שומנו

סופטי' פ בתחלה מסריחין ולבסוף כחרס. כלב דכתיב *ויתנו
עיין לכלב את חברון כאשר דבר משה ויורש משם
כתדושי את שלשת בני הענק חברון עיר מקלט הואי אמר
הלכות יהושע כא אביי פרוודהא דכתיב *את שרה העיר ואת חצריה
נתנו לכלב בן יפונה באחוותו:

קח *ואני נתתי לך שכם אחד וגו' בחרבי ובקשתי
קכג וכי בחרבו וקשתו לקח והלא כבר נאמר
סס *כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני. אלא
לעזי' וח חרבי זו תפלה קשתי זו בקשה:
תלי' וד בעא מיניה רבי חלבו מרבי שמואל בר נחמני
קט מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן מה
סס ראה *ובחללו יצועי אביו וגומר אלא מה ראה
ד"ה פ ה

שלח היו מסתמרין וגריעותא הוא ולבסוף פירותיה דומין לחרס
כלו' שלח היו שמכים יותר מדאי שלח נמדה שיכולין להכניסן
לאוכר ומתקיימין טובא ומעליותא היא: כאשר דבר משה
והיכן דבר לכתיב ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו וזו
היא קברון שדרך בה כדאמרינן בחגדה ובא עד קברון מלמד
שכשתא כלב על מערת קברי לדיקים שבקברון והתפלל שם לפני
המקום שילילהו מעלת מרגלים שלא יכשל עמהם: עיר מקלט
הואי כדכתיב ניהושע ולבני אהרן הכהן נתנו את העיר מקלט
את קברון ואת מגרשיה: פרוודהא כפרים ושדות שסביב העיר
קולה למגרש:

זו תפלה שהתפלל יעקב [על בניו] ונזכה לקנות את הבכורה
מעשו בתפלתו:

שנתנה ליוסף אמשול לך משל למה הדבר דומה
לבעל הבית שגידל יתום בתוך ביתו לימים
העשיר אותו יתום ואמר אהנהו לבעל הבית מנכסי
א"ל ואי לאו דחטא ראובן לא מהני ליוסף ולא
מידי אלא ר' יונתן רבך לא כך אמר ראויה היתה
בכורה לצאת מרחל דכתיב *אלה תולדות יעקב רמב"ן ל
יוסף אלא שקדמתה לאה ברחמים ומחוך צניעות
שהית' בה ברחל החוירה הקב"ה לה מאי קדמתה
לאה ברחמים דכתיב *ועיני לאה רכות מאי רכות עם כמ
אילימא רכות ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא

לבעל הבית יוסף: יתום יעקב דכתיב ויכלכל יוסף את אביו:
לסוף העשיר יעקב שנאה לידו בכורת ראובן ע"י שקילל
ילועי לאביו והיה יכול ליתכה למי שירצה: ואי לאו דחטא ראובן
לא הוה מהני לי' ליוסף בתמיה כלו' מה כתן יעקב ליוסף שהרי
מקלל שאר אחיו הוסיף לו ומצלו לא כתן כלום ומצלו הו"ל
להחזותו ולא מצל לאחרים אלא וודאי מצלו כתן לו והן ברכות
שברכו מכולם כגון ברכה שנתך לאפרים ומנשה וילגו לרוב שאין
עין רעה שולט בהן וכגון מחל לאביך ויעזרך תהייכה לראב יוסף
וגו' ומה שכתן בכורת ראובן ליוסף טעם אחר יש בדבר: אלא ר'
יונתן רבך לא כך אמר כדאמריכן בכל דוכתא ר"ר שמואל בר
נחמני ר"ר יונתן: עתידה בכורה לצאת מרחל שנאל את יוסף
קודם שנאל לאה את ראובן דלהוי יוסף ראשית אונו ליעקב:
ברחמים נתפלה ונקמן מפרש: צניעות דרחל לקמן מפרש:

דבר הכתוב דכתיב *מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה בגנות הצדיקים דבר הכתוב אלא א"ר אלעזר שמתנותיה ארוכות (בכהונה. ארוכות בלויה. ארוכות במלכות). (רבא) [רב] אמר לעולם רכית ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבח הוא לה שהיתה שומעת [על פרשת דרכים] בני אדם שהיו אומרים ב' בנים יש לה לרבקה וב' בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן היתה יושבת בפרשת דרכים ושואלת גדול מה מעשיו *)איש יודע ציד קטן מה מעשיו איש תם יושב אוהלים היתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה והיינו דכתיב *ויראה ה' כי שנואה לאה מאי שנואה אילימא שנואה ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא מאי שנואה ששנואין מעשי עשו בעיניה מיד ויפתח את רחמה. מאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב *ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמ'

דבר הכתוב שהרי עקס ק' לותיות דכתיב מאר מינכה טהורה לחיכא י"ג לותיות ומני למכתב הטמאה לחיכא חלא ה': אלא א"ר אלעזר וכו' חליבא דרבי חלעזר לא מזכיין שקדמתה לאה נרחמים חלא חליבא (דרבא) [דרב]: ארוכות גדולות בכהונה ולויה דלוי יצא ממנה שמעו כהנים ולויס ומלכות מיהודה: ויפתח את רחמה היינו שזכתה לנבורה:

רש"י ז' נרע"י וברע"ס וכנ"ל ייתי המי חרש ולא דקדי' יכי' דהא יקס טפי התם לא יקס יק' לותיות הכא ח' לותיות ב' נפ"ק ופסחים בגמ' יש לומרים מחרת כ"ה מיטו רע הוא ולמעט נדיות שם כה שם כט

לה מינסבת לי אמרה ליה אין מיהו אית לי אבא רמאה ולא יכלת ליה אמר לה מאי רמאותיך אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מינסיב לי מקמה אמר לה אחיו אנא ברמאות אמרה ליה ומי שרי להו לצדיקי לסגויי ברמאות

ז"נ כג אין *עם נבר תחבר ועם עקש תתפל מסר לה סימנין כי קא מעיילי לה ללאה סברא חשתא מיכספי אחתאי מסתיינהו ניהלה והיינו דכתיב *ויהי בבקר והנה היא לאה מכלל דעד השתא לאו לאה הואי אלא מתוך סימנים שמסר לה יעקב לרחל ומסרתן ללאה לא הוה ידע לה עד ההיא שעתא:

ילקו' כט

בעא מיניה אבא חליפא קרוויא מר' חייא בר קי אבא בכללן אתה מוצא שבעים ובפרטן אי אתה מוצא אלא שבעים חסר אחד א"ל תיומה היתה עם דינה דכתיב *ואת דינה בתו אלא מעתה תיומה היתה עם בנימן דכתי' **את בנימן [אחיו בן אמו] א"ל מרגלית טובה היתה בידי ואתה סימנין מסר לה יעקב לרחל שתאמר לו בלילה (כשתכנס) [בשכבה]:

סג וה"ה דהמ"ל בכללן של נכי לתה מולך לתה מולך ל"ג ובפרטן לתה מולך

בכללן של ישראל שנאמר למלרי': אתה מוצא ע' דכתיב כל הנפש הבאה ליעקב מלרימה שבעים: ובפרטן כשהוא מוכה לחד לחד בפרט לי לתה מולך חלף ס"ט דכתיב כל נפש שבים ושם ויוסף ובני בניו ומבני לאה קסרי' דכתיב בכלל דילה ל"ג ובפרטם שלשים ושנים: תיומה שילדה לאה ד' בנות בכרס ח':

ל"ב וע' נרש"י בחומש ילקו' מו סס ע"ב סס מג

רוצה לאבדה ממני הכי א"ר חמא בר' חנינא
זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות שנ'
ומדנ כו *אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים
ואין הורתה במצרים:
קיא **בעא** מיניה ר' [חלבו מר'] שמואל בר נחמני
סם (מר' יונתן) כתיב *ויהי כאשר ילדה רחל
ילקוט ל את יוסף וגו' מאי שנא כי אתיליד יוסף א"ל ראה
יעקב אבינו שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד
עובדי' מ זרעו של יוסף שנא' *והיה בית יעקב אש ובית
ס"מ ל יוסף להבה ובית עשו לקש וגו'. איתיביה *ויכם
דוד מהנשף ועד הערב וגו' א"ל דאקרייך נביאי
ד"ה מ יג לא אקרייך כתובי דכתיב *בלכתו אל צקלג נפלו
עליו ממנשה עדנח ויוכבד וידיעאל ומיכאל ויוזבד
(ואליהו)[ואליהוא] וצלתי ראשי האלפי' אשר למנש'.
אלא הייתי רוצה לגלות ומעיקרי לקדודי הוא דנעי: לאבדה
ממני כלו' לגלותה לחרים ולקבל את הטעם היה חומר כן: זו
יוכבד ולכך לא פרט בה לפי שעדיין לא ילחתה למויר העולם
אלא עובר במעי אמה היתה בכניסתה למלרים:
מאי שנא אלא רלה לשוב לבית חביו עד שכולל יוסף: ויכם דוד
בעמלק מיירי כשפשטו על לקלג וכהגו כמי דוד והלא דוד
מיהודה היה ולא מיוסף וכפל זרעו של עשו בידו דעמלק היה בן
אליפז בן עשו ואת אמרת שחיכו כאסר אלא בזרעו של יוסף והלא
גם בית שאר השבטי' כאסר ואמאי קאמר קרא ובית יוסף להבה
טפי משאר שבטים: דכתיב בד"ה בלכתו אל לקלג להלקט
בעמלה ופלו שלונו ראשי האלפי' אשר למנשה ולפי שכשפשטו

מתיב רב יוסף *ומהם מן בני שמעון הלכו להר ר"ה ל ד
שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה
ורפיה ועוזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית
הפליטה אשר לעמלק וישבו שם עד היום הזה אמר
רבה בר שילא ישעי נמי ממנשה אתי דכתי' *(ובני ס"ס פ
מנשה חפר עפר) [ואלה ראשי בית אבות' ועפר] וישעי: כ"ו ע"ב
והוא דאתא לקמיה דר' חנינא אמר ליה מוחזקני וי"ש
בזה שהוא בכור א"ל מנא ידעת א"ל דכי קכו
הוי אתו לגבי אבוה אמר להו וילו לגבי שבחת ע"ב
ברי דבוכרא הוא ומסי רוקיה ודילמא בוכרא
דאימא הוא גמירי בוכרא דאבא מסי [רוקיה] בוכרא
דאימא לא מסי [רוקיה]:
אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב קיב
יהושע בי אתי פיסקא דדינא דידי לקמייכו קל
וחויתו ביה פרכא לא תקרעוניה עד דאתיתו לקמאי ע"ב
אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא בי

עמו ממכזה בן יוסף לכך כפלו בילו: מן בני שמעון וגו' חלמא
ניל בני שמעון כפלו:
מיחזק אני בזה שהוא בכור והיה עד לאחר עמו והאי בכור היה
שמו שבחת כדלקמיה: דכי הוו אתו המוסרין בעיכיהן:
שכחת ברי שם הבכור ולאו הייכו בריה דר"ק דאמרי' בלא יקפוד
אמ' ר"ק לא שביב שבחת בני חלא דקן תאכתא בלא זמכא: מסי
רוקיה לעין:
פסקא דדינא שפסקתיו ומסרתיו לאדם להיות לרחיה בילו חלא

לאחר מיתה לא מיקרע תיקרעוניה ולא מיגמר
תגמרון מיניה מיקרע לא תקרעוניה דאי הוינא קיים
קלא דלמא אמינא לכו טעמא *ומגמר לא תגמרון
מיניה דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות:
קיג ההוא דא"ל לחבריה נכסי לך ואחריך לפלוני
קלג וראשון ראוי ליורשו הוה בתר דשכיב ראשון
ע"ב אתא שני וקא תבע. סבר רב עיליש קמיה דרבא
ע' למימר שני נמי קא שקיל. א"ל דיוני דחצצתא
נחידושי הכי דיוני לאו היינו דשלח רב אחא בר רב שילא
הלכות איכסיף (א"ל) [קרי עליה] *אני ה' בעתה אחישנה:
ישעיה ס

תקרעוהו לנטל דנרי: דאי הוה כו' ושמח גס לתס תמלאו
תירוץ לקושייתכס: לא תגמרו לדין מיניה חלח כפי שדעתיכס
כוטה לחין לו לדיין חלח מה שעיניו רואות:
ההוא דא"ל לחבריה הרחוי ליורשו: שני נמי שקיל שהרי לח
כתן לרחמן כי חס כל ימי חייו ומתכה חיכה מתקיימת
חלח לדעת הכותן: דיוני דחצצתא דייכי פשרה שחין נקיחין
בדין וקוללין מקלה לזה ומקלה לזה כדין ממון המוטל בספק.
ור"ח פי' קלקתח בית הקברות: ולאו הוינו דשלח וכו' וכיון
דרחמן רחוי ליורשו חין לנ' לחקריו כלום: איכסיף רב עילים
מדבח פן יחמר רבח בלבו חלו לח הייתי בכחן היה בן שקר וכן
כל הדיכין שהוח בן שלח בפכי: קרי רבח עליה דרב עילים
לכתמו: אני ה' בעתה אחישנה בשעה שהלדיקים לריכים
לישועה הקב"ה ממליחה להם חף חתה יודע חכי בך שמעולם
לח בחת תקלת דין על ידך שהרי עכשיו זיכוכי לך הקב"ה קודם
שהגעת להורח' ולח כשלת:

משנה הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו מה קיד
שעשה עשוי אבל אין רוח חכמים נוחה סס
הימנו רשב"ג אומר אם לא היו בניו נוהגין כשורה
וכוך לטוב. גמ' (יוסי) [יוסף] בן יועזר היה לו בן
שלא היה נוהג כשורה הויא ליה עיליתא דדינרי
קם אקדשה לשמים אזל בריה נסיב בת גדיל
כלילי דינאי מלכא אולידה דביתהו אייתי לה
נוניתא קרעה אשכח בה מרגליתא אמר' ליה לא
תמטייה לבי מלכא דשקלי ממך בדמי קלילא ויל
אמטיה לגוברי דבי מקדשא ולא תשיימה אר

מח שעשה עשוי מלתא דפזיטא הוא ומצוי סיפא נקט ליה
לאסור לעצות כן: אין רוח חכמים נוחה הימנו אין
לחכמי' נקט רוח ממעטיו אלא קרון אף גורס להם שכועסים
עליו דקא עקר כללה לתורייתא: רבי שמעון בן גמליאל וכו'
בגמ' מפרש אם בא לאוקי אחו לפרש: בת גדיל כלילי דינאי
בת מי שמקלע עטרות (ליכאי) [דיכאי] המלך: זבין נוניתא
דג לגורך אשתו שילדה: לא תמטייה לבי מלכא למוכרו לגורך
עטרות המלך: בדמי קלילי בזול: לגוברי של הקדש ויקקוהו
לאבני חפוד דכהי דנטלו חורים ותומים מליאלל בהן כדכתיב
עד עמוד כהן לאורי' ותומים כאדם שאומר לקברו עד שיגוח
המציק חפוד ויוצאן מיהא לא נטלו דאין כהן גדול משמש בלא ק'
בגדים: ולא תשיימיה את שלא תפתח לומר בכך וכך אתכנה
להקדש (וכיון) [דכיון] דשיימת ליה בדמי קלילי תו לא מצית
למיזקל מיניה טפי דאמירה לגבוה וכו' דכתיב וחיים כי יקדיש
מולא שפתיך תשמור שלא הגזבר שהוא בקי ישיימכה לך וירא

דאמירה לגבוה כמסירה להדיוטדמי אלא לישיימוהו
אינהו אמטויה שיימוה בתליסר עיליתי דדינרי
אמרי ליה שבע איכא שית ליכא אמר להו שבע
הבו לי שש הרי הם מקודשים לשמים עמדו
וכתבו (יוסי) [יוסף] בן יועזר הכנים אחד ובנו
הבנים שש וא"ד (יוסי) [יוסף] בן יועזר הכנים
אחד ובנו הוציא שבע. אמר שמואל לרב יהודה
שיננא לא תהוי בעבורי אחסנת' ואפי' מברא בישא
לברא טבא וכ"ש מברא לברתא:

קטו ת"ר מעשה באדם אחד שלא היו בניו נוהגין
סס כשורה עמד וכתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל

שמים הוא ולא יסוס לותה גזול: שבע איכא מן הי"ג ים שבע
להקדש ושם קסרים: הרי הם מקודשות כלו' מה שנוה החנן
יותר לכי מקדים: עמדו וכתבו כרקה בעיכי שהיו כותבין
קשבוכות של הקדש כמה מכניסין וכמה מוליכין [ומיהו מלשון
שכתבו דייקינן ולכך למימר כמי דלמילף מיכה כתבו כן]:
הכנים אחד קדש עיליתא דדינרי ובנו (שהוא) [שהיה] סבור
שלא יכהוג כשורה הקדים שם שזכות אבניו שהקדים לקד גרס
לבנו שהוכשר והקדים שם [וכו': א"ד לגבאי: ובנו הוציא שבע
שלא הי' לו לקבל כל כך ממון ההקדש להתרוקן מכל וכל הי' לו
להכיר בהקדש שתים לו לקח לך הוא גלה דעתו שלא היו כל
הי"ג עליות בהקדש הי' כוטל את כולן]: בעבורי אחסנתא
מקום שמעבירי הלב כקלה מן הרחוי לה ואפי' להרגות לחקר:
ה"ג וכ"ש מברא לברתא:

מה עשה יונתן בן עוויאל מכר שליש והקדיש שליש והחזיר לבניו שליש בא עליו שמאי במקלו ובתרמילו א"ל שמאי אם אתה יכול להוציא מה שמכרתי ומה שהקדשתי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי *ואם לאו אי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי אמר הטיח עלי בן עוויאל הטיח עלי בן עוויאל: קלד

מ י ש מ ת

פרק תשיעי

[משנה מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים קלט

ע"ב מכר שליש לגרפו והקדים שלים וחיכה למימר להכי מכר והקדים מעיקרא כדי להודיע דמה שמקזיר לבניו מזלו הוא מקזיר כדלהדר ליה לשמאי כדלקמן: במקלו ובתרמילו כלו' להתוכח עמו על שעבר דברי המת שכתבין ליתן לו על מכת שלא יהבו בניו מכספיו דחיכה לומדן דעתא להכי יהיב ליה אע"פ שלא (ידעו) [פיר'] והכי א"ל שמאי ליוכתן חזרה שהחזרת לבניו חיבה כלום דל"ב מתנה כמי חיבה מתנה והרי הוא כמי שהפקיר נכסיו ע"מ שלא יהבו בניו מהם (וחזר) [לחזור] ולקח חותן דקי"ל מלוה לקיים דברי המת ושמאי היה טוענו במעשה דבית קורון דקאמר בגמרא וכו' וקאמר ליה יוכתן דלא דמי והייבו דקאמר ליה כשם שאי אתה יכול וכו': הטיח עלי כמו הטיק דברים כלפי מעלה כלומר השיבני דרך בזיון (דמילתא) [וכלקבי ומילתא] דבדיקותא היא:

עיין נרשב"ם בתריכות

מרובין הבנים ירשו והבנות יוונו נכסים מועטין
הבנות יוונו והבנים ישאלו על הפתחים]
אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי וכו'. גמ'
קמ ע"ב *מאי קאמר אמר אביי ה"ק בשביל שאני וכר
וראוי אני לעסוק בתורה הפסדתי א"ל רבא אלא
מעתה מאן דעסיק בתורה הוא דירית דלא עסיק
בתורה לא ירית אלא אמר רבא ה"ק בשביל שאני
זכר וראוי אני לירש בנכסים מרובים הפסדתי
בנכסים מועטים:
קי [משנה האומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה
סס ילדה זכר יטול מנה נקבה מאתים ילדה
קמא נקבה נומלת מאתים: גמ' *למימרא דבת עדיפא
ליה מבן והא"ר יוחנן משום רשב"י כל מי שאינו
מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה שנאמ'
מדנ' כו *והעברתם את נחלתו לבתו ואין העברה אלא
נסניס ס עברה שנ' *יום עברה היום ההוא לענין ירושה
בן עדיף ליה לענין הרווחה בתו עדיפא ליה
מאי קאמר מה יפוי כח יש לזכר במזונות במקום לקר יותר
מנקבה דקאמר בשביל שאני זכר וזכותי גדול הפסדתי:
מאן דעסיק וכו' מי שיש לו ב' בנים לקד עוסק בתורה ולקד
לינו עוסק בתורה וכי לינד זכותו בירושתו בשביל שלינו עוסק:
ויפה כחי בנכסים מרובין שלני יורש הכל לפי' מלה מנה
ולין לנקבה כי לס מזונות:
[לענין ירושה בן עדיף ליה דיקרא שס המת על נקלתו לנל
הבת מסבת נקלה ממטה לל מטה לקר: בתו עדיפא

ושמואל אמר הבא במבכרת עסקינן ובדרב חסדא
ד]אמר רב חסדא בת בתחלת סימן יפה לבנים א"ד
דמרביא (אחי) [לאחהא] וא"ד דלא שלטה (בהו)
[ביה] עינא בישא אמר רב חסדא ולדידי בנתן
עדיפין לי מבני ואבע"א הא מני ר' יהודה היא
הי ר' יהודה אילימא ר' יהודה דבכל דתניא *וה' יקצי כד
ברך את אברהם בכל ר' מאיר אומר שלא היתה
לו בת ר' יהודה אומר שהיתה לו בת [ובכל
שמה] אימור דשמעת ליה לר' יהודה דברתא
נמי לא חסריה רחמנא לאברהם דעדיפא מבן
מי שמעת ליה אלא הא ר' יהודה דתניא מצוה
לזון [את הבנות וקל וחומר לבנים דעסקי בתור'
דברי ר"מ ר' יהודה אומר מצוה לזון את הבנים
וק"ו לבנות דלא ליחזלן]:

[הלכתא המוכה לעובר לא קנה. ההוא דאמ' קמב ע"ב
לדביתהו נכסי לבני דיהוי לי מינך אתא
בריה קשישא א"ל ההוא גברא מה תיהוי עליה
א"ל ויל קני כחד מברא הנך ודאי לא קנו דאכתי

אלימה יכולה לקדר לקר מזוכותיה כזכר: ושמואל אמר מתניתין
במבכרת דבת עדיפא ליה כדמפרש טעמא לקמן וחזיל]:
דמרביא מגדלת: לדידי [בנתן] עדיפין לי אלא כתקיימו לו
בניס כי אם בנות לכך היה מתאוה לבנות ולא כתיבנ לי יפה
לעתו אל רב קסדא:

[בריה קשישא מאתתו רחמוכה; יקנה כחד ברא כלקד מן

ליתנהו האי] אית חולק לטליא במקו' בניא א
ליח [חולק לטליא במקום בניא ר' אבין ור' מיישא
ור' ירמיה דאמרי אית חולק לטליא במקום בניא
ר' אבהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא דאמרי
ליח חולק לטליא במקום בניא] א"ל ר' אבהו לר'
ירמיה הלכתא כוותן או הלכתא כוותייכו א"ל
פשיטא דהלכתא כוותן דקשישנא מנייכו ולאו
הלכתא כוותייכו דדרדקי אתון א"ל מידי בקשישות
תליא מלתא בטעמא תליא מלתא וטעמא מאי זיל
קמג לגביה דר' אבין דאסברתה ניהליה *וכרכיש ביה
רישיה בי מדרשא:

קיז *ובני דן חושים תנא דבי חוקיה מלמד שהיו
סם ע"ב בניו מרובים כחושים של קנה:
רשב' מו

הנכים העתידים להולד מחזה זו: אית חולק לטליא
במקום בניא דלף ע"ג דנכיח לח קכי נכף מתכה זו וכו' ורוחין
כמה נכים יהיו לה לח הן ג' נכים מלבד הקבים קולקין בל'
קלקים ויטול זה קלק לחד מהם וקוזרין וקולקין ג' קלקים
הכותרים לד' ויטול כל לחד קלק ק' בתורת ירושה]: טליא
תיכוף גדול כדאמרי פ' הספיכה דחר"כ כהירכח כי הוו מטיילי
טליח וטליתח כגר שנשרי נשוקח ולח הוו קטחי: במקום בניא
כשירשו הנכים לח לגיהם לית חולק לטליח עמהם לבד ירושתו
בלפרישית: וכרכיש והודה לדברי:

כחושים של קנה שגדלין הרבה ניקד לי כמי עלי קכים לו
קשרי הקכים קרוי כן:

ההוא דא"ל נכסי לבנאי ה"ל ברא ובר ברא קרו ס"ס
אינשי לבר ברא ברא או לא רב חביבא
אמר קרו אינשי לבר ברא ברא מר בר רב אשי
אמר לא קרו אינשי לבר ברא ברא חניא כותיה
דמר בר רב אשי המודר הנאה מבנים מותר
בבני בנים:

[משנה אחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות ק"מ ד
נפל לאמצע] חלה ונתרפא נתרפא משל ע"נ
עצמו: גמ' שלח רבין משמיה דר' אלעאי ל"ש
אלא שחלה בפשיעה [אבל באונס נתרפא מן האמצע
היכי דמי בפשיעה] כדר' חנינא דא"ר חנינא הכל
בידי שמים חוץ מציונים פחים שנא' *ציונים פחים לי כג
בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם:

ובר ברא בן של אותו בן או של לקר שמת: מי קרו אנשי לבר
ברא ברא ולפיכך אמר נכסי לבני לבן רבים וילקו
ביניהם או לא קרו להו ברא והאי דקאמר לבן רבים היינו
כדאמר לעיל ובני פלוא אליבא: מותר בבני בנים אבל לעכין
פריה ורביה קסבר כבני בני בנים אבל לעכין
[שנפל אחד מהן לאומנות אומנות המלך שמקבל אביו כפל
לאומנות זו שכן היה מנהג המלך מעמיד מבית זו
מוכס קבע לאד ומבית זו קבע לאד וכן מכל בתי העיר: נפל
לאמצע הריוח שהרויח זה באומנותו]: ציונים פחים ליטול
דקרא ליכא פחים בדרך עקש הלכה והקוב פא ומוקש בדרך
עקש כי בילו הדבר תלוי להשמר מן הלכה ים מפרשים ליכא
פחים קור וקס:

קיח רבא עתיר נכסין עתיר פומבי זה בעל הגדות.
קמה עתיר סלעין עתיר תקוע וזהו בעל פלפול.
ע"ג עתיר משח עתיר כמם וזהו בעל שמועות. הכל צריכין למרי חיטי (ומאי ניהו) גמרא:

קיט א"ר זירא [אמר רב] מ"ד *כל ימי עני רעים

סם משלי טו

עתיר נכסין עתיר מכרמים וזיתים ושדות הכרחות לנריות וגם עתיר פומבי עושר הגלוי כגון בהמות שהכל יודעים בהם: זה בעל הגדות שדורש נרנים בכל מקום בעתי משתלות (ליום טוב) [שדורש בימים טובים] והכל כלספין לשמוע ויש לו קול קכמה ונא להשמיענו שמתוך שחין הגדות לריכות עיון יכול לדרוש נכ"מ: עתיר סלעין שולקני שמשתכר תמיד נמיכי מטבעות: עתיר תקוע י"מ שיש [לו] נתים הרבה ומשתכר נהן תדיר ומקרי הכי על שם ויעקב תקע לחלו. ולי כרלה כדלמרינן נמכות תקוע חלפח לשון עיר הוח ומשם היו מניחין שמן למכות ודימה למטבעות ולשון חת הפלפול על שם שמרויח תמיד נפלפולו: עתיר משח לכשי מדות מתרגמינן לינשין דמשקן עשיר נדנר הרלוי למדוד כגון תבוחה שחין משתכרין נה תמיד חלח מכניסין חותה לחוכר וכשניע עת מכירה חז ימכרכה וישתכר. והייכו כמי עתיר כמם כמו כמוס עמדי דבר שמכניסין לחוכר: וזהו בעל שמועות שיודע הלכות ומיתרות ולכשניע עת הורחה יגלה שמועותיו: גמרא סוגיות התלמוד ותירולי מסכיות ובריייתות והוח עיקר התלמוד שחם לח היה התלמוד חין מלמדין הלכה מתוך מסכה כדלמרינן התכלים מבלי עולם:

זה בעל תלמוד. וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה. רבא אמר אפכא והיינו דאמר רב משרשיא משמיה (דרבי) [דרבא] מ"ד *מסיע אבנים יעצב קהלת י בהם ובוקע עצים יסכן בם מסיע אבנים יעצב בהם אלו בעלי משנה ובוקע עצים יסכן בם אלו בעלי תלמוד ר' חנינא אמר כל ימי עני רעים זה שיש לו אשה רעה וטוב לב משתה תמיד זה שיש לו אשה טובה ר' ינאי אמר כל ימי עני רעים זה איסטנים וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו יפה. ר' יוחנן אמר כל ימי עני רעים זה רחמן וטוב לב משתה תמיד זה אכורי ור' יהושע בן לוי אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב

זה בעל התלמוד שמית עלמו לכוין הלכות ולתרץ הוויות: רבא אמר איפכא כל ימי עכי רעים זה בעל משכה שחיכו יכול להורות הלכה מתוך משכתו וגם כשקולקות זו על זו חיכו יודע לתרץ וטוד לב זה בעל התלמוד שיודע משכיות על העיקר ונקי (בטעמים ויודע לחלק) [בטעמיהם וים בידו פק להורות] הלכה למעשה: יעצב לשון בעלבון תאכלכה: זה בעל משנה שעוכה משכיות כל היום ואין לו חלח לער שמתקשה (בטעמים) [בטעמיהם] וחיכו יודע לפרש: יסכן לשון קמימות כמו ותהי למלך סוכנת כלומר שכהכה מהם: זה איסטנים מי שדעתו קלה ולבו מוחם בכל דבר מגוכה שהוח רוחה: יפה שכובל הכל ואין מזיק לו שום לכלוך ולח שום דבר מלום: קצרה כמו עלרן וקפדן עיכו רעה בשלו ובשל חבריו: זה רחמן כמה עכיכים

קמו משתה תמיד וה שרעתו רחבה. *ואמר רבי יהושע
בן לוי כל ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים
טובים כרשמואל דאמר שמואל שנוי וסת תחלת
ע' רזב"פ חולי (מעים) כתוב בספר בן סירא כל ימי עני
רעים וכו' (כראיתא בכתובות פ' אחרון דף ק"י):
סס [משנה השולח סבלונות לבית חמיו שלח שם
מאה מנה ואכל שם סעודת חתן אפילו
ברינר אינן נגבין וכו'. גמ' אמ' רבא דווקא דינר וכו'
אבל תנן שתה מאי וכו' ת"ש ד]אמר רב יהודה
אמ' שמואל מעשה בארם אחד ששגר לבית חמיו
מאה קרנות של כדי יין ושל כדי שמן ושל כלי
כסף וכלי והב ושל כלי מילת ורכב בשמחתו והלך
ועמר על פתח בית חמיו והוציא כום של חמין ושתה
ומת ווו הלכה וכו' [ש"מ] אפילו שתה שמעת מינה
הוא רוחה שנוכה עליהם תדיר: כל ימי עני רעים והאיכא
שבתות וימים טובים שיש לו (מכוכה) [מכות] ומזוכות שהיו
מקלקים לעכיים בכל ע"ס: אלא כרשמואל לתת קרח
לחכמועיכן וכולה ר' יהושע קאמר לה: שינוי וסת חוק כגון
עני שכל ימות החול לוכל פת קכיכה ובשבת לוכל בשר. ה"ג
תקלת קולי מתוך כך מתקיל לקלות וליח דגרסי קולי מעיס:
[השולח סבלונות מכהג קתכיס לחקר קידושין למקרת שולח
לבית חמיו לכבוד חשתו תכשיטין ומיני פירות וכלי יין
ושמן ופעמיס לוכל שס עמה: אינם נגבין לס מת הוא לו
שתה היא וכו']: ורכב בשמחתו מתוך הון רב שלח לבית
חמיו שתה על סוסו: ומת לק"כ קודס כשולין: [שמעת מינה

אפילו פחות מדינר אמר רב אשי מאן לימא לן דלא
שחקי ליה מרגליתא דשויא אלפא ווי ואשקויא:
ת"ר שלשה דברים צוה את תופל את בניו אל קכ
תהיו במחלוקת ואל תמרדו במלכות בית קמו
דוד ויום טוב של עצרת ברור זרעו חטים מר
ווטרא אמר בלול אתמר אמרי נהרדעי [משמיה
דר' יעקב] לא ברור ברור ממש ולא בלול בלול
ממש אלא אפי' בלול ורוח צפונית מנשבתו זה
הוא ברור א"ל ר' אבא לרב אשי אנן אדרב יצחק
בר אבדימי מתנינן לה דאמר רב יצחק בר אבדימי
מוצאי יום טוב האחרון של חג הכל צופים לעשן
המערכה נטה כלפי צפון עניי' שמחים ובעלי בתים

אפי' פחות מדינר ותיקשי לרבא] : מאן לימא לן דלא שחקי לי'
מרגליתא נכוס הקטין שכן דרך הסוחרים שותין לותו לרפואה :
שלשה דברים צוה אחיחופל הכי הוה קיס להו : אל תמרדו
במלכות בית דוד (ממה שחירש לו) [שלח חירם לו
יפה] : ויום טוב של עצרת דהייט שבועות לפי תרגומו ברור
לך ולפי יום המעונן זרעו קטים שמליקין בחותה שכה כעלם
השמים לטוהר מתרגמינן לבדידו : בלול מעורב יום מעונן :
ורוח צפונית מנשבת שמפורת העניים כדכתיב מלפון זהב יאתה
רוח לפוכי מטהר לת היום כזהב : אנן אדרב יצחק וכו' סימני
תנוחות לדעת לפי יליקו לפי לפו לדרב יצחק שמכיכן ולפו
לפי מני עלרת (: של חג שמיני עלרת) ובבבל שנהג כילוכים
על המים : נטה כלפי צפון רוח דרומית מכשבת בו ומטהו כלפי

עצבי' מפני שגשמי שנה מרובים ופירות מרקיבי'
נטה כלפי דרום עניים עצבים ובעלי בתים שמחים
מפני שגשמי שנה מועטים ופירות משתמרין.
נטה כלפי מזרח הכל שמחים. נטה כלפי מערב
הכל עצבים. ורמינהו מזרחית לעולם יפה. מערבית
לעולם קשה. רוח צפונית יפה לחטים בשעה
שהביאו שליש וקשה לזתים בשעה שיניצו. ורוח
דרומית קשה לחיטים בשעה שהביאו שליש ויפה
לזתים בשעה שיניצו. אמר רב יוסף ואי תימא
מר זוטרא [ואיתימא רב נחמן בר יצחק] וסימנך
שלחן בצפון ומנורה בדרום האי מרבי דידי' והאי
מרבי דידי' לא קשיא הא לן והא להו תניא אבא

לפון: ופירותיהן מרקיבין ומתוך כך יכולין להשתמר כמכרין
בזול: כלפי דרום רוח לפון מכשכת גו: מפני שגשמי שנה
מועטין ונלוותן הגשמים פירות הכורעים מתברכין ומשלולות
משתמרין וכמכרין ביוקר הרי ריוח לעשירים ועלב לעניים:
למזרח כלם שמחים שמערבית ממטרת במדה ופירות מיכן
ביוקר: כלם עצבים שמזרקית מוכעת מטר ומביאה בלירת
ויוקר גדול ופירות מיכן לומקין מלמח מזרקית קשה ומערבית
יפה: ורמינהו מהך בריימח דקתכי מיפכח: בשעה שהביאו
שליש דמין לריכין למטר: שלחן בצפון כדכתיב ומת השלחן
תתן על ללע לפון: והמנורה בדרום כדכתיב ומת המכורה
כוכך השלחן: והאי מרבי כו' כל מקד מגדל מת שלו לקס
מיטים על השלחן בלפון ולפוכית יפה לקיטים שמן זית מדליקין
בנמכורה שבדרום ודרומית יפה לזתים: האי לן לבני בבל השוכים

שאול אומר יום טוב של עצרת ברור סימן יפה
לכל השנה אמר רב זביד האי יומא קמא דריש
שתא אי חמימא כולא שתא חמימא אי קרירא
כולא שתא קרירא למאי נ"מ *לתפלתו של כהן גדול: סס ע"ב

ההוא פחות מבן עשרים דאויל ובין נכסיה קנה
(דאביה) אתא לקמיה דרבא אמרי ליה ע"ב
קרובי' ויל אכיל תמרי ושדי ביה קשיות' בי רבא
עבד הכי אמר להו וביניה לאו וביני כי כתבו
ליה שטרא אמרי ליה לקוחות ויל אימא ליה
לרבא מגלת אסתר בווא שטר' דמר בווא אול

דמלוה ולרלכו מלוקלקת ולריכה לריכה למטר כ"כ: (לן מתכיתין
ונרייתא) [לדידן מיתכייא נרייתא] נתרייתא שמערבית קשה
לפי שמטרת יותר מדאי לנכי נגל מזרקית יפה: ונרייתא
קמייתא דמתכי חיפכא להו לנכי ארץ ישראל שחרפס גבוהה
ולריכה למטר הרבה: כולה שתא חמימא כלו' רוב שנה:
לתפלתו של כהן גדול שיהא מתפלל שיה"כ שתהא השנה
הזאת גשומה ושקוטה ומפרנסת גשומה לפי שקוטה ועתה לפי העניין
שירחה נרחב השנה יתפלל שיה"כ:

אתא לקמיה דרבא כדי לקזור בו ולומר שחיכו יודע בטיב מצח
ומתן: אמרי ליה קרובים לאותו יתום: זיל אכיל תמרי
והשלך גרעינים לפני רבח ויהי סנור שלתה שוטה ויקזיר לך
כספיך: כי כתבו ליה שטרא פסק דין שיקזירו לו כספיו: א"ל
לקוחות כו' הוירוהו דבר קבוע שיאמר בפני רבח ויקבל מכס
בעיניו ויודע בטיב מצח ומתן ולא יפסידו לקוחות מקפח: מגלת
אסתר שהוא דבר גדול רגיל סופר לכתוב בזוזא ובשליל שטר

א"ל אמר להו וביניה וביני א"ל קרוביה לקוחות
אגמרוה א"ל מסברי ליה וסבר כיון דמסברי ליה
וסבר מידע ידע והא דעביד הכי חוצפא יתירה
הוא דהוה ביה:

קכא א"ר שמלאי הדא אמרת בן עזאי תלמיד חבר
קנח דר' עקיבא הות דקאמר ליה שבאת:
ע"ג איתמר בן שמבר בנכסי אביו בחיי אביו ומת
קכב בנו מוציא מיד הלקוחות וו היא שקשה
קנמ בדיני ממונות ולימרו ליה אבוך מובין את מפיק
מאי קושיא מצי אמר מכח אבוה דאבא קאתינא

קטן שכותב לי שולל לי זוז בתמיה: א"ל קרובים לרבן: לקוחות
אגמרוהו לומר כן להלי לך לינו יודע כלום: א"ל כיון דמסברי
ליה דבר קבמה ויודע להבין קבס הוא וממברו ממבר והלי דמי
קבייתא קולפא בעלמא הוא דעביד לא מתוך שטות:

ע' א"ר שמלאי הדא כמו שלת אומרת מדקאמר ליה בן עזאי לר"ע
נישב"ס במשכתיכו שבאת בלשון היטוק ולא ק"ל בלשון כנוד שבא
נגמ' רבינו ז"ל בן עזאי תלמיד בבר של ר"ע היה משום הכי לא
קלק לו כנוד כ"ב שהלבו שביהם ללמוד תורה לפבי ר' אליעזר
הגדול ולפי שהיה בן עזאי בקור לא היה יבול לסנור סנרא בר"ע
בתלמוד וגמר גמרא והדר הלך בן עזאי לפבי ר"ע להסניר סנרא:
בן שמבר בנכסי אביו בחיי אביו ומת הבן בקיי אביו ואבר
בך מת אביו והקזיק הלוקח במה שמבר לו הבן בבו של בן
מוליא מיד הלקוחות: וזו היא שקשה שדבר תימה היא אצוה
מזבין ואיהו אמאי מצי מפיק: מאי קושיא להבי מוליא מיד

תדע דכתיב *תחת אבותיך יהיו בניך חשיתמו תלי' וה
לשרים בכל הארץ לא לעולם כדאמרינן מעיקרא
ודקא קשיא לך תחת אבותיך יהיו בניך ההוא
בברכה כתיב:

ג ט פ ש ו ט

פרק עשירי

ההוא שטרא דהוה כתיב ביה בשנת פלוני ארכן **קסד**

הלקוחות דמי למימר קנה כשמכר נכסים הללו לא היה עליין ע"ב
מוחזק נהן לפי שחניו היה קיים והוא מת קודם לחניו ולא נחו
נכסים לידו וחכו יורשים מכח חבי חניכו להכי מוליח מיד
הלקוחות דחנוה לא מזבין. וממאי דמי למימר הכי דמכח חנוה
דחנה חתיכא תדע דהבי כתיב קרא תחת חנותיך יהיו בניך
חלמא דמקום חבי חניו מי למיקם דכי היכי דחבי חניו מוליח
מיד לקוחות ה"כ מבי הבן: לעולם כדאמרינן מעיקרא בן
שמכר בקיי חניו ומת בכו מוליח מיד הלקוחות וזו היא קשה
נדיכי ממוכות ודקא קשיא לך מאי קושיא וכו' ומתרלת תחת
חנותיך יהיו בניך היינו בברכה הוא דכתיב תשיתמו לשרים חבל
לעכין דיכא לא דייכינן הכי:

ההוא שטר פשוט: דהוה כתיב ביה בשנת פלוני ארכן לוה
פלוני מפלוני ולא היה כתיב ביה כמה שכיס למלכותו
של אותו מלך דחשוכה או שכיה או שלישית. ארכן זה מלך ובשכה
דחשוכה קורין לו ארכן כדלקמן לפי שעתה מתוקן הוא כמו

א"ר חנינא יבדק אימתי עמד ארכן בארכנותיה
ודילמא דאריך מלכותיה א"ר אושעיא כך מנהגה
של אומה זו שנה ראשונה קורין לו ארכן שניה
קורין לו דיגון:

קכג ס"ס ההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי אמר רבי אין
זמן בזה א"ל ר' שמעון ברבי לרבי שמא
בין קשריו הוא מובלע פליה וחוייה הדר חזא
[ביה] רבי בבישות. א"ל לאו אנא כחביה אלא
יהודה חייטא כחביה א"ל כלך מלשון הרע כזה
ומנא חדא הזה יתיב ר' שמעון בר רבי וקפסיק
סדרא (וספר) [בספר] תהלים קמיה דרבי ואמר

חריך חו לח חריך כמו וערות מלכח לח חריך לכח למיקזי לח
כלה לכו לרלות ערותו של מלך וקרפתו: יבדק אימתי עמד
ארכן במלכותו כי נזכה ח' במלכותו ככתב שער זה ומההיח
שעתח טרפי נ"ק ללקוחות: דאריך במלכותו כלו' לחקר
שהחריך ומלך כמה שכיס לזה פלוכי זה מפלוכי ולח יטרפו לקוחות
חלח מכחן ולהבח: שנה ראשונה קורין לו ארכן מתוקן
למלכותו מקדם: דיגון לשון שכיס וקרוב ללעז שלנו:

אין זמן בזה נתמיה: חזא ביה בישות היה סבור שהוח כתבו
ובדלוכו לח היו עושין מקושר חלח פשוט לפי שטועין [בו]
(בשכיס) ח"כ שהיה מובלע בין קשריו יותר מדחי שרבי שלמו טעה
בו: יהודה חייטא כך שמו: כלך מלה"ר כזה כלומר לח היה
לך להטיל חסמה עליו חלח היה לך לומר מיכי כתנתיו: וקא
פסיק סדרא היה גומר לקד מקמחה ספרים שנתהלים:

רבי כמה מיושר כתב וה א"ל לאו אנא כתבתיה אלא יהודא חייטא כתביה א"ל כלך מלה"ר כזה בשלמא התם איכא לה"ר אלא הכא מאי לה"ר איכא משום דרב דימי דתני רב דימי אחוה דרב ספרא לעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לידי רעתו. אמ' רב עמרם [אמר רב] שלשה עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה. ועיון תפלה. ולה"ר. להר"ר ס"ד *אלא אימא אבק להר"ר אמר רב יהודה אמ' קסה רב רובן בגזל ומיעוטן בעריות והכל בלה"ר. להר"ר ס"ד אלא באבק להר"ר:

אמר אביי האי מאן דבעי למחוי חתימות ידיה קסז בבי דינא לא לחוי בסוף מגילתא דלמא משכח לה אחר וכתב דמסיק ביה ווי ותנן הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני

כמה מיושר כתב זה הרגה כתב נדקדוק: מאי לה"ר איכא והלא נזנקו ספר: בא לידי רעתו מתוך שמרגין לדבר נזנקו מזכירין טוס גכות שנו: עיון תפלה יש מפרשים שלאקר שהתפלל ביזנד נלנו שיעשה הקב"ה נקשתו לפי שהתפלל נכוכה: אבק להר"ר כגון דלאקר כורא בי פלניא נעריכין: רובן בגזל רוב בני אדם (קוטלים נגזל) [קשודים על הגזל כעין גזל] שמורין להיתרא נמשא ומתן לעכב מריוח הרבוי לקנריהם:

למחוי חתימות ידיה בבי דינא אדם שצריך לכתוב קתימו' ידו על קלף ולהשליך לב"ד כדי שיכירו ב"ד קתימתו בי הניא

חורין. ההוא בוכינא דאתא לקמיה דאביי א"ל נחזי
לי מר חתימות ידיה דכי אתו רבנן מחוו לי מעברנא
להו בלא מכמא אחוי ליה בריש מגילתא הוה קא
נגיד ביה א"ל כבר קדמוך רבנן:

קכד ההוא שטרא דהוה חתים עליה רבא ורב אחא בר
עס אדא אתא לקמיה דרבא א"ל אין חתימת
ידא דידי היא מיהו קמיה דרב אחא בר אדא
לא חתימי לי מעולם כפתיה ואורי א"ל בשלמא
דידי וייפת אלא דרב אחא בר אדא דרחית ידיה
היכי עבדת א"ל אנחי ידאי אמצרא ואמרי לה קם
אורונקא וכתב:

לחמרי' פ' החזה שכתלרמלה וכו': בוכינא מוכס ישרלל הוה
כי חלפי רבנן ומזלק כתב ידך למקול המכס למקול להס: הוה
קא נגיד מוזך נקלף כלי שיקתום לגיי מלמטה:
אין חתימת ידי היא שהיתה דומה לכתיבתו: בשלמא קתימת
ידי מלית לזיופי שפיר מצוס דנקור לכך וכווכת כתיבתי:
דרחית ידיה מקמת שהיה זקן היתה ידו מרתת: היכי מלית
לכוין כתיבתו: אמר ליה אנחי ידאי אמיצרא נעבר הנהר
היה כסר קלר כמו גזר ובזפת והנהר מזה קנוע יתד ובעבר
השקר יתד לקר וקשור קבל מזה לזה וסומכין שס ילילס כשעוברי'
על גבי לוחו כסר לר ומרתת מפק המים ועל לוחו כסר הנקתי
ידי והיה מירתת כיל של זקן וזייפתי: ורנוקא שקורין ליגו"ליל
שלולין בו מים מן הבור (מירתת ועליו הנקתי ידי): [קם אורונקא

א"ר הונא מנין לערב דמשתעבד דכתיב *אנכי קיע"ג
אערבנו מידי תבקשנו מתקיף לה רב חסדא ע"ב
הא קבלנות היא דכתיב *חנה אותו על ידי ואני רמב"ן מג
אשיבנו אלא א"ר יצחק מהכא *(לקח) [קח] בגדו עס מכ
כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו ואומר *בני אם מזלי כו
ערבת לרעך תקעת לזר כפך נוקשת באמרי פיך עס ו
נלכדת באמרי פיך עשה ואת איפה בני והנצל כי
באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעך אם ממון
יש לו בידך התר לו פסת יד ואם לאו הרבה
עליו רעים:

משנה א"ר ושמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני קכה
ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהם קעה
והם כמעין הנובע והרוצה שיעסוק בד"מ ישמש ע"ב
את שמעון בן ננס:

מנין לערב שמשתעבד בחמירה בעלמא נלמ קכין: קבלנות
לקמן מפרש תן [לו] ואכי קבלן בחמירה בעלמא הוי קבלן
והכי מוכח לקמן בשמעתין אבל אם כשא וכתן ביד אחרי לקמן
דאין למלוה על המלוה כלום: חנה אותו על ידי כלו' כשו מקבלו
בידי ואחזירנו לך: (לקח) [קח] בגדו למלוה קאמ' קרא קא בגדו
של ערב [כי ערב] בשביל שיש זר שהייבו בחמירה בעלמא לפי כתיב
הכא קבלנות: [בני אם ערבת לרעך ממון לו נוקשת בחמרי
פיך שקרפתו ונלכדתו: עשה ואת איפה בני והנצל מאבי שבריס
הללו. על כי באת בכף רעך להייבו ממון שיש לו עליך לך התרפס
התר לו פסת ידך ותן לו מעותיו ורהב רעך על שקרפתו הרבה

מסכת סנהדרין

דיני ממונות

פרק ראשון

ב משנה סנהדרין גדולה היתה של ע"א ושל קטנה
של כ"ג ומנין לגדולה שהיא של ע"א שנא'
מדבר יח *אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ומשה על
גביהם ר' יהודה אומר שבעים ומנין לקטנה שהיא
סס לח של כ"ג שנא' *ושפטו העדה והצילו העדה עדה
שופטת ועדה מצלת הרי כאן עשרים ומנין לעדה
סס יד שהיא עשרה שנא' *עד מתי לעדה הרעה הזאת
יצאו יהושע וכלב ומנין להביא עוד שלשה ממשמע
במו' כג שנא' *לא תהיה אחרי רבים לרעות [שומע אני
שאהיה עמהם לטובה א"כ למה נאמר אחרי רבים
להטות לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה הטייתך
סס ע"ג לטובה ע"פ אחד הטייתך לרעה ע"פ שנים *ואין ב"ד
שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן כ"ג]:
סס א"ר חנינא דבר תורה אחד דיני ממונו' ואחד דיני

עדה שופטת עשרה מקייני': ועדה מצלת עשרה מזכי' מזמעין
לכריך עשרי' סמס יקלקו יהיו עשרה מקייני' ועשרה מזכי':
לעדה הרעה במרגלים כתיב: לרעות סס הרוב מקייבים לה
תלך מקריהם (לרעות) [להרוג]:

נפשות בדרישה וחקירה *שנאמר *משפט אחד ג
והיה לכם ומה טעם אמרו ר"מ לא בעינן דרישה ויקרא כד
וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווין:
תניא *לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות א
שבבבל שרודין את ישראל בשבט *ומחוקק ה
מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ילקוט מט
ברבים: עם

תניא תלמיד אל יורה במקום רבו אא"כ היה זס ע"ב
רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל:
רבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר אסור לבצוע ב
בדרישה וחקירה לנדוק את העדים בחזקה יום בחזקה שעה ו
הלוהו: שנא' משפט אחד וכו' ממונות כנפשות וכיון ע"ב
דכתיב דרישה וחקירה בדיני נפשות דכתיב ודרשת וחקרת היכא
הדין בדיני ממונות: שלא תנעול דלת בימינו מלהלוות שמא
יכפור והעדי' יטעו ולא תהא עדותן מכווכת ויפסיד (*והכי כמי ע' נגמ'
שמא לא ימלא מומחין לכופו לדין): הקודש
שרודין את העם שיש להם כח ורשות מלת מלכי פרס: בני
בניו של הלל כשיהא היה כדאמרי' נפסחים בחלו דברי'
הושיבוהו בראש ומינוהו כשיהא עליהם:
כנגד מחנה ישראל ככל מקן דבעי מלתא חזיל לגביה דמשה
דכתיב והיה כל מבקש ה' וגו' לע"ג שהמקנה ג' פרסאות
ולתו לגבי משה רבותא דמשה שלמי. מקנה ישראל ג' פרסאות דכתי'
ויקנו על הירדן מבית הישימות עד אבל השטים ואמר רבה בר בר
קנה לדידי חזי לי ההוא אתרא והוה תלתא פרסי בשירוטין וניומא:
אסור לבצוע משנתו לדין אסור לדייני לבצוע (לעצות חברה):

וכל הבוצע הרי זה חוטא וכל המברך את
תלים י הבוצע ה"ז מנאץ ועל זה נאמר *ובוצע ברך נאץ
דברי' ו ה' אלא יקוב הדין את ההר שנא' *כי המשפט
לאלהים הוא וכן משה היה אומר יקוב הדין את
ההר אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומשי'
מלאכי ב שלום בין אדם לחבירו שנא' *תורת אמת היתה
בפיהו וגו'. ר' אליעזר אומר הרי שגזל סאה של
חטים וטחנה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד
מברך אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמ' ובוצע
ברך נאץ ה'. ר' מאיר אומר לא נאמר בוצע אלא
דברי' לג כנגד יהודה שנא' *ויאמר יהודה אל אחיו מה
בצע כי נהרוג את אחינו וכל המברך את יהודה
הרי זה מנאץ ועל זה נאמר ובוצע ברך נאץ ה'.
ר' יהושע בן קרחה אומר מצוה לבצוע שנאמר
זכריה ח *אמרת ומשפט שלום שפטו בשעריכם והלא
במקום שיש משפט אין שלום ובמקום שיש
שלום אין משפט אלא אי זהו משפט שיש בו
שלום הוי אומר זה ביצוע. וכן בדוד הוא אומר

המברך המנוקד: אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום וכיון
שהיה שומע מקלקלת זכיה' קודם שיגלו לפניו לדין היה רודף
מקריהם ומטיל שלום ביניהם: תורת אמת וגו' מסתעי מהתם
כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו': הרי שגזל וכו' ונולע לשון גזלה דכתי'
כן קורקו' כל נולע נלע את כפם בעליו יקק: כנגד יהודה שהיה
לו לומר נמכרנו למדינו מקרי שהיה דבריו נשמעין למקיו:

*ויהי דוד עושה משפט וצדקה והלא כל מקום ש"נ פ
שיש משפט אין צדקה צדקה אין משפט אלא
איזהו משפט שיש בו צדקה הוי אומר זה
ביצוע. אתאן לת"ק. דן את הדין ויכה את הזכאי.
וחייב את החייב וראה שנתחייב עני ממון ושלם
לו מתוך ביתו [זה משפט וצדקה משפט לזה
וצדקה לזה משפט לזה שהחזיר לו ממון וצדקה
לזה ששלם לו מתוך ביתו] (וכן בדוד הוא אומ' ש"ל מ"ז
ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו משפט
לזה שהחזיר לו את ממונו וצדקה לזה ששלם לו
מתוך ביתו) קשיא ליה לרבי האי לכל עמו לעניי
מיבעי ליה אלא [רבי אומר] אע"פ שלא שלם לו
מתוך ביתו והו משפט וצדקה משפט לזה וצדקה
לזה משפט לזה שהחזיר לו ממונו וצדקה לזה
שהוציא גזילה מתחת ידו *ופליגא דרבי תנחום ז
בר חנילאי דא"ר תנחום בר חנילאי לא נאמר
מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל שנא' *וירא שמות לב
אהרן ויבן מזבח לפניו מה ראה אמר רבי

אתאן לת"ק דאמ' אסור לבצוע דרים לי' להאי משפט וצדקה מהיכ
דוד דן את הדין וקייב את הקייב ורצה מהיכ עני מקוייב והיכ
משלם לבעל דיכו מתוך ביתו: לא נאמר מקרא זה ובולע בריך:
אלא כנגד מעשה העגל מעמה אהרן פסרה ביכו לבין עלמו
והורה היתר לעלמו לעשות להם את העגל: ויבן מזבח הבין

בנימן בר יפת אמר רבי אליעזר ראה חזר שובח
לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי
כדעבדו בחור ומקיים בי *אם יהרג במקדש ה'
כהן ונביא ולא הויא להו תקנתא לעולם מוטב
דליעבדו לעגלא אפשר הויא להו תקנתא בתשובה:
ג רבי שמעון בן מנסיא אומר שנים שבאו לפניך
ו לדין עד שלא תשמע דבריהם או משתשמע
ע"ג דבריהם ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה
רשאי לומ' להם צאו ובצעו משתשמע דבריהם
ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לומר
משלי יו להם צאו ובצעו שנא' *פוטר מים ראשית מדון
ולפני התגלע הריב נטוש קודם שנתגלע הריב
אתה יכול לנטשו משנתגלע הריב אי אתה יכול
לנטשו. וריש לקיש אמר שנים שבאו לדין אחד
רך ואחד קשה עד שלא תשמע דבריהם או
משתשמע דבריה' ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה
אתה רשאי לומר להם אין אני נוקק לכם

מהזנוח לפכיו שהרגו את קור על שלא עשה להם: אהרן כהן
וכניא היה: ולא הויא להו תקנתא להא סופן לעשות כן נזכריה
בן יהוידע ויקרב בית המקדש על כך:
פוטר מים ראשית מדון אם נאת לפטור ולהצליך המריבה
המצולה כמים כלקמן ולשון שלום דיניהם ראשית מדון
קודם שתצא ותתן בדין פטור אותה: נטשהו ורדוף אחר השלום;
קשה בעל מריבה ומטריח דייקן:

שמא נתחייב חוק ונמצ' חוק רודפו משתשמע דבריה'
ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה יכול לומר
להן איני נוקק לכם שנא' *לא תגורו מפני איש ר' דנ"ס פ
יהושע בן קרחה אומר מנין לתלמיד שיושב לפני
רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר מנין שלא
ישתוק שנא' לא תגורו מפני איש וא"ר חנין לא
תכנים דבריך מפני איש ויהיו עדים יודעים את
מי הם מעידים ולפני מי הם מעידים ומי עתיד
ליפרע מהם שנ' *ועמדו שני האנשים אשר להם שס יש
הריב לפני ה' ויהיו הדיינים יודעים את מי הם
דנים ולפני מי הם דנים ומי עתיד ליפרע מהם
שנ' *אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט תלים פב
וכן ביהושפט הוא אומר *ויאמר לשופטים ראו ד"ה ג יט
מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי (אם)
לה' שמא יאמר הדיין מה לי בצער הזה ת"ל

ה"ג שמא יתחייב חוק ונמצא חוק רודפו רוקף את הדין
להפך את הדין: שיושב לפני רבו ובא דין לפני רבו ולא לפניו
ורואה התלמיד זכות לעני וחובה לעשיר ורבו טועה בדין
מנין שלא יקלוק כנוד לרבו ויסתוק ת"ל וכו' ובגמרא מפרש למה
תגורו לומר כיצד הוא (מלשון אגרה בקליר): את מי הם
מעידין הם כאלו מעידים בהקב"ה כדכתי' לקיום שמטריקין
אותו להחזיר ממון לבעליו: ועמדו שני האנשים אשר להם
הריב ואמרינן במסכת שבועות בעדים הכתוב מדבר: מה לי
לצער הזה שלם לטעה לישנא: ת"ל ויהושפט:

ד"ה נ יט *ועמכם בדבר משפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות:

ד אמר רב המנונא אין תחלת דינו של אדם נידון
ז אלא על ד"ת שנ' *פוטר מים ראשית מדון:
משלי יז א"ר הונא האי תיגרא דמיא לציבורא דבידקא
ה דמיא כיון דרווח רווח אביי קשישא אמר
סה דמי לגודא דגמלא כיון דקם קם. ההוא דהוה קאמר ואויל טוביה דשמע ואדיש חלפוה בישתא

ועמכם בדבר משפט לפי מה שעם לבבכם שלבבכם כוטה בדבר כלו' בטעכות יהם עמכם במשפט לפי חומן דברים תשפטו ולא תעכזו: דאין לו לדיין לירא ולמכוע עלמו מן הדין: אלא לפי מה שעיניו רואות לידון ויכוין להוליא לדקו ולמתו ושוב לא יעכם:

תחלת דינו לעתיד לבא: על דברי חורה שלא עסק בתורה:

פוטר מים שפוטר התורה מעליו והוא רחצית מדוכו. תורה כמשלה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים:

לציבורא דבידקא כשכהר גדל פעמים שהוא יולא לשדות שעל מגפיו כעין כגרי' וליכורות (קדולים) [קטנים] ואם אינו סומכו מיד הולך ומרקיב ואינו יכול לסומכו והייכו דקאמר קרא פוטר מים רחצית מדון כלומר רחצית מדון ומרינה דומה לפוטר מים. פוטר פותח כמו פטר רחם: לגודא דגמלא דפין של גשר נתקלה כשדורסין עליהם מכעכעות וסוף מתחזקות וכקבעות במקומן והכא כמי כשאדם (מדנק) [מרנה] נקטע' מתחזקה ונאה ולא מקרא כפקא: טוביה דשמע ואדיש לשריו שעומע קרפתו ושותק ומרגיל בכך. וקדים כמו כיון דדם דם: חלפוה בישתא

מאה א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב פוטר מים ראשית מדון ריש מאה דיני. ההוא דהוה קאמ' ואויל אחרתי תלת גנבי לא מיקטל א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב *כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנה. ההוא דהוה קאמר ואויל שב בירי לשלמנא וחד לעובד ביש א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב *כי שבע יפול צדיק וקם (*ורשע יפול באחת). ההוא דהוה קאמר ואויל דמבי דינא שקלו גלימיה ליזמר וליויל באורחא. א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב *וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום. ההוא דהוה קאמר ואויל היא ניימא ודיקולא

עמוס ב

ומשלי כד

מיכה ז

פסוק

שמות יח

מאה הלכו להס בתיקתו מלה רעות שהיו בלות עליו על ידי התגר: פוטר מים והמתקיל ופותק בקטטה הוא תקלת מלה דיכים: ראשית מדון כוטריקון רים מלה דיכים. ל"ח מדון בגימ' מלה: אחרי חלת גנבי לא מיקטל כלומר לם עובר לדם עבירה פעמים ולם ולח בח עליו פורעכות לל יתמה לאחרי תלת גכבח לח מיקטל וסופו ללקות בחקרוכה: שב בירי לשלמנא שבע בורות כרויות לרגלי רים *שלוס ומכולס יכלל: וחד בירח: לעובד ביש לעושה רעה יפול בתקלה רחשוכה הבלה לו: דמבי דינא שקלוה גלימיה מי שבטלו ד"ל טליתו לפרעו לאחר: ליזמר וליויל הוחיל ודין לזות דכו לח הפסיד כלום חלח גזילה הוליחו מידו: כל העם הזה ביתרו כתיב ומשמע ל"ש זכאי ולח שכח קייב כולן בשמע: היא ניימא ודיקולא

ע' רש"י

שפיל. א"ל שמואל לרב יהודה קרא בחיב
קהלת י *בעצלתים ימך המקרה וגו' ההוא דהוה קאמר ואויל
גברא דרחיצנא עליה אדיו' לגויזה וקם. א"ל שמואל
תלי' מ לרב יהודה קרא כחיב *גם איש שלומי אשר
בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב:
ו ההוא דהוה קאמר ואויל כי רחימתין הוה עויוא
סב אפותי' דספסירא שכיבין השתא דלא עויוא
רחימתין פיריא בר שיתין גרמידי לא סגי לן אמר
שמות כה רב חונא קראי כתיבי מעיקרא כתיב *ונועדתי
לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא ארון
מ"מ י תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה וכתיב *והבית
אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו
ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו ולבסוף כתיב
ישעי' סו *כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי
אי זה בית אשר תבנו לי וגו':

שפיל כהחזה מכמכת הסל שעל ראש שהיא כותבת פלכה
ומלכת ידיה בו שפיל כלומר מתוך שהיא עלה אין מלאכתה
ככרת וכולן משלות הן: אדויה לגזויה וקם הריס לגרופו עלי
ועמד לכגדי:

רחימתין הוה עזיוא כשהבתיכו היתה עזה ביני לאחתי:
אפותיא דספסירא שכיבנא על רוחב הסייף הייכו
שוכניס שכיכו: לא סגי לן לא די לכו: הרי כאן עשרה גבוה
מן הקרקע הרי שהקנ"ה מזרה שכיכתו בעזרה טפחים סמוך
לקרקע ועוד בתוך הכפורת בתחתים וקלי מרכו: ולבסוף
שבהמ"ק היה גבוה שלשים אמה וקרכו שמים וכשקעתו בתחר להס

מאי משמע דהאי לא תגורו לישנא דכנושי הוא סס
אמר רב נחמן אמר קרא *ויין לא תשתה דכלי' כח
ולא תאגור רב אחא בר יעקב אמר מהכא *תכין ומצלי ו
בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה רב אחא בריה
דרב איקא אמר מהכא *אוגר בקיץ בן משכיל: סס י
א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל דיין שדן ז
דין אמת לאמתו משרה שכינה בישראל סס
שנ' *אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט פלי' פכ
וכל [דיין] שאינו דן דין אמת לאמתו גורם לשכינה
שתסתלק מישראל שנאמ' *משוד עניים מאנקת סס יג
אביונים עתה אקום יאמר ה'. וא"ר שמואל בר מכלן
נחמני א"ר יונתן כל דיין שנוטל (ממון) מזה ונותן הסנס
לזה שלא כדין הקב"ה (גובה) [נוטל] ממנו נפשו לפירוש
שנא' *אל תגזול דל כי דל הוא וגו' כי ה' יריב שמכילי כ"י
ריבם וקבע את קובעיהם נפש. וא"ר שמואל בר נח"ם
נחמני א"ר יונתן לעולם יראה דיין עצמו כאלו ועי' כב"ב
חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוח לו מתחתיו כמהרש"א
*שנ' *הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב גב'
לה וגו' מפחד בלילות מפחדה של גיהנם שדומה והמשכילי
ללילה. דרש ר' יאשיה ואי תימא רב נחמן בר יזהירו
יצחק מאי דכתיב *בית דוד כה אמר ה' דינו מצלי כב
לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק וכי בבקר סס ע"ב
ש"מ ג
ילמי' כפ

לי זה בית חצר תבנו לי אתוכל שכינתי להיות מלומלמת בתוכו:
עתה אקום אסתלק מצער נ"ל: מטתו שלשלמה שכנו של
מקום: ששים גבורי ס"ת וח' לחי דוד: מלומדי מלחמ'

דנין וכל היום אין דנין אלא אם ברור לך הדבר
כבקר אומרהו ואם לאו אל תאמרהו. ר' חייא בר
ג"ל יוחנן אבא א"ר *יונתן מהכא *אמור לחכמה אחותי
משלי ז את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך
אומרהו ואם לאו אל תאמרהו. א"ר יהושע בן לוי
עשרה שיושבין בדין קולר תלוי בצואר כולן פשיטא
לא צריכא אלא לתלמיד היושב לפני רבו:
ח רב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה מכניף ומייתי
סנ עשרה רבנן מבי רב אמר כי היכי דלימטייה
שיבא מכשורא רב אשי כי הוה אתי טריפתא
לקמיה מכניף ומייתי להו לכולהו טבחי דמתא
מחסיא אמר כי היכי דלימטייה שיבא מכשורא
כי אתא רב דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן
משלי כט מ"ד *מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות
יהרסנה אם דיין דומה למלך שאינו צריך לכלום

מלקמיה של תורה: אם ברור לך הדין כבקר שהוא מחיר:
אומרהו והכי משמע ליכו לנקר משפט הוליאו לאור משפט:
קולר תלוי עוכש' של הטייה: לתלמיד היושב לפני רבו ונח
דין לפני רבו והוא לא כזקק לדבר כעכם אם שתק והוא מדין
נרבו שטועה:
דלימטייה שיבא מכשורא שיגיעכו כסורת קטכה מן הקורה
כלו' שאם כטעה ישתלם העוכש בין כלבו ויקלו מעלי:
שיבא כסורת כמו כי שנגיס יהי' עגל (עון) שומרון ומתרגמינן
לכסרו לוקיה: טבחי נקיטין נטרפות: אם דומה הדיין למלך

יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמחזר בבית הגרנות
יהרסנה דבי נשיאה אוקמו דיינא דלא הוה גמיר
אמרו ליה ליהודה בר נחמני מתורגמניה דריש
לקיש קום עליה באמורא קם גחין עליה ולא א"ל
ולא מידי פתח ואמר *הוי אומרים לעץ הקיצה מנקיק ב
עורי לאבן דומם הוא יורה הנה הוא תפוס והב
וכסף וכל רוח אין בקרבו ועתיד הקב"ה ליפרע
ממעמידין שנאמר *וה' בהיכל קדשו הם מפניו חס
כל הארץ:

אמר ריש לקיש כל המעמיד דיין על הצבור ט
שאינו הגון כאלו נוטע אשרה שנ' *שופטים חס
ושוטרי' תתן לך בכל שעריך וסמיך ליה לא תטע דברי' טז
לך אשרה כל עץ אמר רב אשי ובמקום שיש ת"ח
כאלו נטעו אצל מזבח שנאמר *אצל מזבח ה' חס
אלהיך. כתי' *לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב. שמות כ
אלהי כסף ואלהי זהב הוא דלא עבדי הא דעץ
ואבן שרי אמר רב אשי אלוה הבא בשביל כסף
שנקי נטיל דיין ומלך קכמה כמלך זה שהוא עזיר: שמחזר
על הגרנות לשאול תרומותיו ולף זה לריך לקזור לשאול נדין:
קום עליה באמורא להשמיע דרשה לגבור מה שילקוט לך: וה'
בהיכל קדשו סמוך להאי קרא דהוי אומר לעץ הקילה וגו':
הם מפניו כל הארץ וכלה על עון הזה את כל הארץ:
כל עץ דמשמע דיין דכתיב כי האדם עץ השדה ומוקמי ליה
בתלמיד: אצל מזבח ות"ק מכפרים ומגינין כמזבח:
אלוה הבא בשביל כסף דיין שהעמידוהו ע"י שכתן ממון

ואלוה הבא בשביל והב. רב כי הוה אתי לבי דינא אמר הכי ברעות נפשאי לקטלא נפיק וצבי ביתיה ליה הוא עביד וריקן לביתיה עייל הלואי שתהא ביאה כיציאה כי הוה חזי אמבוה (דספרי) [אבתריה] אמר *אם יעלה לשמים שיאו וגו' כגללו לנצח יאבד וגו' מר זוטרא חסידא כי הוו מכחפי ליה בשבתא דרגלא אמר הכי *כי לא לעולם חוסן ואם נזר לדור ודור:

ליונ כ

משלי כז

ו דרש בר קפרא מנא הא מלתא דאמוך רבנן הוו מתונין בדין דכתיב *ולא תעלה במעלות

שמות כ

למלך על כך: לדינא לזון: לקטלא ליסח עליו קטח ועל עלמו היה חומר: וצבי ביחיה ליח הוא עביד לרכי ניחו לימו עוסה כאן: וריקן לביחיה עייל שלימו משתכר כאן כלום: הלואי שתהא ביאה שלחזור לביתי כיליחה שילחתי מניתי נלח קטח שלח לחטעה ולח לעכם: אמבוה סיעת לחכמים: אם יעלה לשמים וגו' כדי שלח תזוק דעתו עליו היה חומר כך: כגללו גלל רעי: מכחפי להו כוסלין לותן על הכתף שהיו זקני ולימס יכולין לרוץ ומטריקין לת הלנור לעמוד נפניהם לפיכך היו עבדיהם כוסלין לותם מהר: בשבתא דרגלא שנת שמולין בו בהלכות הרגל והייכו שלמים יום קודם הרגל: (כי לא לעולם חוסן כנוהו של מדם לימו כל הימים והיה לומר כך שלח תזוק דעתו עליו):

מחונין רגילין בהמתכה כדי לעיין בדין יפה קודם שתתכוהו:

במעלות נזקקה נמרולה:

וסמיך ליה *ואלה המשפטים. א"ר אלעזר מניין שמות כא
לדיין שלא יפסיע על ראשי עם קודש שנא' ולא
תעלה במעלות וסמיך ליה ואלה המשפטים אשר
תשים אשר תלמדם מבעי ליה א"ר ירמיה ואי
תימא ר' חייא בר אבא אלו כלי הדיינים כי הא
דרב הונא כי הוה נפק לדינא אמר הבי אפיקו לי
מאני חנותאי ומאי ניהו (חוטרי וסנדלי שיפורי
ורציעי) [מקל ורצועה ושופרא וסנדלא]:
*ואצוה את שופטיכם בעת ההיא א"ר יוחנן כנגד יא
מקל ורצוערה תהא ורין. *שמוע בין אחיכם וגו׳ סה
ושפטתם צדק א"ר חנינא אוהרה לדיין דברי׳ ס
שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין סה
חבירו ואוהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין
קודם שיבא בעל דין חברו קרי ביה נמי (שמוע)

על ראשי עם קודש שכשהיה התורגמן צורח היו הלבור יושבים לארץ והמפסיע ביניהם לילך ולישב במקומו כראה כמפסיע על ראשן: וסמיך ליה ואלה המשפטים כלו' חף לשופטים לכי תזהיר: כלי הדיינין דשייכי בהו שימה דבר המיטלטל: רצועה לזילקות: מקל למכות מרדות עד שיקזור בו: שופר לשמיעת וכילוי: סנדל לקלילה:
ואצוה כל לישה ל' זירוז הוא דתניא כל מקום שנא' בו לו לימו חלה ל' זירוז ועל מה זירז על המקל ועל הרצועה שיהו מטילין שימה על הלבור לשם שמים: שמוע בין אחיכם כשיהיו שניהם יחד שמע דבריהם ולא תשמע דברי זה בלא

שמות כג [שמע] בין אחיכם רב כהנא אמר מהכא *לא
דברים ט תשא לא תשיא. *ושפטתם צדק אמר ריש לקיש
צדק את הדין (בלבך) ואחר כך חתכהו. בין
איש ובין אחיו אמר רב יהודה אפילו בין בית
לעלייה. ובין גרו אמר רב יהודה אפילו בין תנור
טז לכירים. *לא תכירו פנים במשפט ר' יהודה אומר
לא תכירהו רבי (אליעזר) [אלעזר] אומר לא
תנכרהו. אושפויכניה דרב אתא לקמיה לדינא
רש"ל א"ל לאו אושפויכני את א"ל אין [א"ל מאי בעית]
ח א"ל דינא איתי לי א"ל *פסילנא לך לדינא א"ל רב
לרב כהנא פוק דיניה חוייה דהוה גאים [ביה]

זה שמסדר דברי סקר כדברי קמת לפי שאין מכניעו ומכיון
שלב הדיין כועה לו לזכות שוב אין לבו מהפך בזכות השכי כל כך:
שמע דבריך בין לחיכם כשתהיו שכיכם יקר משמע: לא תשא
לא תקבל שמע שוא לזהרה לדיין וקרי ביה כמי לא תשית לזהרה
לבעל דין: בין איש ובין אחיו שכפלה להם בית בירושה לא
תלמר טול אתה בית ולחיך עלייה ומה בכך הרי כל לחיך יש לו
דירה אלא העלה לותם בדמים והשוה קלוקתם ע"י דמים: בין
גרו ל' מגור תשמיעי דירה לא תלמר יטול זה תנור וזה כירה
שהרי תנור עודף על הכירה ולריך להוסיף בדמים: לא תכירהו
אם הוא לוהנך: לא תנכרהו אם הוא שוכלך לא תעשה לו
כנכרי לקייבו: א"ל ההוא גברא לרב: לאו אושפויכני את
כלו' אין אתה זכור שעשיתי עמך חסד: א"ל רב אין: א"ל ההוא
גברא: דינא איתי לי ורולה אני שתהא דיין: פסילנא לך
שהזכרתני טובתך: חזייה רב כהנא להההוא גברא: דהוה גאים ביה

א"ל אי צויתי' צויתי' ואי לא מפקינ' לך רב מאונך. *כקטון כגדול תשמעון אמר ר"ל שיהא חביב עליך דין של פרוט' כדין של מאה מנה למאי הלכת' אוליטא לעיוני ביה ומיפסקיה פשיטא אלא לאקדומיה. (*לא תגורו מפני איש אמר רב חנין אל תכנים דבריך מפני איש) *כי המשפט לאלהי' הוא א"ר חמא בר' חנינא אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שנוטלים ממון מזה ונותנים לזה שלא כדין אלא שמטריחין אותי להחזיר ממון לבעליו. והדבר אשר יקשה מכם א"ר חנינא ואי תימא ר' ואשיה על דבר זה נענש משה שנאמ' *ויקרב משה את משפטן לפני ה' מחקיף לה ר"נ בר יצחק מי כתיב ואשמיעכם ושמעתיו כתיב אי

נרנ סומך ונוטק עליו ומדבר גבוהות: מפיקנא לך רב מאונך לודיעך שאין רב יכול לסייעך לשמתינן לך: אוליטא לעיוני ביה ומיפסקיה לאמתו: לאקדומיה אס נא לפניך דין של פרוטה וקזר ונא דין אחר של מכה הקודם לפניך הקדם לקתוך: (לא תכנים דבריך מפני איש כגון תלמיד היושב לפני רבו ורואה זכות לעני וכו' וכדאמרינן לעיל): כי המשפט לאלהים הוא כאלו אתה מוליא ממון מיד הקב"ה שהרי עליו להחזיר ממון לבעליו: על דבר זה שכתל שרה לעלמו לומר תקרינון אלי שהיל"ל תקרינון לפני השכינה: נענש משה שלא זכה שתאמר לו פרשת נקלות עד שנא מעשה לפניו ולא ידע מה להשיב: (מי כתיב ואשמיעכם שהיה כותל שרה ללמדם:

דנריס פ
סס
יש"ל מ"ו
סס
שנריך לפעמים לשדך המיעריכם ולא כיחס קמיה קב"ה
מדבר כו

גמירנא גמירנא ואי לא אולינא וגמירנא אלא
כדתניא ראויה פרשת נחלות שתכתב ע"י משה
רבינו אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן
וראויה היתה פרשת מקוששת שתכתב ע"י משה
רבינו אלא שנתחייב מקוששת ונכתבה על ידו ללמדך
שמגלגלין חובה ע"י חייב וזכות ע"י זכאי כתיב
*ואצוה את שופטיכם בעת ההיא וכתיב ואצוה
אתכם בעת ההיא א"ר אלעזר א"ר שמלאי אוהרה
לצבור שתהא אימת דיין עליהם ואוהרה לדיין
שיסבול את הצבור עד כמה א"ר חנין ואי תימא
ר' שבתאי *כאשר ישא האומן את היונק:
כתיב *כי אתה*) תבוא וכתיב כי *אתה תביא
א"ר יוחנן א"ל משה ליהושע אתה והזקנים
שבדור עמהם א"ל הקב"ה טול מקל והך על

אלא הא דלא כתמר' פרשת נקלות ע"י משה כדתניא: אלא
שנתחייב מקוששת וכתב על ידו): ע"י זכאי (ע"י משה)[ע"י בנות
צלפחד]: כתיב ואצוה את שופטיכם דמשמע אלוה את קבמיה'
להדריך לבור במשפט והקוקים על כרקס: וכתיב ואצוה אתכם
לבבור עלמו הזהיר ומה הולרך להזהירם עוד: (שיסבול בעלי
דיניס אס הם מדבריס כבבדו: כאשר ישא האומן את היונק
כלא את בבו):
כי אתה תבוא גו' משמע גם אתה בלבד מהם: כי אתה
תביא משמע שררה בהוג עליהם: משה אמר לו זקנים
שבדור עמהם גרסי' על סיהם עשה מעשה ולא תשתרר עליהם

ג' יס נוחלין וג"ם במהרש"א

דבריס ס נפקא ליה מבעת ההיא שלותו סדור היו לריכי' לזה שהיו סרבנים כמ"ש לעיל בגבין סיבה משה וגומר רש"י מדבי יא ב אס דבבי' לא אס

*) תבוא את העם וכתיב תביא את בני ישראל בפ"ל

קדקדם דבר אחד לדור ואין שני דברים לדור
(*וכן בדוד הוא אומר *ויקם דוד על רגליו ויאמר
שמעוני אחי ועמי אם אחי למה עמי ואם עמי
למה אחי א"ר אלעזר אמר להם דור לישראל
אם אתם שומעין לי אחי אתם ואם לאו עמי אתם
ואני רודה אתכם במקלות):

מיכו נגה' כ"ן ד"ה ס כמ

תנן ר"ע אומר לא בא שלישי אלא להחמיר עליו ט
ולעשות דינו כיוצא באלו א"כ ענש הכתוב
לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה עאכ"ו שישלם
שכר את הנטפל לעושה מצוה כעושה מצוה:

משנה עבור השנה (בו') [בשלשה דברי ר"מ] ב
רשב"ג אומר בג' מתחילים [ובחמשה
נושאין ונותנין וגומרים בשבעה. גמ'] *הני ג' ה' י
ו' כנגד מי פליגי בה ר' יצחק בר נחמני וחד ע"ג

להחזיק קרא דכי אתה תנחל אותה לאמרו כדכתיב אל הארץ אשר
כשבע ה' ונקרא דכי אתה תניח כתיב אל הארץ אשר כשבעתי
אלמא הקב"ה לאמרו: דבר אחד מכהיג לקד:

לא בא שלישי וכו' דמשמע שכח' על פי שכיס עדים כ"ש ג'
למה נאמר לו שלשה עדים: אלא להחמיר עליו ליתן
קומר בעדי שקר שנאלמי זה לע"פ שלח היה זה כידון על פיו
למיתה שהרי נב' [שנעידו תקלה] כמי היה כידון לפ"ה עשה
הכתוב דיכו כיולא בשלו שחס הזמו יהרג לף השלישי מפני
שכטפל לעוברי עבירה: [ק"ו שישלם שכר וכו' דקיימא לן
מלה טובה מרובה ממלת פורעניות הלכך ק"ו הוא]:

דעימיה ומנו ר' שמעון בן פזי ואמרי לה ר' שמעון בן פזי וחד דעימיה ומנו ר' יצחק בר נחמני חד אמ' כנגד ברכת כהנים וחד אמר ג' כנגד שומרי הסף ה' מרואי פני המלך ו' רואי פני המלך. [תני ר' יוסף הני ג' וה' וו' ג' כנגד שומרי הסף ה' מרואי פני המלך ו' רואי פני המלך] א"ל אביי לרב יוסף עד האידנא מ"ט לא פריש לן מר הכי א"ל לא הוה ידענא דצריכיתו מי בעיתו מינאי מלתא ולא אמרי לכו:

יג ת"ר אין מעברין את השנה אלא *במוומנים לה
סז מעשה בר"ג שאמר השכימו לי ו' לעליה
יא השכים ומצא ח' אמר מי הוא שעלה שלא ברשות ירד. עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא שעליתי שלא ברשות ולא לעבר השנה עליתי אלא ללמוד

[כנגד ברכת כהנים נפסוק רשמון ג' תיבות והשכי ה' תיבות ושליש ז' תיבות: שלשה כנגד שומרי הסף וכו' כלו' משכיכת למלכותת לקרעת שלשה ממוכין וקמשה ממוכין ושבעה ממוכין] ג' ככגד שומרי הסף נלקיהו גבי גלות כבוזרלן והתס כמי משכיכת ה' מרואי פכי המלך ונלקשורום משכיכן ז' משרי פרס ומדי ועשור שכה מטכסיסי מלכות שמים הוא ליתב סדר השכים על מכונן:

במוומני' לה שהזמינן הכתיב מבערב: השכימו לי מקר ז' לעלייה המיוקדת ליתב לה [נה] בית דין (כלו' שיבאו וכדי שכהיה מכי והס ז' לעבר את השכה דכתיב הוה מן המכין): לא לעבר שנה עליתי להלטרף עמכם עכתיו: אלא ללמוד

הלכה למעשה הוצרכתי א"ל שב בני שב ראויות כל השנים כולם להתעבר על ידך אלא אמרו חכמים אין מעברין את השנה אלא במוומנים לה. ולא שמואל הקטן הוה אלא איניש אחרינא ומחמת כיסופא הוא דעבד כי הא דיהיב רבי וקא דריש והריח ריח שום אמר מי שאכל שום יצא עמד ר' חייא ויצא עמדו כולן ויצאו בשחר מצאו ר"ש ברבי לר' חייא א"ל אתה הוא שציערת לאבא אמר ח"ו לא תהא כואת בישראל ור' חייא מהיכא גמיר לה מר' מאיר דתני' מעשה באשה אחת שבארת לבית מדרשו של ר"מ אמרה לו רבי אחד מכם קדשני בביאה עמד ר"מ וכתב לה גט כריתות ונתן לה עמדו כולם כתבו ונתנו לה ור"מ מהיכא גמיר ליה משמואל הקטן ושמואל הקטן מהיכא גמיר ליה משכניה בן יחיאל דכתיב *ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונושב נשים נכריות מעמי הארץ ועתה יש (תקוה) [מקוה] לישראל על זאת

עזרא י פ' נגמר הדין וע"ש

נמהרים"ל

תורה מכס היחך תעזו: מחמת כיסופא הוא דעבד שלח יכירו מי היה עולה שלח נרשות וילדיכו פכיו: שציערת לאבא שחכלת השוס וכלף הריק: חם ושלום שחוכל שוס נגוחי לבית מדרשו חלח כדי שלח להלכין פכיו של חוכל השוס ילחתי כדי שילחו כולס ולח יביכו מי הוח: משמואל הקטן כדחמרן: אנחנו מעלנו והוח לח כשח נכרית והכניס עלמו בכלל שלח

ושכניה בן יחיאל מהיכא גמר לה מיהושע דכתי׳
יהושע ז *ויאמר ה׳ אל יהושע [קום לך] למה זה אתה נופל
על פניך חטא ישראל אמר לפניו רבש״ע מי חטא
אמר לו וכי דילטור אני לך הטל גורלות ואבע״א
שמות טו ממשה דכתיב *עד אנה מאנתם:
המוכל תנו רבנן משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה
וע״ז ומלאכי נסתלקה רה״ק מישראל ואעפ״כ היו
נהרס״ק משתמשים בבת קול פעם אחת היו מסובין בעליית
יד בית גוריא ביריחו ונתנה עליהם בת קול מן השמים
סד יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה כמשה
רבינו אלא שאין דורו וכאי לכך נתנו חכמים
עיניהם בהלל הזקן וכשמת אמרו עליו הי חסיד
הי עניו תלמידו של עזרא. שוב פעם אחת היו
מסובין בעליה ביבנה ונתנה עליהם בת קול מן
השמים יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה
אלא שאין דורו וכאי לכך נתנו חכמים את עיניהם
בשמואל הקטן וכשמת אמרו עליו הי חסיד הי עניו
תלמידו של הלל אף הוא אמר בשעת מיתתו

להלבין פניהם: מיהושע ממעשה דיהושע שלח רגה הקב״ה
לגלות לו מי הוא הקושח והכניס את כולן בכלל שנאמר קטן
ישראל במעשה דעכן: דילטור רכיל: מאנתם כולן בכלל והרי
כולן לא יכלו לנקוט שלח מקרא דכתיב ילכו מן העם ולקוט וגו׳:
משמתו נביאי׳ וכו׳ מסוס שמוש הקטן נקט לי׳ הכא: אף הוא
הוכיח סופו שנזרתה עליו שכינה שנתכנה נשעת מיתתו:

שמעון וישמעאל לחרבא וחברוי לקטלא ושאר
עמא לביזא ועקן סגיאן עתידין למיתי על עלמא.
ועל יהודה בן בבא בקשו לומר כן אלא שנטרפה
שעה שאין מספידין על הרוגי מלכות:

אין מעברין את השנה *בשני רעבון תניא רבי יוסי ע"כ
אומר *ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש ב
האלהים לחם בכורים וגו' ואין לך קלה בכל א"י ע"כ ד
לבשל פירותיה כבעל שלישה ואעפ"כ לא בכרה
אלא מין אחד שמא תאמר חטים ת"ל שעורים
ושמא תאמר לפני העומר ת"ל *תן לעם ויאכלו אחר יוסי
העומר היה. אמור מעתה ראויה היתה אותה
שנה שתתעבר ומפני מה לא עיברה אלישע

שמעון וישמעאל לחרבא רשב"ג הכזיב ור' ישמעאל בן אלישע
כהן גדול יהרגו בקרב: וחביריו כגון ר"ע ור' חנכיה בן תרדיון:
לקטלא לשחר מיתות ר"ע בסרקות של ברזל בפ' הרואה ר'
חנכיה בשריפה בלפני לילייהן: לומר כן לותו הספד הי קסיד
הי עניו: אלא שאין מספידין על הרוגי מלכות מפני יראת
המלך ומהרו לקברו:

עיין למעלה נמס' סוטה בפ' אלו נאמרים ותמלא דבר מחודש בפרש"י ז"ל:
בשני רעבון לפי שכלה התבואה וכריכין לאכול מן המקדש: לחם
בכורים לקס חניך משמע שעכשיו היה מנכר: ושמא
תאמר חטים היו שהחפילו לכך כת שחקרו לבבל עד שחקר הפסק ת"ל
לקס שעירי': ושמא תאמר לפני העומר היה ובזמן ניכור: ת"ל
תן לעם ויאכלו מלמד שקרב העומר והותר הקדש: אמור מעתה
ראויה היתה אותה שנה שתתעבר על החניך שכשהגיע ניסן

ששנת בצורת היתה והיו הכל רצין לבית הגרנות:
סם [ת"ר אין מעברין את השנה לפני ר"ה וכו' אבל
מפני הדחק מעברין אותה אחר ר"ה מיד
ואעפ"כ] אין מעברין אלא אדר איני והא שלחו
ליה לרבא זוג בא מרקת ותפשו נשר ובידם דברים
הנעשה בלוז ומאי ניהו תכלת בזכות הרחמים
ובזכותם יצאו בשלום ועמוסי יריכי נחשון בקשו
לקבוע נציב אחד ולא הניחן אדומי הלז אבל
בעלי אסופות נאספו וקבעו ליה נציב אחד

עדיין לא היה רוב מנינן דהא לחקר י"ו נכיסן לא נכרו חלא שעורי
ולא קריכן ניה קדש החנינ: ששנת בצורת היתה נקרלי
מזכקת ליה:

[אין מעברין לין יומנין ג"ל קודס ר"ה לעיין ולומר תתענר שנה
זו נשכי לדרים מפני שים שכחה נדבר קודס שיגיע ומזלזלי
נקמן: אבל מפני הדחק שמא לא יהא שם ג"ל מופלא שמוך
לאדר לו שמא ינא המלך פרסי ויתעכב על ילן מעברין לותו
ומודיעין לגולה לחקר ר"ה מיד שעינרכוהו]: ואעפ"כ אין מעברין
לותה נב' קדשים לחקרים חלא כשיגיע אדר יעשו ג' לדרים: זוג
(שלו) [ג'] ת"ק: באו מרקת טנרים: ותפשו [נשר] קיל פרסי':
[דברים הנעשים בלוז] תכלת נלוז עושין כדאמרינן נסוטה
היא לוז שלושעין נה תכלת: עמוסי יריכי נחשון כשיא שנא"י
שהוא מזרע נקשון נן עמינדב רחשון לכשילים: בקשו לקבוע
נציב א' נקשו להוסיף קדש לחק על השכה לעשרה: ולא הניחן
אדומי הלז המלכו' גזרה עליהן:

בירח שמת בו אהרן הכהן חשובי מחשבי גלויי לא
מגלו מאי משמע דהאי נציב לישנא דירחא שנאמר
*ולשלמה שנים עשר נציבים על כל ישראל וכלכלו מ"מ ד
את המלך ואת אנשיו חדש בשנה והכתיב *ונציב סס
אחד בארץ רב יהודה ורב נחמן חד אמר אחד
ממונה על כלם וחד אמר כנגד חדש העיבור:
ת"ר אין מעברין את השנה מפני הטומאה ר' סס
יהודה אומר מעברין א"ר יהודה מעשה
בחזקיה מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה
ובקש רחמים על עצמו דכתיב *כי מרבית העם ד"ה ג ל
רבת מאפרים ומנשה ויששכר וזבולן לא הטהרו

בירח שמת בו אהרן נחד אחת מפני הדקק שעיכבו בעיבור
שנה קודם ר"ה: גלויי לא מגלו עד לחקר ר"ה שלא יסכמו בני
הגולה: נציבים ממונים: חדש בשנה יהיה על כל אחד
לכלכל: כנגד חדש העיבור בשנה מעוברת היה אותו כליב
מכלכל בחדר שכי:

[מפני הטומאה כגון שהיה בשיל קולה ואחדוהו למות ערב הפסח
או שהי ימים קודם ויהיו טמאים או שהיו רובן טמאים
בסוף אדר וכלתה אפר הפרה ואינן יכולין למלוח עבדיו פרה
אדומה אין מעברין בכך אלא יעבו בטומאה]: שעיבר את
השנה מפני הטומאה שבטומאתו בימי אחז אביו מע"ז שלא קבלו
לתורה והיה חזקיהו מזהירן למוטב וידע שלא יספיקו כולן לבא
וליטהר עד הפסח ועבר השנה: ובקש רחמים על עצמו שיאמר
לו עון ולקמן פריך הוחיל ואמר' מעברין למה נקט רחמים על

סט ע"ב *כי אכלו את הפסח בלא ככתוב כי התפלל יחזקיהו עליהם לאמר ה' הטוב יכפר בעד. ר"ש אומר אם מפני הטומאה עיברוה מעוברת אלא מפני מה בקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר והוא עיבר ניסן בניסן ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני:

טו יג ע"ב מד' כז א"ל אביו לרב יוסף מיסמך סבי בשלשה מנ"ל אולימא מדכתיב *ויסמוך את ידיו עליו (מכדי משה יחיד הוה) אי הכי תסגי בחד וכ"ת משה במקום שבעים וחד קאי אי הכי ליבעי שבעים וחד קשיא. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי בידא ממש סמכינן ליה א"ל סמכינן ליה בשמא קרו ליה רבי ויהב ליה רשותא למידן דיני קנסות.

עלמו: כי אכלו את הפסח בלא ככתוב שעיבר את החכה מפני הטומאה שלח כדת: ניסן בניסן לחקר שקידשו לסס ניסן קדר וכסלו ועשלו חדר השני: ר"ש בן יהודה אומר לח ענרה שלח השיטן לפסק שני שלח כדין לפיכך נקט רחמים על עלמו: מיסמך סבי לקרות להס רבי: במקום שבעים וחד קאי לפי שהיה מחה רחם להס ושקול ככולס: בידא ממש סמכו ליה בלשון נשיא גרסינן לי' כלו' מי נעי לאתנוקי ידייהו על ריחיה דסנח: למידן דיני קנסות דחלהים כתיב דמשמע דייני' מומחין והייני סמוכין ונשאר דיני ממונות לא נעיכן מומחין כדלחוקמיכן נרים פירקין מחוס נעילת דלת והיכח דליכח נעילת דלת כגון נד' שומרים וגזילות דייכין נכנל מע"ג דליכח סמוכי

וחד לא סמיך והאמר רב יהודה [אמר רב] ברם זכור אותו האיש לטוב ור' יהודה בן בבא שמו שאלמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל נשתכחו ונרסינהו אלא *בטלו דיני קנסות מישראל יד שפעם אחת גזרה המלכות על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תחרב ותחומין שסומכין בהם יעקרו מה עשה ר' יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שני עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעם וסמך שם ה' זקנים ואלו הן ר' מאיר ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמוע רב אויא מוסיף אף ר' נחמיה כיון שהכירו אויבים בהם (באו להרגו) אמר להם בני רוצו אמרו לו רבי מה תהא עליך אמר להם הריני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכים אמרו לא ווו משם עד שנעצו בו שלש מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו

דשליקותייהו קא עבדיכן כדמפרש בהקובל אבל נקנסת לא עבדיכן שליקותייהו מצוה דלא שכיחא ולית בה קסרון כיס: בטלו דיני קנסות דכיון דליכא סמיכות בטלו: (החומים שסומכין בהם כגון שם סומכין בתוך חלפים של עיר ליכו וים להם הר יעקר): בין שחי עיירות גדולות ולא בתוך העיר מיש"י שאם יודע שלא יקרינו את העיר: (בין שני הרים גדולים בין ליכו שכי תקומי שבת כדי שלא יהיו יודעי' ליזה מהם לעקור שם יודע: מיש"י בין אושא לשפרעם הם ג' עיירות: מה תהא עליך ואתה זקן ואי אתה יכול לנדוק): לונביאות שכיחות:

כגברה ר' יהודה בן בבא אחריני הוו בהדיה והאי
דלא חשיב להו משום כבודו דר' יהודה בן בבא.
ור' מאיר ר' יהודה בן בבא סמכו והאמר רבה
בר בר חנה א"ר יוחנן כל האומר על ר' מאיר
שלא סמכו ר' עקיבא אינו אלא טועה סמכיה ר"ע ולא
קבלו (דאבתי הוה יניק) סמכי' ר' יהוד' בן בבא וקבלו:
טז רבי חנינא ור' הושעיא הוה קא משתקיד ר' יוחנן
סנ למסמכינהו לא הוה מסתייעא מלת' הוה קא
מצטער טובא אמרו ליה לא נצטער מר דאנן מרבית
עלי קאתינן דא"ר שמואל בר (נחמני) [נחמן]
א"ר יונתן מנין שאין נסמכים לבית עלי שנאמ'
ס"פ נ *לא יהיה זקן בביתך כל הימים מאי זקן אילימא
סנ זקן ממש והכתי' *כל מרבית ביתך ימותו אנשים
אלא סמיכה:
יז רבי זירא הוה מיטמר מלסמכיה דא"ר אלעזר
סנ לא הוה מסתייעא מלתא כשהיו חכמים לא היה מולך אכיס
אילטרפו עמו למומכו ואכן תלתא נעינן: משתקיד מקזר
ומלפה לסומכן כמו כי זוקד לכי: מנין שאין נסמכין לבית
עלי אחינן זוכין להיות כסמכין: זקן ממש בא בימים: והכתיב
כל מרבית ביתך ימותו אנשים כשאחין לכלל חכמים בני י"ק
שנה למה ליה למיהדר ומיבתביה: אלא סמיכה אחפי' [חכמים]
הבאים לכלל זקנה כגון ע"י תורה וגמילות חסדים כדאמרינן
בר"ה בזבק ומכאה לינו מתכפר לבל מתבפר הוא בתורה ובג"ק
מ"מ לא תהא תורת זקנה עליהם להיות רשות לסנהדרין:

לעולם הוי קבל וקיים כיון דשמעה להא דאמר
ר' אלעזר אין אדם עולה לגדולה אלא א"כ מוחלין חלק וע"ש
לו על כל עונותיו אמצי לי' אנפשיה כי סמכוה נמהרם"ל
לר' זירא שרו ליה הכי וכו' עד בריך מתייך לשלם
כדאיתא לעיל בכתובות פ"ב:

ת"ר *וישארו שני אנשים במחנה י"א בקלפי יח
נשתיירו שבשעה שאמר לו הקב"ה למשה יז
*אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אמר משה ועד' יפ
כיצד אעשה אברור ששה מכל שבט ושבט נמצאו סס
שנים יתרים אברור חמשה מכל שבט
ושבט נמצאו עשרה חסרים. אברור ששה משבט
זה וחמשה משבט זה הריני מטיל קנאה בין השבטי'
מה עשה ברר ששה ששה והביא שבעים וב'
פתקין על שבעים כתב זקן ושנים הניח חלק בלבן
ונתנן בקלפי אמ' להם בואו וטלו פתקיכ' כל מי שעלה
בידו זקן אמר כבר קדשך שמים מי שעלה בידו
חלק אמר המקום לא חפץ בך אני מה אעשה

הוי קבל לפל: וקיים ותקיה כלומר הרקק מן הרגכות שמקנרת
לת בעליה. לפלה מתרגם קבלה: אמצי אנפשיה לאי
מסתכיה מוקלין לו עוכותיו:
ושנים חלק לא ככתב עליהם זקן: מי שעלה בידו חלק וכו'
וגכים מלותם שנעים שהלכו ליטול עלה בידם חלק וכשתיירו
שני פתקין שהיו כתובים בקלפי שהיו של חלל ומידד שלא הלכו
ליטול וכתיירלו שלא יעלה בידן חלק (והיינו דכתיב וישארו שני אנשים
חרס"י

מדנ' ג לך כיוצא בדבר אתה אומר *ולקחת חמשת שקלים לגלגולת אמר משה כיצד אעשה להם לישראל אם אומר לו תן לי פדיונך וצא יאמר לי כבר פדאני בן לוי מה עשה הביא עשרי' ושנים אלפי' פתקין וכתב עליהם בן לוי ועל שלשה ושבעי' ומאתים כתב עליהם חמשת שקלי' בללן וניתנן בקלפי אמר להם טלו פתקיכם מי שעלה בידו בן לוי אמר לו כבר פדאך בן לוי מי שעלה בידו חמשת שקלים אמר לו תן פדיונך וצא (תנא) ר' שמעון אומר במחנה נשתיירו בשעה שאמר לו
סס יח הקב"ה למשה *אספה לי שבעים איש אמרו אלדד ומידד אין אנו ראויין לאותה גדולה אמר הקב"ה הואיל ומיעטתם עצמיכם הריני מוסיף גדולה על גדולתכם ומה גדולה הוסיף להם שהנביאים כולם

מכנים והמה נכתונים כלומר פתקים כתונים היו להם נקלפי ולא הלכו ליטלם): ולקחת חמשת נכבורות העודפים על מכין הלוים: אמר להן לכל הנכורות נולו וטלו פתקיכם:
מיכו (במחנה נשתיירו ות"ק כמי מודה לר' שמעון דנמקנה כתתיירו
מיש"י דהא כתיב ולא יצאו האהלה דמשמע שלא יצאו מן המקנה לבא לאהליהם ונהא פליגי ת"ק סבר דהאי דכתתיירו לא מקמת ענוה והסרת גדולה אלא שהיו מתיראים שלא יעלו נידם אלא חלק וכשקרי' נושים ודרים ליה לוישאלו כשאלו בקלפי ורבי שמעון סבר מקמת ענוה מכצו עלמן מן הגדול' ועצו עלמם כשיריים ודרים ליה לוישאלו כתתיירו נמקנה): שכל הנביאים כולן אותן שנעים

נתנבאו ופסקו והם נתנבאו ולא פסקו ומה נבואה
נתנבאו אמרו משה מת יהושע מכנים את ישראל
לארץ אבא חנין אומר משום ר' אליעזר על עסקי
שליו הם מתנבאים עלי שליו עלי שליו רב נחמן
אומר על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאים שנא' *כה יחוקאל לח
אמר ה' (צבאות) [אלהים] האתה הוא אשר דברתי
בימים קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל הנביאי'
בימים ההם שנים להביא אותך עליהם וגו' אל
תקרי שנים אלא שנים איוו הן שנים נביאים
שנתנבאו בפרק אחד נבואה אחת הוי אומר אלדד
ומידד. אמ' מר כל הנביאים כולם נתנבאו ופסקו
והם נתנבאו ולא פסקו מנא לן דפסקו אילימא
מדכתיב *ויתנבאו ולא יספו אלא מעתה *קול גדול מדנר יח
ולא יסף ה"נ דלא אוסיף הוא [אלא] דלא פסק דנר יס ה
הוא אלא הכא כתיב ויתנבאו התם כתי' מתנבאים
עדיין מתנבאים והולכים בשלמא למ"ד משה מת
היינו דכתיב *אדני משה כלאם אלא למ"ד הנך מדנר יח
תרתי מאי אדני משה כלאם דלאו אורח ארעא

זקנים כתכנלו לומה שעה רלחוכה לנדה כנוק עליהם הרוק
סנינות להלל ופסקו: על עסקי שליו לורך שעה היתה: אל
תקרי שנים [נקמן] אלא שנים: אילימא מדכתיב בהו נתנבר
זקנים ולא יספו [ומפרשת ליה ולא יוסיפו]: אלא מעתה קול
גדול ולא יסף דשכינה ה"כ דלא לוסיף אלא על כרחך דלא
פסק הוא [קול שכינה לינו פסק]:

דהוה ליה כתלמיד המורה הלכה לפני רבו בשלמא
סס למ"ד הנך תרתין היינו דכתיב *מי יתן אלא למ"ד
עיין משה מת מינח הוה ניחא ליה לא סיימו קמיה
נהמוב"ן מאי כלאם א"ל הטל עליהם צרכי צבור והם כלים
נמוס מאליהם:

סס א"ר יוחנן אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה
ובעלי חכמה ובעלי מראה ובעלי זקנה ובעלי
כשפים ויודעים ע' לשון שלא תהא סנהדרין
שומעת מפי התורגמן א"ר יהודה אמר רב אין
מושיבין בסנהדרין אלא מי שיודע לטהר את השרץ
סס ע"נ מן התורה אמר רב אני אדון ואטהרנו *ומה נחש
שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאינו ממית
ומרבה טומאה אינו דין שיהא טהור ולא היא
מידי דהוה אקוץ בעלמא:

סס [אמר רב יהודה אמר רב כל עיר שאין בה

[בעלי קומה ומראה שתהא קימתן מוטלת על הבריות: בעלי
כשפים להמית מכשפים הדוטקים בכשפיהם להכלל מידי
ב"ד ולגלות על המכשפין המסיתין ומדיחין בכשפיהן כגון
המלרי']: מפי התורגמן כשנאים עדים לועזים להעיד בפניהם
שלא ילטרכו להעמיד מליצים ביניהם דה"ל עד מפי עד: מה
נחש שממית קדם ונהמה: ומרבה טומאת כדילות וטומקת
מת בעולם הרי הוא טהור כשהוא מת שאינו בכלל ק' שרלים:
[ולא היא לאו ק"ו הוא דאין זה קומר קם הוא ממית ומרבה טומאה
שהרי כמו כן יש קולים שהם ממיתין ומרבין טומאה והן טהורין]:

שנים לדבר וא' לשמוע אין מושיבין בה סנהדרין וכו' מיתיבי שלישית חכמה רביעית אין למעלה הימנה הוא דאמר כי האי תנא ד]תניא שנייה חכמה שלישית אין למעלה הימנה למדין לפני חכמים לוי מרבי. דנין לפני חכמים שמעון בן עואי ושמעון בן זומא וחנן המצרי וחנינא בן חכינאי רב נחמן בר יצחק מתני ה' שמעון שמעון ושמעון חנן וחנניא. רבותינו שבבבל רב ושמואל רבותינו שבא"י ר' אבא. דייני גולה קרנא. דייני דא"י ר' אמי ור' אסי. דייני דפומבדית' רב פפא בר שמואל. דייני דנהרדע' רב אדא בר מניומי. סבי דסורא רב הונא ורב חסדא. סבי דפומבדיתא רב יהוד' ורב עינא. חריפי דפומבדיתא עיפא ואבימי בני רחבה. אמוראי דפומבדית' רבה ורב יוסף. אמוראי דנהרדעא רב חמא. נהרבלאי מתנו רמי בר *בריבי. אמרי בי רב רב הונא. והאמר רב הונא אמרי בי רבא אלא רב המנונא. אמרי במערבא ר' ירמיה. שלחו מתם ר' יוסי בר חנינא. מחבו עליה במערבא

גי' העיון נרוכי וע' נרש"י נילה ד"ה כהיבלאי

[שנים לדבר נע' לעון: וא' לשמוע אינו מדין נע' לעון ולע"פ שאינו יודע להשיב]: שלישית חכמה סנהדרין אינם נה שלשה מדברים בשנעים לעון קמה הוא וכשירה אלמא ג' נעינן לדבר: למדין לפני חכמים כל היכא דליתא' למדין לפני קטני' הייט לוי אינו' אלמא לפני רבי: ר"נ מוסיף שמעון התימני ומתתן לא נתו לזקנה ויושבים נקרקע ומשיבין תשובות קושיות לוקנים

ר' אליעור. והא שלחו מתם לדברי ר' יוסי בר חנינא אלא איפוך שלחו מתם ר' אליעור מחכו עליה במערבא ר' יוסי בר חנינא:

יט תניא כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין סס תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה בית דין יניין כמין ועונשין. וקופה של צדקה נגבית בשנים נמ"ה ומתחלקת בשלשה. ובית הכנסת. ובית המרחץ. ובית הכסא. רופא. ואומן. ולבלר. ומלמד תינוקו'. משום ר' עקיבא אמרו אף מיני פירא מפני שמיני פירא מאירין את העינים:

כ ת"ר *ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי יח חמשים ושרי עשרות. שרי אלפים שש מאות שמות יח שרי מאות ששת אלפים שרי חמשים שנים עשר אלף שרי עשרות ששת רבוא נמצאו דיוני ישראל שבעת רבוא ושמונת אלפים ושש מאות:

והייכו דכיס נהלכה: והא שלחו מתם לדברי ר' יוסי בר חנינא מולח [לחכי] מכלל רבנן נפ' (זה נורר) [לחקד דיכי ממוכו'] לחלמח שלקו מתם לתו ר' יוסי בר קכיכח הוח:

עשרה דברים נ"ל וגבאין ומחלקין הוו להו תלת מילי: רופא למול תינוקות: אומן מקיז לס: לבלר לכתוב ספריס: קופה נגבית בשני' ומתחלקת בשלשה טעמא מפרש בהזותפין:

שרי אלפים שש מאות היו שהרי ישראל שם מאות אלף רגלי:

כהן גדול

פרק שני

משנה ר' יהודה אומר נושא המלך אלמנתו של כהן גדול שכן מצינו בדוד שנשא אלמנתו של שאול שנא' *ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיקך: גמ' [*גופא] אין מושיבין מלך בסנהדרין ולא מלך וכ"ג בעיבור שנה. מלך בסנהדרין דכתי' *לא תענה על ריב לא תענה על רב. ולא מלך וכ"ג בעיבור שנה מלך משום אפסניא כ"ג משום צינה אמר רב פפא ש"מ שתא בתר ירחא אול איני הא הנך ג' רועי בקר דהוו קיימי ושמעינהו רבנן דקאמרי חד אמר אם בכיר ולקיש כחדא יינץ דין הוא אדר ואם לאו ליתי דין אדר וחד אמר

ס"ב יג

סס ע"ב

שמות כג

לא תענה על ריב לימך רשאי לסתור את דברי מופלא שבדייקים ולי אמר מלך קונה תו לא (מלית) [מלי לימך] למקוי ליה זכותא: משום אפסניא מקלקל ממון לקיילותיו כך וכך לשכה וכוק לו שיהו כל השכיס מעוברות: כ"ג לימו רולה שתתעבר שכה מפני הליכה שלריך לטבול ולקדש ני"ה ה' טבילות וי' קדושין ולא תתעבר השכה הרי תשרי במרקשון ולימת מרקשון תהיה נתשרי: א"ר פפא ש"מ הא דקתני ולא כ"ג בעיבור שכה: שתא בתר ירחי אולא לקר ירקיס הרלוייס להיות לא לס כתעברה הולך קור וקוס של שכה וליכה הרלויה במרקשון הויא נתשרי כשתתעבר: אם בכיר ולקיש כחדא יינץ דין הוא אדר לא יהא

אם תור בצפר בתלג ימות ובטיהר׳ בטול תאנ׳ ידמך ישלח משביה דין אדר ואם לאו ליח דין אדר וחד אמר אם קידום תקיף לחדא יהא יפח בלועך נפיק לקיבליה דין הוא אדר ואם לאו ליח דין אדר ועברוה רבנן להאי שתא ותסברא רבנן ארעיית׳ סמוך אלא רבנן אחושבנייהו סמוך ורועי בקר איסתיועי הוא דאיסתייעא מילתייהו:

קוס נקרקע וילמך זרע הנכיר והלפיל יקד קטיס שכזרעו נרלג הקדג והזעורים שכזרעו עכזיו דין הוח לדר וחס לח ליח דין לדר ללח שנט: אם תור בצפר בתלג ימות לס נזקר יהח קור קזק עד שיהח השור קרוב למות מקמת הליכה: ובטיהרא בטול תאנתא ידמוך ונלהריס יגדל כך הקוס עד שיהח השור מילל גלל התלכה מקמת הקוס: וישלח משביה ויפצוט עורו כלומר יתקכך נתלכה מקמת הקוס: אם קידום תקיף לחדא יהא יפח בלועך נפיק לקבלי׳ לס כגר תגג לך הקורף כ״כ שכזיהח רוך מזרקית קזקה מלד והיח מניחה ליכה ולתה נפיך מכזג ויולח לקרלתה וכפיקתך קזה מן הרוך ומקממתה דין לדר: ואם לאו שעדיין יש ליכה קזקה לית דין לדר שלח שנט: ועברוה רבנן ועשלוהו כשנט שקנעו לדר השכי לחריו לללח שתח נתר עינורח לזיל ולח כהגח קוס לכיסן נלדר ללח מכהג לדר נלדר השכי: רבנן אחושבנייהו סמיך ונלקו הכי מעניכן ליה: והני איסתייועי מיסתייעא מילתייהו כלומר ליתרמי להו מזל קזינות דליקלע עינור כמילתייהו ומיהו נרוב העבורים שתח נתר ירקח לזלח:

ת"ר בראשונה היו אבלים עומדים וכל העם עוברי' יש
והיו ב' משפחות בירושלים מתגרות זו בזו
ואת אומרת אני עוברת [תחלה] ואת אומרת אני
עוברת [תחלה] התקינו שיהיו העם עומדים ואבלי'
עוברים:

פיסקא מלך לא דן ולא דנין אותו. אמר רב כא
יוסף לא שנו אלא מלכי ישראל אבל סס
מלכי בית דוד דן ודנין אותו דכתיב *בית דוד כה יתמי' כפ
אמר ה' דינו לבקר משפט ואי לא דיינין להו
אינהו היכי דייני והכתיב *התקוששו וקושו ואמ' נפניה נ
ריש לקיש קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים
אלא מלכי ישראל מ"ט לא משום מעשה שהיה
דעבדיה דינאי מלכא קטל נפשא אמר להו שמעון
בן שטח לחכמים תנו עיניכם בו ונדוננו שלחו
ליה עבדך קטל נפשא שדריה להו שלחו ליה תא
אנת נמי להכא *והועד בבעליו אמרה תורה ובא שמות כפ
בעל השור ויעמוד על שורו אתא ויתיב אמ' ליה
שמעון בן שטח ינאי המלך עמוד על רגליך ויעידו
בך ולא לפנינו אתה עומד *)אלא לפני מי שאמר
והיה העולם אתה עומד שנא' *ועמדו שני האנשי' דנרי' יפ
אשר להם הריב וגו' א"ל לא כשתאמר אתה אלא

וכל העם עוברים לים לים כשמגיע לגבל תבל מכאן ועובר:
תנו עיניכם לדון דין ולא תקכיפו לו ולא תשאו פניו: ויעידו בך

*)עמוד לשכל לפני מי שעמוד והיה ע"פ מ"ש שהעולם קיים על הדין בו' עמוד שפקב"פ

פחו וכי' כמה שיאמרו חבריך *נפנה לימינו כבשו פניהם
כתולס בקרקע נפנה לשמאלו כבשו פניהם בקרקע אמ'
רוני שיה' להם שמעון בן שטח בעלי מחשבות אתם יבא
הדיין בעל מחשבות ויפרע מכם מיד בא גבריאל וחבטן
כנדיק בקרקע ומתו. באותו שעה אמרו מלך לא דן ולא
ופ"כ פדין דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו:
זם לפכיו שאלו תלמידיו את ר' יוסי האיך נשא דוד שתי
סם ע"נ אחיות בחייהן אמר להן מיכל אחר מיתת
כב מירב נשאה. ר' יהושע בן קרחה אומר קידושי
סם טעות היו לו במירב שנא' *תנה את אשתי את
ס"נ ג מיכל אשר ארסתי לי במאה ערלות פלשתי' מאי
תלמודא אמר רב פפא מיכל אשתי ולא מירב
סם ס יו אשתי מאי קידושי טעות דכתי' *והיה האיש אשר
יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו
אזל קטליה א"ל מלוה איית לך גבאי והמקדש
במלוה אינה מקודשת אזל יהבה לעדריאל דכתיב
סם ס יח *ויהי בעת תת את מירב בת שאול לדוד והיא
נתנה לעדריאל המחולתי לאשה א"ל אי בעית
דאתן לך מיכל ויל איתי לי מאה ערלות פלשתים

שענדך הרג לת הכפס דעגדו כקמורו והפסד ממון הוק
לו לפיכך נריך לדוכו נפכיו: נפנה שמעון לימיכו לידע לס
יאמרו כמותו: כבשו פניהם שהיו ירחים ממכו: בעל מחשבות
הקנ"ה:
מלוה איית לך גבאי עוכר גדול וקידושין לקריס לח קנלתי:
בעת תת כשהגיע עת לתתה לדוד ניתנה לעדריאל:

אול אויתי ליה א"ל שאול מלוה ופרוטה אית לך
נבאי סבר מלוה ופרוטה דעתיה אמלוה ודוד סבר
מלוה ופרוטה דעתיה אפרוטה ואבע"א דכ"ע מלוה
ופרוטה דעתוה אפרוטה שאול סבר לא חוי ולא
מידי ודוד סבר חוי לכלבי ושונרי ור' יוסי האי תנה
את אשתי את מיכל מאי דריש ביה ר' יוסי לטעמיה
דתניא ר' יוסי היה דורש שתי מקראות מעורבין
כתיב *ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה ש"נ כא
אשר ילדה לשאול את ארמוני ואת מפיבושת ואת
חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל
המחולתי וכי מיכל לעדריאל נתנה והלא לפלטי בן
ליש נתנה דכתיב *ושאול נתן את מיכל בתו אשת ש"מ כה
דוד לפלטי בן ליש וגו' אלא מקיש קדושי מירב
לעדריאל לקדושי מיכל לפלטי מה קדושי מיכל
לפלטי בעבירה אף קדושי מירב לעדריאל בעבירה

מלוה ופרוטה מלוה עושר גדול שכתקייפתי לך בשניל גלית
ופרוטה זוה כסף קנלתי ממך בהללו ערלות פלשתים: שאול
סבר דעתיה דמקדש לקדש במלוה דמשיגת הילכך לאו קדושין
ניכהו ואזל יהבה לפלטי בן ליש: ודוד סבר דעתיה אפרוטה
משום הכי קרי לה אשתי: האי תנה את אשתי את מיכל
דמשמע זו אשתי ולא מירב אשתי: מאי דריש ביה ר' יוסי דלא
דריש ולא מירב אשתי: לטעמיה דדריש ממקרא מעורבב כדלקמן
דמה מיכל אשתי אף מירב אשתי: קדושי מיכל לפלטי פשיטא
לן דבעבירה דהא כתיב אשתי מיכל וקיימא לן דעתיה אפרוטה

ע"ב כא ור' יהושע בן קרחה נמי הכתיב *את חמשת בני
מיכל בת שאול וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה
אמר לך ר' יהושע מירב ילדה ומיכל גידלה
לפיכך נקראו על שמה ללמדך שכל המגדל יתום
בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו ר' חנינא
יומא ד אומר מהכא *ותקראנה לו השכנות שם לאמר
יולד בן לנעמי וכי נעמי ילדה והלא רות ילדה
אלא רות ילדה ונעמי גידלה לפיכך נקרא על
ד"ה מ ד שמה. ר' יוחנן אמר מהכא *ואשתו היהודית
מגילה ילדה את ירד אביגדור וגו' אלה בני בתיה בת
וע"ש פרעה אשר לקח לו מרד מרד זה כלב ולמה
נמהרס"מ נקרא שמו מרד שמרד בעצת מרגלים וכי בתיה
ילדה והלא יוכבד ילדה אלא יוכבד ילדה ובתיה
גידלה לפיכך נקרא על שמה. ר' אלעזר אמר
פליס עו מהכא *גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה
וכי יוסף ילד והלא יעקב ילד אלא יעקב ילד
ויוסף כלכל לפיכך נקראו על שמו:

כג א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל המלמד בן
סס חברן תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו
תלק וע"ש *ואלה תולדות אהרן ומשה וכתיב *ואלה
נמהרס"מ לבנת קדושין היא: ואשתו היהודית בכלב בן יפונה מסתעי קרא
מדנר ג יהודית על סס שכפרה בע"ז וכתגיירה שכל הכופר בע"ז
סס נקרא יהודי דכתי' לימי גוברין יהודאין וגו': ירד אביגדור כולן
שמותן של משה הן:

שמות בני אהרן לומר לך אהרן ילד ומשה לימד
לפיכך נקראו על שמו. *לכן כה אמר ה' אל ישעי' כט
בית יעקב אשר פדה את אברהם וכי היכן מצינו
ביעקב שפדה לאברהם א"ר יהודה שפדאו מצער
גידול בנים והיינו דכתיב *לא עתה יבוש יעקב עס
ולא עתה פניו יחורו לא עתה יבוש יעקב מאביו
ולא עתה פניו יחורו מאבי אביו:

כתיב *פלטי וכתיב *פלטיאל אמר ר' יוחנן פלטי כד
שמו ולמה נקרא שמו פלטיאל שפלטו עס
אל מן העבירה מה עשה נעץ חרב בינו לבינה ע"ז כה
אמר כל העוסק בדבר זה ידקר בחרב זה והכתי' ע"ז נ
*וילך אתה אישה שנעשה לה כאישה. והכתיב עס
הלך ובכה על מצוה דאויל מיניה. עד בחורים
שנעשו שניהם כבחורים שלא טעמו טעם ביאה.
א"ר יוחנן תוקפו של יוסף ענותנותו של בועז.
תוקפו של בועז ענותנותו של פלטי בן ליש. תוקפו

מזה עס: שפדאו מצער גידול בנים שהוטל עליו טורח
המזונות [שעל אברהם היה מוטל לותו טורח דכתיב והרגימי
את זרעך והוא פלטו]:
והא כתיב אישה חלמיש נא עליה: שנעשה לה כאישה שהיה
מגדלה ומקננה: הלך ובכה אחריה נקוזית קא כסיד לה:
עד בחורים קרי קא דריש וחזיל: תוקפו של יוסף ענותנותו
של בועז דאר גדול של יוסף כדאר קל וקטן שבנועז. תוקף דאר
גדול וקשור ויש לו עס. עכוה דאר קטן שאין לו עס שחדס עוזה

יומא נ של יוסף ענותנותו של בועז דכתיב *ויהי בחצי
הלילה ויחרד האיש וילפת מאי וילפת א"ר שנעשה
כ בשרו כראשי לפתות. *תוקפו של בועז ענותנותו
מזלי לח של פלטי בן ליש כדאמרן. א"ר יוחנן מ"ד *רבות
בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה רבות בנות
עשו חיל זה יוסף ובועז ואת עלית על כלנה זה
פלטי בן ליש. א"ר שמואל בר נחמן א"ר יונתן
סס מ"ד *שקר החן והבל היופי שקר החן זה יוסף
והבל היופי זה בועז. יראת ה' היא תתהלל זה
פלטי בן ליש. ד"א שקר חחן זה דורו של משה.
והבל היופי זה דורו של יהושע. יראת ה' היא
תתהלל זה דורו של חזקיה. ד"א שקר החן זה
דורו של משה ויהושע והבל היופי זה דורו של
חזקיה. יראת ה' היא תתהלל זה דורו של רבי
יהודה בר אלעאי שהיו ששה תלמידים מתכסים
בטלית אחת ועוסקים בתורה:

לפי תומו: שנעשה בשרו מגר: כראשי לפתות כתקנה ולף
על פי כן כגד ילרו ולא"פ שפכויה היתה ועמו נמטה לגבל יוסף
לגזת לים היתה ולילה עמו נמטה: תוקפו של בועז ענותנותו
של פלטי דלגו בועז קדם לילה ופלטי שכיס רבות: דורו של
משה ויהושע עסקו בתורה הרבה ודורו של חזקיה יותר מהם
כדכתיב וגובל עול מפני שמן וחמרי' בגלל חובל עול של סנחריב
מפני שמנו של חזקיה שהיה דולק בגתי מדרשות עד שבדקו
מדן ועד בחר שבע ולא מלאו עם הארץ: מתכסין בטלית אחת

ת"ר מקום שנהגו נשים לצאת אחר המטה כה
יוצאות. לפני המטה יוצאות. ר' יהודה סס
אומר לעולם נשים לפני המטה יוצאות שכן מצינו
בדוד שיצא אחר מטתו של אבנר שנא' *והמלך ס"ב ג
דוד הולך אחר המטה אמרו לו לא היה הדבר
אלא לפיים את העם ונתפייסו שהיה דוד יוצא
מבין האנשים' ונכנס לבין הנשים ויצא מבין הנשי'
ונכנס לבין האנשים שנא' *ויודעו כל העם וכל סס
ישראל כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר.
דרש רבא מ"ד *ויבא כל העם להברות את דוד סס
כתיב להברות וקרינן להברות בתחלה להכרותו לפ מניכו
ולבסוף להברותו. א"ר יהודה אמר רב מפני מה להכרות
נענש אבנר מפני שהיה לו למחות בשאול ולא בכל
מיחה ר' יצחק אמר מיחה ולא נענה ושניהם הוקרק
מקרא אחד דרשו *ויקונן (על) [המלך אל] אבנר ועיין
ויאמר הכמות נבל ימות אבנר ידיך לא אסורות נרד"ק
ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאן דאמר לא מיחה סס
ה"ק מכדי ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתי'
הוגשו מאי טעמ' לא מחי' כנפול לפני בני עולה

רבי יהודה אומר לעולם לפני המטה יוצאות שכן מצינו
בדוד שיצא אחר מטתו של אבנר וכי ס"ד כמים נקר
המטה מוריה לדוד להלוך עם הכמים: בתחלה להכרותו
מהיו סנורין שמלתו היתה הריגת מנכר: ולבסוף להברותו
שידעו בניהור שלם מלת דוד בהרג מנכר: למחות בשאול

נפלת. ומ"ד מיחה ולא נענה אתמוהי מתמה הכמות נבל ימות ידיך לא אסורו' ורגליך לא לנחשתים מכדי מחויי קא מחית מ"ט בנפול לפני בני עולה נפלת. למ"ד מיחה מ"ט איענש אמר רב נחמן בר יצחק ששהה מלכות בית דוד שתי שנים ומחצה:

כן רבי יוסי אומר כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו ר' יהודה אומר לא נאמרה פרשה
סס ע"ב דנ"ים יז זו אלא כדי לאיים עליהם שנא' *שום תשים

לחול והיה לך למקות ולפי שלח מקית בנפול לפני בני עולה נפלת: מכדי מחויי מחית וה"ק ידיך לח חסורות היו לח כיהגת בעלמך קטוב חלח בכל כיך גילית לעתך ומקית בשחול: ששהה מלכות בית דוד שהעמיד לח לים בושת למלך ושם לח שהעמידו לבבר לת דוד היו ממליכין וממלך לים בשת עד יום שמלך דוד על כל ישרחל היו שתי שכים ומקלה שתי שכים לקים בשת וקלי שכה בין עיתתו למלכות דוד שמשמת שחול מלך דוד בקברון וכתיב בקברון מלך שבע שכים ושמה קלשים לח מהן קמץ שכים שבין מיתת שחול למלכות לים בושת דתניח בסדר עולם והימים לחבר מלך דוד על ישרחל וגו' כמלחת מלכות ישרחל בטלה ה' שכים חלמח ה' שכים היו בלח מלך בשתיירו שתי שכים ומקלה ממלכות לים בשת למלכות דוד:

בפרשת מלך בספר שמוחל (ס ק) בניכם ובנותיכ' יקח וכיולח בהם: לא נאמרה פרשה דשמוחל חלח לחייס עליהם

עליך מלך שתהא אימתו עליך וכן היה ר' יהודה
אומר שלש מצות נצטוו ישראל בבניסתן לארץ
להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק
ולבנות להם בית הבחירה ר' נהוראי אומר לא
נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן שנאמר
*ואמרת אשימה עלי מלך וגו' תניא ר' אליעזר דניס יו
אומר זקנים שבדור כהוגן שאלו שנא' *תנה לנו ע"פ ת
מלך לשפטנו אבל עמי הארץ שבהן קלקלו שנא'
*והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא עם
לפנינו. תניא (איזך) ר' (יוסי) [יודא] אומר שלש
מצות נצטוו ישראל בבניסתן לארץ להעמיד להם
נאמרה פרשה זו מלך לחייס עליהס ול"ג לירחס ולבהלס להח
לר"י יפה כוונו שהרי כלטוו ישראל על כך וה"ג בתוספתח:
שלש מצות להכי נקט שלש הללו שהן תלויות זו בזו לעשותן
כסדרן כדמפרש לקמן בתקלה מלך וחקריה עמלק וחקריה בית
הבחירה: בבניסתן לארץ דכולהו כתיב ירושה וישיב וירשתה
וישבתה בה וחמרת חשימה עלי מלך בעמלק כתיב והיה בהניח
ה' וגו' ובבנין בית הבחירה כתיב ועברתם חת הירדן וישבתם
בחרץ וגו' והדר כתיב והיה המקום וגו': לא נאמרה פרשה זו
שוס תשים עליך מלך משוס מלוה חלח כנגד תרעומתם שגלוי
לפניו שעתידין להתרעם על כך לומר והייכו גם חנחנו ככל
הגוי' [שכח'] וחמרת חשימה עתידין חתס לומר כן: רבי נהוראי
אומר כו' ל"ג ליה בתוספתח ותדע שבינתים הוח להח קיימח
לן בעירובין להוח רבי בחמיה הוח רבי כהורקי: עמי הארץ
קלקלו דחלו זקנים שחלו לשופטם ולרות הסרנכים שנהם

מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית
הבחירה. ואיני יודע אי זה מהן תחלה כשהוא
אומר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק הוי
אומר להעמיד להם מלך תחלה ואין כאן אלא
ד"ה ס"ל כט מלך שנ' *וישב שלמה על כסא ה' למלך ועדיין
איני יודע אם להכרית זרעו של עמלק תחלה
דניים יג ואם לבנות בית הבחירה כשהוא אומר *והניח
(ה') לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר
יבחר ה' וגו' הוי אומר להכרית זרעו של עמלק
שמואל נ ב תחלה וכן בדוד הוא אומר *ויהי כי ישב המלך
סס דוד בביתו וה' הניח לו מסביב וכתיב *ויאמר
המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית
ארזים וגו':

כז אמר ריש לקיש בתחלה מלך שלמה על העליונים
סס שנ' *וישב שלמה על כסא ה' ולבסוף מלך
ד"ה ס"ל כט על התחתוני' שנ' *כי הוא רודה בכל עבר הנהר
מ"ס מתפסח ועד עזה רב ושמואל חד אמר תפסח
בסוף העולם ועזה בסוף העולם וח"א תפסח ועזה
בהדי הדדי הוו יתבי וכשם שמלך על תפסח
ועל עזה כך מלך על כל העולם כולו ולבסוף לא
חכל עמי הארץ תלו עליו מלכותיהם שמרו וילך לפניהם
ש' ו ש"ל וכלכם את מלכותיכם*:

בתחלה קודם שכשל שלמה כסיס כסריות מלך על עליונים:
וכשם שמלך על תפסח ועזה כך מלך על כל
העולם כולו והכי קאמר קרא כי הוא רודה בכל עבר הנהר

מלך אלא על ישראל שנ' *אני קהלת היותי מלך על ישראל וגו' ולבסוף לא מלך אלא על ירושלים שנ' דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים ולבסוף לא מלך אלא על מטתו שנ' *הנה מטתו שלשלמה וגו' ולבסוף לא מלך אלא על מקלו שנא' (*מה דכתי קרא יתרון לאדם בכל עמלו וגו' וכתי' *וזה) [וזה] היה חלקי מכל עמלי רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר גונדו הדר או לא הדר רב ושמואל חד אמר הדר וחד אמר לא הדר. מאן דאמר לא הדר מלך והדיוט ומאן דאמר הדר מלך והדיוט ומלך:

קהלת פ' ב' ל' מין מוקדם ומאוחר נמוקרלות

דדברי קהלת לקמיה כתוב שה"ג קהלת פ' ב

[פיסקא] ופורץ לעשות לו דרך. ת"ר אוצרות מלכי' למלך ושאר ביוה שבווין מחצה למלך ומחצה לעם א"ל אביי לרב דימי ואמרי לה לרב אחא בשלמא אוצרות מלכים למלך אורחא דמלתא אלא שאר ביוה שבווין מחצה למלך ומחצה לעם מנ"ל דכתיב **וימשחו להי לנגיד ולצדוק מקיש נגיד לצדוק מה צדוק מחצה לו ומחצה לאחיו אף נגיד מחצה לו ומחצה

כא

סס

ד"ה פ' כ

כמתפסק עד עזה: על מקלו שהלכו משלחי מכשלו כדאמרי' במסכת גיטין: גונדו טליתו ונטהרות פירש רב האי הוא מקילה על קרס (וגורס) [ודומה לו] קד אמר קודו וקד אמר מקלו והוא מקילה שמותה נה מיס: מלך והדיוט ומוב לא מזר למלכותו: וימשחו אותו שלמה כתיב:

ויקיל כד לאחיו וצדוק גופיה מנלן דתניא רבי אומר *והיתה
לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו:
כח לא ירבה לו נשים על י"ח מנ"ל שנא' *ויולדו
ס"ג ג לדוד בנים בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינועם
היזרעאלית ומשנהו כלאב לאביגיל וגו' והשלישי
אבשלום בן מעכה וגו' והרביעי אדוניה בן חגית
והחמישי שפטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה
סס יג אשת דוד אלה ילדו לדוד בחברון וכתיב *ואם
מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה
שית הוו להו תמני סרי והא הות מיכל אמר רב
עגלה זו מיכל ולמה נקרא שמה עגלה שחביב
מופטי' יד עליו כעגלה וכן הוא אומ' *לולי חרשתם בעגלתי
ס"ג ו וגו' ומי הוו למיכל בני והכתיב *ולמיכל בת שאול
לא היה לה ולד עד יום מותה אמר רב חסדא
עד יום מותה לא היה לה ביום מותה היה לה
מכדי בנים היכא קא חשיב להו בחברון ואלו
סס מעשה דמיכל בירושלים הוה דכתיב *ומיכל בת
שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד
מפזז ומכרכר לפני ה' ותבז לו בלבה וא"ר יהודה
ואי תימא רב יוסף שקלתה מיכל למיטרפס' אלא
אימא עד אותו מעשה היה לה מכאן ואילך
והיתה לאהרן ולבניו נלמס הפנים כתיב:
חרשתם בעגלתי שמשון קרי לה לחמתו כשהגיל' להס חידותיו:
ואמ' רב שקל' מיכל למטרפס' זה הי' פרעון קטלה
מה שנכתב בלו לא היה לה ולד: אלא מההוא מעשה ואילך

לא היה לה והכתיב *ויקח דוד עוד פילגשים ונשים ס"ב
בירושלים למלויי שמונה עשר. מאי נשים ומאי
פילגשים אמר רב יהודה אמר רב נשים בכתובה
ובקדושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין
א"ר יהודה אמר רב ת' ילדים היה לו לדוד וכולן ס"פ כגמר
בני יפת תואר היו ומגדלי בלוריתן היו וכולן הדיוט"ס
יושבים בקרנות של זהב ומהלכים בראשי גייסות כמהרש"א
היו והם בעלי אגרופין של בית דוד א"ר יהודה
[אמר רב] תמר בת יפת תואר היתה שנ' *דבר ס"ב יג
נא אל תמלך כי לא ימנעני ממך ואי ס"ד בת ע' נח"ס
נשואים היא אחתיה מי הוה שריא לי' אלא ש"מ
בת יפת תואר היתה. *ולאמנון רע ושמו יונדב סס
בן שמעה אחי דוד (והיה) [ויונדב] איש חכם
וגו' א"ר יהודה אמר רב איש חכם לרשעה
*ויאמר לו מדוע אתה ככה דל בן המלך וגו' סס
ויאמר לו יונדב שכב על משכבך והתחל וגו'

לא היה לה אבל מקמי הכי איכא למימר דהיה לה: והא כתיב
ויקח דוד עוד אלמא טובא הוו ליה כנים: יפת תואר הכתוב
במלחמה כדכתיב ורואית בשביה: תמר אחות אבשלום בת יפת
תואר היתה קודם שבתגיירה בלב שלם מעכה אמו ילדה לו לדוד
את תמר והיתה אבשלו בתורת יפת תואר: ועתה דבר נא וגומר
יודע מכסיב ליה עלה לאמנון: מי הוה שריא ליה אלא שמע
מיכה עדיין לא בתגיירה אמה כשילדתה ותכן ולד שפחה וכברית
מישראל אין לו קורבת אב במסכת יבמות: התחל עצה עלמך

ועשתה לעיני את הבריה וגו' ותקח את המשרת
ותצוק לפניו אמר רב יהודה אמר רב שעשתה
לו מיני טיגון וישנאה אמנון שנאה גדולה מ"ט
אמר ר' יצחק נימא נקשרה לו ועשאתו כרות
שפכה וכי נקשר' לו איהי מאי עבדה אלא אימא
קשרה לו נימא ועשאתו כרות שפכה איני והא
יחוקאל מדרישׁ רבא מ"ד *ויצא לך שם בגוים ביפיך שאין
להם לבנות ישראל לא שער בית השחי ולא
שער בית הערוה שאני תמר דבת יפת תואר הואי
ס"ב יג *ותקח תמר אפר על ראש' וכתונת הפסי' אשר
עליה קרעה תנא משמי' דר' יהושע בן קרחה גדר
גדול גדרה תמר באות' שעה אמרו אם לבנות
מלכים כך לבנות הדיוטות עאכ"ו אם לצנועות
כך לפרוצות עאכ"ו אמר רב יהודה א"ר באותה
סס ע"ב שעה גזרו *על היחוד ועל הפנויה:
כט *ואדוניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך
סס אמר רב יהודה אמר רב מלמד שבקש
מ"ש ל להולמו ולא הולמתו *ויעש לו רכב ופרשים
סס כיולה: הבריה מחכל. טיגון פריי"ט: שלא היה להם לבנות
פ' כל ישראל קודס שקטלו וגנהו בכות ליון: לא שער בית השחי
הנלמים וע"ש תקת חלילי זרועותיהס: גדרה תמר בדמעתה וזעקתה וכהגה
נמהרים"ל עלמה בזיון כשלו שחר כשיס קל וקומר בעלמן מה בכות מלכיס
לירע קלקול זה בהדיוטות על לקת כמה וכמה: על היחוד
לחשת לים ועל הפנויה:
שבקש להולמו ולא הולמתו (ויעש לו רכב ופרשים) סס

וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותא אמר רב יהודה אמר רב כלן נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים היו:

רב יהודה רמי כתיב *ויהי לשלמה ארבעי' אלף לארוות סוסים למרכבתו וכתי' *ויהי לשלמה ס"ס ארבעת אלפים ארוות סוסים הא כיצד אם מ' מ"מ אלף איצטבלאות היו כל אחד ואחד היו בו ל"ס נ"ס ארבעת אלפים ארוות ואם ארבעת אלפים איצטבלאות היו כל א' וא' היו בו ארבעים אלף ארוות. ר' יצחק רמי כתיב *אין כסף נחשב בימי ס"ס שלמה למאומה וכתיב *ויתן (שלמה) [המלך] מ"ש את הכסף בירושלים כאבני' לא קשיא כאן קודם שנשא שלמה את בת פרעה כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה א"ר יצחק בשעה שנשא

נרקזו כתר מלכות ולא הולמתו לפי שהיה ערניט של זהב בתוך קללה מלופן ללופן ואינה מתיצבת נרקזו אלא למי שיש לו קרין נרקזו והיא עלות לבית דוד שכל הרקוי למלכות הולמתו ומי שאינו רקוי למלכות אינה הולמתו: מאי רבותיה שהלים חמשי' איש (מאי רבותיה) לבן מלך: נטולי טחול וחקוקי כפות הרגלים כטולי טיקול ע"י סס שהטיקול מכניד על החלס וקקוקי כפות הרגלים אין נוגר בפרסותיהם ורלים על הקולים ועל הנרקבים ואינן כיזוקין:

איצטבלאות בית גדול לאוכל הסוסי': ארוות הבהל' בין שורה לשורה על פני הבית: כאבנים קטיני שיהא פורתא:

שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה שירטון ועליו נבנה כרך גדול שברומי:

לא וא"ר יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי התורה
סס שהרי שתי מקראות נתגלו טעמם ונכשל
דניס יי בהן גדול העולם כתיב *לא ירבה לו נשים אמר
מ"ס יי שלמה אני ארבה ולא אסור. וכתיב *ויהי לעת
דניס יי וקנת שלמה נשיו הטו את לבבו. וכתיב *ולא ירבה לו סוסים ואמר שלמה אני ארבה ולא
מ"ס יי אשוב וכתיב *וחצא מרכבה ממצרים בשש וגו':

לב **משנה** מלך כותב לו ספר תורה לשמו יוצא
סס למלחמה והוא עמו נכנס והוא עמו יושב
דניס יי ברין והוא עמו מוסב והוא כנגדו שנ' *והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו: **גמ'** (אמר ר' אבא) אמר (רבא) [רבה] אף ע"פ שהניחו לו לאדם אבותיו
סס נס ס"ת מצוה לכתוב משלו שנ' *ועתה כתבו לכם את השירה. איתיביה אביי וכותב לו ס"ת לשמו (ובלבד) שלא יתנאה בשל (אבותיו) [אחרים]. מלך אין הדיוט לא לא צריכא אלא לשתי תורות כדתני' וכתב לו את משנה וגו' כותב לשמו שתי תורות אחרת שהיתה יוצאת ונכנסת עמו ואחת

לא נתגלו טעמי תורה כגון למה כאסרה לדיית שעטנז ומכילת קזיר וכיולא בהן:

לשתי תורות הא דאמרי מלך מהדיוט דאלו היה הדיוט סגי ליה בקל' ומלך בעי תרתי: משנה שתים נמצאו:

שמונחת לו בבית גנוזו אותה שיצאה ונכנסת עמו
(עושה אותה כמין קמיע ותולה בורועו שנ' *שויתי יח"ל ח"י
ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט) אינו נכנס ע' נח"ה
בה לבית המרחץ ולא לבית הכסא שנ' *והיתה תלים טז
עמו וקרא בו מקום הראוי לקרות בו: דנ"ס יז

אמר מר זוטרא ואי תימא מר עוקבא בתחילה לג
ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון סס
הקדש חורה וניתנה להם בימי עזרא בכתב
אשורית ולשון ארמי בירדו להן ישראל כתב
אשורית ולשון הקודש והניחו להדיוטות כתב
עברית ולשון ארמית מאן הדיוטות אמר רב חסדא
כותאי מאי כתב עברית אמר רב חסדא כתב
ליבונאה. תניא ר' יוסי אומר ראוי היה עזרא
שתנתן תורה על ידו לישראל אלמלא (לא) קדמו
משה במשה הוא אומר *ומשה עלה אל האלהים שמות יט
בעזרא הוא אומר הוא עזרא עלה מבבל מה
עליה האמור כאן תורה אף עליה האמור להלן
תורה במשה אומר *ואותי צוה ה' בעת ההיא דנ"ס ד
ללמד אתכם חוקים ומשפטים בעזרא הוא אומר
*כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה' (אלהיו) עזרא ז
ולעשות וללמד לישראל חוק ומשפט ואע"פ שלא
נתנה התורה על ידו נשתנה ע"י הכתב שנאמר
**וכתב הנשתוון כתוב ארמית ומתורגם ארמית כב
כתב עברי של בני עבר הנהר: ליבונאה קותיות גדולות כעין עזרא ד
קוטן שכותבין בקמיעות ומזוזות: וכתב הנשתוון כתב

דניאל ה וכתיב *לא כהלין כתבא למיקרי ופשרא להודעא
דניאל ו למלכא (מלמד שבאותו היום ניתן) [וכתיב] *וכתב
את משנה התורה הואת כתב הראוי להשתנות
למה נקראת אשורית שעלה עמהם מאשור. תני'
רבי אומר בכתב וה ניתנה תורה לישראל כיון
שחטאו נהפך להן לרועץ כיון שחזרו בהם החזירו
זכריה ט להן שנא' *שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום
מגיד משנה אשיב לך למה נקרא שמה אשורית
שמאושרת בכתב ר' שמעון [בן אלעזר] אומר
משום ר' אלעזר בן פרטא שאמר משום ר'
אלעזר המודעי כתב וה לא נשתנה כל עיקר שנ'

שכתבה והלי קרח בעזרא כתיב שהיו כותבין בימיו כתב מזוכה
שכתבה על ידי מלאך שכת' [וכתב] מכתב תקל ופרסין בימי דניאל
רש"ל מ"י כתב חרמי ולשון חרמי ואומר לא כהלין כתבא למקרי (דניאל
שחטאו) לא היו יכולין לקרות כתב שכתב המלאך בימי בלשצר
והיו שם יהודים הרבה שמע מיניה כשתבה להם אותו כתב
באותו היום: את משנה התורה רמז לכו מצה רבינו שכתב
שבימיו עתיד להשתכו' (מן אשורית) [מן עברית לאשורית] שכתן
להם בימי דניאל ועזרא וכתב בו את התורה בכתב אשורית:
בכתב זה כו' בימי משה ולמה לא כהלין כתבא למיקרי דכיון
שחטאו בגית לשון וניזו את התורה: נהפך להם לרועץ לשון
תרגום חיוב שכפקוהו: שובו לבצרון לעיר מבצר שלכם ליהושע'
ולבנית שבי קרי מתכנא: גם היום מגיד משנה מה שכתבת
את מצה התורה הזאת: אשיב לך לחזיר לך מה שכתבת את

*ווי העמודים מה עמודים לא נשתנו אף ווים לא נשתנו ואומר *ואל היהודים ככתבם וכלשונם מה לשונם לא נשתנה אף כתבם לא נשתנה אלא מה אני מקיים את משנה התורה הואת לשתי תורו' אחת שיוצאת ונכנסת עמו ואחת שמונחת לו בבית גנויו אותה שיוצאת ונכנסת עמו עושה אותה כמין קמיע ותולה לו בורעו שנ' *שויתי ה' לנגדי תמיד ואידך האי שויתי מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה לכדרב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסודא המתפלל צריך שיראה עצמו כאלו שכינה כנגדו שנ' שויתי ה' לנגדי תמיד לר' שמעון דאמר כתב זה לא נשתנה מאי לא כהלין כתבא למקרי אמ' רב בגימטריא איכתב להון וט"ת וט"ת אד"ך

*זוה"ת ויקהל דף קצ"ו ע"ב

*תלים טז ח

מסכת התור' הזאת: ווי העמודים יתדות כסף העזין כלוכקליות וקנעוס נעמודים סנהס תוקנין לולאות קלעי הקלר והמסך וכל לוכקלאות דומין לווין לולאת נימי מסה עזויין הווין כעין סלכו: והעמודים לא כתכו [ל"ג לה בתוספתא]: הכי גרסינן נתוספתא מה לסוכס לא כתכה להא ל"ה נלסון הקודם (ככתבה) [כאמרה] ועדיין נלסון הקודם היא: כמו קמיע קטנה נכתב דק שהיא קלה לסאת: שויתי ה' לנגדי סיפיה דקרא כי מימיכי נל לאמוט דוד המלך על סס ספר תורה שנזרועו לאמר: לא נשתנה כל עיקר מסמע לא (כתבה) [כתבא] מהס כלל להא עליה דרבי אתא לאיפלוגי ומאי לא כהלין כתבא למקרי: וט"ת נא"ת ב"ס [מכה] מכיק לאת זו וכותב מה שנלמה במקום

פוגחמ"ט מאי פריש להו מנא מנא תקל ופרסין
מנא מנא אלהא מלכותך והשלמה לך תקל תקלתא
במאוניא והשתכחת חסיר. ופרסין פריסת מלכותך
ויהיבת למדי ופרס. ושמואל אמר ממחו"ם ננקפ"י
ע' נח"ה אאל"רן ור' יוחנן אמר אנ"ם אנ"ם לק"ת ניסר"פו.
רב אשי אמר נמ"א נמ"א קתי"ל פורסי"ן:
לד א"ר יעקב א"ר יוחנן אבישג מותרת לשלמה
סס ואסורה לאדוניה מותרת לשלמה דמלך ה'
ומלך משתמש בשרביטו של מלך ואסורה לאדוניה
מ"ס ק דהדיוט הוא. אבישג מאי היא דכתיב *והמלך
דוד זקן בא בימים ויאמרו לו עבדיו יבקשו וגו'
סס וכתיב *ויבקשו נערה יפה וגו' וכתיב *והנערה יפה
סס עד מאד ותהי למלך סוכנת ותשרתהו אמרה
נינסבן אמר לה אסירת לי אמרה ליה חסריה
לגנבא נפשיה לשלמנא נקיט אמר להו קראו לי
לבת שבע וכתיב ותבא בת שבע אל המלך

מ"ס כותב יו"ד הסמוכה לה נמקום כו"ן כותב טי"ת ונמקום
חל"ף כותב תי"ו: ופרסין זתי פריסות מזמע וזו היא פריסת
מלכותך ויהיבת למדי ופרס: ממחום ננקפי אאלרן עזמן זלם
תינות זל קמץ לותיות לורף לותיות הרחזוקות זל כל תינה
ועזמן תינה לחזת ולחזר כך לורף הזכיות וכן מן הזליזים:
ע"כ פירש"י ז"ל ונריש מסכת וגלה המלכנו בזה הענין:
אסירת לי זכנר כזמתי י"ק: חסריה לגנבידו נפשי' לשלמנא
נקט כזהגכ קסר זחיכו מולח מקום לגנוב מקזיק
עלמו נעכזה כחים זלוס כלומר מפני זוקנת ומזם כקך לחתה

החדרה א"ר יהודה אמר רב באותה שעה קינחה
בת שבע בי"ג מפות:
אמר רב שמן בר אבא בא וראה כמה קשה לה
גרושים שהרי לדור התירו לו ליחד ולא
התירו לו לגרש א"ר אלעזר כל המגרש את אשתו
ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמ'
*וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' וגו' מלאכי ג
וכתיב *ואמרתם על מה וגו' והיא חברתך ואשת סה
בריתך. א"ר יוחנן ואיתימא ר' אלעזר אין אשתו
של אדם מתה אלא א"כ מבקשין ממנו ממון ואין
לו שנא' *אם אין לך לשלם למה יקח משכבך משלי כב
מתחתך וא"ר יוחנן כל אדם שמתה אשתו ראשונה
כאלו חרב בהמ"ק בימיו שנ' *בן אדם הנני לוקח ממך יחזקאל כד
מחמד עיניך במגפה לא תספוד ולא תבכה ולא
תבא דמעתך וכתי' *ואדבר אל העם בבקר ותמת סה
אשתי בערב וכתי' *הנני מחלל את מקדשי גאון סה
עוזכם ומחמד עיניכם. א"ר אלכסנדראי כל אדם
שמתה אשתו בימיו עולם חשך בעדו שנ' *אור קהלת יב

לומר מלאכי מסורה לך: וקינחה בת שבע מנת עליה י"ג
ניקות ומקנקת בין תמים לתמים ובמקרא הזה כתובין שלש
עשרה תיבות. ותנא בתענע של המלך הקדרה והמלך זקן מלך
ולגיגג העוכמית מצרת לת המלך:
התירו לו ליחד עם לגיגג ולע"ג שכאסר יקוד של פכויה: ולא
התירו לו לגרש לקת מצמוכה עשרה ויצלכה: אור

חשך באהלו ונרו עליו ידעך ר' יוסי בר' חנינא
קיוב יח אמר פסיעותיו מתקצרות שנא' *יצרו צעדי אונו
סס ר' אבהו אומר עצתו נופלת שנ' *ותשליכהו עצתו.
אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן קשה לווגם
תלי' סח בקריעת ים סוף שנ' *אלהים מושיב יחידים ביתה
מוציא אסירים בכושרות אל תקרי מוציא אסירים
אלא כמוציא אסירים אל תקרי בכושרות אלא
בכי ושירות איני והא אמר רב יהודה אמר רב
ריש סוטה ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת
וע"ש ואומרת בת פלוני לפלוני לא קשיי הא בווג ראשון
נתחרש"ק הא בווג שני א"ר שמואל בר נחמן לכל יש
ישעי' כד תמורה חוץ מאשת נעורים שנ' *ואשת נעורים כי
תמאס מתני לי' רב יהודה לרב יצחק בריה אין
אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנ'
משלי ה *יהי מקורך ברוך ושמח מאשת *נעוריך א"ל כגון
סס ע"ג מאן א"ל כגון אמך איני והא מקרי ליה רב
קהלת ז יהודה לרב יצחק בריה *ומוצא אני מר ממות את
האשה אשר היא מצודים וחרמים וא"ל כגון מאן
וא"ל כגון אמך מיתקף תקיפא עבורי מיעברה
במילי א"ר שמואל בר אוניא [משמיה דרב] אשה
גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה

חשך באהלו נסבין מהלו ומין מהלו מלמ מסמתו: יצרו צעדי
אונו נתריה כתיב: עבורי מעברה במילי מענרת על מדותיה:
גולם היא קודם שנבעלה. גולם כלי שלמ כגמר קרוי גולם:

כלי שנ' *כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו תנא ישעיה נד
אין איש מת אלא לאשתו ואין אשה מתה אלא
לבעלה אין איש מת אלא לאשתו שנאמ' *ויומת ירמ' מ
אלימלך איש נעמי ואין אשה מתה אלא לבעלה
שנא' *ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל: ויצא' לה

זהבורר

פרק שלישי

תניא כך היו נקיי הרעת שבירושלים עושין לא לו
היו חותמים על השטר אלא א"כ היו יודעים כג
מי חותם עמהם ולא היו יושבין בדין אלא א"כ
היו יודעים מי יושב עמהם ולא היו נכנסים בסעודה
אלא א"כ יודעים מי מיסב עמהם:

[גופא] (אמר ר"מ זה פוסל עדיו של זה). אמר כד
ר"ל פה קדוש יאמר דבר זה תני עדו
איני והאמר עולא הרואה ריש לקיש בבית המדרש
כאלו עוקר הרים וטוחנן זה בזה אמר רבינא והלא
אלא אם כן יודעין מי חותם עמהם שמא יקתמו עמהם
עד אחד פסול ומבטל עדות כלם וכמלאו אלו נוזים
(ורבנן היכי להו דרב יהודה הלכך דעת הדיינין בעינן שיבררו מי שיין לנח'
יצא עמהן הגון:) ואין נכנסין לסעודה וכו' שנאמי הוא דלעיל
לתלמידי חכמים ליצא אלא עם המרן בסעודה:
וטוחנן זה בזה מטיח ומקיש זה לזה אלמא קריפא טובא הוה
ומקרי ליה לר"מ דרך עכוה פה קדוש: אמר רבינא

כל הרואה ר"מ בבית המדרש כאילו עוקר הרי הרים וטוחנן זה בזה הכי קאמר בא וראה כמה מחבבין זה את זה כי הא דיתיב רבי וקאמר אסור להטמין את הצונן אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי אבא התיר להטמין את הצונן א"ל כבר הורה זקן אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבין זה את זה דאילו ר' יוסי היה קיים היה כפוף ויושב לפני רבי דהא ר' ישמעאל ברבי יוסי ממלא מקום אבותיו הוה והיה כפוף ויושב לפני רבי וקאמר כבר הורה זקן:

לו א"ר אושעיא מ"ד *ואקח לי (שחי) [שני] מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים נועם אלו ת"ח שבא"י שמנעימין זה לזה בהלכה חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלי' זה לזה בהלכה. *ויאמר אלי אלה בני היצהר העומדים וגו' ושנים

ומלי תמיהא והלא ר"מ עוקר הרי הרים הוא כלומר חלים וגבר טפי טובא: בא וראה כמה כלו' לא תיתמוהי קמתמהי חלא ה"ק בא וראה כמה בני ח"י מקנדין זה את זה דהא ר"ל קריף וקכיס טובא הוה וקרי ליה לר"מ פה קדום דקא מקנד ליה ומייצד הדבר להתקיים: להטמין את הצונן מים נוכן ומתירא אלא יוקמו אסור להטמיפן בקול נוכן לבנת: הורה זקן רבי יוסי דאזלינן בתריה: ממלא מקום אבותיו קבוב כאבוי: מחבלים בלשון עז וקמה מקנין זה לזה ובני ח"י כועין יקד ומעייצין יקד ומתקן זה את דברי זה והשמועה יולאה

וחים עליה יצהר א"ר יצחק אלו ת"ח שבא"י שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית ושנים וחים עליה אלו ת"ח שבבבל שמרירין זה לזה בהלכה כזית. כתוב *ואשא עיני [ואראה] והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהן ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשאנה [את] האיפה בין הארץ ובין השמי' ואומר אל המלאך הדובר בי אנה מוליכות את האיפה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי זה חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל. וגסות הרוח לבבל נחית והאמר מר עשרה קבין גסות ירדו לעולם תשעה נטלה עילם ואחת כל העולם כלו אין לבבל נחית ואשתרבובי הוא דאשתרבב לעילם דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית בארץ שנער ש"מ. וגסות לבבל לא והאמר מר סימן לגסות הרוח עניות ועניות לבבל נחית מאי עניות עניות דתורה דכתיב *אחות לנו קטנה ושדים אין לה ואמר ר' יוחנן זו עילם שוכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. מאי בבל א"ר יוחנן בלולה במקרא בלולה במשנה

זכריה ה

ס"ה ח

לאור: איפה זה יצר הרע: שתי נשים זכופה וגסות הרוח: ורוח בכנפיהם לשון גסות הרוח: ככנפי החסידה זו זכופה שמרחין עלמס קסידים: לבנות לה בית ולא כתיב להן (חלח) [חלמח] החקת לנדה כתיבנה שם: *עניות תורה ועיין בעילם היח דכיחל בעילם הוה דכתיב ואכי הייתי בשושן הבירה בקידושין דף מח

ליכה ג בלולה בתלמוד *במחשכים הושיבני כמתי עולם
א"ר ירמיה זה תלמודא של בבל:

כה הדהוא טבחא דאישתכח דנפקא טריפות' מתותי
ידיה (פסליה) [שמחיה] ר' נחמן ועברי'
אזל רבי מוייה וטופריה סבר ר"נ לאכשוריה א"ל
רבא דילמא איערומי קא מערים אלא מאי תקנתיה
כדרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין
החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום
שאין מבירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או
שיוציא טרפה מתחת ידו בדבר חשוב שלו:

לח אמר רב יהודה סתם רועה פסול סתם גבאי
סס ע"ג כשר. אבוה דר' זירא עבד גביותא תליסר
שנין כי הוה אתא ריש נהרא למתא כי הוה חזי
ישעיה כו רבנן אמר ליה *לך עמי בא בחדריך כי הוה חזי

חסר בעילם המדינה ולא רבץ תורה עזרת הוה בבבל ולמד קק
ומסמט בירקל: במחשכים הושיבני סחין כוקים זה עס זה
ותלמודס ספק בידס:

רבי מזייה וטופרי' הגדיל בערו ולפרכיו לכוול עלמו לעבות
תבונה: שאין מבירין אותו לתבונה להתס לחו עירומי
הוא: ויחזיר אבידה לס מלא חבידת קבירו דכיון דמקזיר
לבידה הוא ולאי הדר ביה מקמלת ממון:
סתם רועה לחכתי לא מזיקן לעיילו בהמותיו בשדות לחברות:
סתם גבאי כשר על דשמעינן בית דקיל יתירתא: כי
הוה חזי לחנוה דרבי זירא: רבנן מיוחבי הטיר: אמר לך עמי בא

אינש דמתא אמר ריש נהרא את' למתא והאידנא
נכים אבא לפום ברא וברא לפום אבא *ומגנזו כו
כולי עלמא כי אתי א"ל ממאן ניבעי כי ניחא
נפשיה א"ל שקולי חליסר מעי דציירי לי בסדינאי
והדרו ליה לפלני' דשקלתינהו מיניה ולא
איצטריכו לי:

רבי חייא בר ורנוקי ור' שמעון בן יהוצדק הוו לט
קאזלי לעבר שנה בעסיא פגע בהו ריש לקיש סס
איטפל בהדייהו אמ' איויל איחוי היכי עבדי עובדא
חוייה להההוא גברא דקא כריב אמר להם כהן
וחריש אמרו לו יכול לומר אגיסטין אני בתוכו.
חו חוייה להההוא גברא דהוה כסח בכרמי אמר
להו כהן וומר אמרו לו יכול לומר לעקל ביתך
הבד אני צריך אמר להם הלב יודע אם לעקל

יושבי העיר ויטלו ממון הרבה לכל זכה והוא היה מיקל עליהם
המס ומדקה את בר העיר לאמר זיושביה מועטין ואין ממי
לגבות: נכים אבא לפום ברא יקחוט את החג לפני הבן כלו'
יגבה מהן ממון: מגנזו מתקנאים:

כריב מריב: אמר להו ריש לקיש: כהן וחריש זה כהן הוא
שקורא בשניעית לחמרי' לקמן נקטלו כהנים על השניעית:
אגיסטין שכיר וקרקע על ע"ז הוא לי כמי שהוא חרבוכא שכרו
בעל הבית לקרות: כסח זומר כרם: עקל רטורט"ל ובריבה
לבית הבד לקטור את תפוח הזתים כשעוברין לומן בקורה: הלב
יודע לבו יודע אם לעקל כמכוון הוא לעקלקלות לעצור על דמ:

אם לעקלקלות הי אמר להו ברישא אילימא הא
קמייתא אמר להו ברישא הא נמי לימרן אגיסטין
אני בתוכו אלא הא אמר להו ברישא והדר אמר
להו הך מאי שנא כהן משום דחשידי אשביעית
דתנן וכו' אמרו טרודא הוא דין כי מטו להתם
סליקא לאיגרא שלפוה לדרגא מחותיה אתא לקמיה
דר' יוחנן א"ל בני אדם החשודין על השביעית
בשרין לעבר שנה הדר אמר לא קשיא לי מידי
דהוה אשלשה רועי בקר ורבנן אחושבנייהו סמיך
הדר אמר לא דמי התם הדור אימנו רבנן ועברוה
להההוא שתא הכא קשר רשעים הוא וקשר רשעים
אינו מן המנין א"ר יוחנן דא עקא כי אתו לקמיה

נחשדו כהנים להזהות שביעית לקר זמן הביעור דמורו נה
היתרא מסוס לחיסתרו תרומה וקדשי קדשים לגבייהו ושביעית
כמי קדושת קרן היא: אמרו רבי קייא בר זרכוקי ור"ש עליה
דרים לקים: טרודא הוא דין קבטרין הוא זה ומטריק בדבריו:
כי מטו התם לעליה שמעתין נה שכה כלאמריכן בפרק קמא:
החשודין על השביעית שבעתו סבגוריס לרשעים: שלשה
רועי בקר בפרק כיצד נגול (קלאר לעברוה רבנן לבתא ב"פ
שלשה רועי בקר ובתר הכי קלאר לרבנן לאו קרועי בקר סמכו
אלא לקושבנייהו): קשר רשעים הוא והאיך אנו סומכין על
מכין זה לעשות כדבריהם ואפי' (אי עבוד) [אם הן עושין
עיבור] כדין וכדת אין השכה מתעברת על ידיהם דבעינן דית
דין (כאמכים) [כיאכין] ואלו אינן (כאמכים) [מכין]: דא

דר' יוחנן אמרו ליה קרי לן רועי בקר (ולא מחית)
ולא א"ל מר ולא מידי אמר להו ואי קרי לכו
רועי צאן מאי אמרי ליה:

מאי קשר רשעים שבנא הוה דריש בחליסר מ
רבוותא חוקיה הוה דריש בחד סר רבוותא סס
כי אתא סנחריב וצר עלה דירושלים כתב שבנא
פתקא שדא בגירא שבנא וסייעתו השלימו חוקיה
וסייעתו לא השלימו שנ' *כי הנה הרשעים ידרכון תלים יא
קשת כוננו חצם על יתר הוה קא מסתפי חוקיה
אמ' דלמא חס ושלום נטייה דעתיה דקב"ה בתר
רובא כיון דרובא ממסרי אינהו נמי ממסרי בא
נביא ואמר לו *לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר ישעיה ח
העם הזה קשר כלומ' קשר רשעים הוא וקשר
רשעים אינו מן המנין הלך לחצוב לו קבר בקברי
בית דוד בא נביא ואמר לו *מה לך פה ומי לך פה כי סס כב
חצבת לך פה קבר הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר אמר
רב טלטולא דגברא קשה מדאתתא *ועטך עטה א"ר סס
יוסי בר' חנינא מלמד שפרחה בו צרעת בחיב הכא
ועטך עטה וכתיב התם *ועל שפם יעטה ויקרא יג

שבנא ממונה על ביתו של חזקיהו מלך יהודה: השלימו לעונך:
ידרכון קשת כוננו חצם וגו' על סס שעל ידי הזן הוא
מנקם להמית את אדוניו בלשון הרע הכתוב סס: לא תאמרון
קל תקשור בעתך חזקיהו שיהא מכיכו של שבנא מכין ליקשר רוב:
בקברי בית דוד שהיה מתגאה למרוד במלכות וליקבר בפומו

ישעי' נב *צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים תנא
הוא בקש לעשות גדולה לעצמו וקלון לבית אדוניו
לפיכך נהפך כבודו לקלון כי הוה נפיק איהו אתא
סנ ע"ג גבריאל אחריה דשא באפיה משרייתיה *אמרו
ליה משרייתך היכא א"ל מרדו ואהדרו בי אמרו
ליה א"כ אחוכי קא מחייכא בן נקבוהו בעקביו
וחלאוהו בזנבי סוסיהם והיו מגררין אותו על הקוצים
ועל הברקנים. א"ר אליעזר [אלעזר] שבנא בעל
ישעי' נב הנאה היה כתיב הכא *לך בא אל הסוכן וכתיב
מ"מ ט התם *ותהי לו סוכנת:
מא *כי תשחות יהרסון צדיק מה פעל. רב יהודה
סנ ורב עינא חד אמר אלו חוקיה וסיעתו נהרסין
תהלי' יא צדיק מה פעל. וחד אמר אלו בית המקדש יהרס

נקטורת המלכים: צנוף יצנפך צנפה כדור [סנג] יסובבך
מילות כדור כסורה להגלותך אל ארץ רחבת ידים סיפיה דקרא
אמה תמות ושמה מרכבות כבודך קלון בית אדוניך: כי הוה
אזלא כפיק עם סייעתו לגלות מירושלים ולהגלים עם סנחריב
משרייתך היכא אכתבת לכו אזלא וסיעתו הגלימו: הדרו בי
חזרו ממה שהגטיקוני: בעל הנאה כמשמעו. וי"ו משכב זכור:

סוכנת מממתו וקברו ובוקע עליס יסכן נס:

כי השחות יהרסון וגו' נתריה לכי הנה הרשעים ילרכון קשת
כתיב: צדיק מה פעל הקב"ה מה זכר הוא מגלה ולקמן
מפרש מאי משמע דשחות לשון סיעת לדיק': אלו בהמ"ק יחרב

צדיק מה פעל. ועולא אמר אלו מחשבותיו של אותו רשע אינם נהרסות צדיק מה פעל. בשלמא למ"ד אלו מחשבותיו של אותו רשע היינו דכתיב כי השחות יהרסון (כמשמעו שנ' *וישם דוד את הדברים האלה אל לבו) ולמ"ד בהמ"ק נמי דתנן אבן היתה שם מימות נביאים הראשונים ושחיה היתה נקראת אלא למ"ד חוקיה וסיעתו היכא אשכחן צדיקי דאיקרו שחות דכתיב *כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל ואבע"א מהכא *הפליא עצה הגדיל תושיה א"ר חנין למה נקרא שמה חושיה מפני שמחשת כחו של אדם. דבר אחר חושיה שנחנה בחשאי מפני השטן. דבר אחר תושיה דברים של תורה שהעולם משותת עליהם:

מייני בגמ' ועי' רש"י ע"ז כא

סס נ

ישעי' כח

על ידי סכויין נעלמו של שכל: צדיק מה פעל היה בפלאותיו של הקב"ה: אלו מחשבות של שכל הרשע לין כהרסות והכי משמע קרא כי השחות יהרסון מחשבותיו של אותו הרשע הכתוב למעלה כי הנה הרשעים ידרכון קשת ולשון שחות שחשבות שהוא משית בקירות לנו יהרסון רשויות הן ליהרס שלא לא כן לדיק מה פעל מה פעלו של חזקיהו והיכן שכרו. כי השחות לי' ולא שת לנו גם לוחת: אבן היתה שם תקת הלרון: ושחיה היתה נקראת שמכה משת העולם שכל' דבר ויקרא לרן ולמר מליון מכלל יופי וגו' נמס' יומא עולם מליון כנרא: חושיה על שם שהעולם משותת על התורה ולומדיה נקראת תושיה: מפני השטן שהיה מקטרג ולמר תסתפק בעליונים ולא ימסרו הלוקות ניד משה: דברים של תורה לידור וקריאה בעלמא וכל

מב אמר עולא מחשבה מועלת אפי' לדברי תורה
סס שנא' *מפר מחשבות ערומים ולא תעשנה
פיוב ה ידיהם תושיה אמר רבה אם עסוקים לשמה אינה
מצלי יט מועלת שנא' *רבות מחשבות בלב איש ועצת ה'
היא תקום עצה שיש בה דבר ה' היא תקום לעולם:
מג *לא יומתו אבות על בנים מה ת"ל אם למד
כז שלא יומתו אבות בעון בנים ובנים בעון אבות
ע"נ הרי כבר נאמר *איש בחטאו יומתו אלא לא יומתו
דנדי' כד אבות על בנים על עדות בנים ובנים לא יומתו
סס על אבות בעדות אבות ובנים בעון אבות לא והכתי'
שמות לד *פוקד עון אבות על בנים התם כשאוחזין מעשה
ויקרא כו אבותיה' בידיה' כדתני' *ואף בעונות אבותם אתם
ימקו כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם אתה

דבור לין בו גזירה משם כתובו הזה ומעמ"כ עולם משמת
עליהם וכוטריקון הוא תו תובו זיה משמת:

מחשבה לשון הלב על מזוכותיו של אדם: מועלת מהכי לזכי
משכו תלמודו: מפר מחשבות ערומים כותן להם
מזוכות ומבטל מקבלות שלא היו מכיקים לותן לעשות
תוביה. לשון אחר מקבלה שאדם מקבל כך וכך לעשה כך וכך
תעלה בידי מועלת להשבית הדבר ועוקר שאין מקבלתו מתקיים
אפילו לדברי תורה כגון האומר עד יום פלוני אסייס כך וכך
מסכתות בגדאסא: מפר מחשבות ערומים שאין מקבלתו עולה
בידו ואפילו לתוביה:

כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם וכפרעין מהם עונותם

אומר כשאוחזין או אינו אלא כשאין אוחזין כשהוא
אומר *איש בחטאו יומתו הרי כשאוחזין מעשה דניי' כד
אבותיהם בידיהם וכשאין אוחזין לא והכתיב
*וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכולם ויקיש כו
ע[illegible]בים זה לזה התם שהיה בידם למחות ולא מיחו:
מאיימין על העדים. היכי אמרינן להו אמר רב מד
יהודה הכי אמרינן להו *נשיאים ורוח כט
וגשם אין איש מתהלל במתת שקר אמר (*ליה) מזלי כה
רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואבבא ע' קדושין
דאומנא לא חליף אלא אמר רבא אמרינן דף עב
להו *מפץ וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו סס
עד שקר אמר (לי') רב אשי יכלי למימר
שב שני הוה מותנא ואינשי בלא שני לא שכיב
אלא אמר רב אשי אמר לי נתן בר מר ווטרא
אמרי להו סהדי שקרי אאוגרייהו זילי דכתיב

ועון לאותיהם: איש באחיו לים נאגיל לקיו:
היכי אמרינן להו לעדים כאמליימין עליהם: נשיאים ורוח
וגשם וגו' נאגיל מתהלל נאקר להייכו מעדי שקר גאמים
נעלריס ולפילו כאהאמים מתקאריס נעדים ורוק להוריל גאמים
לין הגאס נא: אמר רבא מה לילפת להו מס לא ירדו גאמים
לאמרי נלנאס מאל הדיוט: שב שני הוה כפנא ואבבא דאומנא
לא חליף על פתק מי שיודע לומכות ונעל מלאכה לא עבר
הרעב: מפץ וחרב וגו' איש עונה וגו' נעון עדות שקר נבר
נא ויתיירלו שלא ימותו: אאוגרייהו זילי האוכרים לותם

ט"ס כ"ה *והושיבו שנים אנשים בני בליעל נגדו ויעידוהו
לאמר ברכת אלהים ומלך:

מה א"ר שמואל בר נחמן א"ר יונתן מניין שאין טוענין
שם למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה
טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה
לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי הוה
ליה למימר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי
שומעין דברי הרב שומעין. אמר חזקיה מנין שכל
ויקרא יט המוסיף גורע שנא' *כי אמר אלהים לא תאכלו
ממנו ולא תגעו בו רב משרשיא אמר מהכא
שמות כה *אמתים וחצי ארכו רב אשי אמר *עשתי עשרה
שם כו יריעות:

מזולזלי בעיניהם: והושיבו שני' אנשים בני בליעל גדי כנות
היזרעאלי כתיב שיועצי המלך היו יועצין לשוכרן והיו קורין
לותם בני בליעל:

[שאין טוענין למסית המסית קבירו לעבוד ע"ז אין טוענין
לותו ד"ל בשבילו טענות זכות אלא ח"כ טוען הוא]:
לפי שלא טען הכתוב לא טען הקב"ה בשבילו: ולא חגעו בו
והקב"ה לא הזהירם על הנגיעה והתוספת גרען שדקף הכתוב
את קוה על האילן עד שנגעה בו אמר לה רבי שאין מיתה על
הנגיעה אף על אכילה לא תמותו: אמתים דל אל"ף מהכא
קרי בה מאתים הוי שתי מאות אמה כל אותיו' שבתורה
(הבקשתה) [הברתה] כתיבתה כמו ועשית ואמרת כאלו כתיב
ה' וכן אתם קשר כמו אותם אלא: עשתי עשרה דל ע"ן
מהכא הוו להו שתי עשרה:

הרי שהיה מצטער על מעות (מעשר שני) שהניח ל
לו אביו ובא בעל החלום ואמר ליה כך וכך הם
במקום פלוני הן של מעשר שני הן וה היה מעשה
ואמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין:
תניא ר' נחמיה אומר כך היה מנהגן של נקיי סס
הדעת בירושלים מכניסין לבעלי דינין
ושומעין דבריהם ומכניסין העדים ושומעין דבריהם
ומוציאין אותם לחוץ ונושאים ונותנין בדבר:
רבי שמעון בן אליקים הוה משתקיד עליה דר' סס ע"ב
יוסי בר' חנינא למסמכיה ולא קמסתייעא
מילתא יומא חד הוה יתיב קמיה דר' יוחנן אמר להו
מי איכא דידע הלכה כר' יהושע בן קרחה או לא
א"ל ר"ש בן אליקים דין ידע א"ל לימא איזי א"ל
ליסמכיה מר ברישא סמכיה א"ל בני אמור לי
כיצד שמעת א"ל כך שמעתי שמודה ר' יהושע
בן קרחה לר' נתן אמר לוה הוצרכתי השתא ומה
עיקר האיה בהדי הדדי א"ר יהושע בן קרחה לא
בעינן הגדה מבעיא א"ל הואיל ועלית לא תרד

שהניח לו אביו ולא אמר לו היכן הס: בעל החלומות סר
המרמה הקלומות בלילה: כך וכך הם מגיד לו כמה ים:
ולא מורידין ויכול להולימן במקומן:
משתקיד מלפה ומקזר ומוקד לסמכו: דין ידע זה יודע ור' יוסי
בר' קסיסא היה: שמודה ר' יהושע לר' נתן דכי
סיכי לא נעי ר' יהושע רליה כי הדדי הגדה כמי כי הדדי לא נעי: יג' בגמ'

א"ר וירא ש"מ גברא רבה כיון (דסמיך) [דאסתמיך] סמיך:

לא ת"ר מנין לכשיצא שלא יאמר אני מוכה וחבירי מחיובין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי

ויקרא יט ת"ל *לא תלך רכיל בעמך ואומר *הולך רכיל מגלה סוד:

משלי יא

מו ההוא תלמידא (דאפיק) [דנפיק עלי' קלא דגלי]

סס מלתא דאיתמר בי מדרשא דר' אמי בתר עשרין ותרתין שנין ואפקיה ר' אמי מבי מדרשא ואכריז עליה דין גלי רזיא הוא:

סס ע"ב שלחו ליה למר עוקבא לדויו ליה כבר בתיה

בתר כ"ב שנין דאיתמר בי מדרשא אפקיה ההוא תלמידא ודנר לגון הרע היה:

מר עוקבא אב בית דין הוה במסכת שבת בעמה נהמה: לדויו ליה כבר בתיה כמשה שהוא בן בתיה למי שמקרין עור פניו כמרע"ה שגילתו בתיה את פרעה ל"א כבר בתיה כמשה שהוא בן בית דכתיב בכל ביתי נאמן הוא לדויו ליה על שם שהיה מכס וכתיב מכמת חדש תאיר פניו ומלאתי בספר לגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה (וכתן) [שכתן] עיניו בחשה אחת ועלה לבו טינא וכפל בחולי ואמרו חיש היתה לימים הוברכה ללות ממנו ומתוך דוחקה כתרגית לו וכבש ילדו ופטרה לשלום וכתרפא וכשהיה יולא לשוק היה בר דולק נראתו מן השמים ועל שם כך קרו ליה ר' כתן לוליתא בשם' שבת הכא במי להכי כתבו ליה הכי על שם האור שהיה זורק עליו:

שלם עוקבן הבבלי קבל קדמנא ירמיה אחי
העביר עלי את הדרך ואמרו לו השיאוהו
ויראה פנינו בטבריא: [הא גופיה קשיא אמרת
אמרו לו אלמא דיינוה אתון השיאוהו ויראה פנינו
בטבריא אלמא שדרוהו הכא אלא ה"ק אמרו ליה
דיינו אתון אי ציית ציית ואי לא השיאוהו ויראה
פנינו בטבריא]:

אחד דיני ממונות

פרק רביעי

לב [משנה] אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות
בדרישה ובחקירה וכו': גמ' דיני ממונות
מי בעינן דרישה וחקירה וכו' א"ר חנינא דבר
תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה
ובחקירה שנ' *משפט אחד יהיה לכם ומה טעם ויקרא כד
אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי
שלא תנעול דלת בפני לוין וכו' *רבא אמר מתניתין סנ ע"ב

עוקבן הבבלי קבל קדמנא נעק לפניכו: ירמיה אחי העביר
עלי את הדרך לינד ממכי דרך נכי לדם שכירסו כך שמעתי
וי"ח העביר עלי לת הדרך לח כהג עמי כשורה ועל עסקי ממון
היה לועק: אמרו לו לירמיה להתפיים עמו: השיאוהו ויראה
פנינו בטבריה הכריקוהו והזקיקוהו לנח כחן לדון עמו:
[א"ר חנינא וכו' ומתניתין דלוריית קמי תקנתא ובריתא
דרבנן בתר תקנתא: רבא אמר תרוייהו בתר תקנתא

דהכא בדיני קנסות ואידך בהודאות והלואות רב
פפא אמר אידי ואידי בהודאה והלואה כאן בדין
מרומה כאן בדין שאינו מרומה כדריש לקיש
ויקרא יט דריש לקיש] רמי כתיב *בצדק תשפוט עמיתך
דניאל יז וכתיב *צדק צדק תרדוף הא כיצד כאן בדין
מרומה כאן בדין שאין מרומה רב אשי אמר מתני'
(כדרשינן) [כדרשנין] קראי אחד לדין ואחד לפשרה
כדתניא צדק צדק תרדוף אחד לדין ואחד לפשרה
כיצד שתי ספינות עוברות בנהר ופגעו זה בזה אם
עוברות שתיהן שתיהן טובעות בזה אחר זה שתיהן
עוברות וכן שני גמלי' שהיו עולין במעלות בית חורון

דרכן ומתניתין דיני קנסות דליכא למיקם לכעילת דלת אגל
בהודאות והלואות דליכא למיקם לכעילת דלת בהודאות והלואות
בדיני ממונות וזה נח לידון בעדי הודאה שהודה לו בפניהם או
בעדי הלואה שהלווהו בפניהם דליכא למיקם לכעילת דלת]:
מרומה שנ"ל מבירין בתורא זה שהוא רמאי או מניחים טענת
רמאי בדבריו: בצדק תשפוט ולא כתיב בלבד לבך להזהיר בית
דין לבקבק בו כל כך לדרוש ולבקור: מתניתא שפיר דיתרלו
בקל מהכי שיכויי לי כר' דכיכא לי כרבא לי כרב פפא אגל קראי
דרמי להו ר"ל לא קשו דלבך לבך לאו לדריסה ובקירה אתו אלא
לבך דין שלך ולבך פשרה שלך לפי רחות עיניך ולא תרדוף את
הלקח יותר מקדירו: שתיהן טובעות שתדבוק זו את זו: ואם
בזה אחר זה שהלך אחת אל הינשה עד שתעבור קדרתה ואח"כ
תעבור היא: מעלות בית חורון מקום הר ומין דרך לבטות ימין

ופגעו זה בזה אם עלו שניהם שניהם נופלים בזה
אחר זה שניהם עולים הא כיצד טעונה ושאינה
טעונה תדחה שאינה טעונה מפני טעונה קרובה
ושאינ' קרובה תדחה קרובה מפני שאינה קרובה
היו שתיהן קרובות שתיהן רחוקות הטל פשרה
ביניהן ומעלות שכר זו לזו:

ת"ר *צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד יפה אחר מו
ר' אליעזר ללוד אחר ר' יוחנן בן זכאי לברור סס
חיל. תנא קול ריחים בבורני שבוע הבן שבוע דניס ,
הבן שם. אור הנר בברור חיל משתה שם
משתה שם. ת"ר צדק צדק תרדוף הלך אחר
חכמים לישיבה אחר ר' אליעזר ללוד. אחר ר'

ומקל וכריך החקד לכטות לחקוריו עד שמולח מקוס לכטות:
אם עולות שניהם כגון זה עולה מלד זה וזה עולה מלד זה
ופוגעות בראש קורו של הר והבקעה עמוקה מימין ומשמל:
קרובה לעיר: ומעלות שכר לחקת ותדקה:
קול ריחים שכשמעין: בבורני מקוס: שבוע הבן שבוע הבן סי'
הוא שים סס ברית מילה כמכריז ואומר שבוע הבן כאן
והריחס סימן לשמיקת סממכין למכת התיכוק ושעת גזרת המלכות
היה שגזרו שלא למול והיו ירחים להוליח קול וקבעו סימן זה:
אור הנר בברור חיל ביום לו כרות כרחין הרבה בלילה סי'
הוא כמי שלועק משתה סס מצתה סס ברית מילה קרי שבוע הבן
על סס שהוא לסוף שבוע: אחר חכמים לישיבה בית הוועד
שסס בתי דינין קבוע כגון חקר ר' אליעזר ללוד וכן כולס כל

יוחנן בן זכאי לברור חיל. אחר ר' יהושע לפקיעין אחר רבן גמליאל ליבנה אחר ר' עקיבא לבני ברק אחר ר' מתיא לרומי אחר ר' חנינא בן תרדיון לסיכני אחר ר' יוסי לציפורי אחר ר' יהודה בן בתירה לנציבין אחר [ר' חנינא בן אחי] רבי יהושע לגולה אחר ר' לבית שערים אחר חכמים ללשכת הגזית:

במשנה לימת שדיני ממונות מחזירין וסומרין את הדין לאחר שגמרוהו וידעו שטעו מחזירין את הדבר בין לזכות בין לחובה ופריך הגמרא:

לג [ורמינהו דן את הדין וזכה את החייב וחייב את הזכאי וכו'] מה שעשה עשוי וישלם מביתו אמר רב יוסף לא קשיא כאן במומחה וכו' [רב ששת אמר כאן שטעה בדבר משנה כאן שטעה בשיקול הדעת וכו'] איתיביה רב המנונא לרב ששת מעשה בפרה של בית מנחם שניטלה האם שלה והאכילה ר' טרפון לכלבים ובא מעשה לפני חכמים ביבנה והתירוה שאמר תודוס הרופא

לאחד למקומו: לגולה לפומבדיתא כדתנן בר"ה עד שתולה כל הגול' לפניו כמדורת אם ואמריכן מאי גולה אמר אביי פומבדיתא שעיקר ישיבת בבל שם היתה: אחר חכמים סנהדרי גדולה: [טועה בדבר משנה שטעותו מבוי בדבר המשנה אין דיכו דין לגמרי ויקוזר]: לרב ששת דאמר טעה בדבר משנה קוזר: האם שלה בית הדיון וכקרלת טרפקת ובלפוקית ובלע"ז

אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריא של מצרים
אלא אם כן חותכין האם שלה כדי שלא תלד א"ר
טרפון הלכה חמורך טרפון א"ל ר' עקיבא פטור
אתה שכל המומחה לרבים פטור מלשלם [ואם
איתא לימא ליה טועה בדבר משנה אתה וטועה
בדבר משנה חוור חדא ועוד קאמר חדא דטועה
בדבר משנה אתה וטועה בדבר משנה חוור ועוד
אי נמי בשיקול הדעת טעית מומחה לרבים אתה
וכל המומחה לרבים פטור מלשלם]:

פיסקא דיני נפשות [מחוירין לזכות ואין מחוירין סס ע"ב
לחובה]. ת"ר מנין ליוצא מבית דין חייב
ואמ' אחד יש לי ללמד עליו זכות [מנין] שמחוירין
אותו ת"ל *נקי אל תהרוג ומנין ליוצא מבית דין סמות כג
וכאי ואמר אחד יש לי ללמוד עליו חובה מנין
שאין מחוירין אותו ת"ל *צדיק אל תהרוג אמר סס

מלריל"ו: אין פרה וחזירה יוצאה וכו' לפי שטועות הן ואין
רולין שיהיו מלויות בתקומות לקרות וקל קזיכל דמתקיימות:
הלכה חמורך טרפון כלו' כריך לכי למכור לת קמורי להקזיר
פרה לבעליהן: [טועה בדבר משנה אתה סתם משכה היל
נאלו טרפות (דף כד) כיטלה האם שלה כשירה: וטועה בדבר
משנה חוור ולקמן פריך הכל מאי קזרה לילל הא האכילה
לכלבים]:

נקי משמע מן המטל ואע"פ שנתחייב בבית דין: צדיק משמע
שכלטדק בדין ואע"פ שלילו נקי:

דנזי' יג רב שימי בר אשי וחילופא למסית דכתיב *לא
סס תחמול ולא תכסה עליו. רב כהנא מתני *מכי
[הרג] תהרגנו:

סס ואין מחזירין לחובה וכו' [א"ר חייא בר אבא א"ר
יוחנן והוא שטעה בדבר שאין הצדוקין מודין
בו אבל טעה בדבר שהצדוקין מודין בו זיל קרי
בי רב הוא] בעא מיניה ר' חייא בר אבא מר'
יוחנן טעה בנואף ונואפת מהו א"ל אדמוקדך יקיד
זיל קוץ קרך וצלי:

מח *אחת דבר אלהים שתים זו (שמענו) [שמעתי]
לך וגו' מקרא א' יוצא לכמה טעמים ואין טעם

תלי' סנ [דבר שאין הצדוקין מודין בו אלין טעותו מפורש בתורה
נהדיק אלא נמצכה לו בדברי המורקי': זיל קרי בי
רב הוא תיבוקות של בית רבן יודעין שאינו כלום והדר: טעה
בנואף ונואפת זיכה מהן מי תמרינן מהדרינן ליה לקונה
דנשלמת ברולק ליכא למטעי במילי טובא אלא מפרשי נהדיק
כגון נאומר אלין שהרגו נה לא היה נה כדי מיתה לו נמותרה
מפי ההרוג ולא מפי עדים לו נאומר הוא היה רודפיכו ויכול
להציל נאחד מאנשיו ולא הציל אלא הרגו אחל נכוא וכואפת
ליכא טעותא לזכותא]: עד דמוקדך יקיד קוץ קרך וצלי נעוד
שהאש דולקת קלוץ דילועין שלך וכלה לותן כלו' נעוד שאתה
עסוק נשמעתא תן לב להבין ולהוסיף לקח הרי שמעת ממכי
[טעה בדבר שהלוקין מודין בו קוזב והאי דבר שהלוקין מודין
בו הוא]:

ע' נגמ' טעם אחד משני מקראות מפרש לקמן:

אח' יוצא (משתי) [מכמה] מקראות דבי ר' ישמעאל
תנא *וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש זה מתחלק ירמי' כג
לכמה נצוצות אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים:
*קח את כל ראשי העם והוקע אותם אם העם מט
חטאו ראשי העם מה חטאו אמר רב יהודה לה
אמר רב א"ל הקב"ה למשה חלק עליה בתי דינין מדני כה
מ"ט אילימא משום שאין דנין שנים ביום אחד
האמ' רב חסדא לא שנו אלא בשתי מיתות אבל
במיתה אחת דנין אלא כדי שישוב חרון אף
מישראל:
דיני ממונות גומרין בו ביום [בין לזכות בין לחובה סה
דיני *נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום
שלאחריו לחובה] מה"מ א"ר חנינא דאמר קרא
*מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחי' ורבא ישעיה א

חלק עליהם בתי דינין וה"ק קרח קץ לת כל רחצי העם
וקלוק לותם לבתי דיכין הרבה וידוכו לת עוברי עבירה
והוקע לותם לת המתקייבים מפכי שכלמדו לבעל פעור ועובד
ע"ז בסקילי' וכל הכסקלין כיתלין כלחמרי' בלי' מיתות: אין ב"ד
לקד דן שכיס ביום לקד: אלא בשתי מיתות הוא דלין דכין
לפי שלין זו דומה לזו לריך למלוא טעם לדבריהם כלן וכלן ולתי
לקלקולי שמא לא יקפצו ככל הלורך: אבל במיתה אחת
ובעבירה לקת דכין: אלא כדמוכח קרא וישוב קרון לף וגו'
כשהקב"ה רולה שכולם עסוקים בדבר ומקכלים לכבודו:
צדק ילין בה רגילים היו מתקלה להלין לת הדין כדי לגלקו

ישעיה ו אמר מהכא *אשרו חמוץ אשרי דיין שמחמץ את
דינו ואידך אשרו חמוץ ולא חומץ:
ג א"ר (אליעזר) [אלעזר א"ר יצחק] כל העניין
סס שמלינין בה צדקה כאילו שופך דמים שנ'
סס *צדק ילין בה ועתה מרצחים והני מילי בריפתא
ובתמרי אבל זוזי וחיטי ושערי ליתי לן בה:
לו אמר רבה בריה דרבא ואיתימא ר' הלל בריה
דר' וולם מימות משה ועד רבי לא מצינו
תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה יהושע

ועתה כשאין עומין כן הרי הן כמרקדים: שמחמץ את
דינו שמשהה קולו ומליבו כדי להוליאו לאמתו: ואידך מיבעי
ליה להך דרשת דאמר נב"ק מכין שכוקקין לתובע תקלה כגון
התובע את חבירו לדין שהלוהו ואין מעלס וזה טוענו מזכון
היה לי בידך וכתקלקלה או אבדה כוקקין בית דין תקלה לתביעת
התובע עד שיהא ממוכו בידו ואמר כך כוקקין לדין המזכון:
אשרו חמוץ הקזיקו את הכגזל ולא את הגוזל:
כל חעניות כו' רגילים היו לקלק בלילי תעניות והיו
עיני עכיים כשולות לכך ואם יליכוהו כמלאו עכיים רעבים
שכשעכו על כך: והני מילי במקום שרגילין לקלק ריפתא ותמרי
דבר מוכן למכילה: אבל זוזי או חיטי או שערי לא כשעכו
העכיים עליהם קולו הלילה ולית לן בה עד למקר:
במקום אחד תורתן וגדולתן של ישראל בחלם אחד שאין כמותו
בכל ישראל בתורה ובגדולה כגון משה שהיה גדול על כל
ישראל במלכו' ובתורה וכן רבי בכשיקות ובתורה:

הוה אלעור והא הוה פנחס הוו זקנים והא הוה שאול הוה שמואל והא נח נפשיה כולהו שניה קאמרינן והא הוה דוד הוה עירא היאירי והא נח נפשיה כולהו שניה קאמרינן והא הוה שלמה הוה שמעי בן גרא והא קטליה כולהו שניה קאמרינן והא הוה חזקיה הוה שבנא והא איקטיל כולהו שניה קאמרינן והא הוה עורא הוה נחמיה בן חכליה אמר רב אדא בר אהבה אף אני אומר מימות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה הונא בר נתן מיכף הוה כויף ליה לרב אשי:

[פיסקא] דיני נפשות מתחילין מן הצד. מנה"מ מס א"ר אחא בר פפא אמ' קרא *לא תענה על ריב לא תענה על רב רבה בר בר חנה אמר שמות כג

הוה אלעזר קניריו נתור' ולא הוי נמקוס לקד: והא הוה פנחס מזמתו יהוצע ולאלעזר: הוו זקנים כגון עתניאל ולכלן ונועז: עירא היאירי נמ"ק לאמריכן להוה מתכי להו לרכבן על גבי כריס וכסתות ודוד היה מכהיגו עליו לראש דכתיב עירא היאירי היה כהן לדוד: שמעי גדול היה כלאזכרן סירד לקרחת דוד הירדן נאלף לים: שבנא שהיה ישיבתו גדולה מאל חזקיהו כלאמרינן נפרק (דיני ממונות הזכי) [זה בורר מאמר מ']:

לא תענה על רב כתיב נלא יו"ד ומצמע לא תקלוק על מופלא של בית דין הילכך לא מתקלכן מיכיה דילמא קזי ליה קונה ולא פלגיכן עילויה ומתקילין מן הלד (שלא ישמע) ["שישמע] עיין מהרש"א על מסכתות

ש"מ ר' יוחנן מהכא *ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש חרבו ויחגרו איש חרבו ויחגור גם דוד את חרבו:
שם ע"ג [פיסקא] ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות. מ"ט דתני רב יוסף כשם שב"ד מנוקין בצדק כך מנוקין מכל מום אמר אמימר מאי
ש"ה ד קרא *כולך יפה רעיתי ומום אין בך ודלמ' מום
מדבר ימ ממש א"ר אחא בר יעקב אמר קרא *והתיצבו שם עמך עמך ברומין לך ודילמא התם משום שכינה אלא אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא
שמות ימ *ונשאו אתך אתך בדומין לך ליהוי:
נא *שררך אגן הסהר אל יחסר המוג וגו' שררך
לז זו סנהדרין למה נקרא שמה שררך
ש"ה ו שהיא יושבת בטיבורו של עולם. אגן שהיא מגינה על כל העולם כלו. הסהר שהוא דומה לסהר. אל יחסר המוג שאם הוצרך א' מהם לצאת רואים

לקל דברי לחד מן המזכים ויסכים עמו: ויחגור גם דוד את חרבו בלחרוכה כמכו עליו לדוכו מצוס מורד במלכות:
[מכל מום פגס מצפקה: משום שכינה הכך דניתי מצה הוא דנעיכן מיוקסין ציהו רלויין צתצרה צכיכה עליהן: שכינה דכתיב והלכתי מן הרוק]: ונשאו אתך בסנהדרין צקלק לו יתרו לצפוט לת העס דלין כלן מצוס צכיכה (כתיב) [דכתיב] והקל מעליך וכצלו לתך ולא מוכצלו לתך נמצל העס יליף דההוא לצ' זקנים צהלכו עמו לאהל מועד כתיב ומצוס צכיכה: סהר עגול הוא: בטיבורו של עולם צנהמ"ק בלמלעו של עולם: דומה לסהר בעגולה: אל יחסר המוג אל יפסיו

אם יש כ"ג כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא. *בטנך ערימת חטים מה ערימת חטים ז"ס ו הכל נהנין ממנה אף סנהדרין הכל נהנין מטעמיהן. סוגה בשושנים שאפילו בסוגה של שושנים לא יפרצו בהם פרצות והיינו דא"ל ההוא מינא לרב כהנא אמריתו נדה שרי ליחודי בהדי גבר' אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת א"ל התורה העידה עלינו סוגה בשושנים שאפילו סוגה בשושנים לא יפרצו בהן פרצות ריש לקיש אמר מהכא *כפלח ז"ס הרמון רקתך אפי' ריקנין שבך מלאים מצות כרמון ר' וירא אמר מהכא *וירח את ריח בגדיו ילפי' כו אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו (דאפי' בוגדי' שבהם מיכו נגמ' יש בהם ריח) הנהו בריוני דהוין בשבבותיה דר' וירא דהוה מקרב להו כי היכי דניהדרו בתשובה והוו קפדי רבנן כי נח נפשיה דר' וירא אמרו עד האידנא הוה קטינא חריך שקי דהוה בעי עלן

מקלק הסליקי שהוא כדי הרקוי למזוג. מזג ג' קלקי מים וקפד יין: עשרים ושלשה שלים של שנעים: לצאת לעסקיו חוץ לעכה: סייג הוא גדר: סוגה בשושנים גדורה שוסכים כלומר נחזהרה קלה ונהנדלה מועטת הס כפרשין מן העבירה וחין לריך גדר חנכים להפסיקן שאפי' חין רקוקים מן העבירה חלח גדר שוכים מפסיק ניניהם לא ימרנו נה פרלות הגדר: מהבהבת לוקזת ודולקת כמו שקיפלה ולא הנהנה ונלע"ז פלמי"ל: בריוני פרולים לשון נוכים: ר' וירא גולא הוה ונקרטו

רחמי השתא מאן בעי עלן רחמי הרהרו בלביהו ועבדו תשובה:

נב משנה כיצד מאיימין את העדים על עדי נפשו׳ סה היו מכניסים אותם ומאיימין עליהם שמא תאמרו מאומד ומשמועה עד מפי עד ומפי אדם נאמן שמא אי אתם יודעים שסופנו לבדוק אתכם בדרישה ובחקירה. הוו יודעין שלא כדיני ממונו׳ דיני נפשות דיני ממונות אדם נותן ממון ומתכפר לו דיני נפשות דמו ודם זרעותיו תלויין בו עד סוף העולם שכן מצינו בקין שהרג את אחיו שנאמר *קול דמי אחיך צועקים אינו אומר דם אחיך אלא דמי אחיך דמו ודם זרעותיו. ד״א דמי אחיך שחיה דמו מושלך על העצי׳ ועל האבנים. לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו קיים עולם מלא ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול

סה עיין ע״י מעשה דבדיק כפשיה בתורת שגירת נהשוכר את הפועלים וקרי ליה קטיכת קריך שקי:

מאיימין שלא יעידו עדות שקר: מאומד נגמ׳ מפרש: דיני ממונות אם העיד שקר כותן ממון לזה שכפסד על ידו ומקזירו לו ומתכפר: לפיכך נברא אדם יחידי כל זה לומרים להם לפיכך נברת אדם יחידי להרחותך שמאדם אחד נברת

מאביך ושלא יהיו המינים אומרי' הרבה רשויות בשמים ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד כולן דומין זה לזה ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחבירו לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם. ושמא תאמרו *מה לנו ולצרה זו והלא כבר נאמר *והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד וגו'. ושמא תאמרו מה לנו לחוב בדמו של זה והלא כבר נאמר *באבוד רשעים רנה: גמ' ת"ר כיצד מאומד אומר להם שמא כך ראיתם

סס ע"ב
ויקרא ה
משלי יא

מלוקו של עולם: הרבה רשויות בשמים וכל לקד נרק לת עלו: ולהגיד גדולתו ועוד לכך נברק יקידי להרקות לדורות הנחים גדולתו של הקב"ה שבקותם הרקטון כל הדורות טנועות שלק היה תקלה חלק קותם לקד: חותם הייכו לותו נרהל שהלורה קקוקה נו: טובע כמה מטבעות בחותם אחד כל (המעות) [המטבעות] שלדם טודע ע"י נרהל לקת כולן דומין: בשבילי נברא העולם כלו' קשוב לכי כעולם מלק לל לטרק לת עלמי מן העולם נעניכה לקת וימשך הימכה: מה לנו ולצרה הזאת להכעים רקשיכו נלרה הזקת לפילו על הלמת: הלא כבר נאמר והוא עד עליכם (הטיל) [מוטל] קודה וכשיקות עון לם לק תעידו מה שרקיתם: ושמא תאמרו מה לנו לחוב להיות מתקיניס נדמו של זה כוק לכו לעמוד נמס לק יגיד: הלא כבר נאמר באבוד רשעים רנה לם רשע

הוק לין כמן עוכם:

שרץ אחר חבירו לחורבה ורצתם אחריו ומצאתם
סייף בידו ודמו מטפטף והרוג מפרפר אם כך
ראיתם לא ראיתם כלום:

נג תניא אמר שמעון בן שטח אראה בנחמה אם
סס לא ראיתי אחד שרץ אחר חברו לחורבה
ורצתי אחריו וראיתי סייף בידו ודמו מטפטף
והרוג מפרפר ואמרתי לו רשע מי הרג לזה או
אני או אתה אבל מה אעשה שאין דמך מסור
דניים יו בידי שהרי אמרה תורה *על פי שנים עדים יומת
המת היודע מחשבות יפרע מאותו האיש שהרג
את חבירו אמרו לא זזו משם עד שבא נחש
פ' מלו והכישו ומת. והאי בר נחש הוא והאמר רב יוסף
נערות וכן תני רבי חזקיה מיום שחרב בהמ"ק אע"פ
ועי"ש נמחרש"ל שבטלה סנהדרין ד' מיתות לא בטלו לא
והא בטלו אלא דין ד' מיתות לא בטלו מי
שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו
מי שנתחייב שרפה או נופל בדליקה או נחש
מכישו. מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות
או לסטים באים עליו. מי שנתחייב חנק או טובע

או אני או אחה שמעון בן שטח קאמר ליה הכי: דין ד' מיתות
פורענות בידי שמים הלומה למיתה שהוא מקויב בה: נחש
מכישו דקלי ליה זיהרא חרש של כפא שורפו: נופל מן הגג
דומיא דסקילה כדתנן לקמן בית הסקילה היתה גבוה שתי קומות
וקומה שלו הרי כאן שלש: ליסטין באין עליו שדרכן להרוג נפשות.

בנהר או מת בסרונכי. אמרי ההוא חטא אחריתי
הוה ביה דאמר מר מי שנתחייב שתי מיתות
ב"ד נידון בחמורה:

[פיסקא הוו יודעין וכו']. אמר רב יהודה בריה נד
דר' חייא מלמד שעשה קין בהבל אחיו סס
חבורות חבורות פציעות פציעות שלא היה יודע
מהיכן נשמה יוצאת עד שהגיע לצוארו. ואמר
רב יהודה בריה דר' חייא מיום שפתחה הארץ
את פיה וקבלתו לדמו של הבל שוב לא פתחה
שנא' *מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ישעי' כד
מכנף הארץ ולא מפי הארץ איתביה חוקיה אחיו
*ותפתח הארץ את פיה א"ל לרעה פתחה לטובה מדבר טז
לא פתחה ואמר רב יהודה בריה דר' חייא גלות
מכפרת מחצה עון מעיקר' כתיב *והיית נע ונד בראשית ד
ולבסוף כתיב וישב בארץ נוד:

אמר רב יהודה גלות מכפרת ג' דברים שנ' *(כה נה
אמר ה') היושב בעיר הואת ימות בחרב סס
ברעב ובדבר והיוצא (אל) [ונפל על] הכשדים ירמיה כא

וכן כתוב למלכו' שמתיזין ראשו: חטא אחריתי הוה ביה שהיה
מקויד שרפה שהיא קמורה לאלו רוכל נסייף הוא ומיתת סייף
קלה כדאמרי' בפ' ד' מיתות:

פצעים מכת קרב קרי פלעי': חבורות חבורות לכך נאמ' דמי:
בארץ נוד ולא כתיב נע שכיפר' לו גלותו דכתי' ויבא קין:
שלשה דברים קרב ורעב ודבר:

[הצרים עליכם יחיה] והיתה לו נפשו לשלל (וחי). ר' יוחנן אומר גלות מבפרת על הכל שנ'
ירמי' כב *כה אמר ה' כתבו את האיש הזה עריריי גבר לא יצלח בימיו כי לא יצלח מזרעו איש יושב על כסא דוד ומושל עוד ביהודה ובחר דגלה כתיב
ד"ה ג *ובני יכניה אסיר (בנו) שאלתיאל בנו. אסיר שעיברתו אמו בבית האסורי' שאלתיאל ש שתלו אל שלא כדרך הנשתלין גמירי אין האשה
לח מתעברת מעומד *והיא נתעברה מעומד ד"א שאלתיאל שנשאל על אלתו אל. זרובבל שנזרע בבבל ומה שמו נחמיה בן חכליה שמו:
נו יהודה וחוקיה בני ר' חייא הוו יתבי בסעודתא
סס קמיה דרבי ולא הוו קאמרי ולא מידי אמרי להו אגברו חמרא אדרדקי כי היכא דלימרו מלתא כיון דאיבסום פתחו ואמרו אין בן דוד בא עד שיכלו שתי בתי אבות מישראל אלו הן ראש
ישעיה מ גולה שבבבל ונשיא שבא"י שנא' *והיה למקדש לאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל אמר
לא יצלח סוס הלקה גבי יכניה מלך יהודה כתיב: והיא נתעברה מעומד שהיה בית האסורין כר וקין מקום לשכב ושלשלו שם חמה ונלגדה דויק"ר אמרינן לה: על אלתו להתיר לו גזירה שכשבע שלא יהיה לו בן והתירו לו פמליא של מעלה ושבוע' כתיבה בההיא פרשה דכתבו את האיש הזה בספר ירמיה: והיה מושיבן של ישראל: למקדש של ישראל: לאבן נגף [ממהר הגלות] שמכשפת את הרגלים: ולצור מכשול סלע מכשלה

להם בני קוצים אתם מטילים לי בעיני א"ל ר'
חייא רבי אל ירע בעיניך יין ניתן בשבעים
[אותיות] וסוד ניתן בשבעים [אותיות] נכנס יין
יצא סוד אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי
לה אמר רב חסדא דרש מרי בר מר מ"ד *וישקוד דכיתל ס
ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו
משום דצדיק ה' וישקוד ה' על הרעה ויביאה
עלינו אלא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים
גלות צדקיה ועוד גלות יכניה קיימת דכתי' בגלות
יכניה *החרש והמסגר אלף חרש כיון שפותחין מ"נ כד
הכל נעשו כחרשין. מסגר כיון שסוגרין בהלכה
שוב אין פותחין וכמה היו אלף. עולא אמר
שהקדי' שני שנים לונושנתם אמ' רב אחא בר יעקב

יהיה לזכי נתי ישראל: בשבעים אותיות נגימטריא: וישקוד
ויהר כמו כי שוקד הכי ומתרגמינן מוקי: שהקדים ומיהר גלות
לקיה שהיא לקרוכה נעוד שגלות יכניה קיימת שעדיין לא מתו
לותן שגלו לבבל עם יכניה שהיו קכמים בתורה ולמדוה לנכי גולה
הלקרוכה: פותחין בתורה: כחרשין קרי ביה הקרא: כיון
שסוגרין דבר הלכה הנעלמת מהן: אין לה פותחין לקריס:
עולא אמר לקה של שקילה הייכו שהקדים קרנן של מקדש נ'
שנים לגמטריא דוכוסכתם דהייכו תמכי' מלה וקמצין ותרתין והס
גלו לסוף שמונה מלות וקמצי' שכבשו לארץ דכתיב ויהי בשמונ'
שנה ולרבע מלות שנה וגו' וימי בית רחבעם לרבע מלות ועשר
הרי שמונה מלות ותשעי' לא מהס לרבעים שנה שבשתהו בשדבר

ש"מ מהר' דמרי עלמ' תמני מאה וחמשין ותרתין הוו:

נז [פיסקא לפיכך כו'] ת"ר אדם יחידי נבר' מפני סס
מה שלא יהיו המינים אומרים הרבה
רשויות בשמים ד"א מפני הצדיקי' ומפני הרשעי'
שלא יהיו צדיקי' אומרים אנו בני צדיק ורשעים
אומרים אנו בני רשע ד"א מפני המשפחות שלא
יהיו משפחות מתגרות זו בזו ומה עכשיו שנברא
יחידי מתגרות אם נבראו שנים עאכ"ו ד"א מפני
הגולנים ומפני החמסנים ומה עכשיו שנבר' יחידי
גוולין וחומסים אם נבראו שנים עאכ"ו:

נח [פיסקא ולהגיד גדולתו וכו'. ת"ר] ולהגיד גדולתו סס
של מלך מלכי המלכים הקב"ה שאדם
טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה
לזה אבל הקב"ה טובע כל אדם בחותמו של

הרי ק' מלות וקמצים וחלמלח (היו ממתיכין) [היה ממתין] עד
וכוסכת' היה מתקיים נהס כי לנך תלנדון מהר והעמד תעמדון
לכתיב נההוח פרשתח: מהרה דמרי עלמא כו' להוח גימטריח
לוכוסכתס וקרי ליה לנך תלנדון מהר והקדמה דעתי סניס
לדקה היתה:

אנו בני צדיק לניכו לריק כנרח לפיכך לכו לריקים ולין לכו
לריכין להתרחק מן העבירה כי לח ככשל בה: אנו בני רשע
ולין לכו זקוקין לתשוב' ולהלטדק כי לח יועיל: אם נבראו שנים
יחמרו זה לזה לנח גדול מלניך: הגולנים והחמסנים שיחמרו
קרקע זה לנכי לניכו הרחשון היתה ולח לנכי לניכס:

אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחברו שנ'
*תתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש ומפני מיוצ לח
מה אין פרצופין דומין זה לזה שלא יראה אדם
דירה נאה ואשה נאה ויאמר שלי הוא שנאמר
*וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר. תניא סס
היה ר' מאיר אומר בשלשה דברי' אדם משתנה
מחברו בקול. במראה. ובדעת. בקול ובמראה
משום ערוה. ובדעת מפני הגולנים והחמסנים:
ת"ר אדם נברא בערב שבת ומפני מה שלא יהו נט
מינים אומרים שותף היה לו להקב"ה סס
במעשה בראשית. ד"א שאם תווח דעתו עליו
אומרים לו יתוש קדמך במעשה בראשית ד"א כדי
שיכנס למצוה [מיד] ד"א כדי שיכנס לסעודה מיד

תתהפך כחומר חותם לקיר מיתתו של אדם מתהפך קומתו
שלו לקומר ויתילבו כמו לבוש בתקיית המתי' ומדקדי
לה קומתו ג"מ נקומתו הן טנועין: ויאמר שלי הוא ואין אדם
מכניסו הוכיל ואין היכר ביניהן: וימנע מרשעים אורם קלסתר
פניו ומתוך כך שלא יהא קלסתר פני' דומה לשל חבירהו וזרוע
רמה תשבר שאין יכול לומר שלי הוא: משום ערוה שלא יתקלף
לאשה בנעלה לא ביום מפני המרחה ובלילה מפני הקול: ובדעת
מפני הגזלנין (כי) אם יודע מה בלב חבירו יקפח [מלפוניו]
ויודע היכן ממונו:
שלא יאמרו המיני' שותף היה אדם במעשה בראשית לפיכך קדמו
לו כולם: למצוה שבת: ליכנס לסעודה מיד שיצא הכל

משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושכללן
והתקין סעודה ואח"כ הכנים אורחים שנא' *חכמות
בנתה וגו' טבחה טבחה וגו' שלחה נערותיה תקרי
וגו' חכמות בנתה וו מדתו של הקב"ה שברא את
כל העולם כלו בחכמה. חצבה עמודיה שבעה
אלו שבעת ימי בראשית. טבחה טבחה מסכה
יונה *אלו ימים ונהרות וכל צרכי עולם. אף
ערכה שלחנה אלו אילנות ודשאים. שלחה
נערותיה תקרא זה אדם וחוה. על גפי מרומי
קרת רבה בר בר חנה רמי כחיב על גפי וכתי'
על כסא בתחלה על גפי ולבסוף על כסא. מי
פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו אמ' הקב"ה מי
פתאו לזה אשה אמר' לו דכתי' *נואף אשה חסר לב
[תניא] היה ר"מ אומר אדם הראשון מכל העולם
כולו הוצבר עפרו שנא' *גלמי ראו עיניך וכחיב
**עיני ה' המה (משומטו') [משוטטים] בכל הארץ:
אמר רב אושעיא משמיה דרב אדם הראשון
*גופו מבבל וראשו מארץ ישראל

מוכן ויאכל מאחר יקפין: גפי מקום גבוה: לבסוף אסרק כטרד:
מי פתי יסור הנה נתריה להאי קרא כתיב מי פתאו לזה איסור
הכא לאכול מן העץ: חסר לב אמרה לו האשה אהיא קסר לך
אמרה לו: גלמי ראו עיניך מכל מרקח עיכיך כגלמתי והייכו
כל העולם כדכתיב בזכריה עיכי ה' משוטטים בכל הארץ:
גופו מבבל על אם אהיא עמוקה כראה אמאם לוקח ולכך כעשה
מלולה: וראשו מא"י אהיא [גבוה ו]קשונה מכל האדמות:

משלי ט כולם
בנם' הגי' לף ערכה וגו' אלו יחים וכו' עולם
שלחה ע"ז פ"ק דע"ז וע"ש בחידושי מהרש"א
משלי ו מלי' קלט זכריה ד ע' בנמ' הביא פסוק מד"ה ב מ ם
שם ע"ב

ואיבריו משאר ארצות עגבותיו א"ר (יוחנן) [אחא] מאקרא דאגמא. א"ר (אחא) [יוחנן] בר' חנינא שתים עשרה שעות הוי היום. שעה ראשונה הוצבר עפרו. שנייה נעשה גולם. שלישית נמתחו איבריו. רביעית נורקה בו נשמה. חמישית עמד על רגליו. ששית קרא שמות. שביעית נזדווגה לו חוה. שמינית עלו למטה שנים וירדו ארבעה. תשיעית נצטוה שלא לאכול מן האילן. עשירית סרח. י"א נידון. י"ב נטרד והלך לו שנא' *אדם ביקר בל ילין אמר רמי בר חמא אין חיה רעה שולטת באדם אא"כ נדמה לו כבהמה שנ' *נמשל כבהמו' נדמו: אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש הקב"ה לבראות את האדם ברא כת אחת של מלאכי השרת אמר להם רצונכם *נעשה אדם בצלמנו אמרו לפניו רבש"ע מה מעשיו אמ' להם כך וכך מעשיו אמרו לפניו רבש"ע *מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו הושיט אצבעו הקטנה ביניהם ושרפם וכן כת שנייה כת שלישית אמרה לפניו רבש"ע ראשונים שאמרו לפניך מה הועילו כל העולם כולו שלך הוא כל מה שאתה רוצה לעשות בעולמך עשה כיון שהגיע (לדור)

תליס חס

תליס ס

תליס ח

ואיבריו ידיו ורגליו: משאר ארצות מכל העולם כדילוף לעיל: מאקרא דאגמא (נגל) [נגנל] הוא והוא עמוק מאד: בל ילין ליכת לילה:

[לאנשי] המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיהם מקולקלים אמרו לפניו רבש"ע לא יפה אמרו הראשונים לפניך אמר להם *ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול:

ישעיה מו

למול דב יהודה למול דב לדם הלאמין מסוף העולם ועד סופו היה וכו' עד לידי ולידי מדם היה כדכתיב לעיל מגיגה פרק ג':

סב אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון בלשון

סס ארמי סיפר שנ' *ולי מה יקרו רעיך אל

תלי קלט והיינו דאמר ריש לקיש מ"ד *זה ספר תולדות

רלזית ה אדם מלמד שהראהו הקב"ה דור ודור ודורשיו דור ודור וחכמיו כיון שהגיע לדורו של ר"ע שמח בתורתו ונתעצב במיתתו אמר ולי מה יקרו רעיך אל. וא"ר יהודה אמר רב אדם הראשון מין היה

סס ג שנ' *ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה אן נטה לבך. ור' יצחק אמר מושך בערלתו היה

הושע י כתיב הכא *והמה כאדם עברו ברית וכתיב התם

רלזית יז *את בריתי הפר. רב נחמן אמר כופר בעיקר היה כתיב הכא עברו ברית וכתיב התם (את בריתי הפר ואומ') *על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם:

דברי' כט

לא כלטווה על המילה אלא כולה

עד זקנה כל ימיו לסבלכו:

מהול והיה מושך ערלה

ולי מה יקרו רעיך אל בתר גלמי רמו עיכך כתיב בלותו מזמור ובילירת לדם מדבר הג"ה מ"ה י"קרו ר"עך ס"ל ר"ת למפרע

מימי) מין היה כוטה לע"ז:

תנן התם ר' אליעזר אומר הוי שקוד ללמוד סג
תורה ודע מה שתשיב לאפיקורס א"ר יוחנן סס
לא שנו אלא אפיקורס נכרי אבל אפיקורס ישראל ע' נספר
כל שכן דפקר טפי. א"ר יוחנן כל מקום שפקרו מדרש
הצדוקים תשובתן בצדן *נעשה אדם בצלמנו וגו' שמות
*ויברא אלהים את האדם בצלמו. *הבה נרדה רמזים ס
ונבלה שם שפתם. *וירד ה' לראות את העיר סס יס
ואת המגדל *כי שם נגלו אליו האלהים (ואומר) סס
*[לאל] העונה אותי ביום צרתי. *כי מי גוי גדול סס לה
אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל סס
קראנו אליו. *ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ דברים ד
אשר הלכו לו אלהים לפדות לו לעם *עד די ש"ב ז
כורסוון רמיו ועתיק יומין יתיב הנך למה לי כדר' דניאל ז
יוחנן דא"ר יוחנן אין הקב"ה עושה דבר אא"כ
נמלך בפמליא של מעלה שנא' *בגזירת עירין סס ד

שקוד מהיר וזריז: כדי שתדע להשיב לאפיקורוס הנמ
להניח רחיה מן התורה לדברי האפיקורסת: כל שכן
דפקר טפי (אם תקזיר לו תשובה) שהרי (סנה) הכיר וכפר
ומתוך כך מדקדק ולא תוכל להשיבו דבר המקובל לו: כל מקום
שפקרו הצדוקי' שמניחין רחיה מן התורה [להפקירן]: ויברא
יקידי: העונה לשון יקיד: אשר הלכו אלהים לפדות לו הרי
לשון יקיד: עד די כורסוון רמיו כתיבנו הכסאות דמשמע
שנים: כתיב ביה ועתיק יומין יתיב יקידי: הנך למה לי למה
נכתב גלי רזים: כדר' יוחנן שהכל נעלת פמליא של מעלה:

פתגמא ובמימר קדישין שאלתא התינח כולהו עד
די כורסוון רמיו מאי איכא למימר אחד לו ואחד
לדוד דתניא אחד לו ואחד לדוד דברי ר' עקיבא
אמר לו ר' יוסי עקיבא עד מתי אתה עושה
שכינה חול אלא אחד לדין ואחד לצדקה קבלת
מיניה או לא קבלה מיניה ת"ש דתניא אחד לדין
ואחד לצדקה דברי ר' עקיבא אמר ר' אלעזר בן
עזריה עקיבא מה לך אצל הגדה כלך לך אצל
נגעים ואהלות אלא אחד לכסא ואחד לשרפרף
כסא לישב עליו שרפרף להדום רגליו. א"ר נחמן
האי מאן דידע לאהדורי למיני כרב אידית ליהדר
ואי לא לא ליהדר. אמר ההוא מינא לרב אידית
כתיב *ואל משה אמר עלה אל ה' עלה אלי שמות כד
מיבעי ליה א"ל והו מטטרון ששמו כשם רבו
דכתי' *כי שמי בקרבו אי הכי נפלחו ליה כתיב שם כג
*אל תמר בו אל תמירני בו אם כן לא ישא שם
לפשעכם למה לי *א"ל הימנותא (דידן) [בידן] עיין
דאפילו בפרונקא נמי לא קבילנוה דכתי' *ויאמר מהרש"ל
אליו אם אין פניך הולכים וגו' א"ל ההוא מינא שם לג

שכינה חול אחתה מוציא בזר ולא חללו: זה מטטרון הוא אמר
עלה אל ה': ששמו כשם רבו ה' לפיכך לא הזכיר שמו וכתנו
סתם: אם כן לא ישא לפשעכם לא יכול לסלוח לפשעים
ומה יתרון בו: א"ל הימנותא (דידן) [בידן] אחין בו כך לאחת
פשעינו וחכו כמי מאסנוהו ומיחכו לקבל אחי' לפרונקא אליך

לר' ישמעאל בר' יוסי כתיב *וה' המטיר על ילקוט' יח
סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מאתו
מיבעי ליה א"ל ההוא כובם שבקיה אנא מהדרנא
ליה דכתיב *ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען סם ד
קולי נשי למך נשיו מיבעי לי' אלא מ"שתעי קרא
הכי ה"נ מ"שתעי קרא הכי א"ל מנא לך הא
מפרקיה דר' מאיר שמיע לי דא"ר יוחנן כי הוה
דריש ר' מאיר בפרקיה הוה דריש תלת' שמעתא
תלתא אגדתא תלתא מתלי וא"ר יוחנן ג' מאות
משלי שועלים היו לו לר' מאיר ואנו אין לנו
אלא ג'. *"אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהנה לט

ילקוט' יח
מוליך ומביא: שמיע לי שהמקרא הזה תשובה לזה: אבות
אכלו בוסר משל הוא שריקה העושל את הזאב לכנוס לקלר
היהודי בע"ש ולתקן עמה' לרבי הסעוד' ויאכל עמהן בשבת
וכשבא ליכנס סגרו עליו בשקלות בא להרוג את העושל אמר לא
הלקוך אלא בשביל שניך שפעם אחת התקיל לסיינן בסעודה
ואכל את כל כתף טוב אמר לו ובשביל אבא אבי לוקה אמר לו
הן אבות אכלו בוסר וגו' אבל בא עמי ואראך מקום לאכול
ולשבוע בא לו על הגאר ועל שפתו מוטל עץ והאבל (מושכת)
[מושכב] עליו ובב' ראשי האבל ב' גליים קשורים וכשכם העושל
בגלי העליון והכניד וירד למטה וגלי התחתון עלה אמר לו
האזאב למה אתה כשכם לשם א"ל יש בלן בשר וגביב' לאכול
ולשבוע הרבה לו דמות הלבנה בימים כדמות עגול כמין גביבה
עגולה אמר לו אבי האיך אראך אמר לו הכשכם אתה בגלי העלי

ויקרא יט מזלי יג *מאוני צדק אבני צדק *צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו :

סד סה ילקוט נ א"ל קיסר לרבן גמליאל אלהיכם גנב הוא דכתי' *ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם ויישן אמרה ליה ברתיה שבקיה דאנא מהדרנא ליה אמרה ליה תנו לי דוכום אחד אמר לה למה ליך אמרה ליה לסטים באו עלינו הלילה ונטלו ממנו קתון של כסף והניחו לנו קתון של זהב אמר לה הלואי שיבא עלינו בכל יום ולא יפה היה לו לאדם הראשון שנטלו ממנו צלע אחת ונתנו לו שפחה לשמשו אמר לה הכי קאמינא [אלא] לישקליה בהדיא אמרה ליה אייתי לי אומצא דבשרא אייתי לה אותבה תותי בחשא אפיקתה אמרה לי' אכול מהאי אמר לה מאיסא לי אמרה ליה אדם הראשון נמי אי הוה שקילה בהדיא הוה מאיסא לי'. א"ל קיסר לר"ג ידענא אלהייכו מאי קא עביד (והיכן יתיב) אינגיד ואיתנח א"ל

כנכס והכניד וירד ולי שהשועל עליו עלה ח"ל היאך חכי עולה אמר לו לדיק מנרה כקלן וינח רשע תקתיו לח כך כתיב מקזכי לדק וגו'. נוסר עכנים קודס ניזולס ומקהין קת השיכים: אמרה לו תנו לי דוכום אחד שופט לנקוס נקמה: אותביה תותי בחשא תקת הרמץ קליל"י נלע"ז וכן דרך לנייתה ומתוך שרלה קותה נגכותה כמחסה עליו: הוה מאיסא ליה שירא' נקתוכה קודס גמר תיקוכה: אלהיכם מאי עביד מכקש

מאי האי אמר בן אחד יש לי בכרכי הים ויש
לי נעגוען עליו בעינא דמחויית ליה ניהלי א"ל מי
ידענא היכא ניהו א"ל דאיכא בארעא לא ידעת
דאיכא בשמיא ידעת. א"ל קיסר לר"ג כתיב
*מונה מספר לכוכבים מאי רבותיה אנא מצינא תלי' קמו
למימני כוכבים אייתי חבושי שדינהו בארבילא
וקא מהדר להו א"ל מנינהו א"ל אוקמינהו א"ל
רקיעא נמי הכי הדרא א"ד הכי א"ל קיסר מני
לי כוכבי א"ל ר"ג אימא לי ככיך ושיניך כמה
הוו שדא ידיה לפומיה וקא מני להו א"ל דאיכא
בפומך לא ידעת דאיכא ברקיעא ידעת:
א"ל קיסר לרבן גמליאל מי שברא הרים לא סה
ברא רוח (ומי שברא רוח לא ברא הרים) סס
שנ' *יוצר הרים ובורא רוח אלא מעתה גבי אדם עמוס ד
דכתיב *ויברא ויוצר ה"נ מי שברא זה לא ברא ישעיה נ
זה טפח על טפח יש בו באדם ושני נקבים יש
בו מי שברא זה לא ברא זה שנא' *הנוטע אוזן תלים צד

היה וכסדור מי הוא יכול להכחישני: חבושי קידוכיי"ן בלע"ז:
ארבילא קורדי"ל בלע"ז: וקא מהדר להו סניג סניג בארדילא:
מני לי כוכבי מכויין לי הככדים כלו' יודע אני מספרם: לא
ידעת שאריך אתה למנותם: דאיכא ברקיע ידעת בלא מכין
ולמנותם איך יכול:
מי שברא הרים לא ברא רוח שזה נקרא יוצר וזה נקרא בורא
ובני אמות הם: ה"נ מי שברא אדם זה לא ברא אדם זה וא"ת

הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט א"ל אין א"ל
ובשעת מיתה כולם נתפייסו א"ל ההוא אמגושא
לאמימר מפלגך לעילאי דהורמיז מפלגך לתתאי
דאהורמיז א"ל [א"כ] היכי שביק ליה אהורמיז
להורמיז לעוברי מיא בארעיה:

סו א"ל קיסר לר' תנחום תא להוי כולן לעמא חד
סס א"ל לחיי מיהו אנן דמהלינן לא מצינן
למיהוי כוותייכו ואתון מהילתו והוו כוותן א"ל
מימר שפיר קאמרת מיהו כל דובי למלכ' לישדיוה
לביבר שדיוה לביבר ולא אכלוה א"ל ההוא מינא
האי דלא אכלוה משום דלא כפון הוא. שדיוה
לדידיה ואכלוה. א"ל קיסר לר"ג אמריתו כל בו

כן הוא הא תיכף נאנריס המרוקקים מיהו טפק ט
דו נאדס ונאותו טפק ים דו אבי נקניס האוזן והעין וקרי להאי
כוטע אוזן ולהאי יולר עין תאמר אבתעסקו אבים נאותו טפק:
אמר לו הן: וכי בשעת מיתה שניהם נתפייסו הנעלים
הכוטע והיולר מסכימים להמיתו: אמגושא מכאן יודע אבי
על ידי כיצוף דמקלייך ולמעלה דהורמיז אד כלאמרי' הורמיז
נר לילאת נב"ג: דאהורמיז הקב"ה קרי הכי: והיכי שביק
ליה ח"ל היאך אביק אהורמיז להורמיז לאעבוריה מיס סרוקים
נארעיה ח"כ היאך מכיף אהורמיז להעביר מיס נארעו אבל מה
אאדס מכניס דרך פיו מוליך דרך הנקניס התקתוכים:
לא מצינן למיהוי כוותייכו אאי אפשר להיות לכו עוד ערלה:
דובי למלכא בולקו ומתתיקו בדנריו ומנייאו: לביבר מקום

עשרה שכינתא שריא כמה שכינתא איכא קרייה לשמעיה מהייה בהפתקיה א"ל אמאי (מחית ליה ד)על שמשא בביתא א"ל שמשא אכולי עלמא ניחא א"ל ומה שמשא דהוא חד מן אלפא אלפי רבוון דשמשי קודשא בריך הוא ניחא אכולי עלמא שכינתא דקודשא בריך הוא עאכ"ו :

א"ל ההוא מינא לר' אבהו אלהיכם גחכן הוא סו דקאמר ליה ליחוקאל *שכב על צדך סס השמאלי(ת) וכתיב *ושכבת על צדך הימני(ת) יחזקאל ד (אדהכי והכי) אתא ההוא תלמידא א"ל מ"ט סס דשביעתא א"ל השתא אמינא לכו מלתא דשויא לתרוייכו אמר הקב"ה לישראל זרעו שש והשמיטו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי הוא והם לא עשו כן אלא חטאו וגלו מנהגו של עולם מלך בשר ודם שטרחה עליו מדינה אם אכזרי הוא הורג את כולן אם רחמן הוא הורג חציין אם רחמן מלא רחמים הוא מיסר את הגדולים שבהם

קיות רעות של מלכות : קרייה ר"ג לזמניה דקיסר : מחייה בהפתקיה הכהו על גולגלו : א"ל קיסר משמש מכולי עלמא כיקא : שמשא חמה :

גחכן קוכה למשקל בכפיליו : מ"ט דשביעתא למה לוה הקב"ה על השמיטה : דשויא לתרוייכו שתהא מועלת לגויים כמו לין שוה להכיקם : כדי שתדעו וכו' ולא יהיה לגבכם בשנא קרלבם ותשכקו עול מלכות שמים :

ביסורים אף כך הקב"ה מיסר את יחזקאל כדי למרק עונותיהם של ישראל:

ס ז א"ל ההוא מינא לר' אבהו אלהיכם כהן הוא
סס דכתיב *ויקחו לי תרומה כי קבריה למשה
שמות כה במאי טביל וכי תימא במיא והכתיב *מי מדד
ישעיה מ בשעלו מים א"ל בנורא טביל דכתיב *כי הנה ה'
סס סו באש יבא וגו' ומי סלקא טבילתא בנורא א"ל
מדנר נמ אדרבה עיקר טבילותא בנורא הוא דכתיב (*כל
דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר וגו')
וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים. א"ל
ס"נ ז ההוא מינא לר' אבינא כתיב *ומי כעמך ישראל
גוי אחד בארץ מאי רבותייכו אחון נמי ערביתו
ישעיה מ בהדן דכתיב *כל הגוים כאין נגדו. א"ל מדידכו
סס ע"נ אסהידו עלן דכתיב **ובגוים לא יתחשב (כדר'
מדנר כג אלעזר ד)ר' אלעזר רמי כתיב *טוב ה' לכל
תלי' קמה וכתיב *טוב ה' לקויו משל לאדם שיש לו פרדס
מיכה ג כשהוא משקה משקה את כולו כשהוא עודר אינו עודר אלא טובים שבהם:

וכל אשר לא יבא באש גו' דקויי דקייה ודרים ליה הכי כל מי שאינו יכול לבא בתוך תעבירו במים: כל הגוים כאין גם אתכם לא הוליך מן הכלל: מדידכו כגיבים שילמו מכס דהייכו בלעם שהי' ככרי העיר עליכו שאין לכו בתורו כלל: ובגוים לא יתחשב כל מקום שהזכירו שם גויים לא הוזכרו ישראל בכלל: כשהוא משקה לינו מוכע המים לילך לטובי' ולרעי' לפי שאינו שוה טורח לקד וכשהוא עודר דהוי טורח

*ויעבור הרנה במחנה א"ר אחא בר חנינא סט
*באבוד רשעים רנה באבוד אחאב בן סס
עמרי רנה ומי חדי קודשא בריך הוא במפלתן ז"ק כנ
של רשעים והכתיב *בצאת לפני החלוץ ואומרים מצלי יא
הודו לה' כי לעולם חסדו וא"ר (יוחנן) [יונתן] ד"ה נ כ
מפני מה לא נאמר בהודאה זו כי טוב לפי שאין
הקב"ה שמח במפלתן של רשעים דא"ר שמואל
בר נחמן א"ר יונתן מ"ד *ולא קרב זה אל זה שמות יד
כל הלילה באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר
שירה לפני הקב"ה אמר להן הקב"ה מעשה ידי
טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני א"ר יוסי
בר' חנינא הוא אינו שש אבל אחרים משיש
דיקא נמי דכתיב *(והיה כאשר שש ה' וגו' כתיב) דנרי' כח
ישיש ולא כתיב ישוש ש"מ:

לכל לו"ח לימו עודר לגלח הטודים. עודר קופר. כך הקב"ה זן
טודי' ורעי' הכל בדבור לחד ממלח לת כל העולם כלו טודה שהכל
שלו לחבל כשבח להגין מן הפורענות ולשל' שכר לימו לגלח לקויו:
ויעבור הרנה מלגח כתיב רכה משמע הרכה המיוחדת שהיתה
עתידה לבח שכבר הוזכרה והיכן הוזכרה בלחנו רשעים
רכה והיה העולם מלפה מתי תבח הרכה לימלו של לחחב
וכשהרג עגרה והוזכרה הרכה בפי הכל: בצאת לפני החלוץ
ניהושפט כתיב כשילח להלקס בעמונים שבחו עליו: כי טוב
משמע כי טוב בעיניו הודלה ושמחה: דכתיב ישיש ה' עליכם
להאביד אתכם וגו' ישים לחרי' שוללים:

ע *והזונה רחצו וגו' א"ר אלעזר למרק שתי
חזיונות אחת של מיכיהו ואחת של
אליהו במיכיהו כתיב *אם שוב תשוב בשלום לא
דבר ה' בי באליהו כתיב *במקום אשר לקקו
הכלבים את דם נבות. רבא אמר וזנות ממש
אחאב איש מצונן היה ועשתה לו איזבל ב' צורי
וזנות במרכבתו כדי שיראה אותם ויתחמם. *ואיש
משך בקשת לתומו ויכה וגו' ר' אלעזר אומ' לפי
תומו רבא אמר לתמם שתי חזיונות אחת של
מיכיהו ואחת של אליהו:

כתיב *ויקרא אחאב אל עובדיה אשר על הבית
ועובדיה הי' ירא את ה' מאד מאי קאמר
[קרא] (א"ל) [אמר] ר' יצחק הכי א"ל ביעקב
כתיב *נחשתי ויברכני ה' בגללך וביוסף כתיב
*ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף וביתי'
דההוא גבר' לא קא מבריך שמא לא ירא אלהים
הוא יצאת בת קול ואמרה ועובדי' היה ירא את
ה' מאד וביתו של אחאב אינו מוומן לברכה אמר
(רבא) [ר' אבא] גדול שנא' בעובדיה יותר ממה

והזונה רחצו נקקקנ כתיב נמיתתו: למרק ללטוש ולהחיר כלו'
רקלו והונרכו הנתי קזיוכות נכקו' עליו: מצונן היה לקו
הי' לוהנ תנמים: רמות שתי זונות כו' והייכו רקלו לוחן נ' לורות
כרקלו מדמו: לתמם להנליס:

מאי קאמר הכי קרקו מה עכין ועונדיה היה ירא נכנל ויקרא

ס"ס כנ
ס"ס כ"ס
ס"ס כ"ס
ס"ס כנ
נמלכים פ"ד ס"ס ע"ג ס"ס ידע שהוא מלן ישראל
ס"ס נמ
ס"ס י"ס ע' ס"ס ע"ג ס"ס ל ס"ס נמ

שנאמר באברהם אבינו דאלו באברהם לא כתי' מאד ובעובדיה כתיב מאד. וא"ר יצחק מפני מה זכה עובדיה לנביאות מפני שהחביא מאה נביאי' במערה דכתיב *ויהי בהכרית איזבל את נביאי ה' ויקח עובדיה מאה נביאים ויחביאם חמשים (חמשים) איש במערה מ"ש חמשים (חמשים) [איש] א"ר אלעזר מיעקב למד שנאמר *והיה המחנה הנשאר לפלטה ר' אבהו אמר לפי שלא היתה המערה מחוקת יותר מחמשים (איש). *חזון עובדיה כה אמר ה' אלהים לאדום מאי שנא עובדיה לאדום א"ר יצחק אמר הקב"ה יבא עובדי' שדר בין שני רשעי' ולא למד ממעשיהם ויתנבא על עשו שדר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם אמר אפרים מקשאה תלמידו של ר' מאיר [משום ר"מ] עובדיה גר אדומי היה והיינו דאמרי אינשי מיניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא:

מ"ל יח

ילקוט נב

ינובדי' מ

לקמן: באברהם כתיב ירא אלהים אתה ולא כתיב מאד: מפני מה זכה לנביאות שהרי גר היה כדלקמן ומין הסכינה שורה אלא על המיוסדין שנישראל כדכתיב להיות לך [לאלהים] ולזרעך לאחריך: מאי שנא חמשים ולא הקדימם כל המאה נמערה לקת: אין מערה מחוקה יותר מן' מערות שלו לא היו מקזיקות יותר: מאי שנא עובדיה לאדום הוחיל ולא כתכנת נבואה לקרת למה נקבר לזה משאר הכנענים: שני רשעים לקחנ ולזנל: שני צדיקים ילקק ורנקה: מיני' וביה אבא

עב *ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה
סס וימדד שני חבלים להמית וגו' אמר [ר'
ג"נ מ יוחנן משום] ר' שמעון בן יוחאי היינו דאמרי
אינשי מיניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא. כי אתא
מ"נ ג רב דימי אמר ירך מתוכה מסרחת *ויקח את
בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו עולה על
החומה רב ושמואל חד אמר לשם שמים וחד
אמר לשם ע"ז בשלמא למ"ד לשם שמים היינו
סס דכתיב *ויהי קצף גדול על ישראל אלא למ"ד לשם
ע"ז מאי ויהי קצף גדול על ישראל כדר' יהושע
יחזקאל ה בן לוי דריב"ל רמי כתיב *וכמשפטי הגוים אשר
סס יח סביבותיכם לא עשיתם וכתיב *וכמשפטי גומ'
עשיתם במחוקנים שבהם לא עשיתם אבל
מ"נ ג במקולקלים שבהם עשיתם *ויסעו מעליו וישובו
לארץ א"ר חנינא בר פפא אותה שעה ירדו
מ"ח מ שונאיהם של ישראל למדרגה התחתונה. *והנערה

להיות נית יד ויקללו גו את היער וכן עונדיה לקדוש ודוד למוחב
והוא ילח מרות המוחניה:

מחובה מסרחת מגופה ומתוך עוניה מתקיל הסריקון: במחוקנין
שבהם לא עשיתם כגון ענלון מלך מוחב שהיה מכבד
את הסס כשחת' לו לחוד דבר שלהים לי לליך המלך מיד ויקס
מעל הכסח: במקולקלין שבהם כגון מישע מלך מוחב שהקריב
נכו לע"ז כך היו ישראל עושין ונחותה שעה כזכר להס לחותו עון
שהיו רגילים גס הס גו: לארץ שלחו כתיב לקרנס ה"ק לשפלות

יפה עד מאד א"ר חנינא בר פפא עדין לא הגיעה לחצי יופיה של שרה דכתיב עד מאד ולא מאד בכלל:

חיובהקין

פרק חמישי

אמר רב אחא בר חנינ' א"ר אסי א"ר יוחנן עד מא כמה מברכין על החדש עד שתתמלא פגימתה וכמה א"ר יעקב בר אידי אמר רב יהודה עד שבעה נהרדעי אמרי עד י"ו *וחרוייהו כר' יוחנן ס"ל הא למהוי כי יתירא הא למיהוי כי *נפיא א"ל רב אחא מדפתי לרבינא וליבריך

ולתקתית שנו שכנגד עליהם פורענות: ולא מאד בכלל ונשרה כתיב כי יפה היא מאד והאי קרא לאנשים נקט למדרש הכא מצוס דרשה לעיל דדרים מאד דכתיב בעובדיה:

עד כמה מברכין אמר לך ניתך היום יגרך למקר: על החדש על הלבנה בהתקדשה: עד שתתמלא פגימתה אבל נתר הכי לא שייך למימ' מקדם קדש' שהרי כבר כוסכת היא: וחרוייהו כר' יוחנן במילתיה דר' יוחנן פליגי ועד שתתמלא ס"ל מיהו רב יהודה סבר מילוי פגימתה דקאמר ר' יוחנן למיהוי כי יתירא דהואי כמו יתר של קשת שתהא כל פגימת הקשת מלאה עד היתר דהייכו קלי העיגול והאי לסוף ז' הוא וכהרדעי סברי מלוי פגימה דקאמ' ר' יוחנן עד שתהיה כי כפיא עגולה במילואתה: וליבריך

ע"נ מא

מב

ע' גי' המו' בכורו' ד מד ד"ה ומהו

הטוב והמטיב א"ל אטו כי חסר מי מברכינן דיין האמת [דלברך הטוב והמטיב] וליברכינהו לתרוייהו כיון דהיינו אורחיה לא מברכינן:

עג ואמר רב אחא בר' חנינא [אמר רב אסי] א"ר יוחנן כל המברך על החדש בזמנו כאלו מקבל פני שכינה כתיב הכא *החדש הזה וכתיב התם *זה אלי ואנוהו תנא דבי ר' ישמעאל אלמלא (לא) זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש דיין אמר אביו הלכך נימרינהו מעומד מרימר ומר זוטרא מכחפי (*אהדדי) ומברכי א"ל רב אחא לרב אשי במערבא מברכי ברוך מחדש חדשים א"ל האי נשי דידן נמי מברכי אלא כדרב יהודה דאמר רב יהודה ברוך אתה

סם סמוות יג סם מו כלה דנג"ם זה זה רמז דדווקא מנהן סמקייס ולכוהו הלי"ף

*רש"ל מ"והטוב והמטיב לדרב יהודה פריך כהי כמי דמצנעה ומילך ליכא למימר מקדם קדמיס כיצריך מיהא הטוב והמטיב שכל שעה הוא מטיב לכו בתילותה תמיד שמוספת להאיר לעולם: אטו כי חסר מקמציכן ליה רעה לגבן לברך דיין האמת דבקשוב את תילותה טיבותא לברוכי הטוב והמטיב: ונבריך לתרוייהו דיין האמת בקשרוכה וטוב ומטיב בתילותה: דהיינו אורחיה בכל קולם בריאת עולם כמכהגו היא ואין כאן דין פורענות בקשרוכה ולא הטבתה לכו קשה בתילותה:

דיין אלו לא זכו למלוה לקרת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם אחת בקולם כלאמרן בגזירה שוה: אמר אביי הואיל ומקבל פני שכינה: מעומד נעי לברוכי מפני כבוד שכינה שהוא מקבל

ה' אשר במאמרו ברא שחקים [וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמחים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתן אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרם על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים]:

*כי בתחבולות תעשה לך מלחמה א"ר אחא בר' עד חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן במי אתה מוצא סס מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות של וזהי כד משנה קרי רב יוסף אנפשיה *ורב תבואות סס יד בכח שור:

[פיסקא] מצאו לו וכות וכו' ולא היו שותין יין סס

תפקידם עלוה סלוחים להתנהג בהילוך תקופותיהם: ששים ושמחים כדכתי' ישים כגבור: פועלי אמת הם שחיכם מסכים את סדרם: וללבנה אמר הקב"ה שתתקדם בכל חדש: עטרת תפארת היא זו: לעמוסי בטן סימן הוא להם שלף הם שמוכין *להם עתידים להתקדם בגלותן כמותה ולפקר ליולדים ע"כ: ג"ל לה מלחמתה של תורה הוריותיה ולעמוד על בוריה ועל עיקרה לא כחדש המפולפל ומקודד ובעל סברא ולא למד מסכיות ובריייתות הרבה כי מהיכן יתגלה לו הסוד חלא בבעל מסכיות הרבה שלם ילטרך לו טעם בכאן ילמדנו מתוך מסכה לקרת לו חס יקשה לו דבר על דבר יבין מתוך מסכיות הרבה שבידו הא מני פלוגי היא שמעכוהו במקום לקר לומר כך:

כל היום וכו' יין מ"ט לא א"ר אחא בר חנינא
מזלי לג אמר קרא *ולרוזני' אי שכר העוסקין ברזו של
העולם אל ישתכרו :

נגמר הדין

פרק ששי

מג אמר רב חייא בר רב אשי אמר רב חסדא
היוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה
מזלי לג בכוס של יין כדי שתטרף דעתו שנא' *תנו שכר
לאובד ויין למרי נפש ותני' נשים יקרות שבירושלים
היו מתנדבות ומביאות אותן לא התנדבו נשים
יקרות משל מי הא ודאי מסתברא משל ציבור
כיון דכתיב תנו מדידהו :

עה א"ר יהושע בן לוי כל הזובח את יצרו ומתודה
סס ע"ב עליו מעלה עליו הכתוב כאלו כבדו להקב"ה
תלים נ בשני עולמין בעה"ז ובעה"ב דכתיב *זובח תודה
מיכו נגמ' יכבדנני ואמר ריב"ל (בא וראה כמה גדולים
נמוכי הרוח לפני הקב"ה) בזמן שבהמ"ק קיים
אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מנחה שכר
מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו

כ"מ שתטרף דעתו ולא ידאג *ויתמהמה בהריגתו :
ויתמקמק זובח את יצרו לאקר שהשיתו לקטוף הוא זוכה והורגו ושב
נשלו נתשובה ותתולה עליו . שכי כוכי"ן דרים לשכי כנולים :

הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולן שנא' *זבחי תהלים נ
אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו
נמאס שנ' *לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה: סס
משנה היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות עו
אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתין סס
מתודין שכל המתודה יש לו חלק לעה"ב שכן
מצינו בעכן שא"ל יהושע *בני שים נא כבוד יהושע ז
לאלהי ישראל ותן לו תודה וגו' ויען עכן את
יהושע ויאמר אמנם אנכי חטאתי וכואת וגו'
ומניין שכיפר לו וידויו שנ' *ויאמר יהושע (ל)מה סס
עכרתנו יעכרך ה' היום הזה. היום הזה אתה
עכור ואי אתה עבור לעה"ב. ואם אינו יודע
להתודות אומרים לו אמור תהא מיתתי כפרה
על כל עונותי ר' יהודה אומר אם (הוא) [היה]
יודע שהוא מוומם אומר תהא מיתתי כפרה על
כל עונותי חוץ מעון זה אמרו לו אם כן יהו כל
אדם אומר(ים) כן כדי לנקות (עצמן) [עצמו]:
ת"ר [נא] אין נא אלא לשון בקשה בשעה שא"ל עו
הקב"ה ליהושע *חטא ישראל אמר לפניו סס
יהושע
זבחי אלהים לשון רבים משמע: לא תבזה לין דרכך לבזותו:
כואת וכואת עשיתי נגמ' מפרש (טעמא שמעל בקרמי' לקרי':
שהוא מוומם שהעדים שקרנים ומקנאתם הרעה יהרג
הוא: יהא כל אדם לפי הקונטרס יהו לומרים כן לנקות את
עלמן מן הנדיות ויוליאו לעז על העדים והדייקים:
שים נא כבוד כך בקשה:

רבש"ע מי חטא א"ל הקב"ה וכי דלטור אני לך
הפל גורלות הלך והפיל גורלות ונפל הגורל על
עכן א"ל (עכן) יהושע בגורל אתה בא עלי אתה
ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם אם אני מפיל
עליכם גורל על אחד מכם הוא נופל א"ל בבקשה
ממך אל תוציא לעז על הגורלות שעתידה א"י
שתתחלק בגורל שנא' *אך בגורל (תחלק) [יחלק מדבר כו
את] הארץ תן תודה אמר רבינא שחודי שחדיה
במילי א"ל כלום אני מבקש ממך אלא הודאה
תן [לו] תודה והיפטר *ויען עכן את יהושע ויאמר יהושע ז
אמנם אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכואת
וכואת עשיתי א"ר אסי א"ר חנינא מלמד שמעל
עכן בשלש חרמים שנים בימי משה ואחד בימי
יהושע שנא' וכואת וכואת עשיתי ר' יוחנן אמר
משום ר' אלעזר בר' (יהושע) [שמעון] חמשה
ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע שנאמר
*אנכי חטאתי וכואת וכואת עשיתי ועד השתא סס

דלטור רכיל: אמר ליה עכן יהושע בגורל אתה בא
להרגני אלא נעדיס: בבקשה ממך הייכו דקאמר ליה
כך: שחדיה במילי השקילו נשקל דגריס על שהודה שכשאמר
לו תן [לו] תודה סגר שחין מנקטין ממכו אלא הודאה ולא
יהרגוהו: אנכי חטאתי נמעל זה וכואת עשיתי הרי
אלמה: שנים בימי משה קיומו של כעבני מלך ערך דכתיב וילך
ישראל כדר גו' והקרמתי את עריהם לפניהם נהכלה

מ"ט לא איענוש א"ר יוחנן משום ר' (אליעזר) [אלעזר] בר' שמעון לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו וישראל את הירדן:

כתנאי *הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל דנפי' כת עי"ן שבעד מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו וישראל את הירדן דברי ר' יהודה א"ל

וכיולא בזו עשה בעיירו' לקרות ולא כתפרסמו: מ"ט לא איענוש ישראל על מעילתו כי היכי דליעכום השתא: לפי שלא ענש המקום את הלדיקי' בישראל: על הנסתרות בניד עובדי עבידי' אלא על העבירות הידועות: עד שעברו את הירדן ושמעו וקבלו עליהם ברכות וקללות בהר גריזים והר עיבל וכעזו ערבי' זה בזה כדאמרי' במסכת סוטה מיד כעכזו זה על זה ואפילו לא ידע זה בעבירות שבידי קברו ובימי עכן כבר עברו את הירדן: מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו וכו' כ"ל דה"ג מלמד שכעכזו על הנסתרו' משעברו ולמאי דגרסי' כמי שלא עכם עד שעברו היא היא וה"ק מלמד שמה שלא עכם על הנסתרו' לא כהג אלא עד שעברו אבל משעברו עכם והכי דרשינן לקרא הנסתרו' לה' אלהינו משמע עליו לנקם עלבון(הניזיר' העשוי' בסתר)ולפרע מן העוברים ואין עליהו עוכם בדבר: והנגלות לנו ולבנינו קולר תלוי בגואר כולנו ואי לאו בקודה הוה אמינא כך המדה לעולם בזה אותה הבקודה לדרוש דאין מדה זו כוהגת לפוטרכו מן הנסתרות אלא עד שעברו את הירדן והיה לו לבקוד את הבקוד' הזאת על לה' אלהינו ללמד שלא עד עולם הן לה' אלהינו אבל

ר' נחמיה וכי ענש על הנסתרות לעולם והלא כבר נאמר עד עולם אלא כשם שלא ענש על הנסתרות כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד
מד שעברו ישראל את הירדן אלא *אעכן מ"ט איענוש
יהושע ז משו' דהוו ידעי ביה אשתו ובניו. *חטא ישראל

לאו מזרק מרעיה לכקוד את הסס וכקוד על לכו ולבניכו לומר שאין כאן מקומו ממש אלא למעלה מן הגלות כמי כיתן לדרוש כך הנסתרות לה' אלהיכו ולכו ולבניכו שאף אנו כעבדים. ומיהו אי הוה כתיב ליה הכי הוה משמע דאף קודם שעברו את הירדן כמי להכי פליגיהו וכקד לומר דלכאן ולכאן הוא כדרוש ולומר לך דעד השתא נסוף מ' שנה שנא' להם מקרא זה נערדות מוחד לא היו הנסתרות אלא לה' אלהיכו אבל מכאן ואילך הם אף לנו ולבניכו והכקודה דעי"ן שבעד לקלן באתה דלא תימא מעולם ועד עולם אלא מעתה מתקלת מדה זו ותכהוג עד עולם: וכי ענש על הנסתרות את האדריס לעולם: והרי כבר נאמר עד עולם ואי לא אפטורא דנסתרות קאי לאשמועינן דעד עולם תכהוג מדה זו דלא תימא משיעברו את הירדן ויקבלו עליהם ערבות יעכבו זה על זה למה לי דכתביה אי משום סיומא דגלות פשיטא דעונש הכוהג עכשיו יכהוג לעולם (דמה לו לפסוק) [דלמה יפסוק]: אלא הכקודה למדתך דהאי דכתיב לנו ולבניכו לאו עד הכא כהגה מדה זו אלא מכאן ואילך דכל כקודה למעט דכך לא ענש את האדריס על העונשין שבגלוי עד שעברו את הירדן: אלא לר' נקמיה כיון דאף משעברו לא ענש על הנסתרו': אעכן מ"ט איענוש ישראל עליה הלא נסתר היה: חטא ישרא

א"ר אבא בר זבדי אע"פ שחטא ישראל הוא א"ר אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה. וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם גם לקחו מן החרם גם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם א"ר אלעאי משום ר' יהודה בר מספרתא מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה שנא' חמשה (פעמים) גם. וא"ר אלעאי משום ר' יהודה בר מספרתא עכן משוך בערלתו היה כתיב הכא *וגם עברו את בריתי וכתיב התם *את בריתי הפר פשיטא מהו דתימא במצות גופיה לא פקר קמ"ל *וכי עשה נבלה בישראל א"ר אבא בר זבדא מלמד שבעל עכן נערה המאורס' כתיב הכא וכי עשה נבלה וכתיב התם (*כי נבלה עשה בישראל) [*כי עשתה נבלה בישראל] פשיט' מהו דתימא כולי האי לא פקר נפשיה קמ"ל רבינא אמר דינו בנערה המאורסה דבסקילה א"ל ריש גלותא לרב הונא כתיב *ויקח יהושע את

ומפילו ענבר על כל התור' כולה ובמתנ' ירש' הוא לכל הדיבי' ר"מ

שם ולעיל יג יהושע ז

מדלא אמר קטל העם עדיין שם קדושתן עליהן: חילפי מורטיגא"ם: משוך בערלה משך את עור אמתו תמיד עד שתתרגה וכסתה את רגם הגיד כדי שלא ירגה מהול: פשיטא הא ר' אלעזר גופיה אמר לעבר על כל התורה: לא פקר לא הפקיר עלמו כל כך: בנערה המאורסה כתיב כי עשתה נבלה בישראל: כולי האי רע לזמים ורע לנדרים לביים את מפקתה ולאוסרה על בעלה: דיניה בנערה המאורסה בלבוו לסקלו:

עכן בן זרח וגו' ואת בניו ואת בנותיו וגו' אם הוא חטא בניו ובנותיו מה חטאו א"ל ולטעמיך אם הוא חטא כל ישראל מה חטאו דכתיב *וכל יהושע ז ישראל עמו אלא לרדותן הכא נמי כדי לרדותן.

סנ *וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים בחרתי אמר רבינא הראוי לשרפה לשרפה הראוי לסקילה

סנ לסקילה. *ואיא בשלל אדרת שנער אחת [טובה] ומאתים (שקל) [שקלים] כסף רב אמר איצטלא

סנ דמלתא ושמואל אמר סרבלא דצריפא *ויציקום לפני ה' אמר רב נחמן בא וחבטן לפני המקום אמר לפניו רבש"ע על אלו תיהרג רובה של

סנ סנהדרין דכתיב *ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש ותניא שלשים וששה ממש דברי ר' יהודה א"ל רבי נחמיה וכי נאמר שלשים וששה איש והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה איש אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובה של סנהדרין:

עט אמר רב נחמן אמר רב מ"ד *תחנונים ידבר

סנ לרדותן שירחו את קלקולו ויזהרו בעלמן ולא יוסיפו למעול ושלי יח נזקים: הראוי לשריפה כסף וזהב ובגדים: הראוי לסקילה הוא וגופו ובהמותיו וקנס היה לרדות את הלקרים: איצטלא דמילתא טלית של מר נקי בן יומו (שמכסים) [שמכבדין אותו] למילת ומלבישין לבנו שלא יתלכלך למרו: סרבלא דצריפא בגדו שנדריף שקורין חלוס:

רש ועשיר יענה עוות. תחנונים ידבר רש זה
משה ועשיר יענה עוות זה יהושע מ"ט אילימא
משום דכתיב *ויציקום לפני ה' ואמר רב נחמן יהושע ז
בא וחבטן לפני המקום אמיו פנחס לא עביד הכי
והכתיב *ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה וא"ר תהלים קו
אלעזר ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמד שעשה
פלילות עם קונו בא וחבטן לפני המקום אמר לפניו
רבש"ע על אלו יפלו עשרים וארבעה אלף מישראל
דכתיב *ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים מדבר כה
אלף ואלא מהכא *למה העברת העביר את העם יהושע ז
הזה את הירדן משה נמי מימר אמר *למה הרעות שמות ה
לעם הזה אלא מהכא *ולו הואלנו ונשב בעבר יהושע ז
הירדן. *ויאמר ה' אל יהושע קום לך. דרש ר' שם
שילא א"ל הקב"ה שלך קשה משלהם אני אמרתי
*והיה בעברכם את הירדן תקימו ואתה ריחקתם דניאל יא
ששים מיל בתר דנפק אוקים רב אמורא עלויה
ודרש *כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה יהושע יא
משה את יהושע וכן עשה יהושע ולא הסיר דבר

זה משה כשהיה לריך לנקם ריבוים על ישראל היה מדבר בלשון
רכה: פלילו' דין: ולו הואלנו ולוחי שהושלכו ליבד ולא לעבוד
את הירדן משמע שטוב היה לנו שלא לקיים מלותך שאמרת לנו
קום עבור את הירדן: קום לך משלך ומידך היתה זאת להם שאף
כשהילך כעכשו שלא קיימת את דברי: ריחקתם ששים מיל הר
גריזים והר עיבל רקוקים שהיו מיל מן הירדן כמס' סוטה וכס
(הקים) [הקימו] את החכמים: כן עשה יהושע מקרא כתיב

מכל אשר צוה ה' את משה א"כ מה ת"ל קום
יהושע ח לך א"ל אתה גרמת להם והיינו דקא"ל בעי *ועשית
לעי ולמלכה כאשר עשית ליריחו ולמלכה רק
שללה ובהמתה תבזו לכם:

פ *ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וגו'
סס ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי
יהושע ה ויפול יהושע על פניו ארצה וישתחו היכי עביד
היכי והא"ר יוחנן אסור לו לאדם שיתן שלום
לחברו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם
דקא"ל אני שר צבא ה' עתה באתי ודלמא משקר
סס ע"ב גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה *א"ל אמש
בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם ת"ת

כן ולא יפה דרש ר' שלח ליהושע שיכה: אחה גרמת להם שלא
היה לך למסור עליהם ניזת יריחו: והיינו דקאמר להו בעי רק
שללה ובהמתה תבזו שלא תקרימו עוד:
היכי עביד היכי דמסתקוה למלכם בלילה דכיון דק"ל הלכו אחה
אם לגרינו מכלל לילה הוא דלמי ניממא וכי לא היה מכיר
בין שרי ישראל לשרי כוכבים: שמא שד הוא ואין מולילין אם
שמים על המזיק לשלום אם שמים הוא שכא' ויקרא לו ה' שלום
וכ"ש שאין מסתקוה דלומ' כמסתקוה לשעירי': א"ל אמש בטלת'
וכו' עתה בטלתי דרש' מדקק"ל עתה בטלתי מכלל דמילתא אחריתי
אמר ליה (יהושע) דמהדר לי' עתה בטלתי: אמש היום כשהערים
בין הערבי' קרי ליה כמו אמש שאין זה שלא לשון ערבית: ועכשיו
בטלתם ת"ת וכיון דניום אי אתם יכולים לעסוק בתורה מקמת

אמר לי׳ על איזה מהם באת א״ל עתה באתי מיד
וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק וא״ר יוחנן
מלמד שלן בעומקה של הלכה אמר (ר׳) שמואל
בר (אויא) [אוניא] משמיה דרב גדול ת״ת יותר
מהקרבת תמידין שנא׳ עתה באתי:

א״ל אביו לרב דימי האי קרא במערבא במאי פא
מוקמיתו ליה *אל תצא לריב מהר פן מה סס
תעשה באחריתה בהכלים אותך רעך ריבך ריב מזלי כה
את רעך וסוד אחר אל תגל בשעה שא״ל הקב״ה
ליחזקאל לך אמור להם לישראל *אביך האמורי יחזקאל
ואמך חתית אמרה רוח פסקנית לפני הקב״ה מו
רבש״ע אם יבאו אברהם ושרה ויעמדו לפניך אתה
אומר להם ומכלים אותם ריבך ריב את ריעך
וסוד אחר אל תגל. ומי איכא ליה רשותא כולי

עסקי מלחמה לריכין לחתס לעסוק בתורה בלילה והיה לך לזכר
בגלגל סגס המחנה ולא בעלור: עתה באתי על שלשה בחתי
ליפרע: מיד כהה יהושע ולא הוסיף עוד לבא בעלור בלילי לכך כתיב
נעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק שלן בעמק של הלכה:
אביך האמורי תרך ואמותיו מכתען בעו: אמרה רוח פסקניות
בגדריאל: אתה מכלים אותם שאתה קורא לותס לאמורי
וקתי: ריבך ריב את רעך אס יש לך להוכיח את ישראל הוכיחן
בעלמן וסוד של אברהם ושרה אל תגל לבזותם מן מה תעשה
בזותם אברהם ושרה לפניך ואומרים מה קטאנו לך שאתה
מכלימנו: ומי איכא ליה רשותא לגדריאל כולי האי להטיח

האי אין דא"ר יוסי בר חנינא שלש שמות יש לו. פסקון. אטמון. סגרון. פסקון שפוסק דברים כלפי מעלה. אטמון שאוטם עונותיהם של ישראל. סגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח:

פב ס *היערוך שועך לא בצר א"ר אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאלמלא לא הקדים אברהם תפלה בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. ר"ל אמר כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעל'. ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצים את כחו ואל יהו לו צרים מלמעלה:

דברים כלפי מעלה: כיון שסוגר אתין לו רשות לבקש רחמים כיון שנדרה (קמה) [קימה]: שוב אין מלאך אחר פותח בבקשה כי לא יועיל:

היערוך שועך לא בצר כך היו אומרים מבריו לחיוב כלום הקדמת שועך לא בכר עד לא בלה הלרה אם היית עושה כן היו הכל מאמצין את כחך ומסייעין את כחך: כל המאמץ עצמו בחפלה מלמטה אין צרים יכולין להשטיכו מלמעלה: לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצים את כחו שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ולא יהיו לו משטינים מלמעלה והכי משמע היערוך שועך אם בלת לערוך שוע כזאת תערכהו לא בכר אלא יהיו לך צרים והכל יהיו מאמצים כחך:

כהיב *ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע פג
כולם חמשה מאי כולם חמשה כולם חמשה סס
הם לעה"ב כהיב וזמרי וכתיב *עכן רב ושמואל ד"ה ס ב
חד אמר עכן שמו ולמה נקרא שמו זמרי שעשה יהושע ז
מעשה זמרי וחד אמר זמרי שמו ולמה נקרא שמו
עכן שעיכן עונותיהם של ישראל:
פיסקא לנקות עצמו. וינקה את עצמו כדי שלא פד
להוציא לעז על בתי דינים ועל העדים. סס
ת"ר מעשה באחד שיצא ליהרג אמר אם יש בי
עון זה לא תהא מיתתי כפרה על כל עונותי ואם
אין בי עון זה תהא מיתתי כפרה על כל עונותי
וביום דין וכל ישראל מנוקים והעדים לא תהא
להם מחילה לעולם כשששמעו חכמים לדבריו אמרו

זמרי הוא עכן כדמפרש לקמיה וכולהו הכתוב עסק אחזיו
שהיו לדיקים: כהיב זמרי וכתיב עכן הכא קא קשיא
לנני זרח ולא כתי' עכן ויהושע כתיב ויקח יהושע את עכן בן
זרח וגו' אלמא דריה הוא: רב ושמואל דאמרי תרוייהו הוא
עכן הוא זמרי: חד אמר עכן שמו וכו' מעשה זמרי כיון
דאתמרן לעיל בא על כערי המלורס' ועוד שבעבעו וכגפו ישראל
נעוכו כמו שבעבעו ע"י זמרי שמתו כ"ד אלף וכאן רומה של
סנהדרין: שעיכן גלגל עליהן פקודת עונותיהם כעככא זו
שמתגלגלת בהקיף עגול:
וינקה את עצמו ומאי תיכפת לן (דקאמרת) [דקאמרי רבנן]
ת"כ יהו כל אדם אומרין כן ומצני שלא להוליא לעז וכו':

להחזירו אי אפשר שכבר נגזרה גזרה אלא יהרו
ויהא קולר תלוי בצוארי הערים. כל כמיניה. לא
צריכא דקא הדרי בהו סהדי וכי הדרי בהו מאי
היו והא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא
צריכא דאע"ג דקא יהבי טעמא למלתייהו מי
ההוא מעשה דבעיא מיכסא:

אי אפשר שכבר כגמר הדין: כל כמיניה וכי כלמן הוא דקא
מסדיכת להו לסהדי לומר קולר תלוי בלוחרס: כיון שהגיד שוב
אינו חוזר ומגיד דבר המכקיש את הרחמן לכתיב לא יגיד
להגדה קמייתא קפיד קרא ולפי' מקמדיכהו כמי לא מצעי לאיכי'
למימר להאי דהדרי בהו דאמרי מה לנו לקוב בדמו: דיהבי
טעמא למלתייהו מפני שכחת פלוגי עמיכו: דבעיא מיכסא
מעשה במוכס אחד מישראל רצע שמת ובא ביום מת מכס גדול
וכל גדולי העיר כתעסקו במטתו וקרובי אותו המוכס כתעסקו
לשון זה של מוכס והוליאוהו לקברי המטה של מכס גדול קפלו אויבי'
עליהם והכיקו המטות וברחו כלם הי' שם תלמיד אחד ולא הכיר
מטת רבו למחר קמרו הגדולי' לקבור את המכס וכתקלפה מטתם
וקברו המוכס בכבוד והתלמיד היה לועק ובוכה ולא הועיל וקרובי
המוכס קברו המכס בקבריה' והתלמיד כלטער ואמר מה אעשה
רבי שבקבר בבזיון וזה הרשע מה עשה שזכה לזה הכבוד בא רבו
בחלום ואמר לו אל תלטער בא ואראך מקומי בגן עדן ומקום
המוכס בגיהנם ולילה פתח גיהנם סובב בחמתו אחד פעם אחת
שמעתי בגבות של ת"ק ולא מקיתי וכעכמתי וזה פעם אחת הכין
סעודה לשר העיר ולא בא וקלקה לעכיים ובטל שכרו ואמר לו
התלמיד וזה עד מתי יהא כדון בכך ח"ל עד שימות שמעון בן שטח

נרש"י בגמ' במעשה קלת בשיכוי

משנה כיצד תולין אותו וכו' ואם לן עובר עליו פה בלא תעשה שנאמ' *לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי וגו' כלומר מפני מה זה תלוי מפני שבירך את השם ונמצא שם שמים מתחלל א"ר מאיר

דברי כמ

ויכוח תקתיו ח"ל ומפני מה ח"ל מפני כזיס בספכיות ישראלית זנחרץ לחקלון ולימו עוז' בהס דין למקר סיפר התלמיד הדברי' לחמעון בן זטק מה עזה כיכס זמוכי' בקורים בעלי קומה וביד כל לחד כד גדול ועלית בתוכו ויוס הגזמים היה. לחמר להס הזהרו בהן זהן זמוכים וכיון זתכבסו הגדיהו לחיס ח' לחקת מהן מן החרץ ושוב לחין מכזפותן זולטו בכס ולחס לחו לח כוכל להן הלך לו לטרקלין זלהן והכיך בקוריו מבקוץ לחמרו לו מי לחתה לחמ' להס מכזף לחני לכסותכס בכזפים לחני בחתי לחמרו לו ומה כזפי' בידך ח"ל יכולני להביח לכס פ' בקורים כלס עטופים טליתות כגודים ולחע"פ זהיוס יום גזמים ח"ל הכרלה ילח לקוץ ורוז להס והוליחו הטליתות מן הכדי' וכתעטפו בהס וככסי ולחז כל לחד לחת לחקת מהן והגדיהוס ויכלו להס והוליחון ותלחוס כלס וכתקכלו קרודיהס בדבר ובחו זכיס מהס וכיוכו דבריהס והעידו על דבו זל זמעון בן זטק קיוב מיתה וכגמר דיבו וכזהיה יולח ליסקל לחמר לחס יס בי עון זה לח תהח מיתתי כפרה על עוכותי ולחס לחין בי עון זה מיתתי תהח כפרה עלי ועליכס ותהח קולר תלויה בלוחרי עדיס ושמעו חלו וחזרו בהס וכתבו טעס לדבריהס מקמת זכחת הכזיס ולחע"כ לח כפטר:

שם שמים מתחלל זמזכירין זזה בדבו:

בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני
מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על
דמם של רשעים שנשפך ק"ו על דמם של צדיקים
ולא זה בלבד אמרו אלא כל המלין את מתו עובר
בלא תעשה הלינו לכבודו להביא לו ארון וחבריו
אינו עובר עליו ולא היו קוברין אותו בקבורת
אבותיו אלא שתי בתי קברות היו מתוקנין לב"ד
אחת לנהרגין ולנחנקין ואחרת לנסקלין ולנשרפין
נתעכל הבשר מלקטין את העצמות וקוברים אותם
במקומם והקרובים באים ושואלים בשלום הדיינים
ובשלום העדים כלומר שאין בלבנו עליכם שדין
אמת דנתם *ולא היו מתאבלים אבל אוננים שאין ם ע"ב
אנינות אלא בלב תניא א"ר מאיר משלו משל למה"ד

שאדם מצטער ספורעכות נאז עליו נעוט: מה לשון אומרת
נאיזה לשון היא קונלת ומתנודדת עליו: קלני מראשי כמו שאדם
יגע ועיף לוט' ראשי כבד עלי וזרועי כבד עלי היינו קלת קלית חכי
חיכי קל: ולא זו בלבד נלא תעשה: אלא כל מתים הלכתן
נלא תעשה כדיליף בגריית' מדנוי' דתקברנו: ולא היו קוברין
אותו בקברו' אבותיו לפי שאין קוברין רשע אלא לדיק כך מפרש
לה בגמ': ב' קברות בגמ' מפרש טעמא דהלכה למשה מסיני ג'
ולא ל': נתעכל הבשר כגון בתכפר בניתתו ובגזיזו מלקטין
את העלמו' וקוברין אותו בקברות אבותיו: ולא היו מתאבלים
עליהם כדי שתהא נזיפתם כפרה להם אלא מוכיחין בלבד דאין זה
כבוד להרוג ואין כפרתו במכעת בכך שאין אחיהו' אלא בלב בלבד:

לשני אחים תאומים בעיר אחת אחד מינוהו מלך
ואחד יצא ללסטיות צוה המלך ותלאוהו כל הרואה
אותו אומר המלך תלוי צוה המלך והורידוהו:
א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מנין למלין פו
את מחו שעובר עליו בלא תעשה שנא' *כי סס
קבור תקברנו מכאן למלין את מחו שעובר בלא דנזי' כא
תעשה [א"ד] א"ר יוחנן משום רשב"י רמז לקבורה
מן התורה מנין ת"ל כי קבור תקברנו מכאן רמז
לקבורה מן התורה א"ל שבור מלכא לרב (חסדא)
[חמא] קבורה מראורייתא מנא לכו אשתיק ולא
אמר ולא מידי א"ל רב אחא בר יעקב אימסר
עלמא בידי דטפשאי איבעי ליה למימר כי קבור
דליעבד ליה ארון תקברנו לא משמע ליה ולימא
מדקבור צדיקי מנהגא בעלמא מדאקבריה רחמנא
למשה דלא לשתני ממנהג' ת"ש *וספדו לו כל מ"ס יד

לשני תאומים אף מדס עמוי נדיוקנו של מקום:
ה"ג ת"ל כי קבור תקברנו מרמוז לרים כל המתים: רמז
לקבור' שמדס קייב לקבור את מתו: דליעביד לי' ארון מבל
קבורת הארץ לא מיסתמע מיניה להכי לא אמר ליה מהאי:
ופרכינן כימא ליה מרמוז דתקברנו: ומכי לא משמע לגוי
(שבור מלכא) דרש' מרמוז: וכימא לי' מדאקבור צדיקי מנרהם
יצחק ויעקב: ומכי מנהגא בעלמא הוא שכהגו קודם לכן:
וכימא ליה מדקבריה רחמנא למשה שלמא דעתו הסכימה:
ומכי דילמא כי היכי דלא לשתני משה ממנהגא דעלמא:
וספדו לו שניה בן יהגעם כתיב ואמיה הזילוני כתבנא עליו

ירושלמי ח ישראל וקברו אותו דלא לישתני ממנהגא *לא יספדו ולא יקברו לדומן על פני האדמה יהיו דלשתנו ממנהגא איבעיא להו קבורה משום בזיונ' הוא או משום כפרה הוא למאי נ"מ דאמר לא תקברוה להההוא גברא אי אמרת משום בזיונא הוא לאו כל כמיניה אלא אי אמרת משום כפרה הוא הא אמר לא בעינא כפרה מאי ת"ש מדאקבור צדיקי אי אמרת משום כפרה הוא צדיקי לכפרה צריכי

קהלת ז אין הכתיב *כי אדם אין צדיק בארץ וגו' ת"ש וספדו לו כל ישראל וקברו אותו אי אמרת כי היכי דתיהוי ליה כפרה הנך נמי לקברו כי היכי דתהוי להו כפרה האי דצדיק [הוא] תיהוי ליה כפרה הנך לא ליהוו כפרה ת"ש לא יספדו ולא יקברו דלא תהוי להו כפרה:

פו **איבעיא** להו הספדא יקרא דחיי הוא או יקרא

סס דבר זה לצדק יען כי כמלך בו דבר טוב שביטל פרקסיקות שהושיב חניו: ולא יקברו כרשעי' כתיב ומקלייט להו הכי ס"מ קבורה מצמיח מסכימו עלה: משום בזיונא הוא שלא יתבזה לעין כל כשירקחוהו מת וכרקב וכתעב לו כי היכי דתהוי לי' כפרה דהטמ' זו שמורידין ומספילים לתוכו בתקתיות: לאו כל כמיניה דבזיון הוא לקרוביו: הא אמר לא בעינא כפרה ואי כמי קברי לי' לא (מכפר) [מתכפר]: ולא יקברו ואי משום כפרה היא יקברו ויתכפר להם. ומצי לא ניחא להקב"ה דתיהוי להו כפרה לפי שחף על פתק קברם לא היו קוברין:

דשכבי הוא למאי נפקא מינה דאמר לא תספדוה להוא גברא א"נ לאפוקי מיורשים (מאי) ת"ש *ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה אי אמרת משום יקרא דחיי הוא משום יקרא דאברהם משהו לה לשרה שרה גופה ניחא לה כי היכי דנתיקר נה אברהם. ת"ש וספדו לו כל ישראל וקברו אותו ואי אמרת משום יקרא דחיי הוא הני בניו יקרא נינהו ניחא להו לצדיקי דנתייקרו בהו אינשי ת"ש לא יספדו ולא יקברו (אי אמרת משום יקרא דשכבי שפיר דהני לאו בני יקרא נינהו אלא אי אמרת יקרא דחיי הוא הא נמי יספדו כי היכי דתיהוי להו יקרא לאינשי) לא ניחא (להו) [לצדיקיא] דנתיקרו ברשיעא ת"ש *בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים הראשונים וגו' והוי אדון גו' אי אמרת יקרא דחיי הוא מאי נפקא לי' מיניה ה"ק ליה לתייקרו בך ישראל כי היכי דאתייקרו באבהתך

רמזי' כג ובמומז פרס"י ויבא מנרסס מכאל שנט ויניין בסי חכ"ן ובמהרל"ס בגמ' סיכו וע' בדס"י

אי נמי לאפוקי מיורשין על כרחן שכר הספדנין אי יקרא דשכבי כי אמר לא תספדוה לייתיכן ליה ואי לא אמר ואמרי יורשין לא ניחא לן כפיכן להו ואי יקרא דקיי הוא לדידיה לא לייתיכן ויורשין לייתיכן: משהו לשרה עד שבא אברהם מעקידת יצחק כדכתיב ויבא אברהם מכלל דההיא שעתא לא הוה התם: הנך בני יקרא נינהו דתמיה והלא כל בית ישראל הכותרים עצים היו: ולא יקברו ואי יקרא דקיי הוא והלא הכותרים יש בהם לדיקים: והוי אדון יספדו לו לנדקיהו כאמר:

מהלי' טו מכות פ' זכי ועיין נמהרים"ם

מן *ת"ש *נבוה בעיניו נמאם וה חוקיה מלך יהודה שגירר עצמותיו של אביו (במטה) [על מטה] של חבלים ואי אמרת יקרא דחיי הוא מ"ט עביד הכי משום דתיהוי כפרה לאביו ומשום כפרה דאבוה משהי ליה ליקרא דכל ישראל גופייהו ניחא להו דמחלי יקריהו לגביה. ת"ש אמר להו (רבי) אל תספדוני בעיירות ואי אמרת יקרא דחיי הוא מאי נפקא ליה מינה קסבר (רבי) לתייקרו בי ישראל טפי (פורחא) תא שמע ר' נתן אומר סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה מת שלא נספד ולא נקבר או שחיה גוררתו או שהיו גשמים

נבוה בעיניו נמאם נתהלים כתיב (מי יעלה בהר ה' נקי כפים ובר לבב וגו') [מי יגור באהלך וגו'] וקא קתני כמי הלי: על מטה של חבלים [דרך] בזיון מפני שהיה חביו רצע וניזהו לעין כל כדי שיתיירו הלקרים ולכבוד עלמו לא קם ומפני כבוד מת כמי ליכא למיקם דכתיב בעמך כתיב בעושה מעשה עמך: נבוה בעיניו הוא עלמו כתנזה: ונמאם נפני עלמו שלא קם לכבודו במקום קדוש הנס: ואי אמרת כבוד שעושין למת ליכו שלא של קיים מלי טעמא עביד הכי למה ניזה לת המיים: אל תספדוני בעיירות רגיכו הקדוש לוה לת נכיו בכתובות בהכותא לל תספדוני כשתוליכו לת ארוכי למקום קבורתי והוא מת בליפורי וקבורתו בבית שערים לל תספדוני בעיירות קטנות שתעברו עליהן שלא בכרכים גדולים דליכא ליכבי טובא ומכפי מהעיירות כמי להתם:

מולפים על מטתו והו סימן יפה למת ש"מ יקרא דשכבא הוא ש"מ:

א"ר אחא בר חנינא מנין שאין קוברין רשע אצל פח צדיק דכתיב *ויהי הם קוברים איש והנה זס ראו את הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע וו"ב יג וגו' [ויחי] ויקם על רגליו וגו' א"ל רב פפא ודלמא לקיומי *ויהי נא פי שנים ברוחך אלי א"ל אי הכי זס ב היינו דתניא *על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ויהי זס יג נא פי שנים היכי משכחת לה דאחייה א"ל ר' יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת דכתיב *אל מדנל יב נא תהי כמת וכשם שאין קוברים רשע אצל צדיק כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל:

סי' יפה למת כשכפרעין ממנו נעה"ז לאקר מיתה דיש לו כפרה בכך: ש"מ יקרא דשיכבא דלי לא יקרא דידיה אמאי מיכפר בגזוכיה:

ויחי ויקם על רגליו אותו הנקבר בניח הזקר היה הוא הבניח אשר הזיב את עדו לאכול ולשתות בבית אל וכעבר עדו על ידו והמיתהו האריה וכזמת לאקר ימים קברוהו אצל אליהע ולא הוכזר לפני המקום שיקבור אצלו והקייהו: פי שנים ואליהו הקיה את המת והיה לאליהע להקיות שני מתים והוא לא הקיה אלא נפה של שונמית: לא הלך ואי משום ברכתא דאליהו הוא היכי מקיימא נהכי: ובשם שאין קוברין כו' לפרושי טעמא דמתני' מהדר לפי' (כתמנו) [כתקנו] שני קברות שאין קוברין כסקלין וכשרפין שהם רשעים חמורי' אצל כהרגין וכחנקין

סס *א"ל רבא מי קא מדמית נהרג מתוך רשעו למת
עיין נגמ' מתוך רשעו מת מתוך רשעו כיון דכי אורחיה
קמיית לא הויא ליה כפרה נהרג מתוך רשעו כיון
דלאו כי אורחיה מיית הוי ליה כפרה תרע דכתיב
מלי' עט *מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו
את היכל קדשך וגו' נתנו את נבלת עבדיך מאכל
לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ מאי
עבדיך ומאי חסידיך לאו חכיריך חסידיך ממש
עבדיך הנך דחייבי דינא מעיקרא וכיון דאיקטול
קרי להו עבדיך:

פט קברוהי דרב חוו שקלי מיניה עפרא לאשתא בת
סס ע"ב יומא אתו אמרו ליה לשמואל אמר להו
יאות עבדין קרקע עולם היא וקרקע עולם אינה
מ"נ כג נאסרת דכתי' *וישלך את עפרה (אל) [על] קבר
בני העם מקיש קבר בני העם לע"ז מה ע"ז
דנלי' יג במחובר לא מתסרא דכתיב *אשר אתם יורשים
[אותם] את אלהיהם על ההרים הרמים אלהיהם
על ההרים ולא ההרים אלהיהם ה"נ במחובר
לא מיתסר:

לאשתא בת יומא ניוס רקטון סלה והס מתרפקין נקומו ויפר:
אמרו לו לשמואל מסוס דמת וכל הנקבר נו [illegible]
הכלה כיכהו דגמר סס סס מעגלה ערופה כלקמן: יאות
עבדין כדמפרש לקמן סקרקע חיכה כחסרת: ע"ז לא מיתסרא
במחובר לקרקע דכתיב חלהיהס על ההריס ולח ההריס
חלהיהס:

ת"ר הרוגי מלכות נכסיהם למלך הרוגי ב"ד צ
נכסיהם ליורשים ר' יהודה אומר אף הרוגי מה
מלכות נכסיהם ליורשים אמרו לר"י והלא כבר ע"נ
נאמר *הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו מ"מ כא
אמר להן בן אחי אביו היה וראוי ליורשו היה
אמרו לו והלא הרבה בנים היו לו אמר להן אותו
ואת בניו הרג שנא' *אם לא את דמי נבות ואת שם נ ע
דמי בניו ראיתי ורבנן ההוא בנים הראוין לצאת
ממנו בשלמא למ"ד נכסיהם למלך היינו דכתיב
*ברך נבות אלהים ומלך אלא למ"ד נכסיהם שם מ כא
ליורשים למה לי ומלך ולטעמיך אלהים למה
לי אלא לאפושי ריתחא הכא נמי לאפושי ריתחא
בשלמא למ"ד נכסיהם למלך היינו דכתיב *וינם שם נ
ויאב אל אהל ה' ויחוק בקרנות המובח וכתיב
*ויאמר לא (אצא) כי פה אמות אלא למ"ד שם

הרוגי מלכות שכתקייבו מיתה למלכי ישרש כגון שמרדו בו דכתי'
כל מים מצר ימרה את פיך וגו': לרשתו משמע ירושה
גמורה ומן הדין: והלא הרבה בנים היו לו לח ידעינן מהיכן
ילפי': היינו דכתיב ומלך העידוהו שמרד במלכות כדי שיתקייב
מיתה למלכות ויהיו נכסיו למלך: למה לי ומלך מי מצוס
למיסטליה וירצכו מקמת קורנה בנרך כנות מלהים סגי:
ולטעמיך דמלך לחייבו מיתת מלכות נאמר: אלהים למה לי
הא מקייב ליה מצוס מלכות: לאפושי ריתחא דדייכין עליו שלח
ירככו לקר לקקב למימר בשבילו הרגו ובלי פשע: כי פה אמות

נכסיהם ליורשים מאי נפקא ליה מיניה
לחיי שעה:

צא *ויושב בניהו את המלך דבר לאמר כה דבר
סס יואב וכה ענני א"ל ויל אימא ליה תרתי
מ"ם ג לא תעביד בההוא גברא אי קטלת ליה קבול
לטותיה דלטייה אבוך ואי לא שבקית דליקום
סס בלטותיה דלטייה אבוך *ויאמר לו המלך עשה
כאשר דבר ופגע בו וקברתו אמר רב יהודה אמר
רב כל קללות שקלל דוד את יואב נתקיימו בורעו
ס"ג ג של דוד *ואל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחזיק
בפלך ונופל בחרב וחסר לחם. זב מרחבעם
מ"ם יג דכתיב *והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה
ויקרא טו לנום ירושלים וכתיב *כל המרכב אשר ירכב
ד"ה נ כו עליו הזב יטמא. מצורע מעוויהו דכתיב *ובחזקתו
גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל
סס היכל ה' להקטיר על מזבח הקטורת וכתיב *והצרעת
מ"ם טו זרחה במצחו. מחזיק בפלך מאסא דכתיב *רק

גיזוקי כתיב לא תהיה כזון למלכות כדי שלא יהו נכסי (שלך)
[למלך]: לחיי שעה דקויים בעלמא עד שיגיעו הדברים
לשלמה וידוקו:

כה דבר יואב וכה ענני משמע דבר ועצייה הרגה. וקרא כי
פה לשון הוא דכתי' ותו לא שלא ה"ק ליה תרתי לא תעביד
לי: כולן נתקיימו בורעו של דוד מפני שקבלן שלמה עליו:
לעלות במרכבה וגו' זב כתיב כמי מרכב שמכתת לג"ם:
מחזיק בפלך חוקו מקל ליתן עליו מקמת קולי הרגלים:

לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה אמר רב שאחזו פודגרא א"ל מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי א"ל כמחט בבשר חחי מנא ידע אבע"א מיחש הוה חויש ביה ואבע"א מרבידה הוה גמיר לה ואבע"א *סוד ה' ליריאיו ובריתו להודיעם. נופל בחרב מיאשיהו דכתיב *ויורו היורים למלך יאשיהו ואמר רב יהודה אמר רב שעשו כל גופו ככברה. וחסר לחם מיכניה דכתיב *וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו. א"ר יהודה א"ר היינו דאמרי אינשי *תהא ליטא ולא תהא (מלטטה) [לויטא] אתיוה ליואב לדיוניה א"ל מ"ט קטלתיה לאבנר א"ל גואל הדם דעשהאל הואי עשהאל רודף הוה א"ל היה לו להצילו באחד מאבריו א"ל לא הוה יכול ליה א"ל השתא ברופן חמישירת כיון ליה דכתיב *ויכהו אבנר באחרי

פוס' פ"ק ע"ב כמסרפ"ק פלי' כפ ר"פ נ נפ ת"ג כפ ויימי' כג מט ע"ג ג

פודגרא כן שם הקולי לף נלמוכו: מנא ידע רב נחמן: וארוחתו ארוחת תמיד מלת כ"כ היתה לו: תהא ליטא ולא לויטא כוף לך להיות מן המקוללים ולא מן המקללים לפי שסוף קללת קכס לשוב אל המקלל: היה לו להציל את עלמו: בא' מאיבריו של עשהאל ולא יהרגנו דהכי אמרי' (נשו הן הכשרפין) [נפ' בן סורר ומורה דף ע"ל] הרודף אחר חבירו להורגו ויכול זה להציל את עלמו בחקר מאיבריו של רודף ולא עשה כן אלא מזר כנגדו והרגו כהרג עליו: אמרו ליה לא יכול ליה למכר לכיון דחקר משחר מיברין: אמר להו יוחנ השתא

החנית אל החומש וא"ר יוחנן בדופן חמישית
במקום שמרה וכבד תלויים בו באחד מאיבריו
לא יכיל ליה (אמרו) [אמר] ליה ניזיל לאבנר
מ"ט קטלתיה לעמשא א"ל מורד במלכות הוה
ש"נ כ דכתיב *ויאמר המלך לעמשא הועק לי את איש
יהודה שלשת ימים וגו' וילך עמשא להועיק את
איש יהודה ויוחר וגו' (אמרו) [אמר] ליה עמשא
אכין ורקין דרש אשכחינהו לישראל דפתיח להו
יהושע ט במסכתא אמר כתיב *כל אשר ימרה את פיך
ואל ישמע אל דבריך לכל אשר תצונו יומת יכול
עס אפי' לד"ת ת"ל *רק חזק ואמץ אלא ההוא גברא
מ"ק כ מורד במלכות הוה דכתיב *והשמועה באה עד
מלתא יואב כי יואב נטה אחרי אדוניה ואחרי אבשלום
בלחכפיה לא נטה מאי לא נטה א"ר יהודה שבקש לנטות
כפזיה בדופן חמשית כנגד הלב חמיסי: (אמרו) [אמר] ליה ניזיל
וסיפא קדריש לאבנר דיכו על מנכר פטור מתה עליו: אכין ורקין דריש
רש"י שמלמן שהיו עסוקים במסכת ולא רצה לבטלם כדמפרש וחזיל
דחיכו מורד במלכות דכתיב רק חזק ואמץ רקין מיעוטין שאם נח
המלך לבטל דברי (בניה) [תורה] אין שומעין לו: השמועה
כשמשמע שלמה בחה על יואב וכתירוץ: כי יואב נטה אחרי
אדוניה ואחרי אבשלום כשמרד בדוד מכיו לא כטה: מאי לא
נטה מה לכו להזכיר זאת כאן וכי (לא) [מה] היה לו ליזק
בשביל שלא כטה מקרי מבשלום וכאן כטה שלא מגיד לך הכתוב
שניקם לבטות גם מקרי מבשלום שלא שלח גמר מחשבתו כדמפרש

ולא נטה ומ"ט לא נטה א"ר אלעזר עדיין לחלוחית של דוד קיימת ר' יוסי בר' חנינא אמר עדיין אצטגניני של דוד קיימין דאמר רב יהודה אמר רב ת' ילדים היו לו לדוד וכולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלוריות היו ומהלכין בראשי הגיסות היו והן הן בעלי אגרופין של דוד:

ופליגא דר' אבא בר כהנא דא"ר אבא בר צב כהנא אלמלא דוד לא עשה יואב מלחמה סס ואלמלא יואב לא עסק דוד בתורה כדכתיב *ויהי ס"נ מ דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו (וסמיך ליה) ויואב [בן צרויה] על הצבא מ"ט דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו משום דיואב על הצבא ומ"ט יואב על הצבא משום דדוד עושה משפט וצדקה [לכל עמו] *ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים סס ג

וחזיל מפכי דעדיין היה לו ליקלוקית גבורתו של דוד קיימת תחל עכשיו שהזקין ילך מדרכו וכטה לאחרי לבבותיהו: איצטגניני דוד בעלי אגרופין שלו שעל ידם הוא כלכס ויולא ונא על פיהם לילטגניות דכל התלמוד לשון מזלות וקוזים בכוכבים והכך קרי הכי משום שהיה דוד כסמך עליהם ועושה על פיהם והולך לאחר דבריהם: ילדים נאורים: ומגדלי בלוריות כמשפטי הגוים כלי זיינו בעלי קומה [לחימה] ויפקדו מהן: ובני יפת תואר כמו ככרי שהיו לוקחים בשביה והתירם הכתוב כדכתיב ורואית בשביה וגו': אלמלא דוד שהיה עוסק בתורה לא עשה יואב מלחמה תחל זכותו של דוד עומדת לו ליואב במלחמה של דוד:

אחרי אבנר וישיבו אותו מבור הסירה (ודוד לא
ידע) מאי בור הסירה א"ר אבא בר כהנא בור
ג"נ וסירה גרמו לו לאבנר שיתרג *ויטהו יואב אל
תוך השער לדבר אתו בשלי א"ר יוחנן שדנו
בדין סנהדרין א"ל מ"ט קטלתיה לעשהאל עשהאל
רודף הוה היה לך להצילו באחד מאיבריו לא
יכילנא ליה השתא בדופן חמישית איכוונת ליה
באחד מאיבריו לא יכלת ליה. לדבר אתו בשלי
א"ר יהודה אמר רב לדבר אתו על עסקי שלו.
ס"ס *ויכהו שם אל החומש א"ר יוחנן בדופן חמישית

בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג נור לפקת המים שלקק דוד
מרחצותיו של שאול כשהיה יצן במעגל וכשאמ' להס דוד בכי מות
אתס שלא שמרתס לאדוניכ' שכבר הייתי יכול להורגו ראו כל
אימה מלכית המלך ואיה לפקת המים היה לו לאבנר למקום
בשאול ולאמ' לו ראה כמה לדיק זה שלא הרגך ולא מיקה בו אלא
א"ל שמא לאד מבני הלבא כתכס לו. וסירה קון כשכרת דוד
את [ככף] מעילו של שאול בשערה היה לו לאבנר ללמד זכות
על דוד ולומר לשאול ראה כמה חס עליך שלא הרגך בהיותך
יחידי עמו בשערה ולא לימד זכות אלא אמר לו שמא כשעברת
אחל הקולים והסירי' ככס לאד מן הקולים בכף מעילך והוא
היה טמון שס ושתכו: שדנו דין סנהדרין כמו אל זקני עירו
ואל שער מקומו דסתס שער לשון סנהדרין הוא שהיו דנין שס:
על עסקי שלו ל' של כעלך שאל לו בשלמה יבמה גדמת היאך
קולבת התקיל שוקה לפניו ומראהו כך היא קולבת בשיניה והוא
שלף קרבו והרגו כדכתיב בקורתו לאבר בשתניו ובכעלו לאבר

מקום שמרה וכבד תלויים בו. *והשיב ה' ארץ מ"פ נ
דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים
וטובים ממנו ויהרגם בחרב. טובים שהם דרשו
אכין ורקין והוא לא דרש וצדיקי' שהם בפה ולא
עשו והוא באגרת ועשה. *ועמשא לא נשמר בחרב ע"נ כ
אשר ביד יואב וגו' (אר"י) אמר רב שלא חשדו
*ויקבר בביתו במדבר אטו ביתו מדבר הוא אמר רב מ"פ נ
יהודה [אמר רב] כמדבר מה מדבר מופקר לכל אף
ביתו של יואב מופקר לכל ד"א כמדבר (הוה)
מה מדבר (הוה) מנוקה מגזל ועריות אף ביתו של
יואב מנוקה מגזל ועריות. *ויואב יחיה את שאר ד"ה מ"פ
העיר אמר רב יהודה (אמר רב) אפילו מוניני
וצחנתא טעם פרים להו:

גרגליו: שהם דרשו אכין ורקין שלח לקיים מלות המלך לעבור
על דברי תורה. עמשא כדלמרן. מנכר כשאמר לו שחול לעבדיו
סובו והמיתו את כהני ה' וכתיב ולא אבו עבדי המלך לשלוח את
ידם לפגוע וגו': והוא לא היה דריש והרג את חוריה במלחתו
של דוד לפי ע"ג שלח לוה דוד בפיו שלח בחגרת כדכתיב ויכתוב
בספר לאמר הבו את חוריה וגו': ויקבר בביתו במדבר דיואב
כתיב: מופקר לכל לעכויי להתפרנס [מביתו]: אפי' מוניני
וצחנתא טעים לפי' דברים דקים ועיכוגים: טעים שהיה
טועם: פרים להו מחלק להם למזונות לעכויי העיר. פרים
לשון פרס שכוטלין מבית המלך ופסוק זה בדברי הימים כשלכד
דוד את מלחת בני עמון: מוניני דגים קטנים: צחנתא מין
דגים קטנים:

ארבע מיתות

פרק שביעי

צג נב ויקל' כמ' ג' לסוכות על אמה ועל אניקמה ועל מניה רמ"מ

הניא היה ר' מאיר אומר מה ת"ל *את אביה היא מחללת שאם היו נוהגין בו קדש נוהגין בו חול כבוד נוהגין בו בזיון אומרים ארור שזו ילד ארור שזו גידל ארור שיצאה זו מחלציו אמר רב אשי כמאן קרינן רשיעא בר רשיעא ואפילו לרשיעא בר צדיקא כמאן (כהני תנאי) [כהאי תנא] : משנה מצות הנשרפים וכו' ונותנין סודר קשה לתוך הרכה וכורך על צוארו וזה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שפותח את פיו ומדליק את הפתילה וזורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו וחומרת את בני מעיו וכו' : גמ' מנ"ל אתיא שרפה שרפה מעדת קרח מה להלן שרפת נשמה וגוף קיים אף כאן שרפת נשמה וגוף קיים

קשה לתוך הרכה כורכים סודר קשה לתוך הרכה מפני שהרכה מיכה מוכנת לפתוח פיו והקשה מקנלת את גרונו ומכוולתו לפיכך קשה מנפכים לקנוק ורכה מנקוב להגין : [ומדליק מתיך] : הפתילה נגמ' מפרש פתילה של אדר : וחומרת לשון חמרמרו מעי [כוולת] : מנ"ל דכי האי גוונא שריפה היא [דקאמר רחמנא] : אתיא שריפה שריפה כתיב הכא נאש תשרף וכתיב התם אשר אשר הקרינו השרופים מה להלן גוף קיים

ר' אלעזר אומר אתיא שרפה שרפה מבני אהרן
מה להלן שרפת נשמה וגוף קיים אף כאן שרפת
נשמה וגוף קיים מאן דיליף מעדה קרח מנ"ל
דכתיב *את מחתות החטאים האלה בנפשותם מדנל יו
שנשמתם נשרפת וגוף קיים ואידך ההיא שרפה
ממש [היא] ומאי בנפשותם שנתחייבו שרפה על
עסקי נפשותם כדריש לקיש דאר"ל מ"ד *בחנפי תהלי לה
לעגי מעוג חרק עלי שינימו בשביל חנופה שהחניפו
לקרח על עסקי לגימה חרק עליהם שר של גיהנם
שיניו ומאן דיליף מבני אהרן מנ"ל דכתיב *וימותו ויקרא י
לפני ה' כעין מיתה ואידך ההוא שרפה ממש
הואי ומאי דכתיב וימותו דאתחיל בהו מגואי כעין
מיתה דתניא אבא יוסי בן דוסתאי אומר שני
חוטים של אש יצאו מבית קדשי הקדשים ונחלקו

וכו': מבני אהרן לכתיב נהו יכלו לת השרפה: מנ"ל דעדת
קרק הכי הוו: בנפשותם ולא בגופם: שרפה ממש הלכך
ע"כ לא מליכן למילף גוף קיים מהתם [ולקמן פריך ותהוי שריפה
ממש ולילף שריפת ד"ד מיכיה ותהוי ממש]: על עסקי נפשותם
על קניפת לכילה ושתייה הכלכלת נפשותם: בחנפי לעגי
מעוג נשניל קנופה של לגימות מעוג שהלכילם והשקם קרק
לעדתו וכתקדרו עמו קרק עלי וגו'. מעוג לשון דבר הנלכל
כדכתיב נחלמה הנרפית שחמרה לחליהו קי יי' לחליך לא יש
לי מעוג: מנ"ל דגוף קיים נבני להרן: שרפה ממש לף
הגוף לכל מנפנים התחילה שריפתן ושרפה ולכלה עלמות

לארבע ונכנסו שני' בחותמו של זה ושנים בחותמו
ויקיל' של זה ושרפום והכתיב *ותאכל אותם אותם
ולא בגדיהם:

צד וכבר היו משה ואהרן מהלכים בדרך ונדב
סס ואביהוא מהלכין אחריהם וכל ישראל
עי' נמ"ה אחריהם א"ל נדב לאביהוא אימתי ימותו שני
וקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור אמר
להן הקב"ה נראה מי קובר את מי אמר רב פפא
היינו דאמרי אינשי נפישי גמלי סבי דטעיני
משכי דהוגני:

צה א"ר אלעזר *למה ת"ח דומה לפני עם הארץ
סס בתחלה דומה לו לקחון של זהב סיפר עמו
סס ע"נ ונשנר: והכחיב ותאכל אותם ומשמע מיעוט לותס ולא בגדיהס:
לאחר ולא הכל כשרף מאי קא ממעט ומשני לותס ולא בגדיהס:
וכבר היו לאידי דלאירי נשני להרן תכא ליה הכא לאשמועינן
דששיל שהיו מנקטין שררה ורשנות מתו: נפישי גמלי
סבי דטעיני משכי דהוגני הרבה גמלים זקנים שטועכין עורות
גמלים יוקנים שמתו. בכרי מדין וציפה מתרגמינן הוגני בכרה
קלה הייכו גמלא כערה ויוקנה שהיא קלה ועסקיה רעים מקמת
שלא הורגלה לטעון משאוי:

ע' נגמ' למה ת"ח כו' משום דלאירי נעדת קרח נקט לה שהיו ת"ח
כדכתיב כשאי עדה קריאי מועד לכשי שם ועל שם שפיתס
לותו רשע כשהכו מאכו הוקלה נעיניו להשיאס ולהחזיק ידו
במלוקת ולמרוד בהקב"ה: בתחלה בעודו מתבהג בכבוד
שאין לריב לו הוא יקר בעיניו:

דומה לו לקחון של כסף נהנה ממנו דומה לו
לקחון של חרס כיון שנשבר שוב אין לו תקנה:
(תניא כתיב *ואשיריהם תשרפון באש) [א"ר צו
ששת תניחה] ומה אילנות שאין אוכלים נה
ואין שותים ואין מריחים אמרה תורה השחת דנזי' יב
שרוף וכלה הואיל ובא לאדם תקלה על ידם עי' נח"ם
המתעה את חברו מדרכי חיים לדרכי מיתה עאכ"ו:
ת"ר ז' מצות נצטוו בני נח דינין וברכת השם צו
וע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וגזל ואבר נו
מן החי *ר' (חנינא) [חנניא בן גמליאל] אומר אף סס ע"ב
על הדם [מן החי] ר' חידקא אומר אף על
הסירום. ר' שמעון אומר אף על הכישוף. ר'
יוסי אומר כל האמור בפרשת מכשף בן נח מוזהר
עליו. *לא ימצא בך מעביר בנו וגו' כי תועבת סס יח
ה' כל עושה אלה ובגלל התועבות האלה וגו' ולא
ענש הכתוב אלא א"כ הזהיר. ר' (אליעזר) [אלעזר]
אומר אף על הכלאים. מותרים בני נח ללבוש
[אילנות של אשרה דכתיב נהו תשרפון נמי: אמרה תורה וכו'
שלמי תקלה וכו'* שמף הס הוזהרו על ע"ז]: ע' נגמ'
וגילוי עריות כולן קון מכער' המחורסה כדכתי' גבי שמילך הכך
מת על האשה אשר לקחת והיו נעולת נעל נעלת נעל יש
להס כעין מחורסה שין להס: אף על הדם מן החי [כולהו יליף
טעמייהו לקמן]: פרשת מכשף זו היו שמזכיר והולך לו ימלך
ך ובגלל התועבות האל ומלכעכם עליהן ע"מ הוזהרו על כולן
ללו עכם שלש ש"כ הזהיר: מותרין בני נח בו' סיפא דמילתא

כלאים ולזרוע כלאים ואונ' אסורים אלא בהרבעת בהמה והרכבת אילן מנה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא
ויקרא נ *ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן
שם יח אכול תאכל ויצו אלו הדינים וכה"א *כי ידעתיו
למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו'. ה' זו
ויקרא כד ברכת השם וכה"א *ונוקב שם ה' מות יומת. אלהים
שמות כ זו ע"ז וכן הוא אומר *לא יהיה לך אלהים אחרים
ויקרא ט על פני. על האדם זו שפיכות דמים וכה"א *שופך
בראשית ג דם האדם. לאמר זו גילוי עריות וכה"א *לאמר
הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה
לאיש אחר. מכל עץ הגן ולא גזל. אכול תאכל
ולא אבר מן החי. כי אתא ר' יצחק תאני אפכא.
ויצו זו ע"ז אלהים אלו הדינין בשלמ' אלהים אלו
שמות כב הדינים דכתיב *ונקרב בעל הבית אל האלהים
אלא ויצו זו ע"ז מאי משמע רב חסדא ורב יצחק
שם לב בר אבדימי חד אמר מהכא *סרו מהר מן הדרך
הושע ט אשר צויתים עשו להם וגו' וח"א מהכא *עשוק
אפרי' רצוץ משפט כי הואיל הלך אחרי צו.

ר' אליעזר היא וכולה מפרש לקמן: מכל עץ הגן ולא גזל
מדאילטריך למיזרי ליה ולהפקיר לו עלי הגן ס"מ שאינו מופקר
לו כאסר לו: אכול תאכל העומד לאכילה ולא תאכל אדר מן
המי דבהמה נקייה אינה עומדת לאכילה שלא לגדל ולדות: עשוק
אפרים מיד שוכניו ורצוץ משפט רצון ע"י שופטיו של הקב"ה:
כי הואיל הלך אחרי צו מפני שנתרצה ללכת אחרי לווי בניהם

ואדינן בני נח איפקוד והתניא עשר מצות נצטוו בני ישראל במרה שבע שקבלו בני נח והוסיפו עליהם דינים ושבת וכבוד אב ואם. דינים דכתיב *שם שם לו חק ומשפט. שבת וכבוד אב ואם דכתיב *כאשר צוך ה' אלהיך ואמר רב יהודה כאשר צוך במרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא נצרכה אלא לעדה ועדים והתראה אי הכי מאי והוסיפו עליהם דינים אלא אמר רבא לא נצרכה אלא לדיני קנסות אכתי הוסיפו בדינים מיבעי ליה וכו' אלא אמר (רב פפא) [רבא]

* שמות טו דברים ה

גל נעל: כאשר צוך ה' אלהיך (כלכתיב) [כתיב] בדברות הלקרובות גבי שבת וכבוד לא ולא והיכן לוך הא ליכא למימר דמשה הוה לאמר להו בערבות מואב כלאחר לוך נסיבי דמשה לאו אלעליו היה שוכה להם משכה תורה ומזהירם על מלותיו אלא כמו שקבלה הוא היה קוזר ומגיד להם וכל מה שכתוב בדברות הלקרובות היה כתוב בלוקות וכן שמע בסיבי: לעדה ועדים והתראה וכן בלטוו ישראל במרה להיות דכין בסנהדרין גל כ"ג כדאמרי' עדה שופטת ועדה מלת דבני כך לא ליפקוד בהכי כדילפיכן לקמן מקראי דבן כך כהרג בעד לאד ובדיין לאד: א"ה מאי הוסיפו עליהן דינין אין אלו דיכן אלא מלות דייכן: דיני קנסות הוסיפו במרה דבני כך לא הוזהרו עליהן דכתיב וילו וגמרי' לה מאחר ילוה להם לדקה ומשפט כתיב דהייכו דין ופשרה אגל קנסות לאו משפט כיכהו דקנסיכן ליה טפי מדיכים: בדינין מיבעי ליה דאתי משמע שהוסיפו להם בהלכות דיכין

האי תנא תנא דבי מנשה הוא דמפיק ד"כ ומעייל
ס"כ דתני דבי מנשה ו' מצות נצטוו בני נח. ע"ז.
וגילוי עריות. ושפיכות דמים. וגזל. ואבר מן החי.
וסירום. וכלאים. ר' יהודה אומר אדם הראשון
לקמן נ לא נצטוה אלא על ע"ז בלבד שנא' *ויצו ה' אלהים
על האדם ר' יהודה בן בתירא אומר אף על ברכת
השם וי"א אף על הדינין:

ועוד מלינו בניניים אלו בגמ':

נז [אשכח ר' יעקב בר אחא דהוה כתיב בספר
ע"ב אגדתא דבי רב] בן נח נהרג [בדיין אחד
ובעד אחד שלא בהתראה מפי איש ולא מפי אשה
ואפי' קרוב] משום ר' ישמעאל אמרו אף על

שנלטוו עליהם כדר שנל השתא דקתני הוסיפו עליהן דינין משמע
כל הלכות דינין הוסיפו: האי תנא דברייתא דלעיל דקתני הוסיפו
עליהן דינין למשמע דנכי כך לא נלטוו עלי' תכא דבי מכשה הוא:
ד"כ דינין וברכת השם: ס"כ סירום וכלאים: שבע מצות וכו'
לקמן מפרש דתכא דבי מכשה לא דרש וילו (דכל קדש) [והכי כל
קדש] נחכפי כפשיה כתינא נהו: אדם הראשון לא נצטווה
אלא על ע"ז בלבד שנא' וילו ה' אלהים את אלהותו לוה עליו
על החדש שלא יחירהו נחקר: אף על ברכת השם דכפקא ליה
כמי מחלהים אלהותו לוה עליו שלא יקללהו כדכתיב אלהים לא
תקלל: אף הדינין מחלהים כפקא כמי יהא אלהותו עליך להיות
מורא נלנך ולא מורא בשר ודם להטות משפט כי המשפט
לאלהים הוא כדמפרש ואזיל:

העוברין וכו' מ"ט דר' ושמעאל דכתיב *שופך דם ילקוט מ
האדם באדם דמו ישפך איזהו אדם שבאדם הוי
אומר זה עובר שבמעי אמו:
ת"ש מפני מה לא נשא אדם את בתו כדי שישא נח
קין את אחותו שנאמ' *אמרתי עולם חסד ע"נ
יבנה: תלי פט

[א"ר חנינא נכרי שהכה את ישראל חייב מיתה סס
שנא' *ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך
את המצרי וגו'] וא"ר חנינא הסומר לועו של ישראל שמות נ
כאלו סומר לועו של שכינה שנא' *מוקש אדם תלי כ
ילע קודש:
אמר ריש לקיש כל המגביה ידו על חברו אע"פ צח
שלא הכהו נקרא רשע שנ' *ויאמר לרשע סס
למה תכה רעך הבית לא נאמר אלא הכה אע"פ שמות נ
שלא הכהו נקרא רשע. ועירי א"ר חנינא נקרא

שופך דם האדם [באדם שנתוך הלדס] דמו ישפך:
חסד יבנה תקלתו של עולס כנכה נקסד שלוה לדה"ר לגמול
קסד לת נכו ולסרה לו והתירה לקין כדי שיבנה העולס
והייכו דכתיב כי יקק לים לת לקותו נת לניו קסד הוא מה
שהתרתי לקין קסד גמלתי עמו:
[ויך את המצרי משום דהכה לים ענרי:]מוקש אדם ילע קודש
הכוקש לת הלדס הייכו ישרלל שקרויין לדס דכתיב ולתנה
לאכי לאן מרעיתי לדס לתס לתס קרויין לדס וכו': ילע קודש
כאלו לועה לת הקודש כלו' כסומר על לועו. סומר מכה:

ע"ס נ חוטא שנא' *ואם לא לקחתי בחוקה וכתיב *ותהי
סס חטאת הנערים גדולה מאד את פני ה' רב הונא
סיון לח אמר תקצץ ידו שנאמ' *וזרוע רמה תשבר רב
הונא קץ ידא. ר' אלעזר אומר אין לו תקנה אלא
סס כג קבורה שנא' *ואיש זרוע לו הארץ וא"ר אלעזר
לא נתנה קרקע אלא לבעלי זרועות שנ' ואיש
משלי יג זרוע לו הארץ ואמר ר"ל מ"ד *עובד אדמתו
ישבע לחם אם עושה אדם עצמו כעבד לאדמה
ישבע לחם ואם לאו לא ישבע לחם:
צט אמר ריש לקיש בן נח ששבת חייב מיתה שנ'
סס *ויום וליה לא ישבותו ואמר מר אוהרה
ויקרא יח

ואם לא לקחתי בחוקה נזכר עלי כתיב שהיו תוקפין בעזר
הזקנים וחומרים אם לא תתן לי לקח בחזקה להיכן כמרים
ילו שהיו מגזמים להכות: וזרוע רמה הרגילה לרוס על קנרו:
קץ ידא מלמד שהיה רגיל להכות את קנרו וקנסו בך
כלחמרי' בפירקין דלעיל בית דין מכין ועוכרין שלא מן התור'
לעשות סייג וגדר לדבר: ואיש זרוע לים שמכיף זרוע לו הארץ
מתוקנת לקבורה כלומר רגלי להמיתו ולקוברו: לא ניתנה קרקע
כלו' אין רגלי לקנות קרקע אלא לבני זרוע מפני שהתגר רבה
ע"י קרקע שנאות בהמות ומפסידות וגכנים בתין וגוכנים
(ועוברין עליה) [ועוברין עליו] ולריך שיהא חזק לעומתם לעמוד
כנגדן: כעבד לאדמה לעסוק בה תמיד לקרים' והשקאה
וכיכוש ועידור:

בן נח ששבת ממלאכתו יום שלם חייב מיתה שנ' ויום וליה לא

שלהן וו היא מיתתן (פשיטא) אמר רבינא (לא נצרכה) אפי' בשני בשבת *א"ר יוחנן נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה שנא' *תורה צוה לנו משה מורשה. לנו מורשה ולא להם וליחשבה גבי שבע מצות. מ"ד מורשה מגול קא גוזל לה. מאן דאמר מאורסה דינה כנערה המאורסה דבסקילה. מיתיבי היה רבי מאיר אומר מנין שאפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול שנא' *אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהני' לוים וישראלים לא נאמר אלא *האדם הא למדת שאפי' נכרי ועוסק

נט
דניי' לג
ויקרא יח
ע' נמוס' בגמ' הבא

ישנותו וקא דרים לה לא ישנותו ממלאכה דאנכי אדם [כמי] וניכמות קלי ולא תימא לא ישנותו אהך ו' עתיס דקרא קאי כלומר יבטלו לא יפסקו מלהיות. פשיטא אמר רבינא לא גרסינן דהא טובא קמשמע לן דאנכי אדם קאי [ולא תימא לא ישנותו אהך ו' עתיס דקרא קאי כלו' לא יבטלו ולא יפסקו מלהיות]: (לא נצרכה) [אמר רבינא] כו' לא תימא שביתה (לגון קונה דקאמר ר"ל) [דקאמ' ר"ל לגוס קונה קאמ'] דלא לכוין לשבות כגון בשבת שהוא יום שביתה לישראל ונא' בשבת שמונתין בו הכוהרים אלא מכוקה בעלמא קא אסר להו אלא יבטלו ממלאכה וחפי' יום שאינו בר שביתה: שני בשבת יומא קמא דלאו בר שביתה נקט וה"ה דהוה אבי למנקט ג' וד': מורשה לנו ולא להם ואיבא מגוס גזל כדמפרש: מורשה מאורסה אמורבי אינא דדרש להו גבי עם הארץ בפ' אלו עוברין בפסחים: מיגזל קא גזיל להו והא קאמינ גזל וכן נערה המאורסה דהא בכלל גילוי עריות הוא:

בתורה הרי הוא ככהן גדול התם בשבע מצות דידהו:

ק אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא הותר
סם ע"נ לו בשר לאכילה דכתיב *לכם יהיה לאכלה
ויפשיט ו ולכל חית הארץ ולא חית הארץ לכם וכשבאו
ויפשיט ט בני נח התיר להם שנא' *כירק עשב נתתי לכם
את כל יכול לא יהא אבר מן החי נוהג בו ת"ל
סם *אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו [וכו'] מיתיבי
סם ו *ורדו בדגת הים מאי לאו לאכילה לא למלאכה
ודגים בני מלאכה נינהו אין כדרחבא דבעי רחבא
סם הנהוג בעיזא ושבוטא מאי ת"ש *ובעוף השמים מאי
לאו לאכילה לא למלאכה. ועופות בני מלאכה נינהו
אין כדבעי (רבא) [רבה] בר רב הונא דש באווין

[בשבע מצות דידהו עוסקין בהלכות אותן שנצ מלות להיות נקיין בהן]:

לא הותר בשר לאכילה דכתיב הנה נתתי לכם את כל עשב
זורע זרע וגו' ולכל חית השדה לכם ולקיות נתתי כל
העשבים ואת כל האילנות ואת כל ירק עשב לאכלה אבל (כל)
חית הארץ לא נתתי לכם: כירק עשב שהפקרתי לאדה"ר לאכול
נתתי לכם מעכשיו את כל אפי' בהמות וחיות: ורדו בדגת הים
לאדה"ר נאמר: הנהוג בעיזא ושבוטא קשר קרון לדג שנים
ולעז נינשה על שפת הים ושניהם מנהיגין אותן: מהו לוקה
משום מנהיג נכלאים או לא קורם נשור ונקמור לאו דוקא לכל
תרי מיני נמי אסירי נשור שנגף את הפרה: דש באווין

ותרנגולין לר' יוסי ברבי יהודה מהו חא שמע
*ובכל חיה הרומשת ההוא (מיבעי ליה) לאתויי לפסיח ט
נחש הוא דאתא דתניא ר' שמעון בן מנסיא אומר
חבל על שמש גדול שאבד מן העולם שאלמלא
(לא) נתקלל נחש כל אחד ואחד מישראל היו
מזמינים לו שני נחשים טובים אחד משגרו לצפון
ואחד משגרו לדרום להביא לו *סנדלכין טובים נגמ'
ומרגליות טובות ולא עוד אלא שמפשילין לו רצועה מיתת
מתחת ונבו ומוציא בו עפר לגינתו ולחורבתו. סנהדרין
מיתיבי [הי'] רבי יהודה בן תימא אומר אדם
הראשון מיסב בגן ערן היה והיו מלאכי השרת
צולין לו בשר ומצננין לו יין והציץ בו נחש וראה
כבודו ונתקנא בו התם בבשר היורד מן השמים.
ומי איכא בשר היורד מן השמים אין כי הא דר'
שמעון בן חלפתא הוה קא אזיל באורחא פגעו
ביה הנך אריותא והוה קא נהמי באפיה אמר

ותרנגולים לר' יוסי נהשוכר את הפועלים תכן היה עוזה בידיו
אבל לא נרגליו וכו' רבי יוסי ברבי יהודה אומר וכו' ע"כ אלמא
נכי מלאכה כיכהו: ובכל חיה הרומשת ואי לאו לאכילה קיות
לאו נכי מלאכה כיכהו. ומנכי ההוא לאיחויי נחש קאמר
ולמלאכה דכתיב בר מלאכה הוא קודש שבתקלל לילך על גחון:
חבל הפסד כל קבל לשון קבול ולשר הוא כלו' הפסד נא לעולם
וים לכוד ולקבול על שמש גדול שאבד וכו': סנדלכין שם אבן
טובה: צולין לו בשר אלמא הומר לו לאכול בהמות וקיות:
נהמי באפיה לאכלו:

תלים קד *הכפירים שואגים לטרף נחיתו תרתי אמאתא
חדא אכלוה וחדא שבקוה אייתי ואתא לבי מדרשא
בעו עלה דבר טמא הוא זה או דבר טהור א"ל
אין דבר טמא יורד מן השמים:

ס [פיסקא] נגמר הדין וכו' (והדיינין עומדין על
רגליהן וקורעין וכו') עומדין מנ"ל

סופסים ג א"ר יצחק בר אמי דאמר קרא *ואהוד בא אליו
והוא יושב בעליית המקרה אשר לו לבדו ויאמ'
אהוד דבר אלהים לי אליך ויקם מעל הכסא
והלא דברים ק"ו ומה עגלון מלך מואב שהוא
נכרי ולא ידע אלא בכינוי עמד ישראל ושם המפורש

מ"כ יח עאכ"ו. קורעין מנ"ל דכתיב *ויבא אליקי' בן חלקיהו
ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו
קרועי בגדים ויגידו לו את דברי רבשקה. ולא מאחין
מנ"ל א"ר אבהו אתיא קריעה קריעה כתיב הכא

מ"כ ג קרועי בגדים וכתיב התם *ואלישע רואה והוא
מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו
עוד ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים. ממשמע
שנא' ויקרעם לשנים איני יודע שהן קרעים מה
ת"ל קרעים מלמד שהן קרועין לעולם:

סס [אמר רב יהודה אמר שמואל השומע אוכרה

קרועי בגדים על גידופין סמעו מפי רבשקה כדכתיב חזר
שלקו מלך אשור לקרוע חלקיס קי:

[השומע אוכרה נרכת הסס מפי הכתבי חינו קייב לקרוע,

מפי הנכרי אינו חייב לקרוע וא"ת רבשקה
וישראל מומר היה ואמר רב יהודה אמר שמואל
אין קורעין אלא על שם המיוחד בלבד לאפוקי
בינוי דלא ופליגא דר' חייא בתרוייהו דא"ר חייא]
השומע אזכרה בומן הזה אינו חייב לקרוע שאם
אי אתה אומר כן נתמלא כל הבגד קרעי' ממאן
אילימא מישראל מי פקירי כולי האי אלא פשיטא
מנכרי ואי בשם המיוחד מי גמירי אלא לאו בבינוי
וש"מ בומן הזה הוא דלא הא מעיקרא חייב ש"מ:
א"ר יוחנן אלמלא וא"ו *שבהעלוך נתחייבו שונאיה' קא
של ישראל כליה כתנאי אחרים אומרים סג
אלמלא וא"ו שבהעלוך נתחייבו שונאיהם של שמו' לב
ישראל כליה א"ל ר"ש בן יוחאי והלא כל המשתף
שם שמי' ודבר אחר נעקר מן העולם שנ' *בלתי לה' סס כב
לבדו אלא מה ת"ל אשר העלוך שאיוו לאלהו' הרבה:

וא"ת הרי קרע על רבשקה ישראל מומר היה] : בומן
הזה שאנו בגלות ואין לימת נ"ל מוטלת עליהן לדון קייני
מיתות: נתמלא כל הבגד קרעים לפי שהדבר תדיר לפי שאין
מתיראים מנ"ד: מי גמירי נכריס שם המיוחד כ"כ שמקללין בו
תמיד דקאמר נתמלא כל הבגד כולו קרעים: אלא לאו בבנוי
תדיר ובומן הזה הוא דלא קרעינן משום דנתמלא כל הבגד וכו'
אבל בומן נ"ל קורעין על הנכריס ואכיכוי:
אלמלא וי"ו שבהעלוך דהשתא לא כפרו בהקב"ה לגמרי
שתפוהו בדבר אחר: לאלהות הרבה אף אלהות
אחריס קבלו עליהס:

קב תניא מניין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה
סס שהוא בלא תעש' ת"ל *לא תאכלו על הדם.
ויקר' יט ד"א לא תאכלו על הדם לא תאכלו בשר ועדיין
דם במזרק. ר' דוסא אומר מניין שאין מברין
על הרוגי ב"ד ת"ל לא תאכלו על הדם. ר"ע
אומר מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין
טועמין כלום כל אותו היום ת"ל לא תאכלו על
ע"ל י"י הדם *(א"ר יוחנן) אזהרה לבן סורר ומורה מנין
למוד ת"ל לא תאכלו על הדם:
קג אמר אבוה דשמואל אסור לאדם שיעשה שותפו'
סס ע"ג עם נכרי שמא יתחייב לו שבועה ונשבע
שמות כג באליל שלו והתורה אמרה *לא ישמע על פיך.
כי אתא עולא בת בקלנבו א"ל רבא והיכא בת
סס מר א"ל בקלנבו א"ל והא כתיב *ושם אלהים
אחרי' לא תזכירו א"ל הכי א"ר יוחנן כל ע"ז הכתוב
בתורה מותר להזכיר שמה והא היכא כתיבא
ישעי' מו כדכתיב *כרע בל קורס נבו. אמר רב נחמן כל

ועדיין דם במזרק הקרבנות: שאין מברין את החלבים
נרקבה כדרך שמברין את החלבים נסעודה רשמוכה
משל חקריס כדאמריכן נמ"ק: על הדם על הכרלך ומסברך
מוקמי' לה להרוגי ב"ד שהרגין על עוכס שלך יכהגו כהס כנוד
משוס כפרה: לבן סורר ומורה דלא עכס אל"כ הזהיר והיכן
הזהיר לא תאכלו על הדס לא תאכלו אכילה שתהרגו עליה:
בת בקלנבו [לן] נחותה העיר והיא נקראה על שם ע"ז שנה:
קורס כתרז כלו' כרע על נרכיו וכתרז דהייכו ליכנותא

ליצנותא אסורה חוץ מליצנותא דע"ז דשריא דכתי'
כרע בל קורם נבו קרסו כרעו יחדיו כי לא יכלו
מלט משא וכתיב *לעגלות בית און יגורו שכן הושע י
שומרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגילו על
כבודו כי גלה ממנו אל תקרי כבודו אלא כברו.
א"ר יצחק מ"ד *ועתה יוסיפו לחטוא ויעשו להם סנ יג
מסכה מכספם כתבונם עצבים מעשה חרשי' וגו'
מאי כתבונם עצבים מלמד שכל אחד ואחד עשה
דמות יראתו ומניחו בכיסו ובשעה שווברה מוציאה
מתוך חיקו ומחבקה ומנשקה. מאי *זובחי אדם סנ
עגלים ישקון א"ר יצחק דבי ר' אמי שהיו כומרי'
נותנים עיניהם בבעלי ממון ומרעיבין את העגלי'
ועושי' דמות עצביהם ומעמידין אותם בצד אבוסיהם

דקיימתעי ניה קרא: לא יכלו מלט משא הרעי שנכפיהם לא נמצא
יכלו לסבול וכתיב: לעגלות בית און על עגלים שנדית לא: דאה
יגורו שכן שומרון ידאגו שוכני שומרון: כי אבל עליו עמו רש"י פי'
שיטלס סכיכרנ וילך לו: וכמריו שהיו כומרים לותו: עליו יגילו זה ופירשו
שהיו עומדים על כובד מסח שגל' (ממכו) [מהם]: כבודו אלא ונעכין לאחר
כברו מסחוי עגנותיו ורעי שנהן ולע"ג דלאו בעלי קיים כיכהו
ולין נהס רעי לסתעי נהו קרא לעון גכלי: מרעיבין את
העגלים בעלי קיים שהיו עובדים לותם והיו מרעיבין לותם
ועוזלין דמות עלניהם של בעלי ממון כלו' דמות דיוקנם ומעמידין
לותם בלד לבוסיהן של עגלים ומקמת שהיו רואין לת הדמות
תמיד היו מכירין לותם (וכשהיו מוליכין לותן לקון היו רענים

ומוציאים אותם לחוץ כיון שראן אותם רצים אחריהם וממשמשין בהן אומרים לו ע"ז חפץ בך יבא ויזבח עצמו לו אמר רבא האי ווובחי אדם עגלים ישקון עגלים ישקון לזבח אדם מבעי ליה אלא אמר רבא כל הזובח את בנו לע"ז אומרים לו דורון גדול הקריב לו יבא וישק לו. א"ר יהודה אמר רב אנשי בבל עשו *סכות בנות ומאי ניהו תרנגולת. אנשי כותא עשו נרגל ומאי ניהו תרנגול. אנשי חמת עשו את אשימא ומאי ניהו ברחא קרחא. והעוים עשו את (נבחן) [נבחו] ואת תרתק ומאי ניהו כלב וחמור. *והספרוי' שורפי' את בניהם (ואת בנותיהם) באש לאדרמלך וענמלך אלהי ספרוים ומאי ניהו הפרד והסום אדרמלך דאדר

לפסר שהיה בימום שהכעיס לה גם ממונו לע"ז לו כותן להם כופר לנפשו מ"נ יו שם

ורוצין את בעלי הממון וסבורים שהלו הן הרגילין לעמוד אצל מנוסיהן): ורצין אחריהם וממשמשין בהם כלו' התכילוהו ואומרים להם הכומרים ע"ז קפץ בך וכו': וובחי אדם משמע אותן שזנחו החלם: עגלים ישקון לאחר מכן לעגלים ישקון: לזבוח אדם מיבעי ליה [להם] הם הכומרים אומרים עגלים הללו נושקין אתכם לזנוח עלמכם להם: אנשי בבל עשו את סכות בנות פסוק אחד בספר מלכים באותן [אומות] שהוציב סכריב בשומרון (ובעריס) [ובעריה] ועשו להם ע"ז: תרנגולת היו עובדין לאומות תרנגולת ובלשונם קורין לתרנגולת סכות בנות: ברחא קרחא עז. בראש קרוי כל לאן. והעז קרי ליה קרקח על שאין לו למר כל כך: *נבחן כלב כלב בונח: דאדר

עיין מהרש"ל

ליה למריה במעינה וענמלך דעני ליה למריה בקרבא אף חזקיה מלך יהודה בקש אביו לעשות לו כן אלא ששכחו אמו סלמנדרא אמר רב יהודה אמר רב יודעים היו ישראל בע"ז שאין בה ממש ולא עבדו ע"ז אלא להתיר להם עריות בפרהסי' מתיב רב משרשיא *כזכור בניהם מובחותם וגו' וא"ר אלעזר כאדם שיש לו געגועין על בנו. בחר דאביקו ביה. ת"ש *ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם. אמרו אליהו הצדיק היה מחור על חפוחי רעב שבירושלים פעם אחת מצא תנוק שהיה חפוח ומוטל באשפה א"ל מאיזה משפחה אתה א"ל ממשפחה פלונית אני אמ' לי' כלום נשתייר

*רש' יז והוסף דחלק גבי מנשה נחלוש של רב אחי כמו כמל דמניק ויקל' כו

ליה למריה מהדר לת מלוכיו ומכנלו שמלין עליו משלו שהיה לריך לטעון על נוחרו: אדר מלך מהדר מלכי כלו' לת מלוכיו: לעשות לו כן לשורפו נחש כמו הספרוים: סלמנדרא היה קטנה שיולחה מתכור שהחש נוערה נו שנעה שכים והסך מדמה לין החור שולט נו ונחקז מליכו [כתוב] גס לת נכו העדיר נחש ולא מליכו לו נן חלח חזקיהו: אלא להתיר להם עריות בפרהסיא שהיה ילרן תוקפן על עריות לחרו נפרוק כל עול תורה מעליכו ולל יוליקוכו על העריות לנל ע"ז לא תקפן ילרס: כזכור בניהם מובחותם משמע שהיו להס גיעגועין עליהס כאדס שיש לו גיעגועין על נכו ונזוכרו כאכל והכי משמע כזכור נניהס דומה להס זכירת מזנקותס ומשיריהס: בחר דאביקו ביה לאר שנקשרו נה מעלמן תקפה קיבתן עליהס: תפוחי רעב

מאותה משפחה א"ל לאו חוץ ממני א"ל אם אני
מלמדך דבר שאתה חי בו אתה למד א"ל הן
א"ל אמור בכל יום שמע ישראל ה' אלהינו ה'
סד אחד אמר לו *הם כי לא להוכיר בשם ה' שלא
עמוס ו למדוהו אביו ואמו מיד הוציא יראתו מחיקו ומנשקה
ומחבקה עד שנבקעה כריסו ונפל יראתו [לארץ]
ונפל הוא עליה לקיים מה שנא' ונתתי את פגריכם
כמדבר ט על פגרי גלוליכם. בתר דאביקו ביה. ת"ש *ויזעקו
בקול גדול אל ה' אלהיהם מאי אמור אמר רב
יהודה ואי תימא ר' (יוחנן) [יונתן] ביא ביא היינו
דאחרביה לביתא וקליא להיכלא וקטלינהו לצדיקיא
ואגלינהו לישראל מארעייהו ועדיין הוא מרקד
בינן כלום יהבחיה לן אלא לקבולי אגרא לא איהו
בעינן ולא אגריה בעינן [בתר דאביקו ביה] וכו'
יומא ס' נא לו *עד בקרבותא אמר רב יהודה אמר רב מעשה
דף סט בנכרית אחת שהיתה חולה ביותר אמרה אם
לגדה מ תעמוד ההיא אשה מחליה תלך ותעבוד לכל
עבודה ורה שבעולם עמדה ועבדה לכל ע"ז שבעולם
כיון שהגיעה לפעור שאלה לכומרים במה

כמו כפוקי: הם שתוק כמו ויהם כלב השתיקם: ויצעקו בני
ישראל: בקול גדול בלבבי ככסת הגדולה כתיב: בייא בייא
בלשון חרמי הוי לשון גנוח ולעקה כמו לחה בלה"ק: היינו
דאחרביה לביתיה למקדשו: לקבולי ביה אגרא לכוף את
יצריכו ולקבל שכר על כך: לא איהו בעינן וכו' חלמא יבר

עובדים לוו אמרו לה אוכלין תרדין ושותין שכר ומתריזין בפניה אמרה מוטב שתחוור ההיא אשה לחוליה ולא תעבוד עבודת זרה בכך אתם בית ישראל אינם כן *הנצמדים לבעל פעור מדנר כה כצמיד פתיל *ואתם הדבקים בה' אלהיכם כב' דנרים ד תמרות הדבוקות זו בזו. במתניתא תנא הנצמדי' לבעל פעור כצמיד ע"י אשה ואתם הדבקים בה' אלהיכם דבוקים ממש:

[משנה הנותן מורעו למולך אינו חייב עד שימסור סה למולך ויעביר באש וכו'. גמ' תניא אחד למולך ואחד לשאר ע"ז חייב ר' אלעזר בר' שמעון אומר למולך חייב שלא למולך פטור אמר אביי

תקפן: תרדין נלל"ם נלע"ז ומצלצלין את המעים וכן שכר קדש: אתם בית ישראל אינן כן רב יהודה קאמר לה למדרשיה לקרא: הנצמדים לבעל פעור כלו' אנל אנותם לא השיגו זאת על נפש שע"ז מגוכה היא מכל ע"ז שבעולם וכלמדו ולדבקו בה כלמיד פתיל המוקף על פי כלי שמערבין אותו בשעוה יפה ואלל המקום ב"ה לא כלמדים אלא דבוק כתמרות המדובקות שדבוקות ואין דבוקות: במתניתא תנא שבק הוא אללם דדבוק משמע קבור טפי מכלמד למידים אין מקוברים וכמצכין וחזין אילך ואילך דבוק משמע יפה יפה:

[אחד למולך ואחד לשאר ע"ז העביר זרעו קייב קסבר מולך כמי ע"ז הוא ולא אלטריך לאזהורי עלה בכדרכה דמחיב' יעבדו (דברים יב) כפקא אלא לומר לך שאם עשה אלא כדרכה קייב: שלא למולך פטור דמולך דווקא כתיבי שדרכה בכך ולא

רבי אלעזר בר"ש ור' חנינא בן אנטיגנוס אמרו
דבר אחד ר' אלעזר בר' שמעון הא דאמרן רבי
חנינא בן אנטיגנוס דתניא] ר' חנינא בן אנטיגנוס
אומר מפני מה תפסה תורה לשון מולך כל
שהמליכוהו עליהם ואפי' צרור ואפי' קיסם רבא
אמר מולך עראי איכא ביניויהו *א"ר ינאי אינו ס"ס ע"ב
חייב עד שימסרנו וכו' א"ר יהודה אינו חייב עד
שיעבירנו דרך העברה היכי דמי אמר אביי
שרגא דלבני במיצעי נורא מהאי גיסא ונורא מהאי
גיסא רבא אמר כמשורתא דפוריא:

מצוס ע"ז לזהיר עליו דהס מליכה יעבדו כפקס חלס קוק הוס
להס והתורה הקפיד' על קוק זה נסקילה לפיכך הולרך לכתוב]:
כל שהמליכוהו עליהם עקרס שמו מולך: רבא אמר לס לחרו
דבר [לחקד] למולך ערעי לריכס ביכייהו כגון לרור וקיסס שלינו
רחוי לכך וזה לפי שעה המליכוהו עליו [להעדיר לו בנו זה לר'
חליעזר בר שמעון לס מיקייב חלס בשולך קנוע ובס: ר' ינאי
לפרושי על שימסור דמתכיתין חתס למימר דהך מסירה למצרתי
ע"ז קחמר]: דרך העברה שלס שיכה מן הקוק חלס כדרך
מכהג העברת המולך: שרגא דלבני שורת לנכים גבוה לנכה
ע"ג לנכה והחס מכחן ומכחן ומעבירו עליו ולינו שורפו מדקתני
לקמן המעביר עלמו פטור חלמס לחקר העברה הוס קי והס
לחמריכן גבי קזקיה שסכתו לחו סלמכדרס לחו למולך היה חלס
לחלקי ספרויים דהתס שריפה כתיב: רבא אמר כמשורת'
דפוריא לינו מעבירו נרגליו חלס קופץ נרגליו כדרך שהתינוקות

א"ר יוסי בר חנינא ג' כריתות בע"ז למה א' שם
לכרכה וא' לשלא כדרכה וא' למולך תניא
*הכרת תכרת הכרת בעה"ז תכרת לעה"ב דברי מדבר מו
ר"ע א"ל ר' ישמעאל והלא כבר נאמר ונכרתה
וכי ג' עולמים יש אלא ונכרתה בעה"ז הכרת
לעה"ב תכרת דברה תורה כלשון בני אדם:
מתני' בעל אוב וד' פיתום המדבר משחיו. סה

קופלין נימי הפורים שהיתה קפירה בארץ והשם נוער בו והוא
קופץ משפה לשפה:

ג' כריתות בע"ז תרתי גבי מולך בקדושים תהיו וכי אתן
את פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו
ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו ואת כל
הזונים אחריו וגו' (ושמתי אני את פני וגו' ק"כ) [ואי כמי] דס"ל
למולך לאו ע"ז הוא מ"מ קרי ליה ע"ז והתליש בשלך לך אחבי
כי דבר ה' בזה ואת מלותו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא
וגו' ותניא לקמן בשלו שאין להם חלק לעה"ב דבר ה' בזה זה
בנוי ראשון שבאמ' בסיני והוא ע"ז והא דכתיב הכרת תכרת
קרא אחרינא ליה כדמפרש לקמן דברה תורה כלשון בני אדם את
ה' הוא מגדף וכארתה לקמן מפרש: א' שלא כדרכה כרת
יתירה גבי מולך אם איכו עכין לו תכהו עכין לזנות וקטור וכסוך
והשתחוה שהוא חייב לו עליהם אף שלא כדרכה: וא' למולך
דאע"פ שדרכן בכך מינעי ליה למיכתביה בחפי כפשיטו דמולך
לאו ע"ז הוא והקפידה תורה עליו: וכי ג' עולמות יש כו'
ודומה לו בשקיעת חולין וכו' [טעמא דכפשי' קאמר]:
פיתום שם המכשף: המדבר משחיו מעלה את המת מן

וידעוני [וה] המדבר בפיו הרי אלו בסקיל' והנשאל בהם באוהרה:

סס ע"נ ת"ר בעל אוב וה המדבר בין הפרקים ובין אצילי ידיו ידעוני זה המניח עצם ידוע בפיו והוא

ישעי' כט מדבר מאיליו מתיבי *והיה כאוב מארץ קולך מאי לאו דמשתעי (באורחיה) [כי אורחיה] לא

ס"ח כח דסליק ויתיב בין הפרקים ומשתעי ת"ש *ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים מן הארץ מאי לאו דמשתעי כי אורחיה לא דיתיב בין הפרקי ומשתעי:

קד ואף שאלת וו שאל טורנוסרופוס את ר"ע א"ל

סס האיך ומוזיג לו בסקיו תקת זרועותיו ומדבר מצקי קייסל"ה נלע"ז: ידעוני המדבר בפיו כדמפ' בגמ' קיה לקת ים סממה ידוע ומכנים מתכה עלס לתוך פיו והעלס מדבר מאליו ע"י כשפים: הרי אלו בסקילה כדכתיב בתכן ירגמו אותם: והנשאל בהם סנה וזוש בהם להגיד לו דבר העתיד כגון שאול: באוהרה דאל תפנו אל האובות ואל הידעוני למכשפים גופייהו מלא ימלא בך וגו' וקונר קבר וטומל חוב לו ידעוני:

מבין הפרקים מעלה את המת ויושב לו בתוך מבין פרקי העלמות של מכשף כגון על פרקי אצבעותיו או על [פרקי] נרכיו: ידוע סס קיה: כי אורחיה מתוך קברו ומתוך כך קולו נמוך: לא דסליק ויתיב בין הפרקים ומיהו קולו נמוך לפי שהוא בו קיומת:

מה יום מיומי' א"ל ומה גבר בגוברין א"ל דמרי צבי שבת נמי דמרי צבי א"ל הכי קאמינ' לך מי יימר דהאידנא שבת א"ל נהר סמבטיון יוכיח. בעל אוב יוכיח קברו של אביו יוכיח שאינו מעלה עשן בשבת א"ל בויתו ביישתו וקללתו:

תניא *ודורש אל המתי' וה המרעיב עצמו והולך ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה וכשהיה ר"ע מגיע למקרא וה היה בוכה ומה המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טומאה שורה עליו רוח טומאה המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה עאכ"ו אבל מה אעשה שעונותינו

קה סס דנלי' ים

מה היום מיומים למה תקצב יום שבת יותר משאר ימים: ומה גבר מגוברין מה לחים כמוך להיות שר וגדול מכל החכמים: דמרי צבי לחוכי קפץ לגלגי המלך קיסר המשלכי: שבת נמי דמרי צבי הקב"ה קפץ והזהיר על כבודו: מי יימר דהאידנא שבתא היא ודילמא לחד משאר ימים הוא שבת: נהר סמבטיון יוכיח כהר לחד של לחכים וכל ימות השבוע שוטף והולך וביום השבת שוקט וכך: בעל אוב יוכיח שאיכו עולה בשבת: קברו של אביו דטורכוסרופוס כל ימות (השכה) [השבת] היה מעלה עשן שהיה כירון וכשרף ובשבת פושעי גיהכס שותין: בויתו ביישתו קללתו הך קללה לחיכה לחד גדוף כמו קללה כמרלת שלח היה שם קללה לחד גדוף: שתשרה רוח טומאה עליו שד של בית הקברות יהח לוהבו ומסייעו בכשפיו: המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה שכיכה וכבוכה: עאכ"ו שהיח המדה כותכת שע"י

ישעי' נט גרמו לנו שנא' *[כי אם] עונותיכם היו מבדילי
ביניכם לבין אלהיכם. אמר רבא אי בעו צדיק
ברו עלמא שנא' עונותיכם היו מבדילים רבא
ברא גברא שדריה לקמיה דר' וירא הוה קא
משתעי בהדיה ולא הוה קא מהדר ליה א"ל מן
ע' יח"ל חבריא את הדר לעפריך. *ר' חנינא ור' הושעיא
לעיל הוו יתבי כל מעלי שבתא ועסקו בספר יצירה
מנדה מז ומיברא להו עגלא תלתא ואכלו ליה:
קו ת"ר מעונן ר"ש אומר זה המעביר ז' מיני זכור
סס על העין וחכ"א זה האוחז את עינים ר"ע
אומר זה המחשב עתים ושעות ואומר היום יפה

תעניות ונקצה תזרה עליו שכינה להם מלה טובה יתירה על מלת פורעניות ולכו לועקין על כך ולין לכו כעכין לכל מה לעשה כו': אי בעו צדיקי להיות נקיים מכל עון: הוו ברו עלמא שנ' כי אם עונותיכם היו מבדילים הם לכם לא היו נהם עונות לין כלן הנלה: ברא גברא ע"י ספר יצירה (שלמד) [שלמדו] ליוף לותיות של סס: ולא הוה מהדר ליה שלם היה נו דנור: מן חבריא מן הכולנים ע"י המנרים לתה: עגלא תלתא נדול כשו הגיע לשלים שכיו וגמר נדילתו דהכי שנית' ומעלי למיכל כמו ומגדלין לותן עד שיהו משולשין ל"ל שהיה טוב נעל טעס כשלו היה שלישי לנטן:

ז' מיני זכור שכנת זרע מז' נריות ומעביר על עיכיו ועושה כשפים: אוחז את העינים לוקז וסוגר עיכי הנדיות ומרלה להם כשו עושה דנרים של פלא והוא לאיכו עושה כלום: המחשב עתים ושעות לטון [מעונן] (עוכה) [כמו נעל עוכות שמנקין

לצאת למחר יפה ליקח וכו'. ת"ר מנחש וה האומ'
פתו נפלה מפיו מקלו נפלה מידו בנו קורא לו
מאחריו עורב קורא לו צבי הפסיקו בדרך נחש
מימינו ושועל משמאלו *אל תחחיל בי שחרית סו
הוא ר"ח הוא מוצאי שבת הוא. ת"ר לא תנחשו
כגון אלו המנחשים בחולדה בעופות בדגי' ובכוכבי': המניח
[משנה המסית וכו' מכמינין לו עדים וכו' מביאין נכנסי
אותו לב"ד וסוקלין אותו. גמ' וכן עשו עיפו' לו
לבן סטרא בלוד ותלוהו בע"פ. בן סטרא בן פנדרי' נפנוף
הוא. א"ר חסדא בעל סטרא בועל פנדרי'. בעל שלהם
פפוס בן יהוד' הוא. אלא אמו סטרא. אמו מרים סן

לת עוכה ולומר היוס יפה לללת לדרך ויליף למקר יפה ליקף
מקף ויתכר נו הלוקחו]: פתו נפלה מפיו לריך לדלוג היוס
מהיזק: נחש בא לו מימינו או שועל משמאלו סימן רע הוא
לו: צבי הפסיקו שהוא הולך ממזרק למערב והלבי הולך מלפון
לדרום והפסיק דרכו: אל תחחיל בי כשנא הגבלי לגנות מס
ממכו לו המוכס לומר לו בנקשה ממך אל תתחיל בי להיות רחמין
בדבר הפסד שסימן רע הוא לו: שחרית הוא שהיה תובע ממכו
קוב ל"ל שחרית הוא ולא תתחיל תקלת מעשה היוס בפרעון:
ראש חדש הוא המתן לי עד מקר: מוצאי שבת הוא רחמן
לימי השבוע: המנחשים כשיולחין לדרך (הס מכחבי') [לו
כשמתחילין] בשום דבר:
[מכמינין לו דמתרגמינן וחרב לו וכמן ליה מעמידין לו מחרבין
לחורי הגדר לשמוע דבריו: בעל סטר' בעל לחו סטרא

מגדלא נשי' הואי. כראמרי בפומבדיתא סטת דא מבעלה]:

קו ת"ר מכשפה אחד האיש ואחד האשה א"כ מה
סס ת"ל *מכשפה (לא תחיה) מפני שרוב נשים
שמו' כג מצויות בכשפים *א"ר יוחנן למה נקרא שמם
סס ע"ג כשפים שמכחישים פמליא של מעלה. *אין עוד
דניים ד מלבדו א"ר חנינא אפילו בדבר כשפים תהיא
חולין פ' אתתא דהוה קא מהדרה למשקל עפרא מתותיה
קמח וע"ש כרעיה דר' חנינ' אמר לה אי מסתייעת ויל עביד
נמהרים מאין עוד מלבדו כתיב איני והא א"ר יוחנן למה
נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא של מעלה
עיקרים שאני ר"ח דנפיש זכותיה. א"ר אייבו בר נגרי
מ"ג פ' יז א"ר חייא בר אבא בלטיהם אלו מעשה שדים

שמו: סטת דא ע"ש שזיכת' קרי לה הכי:]

אחד האיש ואחד האשה להא גבי חוג וידעוני דמכשפים הם
לא קלק בין חים לחזה דכתיב חים או חזה: כשפים
כוטריקון כתב פמליא של מעלה שעל מי שכגזר לחיות הן ממיתין:
אפילו כשפים אין להם כח לפני גזירותיו שאין ממחלה אלא לו
לבדו: מחותי כרעיה לעצות לו מכשפות: אי מסתייעא מלתא
אי לא מלכות לעצות לי מכשפות עצי: אין עוד מלבדו כתיב
ואם המקום יפקן בי לא תוכלי להרע ואם תוכלי מאתו ובני
אסדול ואקבל: נפישא זכותיה ומסר נפשיה מתמיה לאלוליה:
בלטיהם כמו ותבא בלט בסתר: זה מעשה שדים שכשתרים
ולא נראים נכ"מ שכא' בלטיהם (הן) [היו] הקרטומים העושים

בלהטיהם אלו מעשה כשפי' וכה"א *ואת להט החרב ר"מ ג
המתהפכת אמר אביי דקפיד אמנא שד דלא קפיד וקרי ליה
אמנא כשפים. אמר אביי הלכות כשפים כהלכו' כישוף לפי
שבת יש מהן בסקילה ויש מהן פטור אבל אסור הדיוט
ויש מהן מותר לכתחלה העושה מעשה בסקילה
האוחז את העינים פטור אבל אסור מותר לכתחלה
כדר' חנינא ורבי אושעיא כל מעלי שבתא הוו
עסקי בהלכות יצירה ומיברי להו עיגלא תילתא
ואכלו ליה אמר רב אשי חוינא ליה לאבוה דקרנא
דנפיץ ושדי כריבי דשוראי מנחיריה. *ויאמרו שמות ח

(לותס) גלקציהס ע"י שדיס: כשפים ליכס כעזיס ע"י שדיס
חלק מעלמן: להט החרב המתהפכת גו' מתהפכת מחליה
ודומה לכשפיס שלק ע"י שדיס היתה מתהפכת חלק מחליה וקרי
לה להט: דקפיד אמנא שד מי שמקפיד על הכלי שחיכו יכול
לעשות הדבר גלק כלי הרחוי לחותו דבר כגון שרי נוהן שלריכין
סכין שקתו שחור ושרי כוס שלריכין כוס של זכוכית: דלא קפיד
אמנא ליכו קושם נחיזה כלי הוא עושה: כהלכות שבת דמלאכות
נסקילה ושנות פטור חנל לחסור ולידת נקם וחקרות מותר לכתקלה
*ה"כ העושה מעשה נסקילה: האוחז את העינים מרחה כחלו ע' נרס"א
עושה וליכו עושה כלוס פטור חנל לחסור: עסקי בהלכות יצירה נגמ'
ומיבלי ליברי להו עיגלא תלתא ע"י שהיו מלרפין לותיות השם שלריכות
שנהן כנרא העולם ואין כאן מקום כשפים דמעשה הקב"ה [הן]
ע"י שם קדושה שלו הוא: אבוה דקרנא מכשף היה: מנפיץ
מלפץ קוטמו נכק ונלעז מוקי"ר: ושדי כריבי דשוראי מנחוריה

התרטומים אל פרעה אצבע אלהים הוא א"ר
אליעזר מכאן שאין השד יכול לבראות בריה
פחותה מכשעורה. רב פפא אמר האלהים אפילו
כגמלא נמי לא מצי ברי אלא האי מכניף ליה
והאי לא מכניף ליה א"ל רב לר' חייא לדידי חזי
לי ההוא טייעא דשקליה לספסירא וגיידיה לגמלא
וטרף ליה בטבלא וקם א"ל לבתר הכי דם ופרתא
מי הואי (א"ל לא) [אלא] ההיא אחיות עינים הואי.
ועירא איקלע לאלכסנדריא של מצרים ובן חמרא
כי מטא לאשקויי מיא פשר קם אגמלא דאסקוניתא

ומשלים קתיכות של מעילים מכאיריו: אצבע אלהים הוא
מכה זו של כנים לא על ידי מכשפות נתה אלא ע"פ הקב"ה
ואין חרטום יכול לה: לא מצי ברי למיכו יכול לברות אפילו
בריה גדולה אלא כשהשד נריך לבריות גדולות הוא מאסף ומקבץ
ומביא מן ההפקר: האי מכניף ליה בריות גדולות כוחים לקבלם
וכאספים אליו אבל קטנה אינה באספת אליו אחין נה כח לבא
מרחוק: ה"ג א"ל רב לר' חייא בו' ול"ג אימי: טייעא סוחר
ערבי: דשקל ספסירא וגיידיה לגמלא כטל הקרב וקתך גמלו
לאינדי'. גיידיה כמו ראוהו מגוייד פ' בתרא דינמות: וטרף ליה
בטבלא קשקש לו בזוג אישקלייט"א בלע"ז: וקם ועמד על
רגליו: א"ל ר' קיים לרב: ובתר הכי דם ופרתא מי הוה
אחר שעמד הגמל כלום מלאת לכלוך מן הדם והפרש: ההיא
אחיזת עינים היה ולא מגוייד היה שאינו יכול להחיות את המת:
פשר כמם המכשפות כל מיני מכשפות כנדקין על מים חיים
וכיוצא: קם אגמלא דאסקינוהא כעשה הקמור קף של גמר

אמר ליה אי לאו דועירי ארת לא הוי מהדרינן לך מי איכא דובין מידי הכא ולא ברק לי' אמיא. (ר') ינאי איקלע להההוא אושפיזא אמר להו אשקיון מיא קריבו לי' שחיתא חוויה להההוא אתתא דהוה קא מרחשן שיפוותה שדי פורתא מיניה הודה עקרבא אמר להו אנא שחאי מדידכו ואתון נמי שחו מדידי אשקיה הות חמרא רכבה סליק לשוקא אתא חבירתה פשרא לה חזיוהו (אינשי) דרכיב אאתתא בשוקא *ותעל הצפרדע ותכס גו' א"ר אלעזר צפרדע אחת היתה והשריצה ומלאת כל ארץ מצרים כתנאי ר"ע אומר צפרדע אחת היתה ומלאת כל ארץ מצרים א"ל ר' אליעזר בן

סמוך מ לף סמוך סס המין היכא דמיכא למדלם דמיכין

טעמו תקלה לת הקף קמור. גמלא גסר. לסקיכותא מין עץ הוא: איכא דובין הכא מדעם וכו' כלו' יש לוקח נעיר הזאת שמוזקת בכשפים שוס סקורה ולכן נודקה על המים: ינאי איקלע להההוא אושפיזא גרסינן ולא גרסי' ר' יכלי להאי יכלי לאו לכים מעלים הוא שעשה כשפים: שחיתא קמק טרוף במים: חוויה דמרחשן שיפוותיה רלה יכלי לת הלשה המכילה לו לת המשקה שהיו שפתיה כעות והנין שמכשפה היא: שדא פורתא מן המשקה לארץ וכעשו עקרבים (ולשלשל שתה מהן היו כעשין בגופו עקרבים): אנא שחאי מדידכו לא גלה להן שהנין לדבר והרלה עלמו כאלו שתה: הות חמרא הלשה כעשית קמור: רכבה יכלי וסליק בשוקא: פשרא לה מיקתה לת הכשפים וחזרה לקדמותה: הצפרדע קדא ושמע: והשריצה ממעיה יצאו

עוריה עקיבא מה לך אצל הגרות כלה מדברותיך
ולך אצל נגעים ואהלות צפרדע אחת היתה ושרקה
להם והם באו:

קח תניא כשחלה רבי אליעזר נכנסו ר"ע וחבריו
סח לבקרו הוא יושב בקינוף שלו והם יושבי'
בטרקלין שלו ואותו היום ע"ש היה ונכנם הורקנוס
בנו לחלוץ תפליו נער בו ויצא בנויפה אמר להם
לחביריו כמדומה אני שדעתו של אבא נטרפה
לפי שלא אמר להו דעתו ודעת אמו נטרפה היאך מניחין
סדליקה איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות כיון שראו
מכל חכמים שדעתו מיושבת עליו נכנסו וישבו לפניו
שהתנו' נה מרחוק ארבע אמות אמר להם למה באתם
אמרו לו ללמוד תורה באנו אמר להו וער

ולות: מדברותיך מכע מדגריך ופכה לך להלכות כגעים ואהלות
שהן קמורים ונהן לתה מקולר ולא נהגדה: שרקה להן ושמעו
קולה כל הלפרדעים שנעולם והם נאו:
קינוף ל' עמודים וכילה פרוסה עליה' כדאמרינן נמוכה:
לחלוץ תפיליו של מניו דקסבר שבת לאו זמן תפילין הוא
ואסור להכיקס שמא ילא נהן לרשות הרבים: ושדעתו של אבא
נטרפה וקרוב הוא למות שאלו היתה דעתו מיושבת עליו היה
קולן תפיליו: איסור סקילה הדלקת הכר והטמנת קמין ועוסקין
בדבר שאינו אלא איסור שבות (במכיך) [דמכיך] תפילין בשבת אין
כאן איסור מלאכה ואפי' ילא לר"ה דהא דרך מלבוש הוא
ותכשיטין הוא לו נאול: ברחוק ד' אמות מפני הכבוד שנרכוהו

עכשיו למה לא באתם אמרו לו לא היה לנו פנאי
אמר להם חמה אני אם ימותו מיתת עצמן א"ל שמתם
ר"ע שלי מהו א"ל שלך קשה משלהן נטל ב' יודע שיש
ורועותיו והניחן על לבו אמר אוי לכם ב' ורועותי בידי ללמוד
שהם כשני ספרי תורות שנגללין הרבה תורה יותר
למדתי והרבה תורה לימדתי הרבה תורה מהיות
למדתי ולא חסרתי מרבותי אפילו ככלב המלקק דכמיעות
מן הים הרבה תורה לימדתי ולא חסרוני תלמידי קיימין
(אפי') [אלא] כמכחול בשפופרת ולא עוד אלא שאני דלקמן
שונה ש' הלכות בבהרת עזה ולא היה אדם שואלני ע' רמ"ח

במקלוקת תכור של עכברי נב"מ: שלי מהו במה תהא מיתתי:
שלך קשה משלהם מפני שלנך פתוך כחולם וחלו שמתכי
היה למד תורה הרבה: נטל ר"ח עתי זרועותיו: שנגללין
כמגוללין ס"ת והכתב מכוסה כך תתעלם ותתכסה תורה שנלמדי
כמחמות לפי שלח שמשוכי ולמדו ממכי: ולא חסרתי מרבותי
(אפילו) ככלב המלקק מן הים לפי שכמתם שהיתה גדולה חין ע' רמ"ח
תלמודי עולה לקפרס ולקבל מהם חכמה שלח מעט ככלב המלקק
מן הים וכן תלמידי לח חסרוני ולח קנלו מקכמתי לקסר לח
יתרון חכמתי מהם לפי' כמו שמקסר המכחול בשפופרת בטבול
ח': לא חסרתי כלו' לח קסרתים מקכמתם ממה שהיו מתקלה
גדולים יותר ממכי וגם עתה גדולים הם ממכי (לפי שלמדתי מעט
מהם) [לפי שלח למדתי מקכמתם כ"ח מעט מהם]: שפופרת
קנה שכותבים בה בקול ומכחול קיסם של עץ לו של כסף שתוקנין
בתוכו ומטבלו בכחול ומוליכו: בבהרת עזה בהלכות מרחות

בהם דבר מעולם ולא עוד אלא שאני שונה ש'
הלכות ואמרי לה שלשת אלפים הלכות בנטיעו'
קישואין ולא היה אדם שואלני בהם דבר מעולם
חוץ מעקיבא בן יוסף פעם א' אני והוא היינו
מהלכים בדרך אמר לי ר' למדני בנטיעו' קשואי'
אמרתי דבר אחד ונתמלאה כל השדה קשואים
אמר לי רבי למדתני נטיעתן למדני עקירתן אמרתי
דבר אחד נתקבצו כולן למקום אחד אמרו לו
ג"ל הכדור *והאמום מהו כו' אמ' להם טהור ויצתה
והאמום נשמתו בטהרה. עמד ר' יהושע על רגליו ואמר
היותר הנדר הותר הנדר למוצאי שבת פגע בו
ר"ע בין קסרי ללוד והיה מכה בבשרו עד שדמו
מ"ב ג שותת לארץ פתח עליו בשורה ואמר *אבי אבי
רכב ישראל ופרשיו הרבה מעות יש לי ואין לי
שולחני להרצותן:

נגעים: בנטיעות קשואים הלכות מיני כשפים שעל ידיהם
נתמלאה כל השדה קשואין: אמרו לו הכדור והאימום וכו' מהו
שנקלקו נחלו ר"ח וחכמי' בסדר טהרות [כלים פכ"ג]: הותר
הנדר הותר הנדר שנדרוהו: בין קסרי ללוד שהיו נוטלין את
מטתו מקסרי ללוד: פתח עליו בשורה שהיו עושין שורה סביבות
המטה להספד: הרבה מעות יש לי להקליף: ואין שולחני
להרצותן כלו' הרבה שלוחים יש לי לשלוח ואין לי למי (לשלח)
[לשלוח]:

בן סורר ומורה

פרק שמיני

(דורות הראשוני' היו מולידים בני שמונה שנים) קט
מנ"ל אילימא מדכתיב *הלא ואת ברח סט
שבע בת אליעם (בת) [אשת] אוריה החתי וכתיב ע"נ
*אליעם בן אחיתופל הגילוני וכתיב *וישלח ביד ס"נ יח
נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה בעבור ה' וכתיב סס כג
*ויהי לשנתים ימים ויהיו גוזזים לאבשלום וכתי' סס יב
*ואבשלום ברח וילך גשור ויהי שם שלש שנים סס יג
וכתיב *וישב אבשלום בירושלים שנתים ימים סס יד
ופני המלך לא ראה וכתיב *ויהי מקץ ארבעים סס טו
שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלמה
את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון וכתיב *ואחיתופל סס יו

אי לימא מדכתיב בת שבע בת אליעם ואליעם בן אחיתופל
וכתיב בלדת שלמה נכה ותקרא את שמו ידידיה וסמיך ליה
ויהי לשנתים ימים לקר לידתו הרג אבשלום את אמנון וברח
לגשור וישב סס ג' שנים הריה' שנים לשלמה וכשנד מגשור שפיים
יואב את דודע"י התקועית להשיבו ישב בירושלי' שנתי' ואח"כ מרד
דכתיב בתריה ויהי מקץ מ' שנה והכי מ' שנה נקט לי' למכין (שנה)
שמלו מלך כדאמרי' בתמורה (כדכתיב ויאמר המלך לאבשלום
וגו') והלך ומרד ובאותו פרק נמנה אחיתופל כדכתיב ואחיתופל
יועץ כי לא נעשתה עלתו (וינח) [וילו] אל ניתו ויפנק הרי

ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש את החמור
[ויקם] וילך אל ביתו ואל עירו ויצו אל ביתו ויחנק
תלים נה וכתיב *אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם.
ותניא כל שנותיו של דואג אינם אלא ל"ד ושל
אחיתופל אינם אלא ל"ג כמה הויא להו תלתין
ותלתא דל שבע דהוה שלמה פש להו עשרים
ושית דל תרתי שני לתלתי עבורי אשתכח דכל
חד וחד בתמני אוליד ממאי דלמא תרוויהו בתשע
אוליד ובת שבע אוליד בשית משום דאתתא בריאה
היא תדע דהא הויא לה ולד מעיקרא אלא מהכא
דקדי יא *אלה תולדות תרח תרח הוליד את אברם את
נחור ואת הרן אברם גדול מנחור שנה ונחור

שלמה בן ז' שנים: הצי ימיו של אדם ל"ה דכתיב ימי שנותינו
בהם שבעים שנה: פשו להו עשרין ושית לאחיתופל כשנולד
שלמה ובתוך כ"ו שנים כולהו ג' דורות אליעם ובת שבע ושלמה:
דל תרתי שנין דתלתא עבודי כלו' פקות מק' קדמים לין שהות
לעובר ז' קדמי להריון וקודם לימי כילו' וטהר': אשתכח דכל חד
וחד בתמני אוליד אחיתופל אוליד אליעם לק' שנה וק' קדמים
(לעיבורו) ואליעם הוליד בת שבע לק' שנה וק' קדמים
ובת שבע לק' שנים וק' קדמים ללידתו של שלמה הרי כ"ו שנים:
דאתתא בריא' היא אמה דרכה להיות בריק' ומטהר' להזריע:
ותדע דע"כ דאמה מטהר': דהא הוה לה לבת שבע ולד
מקמיה שלמה אותו הולד שמת לדוד שכולל דאמון דכתיב ביה
וכאשר מת הילד קמת ותאכל לחם: אברם גדול מנחור שנה

גדול מהרן שנה נמצא אברהם גדול שתי שנים
מהרן וכתיב *ויקח אברם ונחור להם נשים וגו' ילקוט' יח
וא"ר יצחק יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה
שסכתה ברח"ק והיינו דכתיב *כל אשר תאמר שם כא
אליך שרה שמע בקולה. ד"א יסכה שהכל סכין
ביופיה וכתי' *ויפול על פניו ויצחק ויאמר בלבו שם יז
וגו' כמה קשיש אברהם משרה עשר שנין וקשיש
מאבוה תרתין שנין אשתכח כי אוליד' הרן לשרה
בתמני אוליד' ממאי דלמא אברהם ווטא לאחוה
הוה ודרך חכמתן קא חשיב להו תדע דקא חשיב
להו קרא דרך חכמתן דכתי' *ויהי נח בן חמש שם ט
מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת
שם גדול מחם שנה וחם גדול מיפת שנה נמצ' שם
גדול מיפת ב' שנים וכתי' *ונח בן שש מאות שם ו
שנה והמבול היה מים על הארץ וכתיב *ואלה שם יא
תולדו' שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד
שנתי' אחר המבול בן ק' שנה בר מאה ותרתין
שנין הוה אלא דרך חכמתן קא חשיב להו ה"נ דרך

מדקא חזיד ליה קרא נריעח: וכתיב ויקח אברם ונחור להם
נשים שם לחת לדרס שרי ושם לחת כקור מלכה בת הרן לחבי
מלכה ולחבי יסכה ללמה יסכה בת הרן ויסכה זו שרה: דילמא
ווטרא דאחוה הואי והרן הוה דקדים מיכיה: ויהי נח בן חמש
מאות שנה לקבר שהיה בן ת"ק שכה הוליד לת שלשתן. שם בן
מלת שכה ויולד לת ארפכשד שכתיס לקבר המבול: בר מאה
ותרתין הוה הוליל והוה גדול מכולן כמלה שכולל בת"ק שכה

חכמתן קא חשיב להו. א"ר כהנא אמריתא לשמעת'
קמיה דרב וביד מנהרדעא אמ' אתון מהכא מתניתו
ילקוט' ה לה אנן מהכא מתנינן לה *ולשם יולד גם הוא
אבי כל בני עבר אחי יפת הגדול [יפת] הגדול
שמות לה שבאחיו [הוה] אלא מנ"ל מהכא *ובצלאל בן אורי
ד"ה ע"ג בן חור למטה יהודה וכתי' *ותמת עוובה (אשת
כלב) ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור
וכי עבד בצלאל משכן בר כמה הוה בר תליסר
שמות לו שני דכתי' *איש איש ממלאכתו אשר המה עושי'
ותני' שנה ראשונה עשה משה משכן שניה הקים
יהושע יד משכן ושלח מרגלים וכתיב *בן ארבעים שנה
אנכי בשלוח משה עבד ה' וגו' ועתה הנה אנכי
היום בן חמש ושמונים שנה. כמה הויא להו
ארבעים דל ארביסר דהוה בצלאל פשו להו עשרין
ושית דל תרתי שני דחלתא עבורי אשתכח דכל
חד וחד בתמני אוליד:

לכך וכשירד המגדל היה בן מאה שנה חלק ז"מ קטן מכולם הוה
ונת"ק ותרתין שכין לחנוה לתיליד ודרך קכמתן מצינ להו:
ולמדו נתום' תימה מ"כ ליחסוך חס לנסוף וקיל קל חציג שם חס
ויפת ע"כ: ותמת עוובה ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את
חור חלמא קור בר כלב הוה ובלבל היה דור שליש שלו: וכי
עבד משכן היה בן י"ג דקרי לי' חים חים ממלאכתו וכשכתלתו
המרגלי' נשנה השנית כבר היה בן י"ל שנה וכתיב בן חרבעים
שנה לחכי היום:

[פיסקא] בן ולא בת. תניא אר"ש בדין הוא שתהא בת ראויה להיות כבן סורר ומורה
*שהכל מצויין אצלה בעבירה אלא גזירת הכתוב ע
הוא בן ולא בת:
א"ר חנן לא נברא יין בעולם אלא לנחם אבלי' קי
ולשלם שכר לרשעים שנא' *תנו שכר לאובד סס
ויין למרי נפש א"ר יצחק מ"ד *אל תרא יין כי יתאדם מזלי נ
יתאדם אל תרא יין שמאדים פניהם של רשעי' סס כג
בעה"ז ומלבין פניהם לעה"ב רבא אמר אל תרא יין כי יתאדם אל תרא יין שאחריתו דם. רב כהנא רמי כתיב תירש וקרינן תירוש וכה נעשה ראש לא וכה נעשה רש. רבא רמי כתי' *וישמח וקרינן וישמח תהלי' קד וכה משמחו לא וכה משממתו והיינו דאמ' רבא חמרא וריחנא פקחין. א"ר עמרם בריה דר' שמעון בר

שהכל מצוין אצלה בעבירה וכתיב זוללה ומוכלה נקטנותה
סופה כשלג תמלח למולה עומדת בפרשת דרכים ומרגלת
הבריות לעבירה בשביל לחתן:
לשלם שכר לרשעים שמתעדנין בו בעוה"ז ומקבלין בו שכר
מלית בעוטין בעוה"ז: לאובד הייבו רשע שכשרד והולך
לו: למרי נפש לחבלים לפכוקי לערייהו: אל תרא יין כלו'
אל תתן עיניך להסתיך לחקריו: שאחריתו דם סופו יפרע עליו:
כתיב יין וישמח לבב אנוש בשי"ן למשמע לבון שומס שמשמחו
וכוטל קכמת לבו (כמו פכו אלי והשמו לבון תמהון לבב): וקרינן פיכו
וישמח לבון שמקה: זכה כלומר אם זכה וידע להזהר בעלמו מיים"
מלשתות יותר מדאי משמקו שמפקח את הלב: פקחין שמקוני

משלי כג אבא א"ר חנינא מ"ד *למי אוי למי אבוי למי מדנים למי שיח למי פצעים חנם למי חכלילו' עינים למאחרי' על היין לבאים לחקור ממסך. כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא האי קרא מאן דדריש ליה מרישיה לסופיה מדריש ומסופיה לרישיה מדריש. דרש עובד גלילאה י"ג ווי"ן

בראשית ט נאמרו ביון *ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלו וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ

ע' נח"ה ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על (שכמם) [שכם שניהם] וילכו אחורנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם וגו' וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן רב ושמואל חד אמר סרם וחד אמר רבעו מאן דאמר סרסו מחוך שקלקלו

פקק: אבוי לשון לעקה בלשון ארמי כמו ניים ניים: שיח לשון כמו אריך בזיקי: למי כל חלה למאחרים על היין: מרישיה לסופי' מדריש כרם מצמעותו יפה וה"ק למי כל חלה למאחרי' על היין לבאים לחקור ממסך שקוקרין היכן היין הטוב המעושן בבשמי': ומאן דדריש ליה מסופיה לרישיה מדריש כרם מצמעותו יפה וה"ק למי שים לו אוי ואבוי ושיק דהייכו אבלים ולמי שים לו מדנים ופצעים ככס דהייכו רשע הכלקס עם הבריו' ולמי שים לו מכלילו' עיניס מרוב שומכו ושקיעתו (בהס) [להס] רשוי להיות מאחרי' על היין: י"ג ווי"ן ל' וי וי ויאמר אחור כנען לא תזיד אלא עד שילע דכתיב לו עוכשו של יין: מחוך שקלקלו

ברביעי קללו ברביעי ומ"ד רבעו גמר וירא וירא כתיב הכא *וירא חם אבי כנען וכתיב *וירא אותה שכם בן חמור בשלמא למ"ד סרסו משום הכי קללו ברביעי אלא למ"ד רבעו מאי שנא רביעי נלטייה בהדיא הא והא הואי. ויחל נח איש האדמה ויטע כרם אמר רב חסדא אמר (מר) [רב] עוקבא ואמרי לה אמר מר עוקבא א"ר וכאי א"ל הקב"ה לנח נח לא היה לך ללמוד מאדם הראשון שלא גרם לו אלא יין כמ"ד אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה דתניא ר"מ אומר [אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו] גפן היה *שאין לך דבר שמביא לאדם יללה אלא יין ר' יהודה אומר חטה היה שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן. (*וקרי ליה עץ על שם העתיד שחטה תתמר כדקל) ר' נחמיה אומר תאנה היה שבדבר שקלקלן בו נתקנו שנאמר *ויתפרו עלה תאנה:

ברביעי אמרינן מלהוליד בן רביעי: קללו ברביעי קלל את בן רביעי שלו. כוש ומצרים ופוט וכנען ויאמר ארור כנען: איש האדמה אמאי קרי ליה אי משום האדמה ע"י שהוכיחו הקב"ה היה לך ללמוד מאין האדם דהייכו אדה"ר שהיין קנס עליו מיתה: שאין לך דבר שמביא יללה על אדם אלא יין הילכך מסתברא דעל ידו נקנס מיתה ובניה לעולם: שאין התינוק יודע וכו' ומדקרי ליה עץ הדעת טוב ורע ש"מ הייכו קטים: בדבר שנתקלקלו בו נתקנו מדת הקב"ה נמי הכי הוא מרפא כם

לקמיה ס"ב ל"ך

ס"ב ל"ך

ס"ב ע"ב

לעיל נגמרא

ס"ב ג

קיא *דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו א"ר
סס יוחנן משום רשב"י מלמד שכפאתו אמו
משלי לא על העמוד ואמר' לו *מה ברי ומה בר בטני ומה
סס בר נדרי מה ברי הכל יודעין שאביך ירא שמים
היה עכשיו יאמרו אמו גרמה לו ומה בר בטני
כל הנשים של בית אביך כיון שמתעברות שוב
אינם רואות פני המלך ואני דחקתי ונכנסתי כדי
שיהא לי בן מזורז ומלובן ומה בר נדרי כל נשים
של בית אביך היו נודרות ואומרות יהא לי בן
הגון למלכות ואני נדרתי ואמרתי יהא לי בן ורין
ומלובן וממולא בתורה והגון לנביאו'. אל למלכי
למואל אל למלכים שתו יין אל למלכים

בתוך כס כגון וילת לם בליון וכתיב ואכי אהיה לה נאם ה' קומת
לם סניר:

דברי למואל מלך שלמה המלך למואל מעשיו וחכמתו להקב"ה
למואל (כמו למו) שכיכ' הוא כמו ידי שמתי למופי: משא
אשר יסרתו אמו פרשת תוכחה שהוכיחתו למו: שכפאתו על
העמוד להלקותו יסרתו לשון מלקות כדאמרינן לקמן ויסרו אותו
זה מלקות ומפני שהיתה רוחה שהוא בעל הבלה ומרגה בטעותו
היתה מוכיחתו: אמו גרמה להיות רשע שהרי נאביך לא יתלו
הקונה והייכו מה ברי למה תגרום לרבן לאביך שאתה בני ולא
בן אביך: בר בטני מעי גרמו לך להיותך בעל לורה ובעל כח
שדקדקתי ובכנסתי שתשמים יפה לולד לבטני ולזרעו כדאמרינן
במסכת כלה ג' קשרים המקרובים תשמים יפה לולד שמתוך כך

אמרה לו בני מה לך אצל מלכים ששותין יין
ומשתכרים ואומרי' למה לנו אל ולרוונים אי שכר
מי שכל רוי עולם גלוים לו ישתה יין וישתכר.
א"ד מי שכל רוני עולם משכימין לפתחו ישתה
יין וישתבר. א"ר יצחק מנין שחור שלמה והודה
לאמו דכתיב *כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם מזלי לא
לי כי בער אנכי מאיש מנח דכתיב *ויחל נח איש ילקוט מ
האדמה ולא בינת אדם לי וה אדם הראשון:
א"ר זירא כל הישן בבית המדרש תורתו נעשית קיב
לו קרעים שנא' *וקרעים תלביש נומה: עא
תניא ר' יהודה אומר אם לא היתה אמו שוה מזלי כג
לאביו בקול ובמראה וקומה אינו נעשה קיג
בן סורר ומורה שנא' *בקולנו ומדקול בעינן שוין סה
מראה וקומה נמי בעינן שוין. תניא א"ר שמעון דבלי' כא
וכי מפני שאכל וה תרטימר בשר ושתה חצי לוג
יין האיטלקי אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו אלא
לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל
שכר א"ר יונתן אני ראיתיו וישבתי על קברו כמאן
אולא הא דתניא עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה

ילף הולד מלובן ומזורז: אי שכר כלומר חל לרוזכים לומר לי
זכר לא נאה להם לומר כן: בער אנכי מאיש נההוא מזח
כתיב: וה אדם הראשון שכשחל ביין ולכי זתיתי יומר מהם:
נעשית לו קרעים שוכח תלמודו ולינו נזכר חלח לסירוגין:
בקולנו יד קול משמע מדלח כתיב בקולותינו חו בקוליכו ביו"ל:

להיות ולמה נכתבה דרוש וקבל שכר כר' אליעזר
דתניא רא"א כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת
דברי' יג אינה נעשית עיר הנדחת דכתיב *ואת כל שללה
תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת באש וכיון דאיכא
סס יג מזוזה לא אפשר דכתיב *לא תעשון כן לה' אלהיכם
א"ר יונתן אני ראיתיה וישבתי על תלה:

סס **כמאן** אולא הא דתניא בית המנוגע לא היה ולא
עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר
כר' אלעזר בר' שמעון דתנן ר"א בר"ש אומר
לעולם אין הבית טמא עד שיראה כשני גריסין
[על שתי אבנים בשתי כתלים בקרן זוית ארכו
כשני גריסין] ורחבו כגרים מ"ט דר"א בר"ש כתב
קיר וכתב קירות איזהו קיר שהוא נקירות הוי
אומר זה קרן זוית תניא א"ר אליעזר בר צדוק
מקום היה בחחום עזה והיו קורין אותו חורבתא
סגירתא א"ר שמעון איש כפר עכו פעם א' הלכתי

אפילו מזוזה אחת וכל שכן לקד מן המומזין לו ספר מכל
הכניסים שלזכרת הסס כתובה סס ולא קריכל ניה לת כל שללה
ושרפת: לא תעשון כן וגו' פתר ולמדתם לת שמם כתיב:
גרים זה שיעור כגעים וכשתי גריסין על שני לדכים דכתיב
ויללו לת הלדכים תרתי משמע ודכל לקת שיעור כגע:
בקרן זוית ולותן ג' לדכים [יהיו] בקרן זוית לקד דכותל זה
ולקד דכותל זה והכגע מזוך דשתיהן לרכו ג' גריסין ורקדו
כגרים שהיא דכל לדן כגרים על גרים: מ"ט דר' אלעזר דדעי
קרן זוית: כתיב קיר ומרליהן שפל מן הקיר: חורבתא סגירתא

לגליל וראיתי מקום שמציינין אותו ואמרו אבנים מנוגעות פינו לשם:

תניא ר' יוסי הגלילי אומר וכי מפני שאכל וה קיד תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי **עב** אמרה תורה יצא לב"ד ויסקל אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה שסופו מגמר נכסי אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות אמרה תורה מוטב שימות וכאי ואל ימות חייב שמיתתן של רשעי' הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם. שקט לרשעים רע להם ורע לעולם ולצדיקים הנאה להם והנאה לעולם. יין ושינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם.

קורנה מלורעת מתרגמיכן סגירתא זכותן מסס בית המכוגע: מציינין אותו זלא יהילו עליו דאבן מכוגעת מטמא בתהל דמלורע הוקם למת אל כח תהי כמת:

מגמר מכלה: למודו מה זהורגל בנשר ויין: הנאה להם זאין מוסיפין לקטוף: והנאה לעולם זשקטה כל הארץ: רע להם זהיו מוסיפין זכות: ורע לעולם זהיו מגיכים על דורס ומוכיחים את הדור: שקט לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם זיש להס פכאי לעסוק בתורה ובמלות: יין ושינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם כל זמן זשותים ויזכים אינם חוטאים ואינן מריעין לבריות: לצדיקים רע להם זאין עוסקין בתורה: ורע לעולם זהתורה זהן עוסקין בה מגינה על הדור וכשהן מתבטלין

פוור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם:

סס משנה הבא במחתרת נדון על שם סופו וכו'.

גמ' אמר רבא מ"ט דמחתרת חזקה שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מימר אמר אי אולינא קאי לאפאי ולא שביק לי ואי קאי לאפאי קטלינא ליה והתורה אמרה הבא להרגך השכם להרגו:

עג מנין לרואה את חבירו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו ת"ל *לא תעמוד על דם רעך והא מהכא נפקא מחתם נפקא אבידת גופו מנין ת"ל *והשבותו לו

ויקרא יט
דברי' כב

פורענות נח לעולם: פוור שכפרדין זה מזה ואין יכולין להועץ עלה רעה ולסייע זה לת זה:

הבא במחתרת שמרה תורה יהרג: נדון על שם סופו דהא לא קטל ומקטיל משום דסופו להרוג בעל הבית כשיעמוד כנגדו להלילו ממונו: מ"ט דמחתרת שמרה תורה אין לו רמיס כלו' הרי הוא לך כמי שאין לי דם ושמה ומותר להרגו: חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו שרואה שאחר כוטלו ושותק הילכך יודע הגנב הזה שנה"ב עומד על ממונו להלילו ומימר אמ' הגנב אי אזילנא לגבי' קאי באפי ואי קאי קטילנא ליה ואמרה לך [תורה] אין לו רמיס ומלמדתך שאחר שהוא בא להרגך השכם [להרגו] להרגו:

אבידת גופו כגון כשנא בנהר מנין שאתה מלווה על השבתו: ת"ל והשבותו לו קרא יתירה הוא למדנו השב את גופו

אי מהתם הוה אמינא ה"מ בנפשו אבל מיטרח ומוגר אגרי אימא לא קמ"ל:

בעו מיניה מר' אמי בן נח מצווה על קדוש השם עד או אינו מצווה על קדוש השם אמר אביי ע"נ ת"ש ז' מצות נצטוו בני נח ואם איתא תמני הויין א"ל רבא אינהו וכל אביזרייהו מאי הוה עלה א"ר אדא בר אהבה אמרי בי רב כתיב *לדבר הוה ו"נ ה יסלח ה' לעבדך בבוא אדוני בית רמון [להשתחוות שמה] והוא נשען על ידי והשתחויתי וכתיב *לך סס לשלום *ואם איתא לא לימא ליה הא בצנעא עה הא בפרהסיא:

לעלמו: ה"מ בנפשו מס זה הרוקחו יכול להכילו ילילהו: קמ"ל לא תעמוד על דם רעך לא תעמוד על עלמך מכאן אלא מזור על כל לדין אלא יקנד דם רעך:

בן נח מוזהר על ע"ז בדאמר נפ' ד' מיתות ומס אמר ענוד ומס לא תהרג אלוה היא לקדם את ה' אלו לא: אביזרייהו כל מידי דאייך ביה וק"ה אייכא נהו דמס מ"ל לענוד על אותן מלות אלו יהרג אלא לא יקדם את ה' יענוד עליהן הילכך האי כמי דכללן הוא. אביזרייהו לורמפר"עמכט ודוגמתו במכוות עולה וכל אביזרהא: לדבר הזה מאחר שקבל עליו כעמן אלא לענוד ע"ז אמר לאליעב לאבר הזה יסלח ה' לעבדך שאני אכום בדבר שאדון כשען על ידי וכתיב ויאמר לו לך לשלום אלמא הודה לו: ואם איתא דבן נח מוזהר על ק"ה לא ליתא ליה לך לשלום דמשמע דהודה לו כהי דלהוכיחו לא היה אלוה להוכח תוכיח את עמיתך כתיב ולא גר תושב מיהו חולויי לאבר אסור לא לודי: . בצנעה

קטו אמר רב יהודה א"ר מעשה באדם אחד שנתן
סס עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא באו
ושאלו לרופאים אמרו אין לו תקנה עד שתבעל
לו אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו. תעמוד לפניו
ערומה ימות ואל תעמוד לפניו ערומה. תספר
עמו מאחורי הגדר ימות ואל תספר עמו מאחורי
הגדר פליגי בה ר' יעקב בר אידי ור' (שמעון
בר נחמיה) [שמואל בר נחמני] חד אמר אשת
איש היתה וחד אמר פנויה היתה בשלמא למ"ד
אשת איש היתה שפיר אלא למ"ד פנויה היתה
מאי כולי האי א"ר פפא משום פגם משפחה רב
אחא ברויה דרב איקא אמר כדי שלא יהו בנות
ישראל פרוצות בעריות ולינסבה מינסב לא מיתבא
ד עתיה כדר' יצחק דא"ר יצחק מיום שחרב בה"מ

כעמן בלבעה הוה ולא היו ישראל בבית ריטון שהוא מצתקוה לסס
וגבי ק"ה בתוך בכי ישראל כתיב ואפילו כלטווה בן כך עליה
לא כלטווה לקדשו אלא בתוך ישראל:
והעלה לבו טינא כיסק מרוב אהבה כטמטס לבו והעלה קולי:
משום פגם משפחה האמה שהיו בוזין בדבר: שלא
יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות לעמוד בפני האכזים לתת
בהם עיניהם וימסרו להם לבעילה: ולינסבה מינסב דאין כאן
פרילות בעריו' דכולהו [לייעבן] הכי (עבדו) וליכסבן ואין כאן
[עבירה] אלא מלוה: לא מיתבא דעתיה ולא ירפא בכך: מיום
שחרב בהמ"ק כשל הכח מדאגות רבות ואין רוב קמה בחים

ניטלה טעם ביאה ונתנה לעוברי עבירה שנאמר
*מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם: מזלי ט

ה נ ש ר פ י ן

פרק תשיעי

*אל תחלל את בתך להזנותה ר' (אלעזר) [אליעזר] קטן אומר זה המשיא בתו לזקן ר"ע אומר זה עו המשהה בתו בוגרת. א"ר כהנא משום ר"ע *איזהו עני רשע ערום זה המשהה בתו בוגרת. וא"ר כהנא משום ר"ע הוי והיר מן היועצך לפי דרכו. א"ר יהודה אמר רב המשיא בתו לזקן והמשיא אשה לבנו קטן והמחזיר אבידה לנכרי עליו הכתוב

ויקלא יט
סס ע"ב

להיות תלוי לחזרתו לפיכך כיטל טעם ניתה: וניתן לעוברי עבירה ג"ל ר' תוקפן ומרבה תלותן: דכתיב לחם סתרים ינעם ליזכה מעלין נקט (דכתיב) [כמו] כי סס הלקס לחזר הוא לוכל:

המשיא בתו לזקן מתוך שחיכה מקבלתו מזכה היא תקתיו: המשהה בתו בוגרת שמתלות להפקירה ומזכה: איזהו עני רשע ערום שנזדיל עכיות מרשיע: המשהה וכו' שמשהה לותה נזדיל מלאכה וזו היא ערמת רשע שגורס להזכות' נזדיל הכלתו שלין רולה לקבות שפקה לשמזו: לפי דרכו להכלתו: והמחזיר אבדה לנכרי הזוה וקבר ככרי ליזרלל ומרלה נעלמו שהזנת לבדה חיכה קזובה לו מלות בורלו שלף לככרי הוא כן

דברי' כט אומר *למען ספות הרוה את הצמאה לא יאבה ה' סלוח לו וסמוך לפרקן שפיר דמי להשיאן לקטנים וקטנות. האוהב את אשתו כגופו וכו' האוהב את שכניו וכו':

יבמות פ' הכל על יבמתו וע"ש רש"י

אמר שמואל מפני מה לא נאמרה יד בברזל שהברזל ממית בכל שהוא תנ"ה רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהברזל ממית בכל שהוא לפיכך לא נתנה תורה בו שיעור וה"מ דברזייה מיברז:

עה ומשנה המכה את חבירו בין באבן בין באגרוף ואמדוהו למיתה והיקל ממה שהיה ולאחר מכאן הכביד ומת חייב ר' נחמיה אומר פטור

גלח כלטווה עליהס: למען ספות לקנר כמו ספו שכה על שכה: רוה את הצמאה שנע בדנר עס למח לדנר זקן וילדה זו למחה לתשים וזקן שנע וכן גדולה לקטן: סמוך לפרקן עדיין קטנים

עי' נגמ' הס *וסמוך לפרקן שחכי ללחו קטנים הס כולי האי דמסוס שכה ותנן

לו קלי שכה לח תזכה עליו:

לא נאמר יד בברזל כמ"ש בחבן יד בכלי עץ יל משמע שים נה חקיזה דנעיח שיעורח חבל בברזל כתיב וחס בכלי ברזל הכהו: שהברזל ממית בכל שהוא ע"י תקינה שתקב לו מקט נוושט קו בלבו: דברזייה מיברן פוכס"ט בלע"ז חבל הכהו לחרכו דרך הבחה שיעורח נעי:

[ואמדוהו למיתה נ"ל חבל חמדוהו תקילה לקיים חפילו לרבן פטור: והקל ממה שהיה וקזרו ומחדוהו לקיים:

שרגלים לדבר: גמ' ת"ר את וו דרש ר' נחמיה
*אם יקום והתהלך בחוץ *על משענתו ונקה המכה
וכי תעלה על דעתך שוה מהלך בשוק וזה נהרג
אלא זה שאמדוהו למיתה והקל ממה שחיד
ולאחר כך הכביד ומת שהוא פטור] ורבנן האי
*ונקה המכה מאי דרשי ביה מלמד שחובשין
אותו ור' נחמיה חבישה מנ"ל יליף ממקוששש ורבנן
נמי לילפו ממקוששש מקוששש בר קטלא ומשה לא
הוה ידע קטליה במאי לאפוקי האי דלא ידעינן
אי בר קטלא הוא אי לאו בר קטלא הוא ורבי

שרגלי' לדבר שלח מת מקמת מכה זו שהרי הקל: על משענתו
מתרגמינן על נורייה שכתרפח לגמרי וכשען על כיו: וכי תעלה
על דעתך למה ליה למימר ונקה המכה ממיתה: אלא זה
שאמדוהו מתחילה למיתה ולח הכתוב ללמדך שלח יקום מן
המזכך והתהלך בקון ולחמדוהו למשענת הקיים ונקה המכה
ולפילו מת לאחר מכן שחזר והכביד]: ורבנן האי ונקה המכה
מלמד שחובשין אותו לח לחמדוהו למיתה קונשין המכה שלח
ידרך עד שכרחה לח ימות לח לאו להכי לחי ונקה המכה
למשמע לכשיקום ונקה המכה מכלל דעד השתח קנום הוח: יליף
ממקוששש לכתיב ויכיחו לומו במשמר: מקוש ש בר קטלא הוא
פשיטא ליה למשה דבר קטלא הוח כדלייתא לקמן מנריתא יודע
היה מרע"ה שהמקושש נמיתה שהרי כבר נאמר בתורה מחלליה
מות יומת תנל לא היה יודע בחיזו מיתה יומת ורבנן ס"ל כמ"ד
לא נעיא שיודיעוהו בהתרחתו בחיזו מיתה כהרג:

נחמיה יליף ממגדף דלא הוה ידע אי בר קטלא
הוא וחבשוה ורבנן מגדף הוראת שעה היתה
כדתניא יודע היה מרע"ה שהמקוששש במיתה שנ'
שמות לא *מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיזו מיתה
מדבר טו נהרג שנא' *כי לא פורש וגו' אבל מגדף לא נאמ'
בו אלא לפרוש להם ע"פ ה' שלא היה משה
יודע אם הוא בן מיתה כל עיקר אם לאו:

פ א"ל שמואל לרב יהודה שיננא *לא תימא ליה
ע"ב לאבוך הכי דתני' הרי שהי' אביו עובר על ד"ת
פא לא יאמר לו אבא עברת על ד"ת אלא אומר
לו אבא כך כתיב בתורה סוף סוף היינו הך

דלא הי' יודע אי בר קטלא הוא אי לא כדמפ' לקמן לגבל מגדף
לא כתי' נו שלח לפרש וכו': הוראת שעה היתה אי לא כתיב קדושה
דהכא מקדושה דהתם לא הוה גמירין דהורגת שעה היתה שהרי
לא כלטוו מתקילה על לותה קדושה ומעלמס עשו דכיון דלא
כתמר בו מיתה מתקלה מה ספק היה להטיל עליו ספק מיתה
לקונטו: כדתניא סייעתא להא דאמר לעיל מקושש לא כסתפקו
עליו אלא בדיוה מיתה כהרג לגבל מגדף לא היו יודעין שהיה קייב
מיתה: מה יעשה לו משמע בר עזייה הוא לגבל לא היו יודעין
מה: לפרוש להם ולא כתוב מה יעשה משמע כל דיכו היו גריכין
להס לפרש:

לא תימא ליה לאבוך הכי להודיעו גהדיא שהוא טועה משום
דמכסיף ומלטער: אלא אומר לו אבא כך כתיב בתורה
קס"ד נתמיהה קאמר וכי כך כתיב בתורה: סוף סוף היינו הך

אלא אומר לו אבא מקרא כתיב בתורה כך (הוא): ירז"ל מ"ש
דרש רב אחא בר' חנינא מ"ד *אל ההרים לא קיון
אכל שלא אכל בוכורת אבותיו ועיניו לא ימזקלל יח
נשא אל גלולי בית ישראל שלא הלך בקומה
וקופה ואת אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנו'
חבירו ואל אשה נדה לא יקרב שלא נהנה מקופה
של צדקה וכתיב *צדיק הוא חיה יחיה. וכשהיה סס
ר"ג מגיע למקרא זה היה בוכה ואמר מאן דעביד
לכולהו הוא דחיי בחדא מיניהו לא (חיי) א"ל
ר"ע אלא מעתה *אל תטמאו בכל אלה הכא נמי ויקרא יח
בכולהו אין בחדא מיניהו לא אלא באחת מכל
אלה הכא נמי באחת מכל אלה:

משנה מי שלקה ושנה ב"ד כונסין אותו לכיפה קיח
ומאכילין אותו שעורי' עד שכריסו נבקעת. סס ע"ב
ההורג נפשות שלא בעדים כונסין אותו לכיפה מזכה זו היא חלוקה
דמבייעו ומומר וכי יפה אתה עומה: אלא בכיקותא מ"ל מקרא לשכי
המור בתורה והוא עלמו יבים על לבו על מה זה מזכירו וה"ב מזכיות
לין לך לומר לאביך לא תתבייה הכי: בגמרא
אל ההרים לא אכל סיפיה דקרא לדיק הוא קיה יכיה לומר זה
לדיק גמור על כרחיך מצוס דלא עבד הכי לאו לדיק הוא אס
עבר עבירות אקרות אלא לאו כמאמעותיה מדרים אלא אל
ההרים לא אכל אלא כלטרך לזכות אבותיו מתוך שהוא אסיד:
שלא נהנה מקופה של צדקה שהוא דבר גבאי לאדס הגון:
מי שלקה ושנה שלקה ג' פעמים על ג' עבירות: שלא בעדים

ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ: גמ' מאי
כיפה א"ר יהודה מלא קומתו והיכא רמיוא אמ'
מליס לד רוש לקיש *תמותת רשע רעה ואמר ר"ל מ"ד
קהלת ט *כי [גם] לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזי'
במצודה רעה מאי מצודה רעה אמר ר"ל חבה:
קיט פיסקא הבועל נכרית קנאין פוגעים בו. בעא
סה מיניה רב כהנא מרב *לא פגעו בו קנאי'
פב מהו אנשייה רב לגמריה אקריוהו לרב כהנא
מלאכי ג בחלמיה *בגד' יהודה ותועבה נעשת' בישראל
וביר[ו]שלים כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב
ובעל בת אל נכר אתא א"ל הכי אקריון אדהכי
אדכריה רב לגמריה בגדה יהודה וו ע"ז וכן הוא

סלק כיתן לבית דין להרגו: היכא רמיוא ולקי הלכה למשה
מסיכי הוא הלקי עוכם לכיפה ומיהו היכא רמיזא מקלת: תמותת
רשע רעה מי שהוקשה רשע תמותתהו רעתו קלקל מוקשה
רשע בר מיתה היא: מצודה רעה לייטי דקיירי הכא ר"ל
שאל נהלי קרא מייתי לאיזוקי דרשה דר"ל: מאי מצודה רעה
ונאמרו לפ חבה לכלוכיל"י בלע"ז שהוא רע וקלקל וקטן ומוקשו בו דגים
ומקרי רעה גדולים פתאום ואינו יודע להיזהר נרשת על ידי מארב ותקבולות:
שאין קנאין פוגעין בו נכי אדם כשרים המקנאים קנאתו של מקום
ומלאכין פוגעין בו בשעה שרואין את המעשה אבל לאחר זמן
נגופו וק"ל אין מיתתו מסורה לב"ד והלכה למשה מסיכי הוא: פוגעין
ממיתין כמו לך ופגע בו: לא פגעו בו קנאין מהו מה עוכם
בדבר: אנשייה רב לגמריה שכיח מה שאמר רבו בדבר זה

אומר *בגדתם בי בית ישראל נאם ה' ותועבה ירמיה ג
נעשתה. בישראל ובירושלים וה משכב זכור וכה"א
*ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא. ויקרא יח
כי חלל יהודה קדש ה' וו וונה וכה"א (ולא יהיה
קדש). [*לא תהיה קדשה מבנות ישראל] ובעל דברי' כג
בת אל נכר וה הבא על הנכרית וכתיב בתריה
*יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה [מאהלי מלאכי ב
יעקב ומגיש מנחה לה' צבאו'] אם ת"ח הוא לא
יהיה לו ער בחכמי' ועונה בתלמידים אם כהן
הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה לה' צבאות. א"ר
חויא בר אבוה כל הבא על הנכרית כאלו מחחתן
בע"ן דכתיב ובעל בת אל נכר וכי בת יש לו
לאל נכר אלא וה הבא על הנכרית. כי אתא רב
דימי אמר בית דינו של חשמונאי גזרו הבא על
הנכרית חייב עלה משום נשג"א. כי אתא רבין
אמר משום נשג"ז נדה שפחה גוי' וונה אבל משום
אישות לית להו ואידך נשיוהו ודאי לא מפקרי
אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הבא לימלך אין

ולא ידע להשיבו: וכה"א ואת זכר וגו' סופיה דקרא תועבה
הוא: וונה מופקרת וחפילו ישראלית: קדש הפקיר קדושתו
והולך לרדוף זונות: קדשה מחללת קדושתה וכן קדש מחלל
קדושתו: חייב עליה כלו' כשכב בה משום כל אלו (ועיין
ברש"י בגמרא): קנאי הבא לימלך בג"ל בשעת מעשה אם
יפגע בו אין מורין לו שלא כאמר אלא למקום מעלמו ואיכו

מורין לו ולא עוד אלא שאם פירש ומרי והרגו פנחס
נהרג עליו נהפך ומרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו
מדנ' כה שהרי רודף הוא *ויאמר משה אל שופטי ישראל
הלך שבטו של שמעון אצל ומרי בן סלוא אמרו
לו הם דנין דיני נפשות ואתה יושב ושותק מה
עשה עמד וקבץ עשרים וארבעה אלף מישראל
והלך אצל כוזבי אמר לה השמיעי לי אמרה לו
בת מלך אני וכן צוה לי אבי לא תשמעי אלא
לגדול שבהם אמר לה אף הוא נשיא שבט הוא
ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו שהוא שני לבטן
והוא שלישי לבטן תפשה בבלוריתה והביאה אצל
משה אמר לו בן עמרם וו אסורה או מותרת ואם
תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לך נתעלמה
סס ממנו הלכה גענו כולם בבכיה והיינו דכתיב *והמה
סס בוכים פתח אהל מועד וכתיב *וירא פנחס בן
אלעזר מה ראה אמר רב ראה מעשה ונזכר הלכה
אמר לו אחי אבי אבא לא כן למדתנו בירידתך

כמלך: ולא עוד אלא שאם פירש זמרי מן הזנה והרגו
פנחס לפיכך כן נהרג עליו שלא כאמרה הלכה שלא נשאת
מעשה: זמרי הוא שלומיאל כשיא שבט שמעון כדלקמן: שמעון
שני (לשבטים) [לבטן] לוי שלישי לבטן: בת יתרו מי
התירה לך מזה קודם מתן תורה נזקה וכשכתבה תורה כולן
בני כיק היו וככנסו לכלל מלות והיא עמהם וגרים רבים של
ערב רב: ונעלמה ממנו הלכה שכאמרה לו בסיני הנועל
בכרית וכו': אחי אבי אבא הייכו מזה שהיה לפני לפניו

מהר סיני הבועל נכרית קנאין פוגעין בו א"ל ע"ז פ"ה
קרוינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא ושמואל אמ' וע"ש
ראח שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה' בהגדם"ת
כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב
ר' יצחק א"ר אלעור ראה שבא מלאך (ומשחית)
[והשחית] בעם *ויקם מתוך העדה ויקח רומח סס
בידו מכאן שאין נכנסין בכלי ויין לבית המדרש
שלף שננא והניחה באונקלי שלו והיה *נשען [והולך] סס ע"נ
על מקלו וכיון שהגיע אצל שבטו של שמעון אמ'
היכן מצינו ששבטו של לוי גדול משל שמעון

להרן: פרוונקא שליח: שמואל אמר מלי וירח רקה שחין
חכמה כלו' כזכר פסוק אין חכמה ואין תבונה כנגד ה' שכל
מקום שיש חילול השם אין חולקים כבוד לרב לפיכך הורה
פנחס הלכה בפני רבו ולא המתין ליטול רשות ממשה שלא ירחו
הרוגים וילמדו להתיר את הנכרית: ויקם ויקח מכלל לעד
השתא לאו בידו הוה: העדה סנהדרין שהיו יושבין ודנין כדכתיב
קך את כל רחשי ואמרינן בפרק רביעי חלק להס בתי דינין
לדוכס דיני כפשות על עון פעור: שלף שננא שלף הנרזל
שברחם העץ של רומח: אונקלי מלבוש: נשען [והולך] על
מקלו [על] העץ לבדו בלי הנרזל שלא יהיו מכירין בו בני שבטו
שלהרוג הוא בא: היכן מצינו כו' כלו' אתם מפקירים עלמיכם
לחר בנות מואב אבי למה לא אעשה כמותכם ואי שבט שלי גדול
משלכם שהחל פרום וטהור יותר מכלכם כיון ששמעו כן אמרו
הניחו לו ליכנס לקובה שלף הוא רוצה כמותכו:

אמרו הניחו לו אף הוא לעשות צרכיו נכנס התירו פרושים את הדבר:

סנ קכ א"ר יוחנן ששה נסים נעשו לו לפנחס. אחד שהיה לו לומרי לפרוש ולא פירש. ואחד שהיה לו לדבר ולא דבר. ואחד שכיון בזכרותו של איש ובנקבותה של אשה. ואחד שלא נשמטו מן הרומח. ואחד שבא מלאך והגביה את המשקוף. ואחד שבא מלאך והשחית בעם ובא וחבטן לפני המקום אמר לפניו רבש"ע על אלו יפלו כ"ד אלף מישראל שנא' *ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף מדנ' כה והיינו דכתיב *ויעמוד פנחם ויפלל א"ר אלעזר תהל' קו ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמד [כביכול] שעשה פלילות עם קונו בקשו מה"ש לדחפו אמ' להם הניחו לו קנאי בן קנאי הוא משיב חמה

צרכיו תמים: התירו פרושי' את הדבר ודלמי מותר לעשות כן שהרי פנקס עשה כמותיכו כך אמרו העומדי' שם כשרלו שכחם: שהיה לו לפרוש מן המצה ומוד לא ניתן להזרגו: לדבר לזעוק לאחרי שנטו לסייעו: שכיון בזכרותו ובנקבותה ורלו אותן דבוקים זה בזה וידעו שניתן רשות לקנאי לפגוע בו ולא יאמרו שנאה היה בלבו עליו: שלא נשמטו מן הרומח לפרוש זה מזה עד שרלו ישראל שהרגס בדין: והגביה את המשקוף והולילן (עד שהן) כשנקין ולא הולרך להשפיל הרומח וישמטו: ואחד שבא מלאך והשחית בעם והוטרדו שכי שנטו במגפה ולא הרגו לפנחס: פלילות ריב: בן קנאי משמע לוי שקנא במעשה

בן משיב חמה הוא התחילו שבטים מבזים אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלי' לע"ז והרג נשיא שבט מישראל בא הכתוב וייחסו *פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. אמ' לו הקב"ה למשה הקדם לו שלום שנאמר *לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום וראויה כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעול'. אמר רב נחמן אמר רב מ"ד *זרזיר מתנים או חיש ומלך אלקום עמו. תכ"ד בעילות בעל אותו רשע אותו היום והמתין פנחס לו עד שחשש כחו והוא לא ידע שמלך

מדני כה

ס"ם

משלי ל

ליכה לכתיב הכזוכה יעזה לת לזוותיכו: בן משיב חמה לחרן נמעזה לקרק לכתיב כי ילח הקלף וכתיב ויתן לת הקטורת: אבי אמו יתרו לחלעזר לבי פנקס לקק מבכות יתרו לכתיב וחלעזר בן לחרן לקק לו מבכות פוטיחל לו לחזה ומפרש בחגל' פוטיחל זה יתרו שפטס עגלים לע"ז ולמרי' נסיטה פוטיחל זה בכו של יוסף שפטפט בילרו ומזכיכן לו לבוה לחימיה מיתרו וחימיה לחימיה מיוסף לו לבוה לחימיה מיוסף וחימיה לחימיה מיתרו ליקק כמי לכתיב פוטיחל ולח פוטחל: וראויה כפרה זו שעזה פנקס: שתהא מכפרת לעולם לכתיב ברית בהונת עולס תקת לזר קנח לחלהיו ויכפר (לכפרה זו לעולס עומדת לזכרון טוב ליסרחל): תכ"ד וכו' זרזיר בגימט' הכי הוו: מתנים לשון המתנה: או חיש עד שתשש כוחו (כלו' כמספר זרזיר המתין כדי להתיש כחו): אלקום עמו שכל הקימות שלו: ופנחס לא היה יודע שהקב"ה שמו מלך שלקוס עמו שלח היה לריך להמתין

אלקום עמו. במתניתא תנא ששים עד שנעשה כבצים המוזרות והיא היתה כעריבה המלאה מים אמר רב כהנא ומושבה בית סאה תני רב יוסף קבר שלה אמה א"ר ששת לא כובי שמה אלא שוילנאי בת צור שמה ולמה נקרא שמה כובי שכובה באביה. ד"א כובי שאמרה לאביה כום בי עם זה והיינו דאמרי אינשי בין קני לאורבני שוילנאי מאי בעי בהדי קלפי דקני שוילנאי מאי בעיא. גייפתה לאמה. א"ר יוחנן ה' שמות יש לו ומרי בן סלוא. ושאול בן הבנעני ושלומיאל בן צורישדי. ומרי על שנעשה כביצה המוזרת. בן סלוא

זיותם כיו. וכרלה בעיכי אהתיב' הזאת לגון ערבי אבל פתיקת תינותיהם אל: ששים ואין לדבר רמז במקרא: שנעשו בילים אלו כנילים מוזרות אהוקלם וכתבלבל אכנת זרע אבתוכו מרוב נעילות: והיא כתמלאת אכנת זרע כעריבה מלאה מים: מושבה (מוסב אלייתה) [מקום מושבה] אהיתה רחבה ניותר: וקבר שלה פתיקת רקמה: שכובה באביה אלוה אליה אל תאמיני אלא לגדול אבהם: כום בי עם זה אקוט אותם ע"י: והיינו דאמרי אינשי על אם כזבי אומרים דבר זה: בין קני לאורבני מקום יקוד: אורבני ערבה דקה הגדלה בין החגמים אתטיי"ן בלעז: מאי בעיא ולאי מצוס זכות הלכה אם: בהדי קלפי דקני בקליפות הקכים: שוילנאי מאי בעי ולאי מצוס זכות הלכה אם: גייפתה לאמה הכאיפה לאמה כלומר הוליאה אם גייפתה (לאמה) [על אמה] כיון אזכתה קורין לאותה זוכה בת זוכה:

על שהסליא עונות של משפחתו. שאול על שהשאיל עצמו לדבר עבירה. בן הכנעניות על שעשה מעשה כנען. ומה שמו שלומיאל בן צורישדי שמו:

קכא א"ר חייא בר (אבא) [אבויה] כתוב על גלגלתו של יהויקים ואת ועוד אחרת. וקנו דר' פרידא עס ע"ח אשכח ההוא גולגלתא דהוה שדיא בשערי ירושלי' והוה כתיב עילוה ואת ועוד אחרת קברת והדר נבוג קברה והדר נבוג אמר דילמא האי גולגלתא של יהויקים דכתיב ביה *קבורת חמור יקבר סחוב ירמי' כב והשלך מהלאה לשערי ירושלים אמר מלכא הוא ולאו אורח ארעא לבוויה שקלה כרכה בשיראי ואותביה בסיפטא אתאי דביתהו חויתה נפקרת אמרה להו לשיבבתהא אמרי לה האי דאתתא קמייתא היא דלא קא מנשי לה שגרתה לתנורא

הסליא גרס ויזכרו ויספרו לשון לא תסולה המסולחים נפש שהיו מעריכין עלמן נפש ואת זה ואת משפחתו סלו נכיחופים ל"ח גרס לקפח ולדקדק לקר עונס לשון מסלסל בשערו: מעשה כנען זמה כדלמרי' נע"פ קמצה דנרי' נוה ככנען לת נכיו להנו לת הזמה: ואת ועוד אחרת נקמה כעצית נה כנר ועוד לקרת תעצה נה: זקינו דר' פרידא הוא ר' חייא נר אבוה והכי למריכן נזלק: נבוג נלגלה וילחה מקנורתה: קבורת חמור מושלך נרחובות: בסיפטא לרגז: לשיבבתהא לל אכלתיה: דלא קא מנשי לה לינה כשבקת מלגו: שגרתא לתנורא הסיקה לת התנור:

וקלתה כי אתא אמר היינו דכתיב עילויה ואת ועוד אחרת:

אלו הן הנחנקין

פרק עשירי

פד איבעיא להו בן מהו שיקיז [דם] לאביו רב מתנה אמר *ואהבת לרעך כמוך רב דימי בר חנינא אמר מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם לרפואה פטור רב לא שביק לבריה למישקל לי' סילוא מר בריה דרבינא לא שביק לבריה למפתח ליה כוותא דילמ' חביל והוה ליה שגגת איסו' אי הכי אחר נמי אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק:

ע"ב ויקיל יט

קכב משנה וקן ממרא ע"פ ב"ד שנאמר *כי יפלא

פו מה מכה בהמה לרפואה כגון מקיז דס פטור מן התגלומין

ע"ב דנלים יו

שהרי לא הזיקה: אף מכה אדם להייכו לניו: לרפואה פטור ממיתה ואף ע"ג דקבורה הוא: ואהבת לרעך כמוך לא הוזהרו ישראל מלעשות לקבריהם אלא דבר שאינו קפץ לעשות לעלמו: סלוא קון (ים) [יצב] לו בנשרו: למפתח ליה כוותא כויה להוליך ליקה היינה: אי הכי אחר נמי לא ליפתוך שהרי כל ישראל הוזהרו על קבלת קבירו דכתיב לא יוסיף פן יוסיף: שגגת לאו בשאין מתכוין הוי שגגה בחיסור שלוכו לאו בעלמא דקיל:

ממך דבר למשפט וגו' ושלש' בתי דינין היו שם
אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב
על פתח העזרה. ואחד יושב בלשכת הגזית באים
לזה שעל פתח הר הבית ואומר להם כך דרשתי
וכך דרשו חברי כך למדתי וכך למדו חברי אם
שמעו *אמרו להם ואם לאו (אלו ואלו) באים נגמ' הגי'
לאותו שעל פתח העזרה ואומר כך דרשתי וכך לעיל והגיה
דרשו חברי כך למדתי וכך למדו חברי אם שמעו ורבי"נ
אמרו להם ואם לאו אלו ואלו באים לבית דין מוסיפים
הגדול שבלשכת הגזית שמשם תורה יוצאה לכל וע' תוי"ט
ישראל שנא' *מן המקום [ההוא] אשר יבחר ה' חזר דנדים יז
לעירו ושנה ולמד כדרך שהיה לומד פטור ואם הורה
לעשות חייב שנא' *והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שם
שמוע אינו חייב עד שיורו לעשות תלמיד שהורו לעשות

ג' בתי דינין היה שם בירושלי' דמסתעי נה קרח וקמת ועלית:
אחד יושב על פתח הר הבית הוא שער המזרחי
שלפנים מן החיל לפני עזרת כזיס: ואחד יושב למעלה הימנו
כשערו עזרת כזיס ובאין לעזרת ישראל: ואחד בלשכת הגזית
שהיא נבויה בתוך העזרה קליה בקודש וקליה בקול כדאמרי'
בסדר יומא: באין לזה שעל פתח הר הבית זקן זה שהורה
בעירו וכאלו ג"ל שבעירו עליו והזקיקם הכתוב לעלות לירושלי'
ולשאול (ובא ג"ל) [ובאין הוא וב"ד] שבעירו לב"ד זה שעל פתח
הר הבית שהרי בו פוגעין תקלה: תלמיד שהורה לעשות
תלמיד שלא הגיע להוראה וכאלו על ג"ל שבעירו ובא לב"ד

פטור נמצא חומרו קולו:

קכג פח ע"ב **תניא** א"ר יוסי מתחלה לא היו מרבין מחלוקת בישראל אלא ב"ד של שבעים ואחד ושבי' בלשכת הגזית ושני בתי דינין של עשרים ושלשה אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ושאר בתי דינין של כ"ג יושבים בכל עיירו' ישראל הוצרך הדבר לשאול שואל מב"ד שבעירו אם שמעו אמרו להם ואם לאו באים לזה שסמוך לעירו אם שמעו אמרו להם ואם לאו באים לזה שעל פתח הר הבית וכו' עד באים ללשכת הגזית ששם יושבים מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים ובשבתות ובימים טובים יושבים בחיל נשאלה שאלה בפניהם אם שמעו אמרו להם ואם לאו עומדין למנין רבו המטמאין טמאו רבו המטהרין טהרו משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית התורה כשתי תורות משם כותבין ושולחין בכל מקומות כל מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת הבריו' נוחה

הגדול ומחל וקזר לעירו והורה כמתקלה: פטור אחין לסמוך על הורחתו והתורה לא קיימה אלא מופלא ומומחה לב"ד כדאמרי' בגמרא: נמצא חומרו קולו קומר שהקמירו עליו אחיכו רחוי להורות עד שיהא בן חרנעי' שכה נעשה לו קל לפוטרו מן המיתה: יושבים בחיל מפני שהעם רב ומקום לר להם בלשכה א"כ אלא יהו כרחין כיושבין בדין בלשכת הגזית היו דכין וזה

הימנו יהא דיין בעירו משם מעלין אותו להר
הבית משם לעזרה משם ללשכת הגזית:
שלחו מתם אי זה בן עה"ב ענוותן ושפל ברך קכד
שיוף עויל שיוף ונפיק וגרים באורייתא סס
תדירא ולא מחויק טיבותא לנפשיה יהבו ביה רבנן
עינוהי ברב עולא בר אבא:
ת"ר ד' צריכין הכרזה מסית ובן סורר ומורה פט
וזקן ממרא ועדים זוממים בכלהו כתיב
בהו וכל העם וכל ישראל בעדים זוממים כתיב
והנשארים דלאו כולי עלמא חזו לסהדותא:
ת"ר שלשה מיתתן בידי אדם המתנבא מה שלא קכה
שמע וכו' כגון צדקיה בן כנענה דכתי' *ויעש סס
לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל מאי הוה ליה מ"ק כג
וד"ה ג יח
עיקר: משם מעלין אותו להיות דיין נהר הנית כזמת לקד
מהס ויוצד סס עד זמת לקד מגל עזרה ומעלין לת זה סס וכולן
ים נהס מעלה זה מזה:
שיוף זוקה כככס וזוקה יולף והכי לימרינן (נב"מ) [נב"ג] גבי
תקרת הנית זכקנטה זוף עול זוף פוק:
[הכרזה פלוגי מת נב"ל זל זעבר עבירה זה כדי לרדות לת
הלקרים]: וכל ישראל ישמעו ויירלו: ובעדים זוממים
כתיב והנשארים ישמעו ויירלו מסוס דלף זייך [למיכתב] וכל
העס דלקו כ"ע חזו לסהדותף זים גזלנין ומלוי נריבית ומועלין
בזביעית זהן פסולין לעדות:
(צדקיה בן כנענה היה מתכנף לאחאב זיכלף לת חרס):

מ"ש כג למעבד רוח נבות אטעיתיה דכתיב *ויאמר ה' מי
וד"ה ג יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויצא
הרוח ויעמוד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר
תפתה וגם תוכל צא ועשה כן אמר רב יהודה
מאי צא צא ממחיצתי מאי רוח א"ר יוחנן רוחו
של נבות היורעאלי. הוה ליה למידק כדר' יצחק
דא"ר יצחק סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין
שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד. עובדיה אמ'
עובדי' ס *זדון לבך השיאך. ירמיה אמר *תפלצתך השיא
ירמי' מט אותך זדון לבך והני מדקאמרי כולהי בהדדי ש"מ
לאו כלום קאמרי. דלמא לא הוה ידע ליה להא
דר' יצחק יהושפט הוה התם וקאמר להו דכתי'
מ"ש כג *ויאמר יהושפט האין פה נביא עוד לה' א"ל הא
וד"ה ג יש איכא כל הני א"ל כך מקובלני מבית אבי אבא
מכון בלשון ס' סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאי'
שקל למחר מתנבאים בסגנון אחד:

כ"ש גבי ויצא הרוח ויאמר אני אפתנו ללון והייתי רוח שקר בפי
עדות כל כנביאיו: (צא ממחיצתי משום דובר שקרים לא יכון לכגד
נמ"מ עיכי): סגנון דבר מלילות של רוח הקדש: עולה לכמה נביאים
סי' כח ככתב בלבם לזה בלשון זה ולזה בלשון זה והכל ס' כמו זדון לבך
מיכו לשון השיאך (*תפלצתך השיאך אותך היינו דיבור שקר והלשון שלוק
רש"י ענד תפלתך כסילות: לאו כלום קאמרי שכלם לשון שקר היו
סוף אומרי' דכתיב הכה כל הנביאים פה שקר טוב והוה ליה למיקיהו
בן ככעכה למסוקי מלעתיה דרוק טומאה מתעה אותם: אמר
ליה שקשב הא שיכא כל הכי: מבית אבי אבא שמו שוקא):

המתנבא מה שלא נאמר לו כגון חנניה בן עזור סס
דקאי ירמיה בשוק העליון וקאמ' *כה ירמי' מח
אמר ה' הנני שובר את קשת עילם נשא חנניה
ק"ו בעצמו ומה עילם שלא באה אלא לעזור את
בבל אמר הקב"ה הנני שובר את קשת עילם
כשדים עצמן עאכ"ו אתא איהו בשוק התחתון אמ'
*כה אמר ה' שברתי את עול מלך בבל א"ל רב סס כח
פפא לאביי האי לחבירו נמי לא נאמר א"ל כיון
(דיהיב) [דאתיהיב] ק"ו למידרש כמאן דאיתמר
ליה דמי הוא ניהו דלא נאמר לו. המתנבא בשם
ע"ז כגון נביאי הבעל. הכובש את נבואתו כגון
יונה בן אמיתי. והמוותר ע"ד נביא כגון *חבריה סס ע"ב
דמיכה דכתיב *ואיש אחד מבני הנביאים אמר מ"ח כ
אל רעהו וכתיב *ויאמר לו יען אשר לא שמעת סס
ונביא שעבר על דברי עצמו כגון עדו הנביא דכתי'

המוותר על דברי נביא הלפיקורס שלא קבל למ"ש לו הנביא:
חבריה דמיכה דכתיב ואיש אחד מבני הנביאים אמר
אל רעהו בדבר ה' הכני נא וזה היה מיכיהו בן ימלה שכתבת
אותו היום על אחאב ליפול ביד ארם מפני שכפל בן הדד בידו
ושלחו לשלוש והייכו דקאמר אחאב ליהושפט לא ידבר עלי טוב
כי אם רע מפני שכתבת כבר את זו עליו ולא קבל מהירו את
דבריו דכתיב (ולא אבה) [ויאמן] הואיל להכותו: עידו הנביא
שכתבת על מזבח ה' בבית אל שהיה ירבעם מקטיר עליו ובד"ה

מ"ל יג *[כי] כן צוה אותי וכתיב *ויאמר לו גם אני נביא
סס כמוך וכתי' *וישב אתו וכתי' *וילך וימצאהו [אריה]:
סס תני תנא קמיה דרב חסדא הכובש את נבואתו
סס לוקה א"ל מאן דאכיל תמרי בארבילא לקי
מאן מתרי ביה אמר אביי חבריה נביאי. מנא ידעי
עמוס ג אמר אביי דכתיב *כי לא יעשה ה' אלהים דבר
כי אם גלה סודו ודלמא הדרי ביה אם איתא
דהדרי ביה אודועי הוו מודעי לכלהו נביאיו והא
יונה דהדרי ביה ולא אודעוהו יונה מעיקרא נינוה
נהפכת א"ל איהו לא ידע אי למובה אי לרעה.
המוותר על דברי נביא מנא ידע דאיענש דיהב
ליה אות והא מיכה דלא יהב ליה אות ואיענש
היכא דמוחזק שאני דאי לא תימא הכי אברהם
גבי יצחק כתיב והוא היה עילוי: כי כן צוה אותי [בדבר ה'
לאמר] לא תאכל לחם ולא תשתה מים (במקום הזה) ועבר על
דברי עלמו ושמע לדברי הנביא שקר ואכל ושתה:
תמרי בארבילא תמרים הכתובים בכתובה: דילמא הדרי
ביה פעליך של מעלה וכיפס על הרעה והם לוכס
יודעים והילך מתרים בו התראת ספק: והא יונה דהדרי ביה
מהפוך את כיכוה: מעיקרא נינוה נהפכת א"ל נרה"ק ומשמע
כמי לטובה שיהפכו מעשיהם מרעה לטובה וכיון שעמדו בתקיימה
הכנוחה ולא מהדר הוא הכנוחה ואיהו דלא ידע הוא [היה]
טוענה וסבור שהוא לרעה: מנא ידע האי גברא שזה נביא אמת
שהקב"ה עוכבו והלא שמא סבור שזה נביא השקר לפיכך מוותר
על דברי הנביא דהוחזק שהוא לדיק ונביא אמת: שאני ולא

בהר המוריה היכי שמע ליה יצחק. אליהו בהר חכרמל היכי סמכי ליה ועבדי ליה שחוטי חוץ [אלא היכי דמוחוק שאני]:

*ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם מאי אחר א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זמרא אחר דבריו של שטן דכתיב *ויגדל הילד ויגמל אמר שטן לפני הקב"ה רבש"ע זקן זה חננתו למאה שנה פרי בטן מכל סעודה שעש' לא היה לו תור אחד או גוזל אח' להקריב לפניך א"ל כלום עשה אלא בשביל בנו אם אני אומר לו זבח את בנך לפני מיד ווובחו מיד והאלהים נסה את אברהם ויאמר קח נא את בנך א"ר שמעון בר אבא אין נא אלא לשון בקשה משל למלך ב"ו שעמדו עליו מלחמות הרבה והי' לו גבור א' ונצחן לימי' עמדה עליו מלחמה חוקה א"ל בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו שלא יאמרו הראשוני' אין בהם ממש אף הקב"ה אמ' לאברהם ניסיתיך בכמה נסיונות ועמדת בכולן עכשיו עמוד לי בנסיון זה שלא יאמרו אין ממש בראשונים. את בנך. שני בנים יש לי את יחידך. זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו אשר אהבת. תרוייהו רחימי לי את יצחק.

נעי' חות: היכי שמע ליה יצחק שהוא דבר לחת מה שלא כאמר לשום לדם להקריב לת נכו: שחוטי חוץ שהרי בהמ"ק היה בירושלים:

ס"ס רלפני' פנ ס"ס כא

שהוא קרבן דל ונכ"ר פר מו מיל

מ' מין כא המוב כמן הרמ"ם

וכל כך למה כדי שלא תטרף דעתו עליו קדמו
מיוב ד שטן לדרך א"ל *הנסה דבר אליך תלאה הנדה
יסרת רבים [וידים רפות תחזק] בושל יקימון
תהלי' כו מיליך כי עתה תבא אליך ותלא א"ל *אני בתמי
מיוב ד אלך. א"ל *הלא יראתך כסלחך א"ל זכר נא מי
הוא נקי אבד כיון דחזא דלא קא שמע ליה א"ל
ואלי דבר יגונב כך שמעתי מאחורי הפרגוד שה
לעולה ואין יצחק לעולה א"ל כך עונשו של בדאי
שאפילו אמר אמת אין שומעין לו ר' לוי אומ' אחר
דבריו של ישמעאל ליצחק א"ל וישמעאל ליצחק
אני גדול ממך (במצות) [במצוה] שאתה מלת
בן שמונת ימים ואני בן י"ג שנה אמ' לו ובאבר אחד
אתה מגרה בי אם אמר לי הקב"ה ובח עצמך לפני
אני ווכח מיד והאלהים נסה את אברהם:

צ א"ך אבהו א"ר יוחנן בכל אם יאמר לך נביא
עבור על ד"ת שמע לו חוץ מע"ז שאפילו
מעמיד לך חמה באמצע רקיע אל תשמע לו. תניא
ר' יוסי הגלילי אומר הגיעה תורה לסוף דעתה
של ע"ז לפיכך נתנ' תורה ממשלה בה שאפילו
מעמיד לך חמה באמצע הרקיע אל תשמע לו

הנסה דבר אליך תלאה וכי היה לאוהבך לנסותך נדבר שהיא
תלאה לותך ומכרית את זרעך: הנה יסרת רבים רפית'
והקיימה כל נאי עולם נדבריך עתה הכה נא להלאותך ולנהלך:
נתנה התורה ממשלה בה כלו' אפילו תראה לותו נדיא מוזל

חניא אר"ע ח"ו שהקב"ה מעמיד חמה לעוברי רצונו אלא כגון חנניה בן עזור שמתחיל היה נביא אמת ולבסוף נביא שקר:

חלק

פרק אחד עשר

[משנה] כל ישראל יש להם חלק לעה"ב שנא' וקבו *ועמך כלם צדיקי' לעולם ירשו ארץ סס נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם יסעיה ס חלק לעה"ב האומר אין תחיית המתים מן התורה

ועוזה כרלוכו דכתיב וכתן לך לות לו מופת: [שתחלתו נביא אמת כגון תכניח הכניח והחי וכתן לליך לות בעולו כניח לחת יתן לך לות בכנולה לחרת ולבסוף כשיקזור להרשיע יחמר לעבוד ע"ז וסמוך עלי שהרי מוקזק לכי ע"י לות ומופת שכתתי לך כנר]:

הך בנא ליכה מן המשנה חלא לגדה בשלמא וכתובה כלן כדי להתחיל הפרק בדבר טוב אבל רישיה דפרק' קאמר הכי ואלו אחין להם חלק לעה"ב ומהדר למך פרקין דלעיל אלו הן הנשרפין וכולה למודי דהמחנקין דלוי שיקדים לפרק זה ע"כ ונאמתי נפי' אחד אחיכו לרש"י ז"ל: וז"ל רש"י ז"ל כל ישראל וכו' מעיקרא לייכי בל' מיתות וחזיל ומפרש להו לכולהו (ואמר לעיל"פ שעברו עבירות כיון שקבלו דיכס הרי הן ככל ישראל ויש להם חלק לעה"ב) והדר מפרש הכי אחין להם חלק לעה"ב: ה"ג האומר אין החיית המתים מן התורה אכופר במדרשים דדרשינן בגמרא לקמן מכיין לתקיית

ואין תורה מן השמים. ואפיקורס. ר' עקיבא אומ'
אף הקורא בספרים החיצונים והלוחש על המכה
שמות טו ואומר *כל המחלה אשר שמתי במצרים לא
לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. אבא שאול
אומ' אף ההוגה את השם באותיותיו: גמ' וכל
כך למה תנא הוא כפר בתחיית המתים לפיכך
לא יהיה לו חלק בתחיית המתים שכל מדותיו
של הקב"ה מדה כנגד מדה דא"ר שמואל בר
נחמני א"ר יונתן מנין שכל מדותיו של הקב"ה
מ"כ ו מדה כנגד מדה שנא' *ויאמר אלישע שמעו דבר
ה' כעת מחר סאה סולת בשקל [וסאתים שעורי'
שם בשקל בשער שומרון] וכתיב *ויען השליש וגומר
ויאמר והנה ה' עושה ארובו' בשמים היהיה כדבר
הזה ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל
שם ע"ב *וכתי' *ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער וימות
שם ודלמא קללת אלישע גרמה לי' דאמר רב יהודה
אמר רב קללת חכם אפילו בחנם היא באה א"כ
כאן יגל לכתוב וירמסוהו וימות מאי בשער על עסקי שער:
השער

נשוק המתים מן התורה ואפילו יהא מודה ומאמין שיקיו המתים אלא
אלא רמיזא בתורייתא כופר הוא הוציל ועוקר שיש תקיית המתי'
מן התורה מה לנו ולאמונתו וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא הלכך
כופר גמור הוא: אפיקורס מפרש בגמרא: ספרים החיצונים
מפרש בגמרא: ויהי לו כן וירמסו אותו דבדבר שכפר בו כלון
אלא אכל משם וכרמס בגלגי הגלגים לקנות:

[א"ר יוחנן] מנין לתחיית המתים מן התורה שנא' קבח
*ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן וכי זס
אהרן הכהן לעולם קיים [והלא לא נכנס לא"י] מדב' יפ
שישראל נותנים לו תרומה אלא מלמד שעתיד
לחיות וישראל נותנים לו תרומה מכאן לתחיית
המתים מן התורה דבי ר' ישמעאל תנא לאהרן
כאהרן מה אהרן חבר אף בניו חברים (מכאן שאין ס"פ ל"ג
נותנים מתנה לכהן עם הארץ) א"ר שמואל בר
נחמני [א"ר יונתן] מנין שאין נותנים תרומה לכהן
ע"ה שנ' *ויאמ' לעם ליושבי ירושלי' לתת מנת (לכהני' ד"ה ב לפ
ולוי') [הכהני' והלוי'] למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק
בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו
מנת. אמ' רב אחא בר אדא אמ' רב יהודה כל הנותן
תרומה לכהן ע"ה כאלו נתנה לפני ארי מה ארי
ספק דורס ואוכל ספק אינו דורס ואוכל אף כהן

וכי אהרן קיים לעולם (*כלומר וכי אהרן הוא שזכה לו כל כך ויק"ל מ"ו
שתתן לו תרומה והלא לא נכנס לארץ ישראל ומתי היו
דקאמ' וכתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן) לעולם קיים [לאו
דווקא אלא כלומר הלא לא כגזר עליו שיזכה כ"כ]: [שעתיד
לחיות לעה"ב]: דבי ר' ישמעאל תנא הא דכתיב לאהרן לאו
להכי הוא דאתא אלא לומר לך כאהרן וכו': מה ארי ספק
דורס ואוכל אין אתה יודעים שנטל נהמה מן העדר אם דעתו
לדרסה לאוכלה מיד קודם שתסריק או לא אלא לטרוף ולמלאות
תאותו (קורו) ולאחר זמן יאכלנה כשתסריק וה"כ כהן ע"ה כשאנו

ע"ה ספק אוכלה בטהרה ספק אוכלה בטומאה.
רבי יוחנן אומר אף גורם לו מיתה שנא' *ומתו
בו כי יחללוהו דבי ר"א בן יעקב תנא אף משיאו
עון אשמה שנאמר *והשיאו אותם עון אשמה
באכלם את קדשיהם. תניא רבי סימאי אומ' מנין
לתחיית המתים מן התורה שנא' *וגם הקימותי
את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען לכם
לא נאמר אלא להם מכאן לתחיית המתים
מן התורה. [*צר"ק ג"ם גש"ם ק"ם סימן] שאלו
צדוקי' את רבן גמליאל מנין שהקב"ה מחיה מתים
אמר להן מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים
ולא קבלו ממנו מן התורה דכתיב *ויאמר ה' אל
משה הנך שוכב עם אבותיך וקם אמרו לי' ודילמא
וקם העם הזה וזנה. מן הנביאים דכתיב *יחיו

ויקיל כנ
כיכהו לקמס
שנק על ספק נרוג מקוומת
שגס זה ספק
יגבירה דספק לוכלה בטהרה
שמות ו
*ע' רש"י
ובהגהות כותבין לו תרומה בידו לין לכו יודעין לס לוכלה בטהרה לו בטומלה. ח"כ ספק דורס שלרי דרכו לדרוס ולרמוס [בהמה] ברגליו ולוכלה [כשהיל דרוסה] מכוולת ופעמים שכותבה בקורה ולינה מכוולת: עון אשמה עוכות הרבה מטעין עליו: באכלם את קדשיהם ומתרגמינן במיכליהון דסולבנ ית קודביהון: אלא להם דמשמע שהבטיח הקב"ה לאבותיכו לאברהם ליקק ויעקב שיתן להם ח"י וכי להם כיתכה והלא לבניה' כיתכה אלא מלמד שעתידין לקיות ועתיד הקב"ה ליתן להם ח"י: הנך שוכב עם אבותיך וקם הכה לתה מת שוכב והכ' לתה קם שתקיה לעתיד לבא והלי וקם לחכך קלי: דילמא וקם העם הזה וזנה דלקמיה קלי ולאו מלעילוהייכו לאד מה' מקרלות שלין להם הכרע: יחיו

מתיך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טלך ודלמא מתים שהחיה יחזקאל. מן הכתובים דכתיב *וחכך כיין המוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים דלמא רחושי מרחשן שפוותי' בעלמא כדר' יוחנן דאר"י משום ר"ש בן יהוצדק כל מי שנאמרה הלכה משמו בעה"ז שפתותיו דובבות בקבר שנא' דובב שפתי ישנים עד שאמ' להם מקרא זה *אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם לכם לא נאמר אלא להם מכאן לתחיית המתים מן התורה. וי"א מן המקרא הזה אמר להם שנא' *ואתם הדבקי' בה' אלהיכם חיים כלכם היום מה היום כלכם קיימים אף לעוה"ב כלכם קיימים. שאלו רומיים את ר' יהושע בן חנניא מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה שעתיד להיו'

שיר ז

דנזיס ל

סס ד

וה"ק דנקיס נחייס הנלחייס תהיו חייס לעתיד

מחיך דמתיס שנא"י יקיו: נבלתי יקומון לפילו כפליס יקיו נמס' כתונות: ודילמא מתים שהחיה יחזקאל דהאי קרא כהיוס יקיו מתיך ישעיהו אמר והוא קדס ליחזקאל שכתבא נימי חזקיה רפ"ק והיה מתכנא פסוק זה על שהיה עתיד (ליחזקאל) [יחזקאל] להחיות [מתיס] אבל לעה"ב לא: דובב פרוכמיירה בלע"ז כלו' כעות ומתכודדות שפתי ישיכי עפר מכלל שיקיו: מרחשן שפוותייהו בעלמא שפתותיהן כעות מעט בתוך הקבר אבל אין ריין ויולא לאויר העולס וכדר' יוחנן וכו'. ולא קבלו ממנו עד שאמר להס וכו': חיים כולכם היום דהאי היוס מיותר דמכי למכתב חיים כולכס מה ת"ל היוס כהיוס מה היוס כו' כך

דנלים לג אמר להו תרוויהו מן מקרא הזה שנ' *ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם [העם הזה וזנה] ודלמא וקם העם הזה וזנה אמר להו נקוטו מיהא פלגא בידייכו דיודע מה שעתיד להיו'. איתמר נמי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה שעתיד להיו' שנ' הנך שוכב עם אבותיך וקם וגו':

קכט ס"ס **תניא** א"ר אליעזר ברבי יוסי בדבר זה זייפתי ספרי (כותים) [צדוקי'] שהיו אומרים אין תחיית המתים מן התורה אמרתי להם זייפתם תורתכם ולא העליתם בידכם כלום שאתם אומרי' אין תחיית המתים מן התורה תרי הוא אומר מדנל מו *הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה הכרת תכרת בעה"ז עונה בה לאימת לאו לעה"ב א"ל רב פפא לאביי ולימא להו תרוויהו מהכרת תכרת אינהו [הוה] אמרי לי' דבר' תורה כלשון בני אדם כתנאי הכרת תכרת הכרת בעה"ז תכרת לעה"ב דברי

זמעתי: הנך שוכב עם אבותיך וקם הרי תקיית המתים [העם הזה וזנה הרי מה שעתיד להיות: פלגא בידייכו דמהתי קרי כפקר דיודע מה שעתיד להיות]:

זייפתם ולא העליתם כלום כזה אתם אומרים ואין מתי נדנריכס: לאו לעה"ב אלמא יש תקיית המתים:

מהכרת תכרת הכרת נעה"ז תכרת לעה"ב: אינהו הוה אמרי ליה דברה תורה כלשון בני אדם ולהכי ס"ל הכי כי היכי דלא ליהוי להו פתקון פה: הכרת תכרת נע"ז כתיב:

ר"ע א"ל ר' ישמעאל והלא כבר נאמר *את ה' מדנר טו
הוא מגדף ונכרתה וכי ג' עולמי' יש אלא ונכרתה
בעה"ז הכרת לעה"ב הכרת חכרת דברה תורה
כלשון בני אדם בין ר' ישמעאל ובין ר' עקיבא
עונה בה מאי עבדי לי' ההוא מיבעי לי' לכדתניא
יכול אפילו עשה תשובה ת"ל עונה בה לא אמרתי
אלא בזמן שעונה בה. שאלה קליאופטרא מלכתא
את ר"מ אמרה ידענא דחיי שכבי דכתיב *ויציצו תלים עב
מעיר כעשב הארץ אלא כשהן עומדים עומדים
ערומים או בלבושיהם עומדים אמר לה ק"ו מחטה
ומה חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושי'
צדיקים שנקברים בלבושיהם עאכ"ו. א"ל קיסר
לרבן גמליאל אמריחו דשכבי חיי חא הוו עפרא
ועפרא מי קא חיי *אמר' ליה ברחיה שבקוה צא
ואנא מהדרנא ליה שני יוצרים יש בעירנו אחד

והלא כבר נאמר נע"ז: את ה' הוא מגדף ונכרתה דס"ל
מגדף הייכו עובד ע"ז: וכי ג' עולמים וכו' ור' עקיבא סבירא
ליה דמגדף הייכו מנרך השם: והשתא בין לר' ישמעאל בין
לר"ע עונה בה מאי עבדי ליה מבעי ליה וכו' שעוכה בא
שלא שב קודם מיתה הוי בכרת אבל שב לא: דחיי שיכבי
שהמתים חיים: ויציצו מעיר שעתידין ישראל לנוץ ולפרוח מעיר
ירושלים וכדאמרי' הקב"ה עושה להם מחילות לצדיקים והולכין
ועולין לירושלים: אמרה לו ברחיה דקיסר לר"ג שנאמר: ב'
יוצרים וכו' משל הוא אלו היו שני יוצרים בעירנו אחד יולר

יוצר מן המים ואחד יוצר מן הטיט איזה מהן
משובח אמר לה זה שיוצר מן המים אמרה לי'
מן המים צר מן הטיט לא כל שכן. דבי ר' ישמעאל
תנא ק"ו מכלי וכוכית מה כלי וכוכית שעמלן ברוח
ב"ו נשברו יש להם תקנה ב"ו שברוחו של הקב"ה
עאכ"ו א"ל ההוא מינא לר' אמי אמריתו דשכבי
חיי הא הוו עפרא ועפרא מי קא חיי א"ל אמשול
לך משל למה הדבר דומה למלך ב"ו שאמר
לעבדיו לכו ובנו לי פלטרין גדולים במקום שאין
מים ועפר הלכו ובנו אותו לימים נפלו אמ' להם
חזרו ובנו אותן במקום שיש עפר ומים אמרו לו
אין אנו יכולין כעס עליהם אמ' להם במקום שאין
מים ועפר בניתם עכשיו שיש מים ועפר על אחת
כמה וכמה ואם אין אתה מאמין צא לבקעה וראה
כלים מן המים וכו': אמרה לו לף כן הקב"ה חס מן המים הוא
מלייר למטפה סרוקה שהוא כמים הוא מוליד: מן העפר לא
כ"ש שנילו: דבי ר' ישמעאל תנא ק"ו מכלי וכוכית זו היא
תשובה שהשיבה לאניה: מה כלי וכוכית שעמלן ברוחו של
*ו"ל אדם שכשהוא עושה אותו יש לו שפופרת וכופף לתוכו וכן (כמוך)
הם קמו' כשמע מפי החומכי': יש להם תקנה להתיכן ולחזו' ולעשות
המס מהן כלי *והא דאמרינן בקגיגה וכוחין לאנדן ככלי זכוכית לא
ר"ע רבך לא כך אלין להם תקנה אלא שכפסדין לשעתן ואין כ"כ מתקיימין:
אמר כו' עכשיו שיש מים והכי כמי שהקב"ה יולר את האדם מטיפה
ודו"ק קטנה שאין בה ממש וכ"ש שיכול לנראתו מן העפר א"כ כל
הם"ל העולם כולו יולר בתוהו: ואם אי אתה מאמין שהקב"ה נוטל

עכבר שהיום חציו בשר וחציו אדמה למחר השריץ ונעשה כולו בשר שמא תאמר לזמן מרובה עלה להר וראה שהיום אין בו אלא חלזון אחת למחר ירדו גשמים ונתמלא כולו חלוונות א"ל ההוא צדוקי לגביהה בן פסיסא אוי לכון חייביא דאמריתון מיתי' חיין דהיין מיתי דמיתי חיין א"ל אוי לכון חייביא דאמריתון מיתי לא חיין דלא הוו הוו דהוו לא כ"ש א"ל חייביא קרית לי אי קאימנא בעיטנא בך ופשיטנא לעקמימותך מינך א"ל אם אתה עושה כן רופא אומן תקרא ושבר הרבה תטול:

מן העפר: עכבר שקורין לשקרי"ל וים נמיכן שלין כנרתין ע"י תולדה: היום מתגיל לנרת ולגלת מן העפר ולמקר מהלך כשהוא כנרת כלומר בזקיפת קולין נהעור והרוטב: ושמא תאמר לזמן מרובה שקותו ערך היכו כנרת לגלתר חלת לזמן מרובה שבוע לו שבועיים ותהא סבור שלין הקנ"ה מקיה מתים לפי שעה. לך עלה להר וכו': חלזון תולעת שיולת מן הים חקד לשביעים שכה וכובעין בדמו תכלת ולכתקלה היכו כרתה בכל ההר חלת חלזון חקד: ולמחר שהגשמים יורדין מתמלאת כולו חלזונות. וכרתה למורי שבילי חלזון מצרילות כולן חלמת ים בידו להחיות לפי שעה: גביהה בן פסיסא כך שמו והיתה לו עקמומית בגבו כלמוכת לקמן: ווי לכון חייביא חוי לכם לרשעים: דחיי מתים חותן שהן חיים רוחין חכו שמתים והחיך יעלה על דעתכו שהמתים קוברין וחיין: דלא הוו חותן שלת היו בעולם כולרין וכולדין וחיין לותן שהיו כבר לת כ"ש שקוברין וחיין:

א"ל מיכת: חייביא קרית לי וכו' לקכתרו בת:

קל ת"ר בכ"ד בניסן איתנטילו דימוסנאי מיהודה
סס ומירושלים כשבאו בני אפריקא לדון עם
ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ
מז כנען שלנו היא דכתיב *ארץ כנען לגבולותיה וכנען
הס גלגזי אבוהון דהני אינשי הוו אמר להו גביהה בין פסיסא
שפנה לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני
כדלקמן אלכסנדרוס מוקדן אם ינצחוני אמרו הדיוט שבנו
ולא כמ"ש נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו [להם] תורת
נב"י שהוא משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות הלך ודן עמהם
מגוג אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו
מולינו של מן התורה אמר אף אני לא אביא לכם ראיה אלא
יפת ודו"ק מן התורה שנא' *ויאמר ארור כנען עבד עבדים
מסרע"ק יהיה לאחיו עבד שקנה נכסים עבד למי נכסים
רלמזית ט למי ולא עוד אלא שהרי כמה שנים שלא עבדתונו.
אמר להו אלכסנדרוס מלכא החוירו לו תשובה
אמרו לו תנה לנו ומן ג' ימים נתן להם ומן בדקו
ולא מצאו תשובה מיד ברחו והניחו שדותיהן

דימוסנאי עורכין בעלי דמים שהיו רולין ליטול חלק ביהודה ובירושלים: שבאו בני אפריקא לדון וכו' ובמגלת תענית מצינו להו כל חותן ימים שכעסו בהן כסיס [ליסרחל] וקבעום י"ט ולהכי קאמר הכא דכ"ד בניסן לומר די"ט הוא ולפסוק בהספד מצוס כס זה: ארץ כנען לגבולותיה להך מרעא קרי ארץ כנען ולתס ירשתם אותה אלא כדין דאלכו היא לכנען תחילה היה:

כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות ואותה שנה שביעית היתה:

שוב פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל קלא לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא סס אומר *וה' נתן את חן העם בעיני מצרי' וישאילום שמות יב תנו לנו כסף וזהב שנטלת' ממנו אמר גביהה בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו (לו) [להם] הדיוט שבנו נצחת' ואם אני אנצח אות' אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשו' והלך ודן עמה' אמר להם מהיכן אתם מביאי' ראי' אמרו לו מן התור' אמר להם אף אני לא אבי' לכם ראי' אלא מן התורה שנא' *ומושב בני ישראל סס אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לי שכר עבוד' של ששים רבוא ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר להם אלכסנדרוס מוקדון החוירו לו תשובה אמרו לו תנה לנו זמן ג' ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה. ושוב פעם אחת באו בני ישמעאל ובני קטורה לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלכם שנא' *ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם וכתיב *ואלה תולדות יצחק בן אברהם אמר להם גביהה בן פסיסא לחכמי' ויקצי' כה סס

תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס
אם ינצחוני אמרו הדיוט שבנו נצחתם ואם אנצח
אותם אמרו [להם] תורת משה רבינו נצחתכם
נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אמ' להם מהיכן אתם
מביאים ראי' אמרו לו מן התורה אמר להם אף אני
ילקו' כה לא אביא ראיה אלא מן התורה שנא' *ויתן אברהם
את כל אשר לו ליצחק ולבני הפלגשים אשר
בנו' לימק לאברהם נתן אברהם מתנות אב שכתב *אנטין
לגטין נג' לבניו בחייו ושיגר זה מעל זה כלום יש לזה על
זה כלום מאי. מתנות א"ר ירמיה בר אבא מלמד
שמסר להם שם *טומאה:

איכול לפיגול נו לפילו בטומאה קלב סס

א"ל אנטונינום לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור
עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטאה
שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם
בקבר. ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי
ממנו הריני פורחת באויר כציפור. א"ל אמשול לך
משל למה"ד למלך שהיה לו פרדס נאה והיה
סס ע"ב בו *בכורות נאות והושיב בו שני שומרים אחד
חגר ואחד סומא א"ל חגר לסומא בכורות נאות
אני רואה בפרדס בא והרכיבני ונביאם לאכלם
רכב חגר על גבי סומא והביאום ואכלום לימים

אנטין כתבים שלח ליטול מקד בקלק קנרו כמו שעשה חנרהם
ליממעקל שלח ליטול נמה שכתן לילקק כלום ים לזה על
זה כלום: שם טומאה כתוף ומעשה שדים:
בכורות תלמי הבכורות:

בא בעל הפרדס אמר להם בכורות נאות היכן
הם א"ל סומא כלום יש לי עינים לראו' א"ל חגר
כלום יש לי רגלים להלך בהם מה עשה הרכיב
חגר ע"ג סומא ורן אותם כאחד אף הקב"ה מביא
את הנשמה וזורקה בגוף ורן אותם כאחד שנא'
*יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו יקרא תליס כ
אל השמים מעל ו' נשמה ואל הארץ לדין עמו
וה הגוף:

א"ל אנטונינוס לרבי מפני מה חמה יוצאה במזרח קלג
ושוקעת במערב א"ל אי הוה איפכא נמי הכי סס
הוה אמרת לי א"ל הכי קאמינא לך מפני מה
שוקעת במערב א"ל כדי ליתן שלום לקונה שנ' *וצבא כתמיה ס
השמים לך משתחוי' א"ל ותיתי עד פלגא דרקיעא

יקרא אל השמים מעל כלו' יקרא הקב"ה לנשמה הנתנה לו
(לתוך גופו) [לתוך] גופו של אדם מאל השמים ממעל ויקרא
אף אל הגוף שנתן מן הארץ:

מפני מה שוקעת במערב תסובב את כל העולם עד שתגיע
למקום זריחתה למזרח ותזקק לאי הוה הכי לא הוה
אמינא לך מפני מה שוקעת במזרח כדרכה העולם כך הוא
ממקום שילא שם נכנס: כדי ליתן שלום לקונה להקב"ה
שהשכינה במערב וכיון שמגעת עד מערב הולכת ומשתחוה לפני
הקב"ה שנאמר לכך שוקעת וכנכנסת כפופה לפני הקב"ה:
ותיתי עד פלגא דרקיעא לאס לכך מתכוונת למה הולכת
בתוך המערב תדע על אמלע של רקיע ותזקק לשם ומשם
תשתחוה כלפי מערב שכן דרך בני אדם שמשתחוים בנקוב לפני

וחתן שלמא ותיעול משום פועלים ומשום עוברי דרכים:

קלד א"ל אנטונינום לרבי נשמה מאימתי נתנה באדם משעת פקידה או משעת יצירה א"ל משעת יצירה א"ל אפשר לחוזיכה של בשר עומדת ג' ימים בלא מלח ואינה מסרחת אלא משעת פקידה (א"ל אין משעת פקידה) אמר רבי דבר זה לימדני אנטונינום ומקרא מסייעו שנא' *ופקדתך שמרה רוחי אמר ליה אנטונינום לרבי יצה"ר מאימתי המלך ותיכו מתקרב כל כך: משום פועלים דלמא כן היה מקציך פתאום שכשהחמה נתמלא הרקיע מחירה ניותר וסנורים הם שעדיין יש שהות ניום (והיו) פועלים שוהין במלאכתן עד שתקציך ועוברי דרכי' [כמי] לא היו יודעים מתי יקציך לנקב להם בית ליכה ולכך שוקעת במערב שכשהולכת ומשפלת והולכת וכלה חורה יודעין שמגיע שעת קציכה:

ג"ל שורה כפתר לנקבה שהיום שורה להטיפה ר"ל

משעת יצירה שנקרס כולו בנשר וגידין ועלמות: פקידה משעה שהמלאך פוקד הטפה ומביאה לפני המקום מה תהא עליה כדאמרינן בפ' כל היד נמס' כלה מיד נזרקה בו כשמה וקיות: א"ל רבי משעת יצירה: א"ל לחטוכיכוס וכי לפשר לקתיכה שתתקיים לפילו ג' ימים בלא מלח שחיכה מסרקת וה"כ חלו לא היתה כשמה כתוכה על שעת יצירה היאך תתקיים הטפה שלא תסריח במעיה וכיון שטפה מסרקת שוב חיכה מולדת. (ות"ל לחטוכיכוס לרבי משעת פקידה: א"ל רבי חין משעת פקידה כדבריך): למדני אנטונינום מדבריו למדתי: ופקודתך שמרה רוחי משעת פקידה כשמר רוקי:

שולט בו באדם משעת יצירה או משעת יציאה
א"ל משעת יצירה [א"ל] אם כן יבעוט באמו ויצא
אלא משעת יציאה אמר רבי דבר זה למדני
אנטונינוס והכתוב מסייעו שנ' *לפתח חטאת רובץ: ילקוט ד
ריש לקיש רמי כתיב *בם עור ופסח הרה ויולדת קלה
יחדיו וכתיב *או ידלג כאיל פסח ותרון לשון סס
אלם כי נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה הא ילקוט לא
כיצד עומדים במומם ומתרפאין. עולא רמי כתיב ישעי' לה
*בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל סס כה
כל פנים וכתיב *כי הנער בן מאה שנה ימות לא סס סס
יהיה משם עוד עול ימים לא קשיא כאן בישראל
כאן באוה"ע ואוה"ע מאי בעו התם הנך דכתיב
בהו *(ורעו) [ועמדו] זרים [ורעו] צאנכם ובני סס סס
נכר אכריכם וכורמיכם. רב חסדא רמי כתיב *וחפרה סס כד
הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות וכתיב

משעת יציאה כדיולא ממעי אמו או מדעת יליכה: א"ל רבי
מדעת יליכה: א"ל לכטוכיכוס ל"כ נועט במעי אמו ויולא:
(א"ל לכטוכיכוס מדעת יליכה):

בם עור ופסח דקיין עס מומן: וכתיב או ידלג כאיל פסח
דמדמע דמתרפאין: ועומדין במומן ולק"כ מתרפאין:
בלע המות לנצח דלעתי' לגמ מאחר דקיין דוב לינן מתין: כי
הנער כלו' כדימות מדם לעתיד ומת בן מאה דכה יקמרו כער
הוא מת כי הכער בן מאה דכה ימות דלמא מתין: וחפרה
הלבנה ובושה החמה מדמע דיהא לורס כהה וכתיב והיה לור

ישעי' ל
סנה פ"ו
וע"ש
במהרש"ל
*והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ל"ק כאן לימות המשיח כאן לעה"ב ולשמואל דאמ' אין בין העה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיו' בלבד לא קשיא כאן במחנה צדיקי' כאן במחנה שכינ'. רבא רמי

דניי' לג
סס
כתיב *אני אמית ואחיה וכתיב *מחצתי ואני ארפא אמר הקב"ה מה שאני ממית אני מחיה והדר מה שמחצתי אני ארפא:

קלו
סס
ת"ר אני אמית ואחיה יכול תהא מיתה באחד וחיים באחד כדרך שהעולם נוהג ת"ל מחצתי ואני ארפא מה מחיצה ורפואה באחד אף מיתה

הלבנה כלור הקמה: כאן לימות המשיח כשיכלה העבדוק והיה לור הלבנה כלור הקמה ולעתיד לבא וקפר' הלבנה ובושה הקמה מרב נגהס של לדיקים: ולשמוא דאמר בדוכתי לקריתי לין בין העוה"ז לימות המשיק וכו': אידי ואידי לעוה"ב אלא כאן במחנה שכינה וקפרה מזיו השכינה: כאן במחנה צדיקים כלן במקכה רשעים לא גרסינן: כתיב אני אמית ואחיה למשמע כשם שלכי למית לת הלדס כך לכי מקייהו כשמת בעל מוס עומד וקי בעל מוס: וכתיב מחצתי ואני ארפא כשהוא מקיה מרפא לת המקן ועומד שלם: והדר מה שמחצתי שלאקר כן מתרפאים וכשלעיל עומדין בשומן ומתרפאין:

מיתה באחד וחיים באחד וה"ק לכי ממית לדס זה ומקיה לדס לאר: כדרך שהעולם נוהג שזה מת וזה כולד: מה מחץ ורפוי באחד ולין רפואה שלא בשקום מקן:

וחיים באחד מכאן תשובה לאומר אין תחיית המתי'
מן התורה תני' ר' מאיר אומר מנין לתחית המתי'
מן התורה שנא' *אז ישיר משה ובני ישראל שר שמות טו
לא נאמר אלא ישיר מכאן לתחיית המתים מן
התורה כיוצא בדב' *אז יבנה יהושע מובח בנה יהושע ח
לא נאמר אלא יבנה מכאן לתחיית המתים מן
התורה [אלא מעתה *אז יבנה שלמה במה וגו' מ"מ יא
ה"נ דיבנה אלא מעלה עליו הכתוב כאלו בנה]
א"ר יהושע בן לוי מנין לתחיית המתים מן התורה
שנ' *אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה הללוך לא תהלים פד
נאמר אלא יהללוך מכאן לתחיית המתים מן התור'.
וא"ר יהושע בן לוי כל האומר שירה בעה"ז זוכה
ואומרה לעה"ב שנא' אשרי יושבי ביתך וגו'. א"ר
חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין לתחיית המתים
מן התורה שנא' *קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו ישעי' נב
רננו לא נאמר אלא ירננו מכאן לתחיית המתים
מן התורה. וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן עתידין
כל הנביאים כולם לומר שירה בקול אחד שנא'
קול צופיך נשאו קול וגומ'. *אמר (מר זוטרא) צב
[רבא] מנין לתחיית המתים מן התורה שנא' *יחי דברי' לג
ראובן ואל ימות יחי ראובן (לימות המשיח) [בעה"ו]
ואל ימות לעולם הבא רבינא אמר מהכא *ורבים דניאל יב
מישני אדמת עפר יקיצו. רב אשי אמר מהכא

ישיר משמע לעתיד: נשאו קול יחדיו הייכו קול משה:

דכיתל יב *ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין:
ג'יין פ"ק דל"ה אמר רב יהודה אמר רב כל המונע הלכ' מפי
קלן תלמיד כאלו גוזלו מנחלת אבותיו שנאמר
צא *תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב מורשה
ע"נ היא לכל ישראל ששת ימי בראשית. אמר רב
דנדי' נג חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא כל המונע הלכה
מפי תלמיד אפילו עוברין שבמעי אמו מקללין
מזלי יח אותו שנא' *מונע בר *יקבוהו לאום ואין לאום
צב אלא עוברין שנא' *ולאום מלאום יאמץ ואין קב
רמזי' כה אלא קללה שנא' *מה אקב לא קבה אל ואין בר
מדנל כג אלא תורה שנ' *נשקו בר פן יאנף. עולא בר
תלים נ ישמעאל אומר מנקבין אותו בכברה כתיב הכא
מ"כ יג יקבוהו לאום וכתיב התם *ויקוב חור בדלתו ואמר
אביי כי אוכלא דקצרי ואם למדו מה שכרו אמ'
רבא אמר רב ששת ווכה לברכות ביוסף שנא'
מזלי יח *וברכה לראש משביר ואין משביר אלא יוסף שנ'

ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד וגו' רמז לו לשמות ויעמוד
לאחר מכן: לקץ הימין לקץ שעתיד הקב"ה להחזיר ימיכו
לפניו שהרי כתיב השיב לאחור ימיכו:
המונע הלכה מלמדו: [ששת ימי בראשית דכתיב ברחשית
ברח בשביל התורה שהיא רחשית וישראל נקראו רחשית
תבואתה שעתידין להכילה ברח חלקים את השמים וגו']: בר
תורה: יקבוהו מנקבים אותו לשון ויקוב חור בדלתו: אוכלא
דקצרי כלי של כופשין שהוא מנוקב ומזלפין בו מים על הנגדים:

*ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ. אמר רב ששת כל המלמד תורה בעוה"ז ווכה ומלמדה לעוה"ב שנא' *ומרוה גם הוא יורא: א"ר אלעזר כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת קלח ווכה ומנהיגם לעה"ב שנאמ' *כי מרחמם ינהגם ועל מבועי מים ינהלם ואר"א גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות שנא' *כי אל דעות ה' וגומ' ואי"ר אלעזר כל אדם שיש בו דעה לסוף מתעשר שנא' *ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים ואי"ר אלעזר כל אדם שאין בו דעת אסור לרחם עליו שנא' *כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו ויוצרו לא יחוננו ואי"ר אלעזר כל הנותן פתו למי שאין בו דעה יסורין באין עליו שנא' *לחמך וישימו מזור תחתיך אין תבונה בו ואין מזור אלא יסורין שנא' *ויראֵ אפרים את חוליו ויהודה את מזורו ואי"ר אלעזר כל אדם שאין בו דעה לסוף גולה שנאמ' *לכן גלה עמי מבלי דעת:

ומרוה גם הוא יורה מי שמרוה ומשביע תלמידו בדבר הלכה גס הוא יורה לשה"נ. ל"ת מרוה לשון מורה:

מרחמם בשה"ז יכהגס בשה"נ: [שתי אותיות של שם כך שמעתי ל"ת כל שמות על שם לשמריכן בשלמא בנחות חות הוא בנבח שלו קרא להו אותיות לשון מופלא]: ובדעת מפני הדעת ימלאו כל החדרים הון: בשביל לחמך שכתת למי שאין בו דעה ישימו מזור וגו':

קלט וא"ר אלעזר כל בית שאין דברי תורה נשמעין
סס בו בלילה אש אוכלתו שנ' *כל חשך טמון
מיוב כ לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריד באהלו
יומל ג אין שריד אלא ת"ח שנא' *ובשרידים אשר ה'
קורא. וא"ר אלעזר כל שאינו מהנה ת"ח מנכסיו
מיוב כ אין רואה סימן ברכה לעולם שנאמ' *אין שריד
לאכלו על כן לא יחיל טובו אין שריד אלא ת"ח
שנ' ובשרידים אשר ה' קורא:

קמ וא"ר אלעזר כל שאינו משייר פת על שלחנו אינו
סס רואה סימן ברכה לעולם שנא' *אין שריד
סס לאכלו על כן לא יחיל טובו. והא"ר אלעזר כל
המשייר פתיתים על שלחנו כאלו עובד ע"ז שנ'
ישעי' סס *העורכי' לגד שלחן הממלאי' למני ממסך לא קשיא
הא דאיכא שלימה בהדיה הא דליכ' שלימה בהדיה

כל חשך וגו' כל לילה לפון ונקבת ממלפוני התורה שלין ד"ת
כשמעין בלותו בית: תאכלהו אש לא נופח זה לשון של
גיהנם שלין לריך כפוף: ירע שריד באהלו מי שרע בעיניו שיש
שריד באהלו:

כל שאינו משייר פת דלריך לשייר כדכתיב לאכול והותר: והא"ר
אלעזר כו' שנא' העורכים וגו' שכן עושין שמכיזין שלקן
ערוך במאכל ובמזמה לשם לותה ע"ז שקורין גד וממלאין כוסות
של מרקחים כסוכים לע"ז שמה מכי: הא דקאמר לסור:
דאיכא שלימה בהדיה שמניח שלימה לאחר שאכל וכתן על
השלקן עם הפתיתים שמייר למקוי לשם ע"ז עניך הכי: והא
דליכא שלימה בהדיה מעלי למזומני לעכויים: הא גדא

ואמר רבי אלעזר כל המחליף בדבורו כאלו
עובד ע"ז כתיב הכא *והייתי בעיניו כמתעתע וכתיב ילקו' כו
התם *הבל המה מעשה תעתועים. ואי"ר אלעזר ירוי' כ
לעולם הוי קבל וקיים א"ר זירא אף אנן נמי תנינא
בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות נגעו ש"מ.
ואי"ר אלעזר כל המסתכל בערוה קשתו ננערת
שנא' *עריה תעור קשתך: חנקוק ג
א"ר טבי א"ר יאשיה מ"ד *שאול ועוצר רחם ארץ לא קמא
שבעה מים וכי מה ענין שאול אצל רחם אלא סס
לומר לך מה רחם מכנים ומוציא אף שאול מכנים ומזלי ל

לגיתיה ל"ג: המחליף בדבורו מסכה בדבורו שלא יהא כיכר:
הוי קבל וקיים הוי (עכי') [עכיו] ותקיה. קבל [לטון] אפל
עשה עלמך אפל ואפל: בית אפל אין פותחין בו חלונות
לראות את נגעו ככגע כרקה לי בבית כתיב דמשמע כרקה
ממילא ועוד דכתיב לי ולא לאורי כמלא שאפלתו הללתו (וכ"ז)
[דכ"ז] שלין כהן רואהו לין מטמא בנגעים: קשתו ננערת כח
קושי לבר שלו כבער שאיבו מוליד שכא' עריה תעור עריה שאתה
מסתכל בה ממש (בערותך הוא) [בערותה היא] תעור קשתך
ל"א המסתכל המקשה (ערות אשת) [בעריות דאשת] איש.
קשתו גבורת ידו כבערת מתהלכת ומתמעטת כמו ויבער ה':
שאול ועוצר רחם ארץ לא שבעה מים [קבר לא שבע
ממתים] ועוצר רקס בית הרקס שהוא קלר ועלור לא
ישבע מבעילות וכן ארץ לא שבעה מים: וכי מה ענין שאול
וכו' למה בסמכו הכי אהדדי: מכנים הזרע ומוליד הולד אף

ומוציאו והלא דברי ק"ו ומה רחם שמכניסי' בו בחשאי מוציאין ממנו בקולי קולות שאול שמכניסין בקולו' אינו דין שמוציאין הימנו בקולי קולות מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה. תנא דבי אליהו צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אינם חוזרים
ישעיה ד לעפרם שנא' *והיה הנשאר בציון והנותר בירושלי' קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים מה
סנ ע"ב קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימין *ואם תאמר אותם (אלף) שנים שעתיד הקב"ה לחדש
סנ ב בהן את עולמו שנ' *ונשגב ה' לבדו ביום ההוא
יומו זל צדיקים מה הם עושים הקב"ה עושה להם כנפים
הקב"ה כנשרים ושטין על פני המים שנא' *על כן לא
מלך סכה נירא בהמיר ארץ וגו' ושמא תאמר יש להם צער
תניס מו ת"ל *וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרי' ירוצו
ישעיה מ ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו ונילף ממתים שהחיה

זאול מכניס ומוליך לתקיית המתים: שמכניסין בה בקולי קולות נבכי גדול קוברין את המת: אינו דין שמוציאין אותו בקולי קולות זכה' יתקע בשופר גדול: שעתיד הקב"ה להחיות
ימות לימות המזיק לזקר זיקיו: שוב אין חוזרין לעפרן בין (לימות
המזיק בין לעה"ב) חלה הבשר מתקיים עליהם עד שיבוא ויקיו
ולעולם לעתיד לבא: ואותן שנים שעתיד הקב"ה לחדש את עולמו
הבא רס"ל ויהיה עולם זו מרוב חלף זכיס לותן לזיקים היכן הם הולכ
וחיין כקברים בארץ: לא נירא בהמיר ארץ כשמקליף הקב"ה
את הארץ לא כירא לפי שאינו בלב ימים: וקווי ה' יחליפו כח
שיהא להם כח לשוט ולעוף כלי לעד: ונילף ממתים שהחיה

יחוקאל סבר לה כמ"ד באמת משל היה דתניא
ר' אליעזר אומר מתים שהחיה יחזקאל עמדו על
רגליהם ואמרו שירה ומתו ומה שירה אמרו *ה' ס"פ נ
ממית בצדק ומחיה ברחמים ר' יהושע אומר שירה
זו אמרו *ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל ר' פס
יהודה אומר אמת משל היה א"ל ר' נחמיה אם
אמת למה משל ואם משל למה אמת אלא באמת
משל היה ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר
מתים שהחיה יחזקאל עלו לא"י ונשאו נשים והולידו
בנים ובנות עמד ר' יהודה בן בתירא על רגליו
ואמ' אני מבני בניהם והללו תפילין שהניח לי
אבי אבא מהן. ומאן נינהו מתים שהחיה יחזקאל
אמר רב אלו בני אפרים שמנו לקץ וטעו שנא'
*ובני אפרים שותלח (ובכר) [וברד בנו] ותחרת ד"ה פ"ז

יחזקאל שזרו ומתו כך לדיקים שעתיד להקיות יזרו לעפרס
כך שמעתי. יחזקאל הגלהו כנובכדנאצר עס יכניה מלך יהודה
והיה יחזקאל מתנבא בבבל וירמיה בא"י בחותן י"ח שנה שמלך
לדקיה: באמת בנרור: משל היה שהיה מרמז (לעם) [להם]
על הגלות כלדס מת שזוזר וכי כך ישראל יצוצו מן הגלות: מהן
שחותן תפילין היה שלהם: שמנו לקץ של יליאת מלריס: וטעו
שלא היה להם למכות גזרת ועבדוס ועכו חותם שלא משכולל
יקק דהא דכתיב כי גר יהיה זרעך (בארץ לא להם) זה יקק
דכתיב בו כי בילקק יקרא לך זרע והם מכו משעת הדבור לאברה'
ותכיף בס"ע אברהם אביכו בשעה שכבבר עמו בין הבתרים בן

בנו ואלעדה בנו [ותחת בני] וזבד [בנו] ושותלח
[בנו] ועזר (ואלעזר) [ואלעד] והרגום אנשי גת
הנולדים בארץ וגו' וכתיב *ויתאבל אפרים אביהם ד"ה ק"ו
ימים רבים ויבואו אחיו לנחמו. ושמואל אמר אלו
בני אדם שכפרו בתחיית המתים שנא' *ויאמר ימוקמל ל"ו
אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה
הנה אומרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו
לנו. ר' ירמיה בר אבא אמר אלו בני אדם שאין
בהם לחלוחית של מצוה שנ' *העצמות היבשות ס"ס
שמעו דבר ה'. ר' יצחק נפחא אמר אלו בני אדם
שחיפו את ההיכל כלו שקצים ורמשים שנ' *ואבא ס"ס ח

ע' שנה היה ומבין הנתרים עד שנולד ילקק היו ל' שנה כדכתיב
ומנרהס בן מאת שנה נהולד לו את ילקק נכו במלאת לומר
משנגר עמו בין הנתרי' עד שילאו ממלרי' היו קרנע מאות וחותן
ל' שמן הדיבור עד לידת ילקק טעו נכי לפרים ומכין שנכי לפרים
הן שילאו קודם זמנם וכהרגו שנאמר ונכי לפרים שותלק וגו'
והרגום לכנאי גת: ושמואל אמר מתים שהחיה יזקקאל אלו
נכי לדם שכפרו נתחיית המתים שנא' לנדה תקותנו: העצמות
האלה כל בית ישראל המה עלמות הללו סימן לכל ישראל הן
שעתידה להן תחיית המתים כמו לאלו שהרי אלו לומרו לנדה
תקותינו ועכשיו ידעו שאני מחיה את המתים וסימן זה לכל
ישראל שגם הם עתידין להחיות ולא מן הדין היו דהא לומרן
הכופר בתחיית המתים אין לו חלק לעה"נ אלא משום סימן
היו: שחיפו ההיכל שהיו מליירין בלמים על קירות ההיכל

ואראה והנה כל תבנית רמש ובהמה שקץ וכל גלולי בית ישראל מחוקה על הקיר סביב (כתיב הכא סביב) וכתיב התם *והעבירני עליהם סביב סביב. ר' יוחנן אמר אלו מתים שבבקעת דורא (רא"ר) [וא"ר] יוחנן מנהר אשל עד רבתי בקעת דורא (רא"ר יוחנן בשעה) [שבשעה] שהגלה נבוכדנאצר את ישראל היו בהן בחורים שהיו מגנין את החמה ביופין והיו כשדיות רואות אותם ושופעות זיבות אמרו לבעליהן ובעליהן למלך וצוה המלך והרגום ועדין היו שופעות זיבות וצוה המלך ורמסום:

*יחוקאל לז

ת"ר בשעה שהפיל נבוכדנאצר חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש א"ל הקב"ה ליחזקאל בן קמב סס לך והחיה מתים בבקעת דורא כיון שהחיה אותם באו עצמות וטפחו (לו לנבוכדנאצר) [לאותו רשע

דכתיב ואנא ואת בר' מחוקה על הקיר סביב: וכתיב והעבירני עליהם סביב כלו' על אותן שכתוב עליהם סביב סביב עבר עליהם יחזקאל להחיותן: אלו מתים שבבקעת דורא שהמית נבוכדנאצר מלך בבל על שהיו יפים כלקמן: מנהר אשל עד רבתי מקומות הן היו בבקעת דורא: שופעות מקמת תלוה ולוה המלך והרגן: ועדיין היו שופעות שהיתה כרקת זיו תלרס ולוה המלך ורמסוס:

באו עצמות מן הבקעה וטפחו לו לנבוכדנאצר על פניו והלכו להם ואית דאמרי שאותן עלמות היו לו כלים וכשהגיע

שחיק טמיא] על פניו אמר מה טיבן של אלו אמרו
לו חבריהם של אלו מחיה מתים בבקעת דורא
דניאל ג פתח ואמר *אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה
תקיפין מלכותיה מלכות עלם וגו' א"ר יצחק יוצק
והב רותח לתוך פיו של (נבוכדנאצר) [אותו
רשע שחיק טמי'] שאלמלא (לא) בא מלאך וסמרו
על פיו בקש לגנות כל שירות ותושבחות שאמר דוד
בספר תהלים. ת"ר ששה נסים נעשו באותו היום
אלו הן. צף הכבשן. ונפרץ הכבשן. והומק סורו.

זעה זקיו טפקו לו על פיו כזהיה רולה לזתות נהס: חבריהם
של אלו מחיה מתים על יזקאל היו לומריס זהיה קנר זל
קכניה מישאל ועזריה וכנוכדנאלר היה יודע זהקנ"ה מקיה
לומס: פתח ואמר להקנ"ה: אחוהי כמה רברבין פסוק הוח:
יוצק והב רותח מזוס דקח מיירי נזנקו לכנוכדנאלר נקיט כמי
ליזכח מעליח ולזון קללה: סטרו הכהו מלקורי ידו: לגנות
זהיה מזנקו זנקות כלות יותר מדוד וחלו לחרן הקנ"ה היה
כוטה לקריהס יותר מלקרי השירות זעזה דוד: באותו יום
זהזליכן לכנזן: צף הכבשן זהכנזן היה מזוקע נחרן בעין
כנזן זל סיד ולף ועומד ע"ג קרקע כדי זירלוהו כל העולס:
נפרץ הכבשן כפלו קנת כותליו כדי זיוכלו כולס לרלות נתוכו:
הומק סורו כזפל גלותו כמו סירו רע. לזון לקר סודו כמו
יסודו כזתלזל וכן (לימד) [לימדכו] ר' יעקב בר יקר חנל מורי
גרים והומק סידו סיד הכנזן כמקה מרוב קמימות כך זמעתי
והיתה מוזכת למרקוק ומהנל זל לותן הסיד כזרפו לותן

ונהפך צלם על פניו. ונשרפו ארבע מלכיות.
והחיה יחזקאל את המתים בבקעת דורא. וכולהו
גמרא וד' מלכיו' קרא דכתי' *ונבוכדנאצ' מלכא שלח דכיקל ג
למכנש לאחשדרפניא [סגניא ופחוות' אדרגוריא
גדברי' דתבריא תפתיא וכל שלטוני מדינתא וגו']
וכתיב *ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא סס
והדברי מלכא חוין לגוברייא אילך וגו' תנא דבי
ר' אליעור בן יעקב אפילו בשעת הסכנה לא ישנה
אדם את עצמו מן הרבנות שלו שנ' *באדין גובריא סס
אילך כפיתו בסרבליהון פטישהון וכרבלתהון וגו'.
א"ר יוחנן *גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת צג
שנ' *ענה ואמר הא אנא חוי גוברין ארבעה שרין סס
מהלכין בגו נורא (וכל חבל) [וחבל] לא איתי
בהון וריוה די רביעיא דמה לבר אלהין:

זהסלוכו תכניה מישתל ועזריה לתוך כגבן האש: ונהפך צלם של
זהב על פניו: ד' מלכיות מלכים ותכשיהם שסייעו לנבוכדנאלר
להשליך תכניה מישתל ועזריה לתוך האור: מקראי נפקי דכתיב
וכבוכדנאלר מלכא שלח למיכנש לאחשדרפניא וגו' ולבסוף אמר
שילחו מן הכבשן כתוב ומתכנשין לאחשדרפניא סגניא ופחותא
והכי לא כתיבי כאשרו: אל ישנה אדם מן הרבנות שלו
שהרי תכניה מישתל ועזריה היו לגדולין בגדי תפארתן כשהושלכו
לכבשן. אל יסבה שלא ירצה מבוהל ומפורסם *ומגדולין שבגדולין: גי' רש"י
פטישהון וכרבלתהון עניני מלבושין: גדולים צדיקים יותר נגמ'
ממלאכי השרת דכתיב קשיב לתלתא לדיקי ומלאך לבסוף ומתכייסין
דכתיב וריוה די רביעיא דמה לבר אלהין: מפכין

קמג א"ר תנחום בר חנילאי בשעה שיצאו חנניה
ס מישאל ועזריה מכבשן האש באו כל אוה"ע
וטפחו לשונאיהן של ישראל על פניהם אמרו
להם יש לכם אלוה כוה ואתם משתחוים לצלם
דניאל ט מיד פתחו ואמרו *לך ה' הצדקה ולנו בושת הפני'
כיום הזה. א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד
סיי ז *אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו (אמר הקב"ה)
אני אמרתי אעלה בתמר אלו ישראל ועכשיו לא
עלה בידי אלא סנסן אחד של חנניה מישאל
זכריה ט ועזריה. א"ר יוחנן מ"ד *ראיתי הלילה והנה איש
רוכב על סום אדום והוא עומד בין ההדסי' אשר
במצולה ואחריו סוסים אדומים שרוקים ולבנים
מאי ראיתי הלילה בקש הקב"ה להפוך את כל
העולם כלו ללילה והנה איש רוכב ואין איש
שמות טו אלא הקב"ה שנ' *ה' איש מלחמה ה' שמו. על
סום אדום בקש הקב"ה להפוך את כל העולם
כלו לדם כיון שנסתכל בחנניה מישאל ועזריה
זכריה ט נתקררה דעתו שנ' *והוא עומד בין ההדסי' אשר

וטפחו לישראל על פניהם שהשתקו לגלס: אני אמרתי שכל
התמר שלי הוא שיהיה נהם לדיקים הרבה ולא עלתה
בידי וכו' ישראל כמשלו לתמר כדאמרי' מה תמר זה אין לו אלא
לב אחד כו': והנה איש רוכב על סום אדום שזכריה כתיב:
כל העולם כלו ללילה מפני שהשתקו לגלס: והוא עומד בין
ההדסים העמיד הקב"ה [עלמו] בזכות ההדסים שבמלולה:

במצולה ואין הדסים אלא צדיקים שנ' *ויהי אומן את הדסה ואין מצולה אלא בבל שנ' *האומר לצולה חרבי ונהרותיך אוביש מיד מלאים רוגז נעשים שרוקים ואדומים נעשו לבנים. אמר רב פפא ש"מ סוסיא חיורא מעלי לחלמא. ורבנן להיכן אזלו אמר רב בעין הרע מתו. ושמואל אמ' ברוק טבעו ור' יוחנן אמר עלו לא"י ונשאו נשים והולידו בנים ובנות. כתנאי ר' (אלעזר) [אליעזר] אומר בעין הרע מתו ר' יהושע אמר ברוק טבעו וחכמים אומרים עלו לא"י ונשאו נשים והולידו בנים ובנות שנ' *שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך היושבים לפניך כי אנשי מופת המה איזו הם אנשים שנעשה להן מופת הוי אומר זה חנניה מישאל ועזריה ודניאל להיכן אזל אמר

מסתר נ
יעני' מד
יני'
נדם"ל
נידסות
סוכות
וכריס ג

האומר לצולה חרבי לנבל שיושבת במלולה: חרבי לטון קרנו המים: שרוקים לבושים ולמר כך כעבו לבניס כשכשתכל נלליקים כך מכעשו: סוסיא חיורא מעלי לחלמא מדקאמר שהחלום הוא רמז לקללה: ורבנן קכניה מישאל ועזריה: להיכן אזלו כשילאו מן הכבשן דתו לא מדכר להו בכולהו כתיבי: בעין הרע מתו שהיו מסתכלין בהן על שהיו תמהין בהן: ברוק טבעו נאותו רוק שרקקו חוה"ע בישראל שאומרים להם אלוה כזה היה לכם והשתחויתם לבלם: הוי אומר זה חנניה כו' אלמא קזרו לארץ אבל יהושע כהן גדול: דניאל להיכן אזל כשהושלכו קבריו לתוך כבשן האש שלא הושלך עמהם:

רב למיכרא נהרא רבא בטורא ושמואל אמ' לאתוי
ביורא דאספסתא רבי יוחנן אמר לאתויי חזירי
[דאלכסנדריא של מצרים] איני (והתניא) [והתנן]
תודס הרופא אומ' אין פרה וחוירה יוצא' מאלכסנדריא
של מצרים שאין חותכין האם שלה בשביל שלא
יחלד זוטרי אייתו בלא דעתייהו:

קמד ת"ר שלשה היו באותה עצה הקב"ה ודניאל
ס ונבוכדנאצר הקב"ה אמר ליויל דניאל מהכא
דלא לימרו בוכותיה איתנצל. ודניאל אמר איויל
מהכא דלא לקיים בי פסילי אלהיהם תשרפון
באש ונבוכדנצר אמר יויל דניאל מהכא דלא
לימרו קלייה לאלהיה בנורא ומנין דסגיד ליה
דכתיב *בארין מלכא נבוכדנאצר נפל על אנפוהי דניאל ב
ולדניאל סגיד וגו':

למיכרא נהרא רבא בטבריא לקפוי ולהוליך כהר טבריא.
ל"ק למכרך כהרך בטורך נהר: לאתויי ביורא דאספסתא
להניך זרע של עשב שהוא מאכל בהמה שלקו כ"כ הכי הוי קים
(ליה) [להו]: לאתויי חזירי ממצרי' שלקו כדי לגדלם לולדות
שחזירי מלרים גדולים הם: והתניא אמר תודום הרופא
לקכמים שהיו חומרים כיטלה האם טרפה והא אין פרה וחזירה
יולאה ממלרים כו' כדי שלא יהא מלויין במקומות לחזרים [וקף
עפ"כ קיו]: זוטרא אייתינהו ולא העלו על לבם להפריה ורביה
בעי והכיקו להוליכן בלא קתוך האם:

באותה עצה שהלך מחם דכיחל: דלא ליקיים בי פסילי
אלהיהם תשרפון באש דנבוכדנלכר עשקו חלוה

*כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל אל אחאב בן קמה
קוליה ואל צדקיה בן מעשיה הנבאים לכם בשמי לשקר וגו' וכתיב *ולוקח מהם קללה לכל גלות יהודה אשר בבבל לאמר ישימך ה' כצדקיה וכאחאב אשר קלם מלך בבל באש אשר שרפם לא נאמר אלא אשר קלם א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מלמד שעשאם כקליו' *יען אשר עשו נבלה בישראל וינאפו את נשי רעיהם מאי עבוד אויל לגביה ברתיה דנבוכדנאצר אחאב אמר לה כה אמר ה' השמיעי אל צדקיה וצדקיה אמ' כה אמר ה' חשמיעי אל אחאב אולה ואמרה לי' לאבוה אמר לה אלהיהם של אלו שונא ומד' הוא כי אתו לגבך שדרינהו לגבאי כי אתו לגבה שדרתינהו לגבי אבוה אמר להו מאן אמר לכון אמרו ליה הקב"ה והא חנניה מישאל ועורי' שאלתינהו ואמרו לי אסור אמרו ליה אנן נמי נביאי כותייהו לדידהו לא אמר להו לדידן אמר לן. אמר להו אנא בעינא דאברקינכו כי היכי דבדקתינהו לחנניה מישאל ועורי'. אמרו ליה אינון תלתא הוו ואנן תרין אמר להו בחרו לכו מאן דבעיתו בהדייכו. אבחרי יהושע כהן גדול סברי

כלכתיב ולדכיאל סגיד והוה ליה כפסילי מלהיהם שהמקרא הזה היה לווק עליהן לשורפן לכך היה מתירא:
קליות שנלים המתהנהנין נמ: השמיעי הזתמז: תלתא

ליתי יהושע דנפיש זכותיה ומגני עלן אחתינהו
שדינהו אינהו איקלו יהושע כ"ג (איחרוך) איחרוכי
זכריה ג מאניה שנ' *ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד
לפני מלאך ה' והשטן עומד על ימינו לשטנו וכתי'
סס *ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן ויגער ה'
בך הבוחר בירושלים הלא זה אוד מצל מאש.
א"ל ידענא דצדיקא את אלא מ"ט אהניא בך
פורתא נורא וחנניה מישאל ועזריה לא אהניא
בהו כלל אמר להו אינהו תלתא הוו ואנא חד
א"ל והא אברהם יחיד הוה התם לא הוו רשעי
בהדיה ולא איתיהיב רשותא לנורא הכא הוו
רשעים בהדי ואתיהיב רשותא לנורא והיינו דאמרי
אינשי תרי אודי ובישי וחד רטיבא אוקדן ובישי
לרטיבא. מ"ט איענש אמר רב פפא שהיו בניו
(נשואין) [נושאין] נשים שאינן הגונות לכהונה
סס ולא מיחה בהן שנא' *ויהושע היה לבוש בגדים
צואים וכי דרכו של יהושע ללבוש בגדים צואים
אלא מלמד שהיו בניו (נשואין) [נושאין] נשים
שאינן הגונות לכהונה ולא מיחה בהן:
קמו א"ר תנחום דרש בר קפרא בצפורי מ"ד *ותאמ'
סס שש השעורי' האלה נתן לי מאי שש השעורי'

לות ג וכפישי זכותייהו: הלא זה אוד מה לול כתרך לף זה כתרך:
אהני הועיל: אוקדן שרפו: מ"ט איענש יהושע לפי כוח
למלכיה להלי לפלדר מיהו לכנוכדנלל' דקייה נעלמא דקייה:

אי לימא שש שעורים ממש וכי דרכו של בועז
ליתן מתנה שש שעורי' *אלא שש סאין וכי דרכה ס"ס ע"כ
של אשה ליטול שש סאין אלא רמז רמז לה
שעתידין ששה בנים לצאת ממנה שמתברכין
[בשש בשש] ברכות ואלו הן דוד ומשיח דניאל
חנניה מישאל ועוריה דוד דכתיב *ויען אחד מן ס"ס מו
הנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי
יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר
ואיש תואר וה' עמו. ואמר רב יהודה אמר רב
כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלה"ר
יודע נגן שיודע לשאול. גבור חיל שיודע להשיב.
איש מלחמה שיודע לישא וליתן במלחמתה של
תורה. ונבון דבר שמבין דבר מתוך דבר. איש
תואר שמראה פנים בהלכה. וה' עמו שהלכה

שש שעורים סס גרעיכין [שעורי'] ממש: וכי דרכו של בועז
ליתן שש שבלים והא תכן לין פוקתין לעכי בגורן פקות
מקלי קד שעורין: אלא שש סאין דסס קנין לו סס לוגין ליכא
למימר דלא מייתי בגירן מדה פקותה מסאה: ליטול שש סאין
ליתא מצוי כזה: רמז רמז לה דסס גרעיכין כתן לה לסימן ורמז
שעתידין לצאת סס נכים ממכה: יודע נגן גבור חיל ואיש
מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וה' עמו הייכו סס ברכות:
לא אמרו דואג לקמן מפרש לאקד מן הכערים הייכו דואג:
אלא בלה"ר שהיה מספר בשבחו של דוד כדי שיקבל גו שאול
ויהרגהו: לישא וליתן במלחמתה של תורה להתוכח בת"ת:
פנים בהלכה שמכיר רואיה לפכריו:

כמותו בכל מקום. בכולהו אמר יונתן בני כמוהו
כיון דא"ל וה' עמו מלתא דבדידיה נמי לא הוה
ש"א יד חלשא דעתיה ונתקנא בו דכשאול כתיב *ובכל
עיין אשר יפנה ירשיע ובדוד כתיב *בכל אשר יפנה
ומרז"ל וצליח ומנ"ל דדואג (האדומי) הוה כתיב הכא
שם טו *אחד מהנערים מיוחד שבנערים וכתיב התם
שם כא *ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני
ה' ושמו דואג האדומי אביר הרועי' אשר לשאול.
ישעי' יא משיח דכתיב *ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה
וביגה [רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה']
שם *והריחו ביראת ה' לא למראה עיניו ישפוט ולא
למשמע אוניו יוכיח. אמ' ר' אלכסנדרי מלמד
שהטעינו מצות ויסורים כרחים רבא אמר דמורח
ודאין דכתיב לא למראה עיניו ישפוט ושפט בצדק

דבדידיה נמי לא הוה דשאול כמי לא הוי הלכה כמותו כדאמרי'
מגמ' יט נעירובין *דוד דגלי מס' כתיב ביה ירקיק ירקוכי ויסמקו שאול דלא
גלי מס' כתיב ביה נכל אשר יפנה ירשיע: נעצר לפני ה' ללמוד
תורה הרבה: אביר הרועים אשר לשאול ללמד שהוא מיוקר
מנכעבי' דהייכו דולג דקזיכן הכא דקרי ליה אביר הרועי': ונחה
עליו רוח ה' לישה רוך רוך חכמה וביכה רוך עלה וגבורה רוך
דעת ויראת ה' הרי שבה: ה"ג והריחו ביראת ה' א"ר אלכסנדרי
שהטעינו במצות ויסורי' כרחים הייכו והריקו לשון רקיס ולא
גרסיכן וכתיב והריקו: רבא אמ' מלי והריקו למורק ודלין מריק
נחלים ושופט ויולע שם קייב הוא: לא למראה עיניו ישפוט

דלים והוכיח במישור לענוי ארץ. בר כוויבא מלך
תרתין שנין ופלגא אמר להו לרבנן אנא משיח
אמרו ליה במשיח כתיב דמורח וראין נחזי אנן
אי מורח וראין כיון דחזייה דלא מורח וראין
קטלוהו. דניאל חנניה מישאל ועוריה דכתי' בהו
*ילדים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה
[ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני מדע
ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך] מאי אשר
אין בהם כל מום א"ר חמא בר חנינא אפילו
כריבדא דכוסילתא לא הוה בהו. מאי ואשר כח
בהם לעמוד בהיכל המלך א"ר חמא בר חנינא
מלמד שהיו אונסין את עצמן מן השחוק ומן השיחה
ומן השינה ומעמידין על עצמן בשעה שנצרכים
לנקביהם מפני אימת מלכות:
*ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל
ועוריה א"ר אלעזר כולן מבני יהודה הם

ולא למשמע אוניו יוכיח וחפ"ה ופפט נלקק לליס כגון ע"י
הרקה: בר כוויבא ממלכי הורדוס היה: אשר אין בהם כל
מום וטובי מראה משכילים בכל חכמה יודעי דעת ומביני מדע
וחזר כך בהם הרי שמה: אפי' ריבדא דכוסילתא לא היתה
בגופם שלא היו לריכין להקזה: ריבדא פונמר"ח בלע"ז:
כוסילתא שם כלי המקיז: מן השיחה שלא היו מספרין בדברים
בטלים כדי שלא יתגנו בפני המלך:
כולם מבני יהודה כדקאמר לעיל שמה בניס העתידים לנחת

נגיחה היה חולה ונס ר"ע מעה בו מחלה

דניאל ו

קמו סס דניאל ו

ורבי שמואל בר נחמני אמר דניאל מבני יהודה חנניה מישאל ועזריה משאר שבטים.

מ"ב כ *ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו
וכישעי' לט סריסים בהיכל מלך בבל מאי סריסים רב אמ'
סריסים ממש ור' חנניה אמר שנסתרסה ע"ז
בימיהם בשלמא למ"ד שנסתרסה ע"ז בימיהם
דכיקל ג היינו דכתיב *וחבל לא איתי בהון אלא למ"ד
סריסים ממש מאי וחבל לא איתי בהון חבלא
סס דנורא והכתיב *וריח נור לא עדת בהון לא חבלא

מרות וקשיב נהלייהו מכניה מישאל ועזריה: דניאל לקוד מבני יהודה לבל מכניה מישאל ועזריה לח ולית ליה הך דרשה דלעיל דשם שעורים: מבניך אשר יצאו ממך בחזקיה מלך יהודה כתיב: סריסים ממש שסירסן לנכניה מישאל ועזריה שכן דרכם של מלכי' לסרס את החלש כדי שלא ישא אשה ויהא פנוי לעבודת המלך ולית ליה הא דקאמרי לעיל שעלו לא"י ונשאו נשים והולידו בנים ובנות: ור' חנניה אמר לא סרסם אלא להכי קרו להו סריסים שנסתרסה ע"ז בימיהם שבימיהם כודע [לכל] שאין ממש בע"ז ופורעניות שהיה בניה מתבבא לחזקיה שיהו גולים מאליהם ויוליכם בהיכל מלך בבל ור' שמואל בר נחמני דאמר מכניה מישאל ועזריה משאר שבטים היו מוקים הא קרא בדכיקל לקוד: מאי וחבל לא איתי בהון והלא קבלה היא זו שנסתרסו ומהאי קרא דלעיל ילפי' משאר אין בהם כל מום לא מלי פריך דאיכא למימר בשעה שבאו לבבוכדנאצר תמימים היו וסרסם: חבל די נורא לא איתי בהון משל קבל' הגוף מיהא איכא: (ופריך) ולחבלא דנורא לא אילטריך דהא כתב קרא

ולא ריחא. בשלמא למ"ד שנסתרסה ע"ז בימיהם היינו דכתיב *כה אמר ה' לסריסים אשר וישמרו ישעיה נו
את שבתותי וגו' אלא למ"ד סריסי' ממש משתעי קרא בגנותא דצדיקי הא והא הוה בהו בשלמא למ"ד סריסים ממש היינו דכתיב *בביתי ובחומותי שם
יד ושם טוב מבנים ומבנות אלא למ"ד שנסתרסה ע"ז בימיהם מאי טוב מבנים ומבנות אמר רב נחמן בר יצחק מבנים שהיו להם כבר ומתו מאי שם עולם אתן לו אשר לא יכרת א"ר תנחום דרש בר קפרא בציפורי וה ספר דניאל שנקרא על שמו:

מכדי כל מילי דעזרא נחמיה בן חכליה אמרינהו קמח
ונחמיה בן חכליה מ"ט לא אקרי ספרא שם
על שמיה א"ר ירמיה בר אבא מפני שהחויק טובה לעצמו שנ' *וזכרה לי אלהי לטובה [כל] נחמיה ה
אשר עשיתי על העם [הזה] דוד נמי מימר אמ'

וריק כור לא עדת נהון: ולא ריחא עזן הלם: הא והא הוו סריסים ממש וכסתרסה ע"ז בימיהם: טוב מבנים ומבנות מכלל דבניהם לא היו להו דסריסים היו: מאי טוב מבנים ומבנות הכא לא מלי לתרולי הא והא הוי דא"כ דמאי פליגי: מבנים שהיו להם כבר ומתו דלא הוו בניהם קיימים ומיהו לא היו סריסים: אתן לו להם לא כאמר אלא לו לאחד מהם והייכו ספר דניאל שנקרא על שמו:

מכדי וכו' רוב דברים שנספר עזרא בנחמיה אמרן: דוד נמי מימר אמר הכי כלו' מאי מקזיק טובה לעצמו:

תלים קו *זכרני ה' ברצון עמך ופקדני בישועתך. דוד רחמי
הוא דקבעי. רב יוסף אמר מפני שספר בגנותן
כתוים ה של ראשונים שנ' *והפחות הראשונים אשר לפני
הכבידו על העם ויקחו מהם בלחם ויין אחד
כסף שקלי' ארבעים גם נעריהם שלטו על העם
ואני לא עשיתי כן מפני יראת אלהים ואף על
דניאל שגדול ממנו סיפר ומנ"ל דגדול ממנו דכתי'
דניאל י *וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים
אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה
גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא מאן נינהו
אנשים א"ר ירמיה ואי תימא ר' חייא בר אבא
צד וה חגי וזכריה ומלאכי *אינהו עדיפי מיניה ואיהו
עדיף מיניהו אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי
ואיהו לאו נביא ואיהו עדיף מניהו דאיהו חוא
ואינהו לא חוו וכי מאחר דלא חוו מ"ט איבעית

רב יוסף אמ' לאו מהכי קיעכם דהא דוד כמי אמ' כי הלי גווכך
שלח לכך כעכם שספר בגנותן של ראשוני': מאן נינהו שהיו עמו:
חגי זכריה ומלאכי וכיון שהם לא רצו והוא רצה שלמח גדול
מהם היה ומלשכתן דניאל הוה קשיב טפי מקגי זכריה ומלאכי
דהוו כניאי ע"מ דגדול הוה מכחמיה בן זכליה לא הוה כניא
ואפ"ה ספר עליו דלא אפקיה מכלל גבות הרשתוכים. דניאל היה
מנאי גולה עם הקרש והמסגר וכחמיה היה מעולי הגולה זמן
מרובה לאחר מכן: אינהו עדיפי מיניה וכו' אגב גררא בעלמא
קאמר הכא ומלתא נאפיה כפשה היא ונרוב ספרי' איכה כתובה:
מ"ט איבעית דכתיב אנל קרלה גדולה נפלה עליהם:

אע"ג דאינהו לא חוו מידי מוליהו חוי. אמ' רבינא
ש"מ האי מאן דמבעית אע"ג דאיהו לא חוי מזליה פי' רש"י
חוי מאי תקנתיה לנשוף מדוכתיה ארבעה גרמידי כמוגילה סר
אי נמי ליקרי קריאת שמע ואי קאי במקום הטנופת של מדם
לימא הכי עיוא דבי טבחא שמינא מינאי: למעלה

*לסרבה המשרה ולשלום אין קץ וגו' א"ר תנחום קמט
דרש בר קפרא בצפורי מפני מה כל סס
מ"ם שבאמצע תיבה פתוחה וו סתומה בקש ישעיה ט
הקב"ה לעשות חוקיה משיח וסנחריב גוג ומגוג
אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע
ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותושבחו'
לפניך לא עשיתו משיח חוקיה שעשית לו כל
הנסים הללו ולא אמר לפניך שירה תעשה משיח
לכך נסתתם. מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו
רבש"ע אני אומר לפניך שירה תחת צדיק זה
ועשתו משיח פתחה ואמר' שיר' לפניו שנ' *מכנף סס כד
הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וגו' אמר

לנשוף לללוג: במקום הטנופת דלא מלי קרי: לימא הכי לקמ
כלו' לך מלל העזים והכיקכי:

מ"ם סנתיצת למרנה המזרה סתום: כל הנימים הללו שכילל
מסכקריב וכתרפא מקליו: לכך נסתם כלומר נסתמו הדברי'
שעלו נמקשנה ולא נעשו. ל"א לכך נסתם שנקע הקב"ה לסתום
כרותיהן של ישראל שנקע לעשותו מזיק. ומורי חמר לפי שכסתם
פיו של חזקיהו ולא אמר שירה: שמענו צבי לצדיק שר העולם

שר העולם לפני הקב"ה רבש"ע עשה צביונו לצדיק וה יצחה בת קול ואמרה רזי לי רזי לי אמר נביא אוי לי אוי לי עד מתי יצחה בת קול (ואומר) [ואמרה] *בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו ואמר רבא ואיתימא ר' יצחק עד דאתי בזוזי ובזווי דבזוזי.

ישעי' כד

סם כה *משא דומה אלי קורא משעי' שומר מה מלילה וגו' א"ר יוחנן אותו מלאך הממונה על הרוחות דומה שמו נתקבצו כל הרוחות אצל דומה אמרו לו שומר מה מלילה שומר מה מליל (לא אתא בקר). אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון

אמר עזה נביונו של לדיק: שר העולם מלאך אכל העולם

לינו מסור נידו (יה"ק מכנף הארץ זמירות שמענו צפתקה

מרש"י וחמר' זירה): רזי לי רזי לי כסתרות שלי הן וחכי יודע על

לשון רש"י מה מעכב: אמר נביא [אוי לי] עד מתי ינח מזיק: עד

נגמ' עד דאתי בזוזי ובזווי דבזווי עד *שיתבזו אוכלי ישראל כמה

שנתנו פעמים: על הרוחות שנשמות כפקדות אללו והייכו מצח דומה

רשני ישראל כך אמר דומ' אלי קורין הרוקות על עסקי שעיר עזו ואמר לי

וכו' שומר מה מלילי הקב"ה שהוא שומר מה אמר (מליל' זה) מן הגלות שהוא כלילה: שומר מה מליל מה דבר למתי קץ הגאולה מליל זה: (לא) אתא בקר נתמיה ואית ספרי' דלא כתיב נהו וכאן: אמר להם השר כך אמר שומ' הקב"ה אתא נקר גאול' תבא וגם לילה אבל מתאלה תהיה גלות הרבה. ל"א לאחר שיגאלו ויבנה מקדש שכי יקבצו ויגלו גלות זה. ל"א גם לילה לרשעים וכן תרגומו מוכיח אית אגר לצדיקים ואית פורעניות לרשיעייא: אם תבעיון אם תבקשו להגאל:

בעיו שובו אתיו:

תנא משום ר' פפיים גנאי הוא לחוקיה וסייעתו קנ
שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ ואמרה סס
שירה שנא' *מכנף הארץ זמירות שמענו צבי ישעי' כד
לצדיק וגו' וכיוצא בדבר אתה אומר *ויאמר יתרו שמות יח
ברוך ה' אשר הציל אתכם. תנא משום ר' פפיים
גנאי הוא למשה וששים רבוא שלא אמרו ברוך
עד שבא יתרו ואמר ברוך ה' *ויחד יתרו רב סס
ושמואל רב אמר שהעביר חרב חדה על בשרו
ושמואל אמר שנעשה חדודין חדודין כל בשרו
אמר רב היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה
דרי לא תבוי ארמאה קמיה. *לכן ישלח האדון ישעי' י
ה' צבאות במשמניו רזון מאי משמניו רזון אמר
הקב"ה יבא חוקיה שיש לו שמונה שמות ויפרע
מסנחרב שיש לו שמונה שמות חוקיה דכתיב
*כי ילד יולד לנו בן ניתן לנו ותהי המשרה על סס ט
שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד
שר שלום והאיכא חוקיהו שחוקו יה ד"א חוקיה
שחוק את ישראל לאביהם שבשמים. סנחריב

בעיו נקצו רקמים: שובו נתצונה: ואחיו לגאולה:

גנאי הוא לגר מגוכה עצו: חרב חדה שמל בשרו וכתגייר: חדודין
חדודין קטטין שהיה מילר מלך על מפלת מלריס: נגחיי
גיורא עד עשרה דרי הכי הוא משל בני מלכים* ומיהו יתרו לאו וכחוקוכי
עצירי הוה: פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום: שחיוק כותן טענס
ישראל העוסקין בתורה כלקמן: נעשדם
דוקא

דכתיב ביה *תגלת פלאסר *פלמנסר *שלמנאסר (פולסרגין פרגון) [*פול *סרגון] *אסנפר *רבא *ויקירא והאיכא סנחריב שסיחתו ריב ד"א סח ונחר דברי' כלפי מעלה א"ר יוחנן מפני מה זכה אותו רשע לקרותו אסנפר רבא ויקירא מפני שלא סיפר בגנותה של א"י שנאמ' *עד בואי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם רב ושמואל ח"א מלך פקח היה וח"א מלך טפש היה למ"ד מלך פקח היה אי אמינא להו עדיפא מארעייכו אמרו קא משקרת ומאן דאמר מלך טפש היה א"כ מאי רבותיך. להיכא אגלי להו מר ווטרא אמר לאפריקא ור' חנינא אמר להרי סלוג. אבל ישראל ספרו בגנותה של ארץ ישראל כי מטו שוש אמרו שויא כי ארעין כי מטו עלמין אמרו כעלמין

ד"ה מ"ב טו
מ"כ יו
שם טו
יחניה כ
יגורלם ד
שם
שם
מ"כ יח
על שם
ל"י שכל'
נה משוש
כל הארץ

תגלת פלאסר שם מ' הוא דכתי' נימי פקח בן רמליהו בא תגלת פלאסר מלך אשור: אסנפר קד רבא קד ויקירא קד: כלפי מעלה כדלקמן שקיבל ע"י מלאך: אל ארץ כארצכם ולא אמר מוטנות מארלכם: קא משקרת שהרי אין ארץ מעולה הימנה ולכן לא אמ' מוטנו' מארלכם: להיכא אגלינהו שכקריב לעזרת השבטי' דכתיב ויכסם בקלח ובחבור כהרי גוזן וערי מדי הי כיכהו אותן מקומות: אבל ישרא כי אגליכהו שכקריב ספרו בגנותה של א"י דכי מטו לאותו מקום שמו שוש: אמרי שויא לארעין זאת הארץ שוייה לארלכו: כשבאו למקום שמו עלמין אמרו כי עלמין זה המקום שזה לירושלי' שכקרא בית (עלמין) [עולמים]:

כי מטו שוש תרי אמרו על חד תרין:

*וחחת כבודו יקר יקוד כיקוד אש א"ר יוחנן קנא
תחת כבודו ולא כבודו ממש כי הא סס
דרבי יוחנן קרי (להו) [ליה] למאני' מכבדותיה יעיה י
רבי אלעזר אומר תחת כבודו ממש כשרפת בני
אהרן מה להלן שרפת נשמה וגוף קיים אף כאן
שרפת נשמה וגוף קיים:

תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה פרעה שחירף קנב
בעצמו נפרע הקב"ה ממנו בעצמו סנחריב סס
שחירף ע"י שליח נפרע הקב"ה ממנו *ע"י שליח. סס ע"ג

כשבאו למקום שוש תרי אמרו על חד תרין כלו' זה יפה פי
שכיס כמקומו ועל סס כך נקראו כל אותן מקומות כך:
ה"ג תחת כבודו ולא כבודו ממש דכבודו ממש משמע נשרו
וגופו תקת כבודו משמע תקת הגוף והשאר כלו' כשמה
שבתוך הגוף והשתא אמר תקת כבודו. ולא כבודו ממש כשמה
שבתוך הגוף אלא הכי כבודו הייכו בגדיו לתקת בגדיה' כשרפו
וכי הא דר' יוחנן וכו' דכל הגוף כשרף תקת הבגדים ולא גרסינן
תקת כבודו ולא תקת כבודו ממש דמשמע דמקרא כפקא לזה
דהכי תקת כבודו לא תקת [כבודו] ממש ומהיכא תיפוק ליה
הכי מכל השתא דדרשה בעלמא דרים ליה: תחת כבודו ממש
תקת גופו ממש שהגוף קיים וכשמה כשרפת:

בעצמו הוא עלמו ולא ע"י שליק לא היה ניזוי כל כך ולכך
הקב"ה כמו כן כפרע ממנו בעלמו ולא כתניים כל כך
דלעיל דומה מתניים מן הגדול למתניים מן הקטן: ע"י שליח

שמות ה פרעה דכתיב ביה *מי ה' אשר אשמע בקולו
סם יד נפרע הקב"ה ממנו בעצמו דכתיב *וינער ה' את
מנקוק ג מצרים בתוך הים וכתי' *דרכת בים סוסיך חומר
מ"כ יט מים רבים. סנחריב דכתיב *ביד מלאכיך חרפת
סם ה' נפרע הקב"ה ממנו ע"י שליח דכתיב *ויצא
מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמוני' [וחמשה]
ישעי' לו אלף וגו'. ר' חנינא בר פפא רמי כתיב *מרום
מ"כ ימקיצו וכתיב *מלון קיצו אמר אותו רשע בתחלה
אחריב דיר' של מטה ואח"כ אחריב דירה של
סם יח מעל' א"ר יהושע בן לוי מ"ד [*עתה] המבלעדי
ה' עליתי (אל הארץ הואת להשחיתה) [על המקו'
הזה להשחיתו] ה' אמר אלי עלה על הארץ הואת
ישעיה ח והשחיתה מאי היא דשמעיה לנביא דקאמ' *יען
כי מאס העם הזה את מי השילוח ההולכי' לאט
ומשוש את רצין ובן רמליהו אמר רב יוסף אלמל'
תרגומו דהאי קרא לא הזה ידענא מאי קאמר
חלף דקץ עמא הדין במלכותא דבית דוד דמדבר

להייכו ביזוי יותר לף הקב"ה נפרע ע"י שליק וכתביים יותר:
כתיב מרום קצו ביעיה: וכתיב מלון קצו במלכים. מרוס
קלו מסמע דירה של מטה כדכתיב מרוס מרלסון מקום מקדשנו.
מלון קלו מסמע דירה של מעלה בית מלוכו: ה' אמר אלי עלה
אל הארץ הזאת והשחיתה מאי היא היכן למר לו הקב"ה
להסקיתה: יען כי מאס העם הזה וגו' ומסום לת רלין ובן
רמליהו ולתרעיקו [להסקיתס] נרלין ובן רמליהו:

להון בנייחי כמי השלוח דנגדין בניח ואתרעיאו
ברצין ובן רמליהו:

א"ר יוחנן מ"ד *מארת ה' בבית רשע ונוה צדיקי' קנג
יברך מארת ה' בבית רשע וה פקח בן סס
רמליהו שהיה אוכל מ' סאה גוזלות בקינוח סעודה מזלי ג
ונוה צדיקים יברך זה חזקיה מלך יהודה שהיה
אוכל ליטרא (בשר) [ירק] בסעודה. *ולכן הנה ישעיה ח
ה' מעלה עליהם את מי הנהר העצומים והרבי'
את מלך אשור [גו' ועלה על כל אפיקיו] וכתי' *וחלף סס
ביהודה ושטף ועבר עד צואר יגיע אלא מ"ט
איענש. נביא אעשרת השבטים אתנבי והוא יהיב
דעתיה על כולה ירושלים בא נביא וא"ל *כי לא סס
מועף לאשר מוצק לה א"ר אלעזר בר ברכיה
אין נמסר עם עיף בתורה ביד מי שמציק לו מאי
*כעת הראשון הקל ארצה זבולון וארצה נפתלי סס
והאחרון הכביד דרך הים עבר הירדן גליל הגוי'
לא כראשונים שהקלו מעליהם עול תורה אבל

מארת ה' אמר לא ישנע מכל מה שהיה חוכל: אוכל ליטרא
(בשר) [ירק] נמדה: ועלה על כל אפיקיו שח"ל
הקב"ה עלה והשקית: מ"ט איעניש מחקר שנרשות הלך שכניח
כתכנית [עליו] מ"ט חיעניש: בא נביא ואמר לו כשנח על
ירושלים: לא מועף לאשר מוצק לה לא כמסר עמו של חזקיהו
שהוח עיף בתורה ניד סכתריב המליק לו: כעת הראשון הקל
ארצה זבולון וארצה נפתלי וגו' לא כראשונים שעזרת השבטי'
שהקלו מעליהם עול התורה אבל החקרובים עמו של חזקיה

אחרונים שהכבידו עליהם עול תורה וראויין הללו לעשות להם נס*) כעוברי הים וכדורכי הירדן אם חוזר בו מוטב ואם לאו אני אעשה לו גליל בגוים

ד"ה נ לנ *אחרי הדברי' והאמת [האלה] בא סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויחן על כל הערים הבצורו'

נגמ' מיתמן ויאמר לבקעם אליו האי דישנא להאי פרדשנא.

ריטב"א נ"ב אחרי הדברים והאמת מאי אחר אמר רבינא לאח' שקפץ הקב"ה ונשבע ואמר אי אמינא לי' לחוקיה מיתינא ליה לסנחריב ומסרנא ליה בידך השתא אמר לא הוא בעינא ולא ביעתותיה בעינא

ישעיה י"ד מיד קפץ הקב"ה ונשבע דמיתינא לי' שנ' *נשבע ה' צבאות לאמר אם לא כאשר דמיתי כן היתה

הכבידו עליהם עול תורה והייכו לכתיב והלקרון הכביד דרך הים ענר הירדן גליל הגוים רלויין הללו לעשות להם נס כיולאי מלרים שעברו את הים וכדורכי הירדן: אם חוזר בו מכאריב: מוטב ואם לאו אעשה לותו גליל הגוים (גלילה בגוים שמתגלגלות) [שמגלגל] בקרפה (בגוים) [בכל הגוים] ל"א לשון גללים: מ"ד אחרי הדברי' והאמת האלה השתא משמע לתת שהיה בחזקיהו שהיו עסוקין בתורה בא סנחריב מלך לשור ובא ביהוד' ויתן על הערים ויאמר לבקעם אליו: האי דישנא להאי פרדשנא וכי מציאין דורון [כזה] לאדון כזה וכי מפני שהאמת בחזקיהו בא סנחריב: אמר רבינא מאי לאחר הדברים והאמת לאחר שקפץ הקב"ה ונשבע להביא סנחריב והייכו לתת

*) זה הכם שהמלך ברך קפ"ו מלך מחילו שלסנחריב היה כם מפורסם כמו קי"ס וירדן ולכך היה נגיל פסח

וכאשר ועצתי היא תקום לשבור אשור בארצי ועל הרי אבוסנו וגו'. א"ר יוחנן [אמר הקב"ה] יבא סנחרי' וסיעתו ויעשה אבום לחוקיהו ולסיעתו.
*והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך ועולו ישעיה י
מעל צוארך וחבל עול מפני שמן א"ר יצחק נפחא חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חוקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מה עשה נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב וה בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תנוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאין בהלכות טומאה וטהרה ועל אותו הדור הוא אומר *והיה ביום ההוא יחיה איש שם ו
עגלת בקר ושתי צאן וגו' ואומ' *והיה ביום ההוא שם
יהיה כל מקום אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה אע"פ שאלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה *ואוסף שללכם אוסף שם לג
החסיל. אמר להם נביא לישראל אספו שללכם אמרו לו לבזוז או לחלוק אמר להם כאוסף החסיל

שקותמו של הקב"ה וקיומו לעת: ויעשה אבום שיהיו כלם פגרים ויאכילו סוסיהם ונהמתם בתוך [עלמות] הפגרים כעין חנום: מגבת ועד אנטיפרס מקומות שנסיך התקומים: אע"פ שאלף גפן באלף כסף שהם יקרים שאין להם רוב כרמים לפילו הכי לשמיר ולשית יהיה שמכיקין קותן לחנוך ומביירות קותן והיו עוסקין בתורה: (לשלול) [לבזוז] כל לקח ולקח

מה אוסף החסיל כל א' וא' לעצמו אף שללכם כל א' וא' לעצמו. אמרו לו והלא ממון עשרת
ישעי' לג השבטים מעורב בו אמר להם *כמשק גבים שוקק בו מה גבים הללו מעלין את האדם מטומאה לטהרה אף ממונם של ישראל כיון שנפל ביד האוה"ע מיד טיהר:

קנד אמר רב הונא עשר מסעות נסע אותו רשע באותו
סס היום שנ' *בא על עית עבר במגרון למכמש
ישעיה י יפקיד כליו עברו מעברה [גבע מלון לנו חררה הרמה גבעת שאול נסה] צהלי קולך [בת גלים הקשיבי לישה עניה ענתות נדדה מדמנה יושבי
יש"ל מ"ה הגבים העיזו] (עוד היום בנוב לעמוד וגו') הני טובא הויין צהלי קולך בת גלים נביא הוא דקאמ'

לעלמו או לקלוק ניקד לותו ממון שכשהר מקיל סכקריב. ל"ק או לקלוק לקקריס מה שהנו שוללים לבל הכו לסוריס בלותו שלל שממון שבזזו מי' השבטים מעורב בו ולשיכה משום גזל: כמשק גבים שוקק בו השקלה של לכורות שמקלקין מהם מיס כונעים השקו בלותו ממון וטיהרתו למה ליכורות הללו מעלין לת הלדם מטומלה לטהרה ע"י טבילה לף ממוכס בו':

בא על עית וגו' ומתרגמינן ומכי רבני משרייתי': עברו מעברה וגו' ולא קא קשיב עוד היום נכוב לעמוד דההוא לא מסע הוא אלא כדאמרינן לקמן לותו היום כשתייר מעוכה של כוב: הני טובא הוו ד"ג הוא דאיכא: נביא הוא קרא דכתיב צהלי קולך בת גלים הקשיבי ליה דקשיבנא ניה תלתא בת גלים ליה

להו לכנסת ישראל צהלי קולך בת גלים בחו של אברהם יצחק ויעקב שעשו מצות לפני כגלי הים. הקשיבי לישה מהאי לא תסתפי אלא אסתפי מנבוכדנאצר הרשע דמחיל כארי' שנאמ' *עלה אריה מסבכו מאי *עניה ענתות עתיד ירמיה בן חלקי' מענתות דמתנבי עלך דכתיב *דברי ירמיהו בן חלקיה מן הכהני' אשר בענתות מי דמי התם ארי' הכא לישה א"ר יוחנן ששה שמו' (יש) לארי אלו הם *ארי *כפיר *לביא *ליש *שחל *שחץ אי הכי בצרו להו עברו מעברה תרתי נינהו. מאי *עוד היום בנוב לעמוד א"ר הונא אותו היום נשתייר מעונה של נוב אמרו ליה כלראי אי אזלת עכתות ליכהו לאו מקושנכא כיכהו דכניא הוא דקאמר להו ליסראל: מהאי לא תסתפי אתכלל מילו הייכו דכתיב להלי קולך: אלא איסתפי מנבוכדנאצר אכמשל ללים דכתיב ניה עלה אריה מסבכו והייכו דקאמר הקציבי ליסה: עניה ענתות כלו' כנוחות ירמי' העכתותי [היא] אעתידה לבא על כ"כ אתמסר ירושלים בידו: אריה כפיר וכו' בדוכתא אקריתי מפורש למה נקרא לו כל השמות הללו: א"ה דכוליה קרא להלי קולך לאו מקושנכא הוא א"כ ליכא אלא ט' מסעות דהא עוד היום לאו מקושנכא כמי הוא. ומתרץ עברו מעברה תרתי אינון עברו קא מעברה קא ואיכא עשר מסעות: אותו היום נשתייר מעונה של נוב דמפכי עון שהיה להם ליסראל על (שהרגו) [שכהרגו] כהני נוב קבע הקב"ה העונש על אותו היום ואותו יום נלבד

ירמיה ד צה סנ ק

רמזי' מט סופטי' יד רמזי' מט ישעיה ל תהלי' נא מיוב כח ישעיה י

האידנא יכלת לה ואי לא לא יכלת לה אורחא
דבעא לסגויי בעשרה יומי סגא בחד יומא כי
מטו לירושלים שרו ליה ביסתרקי עד דסליק
כל זה נתרגם יונתן ניזעיה ויתיב מעלוי שורא עד דחזייה לכולה ירושלי' כי
חוויה ארזוטר בעיניה אמר הלא דא היא קרת'
דירושלי' דעלה ארגשית כל משרייתי ועלה כבשית
כל מדינתי הלא היא ועירא וחלשא מכל כרכי
עממיא דכבשית בתקוף ידי עלה קם ומניד ברישיה
מוביל ומייתי בידיה על טור בית מקדשא דבציון
ועל עורתא דבירושלים אמרין ליה נשדי בה ידא
כ"ח ל"ג האידנא אמר להו תמהיתו (דאתיתו מאורחא)
למחר אייתו לי כל חד וחד מנייכו גולמי' הרג
מ"כ יט (טינא) מינה מיד *ויהי בליליה ההוא ויצא מלאך
ה' ויך במחנה אשור גו' וישכימו בבק' והנה כלם
פגרים מתים אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי

כשתייר מזמן העוכש וחלו היה כלקס בירושלים לותו היום היה
כוגזה הכי משמע קרא עוד היום לותו יום העמידו לסנקריב
על ירושלים נעון כוד: סגא בחד יומא והייכו י' מסעות שכסע
לותו היום: שרו ליה לסנקריב: בסתרקי תקתיו טפט"י נלע"ז
עד שרלה ירושלים כולה: עלה קם ומניד ברישיה עליה עמד
והיה מכיד בריסיה: נישדי ביה ידא האידנא כלקס נה עתה
(הלילכל): תמהיתו תימה הוא להתקיל היום משום קולמא
דלורקא ל"ח תמהיתו (תנהיתוס) כתיינגמא: גולמיה הרג
קתיכה של קומה לשון פרסי לנן רעועה מן הקומה ונשקעכה:

בת דינא בטל דינא:

*וישבי בנוב אשר בילידי הרפה ומשקל קינו קנה וגו' [ויאמר להכות את דוד] מאי וישבי בנוב א"ר יהודה אמר רב איש שבא על עסקי נוב א"ל הקב"ה לדוד עד מתי יהיה עון זה תמון בידך על ידך נהרג נוב עיר הכהנים ועל ידך נטרד דואג האדומי ועל ידך נהרג שאול ושלשת בניו רצונך יכלה זרעך או תמסר ביד אויב אמ' לפניו רבש"ע מוטב אמסר ביד אויב ולא יכלה זרעי יומא חד נפק לשבר בואי אתא שטן ואדמי ליה כטביא פתק ביה גירא ולא מטיה משביה עד דאמטיה לארץ פלשתים כדחזייה וישבי בנוב אמר היינו האי דקטליה לגלית אחי כפתיה קמטיה ואותביה תותי בי סדויא אתעביד ליה ניסא מבאעי' כילקו

בת דינא בטל דינא כיון שלן ליכא בטל הריג וכן מפני שלא נכנסה בו ביום לא הלכיך ממקרת:

[וישבי בנוב] לילידי לחיירי לעיל נחותו יום שנתייר מעוכה של נוב נקט הכא וישבי בנוב שהיה על עסקי כוב: הרפה הייכו (כמו) ערפה: משקל קינו מתרגמינן מתקל סופיכיה: (נהרג) [נטרד] דואג האדומי שסיפר להי"ר על דוד שבתקכה בו שאול ולפי שקבל לחקימלך את דוד בנוב ח"ל שאול סוב ופגע בכהני ה' כמלא שעל ידך כהרגו ואת' (כלול) [כבזל]. ונקטא זה כהרג שאול ושלשת בניו במלחמת פלשתים: שבר ביואי לשון פרסי קריט"ח. ל"א כפר הוא: קמטיה (הלכיעו) [הכניעו]

יני' נסועס פרק ח

תהלי' יח ליה ארעא מתותיה היינו דכתיב *תרחיב צעדי
תחתי ולא מעדו קרסולי ההוא יומא אפניא דמעלי
שבתא הוה אבישי בן צרויה חייף רישיה בד' גרבי
דמיא חוינהו בתמי דמא. א"ד אתא יונה איטריף
קמיה אמר (אבישי) כנסת ישראל כיונה אמחילא
שם סח שני *כנפי יונה נחפה בכסף ש"מדוד מלכא דישראל
בצערא שרי. אתא לביתיה ולא אשכחיה (שדר
לבי מדרשא ולא אשכחיה) אמר תנן אין רוכבין
על סוסו ואין יושבין על כסאו ואין משחמשין
בשרביטו בשעת הסכנה מאי אתא שאל בי מדרשא
אמרו לי' בשעת הסכנה שפיר דמי רכביה לפרידיה
וקם ואול קפצה ליה ארעא בהדי דקא מסגי
חוייה לערפה אימיה דהורת (עולא) [נוולא] כי
חויתיה פסקתיה לפילכא שדיתיה עלויה סברה
למקטליה אמרה לי' עלם אויתי לי פלך פתקיה
תקת הנד של זתים ויתיב עלה למעבו: מכא ליה ארעא
מתיחיה כתרכבה המרן מתקתיו ולח הזיקו. ל"ח מכח ליה
כספלה הקרקע כעין גומח והיתה מגיכה עליו: בד' גריוי בל'
סחין של מים. ל"ח בל' (גריוי) בירח דמיח בל' נורות של מים:
איטריף קמיה היתה טורפת ומקנטת עלמה ומורטת כנפה
והומה ומלערת: קפצה ליה ארעא כמו לח תקפון כתקלרה
המרן והגיע מהרה למרן פלסתים: לערפה אמיה דישני:
(עזלא) [נוולה] טווה: כד חזיתיה ערפה למניזי סברה
למקטליה נחותו פלך שהיה נידה ולח כגעה בו: אמרה ליה
למניזי חייתו לן ההוח פלך דכפל לפניך: הכי גרסינן פתקיה

בריש מוחה וקטל' כד חוויה ישבי בנוב אמר השתא הוו בי תרין וקטלי לי פתקיה לדוד לעילאי ודץ ליה לרומחיה אמר ניפול עליה ונקטול אמ' אבישי שם אוקמיה לדוד בין שמיא לארעא ונימא ליה איהו אין חבוש מוציא את עצמו מבית האסורי' א"ל מאי בעית הבא א"ל הכי אמר לי קודשא בריך הוא והכי אהדרי לי' אמ' לי' אפיך צלותך בר ברך קירא ליזבין ואת לא תצטער א"ל אי הכי סייע בהדן חיינו דכתיב *ויעזר לו אבישי בן צרויה אמר רב יהודה אמר רב שעזרו בתפלה אמר אבישי שם ואחתיה הוה קא רדף בתרייהו

ס"נ כח

בריש מוחה וקטלה מלך מדיני הפלך לרחבה ומתה: פתקיה לדוד לעילאי זרקו כלפי מעלן: ודץ לי' כעץ תקתיו קניתו בקרקע כדי שיפול עליו וימות: ונימא איהו דוד עלמו ליתי שם: אין חבוש מחיר עצמו אין דעתו מכוונת עליו לומר השם והשתא כילל דוד והשליכו השם נרקוק והלכו מדיני ודוד וחזרו להס: א"ל מדיני לדוד: מאי בעית הכא למה נחת כאן: א"ל הקב"ה אמר לי רלוך שיכלה זרעך אן תמסר נפל לויבך ואהדרי ליה מוטב שאפול נפל לויב: א"ל אפיך צלותך הפוך תפלתך ואמור לפניו מוטב יכלה זרעך ולא תמסר נפל לויב דמה לך נלעג נכיך: בר ברך קירא ליזבן ואת לא תצטער משל הוא לומרים נכי חדש בר נרך שעוה יאכור ואתה לא תלטער: סייע בהדן (עזרו) [עזור] נתפל' להפכו: והוה קא רדיף בחרייהו והן נורקין שהיה קרוב לארץ פלשתים:

כי מטו קובי אמרי קום ביה כי מטו בי תרי אמרי
בתרי גיריון קטליה לאריא אמרי ליה ויל אשבח
לערפה אמך בקיבר' כי אדכרו לי' שמא דאימיה
ס"נ כח ש חיליה קטליה היינו דכתיב *אן נשבעו אנשי
דוד לו לאמר לא תצא אתנו ולא תכבה את
נר ישראל:

קנו ת"ר שלשה קפצה להם הארץ אליעזר עבד אברהם
סס יעקב אבינו ואבישי בן צרויה. אבישי בן
צרויה הא דאמרן אליעזר עבד אברהם דכתיב
רלצי כד *ואבא היום אל העין למימרא (ההוא) [דההוא]
דהיוס יומא נפק יעקב אבינו *דכתיב *ויצא יעקב מבאר
ויומר שבע גו' ויפגע במקום וגו' כי מטו כו'. ומנ"ל דכלה
לדרשה ורעיה דדוד דכתיב *ועתליה אם אחויה ראתה
דהיוס כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה
ילמתי הא אשתייר לה יואש החם נמי אשתייר אביתר
והיוס נלמתי דכתיב *וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו
סס ע"נ אביתר א"ר יהודה אמר רב אלמלא (לא) נשתייר
רלצי כד

מ"נ יל כי מטו קובי לחותו כפר סמו קוני ס"י לחרן פלטתים:
ס"ל כב אמרי קום ביה חמרו זה לזה עמוד כנגדו ולא נדרך ונכנו ולכך
חולין פרק ג"ה וע"ש נקרא קוני לחיכהו הוו נדקי נשמות הכפרים ועדיין היו מפקידין
במסרת"לובורקין: כי מטו בי תרי סס מקום: אמרו בין תרי גוריון
נתמיה: בקיברה סהרגוה:
ומנא לן דכלה זרעיה של דוד כלחפיך נלותיה: החם [נמי]
אישתייר אביתר מכהני כוב:

אביתר לאחימלך בן אחיטוב לא נשתייר מזרעו
של דוד שריד ופליט:

אמר רב יהודה אמר רב בא עליהם סנחריב קנו
במ"ה אלף איש בני מלכים ווושבי בקרונו סס
של זהב ועמהם שגלונות וזונות ובשמונים אלף
גבורים לבושי שריון קליפה וששים אלף אחוזי
חרב רצים לפניו והשאר פרשים וכן באו (אל)
[על] אברהם וכן עתידין לבא עם גוג ומגוג במתניתא
תנא אורך מחנהו ת' פרסה רוחב צואר סוסיו
ארבעים פרסה סך מחנהו ר' וששים רבוא אלפין
חסר חד בעא אביי חס' [חד רבוא או חסר חד]
אלפא או חסר מאה או חסר חד תיקו. תנא
ראשונה עברו בשחי (שטו ועברו) שנא' *וחלף יסעיה ח
ביהודה ושטף ועבר. אמצעיים עברו בקומה שנ'
*עד צואר יגיע. אחרונים העלו עפר על רגליהם סס
ולא מצאו מים בנהר לשתות עד שהביאו מים
ממקום אחר ושתו שנא' *אני קרתי ושחיתי מים סס לו

שגלונות מלכות: על אברהם כתלקס נד' מלכים: בעי אביי
המי קסר קד היכי קמ"מ קסר קד רנוח וכו': ראשונ'
כת רחצוכ' מקיילין של סנקרינ: עברו בשחי שטו הסוסי' נירקן
וכתמעטו המים עד שעברו: האמצעיים בקומה זקופה ולא היו
המים מגיעים אלא עד הלוקח: (שטו) [שחי] כמו שקו:
העלו עפר ברגליהם שלא היה שם מים כל עיקר: קרתי לשון

מ"ב יט וגו' והכתיב *ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור
וישעי' לז מאה ושמונים וחמשה אלף וגו' א"ר אבהו הללו
ראשי גיוסות הן אמר רב אשי דיקא נמי דכתי'
סס י *במשמניו רזון בשמנים דאית בהו אמר רבינא
ד"ה ב לב דיקא נמי דכתיב *וישלח ה' מלאך ויכחד כל
גבור חיל ונגיד ושר במחנה וגו' ויבא בית אלהיו
ומיצאי מעיו שם הפילוהו בחרב ש"מ:
קנח **במה** הכם ר' אליעזר אומר ביד הכם שנ' *וירא
סס ישראל את היד הגדולה היא היד שעתידה
שמות יד ליפרע מסנחריב ר' יהושע אומר באצבע הכם
סס מ שנא' *ויאמרו החרטומי' אל פרעה אצבע אלהים
היא היא אצבע שעתידה ליפרע מסנחריב. רבי
אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר א"ל הקב"ה
לגבריאל מגלך נטושה אמר לפניו רבש"ע נטושה
ישעי' כה ועומדת מששת ימי בראשית שנ' *מפני חרבות
נדדו [מפני חרב נטושה וגו'] רשב"י אומר אותו

מקור. ה"ג ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור קפ"ה אלף
א"ר וכו' ולא גרסינן והכתי' ולא מלאך ה' שמא כל מקום שאתה
מיכו שאין קפ"ה שם ולעיל קתני ר"ס רבוא: הללו קפ"ה שם: ראשי
גיוסו' כגידי הזיל שכן עולה המנין כדאמרינן מ"ה אלף נכי מלכי'
פ' אלף גבורים ס' אלף לחוזי קרב הרי קפ"ה שם אבל האחרי'
שמתו אין מספר כדאמרינן והשאר פרשי' אין מספר:
במה הכם המלך: היד הגדולה יד הגדולה לא כאמר אלא
היד דמשמע היד שעתידה וכו': מגלך נטושה חזוה
מגלך להרוג את אלו:

הפרק ומן בישול פירות היה א"ל הקב"ה לגבריאל
כשאתה יוצא לבשל פירות היוקק להם שנ' *מידי ישעי' כח
עברו יקח אתכם כי בבוקר בבוקר וגו' אמר רב
פפא היינו דאמרי אינשי אגב אורחך לבעל דבבך
אישתמע וי"א בחוטמן נשף בהם ומתו שנ' *וגם שם ח
נשף בהם וייבשו ר' ירמיה בר אבא אמר בפים
ספק להם ומתו שנ' *וגם אני הכתי כפי אל כפי יחוקאל כא
והניחותי חמתי ר' יצחק נפחא אמר אונים גלה
להם ושמעו שירה מפי החיו' ומתו שנ' *מרוממותיך ישעי' לג
נפצו גוים:

כמה נשתיירו מהם אמ' רב עשרה שנ' *ושאר קנט ס
עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם כמה נער ישעי' י
יכול לכתוב (יוד וכמה וי"ד) עשרה ושמואל אומ' מיכו בגמ'
ט' שנאמ' *[ונשאר בו עוללות] כנוקף זית שנים שם יז
שלשה גרגרים בראש אמיר ארבעה וחמשה
בסעיפיה וגו' ר' יהושע בן לוי אומר י"ד שנאמ'

גבריאל ממונה על ניסול הפירות: היוקק לאלו לשון סכסוך
להרגן: אגב אורחך כשתלך לדרכך לפי תומך: לבעל דבבך
אשתמע לשונאך התרועה והפקידו: נשף כפיק:
עשרה שהכער יכול להטיל טפה של דיו והייכו יו"ל שכשתרו
עשרה: ושמואל אמר חשעה וכשהר בו עוללות כנוקף
זית שהין כשהרים בו חלף דבר מועט שכים לו שלשה גרגרים
נרחב לומר כן לא ישתייר כמקנהו חלף דבר מועט וכמה לרבעה
וקשה בסעיפי' פוריה לרבעה וקשה והייכו תשעה: י"ד

שנים שלשה גרגרי' ארבעה וחמשה וגו' ר' יוחנן אומ'
ה' סנחריב ושני בניו נ"נ ונבוראדן. נבוראדן
דניאל ג גמרא נ"נ דכתיב *וריויה די רביעאה דמה לבר
אלהין ואי לא דחוייה מנא הוה ידע. סנחריב
מ"נ יט ושני בניו דכתיב *ויהי הוא משתחוה בית נסרוך
אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב א"ר
אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו
ישעיה ז דכתיב *ביום ההוא יגלח ה' בתער השכירה [בעברי
נהר במלך אשור את הראש ואת שער הרגלים
וגם את הזקן תספה] אתא קב"ה ואדמי לי' כגברא
סבא אמ' לי' כי אולת לגבי מלכי מורח ומערב
דאייתיתינהו לבנייהו וקטלתינהו מאי אמרת להו
א"ל ההוא גברא בההוא פחדא נמי יתיב א"ל
צו היכי נעביד א"ל ויל *ושני נפשך במאי אישני
א"ל ויל אייתי לי מספר ואיגוייך [אנא] מהיכא

דכתיב שכים ושלשה מרגעה וקמצה הייכו י"ל: ר' יוחנן מקרח
לח דייק להו חלח ה"ק הללו קמצה כמתיירו מהן סנקריב ושכי
נכיו וקרח מצמע ככוקף מלקט זית דמצייר (מעליו) [מעט]
נרחם עכף שכים לו שלשה גרגרים כך יתייר לו מעט ל' לו ה':
נבוכדנאצר דכתיב גבי קכניה מיחכל ועזריה וריויה די רביעאה
דמה לבר חלהין חלמח דקזח גבריאל והכירו בכנצן: סנחריב
ושני בניו דכתיב ויהי הוא משתחוה וגו': אי אפש' לאומרו
שהקב"ה בעלמו גלקו לסנקריב: דאייחיתינהו לבנייהו כדאמרן
שהניח עמו מ"ה חלף בני מלכים: אשני נפשך שכה עלמך כדי
שלח יכירוך: ואיגוייך אנא מכי מגלקך:

אייתי א"ל ויל להההוא ביתא ואייתי אול אשכחינהו
מלאכי ואירמו ליה כגברא והוו קא טחני קשייתא
אמר להו הבו לי מספרא אמרו ליה טחין חד
גרוויא דקשייתא וניתן לך טחן חד גרוויא דקשייתא
ויהבי ליה מספרתא עד דאתא איחשך אמר לי'
ויל אייתי נורא אול ואייתי נורא בהדי דקא נפח
אתלי ביה נורא בדיקניה אול גוייה לרישיה ודיקניה
אמר היינו דכתי' *וגם את הזקן תספה אמר רב יצחק
פפא היינו דאמרי אינשי גרירתיה לארמאה ושפר
ליה אתלי ליה נורא בדיקניה ולא שבעא חוכא
מיניה אול אשכח דפא מתיבותא דנח אמר היינו
אלהא רבא דשיזבי' לנח מטופנ אמ' אי אויל ההוא
גברא ומצלח מקרב להו לתרין בנוהי קמך שמעו
בנוהי וקטלוהו היינו דכתי' *ויהי הוא משתחוה בית מ"ב יט
נסרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב:

קשייתא גרעיכי תמרי': טחון חלו גרעיכין וכתן לך מספרי' והייכו
דכתי' נתער השכירה על (שכר) [זס] שטרק כתכו לו תער לגלח
וחיזה שכר (כתן) [כתכו לו] נעגרי הכהר דגריס שדרכן לעשות
ע"י כהר דהייכו טקיכת ריקים: וגם את הזקן חספה דלא כתיב
גלוק חלק חרתם אבל חזקן כתיב תספה לשון כילוי דמשמע ע"י
חור שכלתה לגמרי: גרירתיה לארמאה ושפר באפי' חס
חתה מקרך את החרמתה והוטב בעיכיו הנער לו חס נזקכו ולא
שנעת קוכח מיכיה: בית נסרוך אלהיו לשון כסר שהשתקוה
לכסר ועשקו חלוה: היינו דכתיב ויהי היא משתחוה בית
נסרוך וגו' דמשמע דמפכי שהשתקוה לשם הכוהו בחרב:

קם *ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וגו' א"ר
סס יוחנן אותו מלאך שנודמן לו לאברהם
ילקו' יד לילה שמו שנ' *והלילה אמר הורה גבר. ר' יצחק
קיוב ג נפחא אמר שעשה עמו מעשה לילה שנא' *מן
סופטים ה השמים נלחמו הכוכבים ממסלותם וגו'. אמ' ריש
ילקו' יד לקיש טבא דנפחא מדבר נפחא. *וירדוף עד דן א"ר
יוחנן כיון שבא אותו צדיק עד דן תשש כוחו ראה בני
מ"ק יג בניו שעתידין לעבוד ע"ז ברן שנ' *ויושם האחד בבית
אל ואת האחד נתן בדן ואף אותו רשע לא נתגבר
ירמיה ח עד שהגיע לדן שנ' *מדן נשמע נחרת סוסיו:
קסא א"ר וירא אע"ג דשלח ר' יהודה בן בתירא מנציבין
סס הוהרו בוקן ששכח תלמודו מחמת אונסו
והוהרו בורידין כר' יהודה והוהרו בבני עמי הארץ
[ויחלק עליהם] לייל דלייני נמלכים לייני כמי נהלי קרא
[לכתיב] ויהי בלילה ההוא וילא מלאך ה' וגו' נקט
ויקלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם: מלאך שנודמן לאברהם
לילה שמו והוא סייעו: מעשה לילה שנלחמו נשנילו כוכבי
לילה כמו שעשו נשניל נרק: טבא מליה דר' יצחק שהוא כפקח:
מדבר נפחא מר' יוחנן דמקרי נר כפקח נכולי תלמודא כגון
מאן עייל נר כפקח. כרחה למורי דאניו של ר' יוחנן הוה כפק
לפיכך נקרא נר כפקח ואית דמפרשי נר כפקח על שם יופיו:
הוהרו בוקן אע"פ ששכח תלמודו הוחיל ומקמת תוכסו הוא:
הוהרו בוורידין כר' יהודה דאמר נשקיטת קולין על
שיצקוט את הורידים של עוף הוחיל וגולהו כולו כפקד ואינו
קותבו ומולקו כשער קיה ונהמה: והוהרו בבני עם הארץ

שמהן חצא תורה כי האי מלתא מודעינן להו
*צדיק אתה ה' כי אריב אליך אך משפטי' אדבר ירמיה יב
אותך מדוע דרך רשעי' צלחה שלו כל בוגדי בגד
נטעתם גם שורשו ילכו גם עשו פרי מה אהדרו
ליה *כי את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה שם
את הסוסים גו' משל לאדם אחד שאמר יכול אני
לרוץ שלש פרסאות לפני הסוסי' בין בצעי המים
נזדמן לו רגלי אחד רץ לפניו שלשה מילין ביבשה
ונלאה א"ל ומה לפני רגלי כך לפני הסוסי' עאכ"ו
ומה ג' מילין כך ג' פרסאות עאכ"ו ומה ביבשה

אבעאו תלמידי חכמים לעזות להס כנוד: שמהם חצא תורה
ליזרחל אהרי ילחו אמעיה ולחטליון מבני בניו אל סנהדרין ומבני
בניו אל המן למדו (תיכוקות) [תורה] נבני נרק כלקמן ולע"ג
דל"ר יהודה הכי הזהרו נבני עס הלרץ: כי האי מלתא לקמן:
מודעינן [להו] דכי היכי דקזיכן לקמן דלל זכה כנוכדכלכר
לחותו כנוד חלל מפני זכות ד' פסיעות כדלחרי' לקמן הכי נמי
לחרי' נבני עס הלרץ דלל זכו לחותו כנוד חלל מפני זכות
מעט אהיה בלניהס מ"ר. ולית דלחרי דר' זירח חלטיל קלי
לבני סנהדרין לע"ג דחלל ר' יהודה הזהרו נבני עמי הלרץ
לכנדן אמהס חלל תורה כי היכי דנפקי מסנהדרין כי הל מלתל
מודעינן להו לבני עמי הלרץ דהל דמייקריס להו לחו מצוס
כנוד לניהס חלל נטניל התורה אנהס אלל תזוק דעתס עליהס
וילחרו לחנותיהס לריקיס היו: מדוע דרך רשעים צלחה מפני
מה הלליק כנוכדכלכר וכנס ירושלים: מאי אהדרו ליה לירמי':

כך בין בצעי המים עאכ"ו אף אתה ומה בשכר
ארבע פסיעות ששלמתי לאותו רשע שרץ אחר
כבודי אתה מתמיה כשאני משלם שכר לאברהם
יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסי' עאכ"ו היינו דכתי'
ירמיה כג *לנביאים נשבר לבי בקרבי וגו' הני ד' פסיעות
מ"נ כ מאי היא דכתיב *בעת ההיא שלח ברודך בלאדן
בן בלאדן מלך (אשור) [בבל] ספרים וגו' משום
ישעי' לח דשמע כי חלה חזקיהו [ויחזק] שדר ליה *ספרי'
ד"ה כ לב ומנחה [אין] לדרוש את *המופרז אשר [היה]
בארץ דא"ר יוחנן אותו היום שמת בו אחז שתי
שעות היה וכי חלה חזקיה ואיתפח אהדרינהו
ישעי' לח קב"ה להנך עשר שעי ניהליה דכתיב *הנני משיב
את צל המעלות אשר ירדה במעלות אחז בשמש
אחורנית עשר מעלות ותשב השמש עשר מעלו'
במעלו' אשר ירדה אמר להו מאי האי אמרו לי'
חזקיה חלש ואיתפח אמר איכא גברא כי האי
ולא בעינא לשדורי לי' שלמא כתבו ליה שלמא
למלכא חזקיהו שלם לקרתא דירושלם שלם

בצעי מים מרס"ק נלע"ז: ארבע פסיעות מפורש לקמן: עאכ"ו
שיהיו כל אדם יכולין לתמוה על השכר גדול שישתלם להם:
לנביאים חנרהם יצחק ויעקב: נשבר לבי בקרבי כלומר
תמהתי על מתן שכרן: שחי שעות כדי שלא יהא פנאי לסופדו
ולקוברו: אתפח כתרפא: אהדרינהו הקב"ה להנך עשר
שעות לחזקיהו לחותו יום שנתרפא חזקיה היה של כ"ג שעות:

לאלהא רבא. נבוכדנאצר ספרא דבלאדן הוה
ההיא שעתא לא הוה התם כי אתא אמר להו
היכי כתביתו אמרו ליה הכי כתבינן אמר להו
קריתו לי' אלהא רבא וכתביתו לי' לבסוף [אמר]
אלא הכי כתיבו שלם לאלהא רבא שלם לקרתא
דירושלם שלם למלכא חוקיה אמרו ליה קריינא
דאיגרתא איהו להוי פרוונקא רהט בתריה כדרהיט
ארבעה פסיעות אתא גבריאל ואוקמיה א"ר יוחנן
אלמלא לא בא גבריאל והעמידו לא היה תקנה
לשונאי ישראל:

מאי בלאדן בן בלאדן אמרי בלאדן מלכא הוה קסב
ואשתנו אפיה והוו כי דכלבא הוה יתיב סס
בריה על מלכותא כי הוה כתב הוה כתב
שמיה ושמיה דאבוה והיינו דכתיב *בן יכבד מלאכי ג
אב ועבד אדוניו בן יכבד אב הא דאמרן ועבד
אדוניו דכתי' *בחדש החמישי (בשבעה) [בעשור] ירמיה כט
לחודש היא שנת תשע עשרה למלך נבוכדנאצר
מלך בבל בא נבוזראדן רב טבחים [עמד] לפני

רהט בתריה דמליך: לא היה להם תקנה שהיה שכרו מרובה
והיה לו רשות לאבד שאריתיכו:

הוה כתב שמיה ושמיה דאבוה כדי שיתכבד אדיו לכך נקרא
סס אדיו עליו שנקרא מרודך בלאדן דאי לא כתיב אלא
מרודך בן בלאדן לא היה מתקרי עליה שמיה דאבוה דהכי כתבי
כלהו אינשי פנ"פ להכי כתב מרודך בלאדן: בחדש החמישי
(בשבעה) בעשור לחדש בא נבוזראדן רב טבחים עמד לפני

מלך בבל בירושלי' וישרוף את בית ה' ואת בית
עס ע"נ המלך *ומי סליק נ"נ לירושלים והכתיב *ויעלו אותו
ירמיה נב (רבלתה) אל מלך בבל [רבלת'] וא"ר אבוה וו
אנטוכיא רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי חד
אמר דמות דיוקנו היתה לו חקוקה על מרכבתו
וחד אמר אימה יתירה היתה לו ממנו ודומה כמי
שעומד לפניו אמר רבא טעין תלת מאה כודניאתא
נרגא דפרולא דשליטא בפרולא שדר לי' נבוכדנאצר
לנבווראדן וכולה בלעתינהו חד דשא דירושלים
תלי' עד שנא' *ועתה פחוחי' יחד בכשיל וכלפות יהלומון
בעי למיהדר אמר מסתפינ' דלא ליעבדו בי כי
היכי דעבדו בסנחריב נפק קלא ואמרה שוור בר
שוור נבווראדן שוור דמטא וימנא דמקדש חריב

מלך בבל בירושלים חלמא נבוכדנאצר סליק לירושלים:
ומי סליק והכתיב בהדוא פרשתא ויעלו לקחיהו ג' המלך נבלתה
חלמא נרגלה הוה: זו אנטוכיא וכנטוכיא קי"ל לחיכה מל"י:
דמות דיוקנו של כ"כ: חקוקה לו על מרכבתו של נבוזרדן
ודומה לו כמי שעומד לפניו ולכך כתב בא נבוכדנאצר והייכו
כנוד: טעין תלת מאה כודניאת' משאוי שלש מאות פרדות:
נרגא דפרולא פטיש נרזל: דשליטא בפרולא נרזל קדוש
הקולן נרזל חקר: בלעתינהו לא בליעה ממש אלא שנדמה שהיו
פטישיהם מתפוללין בהכותם בשער לשוברו: פחוחיה יחד משמע
על פתח אחד הלמו כל הכשילין והכלפות יחד ולא הועיל כלום:
שוור בר שוור לגי נר לגי קוס וכנד ירושלים [לנבוזרדן
קלמר]: (שוור נבווראדן לגי נבוזרדן) ל"א שוור נר שוור

והיכלא מיקלי פש ליה חד נרגא אחא מחיורה
בקופא ואיפתח שנ' *יודע כמביא למעלה בסבך תלי' עד
עץ קרדומות הוה קטיל ואויל עד דמטא היכלא
אדליק ביה נורא גבה היכל' דרכו ביה מן שמיא
שנ' *גת דרך ה' לבתולת בת יהודה הוה קא ויחא ליכף ק
דעתיה נפקא בת קלא ואמרה ליה עמא קטילא
קטלת היכלא קליא קלית קימחא טחינא טחינת
שנא' *קחי ריחים וטחני קמח גלי צמתך חשפי יצעי' ווי
שובל גלי שוק עברי נהרות חיטים לא נאמר אלא גטין פ'
קמח. חוי דמיה דוכריה וכו'*: הכונסין
ת"ר נעמן גר תושב היה נבוזראדן גר צדק היה וע"פ
רש"י
מלג נר מלג קפלת פעס לקת עס סנקריב ועכזיו פעס קסג
זכיה: בקופא מגב הפטים לא מקודו כמו קופח דמקטח: יודע עס
כמביא למעלה תפלה היא יודע לפניך לחומו סנך עץ קרדומות
שם ינר בו את ירושלים כאלו הניאו למעלה לכסא הכנוד: גבה
היכלא ונקב לעלות לרקיע: דרכו ביה מן שמיא והשפילוהו:
זאה דעתיה מתגאה (בעלמו) על שהיה מלניק: עמא קטילא
שכבר כגזר עליהם (כל) [על] כן: וטחני קמח וטקני קטין לא
כאמר אלא קמק שאינו לריך טחינה: צמתך מקום שהקליעים
לומתין בלד הרחם: שובל קלע הרחם שדומין לשבלים: גלי שוק
עברי נהרות פורענות זה היה אומר הקב"ה לישראל לכו וטקנו
קמק כלו' טחונים אתם כבר לקמק ותחזרו לריקיים עדיין ותגלו
קילעי רחמיכם ושוקיכם ותלכו בגלות:
גר תושב שלא קבל עליו שאר מלות וקבל עליו שלא לעבוד ע"ז:

מבני בניו של סיסרא לימדו תורה בירושלים
מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבי' ומאן
נינהו שמעיה ואבטליון מבני בניו של המן למדו
תורה בבני ברק (ומנו רב שמואל בר שילת) ואף
מבני בניו של אותו רשע בקש הקב"ה להכניסן
תחת כנפי השכינה אמרו מ"ה לפני הקב"ה רבש"ע
מי שהחריב את ביתך ושרף את היכלך תכניסם
ישעי' כח תחת בנפי השכינה היינו דכתיב *רפאנו את בבל
ולא נרפתה עולא אמר זה נ"נ רבי שמואל בר
נחמני אמ' אלו נהרו' בבל ותרגומא ציניותא דבבל:
קסד אמר עולא עמון ומואב שיבבי בישי דירושלים
סס הוה כיון דשמעינהו לנביאי דקא מתנבי
לחורבנא דירושלים שלחו לנ"נ פוק ותא אמר
מסתפינא דלא לעבדן לי כדעבדו בקמאי שלחו
משלי י ליה *כי אין האיש בביתו ואין איש אלא הקב"ה
שמות טו שנ' *ה' איש מלחמה שלח להו בקריב' הוא ואתי

של אותו רשע כ"כ: רפאנו ולא נרפתה שהיה הקב"ה מבקש
ליפטרן להכניס מבני בניו תחת כנפי השכינה: אלו נהרות
בבל שהם רעי' לשתות: ציניותא דבבל [דקליס מריס הן
שעומדי' בנהרות. ל"ת] דקליס רעיס של נהרות בבל שתין כוסתין
פירות לפי שהמים רעים הן לגדל פירות (בגיטין) [בסוטה דף
מו] אמרינן קושטא הוא דאמרית הכי ליכיתא דבבל מסתת ימי
נרקתי' ליתכהו ונהר' דתקת הכהו ליכייתא מי מריס כיכהו:
שיבבי שכיס: פוק ותא לא ממקומך ובא אל א"י ותכבשכה:
כי אין האיש מקרא הוא במשלי: בקריבא הוא בקרוב

שלחו ליה הלך בדרך מרחוק שלח להו איזת
בהו צדיקי דבעו רחמי ומיתי ליה שלחו ליה
*צרור הכסף לקח בידו ואין כסף אלא צדיקים ומזלי ז
שנ' *ואכרה לי בחמשה עשר כסף וחומר שעורים הושע ג
ולחך שעורים שלח להו הדרי רשיעי בתשובה
ובעו רחמי ומיתו לי' שלחו ליה כבר קבע להן
זמן שנ' *ליום הכסא יבא ביתו אין כסא אלא ומזלי ז
זמן שנ' *בכסא ליום חגינו שלח להו סיתוא הוא תליס פל
ולא מצינא דאתי מחלגא וממיטרא שלחו ליה
תא אשינא דטורא שנא' *שלחו כר מושל ארץ ישעי' טז

הוא וינח נעת דקקס לפי דרכו של מקרא זה שהם שלחו לו
שומעין לכו שהוא השיבם ככה: צרור הכסף לקח בידו
לדיקים שנהם מתו: ואכרה לי בחמשה עשר כסף פדיתי
לותם ממלריס נט"ו נכיסן: כסף וחומר שעורים ולחך
שעורים בזכות לדיקים שנקרלים כסף קומר שלשים סלים
ולחך ט"ו סלין חלו מ"ה לדיקים שהעולם מתקיים עליהם נקולין
נמ' גיל הכזה פעמי' שלשים כאן וט"ו נא"י ופעמים שט"ו כאן
ושלשים נא"י ונמס' קולין היכא דקא מפרש הלי קרא נלדיקיא
(לייני) [לאמרי] אין כסף אלא לדיקים וכן הוא אומר לרור
הכסף לקח נידו: כבר קבע להם זמן שלא ינח עד ע' שנה
שתשלום גלות נבל: מחלגא ומטרא מקמת שלגים ומטרות: תא
אשינא דטורא נא דרך תקתית ההרים וההרים יגיעו עליך מן
השלגים ומן המטרות: שלחו כר מושל ארץ שלקו שליח של
כנוכרכולר שהיה מושל [ארץ] שינח של הר נת ליון דרך

מסלע מדברה אל הר בת ציון שלח להו אי
אתינא ליתי לי דוכתא דיתיבנא ביה שלחו ליה
ירמיה ט קברות שלה' מעולין מפלטירין שלך דכתיב *בעת
ההיא נאם ה' יוציאו את עצמות מלכי יהודה וגו'
ושטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר
אהבום וגו' ואשר הלכו אחריהם א"ל רב נחמן
לרב [יצחק] מי שמיע לך אימת אתי בר נפלי
א"ל מאן בר נפלי א"ל משיח ומשיח בר נפלי
עמוס ט קרית לידה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים
צז *את סכת דוד הנופלת:
קסה א"ל הכי א"ר יוחנן דור שבן דוד בא בו ת"ח מתמעטין
סס והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות
וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה

הסלעים וההרים: ליתי לי דוכתא לא יהיה לי מקום סנידותיו
של ירושלים ליתב בו לחי וחיילי במקום מכוסה מפני הגשמים:
קבריהם של ישראל ומערות שלהם סניד לירושלים ונהן לחתה
וחיילתך יכולין ליתב: יוציאו את עצמות מלכי יהודה שעתידין
להשליך מהן העלמות שנקברין שלא' בעת ההיא וגו': [אימת
אתי בר נפלי] חיילי דלמריכן לרור הכסף לקץ בידו שכתמעטו
הלדיקים קא מיירי כמי בחזיק וקאמר תלמידים מתמעטין וחיילי
דלמריכן דותהי החמת כעדרת חייתי הא דההוא לחרא דשמיה
קושטא: את סוכת דוד הנופלת מלכות דוד שנפלה להכי קרי
מחזיק בר נפלי:
עד שהראשונה פקודה עד שלא כלתה גרה רחשוכה שכיה

שניה ממהרת לבא. תנו רבנן שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה מחקיים מקרא זה *והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר. שניה חיצי רעב משתלחין. שלישית רעב גדול ומחים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע. בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמחין ותורה חוזרת על לומדיה. בששית קולות. ובשביעית מלחמות. במוצאי שביעית בן דוד בא. אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה כן ולא אתא אמר אביי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה *(אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך) תניא ר' יהודה אומר דור

ענוים ד קנלס סימה נילס שוס נלמוד עגל שכה לשכוח משנוע שבן דוד נא בו

ממהרת לבא. פקודה כמו לא נפקד: שבוע שמיטה: והמטרתי על עיר אחת שיהא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושובע במקום זה: חיצי רעב רעב מעט שלא יהיה שובע בשום מקום: משתכחת מלומדיה מתוך שאין להם מה לאכול: בששית קולות ילאו קולות שבן דוד בא. ל"א קולות מתקיעות שופר שבא' יתקע בשופר גדול: מלחמות בין אומה"ע לישראל: דהוה הכי שכה לקת רעב שכה לקת שובע ואף ע"פ כן לא בא בן דוד: בששית קולות מי הוה כלום ילאו קולות שבן דוד בא: ועוד כסדרן מי הוה כלו' אלו הלרות דקתני הכא כסדרן לא אתרמו בשבוע לקד לגל כי אתרמו אתי מזיק: אשר חרפוך ה' אשר חרפו עקבות משיחך לא אתפרש האי קרא למאי

סוף סוטה ושבן דוד בא בו ביום הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבלן (ישחומם) [יאשם] ואנשי (גליל) נמהרים [גבול] יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת הסופרים תסרח ויראי חטא ימאסו ופני הדור כפני כלב והאמת נעדרת שנא' *ותהי האמת נעדרת (וסר מרע משתולל) מאי ותהי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי *וסר מרע משתולל אמרי דבי רבי שילא כל מי שסר מרע משתולל על הבריות:

ישעי' נט

סס

קסו סס אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמו ואמרי לה רב טביומי שמיה דאי הוה יהבי ליה כל חללי

ליפתיב הכא להא לא קא דרים ניה מידי וכרקא למורי שכך כתב בספרים תקלה כמו שזכיכו בפ' לקרון דסוטה בעקבות המשיק קולפא יסגא וכתבו פירוש זה על בעקבות שהוא לשון סוף כמו לאחר קרפו עקבות משיקך: בית הוועד מקום שת"ק מתוועדין שם ללמוד תורה: והגבלן מקום שממו כך ישתומם:

מ"י ואנשי הגבול לכתי גבול מ"י. ל"א לכתי גזית סנהדרין: כפני הכלב דדמיין ממש לכלב מ"ר. לשון לקר כפני הכלב שלא יתגייסו זה מזה: משתולל על הבריות כל העולם חומרים עליו שוטה הוא והייכו משתולל לשון שטות כמו מוליך יועלים שולל:

כקלקת גבולין לגד ירושלים

ליכא קושטא בעלמא לית לדם בעולם שידבר לאמת תמיד: אמר לי ההוא מדרבנן דאי יהבי ליה כל חללי

דעלמא לא הוה משני בדיבוריה וימנא חדא
איקלע לההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו
משנו בדיבורייהו ולא הוו מייתי איניש מהתם
בלא זימניה נסיבי אתתא מנהון והוו לי' תרתין
בנין מינה יומא חד הוה יתבה דביתהו וקא חייפא
רישה אתאי שיבבתא טרפא ארשא סבר לאו
אורח ארעא אמ' לה ליתה הכא שכיבי ליה תרתין
בניה אתו אינשי דאתרא לקמיה א"ל מאי האי
אמ' להו הכי הוה מעשה אמרו לי' במטותא מינך
פוק מאתרין ולא תיגרי בהו מותנא בהנך אינשי.
תניא ר' נהוראי אומר דור שבן דוד בא בו נערי' סוף סוטה
ולבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני נערים ובת ועי"ש
קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני הכלב נמהרש"א
ואין הבן מתבייש מאביו. תניא ר' נחמיה אומר
דור שבן דוד בא בו העוות הרבה והיוקר יעות
והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות

דעלמא לא משני בדיבוריה לסקרא ומסתעי לי זימנא קדא
לקלעי להאי אתרא וקושטא שמיה: טרפא אבבא שהיתה
שומלת לאותה: לאו אורח ארעא לומר היכן היא הולכת וקיימה
ריסה. ה"ג נערים ילבינו פני זקנים כלו' יקרפו וינישו לאותם:
וזקנים יעמדו בפני הנערים לכבדם והייכו דאמרי' בעקבות
המשיח קולפא יסגא: בת קמה באמה לקרפה ולנישה: היוקר
יעות מכובד שבהם יהא עותן ורמאי מ"ר. ל"א היוקר יעות שלא
יכבדו זה את זה. יקר כבוד: והגפן יתן פריו ואעפ"כ יהיה היין
ביוקר שלא יהיה נפרי עלמו נרכה ל"א שיהיו כולן רודפין אחר

למינות ואין תוכחה. מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא *כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר *כי ידין ה' עמו כי יראה כי אולת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורת ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתיאשו מן הגאולה שנ' ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ואין עוזר לישראל כי הא דר' וירא כי הוה משכח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא בעינא מיניכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב:

ויקרא יג
דניאל יב

קסו אמר רב קטינא שית אלפי שני הוי עלמא וחד חרוב שנ' *ונשגב ה' לבדו ביום ההוא

סה
ישעיה ב

היין ומזמכרים ומתייקר אע"פ שרוב יין נעול': כולו הפך לבן טהור הוא כשפשט הכוגע נכל העור כך כשהפך' כל המלכות למיכות תבא גאולה: כי ידין ה' עמו להביא להם גאולה: כי יראה כי אולת יד שתלך ותקוק יין של מסורות ומלליקין במלזיכותן: ויתמעטו התלמידים שמקזיקין ידי ישראל להקזירן למוטב: שתכלה פרוטה מן הכיס והייכו לאלת יד שיהיו נידים ריקניו': כביכול כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: אין עוזר ואין סומך לישראל שיהו שפלים למחוד ואין עוזר וסומך [שיהיו מתיאשין מן הגאולה]: דמעסקי ביה לידע מתי יבא:

ועקרב כוסך החלש פתאום:

וחד חרוב שתלף לאלד יהיה קרב קוץ מו' אלפים [אלו] דהייכו

אביי אמר תרי חרוב שנ' *יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא בשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לז' אלפים שנה שנ' ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר *מזמור שיר ליום השבת יום שכלו שבת ואומר *כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול חנא דבי אליהו ששת אלפי' שנה הוי עלמא ב' אלפי' תוהו ב' אלפי' תורה

הוסע ו

תליס נב

סס ג

חלף שניעי: תרי חלפים הוח קרנ חלף ז' וחלף ק' יומו של הקב"ה חלף שכה שכ' כי חלף שכים בעיניך כיום חתמול: משמט וכעשה קרנ: שכולו שבת שהעולם משמט: הוי עלמא העולם כך מתקיים: ב' אלפים מהן היה תוהו שלא כיתכה עדיין תורה והיה העולם כתוהו ומקדם הרחמן ועד שהיו לו לפנהם קמחים וחתים שכה חיכח חלפים שכה כדמוכחי קרחי וכשכללו חלפים שכה עסק פנהם בתורה שכ' ואת הכפת חשר עשו בקרן ומתרגמינן שעבידו לאורייתא בקרן ואמרינן בע"ז גמירי דההוא שעתא הוה פנהם בר קמחין ותרתין שנין: וב' אלפים תורה מן הכפת חשר עשו בקרן עד חלפים ימות המשיח חרבעים ושמנה שכה עד שכולל יבקע ושחים שכה משכולל יבקע עד שכולל יעקב הרי ק"ק וק"ל שהיו לו ליעקב כשבא למלרים הרי רל"ק ור"י שעמדו במלרים הרי תמ"ק ומשילתו ממלרי' עד שכנכה בית רחבון ת"פ דכתיב ויהי בשמנים שכה וחרבע מחות שכה לחת בני ישראל מחרן מלרים ובין הבית להי' הרי תתקכ"ק ות"י שעמד בית רחבון כדמוכחי קרחי ע"פ קשבון שנות המלכים

זס ע"ג ב' אלפים ימות המשיח *ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו א"ל אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא אין העולם פחות מפ"ה יובלות וביובל האחרון בן דוד בא א"ל בתחלתו או בסופו א"ל איני יודע כלה או אינו כלה א"ל איני יודע רב אשי אומר הכי א"ל עד הכא לא תסתכי ליה מכאן ואילך איסתכי ליה שלח רב חנן בר תחליפא לרב יוסף מצאתי אדם אחד ובידו מגלה אחת כתובה אשורית ובלה"ק אמרתי לו זו מנין לך אמר לי לחיולות של (רומי) [פרס] נשברתי

ומנעים דגלות נגל ות"כ שעמד בית שני הרי תת"ק ותתקכ"ק הן אלפים פקות קע"ב וקע"ב קודם השלמת ד' אלפים כקרב הבית ולסוף לותן קע"ב שלמו ג' אלפים תורה ליילי דאמר ג' אלפים תוהו קאמר שני אלפים תורה ולא שתכלה תורה לקר ג' אלפים: ושני אלפים ימות המשיח שלאחר שני אלפים של תורה היה דיכן שיבא משיח וינטל שעבוד מישראל: אבל בשביל עונותינו שרבו לא בא משיח לסוף ד' אלפים וילאו מהן מה שילאו שעדיין הוא ויעוכב לבא: פ"ה יובלים הייכו ד' אלפים מאתים וכ' שנה: בתחלתו של יובל האחרון הוא בא או בסופו: כלה זמן הזה קודם שיבא משיח או היכו כלה דמתוך היובל בסופו הוא בא: עד הבא לא תסתכי ליה עד יובל האחרון של תלפה לו (שיבא קודם) דולאי לא יבא קודם זמן זה: אסתכי ליה קכה לו שיבא: אשוריות כתב שלכו שבא מאשור כדאמרן בפיק פרקין: לחיולות של (רומי) [פרס] נשברתי שהייתי גולייר לאקד

ובין גנוי (רומי) [פרס] מצאתיה וכתוב בה לאחר ארבעת אלפים ומאתים וצ"א שנה לאחר בריאתו של עולם עולם יתום. מהם מלחמות תנינים ומהם מלחמות גוג ומגוג והשאר ימות המשיח ואין הקב"ה מחדש עולמו אלא לאחר ז' אלפים שנה רב אחא בריה (דרבי אבא) [דרבא] אמר לאחר חמשת אלפים שנה איתמר:

תניא ר' נתן אומר מקרא זה נוקב ויורד עד קסח
התהום *כי עוד חזון למועד ויפח לקץ סס
ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא מנקוק ב
יאחר לא כרבותינו שהיו דורשין *עד עידן עידנין דכיתל ז
ופלג עידן ולא כר' שמלאי שהיה דורש *האכלתם תלים פ
לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש ולא כר"ע

מהס: תנינים לגיס: והשאר ימות המשיח אכלה האעדוד
ומזיק בת: מחדש עולמו לנרת עולם קדם:

(ויפח לקץ דבור אל קץ לת יכזב אהיה בעתו): נוקב ויורד ליכו
עד התהום מה תהום יתן לו סוף כך יתן לדם יכול ורם"י
לעמוד על סוף פסוק זה (וכי קת מפרש לימות קלמר) לסס"ת אלין
יתמהמה חכה לו דלין לו סוף: לא כרבותינו אל תלפה לאותוקן למזיק
קץ שהיו רבותיכו דורשין: עד עידן עידנין ופלג עידן עיין כעין הגלות אל מלריס והייכו ל' מלות ב' עידכין הייכו ז' מלות והייכו י"ב מלות ופלג עדן ב' מלות סך הכל תלף ול' מלות: ותשקמו בדמעות שליש [כלומר הזקה לותס הקב"ה בין גלות מלרי' לגלות בבל אלים גלות לקרון כי קץ גלות לקרון זה יהי' לסוף

מגי ב שהיה דורש *עוד אחת מעט היא ואני מרעיש
את השמים ואת הארץ אלא מלכות ראשונה ע'

ג' פעמי' ת' שכה וג' פעמי' ע' שכה כנגד גלות בבל להייכו לסוף
חלף ד' מאות ועשר שכים כבר עברו ולא היה כך מלאתי כתוב
בשם הרב ר' שמואל בר דוד ז"ל]: אחת מעט היא בבבואת מגי
כתיב שהיה מתבבא בחילקו ישראל מגלות בבל ובבבה בה"מ
והייכו עוד לקח מעט הוא מעט כגוד לתן להם לישראל ואכי
מרעיש את השמים ואת הארץ והבאתי חמדת כל הגויים אל
ירושלים ור"ע דרים ליה לימות המשיח ולאחר קרבן והכי דרים
ליה עוד לקח מעט הוא מעט כגוד לתן לישראל ואח"כ יבא
המשיח ודרשה זו לאכה אלא קרא אלפכי הבית קאי וה"ק מגי
מעט גדולה ומלכות תתן להם לישראל ושוב לא יהיה להם מלך
כל ימות בית האחרון וכך היה למלכות ראשונה אל בית חשמוכאי
ע' שכה ואע"ג דאמרינן בסדר עולם למלכות בית חשמוכאי ק"ג
ומלכות הורדוס ק"ג עיקר כגודם ופארס אלא אלטה בהם לומה
לא בתקיים כ"כ . (מלכות ראשונה) ואכייה אל הורדוס כ"ב
שכה ומלכות בן כוזיבא ג' שכים ומקלה ושוב לא היה להם מלך
מ"ר . וכל הכך דרשו' לא משכה ולא בריית . ל"א עוד לקח מעט
הוא מעט מלכות תתן להם לישראל לאח' קרבן ולאחר לומו
מלכות הבבי מרעיש את השמים והארץ ויבא משיח ואין דרשה זו
כלום שהרי רואינו כמה מלכות לישראל לאחר קרבן ואעפ"כ לא
בא משיח שהמלכות הראשונה שהיתה להם לישראל אחר קרבן
ע' שכה הורדוס ב"ב בן כוזיבא ג' ומקלה ואכינו בס"ע מפולמוס
אל אספסיכוס עד פולמוס אל טיטוס י"ב שכה ומפולמוס אל

שנה מלכות שניה נ"ב ומלכות בן כוויבא שתי
שנים ומחצה מאי *ויפח לקץ ולא יכוב א"ר חנקוק נ
שמואל בר נחמני א"ר (יוחנן) [יונתן] תיפח עצמן
של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע הקץ
ולא בא שוב אינו בא אלא חכה לו שנ' *אם סס
יתמהמה חכה לו שמא תאמר אנו מחכין והוא
אינו מחכה ת"ל *לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום ישעיה ל
לרחמכם וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה
מי מעכב מדת הדין מעכבת וכי מאחר שמדת
הדין מעכבת אנו למה מחכים לקבל שכר שנ'
*אשרי כל חוכי לו אמר אביי לא פחות עלמא סס
מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל
דרא שנ' אשרי כל חוכי לו לו בגימטריא תלתין
ושיתא הוו איני והאמר רבא דרא דקמי קב"ה
חמני סרי אלפי פרסא הואי שנ' *סביב שמונה עשר יחזקאל
אלף ל"ק הא דמסתכלי באספקלריא המאירה הא מח
דמסתכלי באספקלריא שאינה מאירה ומי

טיטוס עד מלכות בן כוזיבא י"ז שכים ומלכות בן כוזיבא שתי
שכים ומקלה: בן כוויבא מלך בניתר: ויפח לקץ תיפק כפשו
של מקשב הקץ שלא היה לו לכזב ולומר כיון שהגיע וכו': יחכה
ה' הוא עלמו מקכה ומתאוה שיבא מהיר: סביב י"ח אלף
ירושלים של מעלה משתעי קרא בסוף יחזקאל: באספקלריא
המאירה נחזק כנהו של הקב"ה אין מסתכלין אלא שלשים ושית
אבל בקלטות הכוגה לכלהין מרחוק מסתכלין כתות הרבה: ומי

נפישי כולי האי והאמר חזקיה א"ר ירמיה משום ר'
שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה והם מועטין
אם אלף הן אני ובני מהם וכו' עד אם שנים
הם אני ובני הם לא קשיא הא דעיולי בבר הא
דעיולי בלא בר:

קסט אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי' אלא
עס בתשובה ומעשים טובים ושמואל אמר דיו
לאבל שיעמוד באבלו כתנאי ר' אליעזר אומר
אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין
נגאלין א"ל ר' יהושע אם ישראל אין עושין תשובה
אין נגאלין אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו
קשות כהמן ומחזירן למוטב תניא אידך ר' אליעזר
אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין שנ' *שובו ירמיה ג
בנים שובבים ארפא משובותיכם א"ל ר' יהושע

נפישי כולי האי דלהוי נדור לן דל"ו הוו ולא פקות: והא
רשב"י לא הוה ידע אם אלף הם אם מאה הם אם שנים הם:
הא דעיולי בבר שלריכין ליטול רשות כשכנסין להסתכל
בספקלריא המאירה הכהו לא פחותי מתלתין ושית אלף אותן
הנכנסין בלא רשות מרוב לדקס בהכהו מספקא לן כמה הוו:
בתשובה אם כל ישראל קודרי' בתשוב' ינא ואם לאו לא ינא:
דיו לאבל שעומד באבלו דיו להקב"ה שעומד
(בימיכו) [כמה ימים וימיכו] אחור כלו' אם לא יעשו תשובה
אינו עומד באבלו כל הימים אלא ואלא קץ (לדבריו) [לדבר] ל"א
דיו לאבל דיין לישראל לעבר גלות דאפי' בלא תשובה כגאלין:

והלא כבר נאמר *חנם נמכרתי ולא בכסף תגאלו ישעיה נב
חנם נמכרתי בע"ן ולא בכסף תגאלו לא בתשובה
ומעשים טובים א"ל ר' אליעזר לר' יהושע והלא
כבר נאמר *שובו אלי ואשובה אליכם א"ל ר' מלאכי ג
יהושע והלא כבר נאמר *כי אנכי בעלתי בכם ירמיה ג
ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי
אתכם ציון א"ל ר' אליעזר והלא כבר נאמר
*בשובה ונחת תושעון וגו' א"ל ר' יהושע לר' אליעזר ישעיה ל
והלא כבר נאמר *כה אמר ה' גואל ישראל סכ מט
קדושו לבוה נפש למתעב גוי וגו' *א"ל ר' אליעזר צדק
והלא כבר נאמר *אם תשוב ישראל נאם ה' אלי ירמיה ד
תשוב א"ל ר' יהושע והלא כבר נאמר *ואשמע דניאל יב
את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאור
וירם ימינו [ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם
כי למועד מועדים וחצי וכלות נפץ יד עם קדש

לא בכסף לא בתשובה ומעשים טובים דאפי' חין עומדין תשובה
כגאלין משום דאמר קרא כמכרתם קרי כסף גאלת תגאל: בעלתי
אחכם משמע בעל כריתכם גלא תשובה: אחד מעיר מנחור
הלדיקים וחניחם לגיון אע"פ שחין כולם חוזרים: כה אמר ה'
לבוה נפש למתעב גוי חותן הגויין ומתועבין בעבירות אע"פ
יגאלו ומלכיס ירחו וקמו: כי למועד מועדים אלמא יש קץ
נדבר: וכלות נפץ יד עם קדש כשתכלה תקוחתס וחוזק
ידיהס שהיתה כפולה לילך ולילך גבורה ותועלת לפשוט לכה
ולכה ולחקר שתכלה גבורתס שיהיו שפלים למטה:

תכלינה כל אלה] שחק ר' אליעזר וא"ר אבא אין
ילקוט לך קץ מגולה מזה שנ' *ואתם הרי ישראל
ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו
לבא ר' (אליעזר) [אלעזר] אומר אף מזה שנ'
זכריה ח *כי לפני הימים (האלה) [ההם] שכר האדם לא
נהיה ושכר הבהמה איננה וליוצא ולבא אין שלום
מן הצר מאי ליוצא ולבא אין שלום מן הצר רב
אמר אף תלמידי חכמים (שיש) [שכחוב] בהם
תלי' קיט שלום רבכתי' *שלום רב לאוהבי תורתיך אין להם
שלום מפני הצר ושמואל אמר עד שיהיו כל
השערים כולם שקולין:

קע א"ר חנינא אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה
סס ולא ימצא שנאמר *או אשקיע מימיהם

ילקוט תכלינה חלו הלרות ויבח מזיק כדלמרי' כי לולת יד: מגולה
מזה כשתתן לרך ישרל פריה נעין יפה לז יקרב הקן ולין לך קן
מגולה יותר: [ר"א אומר אף] מזה הפסוק כשתרלה שלין שום
לדם משתכר ולף שכר הבהמה לל כהיה והייכו כדלמרן עד
שתכלה פרוט' מן הכיס לין מעות מלויו' נכיס: שכר בהמה
עבודת החלמ' שהיל ע"י נהמה ליככה: וליוצא ולבא אין שלום
לז יבח מזיק: שלום רב והייכו ליולל ולבח חלו ת"ק לותס שהי'
ליכס לבלת ולבח בשלום כדכתיב שלום רב לאוהבי תורתיך לפי'
להכהו לין שלום: מן הצר מרוב הלרות ל"ח מילה"ר: שקולין
שוין שער התבואה ויין רווקים כדלמריכן ה' שובע גדול. ל"ח
שקולים שכלם יקרים:

ונהרותיהם כשמן אוליך וכתיב (בתריה) *ביום ירמיה כה
ההוא אצמיח קרן לבית ישראל אמר רבי חמא
בר' חנינא אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות
הולה מישראל שנא' *וכרת הולולים במומרות ישעיה יח
וכתיב בתריה בעת ההיא יובל שי לה' צבאות
וגו' ואמר ועירא א"ר חנינא אין בן דוד בא עד
שיכלו גסי הרוח מישראל שנאמ' *כי אז אסיר נחמיה ג
מקרבך עליזי גאותך וכתי' *והשארתי בקרבך עם צפ
עני ודל וחסו בשם ה'. א"ר שמלאי משום רבי זכרי' פל'
אלעזר בר' שמעון אין בן דוד בא עד שיכלו כל יט
שופטים ושוטרים מישראל שנ' *ואשיבה ידי עלך ישעיה א
ואצרוף כבור סיגיך ואסירה כל בדיליך ואשיבה
שופטיך וגו' אמר עולא אין ירושלים נפדית אלא
בצדקה שנ' *ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. צפ
א"ר פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתיב
*ואצרוף כבור סיגיך ואסירה כל בדיליך אי בטלי צפ

כשמן אוליך שיהיו כולם קפויין וכיון שהם קפויים אין דגים
כמלחים נאכה: עד שתכלה מלכות הולה שלא תהא
להם שולטנות לישראל אפילו שולטנות קלה ולה: נטישותיו
עכפיס קטנים כלו' הזרים והשופטים: וחסו בשם ה' כלו'
שתצא להם גאולה ויחסו כלל שלי: סיגיך תערובות שבך: בדיליך
המובדלים לרעתי עם: יהירי גסי רוח מישראל: אמגושי מכשפים
שמלערים ישראל בעס' שנת פלוגתא שיבא מ"ל למגוגי קרבי
ושיבא מ"ל גילוסי עובדי ע"ז: ואצרוף כבור סיגיך כמו רב

תפניה ג דיוני בטלי גוירפטי דכתיב *הסיר ה' משפטיך
פנה אויביך. א"ר יוחנן אם ראית דור שנתמעט
ס"נ כג והולך חכה לו שנ' *ואת עם עני תושיע ועיניך
על רמים תשפיל. וא"ר יוחנן אם ראית דור שצרו'
ישעי' נט רבות באות עליו כנהר חכה לו שנא' *כי יבא
כנהר צר רוח ה' נוססה בו (וכתיב) [וסמיך לי']
סס *ובא לציון גואל. וא"ר יוחנן אין בן דוד בא אלא
בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב בדור
סס ס שכולו זכאי שנ' *ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו
סס נט ארץ בדור שכולו חייב דכתיב *וירא כי אין איש
סס מח וישתומם כי אין מפגיע וכתיב *למעני אעשה:
קעא א"ר אלכסנדראי ר' יהושע בן לוי רמי כתי' *בעתה
סס וכתיב אחישנה וכו אחישנה לא זכו בעתה.
ישעיה ס וא"ר אלכסנדראי ר' יהושע ב"ל רמי כתי' *וארו
דניאל ז עם ענני שמיא כבר אינש אתי וכתי' *עני ורוכב
וכריה ט על החמור וכו עם ענני שמיא לא זכו עני ורוכב
על החמור א"ל שבור מלכא לשמואל אמריתו

דמתרגמי' סגיא רגיס וגדולים בגסותם כמלרף ומסלקס ממך
חזי חסירה כל נדיליך. למגוגי הבלי' מירחת המקום: גזירפטי
שופטי לוה"ע הקובעים לת ישרחל במקלות: משפטיך כמו
שופטיך: פנה אויביך גזירפטי: נוססה כמו כמסום נוסס וכמו
יחכלס סס רוח המקום כוקנת ומקרנת לותס עס הלרות
הנלוות שלף הוח מתכוין להשמידס: ירשו ארץ הייכו גאולה:
עם ענני שמיא כבר איניש אחי במהירות: וכתיב עני ורוכב
על חמור כעני הנח על קמורו בעללות:

משיח על חמרא אתי אישדר ליה אנא סוסיא
ברקא דאית לי א"ל מי איית לך בר חיור גווני.
(רבי יהושע ב"ל אשבחיה לאליהו דהוה קאי כל זה
אפתחא דג"ע א"ל אימת אתי משיח א"ל לכשירצה מייני בגמ'
אדוננו הוה א"ר יהושע בן לוי ב' ראיתי וקול ג'
שמעתי ד)ריב"ל אשכחיה לאליהו דהוה קאי
אפתחא דמערתא דרשב"י א"ל אתינא לעלמא
דאתי א"ל אם ירצה האדון הזה אריב"ל ב' ראיתי
וקול ג' שמעתי (אמינא) [אמר] לי' אימת אתי
משיח א"ל ויל שיויליה לדידיה והיכא יתיב אפתחא
דרומי ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חלאי'
וכולן שרו ואסירי בחד ומנא ואיהו שרי חד ואסיר

סוסיא ברקא סוס מסורק (ומכוון) [*ומלויין] ונקה צים לי רש"ל
לוכלי הוא צינח על קמור מלגלג הי'. ל"ח סוסי נדקה סוס נדוק
לרון: בר חיור גווני כלום יש לך סוס בר מלה גווכין שקמור שלו
כן היה נמלתא בעלמא דקייה. קיור מלה בלעז פרסי. גווכי
גווכין: האדון הזה שכיכה היתה עמהם: קול ג' דשכיכה הוה
נהלייהו: לדידיה למשיח: בפתחא דרומי כרלה למורי לא
נפתק רומי ממש חלא גן עדן הוא ככנד כל העולם וקלמר ליה
דנלותו לך של גן עדן שכנגד פתק רומי משיח שרוי: סובלי חלאי'
מכוגעי' והוא כמי מכוגע לכתיב והוא מקולל מפגעיכו וכתיב
קלייכו הוא כשא: כלהו מי שים לו ד' וה' כגעי': אסרי להו ושרי
בחדא זימנא מתירין כל כגעיהם ניקד ומקכקין לותם וקוזרין
וקוזרין לותן: ואיהו משיח: שרי חד כגע ומקכקו וקוזרו ולא"כ

חד אמר דלמא מיבעינא דלא איעכבנא אויל לגביה א"ל שלום עליך רבי ומורי א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל לאימת אתי מר א"ל היום. אתי לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל אבטח לך ולאבוך לעלמא דאתי א"ל שקורי קא שקיר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא א"ל הכי אמ' לך *היום אם בקולו תשמעו: תהלי' נה

קעב שאלו תלמידיו את ר' יוסי בן קסמא אימתי בן דוד בא אמר מחירא אני שמא תבקשו ממני אות אמרו לו אין אנו מבקשים ממך אות אמר להן לכשיפול השער הזה ויבנה ויפול ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא אמרו רבינו תן לנו אות אמר להן ולא כך אמרתם לי שאין אתם מבקשים ממני אות אמרו לו ואעפ"כ אמר להם אם כך יהפכו מי מערת פמיים לדם סס

מתיר החקר ועוזה כמו כן ואיכו מתיר זכי כגעיס יקל לסגר לינעי ליה לנחת ולגחול חת ישרחל לח ליתעכב כדי קצירת זכי כגעיס: א"ל ר' יהושע למזיק לאימת אתי מר ח"ל היום: אבטח לך ולאבוך לעולם הבא דאי לאו לדיקים גמורים אתם לח הוה יהיב לך זלמא ולח הוה מדכר זמא לאנוך: היום אם בקולו זל הקב"ה תשמעון:

השער הזה זל רומי זנרומי היה נאותה זעה: ואין מספיקין לבנותו פעם זלישית: מי פמיים זירקן כונע ממכו כדתכיל בנכורות ירקן יולח ממערת פמיים ומפרש התם זפיר:

ונהפכו. בשעת פטירתו אמר להם העמיקו לי
ארוני *שאין כל דקל ודקל שבבבל שאין סום ס"ג ע"ג
של פרסיים נקשר בו ואין לך כל ארון וארון
שבא"י שאין סום מדי אוכל בו תבן אמר רב אין בן
דוד בא עד שתפשוט מלכו' (רומי) על ישראל תשעה
חדשים שנ' *לכן יתנם עד עת יולדה ויתר ויכה ס
אחיו ישובון על בני ישראל:

אמר עולא ייתי ולא אחמיניה וכן אמר (רבא) קעג
[רבה] ייתי ולא אחמיני' רב יוסף אמ' ייתי ס
ואוכה דאיתיב בטולא דכופיתא דחמריה אמ' לי'
אביי (לרבא) [לרבה] מאי טעמך אילימ' משום

העמיקו ארוני עצו לי קנר נקרקע עמוק: שאין סום מדי אוכל
בו תבן ממוליכין התרוכות קון לקרקע ועוזין מהם לנוסים
במלקמת גוג ומגוג: שאין כל דקל וכו' כלו' עתידין פרס ומדי
לבא על בבל וללכדה ותתמלא כל ארץ בבל חיילות פרסיים
וסוסיהם ומצם נחים לח"י ולוכדין אותה: עד שתפשוט מלכות
[על ישראל ט' חדשים שנ' לכן יתנם ליסראל עד עת יולדה
ילדה והייכו ט' קדמים כדמתרגמינן בכן יתמסרון נעיקן דילדתא
למילד וכתי' ועמד ורעה בעוז יי' [ויאמנו כי עתה יגדל] ומתרגמי'
[ויתיבון מדיכי] גלותהון: על בני ישראל הייכו כל העולם
שישראל מפוזרים בו:

ייתי מצית ולא לקמיניה: בטולא דכופיתא דחמריה בבל
הרעי של חמורו כלו' לפילו בכך לכי רולה ובלבד שתרצכו:
כופיתא רעי כמו ורעת כופתא וסכר ירדכת בב"ב: מ"ט לאמר

חבלו של משיח והתניא שאלו תלמידיו את רבי
נזנת אליעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח
לימק יעסוק בתורה ובגמילות חסדים ומר הא תורה
יקיים והא גמילות חסדים אמר שמא יגרום החטא
שלש כדר' יעקב בר אידי דר' יעקב בר אידי רמי כתיב
סעודות *והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתי'
ילקוט כח *ויירא יעקב ויצר לו שהיה מתירא שמא יגרום
מס לב החטא כדתניא *עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה
שמות טו עד יעבור עם זו קניה זו ביא' שנייה אמור מעתה
ראויין היו לעשו' להם נס בביאה שנייה כביאה
ראשונה אלא שגרם החטא וכן א"ר יוחנן ייחי ולא
אחמיניה א"ל ר"ל מ"ט אילימא משום דכתיב
עמוס ה *כאשר ינוס איש מפני הארי ופגעו הדוב [ובא
הבית] וסמך ידו על הקיר ונשכו הנחש בא ואראך
דוגמתו בעה"ז בומן שאדם יוצא לשדה פגע בו
סנטר דומה כמי שפגע בו ארי נכנס לעיר פגע בו

לח מקמיכיה: חבלו של משיח גורלו וקלקו ולקמן נעי מלי
היח. ל"ח קנלו פקדים וקנלים זיהיו ניחיו מקיל הכקרים:
לעשו' להם נס (כן נס) לעלות בזרוע על כרקס זל מלכי
פרס: בביאה שנייה ניחי עזרח כניקה רחטוכה ניחי יהוזע
מלהקיטן הכתוב: מ"ט לי זו לרה נלה ניחיו זחתה חוון' לח
מקמיכיה: סנטר מפר' בנ"ב בר מקוזכייתח זיודע מלרי הטדות
וגבוליהן עד כחן זל פלוכי מכחן וחילך זל פלוכי וניחו לרבות
לחקר ולמעט לחקר וכשפוגעו חותו סכטר רולה למדוד זדות

גבאי דומה כמי שפגעו דוב נכנס לביתו ומצא
בניו ובנותיו מוטלין ברעב דומה כמי שנשכו נחש
אלא משום דכתיב *שאלו נא וראו אם יולד זכר ירמיה ל
מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיולד' ונהפכו
כל פנים לירקון מאי ראיתי כל גבר אמר רבא
בר יצחק א"ר מי שכל גבורה שלו ומאי נהפכו
כל פנים לירקון א"ר יוחנן פמליא של מעלה
ופמליא של מטה (באותה שעה אומר) [בשעה
שאמר] הקב"ה הללו מעשה ידי והללו מעשה
ידי היאך אאבד אלו מפני אלו [אמר רב פפא]
היינו דאמרי אינשי רהיט ונפל תורא ואויל ושדי
ליה סוסיא באוריה:

ולקבר מילרי הגדות דומה כמי שפגע בו לרי: גבאי גובה מס
המלך: מי שכל הגבורה שלו הקב"ה מלטער בעלמו כיולדה
ולומר בשעה שמעביר הלומות מפני ישראל האיך לאביד אלו
מפני אלו: פמליא של מעלה ושל מטה מלאכים וישראל.
לפילו הגרים לא גרסי': רהיט ונפל תורא ואויל ושדי סוסיא
באוריה כשרץ השור וכפל מעמידין סוס במקומו בשביל שלא
היה רולה לעשות קודם מפלתו של שור שהיה קניב שורו ביותר
וכשמתרפא שורו היום או למחר ממפלתו קשה לו להוליך סוסיו
מפני השור לאחר שהעמידו שם כך הקב"ה כיון שבא מפלתן של
ישראל כותן גדולתן לאוה"ע וכשקוזרין ישראל בתשובה וכגאלין
קשה לו לאבד אוה"ע מפני ישראל. אוריה כמו אריות סוסים:

קעד אמר רב גידל אמ' רב עתידין ישראל דאכלי שני
סס משיח אמר רב יוסף פשיטא ואלא מאן
אכיל להו חילק ובילק אכלי להו לאפוקי מדר'
הילל דאמר אין משיח לישראל שכבר אכלוהו
בימי חזקיה אמר רב לא אברי עלמא אלא לדוד
ושמואל אמר למשה. ורבי יוחנן אמר למשיח.
מה שמו דבי ר' שילא אמרי שילה שמו שנא'
רמז' ומ *עד כי יבא שילה. דבי ר' ינאי אמרי ינון שמו
מלי' עג שנא' *יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו דבי
ירמיה טו רבי חנינא אמרי חנינא שמו שנאמר *אשר לא

דאכלי שני משיח סובע סיהיה בחותן הימים ליסרחל יהיה:
אלא חילק ובילק אכלו להו כך היו רגילין לומר כחדס
סחומר סדים וסדות יחכלוהו ובמס' קולין לח חילק ידעכח ולח
בילק ידעכח. ולי כרחה דמסמעות לסון חילק ובילק לסון קורנה
כמו ומבולקה וחמריכן בקולין לח חלוק דרבכן דמלריכין לחלק
הסימן סמלריכין לחלק כל הטבעת ולסיר על פכי כולו ולח בילק
לר' יוסי סמחריב הסימן סחותך קלת בתוך הטבעת והסחר קוץ
לטבעת וכרחה למורי דחין לו מסמעות לח הכח ולח התם. ל"ח
חילק ובילק סכי דייכי סדום סהיו סמותיהם כך: אין משיח
לישראל סחזקיה היה מסיח ועליו כחמרו כל הכבוחות חלמיך
קרן לבית יסרחל ועמד ורחה בעוז ה': אלא לדוד בזכותו סהיה
עתיד לומר כמה סירות ותסבחות: למשה בסביל מסה סהיה
עתיד לקבל חת התורה: מה שמו חל מסיק: ינון שמו כמו יכחי
כל חחד היה דורש חחר סמו: לפני שמש עד חלח כברח היה
שמו יכון והייכו חחד מן' דברים סעלו במחשבה לברחות: ולא

אתן (להם) [לכם] חנינה. וי"א מנחם בן חוקיה שמו
שנא' *כי רחק ממני מנחם משיב נפשי. ורבנן מיכה ה
אמרי חוורא דבי רבי שמו שנ' *אכן חלינו הוא ישעי' נג
נשא ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה
אלהים ומעונה. אמר רב נחמן אי מן חייא הוא
כגון אנא שנא' *והיה אדיהו ממנו ומושלו מקרבו ירמיה ל
יצא אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש
אי מן מחייא הוא כגון דניאל איש חמודות אמ'
רב יהודה אמר רב עתיד הקב"ה להעמיד להם
דוד אחר שנא' *ועבדו את ה' אלהיהם ואת דוד שם
מלכם אשר אקים להם הקים לא נאמר אלא
אקים א"ל רב פפא לאביי והכתיב *ודוד עבדי יחזקאל ל
נשיא להם לעולם כגון קיסר ופלג קיסר. דרש
ר' שמלאי מ"ד *הוי המתאוים את יום ה' למה עמוס ה

אתן (להם) [לכם] חנינה עדיין לא ינח מצפיך: מנחם בן
חזקיה: חיורא דבי רבי מלורע של בית רבי: אי מן חייא הוא
כגון רבינו הקדוש שם מצפיך מלותן שקיים עכשיו ולעי הייכו
רביכו הקדוש לסובל תקלוקים וקסיל גמור הוה כלשמרי' בב"מ:
ואם הוא מלותן שמתו כבר הייכו לכיאל לים קמולות שכלון
ביסורין בגוב אריות וקסיל גמור היה והעי כגון לאו דווקא.
ל"א כגון רביכו הקדוש כלו' שם יש דוגמתו בקיים הייכו רביכו
הקדוש ואם דוגמא הוא למתים הייכו כגון דכיאל לים קמולות:
דוד אחר שעתיד למלוך עליהם · אקים להם לא כאמר אלא
לקים: כגון קיסר ופלג קיסר מלך ומכי לו כך דוד הקדם מלך

וה לכם יום ה' הוא חושך ולא אור משל לתרנגול
ועטלף שהיו מצפי' לאור א"ל תרנגול לעטלף אני
מצפה לאורה שאורה שלי הוא ואתה למה לך
צט אור' *והיינו דא"ל ההוא צדוקי לר' אבוה אימתי
אתי משיח א"ל לכי חפי להו חשוכא להנהו אינשי
ישעיה ס א"ל מילט קא ליוטת לי א"ל קרא כתיב *כי
הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים [ועליך
יזרח ה' וכבודו עליך יראה] תנא רבי (אלעור)
[אליעזר] אומר ימות המשיח ארבעים שנה שנ'
תלים נה *ארבעים שנה אקוט בדור ר' אלעזר בן עזריה
ישעיה כג אומר ע' שנה שנ' *והיה ביום ההוא ונשכחת צור
(מעיר) ע' שנה כימי מלך אחד אי והו מלך מיוחד
תלי' שנ הוי אומ' וה משיח. ר' אומ' שלשה דורו' שנ' *ייראוך

כדכתיב ודוד מלכם אשר אקים ודוד המלך שכי לו דכתיב כשיח
להם ולא כתיב מלך: עטלף קל"ח שור"ץ בלע"ז ואין לה
עיכים: שאורה שלי הוא שיש לי עיכים לראות וכמלאתי כהכית
בה כך ישראל מלפין לגאולה שיום ה' יהיה להם אור גדול אבל
האומות למה מקויס אותו הרי הוא להם חשך ולא אור: ה"ג
הייכו דא"ל ההוא מיבא לר' אבהו וכו': אקוט בדור אקיק ישראל
ואמלוך עליהם כמו נקיט נקטיה: ארבעים שנה אקוט בדור
אעשה בדור קטן של מ' שכה שהוא מצוכה מדורות שלפניו
מפתחת הייכו מצויק שציכויס גדולים יהיה בדורו ופשטיה דקרא
מיהא גבי מתי מדבר אבל מדכתיב אקוט משמע אף להבא היה
מתבבא: מיוחד משוב: ה"ג רבי אומר ג' דורות שנ' ייראוך

עם שמש ולפני ירח דור דורים. רבי הלל
אומר אין להם משיח לישראל שכבר אכלוהו
בימי חזקיהו אמר רב יוסף שרא ליה מריה לרבי
הלל חזקיה אימת הוה בבית ראשון ואלו וכריה
קא מתנבי בבית שני ואמר *גילי מאד בת ציון זכריה ט
הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק
ונושע וגו':

תניא אידך ר' אליעזר אומר ימות המשיח ארבעי' קעה
שנה כתיב הכא *ויענך וירעיבך ויאכילך דס
את המן וכתיב התם *שמחנו כימות עניתנו שנות דברים ח
ראינו רעה ור' דוסא אומר ת' שנה שנ' שמחנו תלים צ
כימות עניתנו וגו' וכתיב *ועבדום וענו אותם ארבע ר"מצי' מו
מאות שנה רבי אומר שם"ה שנה כמנין ימות
החמה שנא' *כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה ישעי' סג

עם שמש כלו' נהדי מזיק שכתוב בו לפני שמש יכון שמו יירחוך
כל ישראל ולפני ירח לפני מלכות בית דוד שכמשל כירח כלכתיב
כירח יכון עולם וגו' כמו כן יירחוך דור דורים דור לאחר
דורים ג' הרי ג': אין להם משיח לישראל אלא הקב"ה
ימלוך בעלמו ויגאלם לבדו: שרא ליה מריה ימחול לו הקב"ה
שחטר דברים אחר לא כן: ואלו זכריה מיהא מתנבא על
משיח בבית שני דכתיב בתרי עשר הנה מלכך יבא לך וגו'
ולאו הייכו זכריה בן יהוידע הכהן שכיבא בבית ראשון אלא זכריה
בן ברכיה שהיה במלכות דריוש:

רבי אומר שם"ה כמנין ימות החמה דכתיב כי יום נקם בלבי

מאי יום נקם בלבי א"ר יוחנן ללבי גליתי לאיברי
לא גליתי ר' שמעון בן לקיש אומר ללבי גליתי
למלאכי השרת לא גליתי תני אבימי בריה דר'
אבהו ימות המשיח לישראל שבעת אלפים שנה
ישעי' סג שנ' *(כמשוש) [ומשוש] חתן על כלה וישיש עליך
אלהיך. א"ר יהודה אמר שמואל ימות המשיח
דניי' יא כמיום שנברא העולם ועד עכשיו שנ' *כימי השמים
על הארץ. רב נחמן בר יצחק אמר כימי נח עד
ישעי' נד עכשיו שנ' *כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי. א"ר
חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו

נקס של מרגלים שנה לקת לכל יום דכתיב יום לשנה
גו' כך שנת גאולי נלה שנה ליום שלכל יום ויום של
שנה זו הכתובה שנת גאולי במקרא זה כותבין שנה לקת ולית
דגרסי רבי לומר שס"ה אלפים שנה דכתיב ושנת גאולי נלה
ושנה של הקב"ה הכי הוי דכתיב כי יום בעיניך כיום:
לאיברי לא גליתי שלא הולכתי דבר מפי שהיו קדרי יכולין
לשמוע לכל נלבי היה טמון הדבר: ועד עכשיו עד ימות המשיח:
למען ירבו ימיכם כימי השמים על הארץ ולא עמדו נחרפם
כ"כ לכל עתידין לעמוד כתינח מזיק: כמשוש חתן שבעת ימי
המשתה כן ישיש עליך ז' ימים ויומו של הקב"ה אלף שנה: כי
מי נח כמו כימי כך כשבון האכים שכולא גידי לאותו זמן
שכשבעתי מעבור מי כך [עוד] על הארץ כן כשבעתי כפי אותו
קשבון כשבעתי מקלוף עליך ומגער בך שלא לקריב לת עולמי
לקבר שינא מזיק עד שיכלה זה הזמן: לא נתנבאו טונה ליזרע:

אלא לימות המשיח אבל לעה"ב *עין לא ראתה ישעי' כד
אלהי' זולתך יעשה למחכה לן ופליגא דשמואל
דאמר שמואל אין בין העה"ז לימות המשיח אלא
שיעבוד מלכיות בלבד וא"ר חייא בר אבא א"ר
יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה
אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך
ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו מקום שבעלי תשובה
עומדים שם אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד
שם שנא' *שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ישע' נז
ורפאתיוברישא רחוק והדר קרוב מאי רחוק רחוק
דמעיקרא ומאי קרוב קרוב דמעיקרא [ורהשתא]
ור' יוחנן אמר לרחוק שהוא רחוק מעבירה קרוב
שהוא קרוב מעבירה ונתרחק ממנה וא"ר חייא
בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו
אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה
פרקמטיא לתלמי' חכם ולמהנה ת"ח מנכסיו אבל
ת"ח עצמן עין לא ראתה אלהים זולתך מאי עין
לא ראתה א"ר יהושע בן לוי זה יין המשומר
בענביו מששת ימי בראשית ריש לקיש אמר זה

עין לא ראתה אין קץ לדבר: צדיקים אינן עומדין לגדול כאן
של בעלי תשובה אלא כל בריה יכולה לעמוד במקומן: ברישא
לרחוק שנתרחק מן הקב"ה ולבסוף כשחלו בתשובה: והדר שלום
לקרוב מעיקרו לדיק גמור לגדול כאן של בעלי תשובה: שהיה
רחוק מעבירה כל ימיו להיות לדיק גמור:

ערן שלא ראתה עין מעולם וא"ת אדם היכן דר בגן
ויקהל נ וא"ת גן הוא ערן ת"ל *ונהר יוצא מערן להשקו' את הגן:
קעו **פיסקא** והאומר אין תורה מן השמים. ת"ר *כי
סס דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת
מדנ' טו תכרת זה האומר אין תורה מן השמים. ד"א כי
דבר ה' בזה זה אפיקורוס. ד"א כי דבר ה' בזה
זה המגלה פנים בתורה ואת מצותו הפר זה המפר
ברית בשר הכרת תכרת הכרת בעה"ז תכרת
בעה"ב מכאן א"ר אליעזר המודעי המחלל את
הקדשים והמבזה את המועדות והמפר בריתו של
אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה
והמלבין פני חברו ברבים אע"פ שיש בידו תורה
ומעשי' טובי' אין לו חלק לעה"ב תניא אידך כי
דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים
ואפי' אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מפסוק
זה שלא אמרו הקב"ה אלא משה מפי עצמו זה
הוא כי דבר ה' בזה ואפי' אמר כל התורה כולה
מן השמים חוץ מדקדוק זה מקל וחומר זה מג"ש
וו וזהו כי דבר ה' בזה. תניא היה ר' מאיר אומר
אפיקורוס ומגלה פנים מפרש לקמן: בריה בשר מילה: מכאן
מן הפסוק הזה שכתוב כי דבר ה' בזה ק"ו ומה לעזר
וכו' מחלל את הקדשים ומבזה מועדות ומגלה
פנים בתורה הייבו דבר ה' בזה דבזיון הוא: מפר בריה הייבו
את בריתי הפר: מועדות קורא אל מועד: דקדוק זה קסרות

הלומד תורה ואינו מלמדה והו דבר ה' בזה ר'
נתן אומר כל מי שאינו משגיח על המשנה. ר'
נהוראי אומר כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו
עוסק. רבי ישמעאל אומר זה העובד ע"ז. מאי
משמע דתנא דבי רבי ישמעאל כי דבר ה' בזה
זה המכוה דבור שנאמ' לו למשה מסיני *אנכי שמות כ
ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים וגו'. ר'
יהישע בן קרחה אומר כל הלומד תורה ואין חוזר
עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. ר' יהושע
אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה
שיולדת וקוברת. ר' עקיבא אומר *זמר בכל יום שם ע"ב
זמר בכל יום אמר רב יצחק בר אבדימי מאי
קרא שנ' *נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו משלי טז
הוא עמל במקום הזה וחורתו עומלת לו במקום

גמר מרבו: המשנה זה שעשה כמי שחיכה עיקר: זה העובד
ע"ז הייכו דבר ה' דבור שדבר הקב"ה בעלמו לישראל לחכבי ולא
יהיה לך מפי הגבורה שמעבוס: חוזר לשבותה: זמר בכל יום
היה מסדר תלמודך אע"פ שסדור בפיך כזמר והוא יגרוס לך
שתהא לעולם [הבא] בשמחה ובשירים: נפש עמל עמלה לו
(מפבי שעמל עמלה לו) מפבי שעמל בתורה תורה עומלת לו:
כי אכף עליו פיהו מפבי שהוא מצים לדברים בפיו תמיד בלחוץ
שעל הקמור. ל"א זמר בלומר שעוסק בשירים ובזמירות תדיר
בעשה זמר כך הקוזר על התורה בעשה לו סדורה בפיו: תורה
עומלת לו שמקזרת עליו ומבקשת מאת קוכה למסור לו טעמי

אחר. א"ר אלעזר אדם לעמל נברא שנאמ' *כי אדם לעמל יולד ואיני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כשהוא אומר *לא ימוש ספר התורה הזה מפיך הוי אומר לעמל תורה נברא והיינו דאמר רבא כולהו גופי דרופתקי נינהו טוביה לדזכי והוו דרופתקי דאוריית' *נואף אשה חסר לב אר"ל זה הלומד תור' לפרקי' שנ' *כי נעים כי תשמרם בבטנך יכונו יחדיו על שפתיך: ת"ר *והנפש אשר תעשה ביד רמה זה מנשה בן חזקיה שהיה יושב ודורש בהגדו' של דופי אמ' [וכי] לא היה לו למשה לכתוב אלא *ואחות לוטן תמנע ותמנע היתה פלגש לאליפז *וילך ראובן

יומא ח
יהושע א
מגלה יא
סס כג
קעו
סס
מדב' טו
רמז' לו
סס ל

תורה וסמריה וכל כך למה שכתב שכפף פיהו על דברי תורה: דרופתקי טרקלין כלומר כל הגופין לעמל כנרתו: טוביה לדזכי שצריו למי שזכה והיה עמלו וטרקו בתורה. ל"ח דרופתקי כיס שרוב שמשימין בו מעות כל הגופין כרתקין הם לקבל ולהכניס דבריס שצריו למי שזכה וכעזה כרתק לתורה: לומד תורה לפרקים וחיבו לומר תדיר כמי שאין לו חזה ונועל פעמיס זו ופעמיס זו: [כי נעים כי תשמרם] חיתי תשמרס בבטנך בזמן שיכונו יקדיו על שפתיך:

לא היה לו למשה לכתוב אלא ואחות לוטן תמנע בתמיה דבר שאינו לריך הוא וכן היה מלגלג ואומר שכתב משה שלא לגנוך ולקמיה מפרש דהייבו מגלה פניס בתורה: וילך ראובן

בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה ויצתה
בת קול ואמרה ליה *תשב באחיך תדבר בבן תליס כ
אמך ותתן דופי אלה עשית והחרשתי דמית היות
אהיה כמוך וגומר ועליו מפורש בקבלה *הוי ישעיה ה
מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה
מאי כעבות העגלה. אמר רבי אסי יצר הרע
בתחלה דומה לחוט של *כוביא ולבסוף דומה נוכיא
לעבות העגלה ודאתאן עלה מיהא אחות לוטן וכעגלוך
תמנע מאי היא תמנע בת מלכים הואי דכתיב גדס
*אלוף לוטן אלוף תמנע וכל אלוף מלכותא בלא כוכיא
תאג' היא בעיא לאיגיורי באתה אצל אברהם רקאית לו
יצחק ויעקב ולא קבלוה הלכה והיתה פלגש לאליפז עיין
בן עשו אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא נהרוב"ן
תהא גבירה לאומ' אחרת נפק מינה עמלק דצערינהו נחומז
לישראל מ"ט דלא איבעי להו לרחקה. וילך ראובן
בימי קציר חטים אמר רבא בר יצחק אמר רב
מכאן לצדיקים שאין פושטים ידיהם בגזל. וימצא

וגו' הייכו כמי שלח לנורך: בחבלי השוא נקכס נלח שוס הכח'
היה קוטח: מלכותא בלא תגא אר גדול חלח שחיכו מוכתר
וכיון דתמכע היח' לקות מלך ודלמי נת מלך היח: מוטב שאהיה
שפחה לאומה זו לנכי חנרהס וילקק ויעקב שהס ירחי שמיס
ולח תהיה גברת לאומה חקרת ולכך נעשת פלגש לחליפז בן
עשו שהיה מזרע ילקק: לרחקה מתקת כנפי השכינה שהיה
להס לגיירה: בימי קציר חטים לחקר שקלרו הזלה שהכל

דודאים בשדה מאי דודאים אמר רב יברוחי. לוי
אמר סיגלי. ר' יונתן אמר סביסקי (סיבסוך) א"ר
אלכסנדראי כל העוסק בתורה לשמה משים שלום
ישעי' כו בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנ' *או
וחויק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי.
רב אמר כאלו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה
שם כה שנא' *ואשים דברי בפיך וגו' *לנטוע שמים וליסוד
שם ארץ ר' יוחנן אמר אף מגין על כל העולם כלו
שם שנא' *ובצל ידי כסיתיך ולוי אמר אף מקרב את
שם הגאולה שנא' *ולאמר לציון עמי אתה אמ' ריש
לקיש כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו
ירמי' יג הכתוב כאלו עשאו שנא' *ואת הנפש אשר עשו
בחרן. ר"א אומר כאלו עשאו לדברי תורה שנ'
דברי' כט *ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם.
רבא אומ' כאלו עשאו לעצמו שנ' ועשיתם אותם
אל תקרי אותם אלא אתם א"ר אבהו כל המעש' את
חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו

רשמין ליככס לתוך שלה קנריהן: יברוחי כדמתרגמינן ולא
חיתפרש מאי היא: סיגלי וסביסקי (וסבסוך) מינין לקריס
סיגלי עיקרי עצנים והוא ממיכי נשמים ותמהות של לותן עצנים
קרי סגלי וסניסקי (וסנסוך) כמי מין נשמים: מעוז תורה:
שלום שלום תרי זימני לקד למעלה ולקד למטה: פלטרין
של מעלה ושל מטה כדכתיב לנטוע שמים וליסוד ארץ: אשר
עשו בחרן דמתרגמינן דשעבידו לאורייתא בחרן וקרי להו
עשייה: כאלו עשאו לאותו דבר מלוה:

שנאמר *ומטך אשר הכית בו את היאור וכי שמות יז
משה הכה את היאור והלא אהרן הכהו אלא
לומר לך כל המעשה את חברו לדבר מצוה מעלה
עליו הכתוב כאלו עשאו:

פיסקא אפיקורוס רב ור' חנינא אמרי תרוייהו קעח
זה המבוה תלמיד חכם ר' יוחנן ור' יהושע סס
בן לוי אמרי זה המבוה חברו בפני תלמיד חכם
בשלמ' למאן דאמר המבוה חברו בפני תלמיד
חכם אפיקורוס הוי מבוה תלמיד חכם עצמו מגלה
פנים בתורה שלא כהלכה הוי אלא למאן דאמ'
מבוה תלמיד חכם עצמו אפיקורוס הוי מגלה פנים
בתור' כגון מאן כגון מנשה בן חזקיה ואיכא דמתני
לה אסיפא מגלה פנים בתורה רב ור' חנינא אמרי
זה המבוה תלמיד חכם ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי
אמרי זה המבוה את חברו בפני ת"ח בשלמא למ"ד
המבוה ת"ח עצמו מגלה פנים בתורה הוי מבוה
חבירו בפני ת"ח אפיקורוס הוי אלא למ"ד המבוה
חברו בפני תלמיד חכם מגלה פנים בתורה הוי
אפיקורוס כגון מאן אמר רב יוסף כגון הני דאמרי

והלא אהרן הכהו דכתיב למור על אהרן קיץ מטך וכתה ידך:
מגלה פנים בתורה מעיז פניס כלפי עוסקי תורה. מגלה
פניס משתמע לן דקמיר מאפיקורוס דאפיקורוס הייכו
דלית ניה אפקירותא נעלמא: אלא למ"ד מבוה ת"ח עצמן
אפיקורוס הוי כ"ש דמבזה קנרו בפני ת"ק לאו מגלה פניס

מאי אהנו לן רבנן לדידהו קרו לדידהו תנו א"ל
אביי האי מגלה פנים בתורה נמי הוא דכתיב
ירמי' לג *אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ
לא שמתי אמר רב נחמן בר יצחק מהכא נמי
ילקש' יח שמע מינה שנא' *ונשאתי לכל המקום בעבורם
אלא כגון דיתיב קמי רביה ונפלה ליה שמעתא
בדוכתא אחריתי ואמר הכי אמרינן התם ולא אמ'
הכי אמר מר רבא אמר כגון הני דבי בנימין
ק אסיא דאמרי מאי אהנו לן רבנן מעולם *לא שרו
לן עורבא ולא אסרו לן יונה. רבא כי הוו מייתי
טרפה דבי בנימן קמיה כי הוה חזי ביה טעמא
להתירא אמר להו תיחזו דקא שרינא לכו עורבא
כי הוי חזי ליה טעמא לאיסורא אמר להו תיחזו
דקא אסרנא לכו יונה:

בתורה הוי והשתא מגלה פנים מאי ניהו: מנשה בן חזקיה
שהיה דורש באגדות של דופי: איבא דמתני לה אסיפא
דברייתא דקתני מכאן אר"ח וכו' המגלה פנים בתורה רב
ורבי זכריה וכו': מה אהנו לן והא לית לן יודעין שהעולם
מתקיים עליהם: מגלה פנים בתורה הוא שכופר במה שכתוב
בתורה: אם לא בריתי יומם ולילה וגו' שמהכין לעולם
ומקיימין אותו והוא אומר הלא מהכו מידי: מהכא כמי שמעינן
שהלדיקים מהכין להקדים: לא שרו לן עורבא לא אמרו
לכו דבר קדום שלא מליכו בתורה (דברי לן עורבא): דקא
שרינן לכו עורבא שהיתר זה לית מלוי בתורה אלא שסופרים
אמרוהו:

רב פפא אמר כגון דאמר הני רבנן רב פפא קעט
אישתלי ואמר כגון הני רבנן ואיתיב בתעניתא. סס
לוי בר שמואל ורב הונא בר חייא הוו קא מחקני
מטפחות ספרי דרבי רב יהוד' כי מטו מגלת אסתר
אמרי הא מגלת אסתר לא בעיא מטפחת אמר
להו כי האי גונא נמי מיחוי כי אפקורותא רב
נחמן אמר וה הקור' רבו בשמו דא"ר יוחנן מפני
מה *)נענש גיחוי מפני שקרא לרבו בשמו שנא'
*ויאמר גיחזי אדוני המלך זאת האשה וזה בנה מ"ב ח
אשר החיה אלישע יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי
זירא ויתיב וקאמר עתיד הקב"ה להוציא *(מעין) לקמן נגמ'
נחל מבית קדשי הקדשים ועליו כל מיני מגדי'
שנא' *ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ יחזקאל מז
מאכל לא יבול עלהו ולא יתום פריו לחדשיו

כגון דאמר הני רבנן כדאמ' אמומר לומתו ת"ק לעמון ומיזו
הוא זה שהיה לו לומר רבותיכו דמקום פלוני. ל"ח
דאמר הכי הכא דכתיב מספר עוס דבר מרבנן אומר הכי
(רבנן) ועמון ומואי הוא הכי אבל הכהו רבנן לקמן גבאי: כי
מטו מגלת אסתר לתקן לה מטפחת אמרי הא מגלת אסתר
לא בעיא מטפחת כלומר בעמון בעיא אמרי ליה לרב יהודה
הא ודאי לא לריכא מטפחת כגון התיקרות ועמון גבאי הוא *רש"י הי'
דהוה להו למימר להנס בעמון אמאי כך לריכה לו לקמן לו גירסת
לריכה: בשמו אמומר (ר') פלוני ולקמן אומר מורי רבי פלוני: לקמן
*מעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים (יואל ד'): מגדים נגמ'

*)אמין לו חלק לעוה"ב ולא עוכם נדעת דעוכם נדעת הי' על אלקח הכסף וכגדי' מכעמן

יבכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאים והיה פריו למאכל וגו' ירופה אמר ליה ההוא סבא יישר וכן א"ר יוחנן א"ל ר' ירמיה לר' זירא כי האי גונא מיחזי אסקירותא א"ל האי סיועי קא מסייע לך אלא אי שמיע לך הא שמיע לך כי הא דיתיב ר' יוחנן וקא דריש עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים אמות (וחוקק) [וחקוק] בהם י' ברום עשרי' ומעמיד' בשערי ישעי' כד ירושלי' שנא' *ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח וגו' לגלג עליו אותו תלמיד השתא כביעתא דצלצלא לא משכחינן כולי האי משכחינן לימים הפליגה ספינתו בים חזינהו למלאכי השרת פיק הספינה דקא מנסרי אבנים טובות ומרגליות אמר להו הני למאי אמרי ליה עתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים כי הדר אשכחיה לר' יוחנן דיתיב וקא

דיכטו"ס נלע"ז כל מיני פירות מתוקים: יבכר נכל קדם וקדם יתנשלו נו פירות: א"ל ההוא סבא יישר וכן א"ר יוחנן כדנריך ורני יוקנן כמי ה"ק כדאמרת לא גרסי' וכן א"ר יוקנן יישר: כי האי גוונא מי מחזי כאסקירותא: אלא אי שמיע לך מידי הא שמיע לך לגלג עליו חותו תלמיד חדר"י דהייכו אפקירותא: כדכד חנן טובה וכי שמה: שמשותיך (כמו שמש ומגן מ"כ וכרחה לי שמשותיך) תלוכות שהשמש זורח בהן [כמו שמש ומגן] (ושמש ומגן) הייכו שמש ממש: לאבני אקדח שהקב"ה חוקקן כנמקדת עד שחוקק בהם עשר גרוס עשריס: צילצלתא עוף קטן:

דריש א"ל רבי דרוש ולך נאה לדרוש כשם שאמרת
כך ראיתי אמר לו ריקא אם לא [illegible] לא האמנת
מלגלג על דברי חכמים אתה יהב ביה עיניה
ועשאו גל של עצמות מיתיבי *ואולן אחכם קוממיו׳ ויקרא כו
ר׳ מאיר אומר מאתים אמה כשתי קומות של
אדם הראשון ר׳ יהודה אומר מאה אמות כנגד
היכל וכותליו שנא׳ *אשר בנינו כנטיעים מגודלי׳ תהלים
בנעוריהם בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל קמד
כי קאמר ר׳ יוחנן לכוי דבי זיקא:

גל של עצמות זמת דלמס זמת כעזה גל זל עלמות: קוממיות
ג׳ קומות זל מלה״ר כלמרי׳ במסכת קניגה זמיעטו הקב״ה
והעמידו על מלה למה זכר׳ ותזת עלי כפכה כף בגמטריא הכי
הוו: כנגד היכל וכותליו זכך ה׳ לורך כל ההיכל עם הכותלי׳
דכתי׳ והבית אזר בנה המלך זלמה לה׳ זזים למה לרכו וכותל
מזרח זז למות וכותל מערב זז למות ולמה טרקסין הרי
י״ג למות ולולס עזר למה רוקב וכותל הלולס זז הרי
כ״ט ומלקורי הלולס תל למת רקבו זז וכותלו ה׳ הרי מ׳ למה
וזזים למה זל לורך הבית הרי מלה והיכך יכולין לכוף
קומתן וליככם בפתק זלין לו מלך רוס כ׳ כלמרת: אשר
בנינו כלו׳ בנים זלכו יהיו לעתיד לבילכות גבוהים מגולים:
ובנותינו בנות זלכו כזויות המקוטבות לתבנית היכל כלו׳
ככותל היכל מקוטבות כמו מקוטב עליך ל״ת מהיכל דבית
זבי קלמר וקים לן היכל ס׳ לורך בדוס מלה הוא: לכוי דבי
זיקא לקלוכות שהזמן והלורה נכנסין בהם מבל הזערים
גבוהים יותר:

קפ [מאי] *ועלהו לתרופה רבי יצחק בר אבדימי ורב חסדא
סס חד אמר להתיר פה של מעלה וחד אמר
ירמיה מ ולהתיר פה של מטה איתמר נמי חוקיה אמר
להתיר פה אלמים. בר קפרא אמר להתיר פה
עקרות. ר' יוחנן אמר לתרופה ממש מאי לתרופה
רבי שמואל בר נחמני אמר לתואר פנים של
בעלי הפה:

קפא דרש ר' יהודה בר' סימון כל המשחיר (פנים)
סס [פניו] על דברי תורה בעולם הזה הקב"ה מבהיק
ישעיה כו ויוו לעולם הבא שנא' *מראהו כלבנון בחור כארזים
א"ר תנחום ברבי חנילאי כל המרעיב עצמו על
דברי תורה בעה"ז הקב"ה משביעו לעולם הבא
תליס לו שנא' *ירויון מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם כי
אתא רב דימי אמר עתיד הקב"ה ליתן לכל
סס סח צדיק וצדיק מלא עומסו שנא' *ברוך ה' יום יום
יעמס לנו האל ישועתינו סלה א"ל אביי וכי אפשר
ישעיה מ לומר כן והלא כבר נאמר *מי מדד בשעלו מים
להחיר פה של מעלה להתיר פה אלמים שיהו מדברים: להחיר
פה של מטה רמז שכל העקרות האוכלות מן העלין נפקדות:
איתמר נמי חזקיה וכו' והייכו הך דלעיל לתרופה:
מראהו כלבנון וכתיב לעיל מיניה שקורות בעורב וסמיך ליה
ע' רמ"ש קכו ממתקים: ירויון מדשן ביתך דלעיל מיניה מהאי
קרא מייתי עכייכים דמרעיב את עצמו וקאמר ירויון מדשן
ביתך שהקב"ה משגיען לעה"ב: מלא עומסו מלא קפניו של
הקב"ה עונה: וכי אפשר לומר כן החיך אדם יכול לקבל

ושמים בורת תבן א"ל מאי טעמא לא שכיחת
באגדתא דאמרי במערבא משמיה דרבא בר
מרי עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק שלש מאות
ועשרה עולמות שנא' *להנחיל אוהבי יש וגו' יש מזלי ח
בגמטריא חלת מאה ועשרה הוי תני' רבי מאיר
אומ' במדה שאדם מודד מודדין לו דכתי' *בסאסאה ישעי' כז
בשלחה תריבנה. א"ל (ר' יהודה) [ר' יהושע] וכויע סוטה ח
אפשר לומר כן אדם נותן מלא עומסו לעני בעה"ז
הקב"ה נותן לו מלא עומסו לעולם הבא והא כתיב
*ושמים בורת תבן ואחה אי אומר כן אי זה היא שם ו
מדה מרובה מדה טובה מרובה או מדת פורענו'
*הוי אומר מדה טובה מרובה ממדת פורענו' במדה שם ע"ג
טובה כתיב *ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח תלי' עח
וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו ובמדת

מלח עומסו של הקב"ה והרי אין לו מקום ליתן לכל העולם
כולו אינו אלא כמזרת ועד אגודל: שלש מאות וכו' בחותן עולמות
יקבל הלדיק את העומס: במדה שאדם מודד אם מדד וכתן
לדקה לעני מלא קפניו הקב"ה מודד בקפניו ונותן לו: וכי
אפשר לומר כן שיהא הקב"ה כותן לאדם מלא קפניו והלא
אינו יכול לסבול כל כך: הוי אומר מדה טובה מרובה ממדת
פורענות דבמדה טובה כתיב דלתות ובמדת פורענות כתיב
אחרונות ולא גדול מאחרונה דד' אחרונות יש בדלת במסכת
יומא נפ' יה"כ אלמא מדה טובה מרובה ומעכבין אין לתמוה
האיך יש באדם כח לקבל שכר כל כך שהרי למדת פורענות

ילקוט שמעוני פו

פורענות הוא אומר *וארובו' השמים נפתחו במדת פורענו' כתיב *ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעי' בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר והלא אדם מושיט אצבעו באור בעולם הזה מיד נכוה אלא בשם שנותן הקב"ה כח ברשעים לקבל פורענותן כך נותן הקב"ה כח בצדיקים לקבל טובתן:

קפב ס"ס

פיסקא ר' עקיבא אומר אף הקורא בספרים החיצוני'. תנא בסיפרי מינין רב יוסף אמ' אף בספר בן סירא אסור למיקרי א"ל אביי מאי טעמא אי לימא משום דכתיב ביה לא תנטוש גילדנא מאודני' דלא ליזיל משכיה לחבלא אלא צלי יתי בנורא ואיכול ביה תרתין גריצין אי מפשטיה כותן הקב"ה כח בחדש לקבלו כל שכן שנותן כח בחדש לקבל מדה טובה:

עור הנחש מחזכו כן פי' בענין שלומו הפעול למלך יהיה ולא יגליח למלכה חלח כו'

מינין שכופרין בחל קי: רב יוסף אמר אף בספר בן סירא (כלו' קורח בספרים החילוניים היו כמי בספר בן סירח) שים בו לבבי הבחי ובח עליהם לידי ביטול תורה: לא תחשוט גילדנא מאודניה כלו' לח תטול עורו של דג חמילו מעל חזכו מפני שחתה מפסיד העור דחזיל מסכח לקבלח להפסד חלח כלי יתיה בנורח וחכיל ניה תרתין גרילין שחתה יכול לגלות עור הדג עמו ולחכול בו שתי קלות דהוי לפתן (שתי) [לשתי] קלות: גילדנח שם הדג ל"ח להכי נקט מחודניה שדרכו של דג להתקיל הפשטו מחזכו: אי מפשטיה לי ממעותיה קח מתמהת

חלק [illegible] שלא

באוריתא נמי כתיב *לא תשחית את עצה אי דניי' כ
מדרשה אורחא דארעא קא משמע לן דלא לבעול
שלא כדרכה ואלא משום דכתי' בת לאביה מטמונ'
שוא מפחדה לא יישן בלילה בקטנותה שמא
תחפת' בנערותה שמא תונה בגרה שמא לא תנשא
נישאת שמא לא יהיה לה בנים הוקינה שמא
תעשה כשפים הא רבנן נמי אמרוה אי אפשר
לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו
וברים אוי לו למי שבניו נקבות אלא משום דכתי'
לא תיעל דוי בלבך דגברי גוברין קטל דוי הא
שלמה נמי אמרה *דאגה בלב איש ישחנה רבי מצלי יב
אמי ור' אסי חד אמר ימיחנה מדעתו וחד אמ' יומא פ'
ישיחנה לאחרים ואלא משום דכתי' מנע רבים יה"כ
מחוך ביתך ולא הכל תביא אל ביתך והא רבי נמי ונע"ם
אמרה דתני' רבי אומר לעולם אל ירבה אדם רעים
בתוך ביתו שנ' *איש רעים להתרועע אלא משום סס יח

באוריית נמי כתיב: דלא לבעול שלא כדרכה דלין נכון
למדם לעכות את דרכו והייכו דקאמר מקודכיה: לא יישן ליכו
יכול ליתן: קטנה קודם שהגיעה ג' שערות: נערה משהגיעה
ג' שערות עד שירבה שיור על הלבן הרי היא בוגרת: בנערותה
שמא תונה משבגרה רעויה היא לניזונין להכי קאמר שמא לא
תיבעל: דוי דקגה: מנע רבים אותן שאין לך עסק עמהם
מכעס מתוך ביתך: ולא הכל תביא אל ביתך אפי' אותם
שאתה מתעסק עמהם לא תביאם תדיר לביתך אלא מבעוז תדבר
עמהם: איש רעים שיש לו רעים הרבה: להתרועע לסוף

דכתיב ולדקן קורטמן עבדקן סכסן. דנפח בכסי
לא צחי. אמר במאי איכול לחמא סב
מיניה. מאן דאית ליה מעברתא בדיקניה כולי
עלמא לא יכלי ליה אמר רב יוסף מילי מעליית'
דאית ביה דרשינן להו אשה טובה מתנה טובה
בחיק ירא אלהים תנתן. אשה רעה צרעת לבעלה
מאי תקנתיה יגרשנה מתוך ביתו ויתרפא מצרעתו.
אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים. העלם
עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה אל תט אצל
מריעים לו זמתקוטט עמהם: ולדקן מי זקנו דקה וקלוזה:
קורטמן מדע זקכס וקריף הוא ניותר: עבדקן סכסן מי זקנו
ענה זוטה הוא: סכסן כמו כל בר בר קנה סכסא בנבא בתרא:
נפח בכסי מי זכופף חופיא זבכוסו: לא צחי בילוע זחיכו
למא: אמר במאי איכול לחמא האומר בחי זה לפתן חוכל
פת זה: סב לחמא מיניה בילוע זחיכו רעב וקץ הלקס מילו
זחלו היה רעב היה חוכל: מאן דאית ליה מעברתא בדיקניה
זזקנו מקולק ומפולל וים בין זתי זבילות כמין מעבר: כ"ע לא
יכלי ליה בערמימותיה דמתוך זקנב כל ימיו בערמימות הוא מזיס
ילו לזקנו ומוצך כלדס זמקנב עד זבקרק'. ל"א [גרסי'] מכרתה
מי זים לו היכר בזקנו זסעד כ"ע זלא סעדו חין יכולין להגיע
לכקו. ל"א גוורתא והוא לזון קרקה וכל הכי דברי רוק ולכך חין
קורין בו: דרשי' כלו' חמרי' להו בפירקא ומזמינן להו לכ"ע
כגון כל הכי חזה טובה וכו' חזה רעה לרעת לבעל' מה תקנתו
יגרשנו' מניתו כך הלזון בספר בן סירא חזה רעה מתנה רעה
ל"ג. כפלים מרוב הכלה מצוינין בכפלים: אל תט חלל בעלה

בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתאר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה. רבי היו פצעי רוכל המרגילי לדבר ערוה כניצוץ מבעיר גחלת ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה. מנע רבים מחוך ביתך ולא הכל תביא אל ביתך. רבים יהיו דורשי שלומך גלה סודך לאחד מאלף משוכבת חיקך שמור פתחי פיך. אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא למחר איננו ונמצא מצטער על עולם שאינו שלו. כל ימי עני רעים בן סירא אומר אף לילות. בשפל גגים גגו

למסוך עמה יין ושכר: רבים היו פצעי רוכל כמה וכמה מכות מקבל רוכל המקזר בעיר וכושא תכשיטי כסים ועסקו עמהם שפעמים שמולקו נעלה עמה מתיקד עם חמתו ומכהו ופולעו: המרגילים לדבר עבירה כיחוף הרי הן ככינון מבעיר גחלת כשביב המבעיר את הפיסס כך כל אחר להם כלה והולך: גחלת לשון פיסס שחיכו נוער כלשמריכן גחלים עומדו מ"ר: ככלוב דירה של עופות: רבים יהיו דורשי שלומך שתהא מתחבב עם הכל ואעפ"כ לא תגלה סודך לכולם אלא לאחד מכי אלף: מה ילד יום מה אירע היום שאת למקר אחיכו שמת הוא היום: ונמצא שמיצר על עולם שאינו שלו על יום שחיכו עתיד לרחות והייכו עולם שחיכו שלו שהוא מלטער עליו ודואג על מכס מיום המיכרת שלא תדא עליו נרה: כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד פסוק הוא במשלי: בשפל גגים גגו שעני הוא וחיכו יכול להגביהו לפיכך ממטר גגים לגגו שיורד מטר הגגים

ובמרום הרים כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו
כל המלמד לכרמי' א"ר *זירא אמר רב כל ימי עני רעים אלו
לימד נגנד בעלי תלמוד וכו' עד שנוי וסת תחלת חולי מעים וכו':
נמרל דף ת"ר הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו
קמה ע"ב כמין זמר והקורא פסוק בבית משתאות בלא
קפג ומנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק
קא ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע עשאוני
בניך ככנור שמנגנין בו (אוה"ע) [לציים] אמ' לה בתי
בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו אמרה לפניו
רבש"ע אם בעלי מקרא הם יעסקו בתורה ובנביאי'
ובכתובים אם בעלי משנה הם יעסקו במשנה

הגבוהי' לגגו ומזלפין עליו הגשמים ואין לו מכוסה לפי' בלילות:
במרום הרים כרמו שאין לו הצנת יד לקבות כרס בשפלה
בדמים יקרים וקונה לו בלקט מן ההרים בזול וכל עפר שהוא
מוליך לגבל מוליך הרוח מן ההר לשלר כרמים שבבקעה וכמלא
העני כפסל:

ה"ג הקורא שיר השירים ועושה אותו [כמין זמר] שקורא בנגינה
לקרית שלינו כקול בה ועושה אותה כמין שיר של ע"פ שמשיר
השירים הוא ועקרו שיר חסור לעשותו כמין שיר חלל בקריאתו:
הקור' פסוק בבית המשתאו' בלא זמנו דמיסב על ייכו עושה
שחוק בד"ת וקורא פסוקי' בקול רם לשחק בהם בבית המשתה
לבל יסח הומרו בזמנו על המשתה כגון שהוא י"ט וכוטל כוס
בידו והומר עליו דברי הגדה ופסוקי' מעניני של יום מביא
טובה לעולם:

ובהלכות ובהגדות ואם בעלי תלמוד הם יעסקו
בהלכות הפסח בפסח בהלכות עצרת בעצרת בהלכו'
החג בחג. העיד ר' שמעון בן אלעזר משום רבי
(שמעון) [*יהושע] בן חנניה כל הקורא פסוק בזמנו
מביא טובה לעולם שנא' *ודבר בעתו מה טוב:
פיסקא והלוחש על המכה. א"ר יוחנן וברוקק בה
לפי שאין מוכירין שם שמים על הרקיקה
אתמר רב אמר אפילו בנגע צרעת ר' חנינא אמ'
אפי' ויקרא אל משה:
רב יצחק בר שמואל בר מרתא איקלע להההוא קפה
אושפיז' אייתיאו ליה משחא במנא שף נפקן
ליה צמחי באפי נפק לשוקא חויתיה ההיא אחתא

גי' רנ מלפס מזלי טו קפד סס

סס

סס

וברוקק סכן דרך מלכזין לרקק קודם הלקס ואסור להזכיר פסוק
על הלקיסה ויש לקסים שדרכן לרוק מקריהס ואומר
אותו בלטון לעז ומזכירים להס שס בל' לעז ואומ' לי רבי דמותר
דאין אסור אלא לוקס אבל הרקיקה דכראה דמזכיר השס על
הרקיקה ועוד לא כאסר אלא בלה"ק אבל בלע"ז לא: אפילו
בנגע צרעת אפילו לוקס האי קרא לגיה ג"ס על הרקיקה
שקורא כנגע לרעת כי תהיה בעדס והובא אל הכהן לשס רפואה
אין לו קלק לעה"נ: ואפילו ויקרא אל משה שאין בו לא קולי
ולא כגע דאין רגוי ללקזו על המכה ואין מזכירו לשס רפואה
אלא כשבור הוא להכלל בזכות דברי תורה שהוא הזכיר אסור
ללוקזו:
שף סך שמן בפכיו: צמחין אבעבועות מלכ"ן:

אמרה ויקא דחמת קא חוינא הכא עבדא ליה
מלתא ואיתסי א"ל ר' אבא לרבה בר מרי כתיב
שמות טו *כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך
כי אני ה' רופאך וכי מאחר שלא שם רפואה
למה א"ל הכי א"ר יוחנן מקרא זה מעצמו נדרש
שם שנא' *ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך
אם תשמע לא אשים ואם לאו אשים ואעפ"כ
אני ה' רופאך:

קפו **אמר** רבה בר בר חנה כשחלה ר' אליעזר נכנסו
שם תלמידיו לבקרו אמר להם חמה עזה יש
בעולם התחילו [הן] בוכים ורבי עקיבא משחק
אמרו לו מפני מה אתה שוחק אמר להם וכי
מפני מה אתם בוכים אמרו לו אפשר ספר תורה
שרוי בצער ולא נבכה אמר להם לכך אני משחק
שכל זמן שאני רואה רבי שאין יינו מחמיץ ואין
פשתנו לוקה ואין שמנו מבאיש ואין דובשנו מדבש
אמרתי שמא ח"ו קבל רבי עולמו. ועכשיו שאני
רואה רבי בצער אני שמח. אמר ליה עקיבא
זיקא דחמת רוח על חותו שד שמו קמת לכי רוחה נפניך
שלמתך:

חמה עזה יש בעולם על עלמו היה לומר שכעס עליו המקום
והכניד קוליו: שכל זמן שהייתי רואה את רבי שאין
יינו מחמיץ וכו' כלו' שהיתה הלקה בכל מעשיו חמרתי קבל ר'
חת עולמו כל שכרו: מדבש מתקלקל ונעשה גלול מקמת
קימוס: רואה רבי בצער ושכרו משתמר להנח ולכך לכי שמק:

כלום חסרתי מן התורה כולה א"ל למדתנו רבינו *כי קהלת ז
אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא:
ת"ר בשחלה ר' אליעזר נכנסו ד' וקנים לבקרו קפז
ר' טרפון ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה סס
ור"ע. נענה רבי טרפון ואמר טוב אתה לישראל
מטפה של גשמים שטפה של גשמים בעולם הזה
ורבי בעולם הזה ולעולם הבא. נענה רבי יהושע
ואמר טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה שגלגל
חמה בעה"ז ורבי בעה"ז ולעה"ב. נענה ר' אלעזר
בן עזריה ואמר טוב אתה לישראל יותר מאב ואם
שאב ואם בעולם הזה ורבי בעה"ז ולעה"ב. נענה
ר' עקיבא ואמר חביבין יסורין [אמר להם סמכוני
ואשמעה דברי עקיבא תלמידי שאמר חביבין
יסורין] א"ל עקיבא וו מנין לך אמר מקרא אני
דורש *בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשי' מ"נ כח
וחמש שנה מלך בירושלים ויעש הרע בעיני ה'
וכתיב **גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי סס ע"ב
חזקיה מלך יהודה וכי חזקיהו מלך יהודה לכל מזלי כה
העולם כולו לימד תורה ולמנשה בנו לא לימד

כלום חסרתי אחת אומר אחני סובל עונותי:
שגלגל חמה בעה"ז ולא לעתיד שהמאורות מתקדשות: חביבין
יסורין שמכפרין עליך: גם אלה משלי שלמה אשר
העתיקו אנשי חזקיה הייכו תלמידי חזקיה כדקיימא לן
נהשותפין בב"ב חזקיה וסייעתו כתבו מזלי מכלל דחזקיה היה

תורה אלא מכל טורח שטרח בו ומכל עמל שעמל
בו לא העלוהו למוטב אלא יסורין שנא' *וידבר
ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליהם
את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה בחוחים ויאסרוהו בנחשתים ויוליכוהו בבלה
וכתיב *ובהיצר לו חלה את פני ה' וגו' ויתפלל
אליו ויעתר לו [וישמע תחינתו] (*מאי עביד ליה
שדיוה ברודא דנחשא ושדו נורא תותיה והוה קא
מצטער טובא אמר היכי לעביד נקרייה להקב"ה
כעים עילואי נקרייה לע"ז ליתי בה ממשא מה
עשה קרא לגדולים ולא עניוהו קרא לקטני' ולא
עניוהו אמר רבונו של עולם אי ענית ענית ואי
לא אמינא איהו נמי כוותהון מיד ויעתר לו) וישיבהו
[ירושלים] למלכותו הא למדת שחביבין יסורין:
קפת ת"ר שלשה באו בעלילה ואלו הן קין. עשו. ומנשה.
קין דכתיב *גדול עוני מנשוא אמר לפניו
רבש"ע כלום גדול עוני מששים רבוא שעתידין
לחטוא לפניך ואתה סולח להם. עשו דכתי' *הברכה
אחת היא לך אבי. מנשה בתחלה קרא לאלוהו'

מלמד לכל וכדלמרן כעין קרב על פתק בהמ"ל וכ"ש שלמכעה בכו
למד: מכל טורח שטרח בו ללמדו:
שלשה באו בעלילה שלא באו לנקם לפני הקב"ה (בתחלה)
[בתפלה] שלא באו בעלילה שלמרו דברים של כילוק
שלין להם תשובה: הברכה אחת היא וכי אין לך ברכה יותר

הרבה ולבסוף קרא לאלהי אבותיו:

משנה שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם קפט
חלק לעולם הבא. שלשה מלכים. ירבעם. צ
אחאב. ומנשה. ר' יהודה אומר מנשה יש לו חלק ע"ח
לעולם הבא שנא' *ויתפלל אליו [ויעתר לו] וישמע ד"ה ג לג
תחנתו וישיבהו ירושלי' למלכותו אמרו לי' למלכותו
השיבו ולא לחיי עולם הבא השיבו. ארבעה הדיוטו'.
בלעם. ודואג. ואחיתופל. וגיחוי: **גמ'** *)מי מנאן קד
א"ר אשי אנשי כנסת הגדולה: ע"ב
ת"ר ירבעם שריבע עם. ד"א ירבעם שעשה קצ
מריבה בעם ד"א ירבעם שעשה מריבה בין קא
ישראל לאביהם שבשמים. בן נבט בן שניבט ולא ע"ב
ראה. תנא הוא נבט הוא מיכה הוא שבע בן בכרי.
נבט שניבט ולא ראה. מיכה שנתמכמך בבנין

למקום חלח לנסוף חס לח תוסיעכי מה הועיל לי שקרחתי לך
יותר מצחר חלוהות והייכו דכתיב ויכנע לפכי ה' חלהי חבותיו
מכלל דעד השתח לפכי חלוהית חקרים ככנע:
שריבע עם שריבן חת ישרחל והשפילם: עשה מריבה בעם
הרינס חלו עס חלו בעסק ע"ז זה עובד וזה מוקה
בידו ובחין לידי מחלוקת: שניבט ולא ראה היה סבור להניח
יפה ולעמוד על דבר עיקר ולח רחה שטעה כדחמריכן לקמן רחה
חם יולחה מחמתו וכו': נתמכמך בבנין של מלרים שכתכוהו
בכתין במקום לבכה כדמפרש בחגדה. שח"ל מצה להקב"ה חתה

*) דמי יודע כוה חם לח בכתוב' ומתר דחכמי כנסת הגדולה שהיו בהם כביאים חגי

ומה שמו שבע בן בכרי שמו. ת"ר שלשה ניבטו ולא ראו ואלו הן. נבט. ואחיתופל. ואצטגניני פרעה נבט שראה אש שיוצא מאמתו הוא סבר איהו מליך ולא היא ירבעם הוא דנפק מיניה. אחיתופל ראה צרעת שפרחה לו על אמתו הוא סבר איהו מליך ולא היא בת שבע [בתו] היא דנפק מינה שלמה. אצטגניני פרעה דא"ר חמא בר חנינ' מאי דכתיב *המה מי מריבה המה שראו אצטגניני פרעה וטעו ראו שמושיען של ישראל במים הוא לוקה אמרו *כל הבן היולד היאורה תשליכוהו והם לא ידעו שעל עסקי מי מריבה הוא לוקה ומנא לן דלא אתי לעלמ' דאתי דכתי' *ויהי בדבר הזה לחטאת בית ירבעם להכחיד ולהשמיד מעל

מדבר כ
שמות ד
מ"ל יג

הרעותה לעם הזה שעכשיו אם אין להם לבניס מזיקין בני ישרא בבבל א"ל הקב"ה קולים (אני מכלה) [הם מכלין] שגלוי לפני אלו הם מיים היו רשעים גמורי' ואם תרלה תכסה ותוליך לאר מהן הלך והוליך את מיכה: ל"א כתמכמך עסק בבבל עד שנעשה אך כלאמרינן כל העוסק בבבל מתמסכן: הוא סבר איהו מליך ולכן כתאמן שבע בן בכרי וקבל כל ישרא אליו והיה רוכה למלוך כלכתיב בקרא: איהו מליך ולכן בעזה יועב לאבשלום כדי שתשוב המלוכה מדוד לאבשלום ובין כך ובין כך יתגלגל הדבר ותשוב אליו: על מי מריבה שנעשו כאן המורים כעכם ולא ככבם לא"י: ומנא לן דלא אתי ירבעם לעלמא לאתי וה"א מפרש לקמן בכולהו ג' מלכים וד' הדיוטות:

פני האדמה להכחיד בעה"ז ולהשמיד לעה"ב.
א"ר יוחנן מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני
שהוכיח את שלמה (לשם שמים) ומפני מה נענש לעיל בגמ'
מפני שהוכיחו ברבים שנ' *ווה הדבר אשר הרים עם יד
יד במלך שלמה בנה את המלוא סגר את פרץ
עיר דוד אביו א"ל דוד אביך פרץ פרצות בחומה
כדי שיעלו ישראל לרגל ואתה גדרת אותם כדי
לעשות אנגריא לבת פרעה ומאי ווה אשר הרים
יד במלך אמר רב נחמן שחלץ תפליו (לפניו)
[בפניו]:

הוכיח את שלמה כלמפרש וחזיל דאמר דוד מניך כו': ומפני
מה נענש שהוכיחו ברבים לגייסו: בית המלוא לקד מן
הפרלות גדר ומלאו לכותל החומה ובכה עם מגדל לבת פרעה
ולאכזים שעובדים לה לעיל מהאי קרא כתיב וירס יד במלך כלו'
קס נדברים כנגד המלך ומרד בו: פרץ פרצות בחומה כדי
שיעלו ויכנסו בריוח: ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא
כדי שיכנסו בשערים לידע מי נכנס כדי לגבות מס לבת פרעה
מ"ר. ל"א שסגר השערים ועשה מגדל לבת פרעה על לקח מן
השערים וכולם עוברים דרך עם כדי שיהיו מלוין עמה לכנסה
ולעבדה. כל עבודת בית המלך קרי אנגריא. ל"א לעשות
אנגריא שהיה רגיל שלמה לסגור לילות העזרה ומלכיע מפתחות
בידו וברכו של מלך ליתן שלשה שעות ביום וישראל עומדין על
על פתח העזרה עד שיעמוד המלך ואמר לו ירבעם אתה רואה
שיתנו לך אנגריא לבת פרעה אתמך שתתן להם מפתחות: שחלץ
תפליו בפניו שהיה לו לפנות לבד אחר מפני חיבת מלכות

קצא אמר רב נחמן גסות הרוח שהיה בו ברבעם
סס טרדתו מן העולם שנ' *ויאמ' ירבעם בלבו
מ"ש יג עתה תשוב (המלוכה) [הממלכה] לבית דוד אם
יעלה העם הזה לעשות ובחים בבית ה' בירושלי'
ושב לב העם הזה אל אדוניהם אל רחבעם מלך
יהודה והרגוני ושבו אל רחבעם מלך יהודה.
(אמר) גמירי דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי
בית יהודה בלבד כיון דחזו ליה לרחבעם
דיחיב ואנא קאימנא סברי הא מלכא והא עבדא
ואי יתיבנא מורד במלכות הואי וקטלין לי ואזלו
סס בתריה מיד *ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב
ויאמ' אליהם רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך
ישראל אשר העלוך מארץ מצרים וישם את האחד
בבית אל ואת האחד [נתן] בדן מאי ויועץ אמ' רב
יהודה (אמר רב) שהושיב רשע אצל צדיק אמר
להו חטמיתו על כל דעבידנא אמרו ליה הן אמ'
להו מלכא בעינא למיהוי אמרו ליה הן כל דאמינא
לכו עבדיתו א"ל הן אפילו למפלח לע"ז אמ' לי'
צדיק ח"ו א"ל רשע לצדיק סלקא דעתך דגברא
ולקלון סלח נפכיו. ל"ח סקלן תפליו נפכיו לנח להתרים כנגדו
בזזקה. קלן תפליו חין ככון להיות בגלוי רחם לפני המלך
והוח התקיל במרך בכך להרחות ולומר לו סחיכו כוהג כמלך:
גמירי דאין ישיבה הלכה למשה מסיני ולח מקרח: שהושיב
רשע אצל צדיק ולומר להם להעמיד להם כלם חזק
בבית חלל ולחזק בדן הסכימו עמו: א"ל רשע לצדיק ס"ד גברא

כירבעם פלח לע"ז אלא למינסינהו הוא דקא
בעי אי מקבליתו למימריה או לא *ואף אחיה קב
השילוני טעה וחתם דהא יהוא צדיקא רבה הוה
שנא' *ויאמ' ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשו' מ"נ י
הישר בעיני (ה') וגו' וכתי' *ויהוא לא שמר ללכת סס
בתורת ה' אלהי ישראל וגו' מאי גרמה לי' אמ'
אביו ברית כרותה לשפתים שנא' *אחאב עבד סס
הבעל מעט והוא יעבדנו הרבה. רבא אמר חותמו
של אחיה השילוני ראה וטעה דכתיב *ושחטה הושע ה
שטים העמיקו ואני מוסר לכלם א"ר יוחנן אמר
הקב"ה הם העמיקו משלי אני אמרתי כל שאינו

כירבעם פלח לע"ז אלא לנסויינהו בעי מס דעתכו מלס
עמו כתרלה בדבר וכך היה מטעה רבע לדיק עד שהיו כולן
קתומין וכשהן היו רולים לשוב לא היו יכולין לחזור בהם: אף אחיה
השלוני טעה בדבר לסבר לכסוייכהו לתי וקתם בחותו מעשה:
שנא' ויאמר ה' אל יהוא וגו' לעשות הישר וכתיב ויהוא לא
שמר ללכת בתורת ה' ולמרי' מאי גרמת ליה ולמר רבת
קותמו של אחיה השילוני רלה וטעה מכלל דהוה טעה: ושחטה
שטים העמיקו שטים ע"ז ע"ם שטטים לחריה לחזוק
לע"ז: העמיקו והזמירו שלמרו שכל מי שעולה לרגל ילקר
בקרב כדי שילכו כלם ויסקטו לפני העגלים: ואני מוסר לכלם
כלו' לכבי לא קשתי כ"כ לכבוד עלמי לומר כל מי שלילו עולה
לרגל ילקר בקרב כמו שקשו הם לכבוד ע"ז אלא יסורין בעלמא
יסרתים כלום' דבר בעשה. [ל"ח] שטים כלום' שטייה שלה'

עולה לרגל עובר בעשה והם אמרו כל העולה לרגל יזקר בחרב:

קצב *ויהי בעת ההיא וירבעם יצא מירושלי' וגו' תנא משום ר' יוסי עת היא מוומנת לפורענות.

מ"ש יש *ויהי בעת ההיא וירד יהודה תנא משמיה דר' יוסי עת היא מוומנת לרעה. *בעת פקודתם יאבדו תנא משום ר' יוסי עת מוומנת לפורענות. *בעת רצון עניתיך תנא משום ר' יוסי עת היא מוומנת לטובה *וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם תנא משום ר' יוסי עת היא מוומנת לפורענות. *וילך רחבעם שכם כי שכם באו כל ישראל להמליך אותו תנא משום ר' יוסי מקום מוומן לפורענות בשכם ענו את דינה בשכם מכרו אחיו את יוסף בשכם נחלקה מלכו' בית דוד. *וירבעם יצא מירושלי'

רלצי' לח
ירמי' כח
ישעי' מט
שמות לב
מ"ש יב
שם יש

שסרו מלקרי העמיקו עד שקיטה שקיינו מיתה כל מי שעול' לרגל ומכיק לת העגלים. ושקטה לשון שקיטה:

מוומנת לפורענות שסס כלקה מלכות ישראל דסמיך ליה ויקץ לת השלמה ויקרע לי"נ קרעים וגו': ויהי בעת ההיא וירד יהודה מזומנת לפורענות שתמר כתקיינה שריפה ומתו שכי נכיו: ביום פקדי נט' נחמ שנכל השכה מלותן מ' שכה שעמדו נמלנר יוס מזומן לפורענות נו קזרו מרגלים נו כקרב הנית נרלשונה ונשכייה: בשכם מכרו אחיו את יוסף כלכתיב הלא לחיך רועים נשכם ולותן דכתיב נקרל הייכו כפר הסמוך לשכם ונקרל על שס שכם מ"כ כמדרשו שהיו דנין עליו להרגו: בשכם נחלקה מלכות בית דוד כלכתיב נמלכים:

וגו' א"ר חנינא בר פפא שיצא מפחקה של ירושלי'.
*ויצא אותו אחיה השילוני הנביא בדרך והוא מ"ש יש
מחכסה בשלמה חדשה ושניהם לבדם בשדה מאי
בשלמה חדשה אר"נ כשלמה חדשה מה שלמה
חדשה אין בה שום דופי אף תורתו של ירבעם לא היה
בו שום דופי ד"א שלמה חדשה שחדשו דברי'
שלא שמעה אוזן מעולם מאי ושניהם לבדם בשדה
אמר רב יהודה אמר רב שכל ת"ח דומין לפניהם
כעשבי השדה ואיכא דאמרי שכל טעמי תורה נדולי
מגולין להם כשדה *לכן תתני שלוחים על מורשת התולה
גת בתי אכזיב לאכזב למלכי ישראל א"ר חנינא כדמה
בר פפא ויצאתה בת קול ואמרה להן מי שהרג לאחיו
את הפלשתי והוריש אתכם גת תתני שלוחי' לבניו לכנן
בתי אכזיב לאכזב למלכי ישראל: קטנים
לינצני
א"ר (חנינא) [חיננא] בר פפא כל הנהנ' מן העה"ז השדה
מפחקה של ירושלי' מכלי' שלח לחזור בה לעול' ולח ליטול חלק שהוא כמוך
נעבודה: מפחקה כגון כפל פתקח מרקיעח כלו' מחזקה של לפני
ירושלי' הכתוב ומתוס בה: שום דופי גמגום בתלמודו: שחדשו המדים
ודרשו דברי תורה בין ירבעם לאחיה: ויצאתה בת קול ואמרה חיכה ח
כשהגליכו את ירבעם: מי שהרג את הפלשתי דוד ועל ידי כן קצנ
היה מורים להם גת לכן תתני גליסים לבניו שתעזבו מלכי בית סס
דוד ותמליכו לאחרים: בתי אכזיב לאכזב למלכות בית דוד אתם
מכזבים והלכתם אחרי מלכי ישראל לפיכך תהיו כמסרים לאכזב
ביד הנכרים שהם שעי כזב:

בלא ברכה כאלו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנ'
משלי כח *גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש
דניי' לב משחית ואין אביו אלא הקב"ה שנא' *הלא הוא
משלי ל אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנ' *שמע
בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. מאי חבר
הוא לאיש משחית חבר הוא לירבעם בן נבט
שהשחית ישראל לאביהם שבשמים:

קצר *וידח ירבעם בן נבט את ישראל מאחרי ה'
סס והחטיאם חטאה גדולה א"ר חנן כשתי
מ"ב יז מקלות המתיוות זו את זו. *ודי והב אמרי דבי רבי
דניים ל ינאי אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בשביל כסף
וזהב שהשפעת להן לישראל עד שאמרו די גרם
להם לעשות להם אלהי זהב משל אין ארי דורס
ונוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של
בשר. אמר רבי אושעיא עד ירבעם היו ישראל

ואין אביו אלא הקב"ה שנא' וכו' וחין גזלה כלפי מעלה וכלפי
כנסת ישראל חלח זה בלבד שמוכע מלנרך כ"י הוח גוזל
להקב"ה שקכמי' תקנו על כל דבר ודבר נרכ' כדחמרי' כל
הטועם וחינו מנרך כקרח גוזל שכח' לה' החרץ ומלואה:
כשתי מקלות המחיזות זו את זו כחדס שים נידו מקל חקד
ומכה בו מקל חקר ומתיזו ומצליכו נרקוק כך הדיק
ירבעם חת ישרחל מחקרי ה' בעל כרקס: ודי זהב חיידי דחיירי
על השתח בעגלים של ירבעם מפרש החי קרח: מחוך קופה של
בשר כשים לו הרגה לחכול הוח נוהס: עד ירבעם היו ישראל

יונקים מעגל אחד מכאן ואילך משני' וג' עגלים א"ר יצחק אין לך כל פורענו' ופורענו' שבאה לעולם שאין בה אחד מכ"ד בהכרע ליטרא של עגל הראשון שנ' *וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. שמות לב
א"ר חנינא לאחר כ"ד דורות נגבה פסוק זה שנ' *ויקרא באזני קול גדול לאמ' קרבו פקודות העיר ישעיה ו
ואיש כלי משחיתו בידו. *אחר הדבר הזה לא מ"ב יג

יונקים מעגל אחד [לוקין] על קטן עגל לפ' שעשו במדבר: ה"ג מכאן ואילך [היו] יונקים מג' עגלי' ג' מיניעס ושליש של המדבר ולפי מ"ש בספרים ג' וג' עגלים כיצד כלו' מג' שעשה ירבעם ושליש שכעשה במדבר (הייכו שלשה) [ושלשה הייכו שלישין] כמו ג' המה כפלאו ממכי ול' לפ ידעתים: אחד מכ"ד בהכרע ליטרא לפו דוקא פלפ כלו' דבר מועט כמה שכף המזקל כוטה לכל זה יותר מכל זה בג"כ מפרש כמה הוי הכרע ליטרא: אחר כ"ד דורות למעשה העגל: נגבה פסוק זה לכתיב בעגל וביום פקדי והכא בימי לקיה כשקרב בה"מ כתיב קרבו פקודות העיר קרבו לותו מעשה שכפמ' וביום פקדי וממעשה העגל עד לקיה כ"ל דורות דבימי נקטון כעשה העגל לפ וקטוב במה דורות מכקטון ועד לקיה נקטון שלמון נכו נועז נכו עובד נכו ימי נכו דוד נכו שלמה נכו רקבעם נכו אביה נכו אסא נכו יהושפט נכו יורם נכו אחזיה נכו יואש נכו אמליה נכו עוזיה נכו יותם נכו אחז נכו יזקיה נכו מנשה נכו אמון נכו יאשיה נכו יהואחז ויהויקים נכיו ומלכו זה אחר זה ודור אחד הם יהויכין נכו של יהויקים הרי כ"ל (של יהויקי') [יהויכין] לפ סיים מלכותו שהוגל' לנבל עם

שב ירבעם מדרכו הרעה וגו' מאי אחר אמ' (רבא)
[רבי אבא] אחר שתפשו חקב"ה לירבעם בבגדו
א"ל חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בג"ע א"ל
ומי בראש א"ל בן ישי בראש אמ' אי הכי לא בעינא:
קצה רבי אבהו הוה רגיל דהיה קא דריש בשלשה
סס מלכים חלש קביל עליה דלא דריש כיון
סס ע"נ *דאיתפח הדר קא דריש אמרו לי' לא קבילת
עליך דלא דרשת בהו אמ' אינהו מי אהדרו בהו
דאנא אהדר בי. רב אשי אוקים אג' מלכים אמ'
למחר נפתח בחברין אתא מנשה איתחזי ליה
בחלמיה אמ' חברך וחברי דאבוך קרית לן מהיכא
בעית למישרא המוציא א"ל לא ידענא א"ל מהיכא
דבעי' למישרא המוציא לא גמירת וחברך קרית לן

הקרם והמסגר והמליכולדקיהו דולו נמקומו והילכך לח קח קמיב
לדקיהו דוד נחפי כפמיה דהוח מלך נדור כ"ד:

דהוה דריש בשלשה מלכים דהוה קאי נמתכיתין דג' מלכים
מין להס חלק: אחפח נתריחח: אמרו לו תלמידיו לח
קנלת עליך וכו': אמר אינהו מי הדרי בהו מדרכם הרעה דאכח
אהדר לי מלדרוש: אוקים אג' מלכים לוקים סיים הך פירקא
עד שהגיע לג' מלכים: אמר למחר נפתח בחברין כדרוש
נקנריכו שהיו ת"ק כמותיכו ואין להס חלק לעתיד: א"ל מכאה
נחלוס קנרך וקנרא דאנך אכא כלו' וכי סנור אתה שכהיה
קנרך וקנרא דאנך: מהיכא בעית למישרא המוציא (א"ל
איני יודע נדבר זה) אינך יודע מאיזה מקום נפת אתה לריך
לנלוע המולים: וחבריך קרית לן ואתה קורא לותנו קנריך:

אמר ליה אגמרן לי (מיהא) ולמח' דרשינן ליה משמך בפירקא א"ל מהיכא דקרים בישול' א"ל מאחר דחכימת כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לע"ז אמר ליה אי הות התם הות נקיט בשיפולי גלימא (בשינך) ורהטת אבתראה למחר אמ' להו לרבנן נפתח ברבוותא אחאב את לשמים ואב לע"ז את לשמים דכתיב *את לצרה יולד אב לע"ז דכתיב *כרחם אב על בנים. *ויהי הנקל לבתו בחטאת ירבעם בן נבט א"ר יוחנן קלות שעש' אחאב כחמורו' שעש' ירבעם ומפני מה תלה

מצלי יז תלי' קג מ"ק מו

מהיכא דקרים בשולא דריפתא ממקום שנקרמין פניס של פת נתכור דהייכו מלמעלה לו מסניגות הפת לו מצוליו לכל נחמלע לא שחס הניקו לפניו פרוס' של לחס לא יהח בולע ומנרך חלח מצולי הפת ולח מחמלעיתו. ל"ח מהיכח דקדיס כלו' מהיכח שמקדיס לחפות והייכו הך. ל"ח מהיכח דגמר נצולח ממקום שהלך' חפוי [יפה] ולח מחותו מקום שקורין נצי"ל ורחצון כרחה: הויח נקט שיפולי גלימך היית מגניה שפת קלוקך מנין רגליך כדי שתהח קל לרוץ והיית רץ לצס מפני יקר ע"ז שהיה שולט: נפתח ברבוותא [כתיקל] לדרוש נדרושיכו ולח לחמר (לקנריכו) [נקנריכו]: אח לשמים רע לשמים כלחמריכן נחקצורים לא לרחצ*: דכתיב אח לצרה ווי לנרה חלמח חק לשון רעה ווי: לע"ז שהיה קוהנה ניותר: דכתיב כרחם אב חלמח חב מרקס. הכי קרחי נכדי נקיט להו: ויהי הנקל נחקחב כתיב כלו' קלות היו לחקחב כל קטחתיו של ירנעם: מפני מה תלה

*נרח"י שנגמ' הגירסח ורחצו"ל של"ל לא לרחצו ועיין נמוגילה

הכתוב בירבע' מפני שהוא היה תחלה לקלקלה.
הושע יג *גם מובחותם כגלי' (אל) [על] תלמי שדי א"ר יוחנן
אין לך כל תלם ותלם בארץ ישראל שלא העמיד
אחאב עליו ע"ז והשתחוה לה:
קצו ומנא לן דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב *והכרתי
שם לאחאב משתין בקיר ועצור ועזוב בישראל
מ"ק כא עצור בעה"ז ועזוב לעה"ב. א"ר יוחנן מפני מה
זכה עמרי למלכו' מפני שהוסיף כרך אחד בארץ
שם טו ישראל שנא' *ויקן את ההר שומרון מאת שמר
בככרים כסף ויבן את ההר ויקרא שם העיר אשר
בנה על שם שמר אדני ההר שומרון. א"ר יוחנן
מפני מה וכה אחאב למלכות כ"ב שנה מפני שכיבד
שם כ את התורה שניתנה בכ"ב אותיות שנא' *וישלח
מלאכים אל אחאב מלך ישראל העירה ויאמרו
לו כה אמר בן הדד כספך וזהבך לי הוא ונשיך
ובניך הטובים לי הם כי [אם] כעת מחר אשלח
את עבדי אליך וחפשו את ביתך ואת בתי עבדיך
והיה כל מחמד עיניך ישימו בידם ולקחו ויאמ'

הכתוב בירבעם דנכסה מקומות כתיב לך סר מכל קטלת
ירבעם ולך כתי' לקחב מע"פ שהיה רועה ממנו: תחלה לקלקלה
שהיה מלך רחמנן שהקדיק את תגמילו: גם מובחותם הכי ריתיה
דקרא בגלגל שוורים זנקו גם מזבחותם כגלים על תלמי שדי:
משתין בקיר ת"ק מצית לקירות לבו: ומכין שכיבד את התורה
דכתיב והיה כל מחמד עיניך ישימו בידם והייט

למלאכי בן הדד אמרו לאדני המלך כל אשר
שלחת לעבדך בראשונה אעשה (לך) והדבר הזה
לא אוכל לעשות מאי מחמר עיניך לאו ספר תורה
ודילמא ע"ז לא ס"ד דכתיב *ויאמרו אליו כל מ"מ כ
הזקנים וכל העם (לא תאבה ולא תשמעו) [אל
תשמע ולא תאבה] ודילמא סבי דבהתא הוו מי
לא כתיב *ויישר הדבר בעיני אבשלום ובעיני כל ס"נ יז
זקני ישראל ואמר רב יוסף סבי דבהתא התם לא
כתיב וכל העם הכא כתיב וכל העם דאי אפשר
דלא הוו בהון צדיקי דכתיב *והשארתי בישראל מ"מ ימ
שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל
וכל הפה אשר לא נשק לו:

אמר רב נחמן אחאב שקול היה שנא' *ויאמר קצן
ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות סס
גלעד ויאמ' זה בכה וזה [אומר] בכה מתקיף לי' רב מ"מ כנ
יוסף מאן דכתיב ביה *רק לא היה כאחאב אשר סס כמ
התמכר לעשות הרע בעיני ה' אשר הסתה אותו

ספר תורה ועל זו השיבו את הדבר הזה לא יוכל לעשות:
ודילמא מקמד עיכיו הייכו ע"ז: לא ס"ד מדקאמרי ליה זקכים
(לא) [אל] תשמע ולא תאבה ואי ע"ז מי הוו אמרי ליה הכי:
סבי דבהתא זקכים שפלים שהיו רשעים כמו שאכיכו בתנשלוס
דקרי ליה לסבי דבהתא זקכים:
שקול היה מקלה עוכות ומקלה זכיות מדמהדרי כולי האי מי
יפתה את אחאב משמע לנקוטי גדול כעכט:

איובל אישתו ותנינא בכל יום ויום איובל היתה
שוקלת שקלי והב לע"ז ואת אמרת אחאב שקול היה
אלא אחאב ווחרן בממונו היה ומחוך שהיה מהנה
מ"מ כנ ת"ח מנכסיו כפרו לו מחצה. *ויצא הרוח ויעמוד
לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר ה' אליו במה
ויאמר אצא (ואהיה) [והייתי] רוח שקר בפי כל
נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן מאי
רוח אמר רבי יוחנן רוחו של נבוזרדן היורעאלי
מאי צא אמ' רבינא (א"ל הקב"ה) צא ממחיצתי
מלי' קמ שכן כתוב *דובר שקרי' לא יכון לנגד עיני א"ר פפא
היינו דאמרי אינשי דפרע קיניה מחריב ביתיה.
מ"מ י *ויעש אחאב את האשרה ויוסף אחאב [לעשות]
להכעיס את ה' אלהי ישראל מכל מלכי ישראל
אשר היו לפניו א"ר יוחנן שכחב על דלחות שומרון
אחאב כפר בה' אלהי ישראל לפיכך (לא יהיה)
ד"ה נ נב [אין] לו חלק באלהי ישראל. *ויבקשו את אחזיהו
וילכדהו והוא מתחבא בשומרון א"ר לוי שהיה
קודר אוכרות וכותב ע"ז תחתיהן:

רוחו של נבות שלפי שהוא הורגו הי' רוקו מקזר לפתותו (והפילו)
[ולהפילו]: דפרע קיניה הפורע קנאה נוקם נקמתו וקנאתו.
מחריב ביתיה כרוקו של נבות שנקם כעסו מלקחנ וילח מקילה
של הקב"ה: קודר אוכרות מוחק שמות שנתורה: וכותב שם
ע"ז תחתיהן לפיכך היה מתקנח שלו היה עוג' נפרהסיח לח
היו מניחין לעשות כן. קודר כמו מקדרין נהרים לשון (נוקב)
מקטע ונוקר:

מנשה שנשה יה דבר אחר מנשה שהנשיא את קצח
ישראל לאביהם שבשמים ומנא לן דלא סב
אתי לעלמא דאתי דכתי' *בן שתים עשרה שנה מ"נ כ"ק
מנשה במלכו וחמשי' וחמשה שנים מלך בירושלי'
ויעש (הרע בעיני ה') [אשרה] כאשר עשה אחאב
מלך ישראל מה אחאב אין לו חלק לעוה"ב אף מנשה
אין לו חלק לעוה"ב. [פיסק'] ר' יהוד' אומ' מנשה יש
לו חלק לעולם הבא שנא' *ויתפלל (מנשה אל ד"ס נ' נ"ג
ה') [אליו] ויעתר לו וישמע תחנתו וישיבהו ירושלי'
למלכותו אמרו [לו] למלכותו הושיבו לא לעולם
הבא הושיבו. א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו
שנא' *ונתתם לזעוה (לרעה) לכל ממלכות הארץ יימי' מו
בגלל מנשה בן יחזקיהו מ"ם בגלל מנשה שעשה
תשובה ואינהו לא עביד ומ"ם *בגלל מנשה דלא קג
עבד תשובה. א"ר יוחנן כל האומר מנשה אין לו
חלק לעולם הבא מרפה ידיהם של בעלי תשובה
דתני תנא קמיה דר' יוחנן מנשה עשה תשובה
ל"ג שנים דכתיב בן שתים עשרה שנה מנשה
במלכו וחמשי' וחמש שנה מלך בירושלי' וכתי'
*ויעש (הרע) [אשרה] כאשר עשה אחאב גו' כמה מ"נ כ"ק

שנשה יה סנסכק הקב"ה: שהנשיא הסכיק: מה אחאב אין
לו חלק כלסמרן עזוב לעולס הנס: ושניהם רבי יהוד'
לסמר ים לו קלק ורבנן לסמרי מין לו קלק: בגלל מנשה שלא
עשה תשובה והמזיכן כולס לסקריו: כאשר עשה אחאב

מלך אחאב עשרים ותרתין שנין מנשה כמה מלך נ"ה דל מיניהו כ"ב פשו להו ל"ג. א"ר יוחנן משו' רשב"י מאי דכתי' *(וישמע)[ויתפלל]אליו ויחתר לו ויעתר לו מיבעי לי' מלמ' שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה (והטמינו) מפני מדת הדין:

לא כמנא פסיק זה ועיין נד"ה כ לג או ל' סרה והעתקה קצט סס ילמי' כו סס כח

וא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מאי דכתי' *בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו וכתי' *בראשית ממלכת צדקיהו וכי עד האידנא לא הוו מלכי אלא ביקש הקב"ה להחויר את כל העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקי' כיון שנסתכל ברורו נתקררה דעתו. וביקש הקב"ה להפוך

דמסמע כזיעור הסכים שקטל לקחב במלכו קטל מכסה והייכו עסרים ושתים סכה שקטל בהס ככגד כ"ב סכה שמלך לקחב: פשו להו ל"ג שעסה תשובה: וישמע אליו (ויעתר) [ויחתר] לו ומנקוץ כתוב (ויקתר) [ויעתר] לו כך שמעתי: מדת הדין היתה מעכבת שלא לקבל פני מכסה בתשובה ועסה הקב"ה מקתרת ברקיע ופסט ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין:

מ"ד בראשית ממלכת יהויקים ובראשית ממלכת צדקיה מלי טעמא כתיב בהכי ברחסית יותר מבלחקריכי: וכי עד האידנא לא הוו מלכי ולי מסוס תקלת מלכותו קלמר הוה ליה למכתב בסכה רחסוכה למלכותו שלא להכי סכי קרא בדכורי' וכתב ברחסית ללמדך מעסה בן חסית היה בימי יהויקים שביקש הקב"ה להקזיר את עולמו לתוהו ובוהו כמו שהיו מרחסית: כיון שנסתכל ברורו של יהויקים שהיו לדיקים שעדיין לא

לעולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה
נסתכל בצדקיה ונתקררה דעתו בצדקיה נמי כתיב
*ויעש הרע בעיני ה' שהיה בידו למחו' ולא מיחה: מ"נ כד
וא"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתי' *איש חכם ר
נשפט את איש אויל ורגז ושחק ואין נחת סס
אמר הקב"ה כעסתי על אחז ונתתיו ביד מלכי מצלי כט
דמשק ויבח וקיטר לאלהיהם שנ' *ויובח לאלהי ד"ה נ כג
דרמשק המכים בו ויאמר כי אלהי מלכי ארם
הם מעורים אותם להם אובח ויעורוני והם היו
[לו] להכשילו ולכל ישראל. שחקתי עם אמציה
ונתתי מלכי אדום בידו הביא אלהיהם
והשתחוה להם שנ' *ויהי אחרי (כן) בוא אמציה סס כה
מהכות את אדומי' ויבא את אלהי בני שעיר ויעמידם
לו לאלהים ולפניהם ישתחוה ולהם יקטר אמר
רב פפא היינו דאמרי אינשי בכי ליה למר ולא
ידע אחוכי לי' למר ולא ידע וי ליה למר דלא

גלו הקרן והמסגר: דורו של צדקיהו היו רשעים שהלכיקים
גלו כגר עם יהויכין:

איש חכם נשפט זהו הקב"ה שנקרא ה' איש מלחמה: אויל
אלו מלכים שנסמוך לחז ולחליה: ורגז ושחק ואין נחת
בין שהוא כועס עמהם בין שהוא שוחק עמהם אינן ירחין מלפניו
ואינם יתיים לקזור למוטב: בכי ליה למר וכו' לאו דוקא נקט
מר אלא משום דהכי מילי לאינשי כשהוא יכעס כשהוא רוצה
להשפט ולהתוכח עמהם בין שהיה שוחק עליהם בין שהוא כועס

ירמי' לט יודע בין טב לבוש *ויבאו כל שרי מלך בבל וישבו בשער התוך (מאי שער התוך) א"ר יוחנן משו' ר' שמעון בן יוחאי מקום שמחתכין בו הלכות. א"ר פפא היינו דאמרי אינשי באתרא דמרא (ביתא) תלה ליה וויניה תמן קולבא רעיא קולחיה תלה:

רא סה משלי כד א"ר חסדא א"ר ירמי' בר אבא מ"ד *על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כלו קמשונים כסו פנים חרולים וגדר אבניו נהרסה. על שדה איש עצל עברתי זה אחז.

עמהם לינס ירקיס מלפניו ולינס קתיס לקזור למוטב: מקום שהיו מחתכין בו ודורשין הלכות כהפך למוצג לניס של שרי מלך נגל: בשער התוך לשון קותך והייכו בהר הבית ובעזרה שגם היו יושבין סנהדרין וכדאמריכן בעלמא שלשה בתי דיכין היו שם לקד בלשכת הגזית ולקד על פתק העזרה ולקד על פתק הר הבית: קולחיה תלה כלומר במקום שהיו קותכין בו הלכות בו דכין שרי נגל דיכין שלהם: באתרא דמרא תלה זייניה מקום שהחלון תולה כליו: קולבא רעיא נגל רועה: קולחיה תלה לשם כדו תלה כמו כדה דמתרגמיכן קולתה. ליתנ מקריכ קולתיה מקדתו כמו מקלה של קרם:

והנה עלה כלו קמשונים זה אמון שהעלה שמוית על גבי המזבח לקמן: כסו פניו חרולים זה יהויקים שכסה פניו מאורו של הקב"ה כדאמריכן לקמן כלום חכו לריכין חלח לאורו יטול אורו: על שדה איש עצל עברתי זה אחז ולהכי קרי ליה עלל שקתם את התור' ונטל את העבודה לקמן:

ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה. והנה עלה כלו
קמשונים זה אמון. כסו פניו חרולים זה יהויקי'.
וגדר אבניו נהרסה זה צדקיה שנחרב בה"מ בימיו.
ואמר רב חסדא א"ר ירמיה בר אבא ארבע כתות
אין מקבלין פני שכינה. כת לצים. כת שקרנים.
כת חנפים. כת מספרי לשון הרע. כת לצים דכתי'
*משך ידו את לוצצי'. כת שקרני' דכתיב *דובר כושע ו
שקרים לא יכון לנגד עיני. כת חנפי' דכתי' *כי תלי' קלח
לא לפניו חנף יבא. כת מספרי לשון הרע דכתי' מיוב יג
*כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק תליס ס
אתה ולא יהי' במגורך רע:

ואמר רב חסדא א"ר ירמיה בר אבא מאי דכתי' רב
*לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך סס
לא תאונה אליך רעה שלא ישלוט בך יצר הרע תלי' נח
ונגע לא יקרב באהליך שלא תמצא אשתך ספק
נדה בשעה שתבא מן הדרך. דבר אחר לא תאונה

ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה שקדר מזכרות והרס את
המזבח (כל חלה נמצא בגמ') חרולים מורטיגא"ס: זה צדקיה
שהיה לדיק וכהרס בה"מ בימיו: משך ידו את לוצצים משך
הקב"ה את ידו מן הלוגלים שלא להתקרב אצלם: לא יגורך
רע הייכו מספרי ל"ה דכתיב בתריה תאנך לונרי כזב לעיני למיס
וגו' ועוד דכתיב בתריה קרנס הוות קנר פתוק גרוכס וגו':
שלא תמצא אשתך ספק נדה וכו' והייכו בהליך בגמרא
כדאמרינן מין מהלו אצלא אצתו בשעה שאלם בא מן הדרך

אליך רעה שלא יבעתוך חלומות והרהורי רעים.
ונגע לא יקרב באהליך שלא יהא לך בן או תלמיד
שמקדיח תבשילו ברבים כגון ישו וחבריו. עד כאן
תלי' נמ ברכו אביו מכאן ואילך ברכתו אמו *כי מלאביו
יצוה לך וגו' על כפים ישאונך וגו' על שחל ופתן
תדרוך וגו' עד כאן ברכתו אמו מכאן ואילך ברכתו
סס ע"נ (שכינה) [שמים]. **כי בי חשק ואפלטהו וגו' יקראני
ואענהו וגו' אורך ימים אשביעהו וגו':
סס
רג א"ר שמעון בן לקיש מאי דכתי' *וימנע מרשעי' אורם
סס וזרוע רמה תשבר. מפני מה עי"ן של רשעי' תלויה
מיוב לח

קצה לו כשימלח את לחמו ספק כלה יותר מכלה ולחית צעל
ספק כלה הוא מילר וילרו תקפו ולומר טהורה היא ועל קנס
לכי מוכע: ע"כ ברכו אביו דוד לשלמה בנו מסתמא לפי ענין
הברכות יש לילע שדוד ברכו שכן דרך האב בדברים החלו בספק
כלה ובילר הרע ובהרהורים רעים ובנכים ותלמידים שלא יקדיקו
תבשילם ברבים אבל אצה לילה כותבת דעת בכך אלא מתוך
רכות הלב שים לה מתפללת על בנה שיכלל מאבן בגף ומרוקין
ושדים לפיכך קא דרים לפי הענין שאלו ברכות ברכתו אמו כי
מלאביו יצוה לך מ"ר. ושוד מצוס דכתיב כי מלאביו מצמע ליה
דסליק ענין אחד דברכה ומכי מלאביו עד כי בי קצק סליק
קד ענין הילכך מוקים דמי לדמי דעד כאן ברכו אביו וכו'. מ"ר.
כי בי חשק לא שייך אלא בדבוק דשלמה כלומר אותו שפץ
בי ובירחתי לפלטהו:
עי"ן שברשעים תלויה שאינה כתובה בשיטת אותיות

כיון שנעשה אדם רש מלמטה נעשה רש מלמעלה ולא נכחביה כלל רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר מפני כבודו של דוד וחד אמר מפני כבודו של נחמיה בן חכליה:

[ת"ר] מנשה היה שונה חמשים וחמשה פנים רד בתורת כהנים כנגד שני מלכותו. אחאב שמונים וחמשה. ירבעם מאה ושלשה. תניא היה ר' מאיר אומר אבשלו' אין לו חלק לעוה"ב שנ' *ויכו את אבשלום וימיתוהו. ויכוהו בעולם הזה וימיתוהו לעולם הבא. תניא ר' שמעון בן אלעזר

התינה חלק תלויה היא למעלה וכרלה ככתוב רשים: כיון שנעשה אדם רש מלמטה שים לו שוכלין ולין רוח הבריות נוקה הימנו: נעשה רש מלמעלה בידוע שסוכלים לותו מלמעלה להכי כתיב רשים ב' מיני רשות: ולא נכחביה לעי"ן כלל: משום כבודו של דוד לומר שלין הדבר כוהג חלק בראשי' ולא בלדיקים ודוד היו לו שוכלים הרבה ונחמיה בן חכליה היו לו שוכלים הרבה מכבדים שבקשו להורגו על שהיה נוכה בה"מ כדכתיב בעזרא (ידי לקת מחזקת בשלק) [ולקת מחזקת השלק] וגו' ל"א מליכו בעזרא שהיה לו לכקמיה שוכלים וקכלים מישראל דכתיב ורבים מיהודה בעלי שבועה לו כי הוא קתן לשכניה בן לרח שהיו מבזין לותו. בקדושין מפרש להאי קרא [ולהכי לילתנא לומר שבראשים לאחרי' ולא בלדיקים]:

נ"ה פנים בתורת כהנים ספר ויקרא היה לורס בכ"ה פנים שכל שנה ושנה היה מקדש ולורבו מפילפולו:

אומר משום ר' מאיר אחז ואחויה וכל מלכי ישראל
מ"נ כל שכתוב בהן *ויעש הרע בעיני ה' לא חיין ולא
סס נדונין. *וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה] מאד
עד אשר מלא את ירושלים פה לפה לבד מחטאתו
אשר החטיא את יהודה לעשות הרע בעיני ה'
הכא תרגימו כשהרג וישעי' במערבא אמרי שעשה
צלם משאוי אלף בני אדם ובכל יום ויום היה
הורג את כולם:

רה כמאן אולא הא דאמר רבה בר בר חנה שקולה
סס נשמה של צדיק אחד ככל העולם כולו
ד"ה נ לג כמ"ד וישעיה הרג. כתיב *פסל וכתיב *פסילים
סס א"ר יוחנן בתחלה עשה לו פרצוף אחד ולבסוף
סכיכס עשה לו ארבעה פרצופין כדי שתראה שכינה
דוגמת

כסף ככוד אחז ואחזיה ממלכי יהודה וקיס להו שהיו רשעים וחמון
של שכיכה ויהויקים לא קשיב ואע"ג דהוו רשעים מחד כילקמן נהכהו
שיש לו ד' קיס להו דקיין: לא חיין לא יהיו לעה"ב עם הלדיקים ולין
פנים כלוכין כמי בגיהכס ולוקח קאמר מלכי ישראל אבל שלמה ולדקיה
מנית דוד אתו ואע"ג דכתיב בהו ויעש הרע קיין הן לעתיד:

הורג את כלם שהיו בנקעין בכובד המשלוי:

כמאן דאמר שהרג ישעיה ואהא קאמר קרא מלא את ירושלים
פה לפה שכשמת על לדיק שקולה כמו שמלא את ירושלים
קללים: כתיב במלכים ויסם את פסל הסמל אשר עשה בנית
האלהים: וכתיב והעמיד את האשרים והפסילים בד"ה:
ולבסוף עשה מכשה לאותו בלס תרנעה פרלופות: כדי שתראה
שכינה מכל כד שתכנס להיכל תראה הפרלוף ככגדו ותכעום:

ותבעום. אחז העמידו בעליה שנ' *ואת המובחו' מ"נ כג
אשר על הגג עליית אחז וגו'. מנשה העמידו בהיכל
שנא' *וישם את פסל האשרה אשר עשה בבית סס כא
(ה') אשר אמר ה' אל דוד ואל שלמה [בנו] בבית
הזה ובירושלי' אשר בחרתי מכל שבטי ישראל
אשים את שמי לעולם אמון הכניסו לבית קדשי
הקדשים שנא' *כי קצר המצע מהשתרע וגו' מאי ישעי' כח
כי קצר המצע מהשתרע אמר רב שמואל בר
נחמני א"ר יונתן כי קצר מצע וה מלהשתרר עליו
שני רעים כאחד. מאי *והמסכה צרה אמר רב סס
שמואל בר נחמני רבי יונתן כי הוה מטי להאי
קרא הוה קא בכי מי שכתב בו כונם כנד מי הים
תעשה לו מסכה צרה. אחז חתם את התורה שנ'
*צור תעוד' חתום תורה בלימודי. מנשה קדר את סס ח
האוכרו'. אמון שרף את התורה. אחז בטל את
העבודה. מנשה הרס את המובח. אמון העלה
שממית על גבי המובח. אחז התיר את הערוה.
מנשה בא על אחותו. אמון בא על אמו שנאמ'
*כי הוא אמון הרבה אשמה. ר' יוחנן ור' אלעזר
חד אמר ששרף את התורה וחד אמר שבא על אמו
אמרה לו אמו כלום יש לך הנאה ממקום שיצאת ד"ה נ לג

מלהשתרר עליו שני רעים סביכה וללס: מצע בית המקדש:
תעשה לו מסכה צרה כלאה שנעשית לרה לקנרתה: העלה
שממית קורי עכבים שנטל הענוקה מכל וכל עד שחרגו עכבים
קוריהן על גב המזבח: התיר נעשה לו כהיתר: ממקום שיצאת

ממנו אמר לה כלום אני עושה אלא להבעים
את בוראי. כי אתא יהויקים אמר קמאי לא ידעי
לארגוי כלום אנו צריכי' אלא לאורו יש לנו זהב
פרוים שאנו משתמשים בו ויטול אורו אמרו לו
מגי נ והלא כסף וזהב שלו הוא שנאמ' *לי הכסף ולי
הזהב נאום ה' צבאות אמ' להם כבר נתנו לנו שנ'
תלי' קטו *השמים שמים לה' והארץ נתן לבני האדם:
רו א"ל רבא לרבה בר מרי מפני מה לא מנו את
סס יהויקים משום דכתי' ביה *ויתר דברי יהויקי'
ר"ה נ לו (וכל) תועבותיו אשר עשה והנמצ' עליו מאי והנמצא
עליו ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר שחקק שם
ע"ז על אמתו וחד אמר שחקק שם שמים על
אמתו אמר לי' במלכים לא שמעתי בהדיוטות

משם מקום שלקס יולף ממכו שנע הוף ממכו ולייכו מתלוה
להכלות לותו מקוס: קמאי לא ידעי לארגוזי מלכיס רלטוכיס
שלפכיכו לף היו יודעיס להכעיס המקוס כמו שהוף קרף ולמר
כלוס לכו לריכיס חלף לאורו המאיר לכו השמס יגף ויטול לורו:
שאנו משתמשין בו שמאיר ביותר: אמרו לו נכי דורו והלף
כסף וכו' דנכי דורו לדיקיס היו כדאמריכן כסתכל נדורו של
יהויקיס וכתקררה דעתו:

מפני מה לא מנו את יהויקים נהדי הכך שלין להס חלק
לעולס הנף: משום דכתיב ויתר דברי יהויקים
נתמיה מקוס דכתיב ביה רשע כזה לף מכלוהו: שם ע"ז
על אמתו מתוך שהיה לדוק נה: שם שמים מקוס נזיון:
במלכים לא שמעתי מפני מה לף מנו את יהויקים: בהדיוטות

שמעתי מפני מה לא מנו את מיכה מפני שפתו
מצויה לעוברי דרכים שנא' *ועבר בים צרה והכה זכריה י
בים גלים א"ר יוחנן זה פסלו של מיכה תניא
רבי נתן אומר מגרב לשילה שלשה מילין והיה
עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה
בקשו מלאכי השרת לדוחפו אמר להם הקב"ה
הניחו לו שפתו מצויה לעוברי דרכים. ועל דבר
זה נענשו אנשי פלגש בגבעה אמר להן הקב"ה
בכבודי לא מחיתם על כבודו של בשר ודם מחיתם:
א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן קסמא גדולה לגימה רו
שהרחיקה ב' משפחות מישראל שנא' *על שם
שמעתי מפני מה לא מנו את מיכה בגמ' ל' הליוטות דמתכי' דנדי' כג
פתו מצויה לעוברי דרכים שהיו כל העולם מתחרקין ממנו
כתכתיב במקרא כל העובר ושב על הלוים זה מיכה: (ח"ח
פסוק זה קפצתי בנרות ולא מלאתיה): זה פסלו של מיכה
כתכתב מזה את השם והשליכו על כילום להעלות חרונו של
יוסף בא מיכה וכטלו בהקבא והייכו דכתיב ועבר בים צרה
כשהעביר הקב"ה לישראל עבר מיכה עמהם שבידו השם לעזות
העגל ל"א מיכה עשה פסל והביאו עמו כשעברו ישראל הים:
גרב מקומו של מיכה בגרב היה פסלו של מיכה קבוע ובשילה
היה המשכן: לדוחפו למיכה: ועל דבר זה על פסלו של
מיכה שלא מיקו ישראל בידו כשבאו מכאי פלגש בגבעה שכפלו
ביד בכימין והרגו מהם מ' אלף:
לגימה מכילה שמחכילין לחורגים: ב' משפחות עמון ומואב
שלפי שלא קדמו ישראל בלחם ובמים בכתב שלא יבאו

דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ור' יוחנן דידי' אמ' מרחק' את הקרובי' ומקרבת את הרחוקי' ומעלמת עינים מן הרשעים ומשרה שכינה על נביאי הבעל ושגגתו עולה ודון. מרחקת את הקרובי'

קד *מעמון ומואב ומקרבת את הרחוקים מיתרו דא"ר
שמות ג יוחנן בשבר *קראן לו ויאכל לחם וכו [בני] בניו
ד"ה ג וישבו בלשכת הגזית שנ' *וממשפחו' סופרי' יושבי
יעבץ תרעתים שמעתי' סוכתי' המה הקני' הבאי'
שופטים ד מחמת אבי בית רכב וכתי' התם *ובני קני חתן
משה עלו מעיר התמרי' וגו'. ומעלמת עינים מן

נקהל: מעלמת עינים מן הרשעים מעלמת מעיכי המקום שלא להניח נרצעו לשלם לו כדרכו הרעה שלא עושה כאלו מיכו רוחה נמעזיו: עמון ומואב קרובים ליזראל שנאו מלוט בן לקי לנרהם ורקקם המקום שלא יבאו נקהל. ל"א קרובים ממש ליכא למימר דהא מדין בני קטורה היו בני לנרהם וקרובים היו בני מדין ליזראל יותר מעמון ומואב שהם בני לנרהם שלא עמון ומואב שכניס וקרובים היו לא"י ומדין רחוקים להם היו: וישבו בלשכת הגזית שנא' וממשפחות סופרים והאי קרא מפרש ליה כו' בספרי בפרשה ויאמר משה לחובב בן רעואל המדיני: המה הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב וקנים שלו בניו של (רכב) [יתרו] דכתיב ובני קני קותן משה ובניו של יתרו הן הן בניו של רכב דכתיב הקנים הנאים מחמת לבי בית רכב וכתיב ולבית הרכנים לאמר ירמיהו [כי כה לאמר ה' וגו' יען לאשר שמעתם על מלות יהונדב לבכם וגו'] לא יכרת איש ליונדב

הרשעים ממיכה. ומשרה שכינתו על נביאי הבעל
מחבירו של עדו הנביא דכתי' *ויהי הם יושבי' מ"מ יג
אל השלחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו.
ושגגתו עולה ודון דאמר רב יהודה אמר רב
אלמלא הלוהו יהונתן לדוד שתי ככרות לחם לא
נהרגה נוב עיר הכהנים. ולא נטרד דואג האדומי.
ולא נהרג שאול ושלשת בניו:

ומפני מה לא מנו את אחז א"ר ירמיה בר אבא רח
מפני שמוטל בין שני צדיקי' בין יותם סס

גן רכב [עומד] לפני כל הימים ואמרי' בספרי חפצר ככרים
הם וככסין להיכל והרי כל ישראל לא ככסו להיכל אלא שהיו
יושבין בסנהדרין ומורין בל"ת מ"ר: ממיכה דאמרי' לעיל הכיקו
לו שפתו מלויה לעובדי דרכים: ומשרה שכינה על נביאי
הבעל מחברו של עדו הנביא דעדו הנביא כתכדא על מזבח בית
אל שיקרב מפני שהעמיד בו ירבעם עגלים דכתיב במלכים והנה
איש האלהים בא מיהודה וגו' ויאמר מזבח מזבח ומפרש בסדר
עולם דהייכו עדו הנביא ובא בניא השקר והטעהו לעדו והשיבו
לבית אל והעבירו על מלות הקב"ה שאמר לו לא תשוב לבית אל
והאכילו ובשכות שהאכילו שרתה עליו שכינה שכא' ויהי דבר ה'
אל האיש הבניא אשר השיבו להאכילו אמרו: ושגגתו עולה ודון
שהרי מליכו ביהוכתן בשגג ולא הלוהו לדוד שתי ככרות ובעבא
דאמר רב יהודה כו': לווהו לשון לויה: לא נהרגה נוב שלא היה
נריך דוד לשאול לאם מכהני כוב ולא היה דואג מלשין עליהם:
ולא היה שאול נהרג על אותו עון:
שמוטל בין שני צדיקים דאמרי יותם ובנו צדיקים:

ליחוקיהו רב יוסף אמר מפני שהיה לו בושת
פנים מישעיהו שנא' *ויאמר ה' אל ישעיהו צא ישעיה ז
נא לקראת אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה
תעלת הברכה העליונה אל מסילת שדה כובס
מאי כובס איכא דאמרי דכבשינה לאפיה וחלף
איכא דאמרי אוכלא דקצרי סחף ארישיה וחלף.
מפני מה לא מנו את אמון מפני כבודו של יאשיהו
מנשה נמי לא נמנייה מפני כבודו של חזקיהו
ברא מזכי אבא אבא לא מזכי ברא כדתניא *ואין דברי' לג
מידי מציל אין אברהם מציל את ישמעאל אין
יצחק מציל את עשו השתא דאתית להכי אחז
נמי לא אימני משום כבודו של חזקיהו:

ושאר מישראל שצנו להיות (נכים) [נכיך] ותלמידיך וכל מי
שיצוך לבייתך להייכו תלמידיו כדמתרגם ושאר לאך קטלו ולתנו
קטילו תלמידוהי: מאי כובס דכבשינהו לאפיה שכנע את
פניו והיה מתניים מפני ישעיהו: כובס כמו כונס: אוכלא
דקצרי סחף ארישיה כלי מכוקב של כונסין שמלפין בו מים
על הבגדים וקומו כלי הפך לחז על רחצו כלי שלא יכירו ישעיהו
שהי' מתניים ממנו: יאשיהו בן לאמון: חזקיה לאי מכשה: ברא
מזכי אבא כו' יכשיה מזכי לאמון לאניו ולא מזקיה מכשה נכו:
דכתיב ואין מידי מציל ודרש' ליה בהגדה אין לאברהם מליל
כו': השתא דאתית להכי דברא מזכי לאבא: אחז נמי לא תימא
לכבשיכהו לאפיה אלא מפני כבודו של חזקיהו לא מכלוהו:

ומפני מה לא מנו את יהויקים משום דר' חייא רט
בר אבויה דאמר ר' חייא בר אבויה כתוב זס
על גולגלתו של יהויקים ואת ועוד אחרת. וקנו
דרבי פרידא אשכח ההוא גולגלת' דהות שדיא
בשערי ירושלי' והוה כתוב עילויה ואת ועוד אחרת
קברה והדר נבוג קברה והדר נבוג אמר דלמא
האי גולגלתו של יהויקים היא דכתי' ביה *קבורת ירמי' כב
חמור יקבר סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלי'
אמר מלכא הוא ולאו אורח ארעא לבויה שקלה
כרכה בשיראי ואוחביה בסיפתא אתיא דביתהו
חויתא נפקא אמרה להו לשיבבת' אמרי לה האי
דאתתי' קמייתא היא דלא קא מנשי לה שגרתא
לתנורא וקלתה כי אתא אמר היינו דכתיב עילויה
ואת ועוד אחרת:

מפני מה לא מנו את יהויקים נחותס זחין להס קלק לעה"נ:
משום דרבי חייא בר אבויה זכתכפר על זלת כיתן
לקבורה וכל הכי מפני מה לח מכו לח נעי חלח מהכך דהוו
רזעיס גמורי' כדקזכינן להו לעיל חקז קתס קת התורה: ואת
ועוד אחרת נקמה נעזית בה כנר ועוד חקרת תעזה בה:
וקנו דר' פרידא הוח רני קייח בר חנויה: נבוג בנבלה ויכלה
מקבורת': קבורת חמור מוזלך נרקונות: בספתא חרגז:
לשיבבתה לזכיכתה: דלא קא מנשי לה חיכה כזכקת מלבו:
שגרתא לתנורא הסיקה קת התכור:

רי תניא אמר רבי שמעון בן אלעזר בשביל *הטוב
סס בעיניך עשיתי מה אות בשביל מה אות
מ"נ כ נכרים אכלו על שולחנו בשביל נכרים
שאכלו על שלחנו ומשמש עליהם גרם גלות לבניו
מסייע לי' לחוקי' דאמר חוקי' כל המומין נכרי
לתוך ביתו ומשמש עליו גורם גלות לבניו
ישעי' לט שנא' *ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו
סס והיו סריסים בהיכל מלך בבל *וישמח עליהם
חוקיה ויראם את בית נכאתה [את הכסף] ואת
הזהב ואת הבשמי' וגו' אמ' רב מאי בית נכאתה
אשתו השקתה עליהם ושמואל אמר בית גנזיו
הראה להם ור' יוחנן אמר זין אוכל וזין הראה להם
‡ בשביל הטוב מה אות נעשיל חזקיה שעינך את עלמו ולמר
הטוב נע'כיך עשיתי גרס לו שלמר מה לות כי למעלה
בית ה' שמלל לות מהקדום נרוך הוא שהעבירה גורמת עבירה:
אכלו נכרים על שלחנו לותן שמלך לו מרוך נלמדן
ספרים ומכזה על ידס: ומשמש עליו כגון חזקיה דלמרי'
לקמן למתו השקתה עליהס: גורם גלות (רע) לכתיב ויסמך
עליהס חזקיה וירפס לת בית כלחתה ובתיב נתריה ומבניך למר
יצלו ממך יקחו והיו סריסים נהיכל מלך נבל: אשתו השקתה
עליהם (היא עלמה היתה מסקה שקולי"ן נלע"ז) היא עלמה
מזגה להס והייבו בית כלחתה לשון מכזה על שס נלע שכפקתה
מן החלס ומכזה כנרלת החזה: בית גנזיו והכי מתרגמינן
בית גביזותו ומכזס פתר במקנרתו לשון סממנין כמו כנלת ולרי
ולוט: זין אוכל זין כגון פרזל דשליט נפרזל:

*איכה ישבה בדד [אמר רבה] א"ר יוחנן מפני מה רמז איכה
מה לקו ישראל באיכה מפני שעברו על סס
ל"ו כריתות שבתורה. א"ר יוחנן מפני מה לקו מיכה ו
באל"ף בי"ת מפני שעברו על התורה שנתנה באל"ף
בי"ת. ישבה בדד אמ' (רבא) [רבה] א"ר יוחנן אמ'
הקב"ה אני אמרתי *וישכון ישראל בטח בדד עין דניאל נג
יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל
עכשיו יהיה בדד מושבם. *העיר רבתי עם אמ' מיכה ו
(רבא) [רבה] א"ר יוחנן שהיו משיאין קטנה לגדול
וגדולה לקטן כדי שיהיו להם בנים הרבה. *היתה סס
כאלמנה א"ר יהודה אמר רב כאלמנה ולא אלמנה
ממש אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים
ודעתו לחזור אליה. רבתי בגוים שרתי במדינות
אמר (רבא) [רבה] א"ר יוחנן כל מקום שהם
הולכים נעשי' שרים לאדוניהם:

איכה בגימטריא ל"ו: ל"ו כריתות בכריתות קמיב להו: לקו
באל"ף בי"ת שכל מגילת איכה סדורה באלפא ביתא:
בטח בדד שיושבים יחידים ואינם מתיראין לא מן הלומות
ולא מן קיות רעות: רבתי עם (מתרגם) עם שמתרגם והולך
יותר משאר עם: קטנה לגדול שכנגד זרע של קטן איכו מנושל
ואיכו מזריע מהר וקולט כשל גדול וכן ריקס של קטנה איכה
קולטת מהר כשל גדולה לפיכך משיאין גדולה לקטן כדי שתהא
זרעו קולט מהר וקטנה לגדול כדי שיהא שכנגד זרעו קולט מהר
ולא קטנה לקטן שאומין להוליד ולא קטן וקטנה ממש אלא

ריב ת"ר מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר הכרמל
סס והיה שבאי מהלך אחריה' *ואמר אחד מהם
סס ע"ג לחברו גמל שמהלך לפנינו סומא באחד מעיניו
וטעונה כ' נודות אחד של יין ואחד של שמן ושני
בני אדם המנהיגי' אותו אחד נכרי ואחד ישראל
אמ' להם שבאי עם קשה עורף מאין אתם יודעי'
אמרו לו גמל מעשבים שלפניה מצד שרואה
אוכלת ומצד שאינה רואה אינה אוכלת וטעונה
שני נודות אחד של יין ואחד של שמן של יין
ממפטף ושוקע ושל שמן משפטף וצף ושני בני
אדם המנהיגים אותו אחד נכרי ואחד ישראל
נכרי נפנה לדרך וישראל נפנה לצדדין רדף
אחריהם ומצא כרבריהם בא ונשקם על ראשם
והביאם לביתו ועשה להם סעודה גדולה והיה

סעומדין על פרקן ורחויים הס להוליך ומיהו אין זרע שלהס
מתנאל כל כך:

אמר אחד מן הכתבין לקנרו: גמל זה שמהלכת לפנינו סומא
וכו': מצד שרואה שאינה אוכלת פעמים מלא ימין
ופעמים מלא שמאל כדהמה הרואה שאוכלת מכאן ומכאן אלא
מלא שרואה אוכלת: יין ממפטף ושוקע בקרקע ורואין אנו בין
רגליו הטיפין שנפלו כשעבר הגמל במקום הזה מלא אחד הטיפין
שוקעין בקרקע ומלא אחר לפין ועומדין (והייבו שמלאו דבש אלא
שבשמן היו עשוקין יותר מדבש): נפנה לצדדין שכן דרך ישראל
להיות נכוע: רדף השבאי דרך הגמל והמנהיג ומצא כדבריהם:

מרקד לפניה' ואמר ברוך שבחר בורעו של אברהם ונתן להם מחמדתו. ובכל מקו' שהם הולכי' נעשי' שרים לאדוניהם ופטרן והלכו לבתיהם לשלום:

*בבה תכבה בלילה שני בכיות הללו למה אמ' ריג
(רבא) [רבה] א"ר יוחנן אחד על בית ראשון סס
ואחד על בית שני. בלילה על עסקי לילה שנא' מיכה מ
*ותשא כל העדה ויתנו את קולם (בבכי). ויבכו העם מדב יד
בלילה ההוא אמר (רבא) [רבה] א"ר יוחנן אותו (היום ערב) [הליל' ליל] תשעה באב היה אמ' להם הקב"ה לישראל אתם בכית' בכיה של חנם ואני אקבע לכם בכיה לדורות. דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה קולו נשמע. דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה כוכבי' ומזלות בוכין עמו. דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה השומע קולו בוכה כנגדו מעשה באשה אחת שכנתו של רבן גמליאל שמת בנה והיתה בוכה עליו בלילה שמע רבן גמליאל קולה ובכה כנגדה עד שנשרו ריסי עיניו למחר

על עסקי לילה לפי שנכו אותה לילה נכיית קכס: קולו נשמע
יותר מניום כדאמרינן בעלמא מפני מה אין הקול נשמע
ביום כנלילה מפני גלגל חמה המכסר נרקיע והייט דכתיב
נכה תנכה נלילה כדי שיהא קולה נשמע וירקמו עליה ואעפ"כ
אין מנקס לה: כוכבים ומזלות בוכים שנכתבו רקמים עליו:
בוכה כנגדו מתוך שנשמע נהדיא מרכך לבו של אדם השומע
קולו לבכות עמו: ריסי עיניו שער שנפת עין היה נופל ונכפל

מיכה ז הבירו בו תלמידיו והויציאוה משכונתו. *ודמעתה
על לחיה אמר (רבא) [רבה] א"ר יוחנן כאשה
יומל ז שבוכה על בעל נעוריה שנ' *אלי כבחולה חגורת
שק על בעל נעוריה. היו צריה לראש אמ' (רבא)
[רבה] א"ר יוחנן כל המיצר לישראל נעשה ראש
ישעיה ז שנא' *כי לא מועף לאשר מוצק לה וגו' אמ' ר'
(אלעאי בר ברכיה) [רבה] א"ר יוחנן כל המציק
להם לישראל אינו עיף:
ריד *לא אליכם כל עוברי דרך אמר (רבא) [רבה]
סס א"ר יוחנן מכאן לקובלנא מן התורה. כל
מיכה ז עוברי דרך אמר רב עמרם אמר רב עשאוני
ירמי' יט כעוברי על דת דאלו בסדו' כתי' *וה' המטיר על

על העין מרוב דמעות: על לחיה לשון לקות וכערות כגון לק
ויבש. (ל"ח שמעתי): על בעל נעוריה שניכה תמיד ומלויה
דמעתה: אלי קוכנו קיכה מתרגמינן חיליך:
לא אליכם כניח היה מתנודד על קורנן (כי לח) [כחלו] דחה
עליו נרה ומהפכה לחקריס ואומר להם לישראל לח תהח
לכם נרה כזאת וכמדומה [לי] כניח היה מדבר ככגד בני
משה אלו ככגד עשרת השבטים שלח הגלה כנוכדנאלר: מכאן
לקובלנא מן התורה כשאדם מודיע לעכו לאחר כדי שיאמר
לו לח תבח זאת לך כמו שבאה אלי כי קשה הוא לשומע שפעמים
קוברת עליו והמקפיד על זה אין בו משום ניקום. ל"ח
לקובלנא כשים לו נרה יודיענה לרבים קובלנא לעקה ל"ח
כגד מתרגמי' קבל כאדם שאומר לחברו לח ככגדך אבי אומר:

סדום ואלו בירושלים כתיב *ממרום שלח אש מיכה ו
בעצמותי וירדנה וגו' [וכתיב] *ויגדל עון בת עמי עס ד
מחטאת סדום וכי משוא פנים יש בדבר אמר
(רבא) [רבה] א"ר יוחנן מדה יתירה היתה בירושלי'
שלא היתה בסדום דאלו בסדום כתיב *הנה זה יחזקאל מז
[היה] עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ויד עני
ואביון לא החזיקה וגו' ואלו בירושלים כתיב *ידי מיכה ד
נשים רחמניות בשלו ילדיהן *סלה כל אבירי ה' עס ו
בקרבי כאדם שאומר לחבירו נפסלה מטבע זו:

וירדנה וזרף לות' והייכו עזלוכי כעובדי דת עדכי נחץ כסדום
וירדנת לעון עבירה כמו וירד מיעקב כלדם המושל בנבדו
להלקותו ולעבדו: ה"ג ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום וכי
משוא פנים יש בדבר הוחיל ויצרלל רעים יותר מסדום למה
לא נהפכו כסדום: ל"ח וכי מצוח פנים יש בדבר דהתם
כתיב וה' המטיר הוח בעלמו והכא כתי' שלח על ידי שליח: מדה
יתירה לטובה בירושלים כתיב ידי כשים רחמניות בשלו ילדיהן
היו לנרות למו שהיתה מזמנת קנרתה ואוכלת בכה חלמח
רחמניות היו וחלו בסדום כתיב יד עני ואביון לא החזיקה ומדה
זו כפרה עליהם שלא נהפכו. ל"ח מדה יתירה פורענות
גדולה היתה בירושלים שילדיהן היו אוכלות זו עס זו דכתיב היו
לנרות למו וחלו בסדום כתיב גחון שבעת לחם שלא טעמו טעם
עוכי הח למדת גדולה פורענות ירושלים מפורענות סדום ולא
היה מצוח פנים בדבר: סלה לעון מסילה כלומר כל החבריס
פסלם הקב"ה ועזלם פסולים וכבוזים כמסילה זו והייכו דומיא
למטבע שנפסל ואין לו תקנה:

רטו *פצו עליך פיהם אמר (רבא) [רבה] א"ר יוחנן
סס מפני מה הקדים פ"א לע"ן בשביל מרגלי'
ליכה נ שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם *אוכלי
תלים יד עמי אכלו לחם ה' לא קראו אמ' (רבא) [רבה]
א"ר יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל טועם
טעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של ישראל אינו
טועם טעם לחם. ה' לא קראו רב אמר אלו הדיינין
ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות:

רטו אמר רב יהודה אמר רב בקשו למנו' עוד אחד
סס באתה דמות דיוקנו של אביו ונשתטחה
יג' ליגיל לפניהם ולא השגיחו עליו באתה אש מן השמי'
מגדה וליחכה אש בספסליה' ולא השגיחו עליה יצאת
קפט בת קול ואמר' להם *חויית איש מהיר במלאכתו
סייך לכמן לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכים מי
משלי כב

מפני מה הקדים פ"א לע"ן נרוב השפת ניתת שנאיכה: מפני מרגלי' שהקדימו מאמ' פיהם עד שלא ראו נעין: טועם טעם לחם נכריס מולכי' טעם נלקמס של ישרש שהכת' הוא להס כשגואלין אותס: אלו הדיינין מטה משפט נשביל עוכותיהס היו לקס עמי מאכל לאויביו: מלמדי תינוקות שעוסי' מלאכתס נרמיה: עוד אחד שלמה (והמאמר הזה נאמרת נפי' משכת ג' מלכים ול' הדיוטות אין להס פלק וכו' ועל זה אמרו שנקשו למנות עוד מלך אחד עמהס והוא שלמה): דיוקנו של דוד אביו כשתטקה לפניהס שלא למנותו עמהס: יתיצב לפני חשוכים נגיהנס נתמיה לפני מלכים יתילב נג"ע ולא לפני קשוכים:

שהקדים ביתי לביתו ולא עוד אלא שביתי בנוי בשבע שנים וביתו בנוי בשלש עשרה. לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכי' ולא השגיחו עליה יצאת בת קול ואמרה *המעמך ישלמנה פיוט לר כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני וגומ' דורשי רשומות היו אומרים כולם באים לעולם הבא שנ' *לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה פליט ס מחוקקי מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי. לי גלעד זה אחאב שנפל ברמו' גלעד מנשה כמשמעו. אפרים מעוז ראשי זה ירבעם דקאתי מאפרי'. יהודה מחוקקי זה אחיתופל *דקאתי מיהודה. מואב סיר רחצי זה גחזי שלקה קה על עסקי רחיצ'. על אדום אשליך נעלי זה דואג

המעמך ישלמנה וכי עליכם לשלם תשלומי עוכשו לחדש שחתם מוחסים בשלמה לומר שחין לו חלק לעה"נ: כי אתה תבחר ולא אני וכי הבחירה בכם תלויה ולח בי לומר מי יש לו חלק ומי חין לו חלק הלח בי הדבר תלויה: דורשי רשומות דורשי פסוקי' דכתיב חת הרשום בכתב חמת: היו אומרים שלכלם יש להם חלק חפי' למנשה ולירבעם ולחקחב: לי גלעד ולי מנשה עלי לסבול עוכש כדי שיהו הם זוכין: מנשה כמשמעו מנשה בן חזקיה: דקאתי מיהודה לחמר לו דוד ואתה חכוש כערכי חלופי ומיודעי שהיה קורח לחקיתופל מיודעי קרובי שהיה משנש יהודה כדוד: מואב סיר רחצי דוד דקאתי מחי מחוקק (הוא): סיר רחצי גיחזי שסר ונלטרע על עסקי רחילה: על אדום אשליך נעלי

האדומי. עלי פלשת התרועעי אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם אם יבא דוד שהרג את הפלשתי והוריש את בנך גת מה אתה עושה לו אמר להם עלי לעשותם רעים וה לוה:

רות ב ס"ם *מדוע שובבה העם הזה ירושלים משובה נצחת וגו' אמ' רב תשובה נצחת השיבתו כנסת ישראל לנביא אמר להם נביא לישראל חזרו בתשוב' אבותיכם שחטאו היכן הם אמרו להם ונביאכם שלא חטאו היכן הם שנא' אבותיכם איה הם והנביאי' הלעולם יחיו (אמ' להם אבותיכם) חזרו והודו שנא' אך דברי וחקי אשר צויתי את עבדי הנביאים הלא השיגו אבותיכם וישובו ויאמרו כאשר זמם ה' צבאות לעשו' לנו כדרכינו וכמעלילינו כן עשה אתנו. *אמר שמואל באו י' בני אדם וישבו לפניו אמר להם חזרו בתשובה אמרו לו עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה כלום יש לזה על זה כלום אמ' לו הקב"ה לנביא לך אמור להם *איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה או מי

ירמיה ג

זכריה ז

שם

ג' גמרא שמואל אמר

ישעיה נ

מכעיל חותם נג"ע: אם יבא דוד שהרג את הפלשתי וילעג לפניך על אחת כותן חלק לוחג וחקיתופל לעה"ב מה אתה עושה להפיס דעתו שהם היו שוכחים חותו: אמר להם עלי לפיסן ולעשותם רעים וחהודים זה לזה והייכו התרועעי לשון רעות:

ושמואל אמר מאי תשובה כלקת כי האי גוונא בתו י' בני אדם וכו': עבד שמכרו רבו מאחר שמכרו הקב"ה לב"ב

חלק [illegible] שנה

גומר והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב *דוד עבדי נכוכדנאצר עבדי גלוי וידוע למי שאמר והיה העולם שעתידין ישראל לומר כך לפיכך הקדי הקב"ה וקראו עבדו עבד שקנה נכסים עבד למי נכסים למי. *והעולה על רוחכ' היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחו' הארצו' לשרת עץ ואבן חי אני נאם ה' אלהי' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם. אמ' רב נחמן כל כי האי ריתחא לירחח רחמנא עלן ולפרוקינן. *ויסרו למשפט אלהיו יורנו אמר רבה בר בר חנה אמר (ליה) [להן] נביא לישראל חזרו בתשובה אמרו לו אין אנו יכולין ויצה"ר שולט בנו אמ' להם יסרו יצרכם אמרו לו אלהיו יורנו:

ירמיה מו

שמו' כח

וגרסינן מעליו יש לו עליכן כלום: דוד עבדי וגו' ונ"נ עבדי קרינן לאותו רשע עבד כמו שקרינן לדוד דכתיב בסוף ירמיה הכי שלח ולקחתי את כ"כ עבדי לא מפני שדומה זה לזה אלא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידין ישראל לומר כבר מכרנו הקב"ה לכ"כ לפיכך הקדים הקב"ה וקראו עבדי לכ"כ כדי להחזיר להם תשובה: עבד למי נכסים למי כלו' כ"כ עבדי הוא וכל מה שקנה לי הוא ועדיין לא יצאתי מרשותי: העולה על רוחכם וגו' כל מה שאתם סבורים לא יהיה: כל כי האי ריתחא מי יתן ויבא לכן זה הכעס גדול שפוכה אמלוך עליכם שיגאלנו בעל כרחנו וימלוך עליכן: א"ר אבא בר כהנא הייכן תשובה נלקח לא"ל אלהיו יורנו שאין אנו יכולים לייסר אותו:

ריח [פיסקא] ארבעה הדיוטו' בלעם. ודואג. ואחיתופל.
סס וגיחזי. בלעם בלא עם. דבר אחר בלעם
שבלה עם. בן בעור שבא על בעיר. חנא הוא
בעור הוא כושן רשעתים הוא לבן הארמי. בעור
שבא על בעיר. כושן רשעתים דעבד שני רשעיו'
בישראל אחד בימי יעקב ואחד בימי שפוט
מדנ כנ השופטים. ומה שמו לבן הארמי שמו. כתיב *בן
סס כד בעור וכתיב *בנו בעור א"ר יוחנן אביו בנו הוא
לו בנבואות. בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי
הא שאר נכרים אחריתי אתו מתני' מני ר' יהושע

בלא עם אמין לו חלק עס עס: שבלה עם אבלבל ישראל בעלתו
שהזיקו לבלק כדאיכן למימר לקמן והפיל מהם כ"ד אלפים:
שבא על בעיר אבא על אתוכו כמו דמתרגמיכן בהמה בעיר:
חנא הוא בעור אביו של בלעם הוא כושן רשעתים הוא לבן
הארמי: אחד בימי יעקב אברך אחריו ובקש לעקור את הכל:
ואחד בימי שופטים לאחר מיתת יהושע דכתיב ויאר אף ה'
בישראל ויתן ביד כושן רשעתים: בנו בעור משמע בעור בכו של
בלעם היה: בנו הוא לבלעם בנבואות שבלעם גדול מאביו היה
בנבואות: בלעם שהיה בכרי בהדי הדיוטות וקאמר דאין לו
חלק מכלל דאחר בכריס יש להם חלק: מתני' מני כו' ס"ל רבי
יהושע אלו כאמר יהודו רשעים לשאול (בכל) [ככל] הגוים משמע
כדקאמרת השתא דכתיב כל גוים שכחי אלהים לא משמע אלא
אותן העוכדים אלוה כגון בלעם וכמותו אבל אחריכי אתו
כדאמריכן בריש פרקין ורעו זרים לאכלם ובני נכר אכריכם

אמר בלעם בכרי בהדי הדיוטות וקאמר דאין לו חלק לע"ה מכלל כו' כ"ה בדפ"י בגמרא

היא דתניא ר' אליעזר אומר *ישובו רשעים לשאולי מליס ט
כל גוים שכחי אלהים ישובו רשעים לשאולה
אלו פושעי ישראל כל גוים שכחי אלהים אלו
נכרים דברי ר"א אמר לו ר' יהושע וכי נאמר
בכל הגוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי
אלהים אלא ישובו רשעים לשאולה מאן נינהו
כל גוים שכחי אלהים ואף אותו רשע נתן סי' בעצמו
אמר *תמות נפשי מות ישרים אם תמות נפשי מדבר כג
מות ישרים תהא אחריתי כמוהו ואם לאו הנני
הולך לעמי:

*וילכו זקני מואב וזקני מדין חנא מדין ומואב ריט
לא היה להם שלום מעולם משל לשני סס
כלבים שהיו בעדר והיו צהובין וה לוה בא ואב מדבר כג
על אחד אמר האחר אם איני עוזרו היום הורג
אותו ולמחר בא עלי הלכו שניהם והרגו הואב
אמ' רב פפא היינו דאמרי אינשי כרכושתא ושונרא
לעולם הנח: מאן נינהו כל גוים שכחי אלהים דמכל האומות
נורר הקב"ה הרשעים שבהם וכותן אותם בגיהנם ואין להם
חלק לעתיד לבא הדא"ר יוחנן להם חלק: אף אותו רשע נתן סימן
בעצמו שאין לו חלק לעתיד: תמות נפשי מות ישרים אם יזות
מיתת עצמו תהא לקריתי כמוהו דודאי יש לו חלק עמהם: ואם
לאו דלא יזות אלא יהרג הכני הולך לעמי לגיהנם:
לא היה להם שלום לכתיב המכה את מדין בשלה מוחצ:
צהובין כעוסין שבשלשם כועס פניו להוגים: כרכושתא
קולדה: כרכושתא ושונרא אין להם שלום מעולם:

מדני כנ עבדו הלולא מתרבא דביש גדא. *וישבו שרי
מואב עם בלעם ושרי מדין להיכן אזול כיון דאמ'
להו לינו פה הליל' והשבותי אתכם דבר אמרי
כלום יש אב ששונ' את בנו. אמר רב נחמן חוצפא
סס אפי' כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב *לא תלך
סס עמהם ולבסוף כתיב *קום לך אתם אמר רב ששת
ס"נ ג חוצפא מלכותא בלא תאגא היא דכתיב *ואנכי
היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה
קשים ממני וגו':

רכ א"ר יוחנן בלעם חגר ברגלו אחת היה שנאמר
סס *וילך שפי שמשון בשתי רגליו שנ' *שפיפון
מדני כנ עלי אורח. בלעם סומא בא' מעיניו היה שנ' *שחום
לקמ' מט העין. קוסם באמתו היה דכתיב הבא נופל וגלוי
מדני כד עינים וכתיב התם *נופל על המטה וגו'. איתמר
לקמן ז

ביש גדא מזל רע: כלום יש אב ששונא את בנו שהוא סבור
שיחזר לו הקב"ה קלל את בני דקאמר בלעם ליכו פה הלילה:
חוצפא אפי' כלפי שמיא מהני דלהכי ליה מה שהקליף פכיו
לומר לשלוחי דלק ליכו פה שמ' לו הקב"ה נתקלה לא תלך והדר
אמר לך: מלכותא בלא תאגא כלו' שררה גדולה ואיכו קסר
אלא כתר מלכות: אנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים
האלה קשים ממני כלו' איכי גדול מהם אלא מזיקת מלכות:
שפי כמו נוקב דאטמא דשף מדוכתיה: שפיפון מזמע שתים:
שחום העין שתום פתוח כמו שתומיה כיבר כלו' עיכו אחת
פתוח' מכלל דהאחרת סתום' והכי כמי מתרגמיכן דשפיר קאמ"ר.
ואית דמפרשי שתום כמו סתום ולאו מלתא היא: קוסם באמתו

מר זוטרא אמ' קוסם באמתו היה (בר) [מר] בריה דרבינא אמר שבא על אחונו מאן דאמר קוסם באמתו היה כדאמרן מאן דאמר בא על אחונו היה כתיב הכא *כרע *)שכב וכתיב התם *בין רגליה כרע נפל שכב וגו':

מדנ כך סופסי' ס

*ויודע דעת עליון השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע וכו': (עד מסתמי לחומה מיד כועס במסכת נדרים פ"ק ולחומר כח):

רכא סס ע"ב וע"ש

*ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אחונו תנא משום ר' שמעון בן אלעזר אהבה מבטלת שורה של גדולה מאברהם דכתי' *וישכם אברהם בבקר שנאה מבטלת שורה של גדולה מבלעם דכתיב ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו:

רמ"ק מדנ' כך רכב סס מדנ כך רקפ' כב רכג סס סוריות וע"ש במהרש"ק

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוה אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות

כגון מעלה בזכורו: כרע נפל מה כריעה דהתם לקיתת ניה כפילה בעילה היא לף כריעה דהכא לכתיב כופל בעילה היא אבל על בהמתו:

אהבה שלהב לברהם [לת] הקב"ה ניטל שורה של גדולה שבעם הוא בעלמו: ושנאה שבאו בלעם הרשע לת ישראל ניטל שורה של גדולה שבעם הוא בעלמו:

מ"ב קרבנות בין פרים ואילים ז' פרים וז' אלים ג' פעמים הרי מ"ב בין פרים ואלים:

*) ועיין בהגהות ר' יעקיה בנמוקי והגהות הגר"ק

שהקריב בלק וכה ויצתה ממנו רות. וא"ר יוסי בר (חוני) [הונא] רות בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה:

רכך סס מ"ם פ סופסי' ה א"ל רבא לרבה בר מרי כתי' *ויטיב אלהים את שם שלמה משמך ויגדל [את] כסאו מכסאך אורח ארע' למימ' ליה למלכא הכי א"ל מעין קאמ' לי' דאי לא תימא הכי *תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשי' באהל תבורך נשים באהל מאן נינהו שרה ורבקה ורחל ולאה אורח ארעא למימר הכי אלא מעין קאמר הכי נמי מעין קאמר ופליגא דר' יוסי בר חוני דאמר ר' יוסי בר חוני בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו. בנו משלמה. ותלמידו אי בעית אימא *ויהי נא פי שנים ברוחך מ"נ נ

אורח ארעא למימר הכי וכי דרך ארץ שיאמרו ייטיב אלהים שם שלמה משמך והא קלסה לעתיה דאמרי ליה שיהא גדול מאביו: מעין שמך קאמר ליה מעין כסאך ולא גדול ממש: נשים באהל שרה ורבקה רחל ולאה דכתיב בהו באהל. שרה ורבקה דכתיב ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. רחל ולאה דכתיב ויבא מאהל לאה ויבא באהל רחל: אורח ארעא שתאמר כנורה ליעל שתהא נרוכה משרה ורבקה שם מעין נרכת שרה קאמרה: ופליגא וכו' הא' דקא משכי שם שלמה משמך מעין פליגא אדרבי יוסי בר קוסי: בנו מכין שיאהבו מקבא נו: משלמה דקאמר ליה לדוד ייטיב אלהים שם שלמה משמך: ותלמידו איבעית אימא דקאמר ליה לאליהו ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ונתן לו אליהו

אלי ואי בעית אימא *ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו: ויישם ה' דבר בפי בלעם ר' אלעזר אומר מלאך. ר' יונתן אמ' חכה. א"ר יוחנן מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו בקש לומ' שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות *מה טובו אהליך יעקב. לא תשרה שכינה עליהם משכנותיך ישראל. לא תהא מלכותן נמשכת כנחלים נטיו. לא יהיו להם זתים וכרמים כגנות עלי נהר. לא יהא ריחן נודף כאהלים נטע ה'. לא יהיו להם מרבים בעלי קומה כארזים עלי מים. לא יהיה להם מלך בן מלך יול מים מדליו. לא תהא מלכותן שולטת באומות וזרעו במים רבים. לא תהא עזה מלכותן וירם מאגג מלכו. לא תהא איומה מלכותן ותנשא מלכותו. אמר רבי אבא בר כהנא

מדני כו רכה סס מדני כג סס כד

ולא כתקנה בו: ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו אע"ג דהקב"ה לא אמר ליה אלא וסמכת את ידך עליו קדם אזל אהיו וסמך נתרתי:

מלאך שמסרו הקב"ה למלאך אלא יכיכו לקלל: חכה כתן בפי בלעם אלא היה מכיקו לקלל והייכו ויסס דבר נפיו: מברכותיו אתה למד מה היה בלבו דכתיב ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה קללה שהיה רוצה לקלל הפך הקב"ה לברכה הוא היה רוצה לקללם שכך אלא יהו להם בתי כנסיות ולא כתן רשות ואמר מה טובו אהליך יעקב: ריחו נודף ממלות: וירם מאגג מתרגמינן ויתקף מאגג שתהא מלכותם עז: וכולן

כולן חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות
דניים כג שנא' *ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה
כי אהבך ה' אלהיך קללה ולא קללות:
רבו א"ר שמואל בר נחמני [א"ר יונתן] מ"ד *נאמני פצועי
סס אוהב ונעתרות נשיקות שונא טוב' קללה שקלל
משלי כז אחיה השלוני את ישראל יותר מברכה שברכם
בלעם הרשע. אחיה השלוני קלל את ישראל בקנ' שנ
מ"א יד *והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים
קו וגו' מה קנה זו עומד במקום מים וגזעו *מחליף
ושרשיו מרובין ואפי' כל הרוחות שבעולם באות
ונושבות בו אין מוויות אותו ממקומו אלא הוא
הולך ובא עמהן כיון שרממו הרוחות עומד הקנה
במקומו. אבל בלעם הרשע ברכם בארז מה ארז זה אינו
עומד במקום מים ושרשיו מועטין ואין גזעו מחליף

כל הברכות של בלעם חזרו לקללה כמו שהיתה כוונתו מתחלתו:
חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות שלא יפסקו מישראל לעולם:
הקללה לברכה לחד מן הקללות הפך לברכ' שלא חזרה לעולם
ולא כל הקללות לברכות שחזרו:
נעתרות נשיקות שונא כעתרות כהפכות כמו עתר שמהפך
התנועה כלו' כאוהבים פלעי לוהב וכהפכות מכאהבות
כשיקות שוכח: מחליף לאחר שנקלע: אינו עומד במקום מים
והאי דכתיב כארזים על מים שכיכה היא דאמרה דאיהו אמר
כארזים לומר שאין עומדים במקום מים אמרה שכיכה על מים
וכן כולהו מפרש להו בשאלות בני האי גוונא כשאלים בעיו הוא

ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח דרומי מיד עוקרתו והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזוכהקנה ליטול ממנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה נביאי וכתובים:

*ויראא את הקיני וישא משלו א"ל בלעם ליתרו רכו קיני לא היית עמנו באות' עצה מי הושיבך סס אצל איתני עולם והיינו דאמר רבי חייא בר אבא מדנ' כד א"ר שמלאי שלשה היו באותו עצה אלו הן בלעם. איוב. ויתרו. בלעם שיעץ נהרג. איוב ששתק נידון ביסורין. ויתרו שברח וזכו בני בניו וישבו בלשכת הגזית שנ' *וממשפחו' סופרי' יושבי יעבץ תרעתי' ד"ה ו ב שמעתי' סוכתי' המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתיב *ובני קיני חותן משה עלו מעיר סופטי' פ התמרים. *וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו מדנ' כג אל אמר ר"ל אוי מי שמחיה עצמו בשם אל. א"ר

לאמר כנקליס פוסקים לפעמים יכתה נת קול לאמרה כטיו. הוא לאמר כגכות לאמרה נת קול עלי כהר הוא לאמר כלהליס יכתה נת קול לאמרה כטע ה': רוח דרומית קמה:

לא עמנו היית באוהה עצה שגזר פרעה כל הבן הילוד היאורה נתמיה ולאי היית כלקמן: ומי הושיבך אצל איתני עולם שעתידין נכיך ליצב נלשכת הגזית והייכו לכתיב ליתן מושנך וגו' בין ליתכי עולם לאתה יושב מי הזקיקך לכך: שמחיה עצמו בשם אלוה עושה עלמו אלוה. ל"פ מי שמקיה עלמו נשם

יוחנן אוי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה
פדיון לבניו מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה
מדנ' כנ בשעה שנזקקין זה עם זה *וצים מיד כתים אמ'
פס רב ליבון אספי"ר. *וענו אשור וענו עבר עד אשור
קטלי מיקטל מכאן ואילך משעבדי שעבודי:
רכח *הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם
פס הזה לעמך עמך לעם הזה מיבעי לי' אמ'
מדנ' כד אל כלומר אוי להם לאותן דכי אדם שמקיין ומעדכין עלמן
בעולם הזה ופורקין עול תורה מעל צוארם ומשמכין את עלמן:
משמו אל כשמשים הקב"ה פדיון לעמו וישלם גמול לנדיקים
לעתיד לבא כך שמעתי: אוי לה לאומה שתמצא בשעה
שמשים ה' פדיון לבניו אוי לה לאומה שתהיה באותן הימים
שיעלה על דעתן לעכב את ישראל: מי מטיל כסות בין לביא
וכו' לעכבן שלא יזדקקו זה לזה דמסוכן הוא כלומר מי הוא שיכול
לעכב את ישראל והקב"ה מכניסם: צים ספינות גדולות כמו ולי
אדיר בל יעברנו: מיד כתים אמר רב ליבון אספי"ר דכתיב
הייבו מקום שמו כך: עד אשור מיקטל קטלי (כתיב אדמיים)
מאשור ואילך משעבדי להו שעבוד: וצים מיד כתים וענו אשור
דקטלי להו ועבו עבר דמשעבדי להו: עד אשור כלומר אותן
האומות שמניח הקב"ה בלים עתידים להרוג את כל האומות
עד אשור ומאשור ואילך מכיקין אותם ומשעבדין בהם ולעתיד
קץ מיירי:
הן הנה היו לנבי ישראל ל"ג שלא [הכי] גרסינן הנני הולך
לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך עמך

רבי אבא בר כהנא כאדם שמקלל את עצמו וחולה קללתו באחרי' א"ל אלהיהם של אלו שונא זמה הוא והם מתאוי' לכלי פשתן בוא ואשיאך עצה עשה להם קלעים והושיב בהם וונות וקינה מבחוץ וילדה מבפנים וימכרו להם כלי פשתן עשה להם קלעים מהר שלג עד בית הישימון והושיב בהן וונות וקנה מבחוץ וילדה מבפנים ובשעה שישראל אוכלים ושותים ושמחים ויוצאים לטייל בשוק אומרת לו הוקנה אי אתה מבקש כלי פשתן וקנה אומרת לו בשוה וילדה אומרת בפחות ב' וג' פעמי' ואח"כ אומ' לו הרי אתה כבן בית שב ברור לעצמך וצרצורי' של יין עמוני מונח אצלה ועדיין לא נאסר יין של נכרים אמרה לו רצונך שתשתה

הכה היו לבני ישראל בדבר בלעם: וחולה קללתו בחברו כך בלעם לא רצה לתלות שפלות זה בבלק שיהא הוא לריך לבקש עליה היאך יכשלו ישראל אלא בישראל תלה השפלות לומר שהם לריכים לעלה שיכשלו בה בני מואב שלא תתקוף יד מואב על ישראל והייכו דכתיב אשר יעשה העם הזה לעמך מ"ר. ל"א וחולה קללתו בקברו כלומר שתלה הכתוב קללה במואב ולא רצה לכתוב כלפי ישראל כמ"ש בבלעם הרשע: קלעים אהלים של קלעים כמו שעושים בשוקים: בערבות מואב מהר שלג שביר: כשהיה אומר לה ישראל כלי פשתן זה בכמה (בקנה) זקנה אומרת לו דמי שויו וילדה אומרת לו בפקות מכדי שויו וכן עושין עד ג' ר"ש: ברוך לעשמך כל תרגיון

כוס של יין כיון ששתה בער בו אמר לה השמיעי
לי הוציאה יראתה מתוך חיקה אמרה לו עבוד לזה
אמר לה הלא יהודי אני אמרה לו ומה אכפת לך
לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור והוא אינו
יודע שעבודת' בכך ולא עוד אלא שאיני מניחתך
הוסע ט עד שתכפור בתורת משה רבך שנא' *המה באו
בעל פעור וינזרו לבשת ויהיו שקוצים כאהבם:
רכט *וישב ישראל בשטים ר' אליעזר אומר שטים
סס שמה רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי
מדנ' כה שטות. *ותקראן לעם גו' ר' אליעזר אומר ערומו'
סס פגעו בהן ר' יהושע אומר שנעשו כלם בעלי קריין.
מאי לשון רפידים ר' אליעזר אומר רפידים שמה
ר' יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה (כשם)
ירמי' מז שנא' *לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים א"ר

בוער בו שהיה מסתכל ונוער בו ילה"ר: השמיעי הוי שומעת
לתשמיש: פיעור כך היתה עבודתו של פעור שמתריזין לפניו.
ה"ג כלום מבקשין ממך אלא פיעור והוא עושה ושוב אומרת לו
כפור בתורת משה רבך והוא עושה: וינזרו לבשת (זרו) [סרו]
מדרכם והלכו אחר הבושת: כאהבם מתוך תאות שהנתם לזנות
היו משוקלים שכופרים בהקדוש ברוך הוא:
ותקראן בגופן [ותקרחן] משמע לשון מקרה: מאי רפידים
מיידי לטעיל שפליגו בין רבי אליעזר ורבי יהושע
בשמעות דשטים נקיט כמי רפידים דפליגו בין בכה"ג: לא
הפנו אבות אל בנים להטיד להם: מפני רפיון ידים של

יוחנן כל מקום שנאמ' וישב אינו אלא לשון צער
שנ' *וישב וישראל בשטים ויחל העם לזנות *וישב
יעקב בארץ מגורי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה
*וישב וישראל בארץ מצרים ויקרבו ימי ישראל
למות *וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו
וגו' *ויקם ה' שמן לשלמה וגו':
*ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו' ואת בלעם
בן בעור הרגו בחרב בלעם מאי בעי התם
א"ר יוחנן שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה
אלף שהפיל מישראל אמר מר זוטרא בר טוביה
אמר רב היינו דאמרי אינשי גמלא אול למיבעי
קרני אודני דהוו ליה גזיזו מיניה. *ואת בלעם בן
בעור הקוסם קוסם נביא הוא א"ר יוחנן בתחלה
נביא ולבסוף קוסם אמר רב פפא היינו דאמרי
אינשי מסגני ושליטי הות אייזן לגברי נגרי **הרגו
תורה ומלות והכי כמי רפידים רפיון ידיים הוא כלומר מפני
שרפו מד"ת נא עליהם עמלק:
שכר כ"ד אלפים מישראל שהרגו בעלתו הלך ליטול מבלק
ומזקני מדין: גמלא תבע קרני כך בלעם שאל שכר
וכהרג: גזיזו מיניה קחכו מיניה: בלעם בן בעור הקוסם
הרגו בקרב ההוא קרא ביהושע כתיב: ולבסוף שכתן עיניו
לקלל את ישראל ניטלה ממנו כנואה וכעזה קוסם: מסגני
ושליטי הות אחת סגנים ושרים היתה: אייזן לגברי נגרי
זיכתה למושכי קנל הספינה. ל"א נגרי קרשים: הרגו (על)

מדב' כה
ע"י נחושת
פ' וישב
ילקוט לב
שם מז
מ"ל ד
שם יא
רל
שם
מדב' לא

יהושע יג

שם ע"ב
יהושע יג

בני ישראל בחרב (על) [אל] חלליהם אמר רב
שקיימו בו ארבע מיתות סקילה שרפה הרג וחנק
א"ל ההוא מינאה לר' חנינא מי שמיע לך בלעם
בר כמה הוה א"ל מיכתב לא כתיב אלא מדכתי'
מליס נח *אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם בר תלתין
ותלת שנין או בר תלתין וארבע אמר ליה שפיר
קאמרת לדידי חזי לי פנקסיה דבלעם והוה כתיב
ביה בר תלתין ותלת שנין בלעם חגירא כדקטל
יתיה פנחס ליסטאה. א"ל מר בריה דרבינא לבריה
בכולהו לא תפוש למדרש לבר מבלעם הרשע
דכמה דמשכחת ביה דרוש ביה:

רלא כתיב *דואג וכתי' דויג א"ר יוחנן בתחל' וישב הקב"ה
סס ודואג שמא יצא זה לתרבו' רעה לאחר שיצא

ע"פ נג [אל] חלליהם מיתות הרבה משמע שתלאוהו והליטו אז תחת
הלבנה ותתכו רחצו וכפל לתוך החץ. תלייה הייכו קנק תחיכת
הרחץ הרג כשכפל לארץ סקיל' וכשכפל לחור שרפה: בר תלתין
ותלת ורבי קניכח לית ליה דרבי סימאי דאמר לעיל ג' היו
נאותה עלה דפרעה. בלעם חיוב ויתרו. לרבי סימאי בלעם
היה יותר מר' וי' שכיס להן היה נשלת פרעה לכל הבן הילוד
היאורה תשליכוהו לרבי סימאי כל אותן ר' וי' שכיס שהיו ישרץ
בגלות מצריס עד מלקמת מדין היה בלעם: חגירא תרגום של
פסק: כד קטלחיה פנחס ליסטאה שר לבנן ואפי' קטליה אמר
כל המלחמ' נקראת על שמו: בכולהו מלכי' והדיוטות: לא תפוש
ותדרוש לגבאי: לבר מבלע' לכל מה דמשכחת לגבאי דרוש:
שמא יצא זה לתרבות רעה לאחר שיצא לתרבות רעה אמר

אמר וי שיצא וה אמר רבי יצחק מאי דכתיב
*מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל תלים נב
היום אמר ליה הקב"ה לדואג לא גבור בתורה
אתה מה תתהלל ברעה לא חסד אל נטוי עליך
כל היום. וא"ר יצחק מאי דכתיב *ולרשע אמר שם נ
אלהים מה לך לספר חקי א"ל הקב"ה לדואג
הרשע מה לך לספר חקי כשאת' מניע לפרשת
מרצחים ופרשת מספרי לשון הרע מה אתה דורש
בהם *וחשא בריתי עלי פיך א"ר אמי אין תורתו שם
של דואג אלא משפה ולחוץ. וא"ר יצחק מאי דכתי'
*יראו צדיקים ויראו ועליו ישחקו בחחל' (ויראו) שם נב
[יראו] ולבסוף ישחקו וא"ר יצחק מאי דכתי' *חיל איוב כ
בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל אמר דוד לפני
הקב"ה רבונו של עולם ימות דואג אמ' לו חיל בלע
ויקיאנו אמ' לפניו מבטנו יורישנו אל. וא"ר יצחק
מ"ד *גם אל יתצך וגו' אמר הקב"ה לדוד ניתי תלים נב

ווי להכי כתיב דויג: אמר לו הקב"ה לדואג והלא גדור
אתה בתור' למה תתהלל לספר לשון הרע על דוד: לא חסד
תורה עליך לא קכס בתורה אתה לכתיב ותורת קסד על לשונה:
מרצחים שהרג נוד: עלי פיך ולא בלב: בתחלה יראו הלדיקי'
היו יראים שלא ילמד אדם ממעשיו של דואג שהולך ומוסיף
ומלליק: ולבסוף כשמת נקבי ימיו ושב גמולו בראשו ישחקו:
חיל בלע ויקיאנו המתן עד שתשכח תורתו: אמר לפניו
ומבטנו יורישנו אל אל תמתין לו עד שתשתכח אלא תמהר

דואג לעלמא דאתי אמר לפניו גם אל יחצך לנצח. לימרו שמעתא בי מדרשא משמיה יחתך ויסחך מאהל. ליהוי לי' בנין רבנן ושרשך מארץ חיים סלה. וא"ר יצחק מאי דכתי' *איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלי' איה סופר כל אותיו' שבתורה איה שוקל ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה איה סופר את המגדלים שהיה סופר ש' הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר א"ר אמי ארבע מאות בעיי הוו בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ולא אפשיט להו חד. אמר רבא רבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה כולי תנויי

*ישעי' לג

ס"ף סוריות ע"ב נמהרים

ותזכיקו: בי מדרשא מלהל זה בית המדרש: ושרשך מארץ חיים סלה שורש שלו תכסק מלרן קיים שלא להוי ליה בני רשען: כל אותיות שבתורה שהיה נקי נקסירות ויתרות: שוקל קלים וחמורים ויודע לדרוש נק"ו: במגדל הפורח באויר מתג העליונה שלמעלה מן הלמ"ד מפני מה כפופה למטה מ"ר מפני השמועה. ל"א במגדל הפורק נאויר הנכנס לארץ העמים נשידה תיבה ומגדל שם הוא טמא שם לאו. ל"א ג' מאות הלכות במגדל הפורק נאויר לעשות כיסוף להעמיד מגדל נאויר כגון ג' מאות הלכות נכטיעת קיסוסין לחמריכן נפרקין לעגיל. ולמורי כרשה דה"ג ג' מאות הלכות במגדל העומד נאויר ומשכה היא נאהלות למשתעי נהכי מגדל העומד וטומאה נתוכו כלים שנתוכו טמאים וכן כרשה לרבי: רבותא למבעי בעיי וללמוד תורה רשמכת לנא נעי להא נשני דרב

בנזיקין ואנן קא מתנינן בעוקצין טובא וכי הוה
מטי רב יהודה האשה שכובשת ירק בקדר' ואמרי
לה וחים שכבשן בטרפיהון טהורין אמר הויות
דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן
בעוקצין תלת סרי מתיבתא ורב יהודה שליף חד
מסאני ואתא מטרא ואנן צוחינן וליכא דמשגח
בן אלא הקב"ה לבא בעי דכתי' *והי' יראה ללבב: ס"ת טו
אמר רב משרשיא דואג ואחיתופל לא הוו סברי רלב
שמעתא. מתקיף לי' מר זוטרא מאן דכתי' סס
ביה איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלי'
ואת אמרת לא הוו סברי שמעת' אלא דלא הוה

יהודה כולהו תכויי בסדר כזיקין הוה כל התלמוד שלהן לא הוה
אלא בסדר כזיקין שלא היו מרנין כל כך לדרוש: האשה
שכובשת ירק בקדרה לא מצאתי' במסכת עוקלין: שכובשת
ירק בחומץ לו בלבד טהוריס לחין מקבלין טומאה ע"י עוקלין
שאם כגעה טומאה בשרשיו העלין טהוריס שחין כעצה יד לעלין
מאחר שכבשן שחין מכיחים לשם אלא למראה: וחים שכבשן
בטרפיהון לימא במסכת עוקלין. טרפיהן עלין שלהם טהוריס
הזתיס שחין כעצין להם בית יד להכניס להם טומאה: הויות
דרב ושמואל קא חזינא הכא לא הוה ידע מ"ט הם טהוריס:
תליסר מתיבתא י"ג ישיבות שהיו עוסקין כולן במסכת עוקלין
ויודעין לותה יפה ולפ"ה הם היו קסידים יותר מאלו
דב יהודה וכו':

לא סברי לא היו יודעין הלכה לפרשה כתקנה בטעמא: דלא

תליס כה סלקא להו שמעתת' אליבא דהלכתא דכתי' *סוד
ה' ליריאיו. אמר ר' אמי לא מת דואג עד ששכח
ומלי ה תלמודו שנ' *הוא ימות באין מוסר וברוב אולתו
תליס ינג ישגה רב אמר נצטרע שנ' *הצמת כל זונה ממך
ויקיל כה וכתי' התם *לצמיתות ומתרגמינן לחלוטין ותנן אין
בין מוסגר ומוחלט אלא פריעה ופרימה. א"ר יוחנן
שלשה מלאכי חבלה נזדמנו לו לדואג אחד ששכח
תלמודו. ואחד ששרף נשמתו ואחד שפיזר עפרו
בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. וא"ר יוחנן דואג
ואחיתופל לא ראוזה את זה דואג בימי שאול
ואחיתופל בימי דוד. וא"ר יוחנן דואג ואחיתופל
תליס כה לא חצו ימיהם תניא נמי הכי *אנשי דמים ומרמה
לא יחצו ימיהם. כל שנותיו של דואג לא היו אלא
ל"ד ושל אחיתופל אינם אלא ל"ג:
רלג וא"ר יוחנן בתחלה קראו דוד לאחיתופל רבו
שם ולבסוף קראו חברו ולבסוף קראו תלמידו
תליס כה בתחל' קראו רבו *ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי
שם ולבסוף קראו חברו *אשר יחדיו נמתיק סוד וגו'
שם מא ולבסוף קראו תלמידו *גם איש שלומי אשר
בטחתי בו אוכל לחמי וגו':
רלד אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יביא אדם

קז סלקא להו שמעתתא כו' עלמ זכו לקנוע הלכה כמותן:
ומתרגמי' לחלוטין וחכן תכן לשון קליטה גבי מלורע:
אלופי הייכו רבי: אוכל לחמי לומד תורתי:

עצמו לידי נסיון שהרי דוד מלך ישראל הביא
עצמו לידי נסיון ונכשל אמ' לפניו רבונו של עולם
מפני מה אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי
יעקב ואין אומרים אלהי דוד אמר אינהו מינסו
לי את לא מינסית לי אמר לפניו רבש"ע נסני
שנא' *בחנני ה' ונסני א"ל מינסא לך ועבידנא תלי' כו
מלתא בהדך דלדידהו לא הודענא ואלו אנא קא
מודענא לך דמנסינא לך בדבר ערוה מיד *ויהי ס"כ יח
לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו וגו' אמר רב
יהוד' שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום
ונתעלמ' ממנו הלכה אבר קטן יש באדם משביעו
רעב ומרעיבו שבע (והיינו דכתיב) *ויתהלך על סס ג
גג בית המלך וירא אשה רוחצת מעל הגג והאשה
טובת מראה מאד בת שבע הות קא חייפה רישה
תותי חלתא אתי שטן אידמי ליה כצפרתא פתק
ביה גירא פתקה לחלתא אגליה וחזייה מיד *וישלח סס
(המלך לדרוש) [דוד וידרוש] לאשה ויאמ' הלא
זאת בת שבע בת אליעם אשת אוריה החתי וישלח
דוד מלאכים (לפניו) ויקחה ותבא אליו וישכב

שהפך משכבו וכו' שהיה מתמם מטתו ביום כדי שיהא שנא
מתמים ולא יהרהר לקר לצה כל היום: ונתעלמה
ממנו הלכה שהמציע לפניו מתמים רעב ומרגה תלוה: ה"ג
(מתהלך) [ויתהלך] על גג ול"ג והייכו: חלתא כוורת: פתק
בה גירא בכוורת כלומר שהכה בה והנחה לתוך פתקה

תליס יו עמה והיא מתקדשת מטומאת' והיינו דכתי' *בחנת
לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא זמותי בל
יעבר פי אמר איכו וממא נפל בפומיה דמאן דסני
לי ולא אמר כי הא מלתא:

רלה דרש רבא מ"ד *למנצח לדוד בה' חסיתי איך
סס תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור אמר דוד
תליס יח לפני הקב"ה רבש"ע מחול לי על אותו עון שלא
יאמרו (הרשעי') הר שבכם צפור נדדתו. דרש רבא
סס כח מ"ד *לך לבדך חטאתי וגו' אמ' דוד לפני הקב"ה
גלוי וידוע קמך דאי בעיא למכפייה ליצרי הוה
כייפינא אלא אמינא דלא לימרו עבדא זכי למריה.

סס לח דרש רבא מ"ד *כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי
תמיד ראוייה היתה בת שבע בת אליעם לדוד
ששת ימי בראשית אלא שבאת עליו במכאוב.
וכן תנא דבי ר' ישמעאל ראויה היתה לדוד בת

סנהדרין וכפתקה: מתקדשת מטומאתה (ובא עליה) [אותה
שעה פסק טומאתה ולא בא עליה] כשהיא כלה: פקדת לילה
על מעשה לילה פקדתני מה אוכל לעמוד בנסיון של דבר עבירה:
צרפתני בל תמצא מחשבת להרפני ולא מלאתני בקי: איכו
וממא מי יתן והיה בפי רסן וחפצר לעכב את דברי שלא לומר
דבר זה של בקבני:

הר שבכם מלך (שבכם) [שלכם]: צפור נדדתו לע"י לפור
בטרך (כדד) כדאמרי' לידמי ליה כלפורח: עבדא זכייה
למאריה העבד כלקו לאדוניו בתוכחתו: כי אני לצלע נכון

שבע בת אליעם אלא שאכלה פגה. דרש רבא מ"ד *ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי נכים [ולא ידעתי] קרעו ולא דמו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאם היו קורעין את בשרי לא היה דמי שותת ולא עוד אלא בשעה שהם עוסקים באהלות ונגעים פוסקים ממשנתן ואומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה אמרתי להם הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא:

אמר רב יהודה אמר רב אפילו בשעת חליו של דוד קיים שמונה עשר עונות שנ' *יגעתי באנחתי אשחה בכל לילה מטתי בדמעתי ערשי אמסה:

למוי המניח שאכלה המלך כקודה כמטף פת"ח והכ"ף נקמץ וד"ק תלים לה פ' הזהב וע"ש במהרש"א רלו גם תלים ו

לחותו נלע היה כאן לי: שאכלה פגה שקפץ את הזעה ליזקק ע"י עגירה: נאספו עלי נכים בעלי מומין כמו פרעה נכה והיו מלעיגין עלי ואני כלא יודע. לשון אחר ולא ידעתי לא הייתי יודע כשמלעיגין כלומר פתאום בא עלי אותו עון שלא ידעתי שכיתן פתאון פה לגייסנו: ה"ג בשעה שעוסקין במיתות בית דין אומרים לי הבא על אשת איש מיתתו וכו':

שמונה עשר עונות לשמוכה עשר כמיו שלא לעגכן: באנחתי אשחה לפילו בשעת אכיקתי אשקה בכל לילה: מטתי תשמיש המטה עכין סמי ומקום קרי ליה: בדמעתי ערשי אמסה (שבעת) [שבשעת] דמעתי אני ממאים את מטתי בשמיש:

רלו ואמר רב יהודה אמר רב בקש דוד לעבוד ע"ז
סס שנ' *ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה
ס"ב טו [שם] לאלהים ואין ראש אלא עבודה זרה שנא'
דכ"ל ב *הוא צלמא רישיה די דהב *והנה לקראתו חושי
ס"ב טו הארכי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו א"ל לדוד
יאמרו מלך כמותך יעבוד ע"ז א"ל מלך שכמותי
יהרגנו בנו מוטב יעבוד ע"ז ואל יתחלל שם
שמים בפרהסיא. אמר מאי טעמא נסבת יפת
תואר א"ל יפת תואר רחמנא שריא א"ל לא דרשת
דנד' כא סמוכין דסמיך לי' *כי יהיה לאיש בן סורר ומורה
כל הנושא יפת תואר יש לו בן סורר ומורה:
רלח דרש רבי דוסתאי דמן בירי למה דוד דומה
סס לסוחר כותי אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע
תל' יט *שגיאות מי יבין א"ל שביקי לך. ומנסתרות נקני

יאמרו מלך שכמותי קס"ל שכמותי יהרגנו בנו ויהיו מתרעמין
על מדותיו של הקב"ה וכמלך ב"ש מתחלל בפרהסיא:
מוטב יעבוד ע"ז ויחלל את השם הכי לגבי ולא יקללו אותו
כל העולם: אמר לו קוצי החרכי לדוד קב"ה לא עניד היכא נלא
היכא שמעמיד בכך עליך להורגך דלית מאי טעמא כסבת יפת
תואר דאמו של אבשלום מעכה בת תלמי מלך גשור ותפסה דוד
במלחמה דאין לומר בעבירה נתנה לו דהא כתיב רק בדבר
תוריה הקדי:
סוחר כותי דרכו לפכות את סחורתו מעט מעט (יותר מדאי)
להעמידה על דמים מועטים: שגיאות מי יבין מי יוכל
להשמר משגגות: א"ל הקב"ה: שביקא לך מקום לך: נסתרות

שביקי לך. גם מודי' חשוך עבדך שביקי לך. אל ימשלו בי [או איתם] דלא לשתעו בי רבנן שביקי לך. (או איתם) [ונקיתי מפשע רב] שלא יכתב סורחני אמ' לו אי אפשר ומה יו"ד שנטלתי משרי עמד וצוח כמה שני' עד שבא יהושע והוספתי לו שנ' *ויקרא משה להושע בן נון יהושע כל הפרשה כלה על אחת כמה וכמה. ונקיתי מפשע רב אמר לפניו רבש"ע מחול לי על אותו עון כולו אמר כבר עתיד שלמה בנך לומר בחכמתו *היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה אם יהלך איש על גחלי' ורגליו לא תכוינה כן הבא על אשת רעהו לא ינקה כל הנוגע בה. א"ל כל הכי נטרד ההוא גברא א"ל קביל עליך יסורין קביל עליה. אמ' רב יהודה אמ' רב ו' חדשים נצטרע דוד ונסתלק' הימנו שכינה ופירשו ממנו סנהדרין. נצטרע דכתי' *תחטאני באזוב ואטהר וגו'. נסתלקה הימנו שכינה דכתי' *השיבה לי ששון ישעך וגו'. ופירשו ממנו סנהדרין דכתי' *ישובו לי יראיך וגו'. ו' חדשי' מנ"ל דכתי'

מדבר יג

מ"ב א יב

תלי' נא

סם

סם קיט

מזיד של ניכעס: זדים מזיד של פרהסיא: ה"ג אל ימשלו בי דלא לשתעו בי רבנן והייכו אל ימשלו לטון משל שלא ידברו נקטלתי קכמי הדורות: או איתם שלא יכתב סורחני שתמחוק אותה פרס' מן המקרא ויסתכק הדבר לעולם: כל הפרשה שכתובה כאן שעשית אותו קטן: על אחת כמה וכמה שלא תיעקר: תחטאני באזוב מכלל שהיה לריך טהרת מצוע

ו"מ נ *והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעי' שנה
סס ע"נ *בחברון מלך שבע שנים ובירושלי' מלך שלשי' ושלש
ב"נ ה שני' וכתי' *בחברון מלך על יהודה שבע שנים וששה
חדשי' ובירושלי' מלך ל"ג שנה והנך ו' חדשי' לא קא
תלי' פו חשיב ש"מ דאצטרי"ע (כתיב *עשה עמי אות לטובה
וגו') אמר לפניו רבש"ע מחול לי על אותו עון מחול
לך עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבשו א"ל
בחייך איני מודיע אבל אני מודיע בחיי שלמה
בנך בשעה שבנה שלמה את בה"מ בקש להכנים
ארון לבית קדשי הקדשי' דבקו שערים זה בזה
סס כד אמר כ"ד רננות ולא נענה *אמ' שאו שערים
ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד
ד"ה כ ו וגו' ולא נענה כיון שאמר *ה' אלהים אל תשב
פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה
באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדרה
וידעו כל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו עון:
רלט [פיסקא גחוי דכתי'] *וילך אלישע דמשק. להיכא
סס אול א"ר יוחנן שהלך להחויר גיחוי
מ"נ מ בחשוב' ולא חזר א"ל חזור בך א"ל כך מקובלני
עיין מהרש"מ ממך החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין

כמלורע: בחברון מלך שבע שנים וששה חדשים מלהכא
קשיב להו ובחיך קרי לה קשיב להו ס"מ לה היה מלכותו שלמה
שכלטרע לותן שנה קדשים: ה"ג לגבל נקיי נבך לכי מודיע ולא
גרסינן לך: כ"ד רננות נין תפלה תקנה ורבה לישא כ"ל:

בידו לעשות תשובה מאי עבד איכא דאמרי אבן שואבת תלה לחטאת ירבעם והעמידה בין שמים לארץ ואיכא דאמרי שם חקק בפיה והיתה מכרות ואומרת אנכי ולא יהיה לך ואיכא דאמרי רבנן דחה מקמיה שנ' *ויאמרו בני הנביאי' אל אלישע הנה המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו מכלל דעד הנה לא הוה דחיק:

מ"נ

ת"ר לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא רמ כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידים ולא כר' יהושע בן פרחי' שדחה לישו בשתי ידים. גיחזי דכתי' *ויאמר נעמן הואל וקח ככרים (כסף ויפצר) [ויפרץ] בו וגו' ויאמר אליו אלישע מאין גיחזי ויאמר לא הלך עבדך אנה ואנה ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת את הבגדים וזתים וכרמים צאן ובקר ועבדי' ושפחו'. ומי שקל כולי האי כסף ובגדים הוא דשקל. אמר רבי יצחק

מ"נ

שואבת מגנהת מתכת נלח כגיעה כעין לותו שלועזין יימאכ"ק נלע"ז ועל ידי לותה לבן העמיל העגלים של ירבעם נלויר: רבנן דחה מקמיה התלמידים דקה מיסיבתו של אלישע: צר ממנו מכלל דעד התידכח לח הוה לר: הואל וקח השנע שאלישע שלקך: (ויפצר) [ויפרץ] בו גיחזי: העת לקחת את הכסף והבגדים וגו' ק' דכריס קח קשיב נהמיקרח: וגיחזי מי שקל כולי האי מכעמן כסף ובגדים

באותה שעה הי' אלישע יושב ודורש בשמונ' שרצי'
מ"נ ה *ונעמן שר צבא מלך ארם היה וגו' מצורע אמרה
ליה ההיא רביתא דאישתבאי מארעא דישראל
אי אזלת לגבי אלישע מסי לך כי אתא א"ל ויל
טבול בירדן א"ל אחוכי קא מחייכת בי אמרו לי'
הנהו דהוו בהדיה מאי נפקא לך מיניה ויל נסי
אול וטבל בירדנא ואיתסי אתא אייתי ליה כל
הני דנקט לא צבי לקבולי מיני' גחזי איפטר מקמי
אלישע אול שקל מאי דשקל ואפקיד כי אתא
חוייה אלישע לצרעת דהות פרחה עילויה רישיה
א"ל רשע הגיע עת ליטול שכר שמנה שרצים
וצרעת נעמן תדבק בך ובורעך עד עולם ויצא מלפניו
סס י מצורע כשלג *וארבע' אנשי' היו מצורעי' פתח השער
א"ר יוחנן גיחזי ושלשה בניו. רבי יהושע בן פרחיה
עיין בגמ': (ת"ר) [חניא א"ר שמעון בן אלעזר]
יצר תנוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת:
הוא דשקל דכתיב וילך כחריס וגו': אותה שעה היה אלישע
עוסק בפ' שמוכה שרצים: א"ל הגיע עת ליטול שכר פרק
שמנה שרצים שעסקתי בו וכו' ולהכי כתב נהתי קרא שמוכה
דגריס כנגד אותה פרק כלו' כסף ובגדים (שקבלתי) [שקבלת]
ממנו מנעמן סבור אתה לקנות דגריס הללו להיותם לך שכר
שמוכה שרצים: יצר אם יכר תלותו מרקיקו ממנו לגמרי ממעט
ירידת העולם ואם מקרבו לגמרי בא לידי איסור שאינו יכול לכבוש
יצרו מדבר ערירה: תנוק ואשה דעתן קלה ואם תדקה אותם
תטרידן מן העולם:

תנו רבנן שלשה חלאים חלה אלישע. א' שגירה רמא
דובי' בתנוקות ואחד שדחפו לנחוי בשתי סס
ים ואחד שמת בו שנא' *ואלישע חלה את חליו מ"נ יג
שר ימות בו. עד אברהם לא היתה וקנה כל פרק
חוי לאברהם אמר האי יצחק כל דחוי ליצחק הפועלים
מר האי אברהם. בעא אברהם רחמי דליהוי וע"ש
י' וקנה שנא' *ואברהם וקן בא בימים. עד יעקב ירמז' כד
א הוה חולשא בעא רחמי והוה חולשא שנא'
ויאמ' ליוסף הנה אביך חולה. עד אלישע לא הוה סס שם
ויניש חליש דמיתפח ואתא אלישע ובעא רחמי
איתפח שנ' *ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו: מ"נ יג
ושנה דור המבול אין להם חלק לעולם הבא רמב
ואין עומדין בדין שנ' *לא ידון רוחי באדם סס
עולם [לא דין ולא רוח]. דור הפלגה אין להם ירמז' ו
לק לעולם הבא שנ' *ויפץ ה' אותם משם וכתי' סס יח
משם הפיצם ה'. אנשי סדום אין להם חלק סס
עולם הבא (אבל עומדין בדין) שנ' *ואנשי סדום סס יג
עים וחטאים [רעים בעולם הזה וחטאים לעולם

לה חד קליו תרי לסגר ימות דו תלת: בעי רחמי דלהוי חולשא
כדי שיהא פנאי לבניו לבא כל אחד ואחד ממקומו להיות
ליו בשעת מיתה שכיון שרואין שכפל למטה יודעין שימות
ומתקבלין ובאין: מיתפח מתרפא:
א ידון רוחי לא דין ולא רוח שאין עומדין בדין ואין להם רוח
להיות עם הלדיקים שיש להם חלק: ויפץ ה' אותם בעה"ז:
משם הפיצם בעה"ב:

הבא אבל עומדין בדין] רבי נחמיה אומר אלו
תליס מ ואלו אין עומדין בדין שנ' *על כן לא יקומו *רשעי'
קח במשפט וחטאי' בעדת צדיקים. על כן לא יקומו
רשעים במשפט זה דור המבול וחטאים בעדת
צדיקים אלו אנשי סדום אמרו לו בעדת צדיקי'
אינם עומדין אבל עומדין בעדת רשעים: גמ' ת"ר
ילקוט י דור המבול אין להם חלק לעולם הבא שנ' *וימח
את כל היקום אשר על פני האדמה וגו' וימח את
כל היקום בעולם הזה וימחו מן הארץ לעולם
ר"ל מדין הבא דברי ר' עקיבא ר' יהודה בן בתירה אומר
סמייס לא חיין ולא נידונין שנא' לא ידון רוחי באדם
לעולם לא דין ולא רוח ד"א לא ידון רוחי שלא
תהא נשמתן חוורת [לנדנה] ר' מנחם בר' (יוסף)
[יוסי] אומר אפילו בשעה שהקב"ה מחויר נשמות
ילקוט לג לפגרי' מתים נשמתן קשה להם בגיהנם שנ' *תהרו
חשש תלדו קש רוחכם אש תאכלכם:
רמג ת"ר דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה
זס שהשפיע להם הקב"ה ומה כתי' בהם *בתיהם
מיוב כא שלום מפחד וגו' וכתיב *שורו עבר ולא יגעיל
זס

אלו ואלו מכעי דור המבול ומכעי סדום ונקלף פליג ר' נחמיה.
רשעים דור המבול דכתיב נהו כי רבה רעת האדם: חטאים
אנשי סדום דכתיב נהו רעים וקטלים: אבל עומדי' הם וכו'
זקיין וכדוכין: נשמתן קשה להם בגיהנם כמת עליין ערפתן
דכתיב רוחכם אש תאכלכם:

וגו' וכתיב *וישלחו כצאן עויליהם וגו' וישאו בתוף ליוב כה
וכנור וגו' יבלו בטוב ימיהם וגו' וכתיב וכרגע שאול
יחתו וגו' והיא גרמה שאמרו לאל *סור ממנו סס
ודעת דרכיך לא חפצנו ומה שדי כי נעבדנו וגו'
אמרו כלום אנו צריכים לו אלא לטפה של גשמי'
יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהם אמ'
הקב"ה בטובה שהשפעתי להם בה מכעיסים אותי
ובה אני דן אותם שנאמ' *ואני הנני מביא את רלעיל ו
המבול מים ר' יוסי אומר דור המבול לא נתגאו
אלא בשביל גלגל העין שדומ' למים שנא' *ויקחו סס
להם נשים מכל אשר בחרו לפיכך דן אותם במים
שדומ' לגלגל העין שנא' *נבקעו כל מעינות תהום סס ו
רבה א"ר יוחנן דור המבול ברבה קלקלו וברבה
נידונו ברבה קלקלו דכתי' *ויראה' כי רבה רעת סס ו
האדם ברבה נידונו דכתיב נבקעו כל מעיינו' תהום
רבה (וכתי' *ויסכרו מעינות תהום) א"ר יוחנן שלשה סס ט
נשתיירו מהם בלועה דנדור וחמי טבריה ועינא
רבתי דבירם:

'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ אמר רמד

בשביל גלגל העין שרואים טונתם שלמה והיו גונהי' עיניהם סס
ומכלים זקר עיניהם: במים שדומה לגלגל העין רלעיל ו
מעיכות שכונעים ממקור קטן כמו עין: שלשה נשתיירו מחותן
מעיכות של דור המבול שהיו קמין כדאמריכן לקמן נרותקין
קלקלו ונרותקין כדונו:

רבי יוחנן מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה
על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל א"ר אבא
בר כהנא וכולם חורן חוץ מתושלמי. *ויאמ' (ה')
ילקוט [אלהים] לנח קץ כל בשר בא לפני א"ר יוחנן
בא וראה כמה גדול כחו של חמס שהרי דור
המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר
סס דינם (אלא) עד שפשטו ידיהם בגזל שנ' *כי מלאה
הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ
ילקוט ובתי' *החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונ'
ולא מהמהם ולא נה בהם א"ר אלעזר מלמד שוקף
עצמו כמקל ועמד לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע
לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נח בהם
תנא דבי ר' ישמעאל אף על נח נחתם גזר דין אלא
ילקוט שמצא חן בעיני ה' שנא' *כי נחמתי כי עשיתם
ונח מצא חן בעיני ה' וינחם ה' כי עשה את האדם
בארץ. כי אתא רב דימי אמר אמ' הקב"ה יפה
עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ מאי משמע

וכלם חזרו להזדווג עם מיניהם: חוץ מתושלמי עוף הוא
שוקף עדיין תרגום רעה שמזדווג עם הכל. תושלמי עוף
ת' במסכת קולין גבי שמונה ספקות קיתא ותרגול' תושלמי ומרל'
ולרבו של מותו עוף להרגיע כל הנריות: שוקף החמס עלמו
כמקל והייבו החמס קם למטה רשע: לא מהם אין תועלת לא
נהם ולא נהמוכם ולא נמחם מהמהם אחטרי"ח נלע"ז: כי
נחמתי כי עשיתם ונח סמוכים לרים: יפה עשיתי כו' שאנדתי

כתיב הכא וינחם וכתיב התם *וינחם אותם וידבר ילקוט כ
על לבם ואיכא דאמרי לא יפה עשיתי שתקנתי
קברות בארץ כתיב הכא וינחם ה' וכתיב התם
*וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו: שמות לב
*אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה ורמה
בדורותיו. א"ר יוחנן בדורותיו ולא בדורות בס
אחרים. וריש לקיש אמר בדורותיו כ"ש בדורות ילקוט ו
אחרים א"ר חנינא משל דר' יוחנן למה הדבר
דומה לחבית של יין שהיתה מונחת במרתף של
חומץ במקומה ריחה נודף שלא במקומה אין ריחה
נודף. א"ר אושעיא משל דריש לקיש למה הדבר
דומה לצלוחית של פליטון שהיתה מונחת במקום
הטנופת במקומה ריחה נודף כ"ש במקום הבוסם.
*ויכח את כל היקום אשר על פני האדמה אם בס ו
אדם חטא בהמה מה חטאת תנא משום ר' יהושע
בן קרחה משל לאדם שעשה (סעודה) [חופה]
לבנו והתקין מכל מיני סעודה לימים מת בנו עמד
ופור את חופתו אמר כלום עשיתי אלא בשביל
בני עכשיו שמת בני חופה ל"ל אף הקב"ה אמ'
כלום בראתי בהמה וחיה אלא בשביל אדם עכשיו
שאדם חטא בהמה וחיה ל"ל *מכל אשר בחרבה בס
מתו ולא דגים שבים. דרש רבי יוסי דמן קסרי

דיך רשעים נזה: לא יפה עשיתי לחפצר היו קוזרים:
כל שכן מלו הוה נדורות לקרים היה נדיק יותר: פליטון

מיוב כד מ"ד *קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ
מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם ואמר להם
עשו תשובה ואם לאו הקב"ה מביא עליכם את
המבול ומקפה נבלתכם על המים כויקים שנא'
קל הוא על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין מהם
קללה לכל באי עולם שנ' תקולל חלקתם בארץ
שם *לא יפנה דרך כרמים מלמד שהיו מפנים דרך
כרמים אמרו לו ומי מעכב אמר להם פרידת
שם ע"נ אחת יש לי להוציא מכם *אם כן לא נפנה דרך
כרמים:

רמו דרש רבא מאי דכתיב *לפיד בוו לעשתות שאנן
שם נכון למועדי רגל מלמד שהיה נח הצדיק
מיוב יג מוכיח אותם ואומר להם דברים קשים כלפידי'
והיו מבזין אותו אמרו לו זקן תיבה זו למה אמ'
להם הקב"ה מביא עליכם את המבול אמרו מבול

נוסח אריקו כולף ולאיכו לפרסמון: מקפה מליף כמו ויקף
הנרגל דמתרגמינן וקפץ: כויקים כלדות: לא יפנה דרך
כרמים אמרו לו ומי מעכב שלאיכו עומה מיד לאס יש נידו כך
לעשות כך: פרידה א' יש לי להוציא מכם מתוסלק הלדיק
ימות קודס ולא יהא כדון עמכס: א"כ לא נפנה דרך כרמים
כלו' לא נסור ולא נפנה לת דרך הכרמי' אלא כל שעה כלך נהס
כלומר א"כ לא נלך דרך כנוסה ולא נקזור מסורינו אלא נלך
ונקלקל התורה דרכיס מסונסים נקולים ונרקנים כעין שנילי

כרמים:

לעשתות כמו עשתונות שיושנין שלכן ומושנין מקשנות רעות

של מה אם מבול של אש יש לנו דב' אחד ועליתא
שמה ואם של מים הוא מביא אם מן הארץ הוא
מביא יש לנו עששיו' של ברזל שאנו מחפין בהם
את הארץ ואם מן השמים הוא מביא יש לנו
דבר ועקב שמו ואמרי לה עקש שמו אמר להם
הוא מביא מבין עקבי רגליכם שנ' *נכון למועדי ליוב יב
רגל. הניא מימי המבול קשים (ועבים) כשכבת
זרע שנאמ' נכון למועדי רגל. אמר רב חסדא
ברותחין קלקלו בעבירה וברותחין נידונו כתיב הכא
*וישובו המים וכתיב התם *וחמת המלך שככה: לעזית מ
*ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ לסתל ו
רמן
מה טיבם של שבעת הימים אמר רב אלן סנ
ימי אבלות של מתושלח למדך שהספידן של לעזית ו
צדיקים מעכבת את הפורענות לבא דבר אחר
לשבעת ששינה הקב"ה עליהם סדרי בראשית
שהיתה החמה יוצאת ממערב ושוקעת במזרח. דבר
אחר שקבע להם הקב"ה זמן גדול ואח"כ זמן קטן.

עליתא שמה ומין חם שולטת בה: מבין עקבי רגליכם
נשכנת זרע שלכם יכול למקות מתכם. ל"ח מבין עקבי רגליכם
מן הרגל יולין ממם מים חם היה רולה ומי מפגר לקפות רגליכם
בעזיות: בשכבת זרע רותקין ועבין היו עבין ל"ג ופי' הוח:
חמת המלך שככה כקה מרתקו הכי כמי מים כקו מרתקן:
סדרי בראשית והיכו לשנעת הימים סדר שנעת ימי נרקזית
שיכה להם: זמן קטן מקר זמן גדול נתקלה מאר להם והיו

דבר אחר לשבעת הימים שהטעימם מעין העולם הבא כדי שידעו מה טובה מנעו מהם.
ילקוט ו *מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו אישות לבהמה מי איה לה א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאותן שלא נעבדה בהם עבירה מנא ידע אמר רב חסדא שהעבירן לפני התיבה כל שהתיבה קולטתו בידוע שלא נעבדה בהם עבירה וכל שאין התיבה קולטתו בידוע שנעבדה בו עבירה רבי אבהו אומר מאותן הבאים מאליהן:

רמח *עשה לך תיבת עצי גופר מאי גופר אמר רב אדא אמרי דבי ר' שילא זו מבליג ואמרי לה גולמיש. *צוהר תעשה לתיבה א"ר יוחנן א"ל הקב"ה לנח קבע בה אבנים טובות ומרגליות כדי שיהיו מאירות לכם כצהרים. ואל אמה תכלנה מלמעל' דבהכי הוא דקיימא. תחתי' שנים ושלישי' תעשה תנא תחתים לזבל אמצעים לבהמה עליוני' לאדם. וישלח את העורב אמר ריש לקיש תשובה נצחת השיבו עורב לנח א"ל רבך שונאני ואתה

ילקוט ו סם
סם כולס

ימיו מאה ועשרים שכה כשענר זמן זה לא שנו לטובה מזר וקנע להס זמן קטן: אישות לבהמה מי איה לה נקנה אחת כשכנת לכמה זכריס ואין זו אישות: שלא נעבדה בהם עבירה שלא נזקקו אלא לבן זוגס:

מבליג עץ הוא:

שנאתני רבך שונאני מן הטהורי' שבעה מן הטמאי' שנים ואתה שנאתני שאתה מניח ממין שבעה ושולח ממין שנים אם פגע בי שר חמה או שר צנה לא נמצא עולם חסר בריה אחת. ועוד א"ל שמא לאשתי אתה צריך א"ל רשע במותר לי נאסר לי בנאסר לי לא כל שכן ומנא לן דנאסרו עליו דכתיב ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך וכתיב צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך וא"ר יוחנן מכאן שנאסרו בתשמיש המטה. ת"ר שלשה שמשו בתיבה וכולם לקו כלב ועורב וחם. כלב נקשר. עורב רוקק. חם לקה בעורו. *וישלח את היונה מאתו לראו' הקלו המים. א"ר ירמיה מכאן שרירתם של עופות טהורים עם הצדיקים. *והנה עלה זית טרף בפיה א"ר אלעזר אמרה יונה לפני הקב"ה רבש"ע יהיו מזונותי מרורים כזית ומסורים בידך ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורי' ביד בשר ודם מאי משמע דהאי טרף לישנא דמזוני הוא דכתיב *הטריפני

במותר לי אפילו נאסרתי אכי אסור: רוקק הזרע מפיו לפיה של נקבה: לקה בעורו שילח ממנו כום: מאתו גבי עורב לא כתיב מאתו מכאן שרירתם וכו' כלו' הכאה הוא להם שדרים אלמן שמכירין בצדיקי' כדאמרי' בדוכתא אחריתי: זית טרף בפיה בפיה היתה שואלת מזון טרף של זית:

ילקוט מ לחם חקי. *למשפחותיהם יצאו מן התיבה א"ר יוחנן למשפחותם ולא הם:

רמט אמר רב חנא בר (ליואי) [ביונא] א"ל אליעזר לשם סס רבא כתי' למשפחותיהם יצאו מן התיבה אתון היכי הויתון א"ל צער גדול היה לנו בתיב' בריה שדרכה להאכיל' ביום האכלנוה ביום שדרכ' להאכילה בלילה האכלנוה בלילה. האי ויקתא לא הוה ידע אבא מה אכלה יומא חד הוה יתי וקא פאלי רמונא נפל תולעת' מיניה אכלה מכא ואילך הוה גביל ליה חיורא כי מחלע אכלה. אריו אשחא וינחיה דאמר רב לא בציר משית' ולא טפי מחריסר וינא אשחא. אורשינה אשבחיה אבא

למשפחותיהם יצאו מן התיבה שמח כל קד וקד נפקי ענמו הי ולח היו לריכין כלס נחנוס לקד לחלח מזפקו' מזפקו' היו ערויין אמר ליה לליעזר עבד לנרהס: לשם רבא נכו גדול של כל היכי אחון הויתון הלין הייתס יכולי' להכין עלייניהס נכך לעזות לכל נריה ונריה קפלה: ויקחא עס נריה: פאל מקתך כמו פלי פלויי נמסכת כלה: אשחא וינחיה קמס לקוזת וזכהו ולח היה קושס לדרוס מזחר נהמות: לא בציר משיחא ולא טפי מחריסר וינא אשחא לין לך קמה קלה שלח תהי קמימותו יכול לזוכו שנת ימים שלח ימות נלח מלכל. ולין לן קמה זיכולה לזון יותר מי"ב ימים נלח מלכל ומנת' כך שמעתי ולית לגרסי לח פקות מזנה קדמים ולח יותר מי"ב קדמים זיכתל מנתח ולחרי' קלי כלו' לח פקות מו' קדמי' ולח יותר מי"ב קדמים

דגני בספנא דתיבותא א"ל לא בעית מזוני א"ל
חזית"ך דהוה טרידת אמינא לא אצערך א"ל יהא
רעוא דלא תמות שנא' *ואומר עם קני אגוע מיוב כט
וכחול ארבה ימים:
אמר רב חנא בר ליואי א"ל שם רבא לאליעזר רנ
כי אתו עלייכו מלכי מזרח ומערב אתון מס
היכי עבדיתו א"ל אייתיד הקב"ה לאברהם
ואותביה מימיניה והוו שדינן עפרא והוו חיבי
גילי והוו גירי שנא' *מזמור לדוד נאום ה' לאדני תלי קי
שב לימיני עד אשית אויביך וגו' וכתיב *מי העיר ישעי' מא
ממזרח צדק יקראהו לרגלו [יתן לפניו גוים ומלכים
ירד יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו] נחום איש
גם זו הוה רגיל דכל דהוה סלקא ליה אמר גם תענית
ו' לטובה יומא חד בעי ישראל לשדורי דורון פ"ג
לבי קיסר וכו':
פיסקא דור הפלגה אין להם חלק לעה"ב. מה עבוד ע"ס כל
אמרי דבי ר' שילא אמרו נבנה מגדול המלוך
ונעל' לרקיע ונכה [אותו] בקרדומו' כדי שיווובו מימיו רנא
נחכו עלה במערבא אם כן ליבנו אחד בטורא מס
קמט

לעולם: בספנא נקדר ספון ומתוקן לו:
נאום ה' וגו' אליעזר אמר פסוק זה כתוב ה' לאדני אמר הקב"ה
לאברהם אבינו שב לימיני וגו': ממזרח זה אברהם שנתן
צדק בהרים שהוא נמזרק ככתיב מן אדם יקבני נלק מלך
מוקב וגו': כל דהוה סלקא ליה כל דבר המחורע ליה:

אלא אמר רבי ירמיה בר אלעזר נחלקו
לשלשה כתות אחת אומרת נעלה ונשב שם
ואחת אומרת נעלה ונעבוד ע"ז ואחת אומרת
נעלה ונעש' מלחמה וו שאומרת נעלה ונשב שם
הפיצם ה'. וזו שאומרת נעלה ונעשה מלחמה
נעשו קופין ורוחין ושדים ולילין וזו שאומר' נעלה
ונעבוד ע"ז *כי שם בלל ה' שפת כל הארץ. רקמי' יח
תניא ר' נתן אמ' כולם לשם ע"ז נתכוונו כתיב
הבא *נעשה לנו שם וכתיב התם *ושם אלהים סס
אחרים לא תוכירו מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז. שמות כג
א"ר יוחנן מגדל שלוש נשרף. שלוש נבלע. שלוש
קיים אמר רב אויר מגדל משכח. אמ' רב יוסף
בבל ובורסיף סימן רע לתורה מאי בורסיף אמר

למה נכו לותו נקעה היה להם לנכות על לקד ההריס:
הפיצם ה' פזרם נכל העולם: רוחין נלי גוף ולורה: שדים ים
להם לורת לדם ולוכלי' ומותים כנכי לדם: לילין לורת לדם
ללח נים להם כנפים נמכת נדה: זה שאמרו נעבוד ע"ז כי
שם בלל ה' נלנל לנוכם כדי שלח יהח לק' מכוין לדעת קנרו
לענוד ע"ז: שליש נבלע כנלעו יסודותיה מנוקע' היח נקרקע
עד שלים ושלים של מעלה נארק ושלים לחלעי קיים נקרקע ולח
שיהח עומד נלויר: אויר מגדל מרלם המגדל כמו לוירה של
עיר [מי] שעומד סניב למגדל ורוק' לוירה ומרלה גונה שלו:
משכח שכן כגזר על לותו מקום שישכח ולכך הם עלמם שכחו
לח לנוכם: בבל ובורסיף סי' רע לתור' שמשכחין התלמוד מסני

רבי אסי בור שאפי:

פיסקא אנשי סדום אין להם חלק לעה"ב. תנו רבנן אנשי סדום אין להם חלק לעולם סס
הבא שנא' *ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד ילקיים יג
רעים בעולם הזה וחטאים לעולם הבא א"ר יהורת
רעים בגופם וחטאים בממונם רעים בגופם דכתיב
*ואיך אעשה הרעה הגדול' הזאת וחטאתי לאלהים סס לם
וחטאים בממונם דכתיב *והיה בך חטא. לה' וו דניים סו
ברכת השם. מאד שמתכוני' וחוטאים במתניתא
תנא רעים בממונם וחטאים בגופם רעים בממונם
דכתיב *ורעה עיניך באחיך האביון. וחטאים סס
בגופם דכתיב *וחטאתי לאלהים. לה' וו ברכת ילקי' לם
השם. מאד וו שפיכות דמים שנא' *וגם דם נקי מ"נ כם
שפך מנשה הרבה מאד. תנו רבנן אנשי סדום
לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם
הקב"ה ומה כתיב בהם *ארץ ממנה יצא לחם ליוב כם

שעומדים בקויר המגדל: למה נקרא שמה בורסיף בור שאפי
בור שכתרוקן מימיו כלו' מצכך הלדס כל מה שלומד. שאפי
כמו השופה את היין לשון הורק מכלי אל כלי ומפני מה שמה
נגל שמצכקת אמר רב יוסף כי סס נגל לפי שנגלנל הקב"ה את
לשוכס לשם לכך היא מצכקת. סימן רע כלומר שמס סימן
שכקה הוא:

רעים בגופם שטופים בזמה: השמר לך פן יהיה דבר עם
לבבך בליעל וגו' והיה בך חטא והייכו ממון: ארץ
ממנה יצא לחם ארץ שנעה וטובה היא:

ותחתיה נהפך כמו אש מקום ספיר וגו' נחיב לא
ידעו עיט וגו' לא הדריכוהו בני שחץ וגו' אמרו
וכי מאחר שארץ ממנה יצא לחם גו' למה לנו
עוברי דרכים שאין באים עלינו אלא לחסרנו
מממוננו בואו ונשכח [תורת] רגל מארצנו שנא'
מיוב כח *פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל וגו':
רנג דרש רבא מאי דכתיב *עד אנה תהותתו על
סס איש תרצחו כלכם כקיר נטוי גדר הדחויה
מליס סנ מלמד שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון ומושיבין
אותו אצל קיר נטוי ודוחין אותו עליו ובאים
מיוב כד ונוטלים את ממונו. דרש רבא מאי דכתיב *חתר
בחשך בתים יומם חתמו למו לא (ראו) [ידעו]
אור מלמד שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון
ומפקידים אצלו אפרסמון ומניחים אותו בבית

ותחתיה נהפך כמו אש וחקרי כן נהפך: וכי מאחר שארץ
ממנה יצא לחם סים לכו סידוע לקס למה לכו עוברי דרכים:
ונשכח סלח יעברו עוברי דרכים בחרלכו: פרץ הקד"ה נקל
סל גפרית וחץ: מעם גר ממקום הליכתו שהיה הולך למעלה
והסליכו עליהם הכזכקי' מכי רגל וכלילו מחרלס וכעו לדרחין.
גר קורי"ר נלע"ז כמו מים המוגרים:
תהותתו תנקבו תרמיות ותוחכות: תרצחו כלכם ע"י קיר נטוי
וגדר הדקויה: יומם חתמו למו היום קותמין וסוגרין
כחלו לח ידעו חור כלומר סותמין וקותמין: אפרסמון שלהם

גנויהם ולערב באים ומריחים אותו ככלב שנא'
*וישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר ובאים תליס נט
וחותרים שם ונוטלין אותו ממון *ערום הלכו וגו' פיוב כד
*חמור יתומים וגו' *והוא לקברות וגו' דרשה רבי סס
יוסי בצפורי אחתרן ההוא לילי' תלת מאה מחתרתי סס כפ
בציפורי אתו וקא מצערי ליה אמרו ליה יהבת להו
אורחא לגנבי אמר להו מי הוה ידענא דאתו כי
קא נח נפשיה דרבי יוסי שפע מרובי דצפורי
דמא. אמרי דאית ליה חד תורא נרעי חד יומא
דלית ליה נרעי תרי יומי ההוא יתמי בר ארמלת'
הבו ליה תורי למרעי אזל שקלינהו וקטלינהו
אמר להו *דאית ליה תורא נישקל חד משכ' סס ע"ג
דלית ליה תורא נישקול תרי משכי אמרו ליה

להפקידו ניד נעלי ממון כדי שיהיו מכיקין פקדון שלהם בבית גנזיה'
ובלילה מריקין החפרסמין וקותרין סס מנהגו של מפקיד בורר
וקותם: דרשה רבי יוסי בי מדרשא קתר בקסך בתיס:
איחתרן תלת מאה מחתרת' ע"י ריק חפרסמון שהיו מריקין
ויודעים היכן מכיקים ממוכס: מי הוה ידענא דאתי גנבי.
לשון לקר מי הוה ידעכא דגנבי לתון: שפעי מרובא דצפורי
דמא דלקס גדול הוה וחיידי דאמר לעיל חיקתרי מקתרתי
בלפורי דאתרי' דרבי יוסי התס הוה כקיט כמי הא מלתא דכי
כך בפשיה בו' לשמועינן דמלפורי הוה: דאית ליה תורא כך
היה מנהגס של אכזי סדוס מי שהיה לו שור אקד רועה כל
בהמות העיר יום אקד מי שאין לו שור מגלגלין עליו לרעות שני

מאי האי אמר להו סוף דינא בתחלת דינא מה תחלת דינא דאית ליה חד תורא נרעי חד יומא דלית ליה נרעי תרי יומי ה"נ דלית ליה תורא לשקול תרי משכי. דעבר במבר' ניתיב חד וזוא דלא עבר ניתיב תרי. דהוה ליה דרא דלבני אתי כל חד וחד שקיל חדא א"ל אנא חדא דשקלי. דהוה שד' תומי או שמכי אתי כל חד וחד שקיל חדא א"ל אנא חדא דשקלי:

רנד ס"ס **ארבעה** דייני הוו בסדום שקראי ושקוראי וזייפי ומצלי דינא. דמחי ליה לאחת' דחברי' ומפלח לה אמרו ליה יהבה ניהליה דניעברה ניהלך. דפסיק ליה לאודנא דחמרא דחבריה אמרו ליה הבי ניהליה עד דקדח'. דפרע ליה לחבריה אמרו ליה הב ליה אגרא דשקל

ימים: אמר להו ימתין למרך דתורך דלית ליה קד תורך וכו': דעבר במברא שהמעברות שלהם מימיו (נקיים) [עזין] והיו כיון כך: דלא עבר במברא חלף נח לו דרך לקר: דהוה ליה דרא דלבני מי שהיה לו שורה לנכיס ומגנל ועושה לותן היה נח כל קד וקד וכוטל לקת: שדי תומי או שמכי מי שהיה מפזר וזוטק לפכיו שומים תו נללים ליצען כל לקד ולקד היה כוטל לקת: אומר לו לכגזל מה קסרתי לך לח לקקתי ממך חלח שוס לקד וכמלח קרק מכלן ומכלן:

זייפי ומצלי דיכח וכו': יהבה ניהליה ויסכב עמה עד שתהיה מעוברת: עד דקדחא עד שתלמק לזנו: דפרע עשה לו

לך דמא. דעבר במבר' יהיב ארבע ווזי דעבר במיא יהיב תמני ווזי ומנא חדא אתא ההו' כובם איקלע להתם אמרו ליה הב ארבעה ווזי אמר להו אנא במיא עברי א"ל אם כן הב תמניא ווזי לא יהב פרעוהו אתא לקמיה דדיינא א"ל הב אגרא דשקל לך דמא ותמני [ווזי] דעברת במיא. אליעזר עבד אברהם איתרמי להתם פרעוהו אתא לקמיה דדיינא א"ל הבלי' אגרא דשקל לך דמא [שקל גללא] פדעי' איהו לדיינא אמ' מאי האי א"ל אגרא דנפק לי מינך הב ניהליה להאי ווזי דידי כדקיימי קיימי. הכי אתנו ביניהו כל מאן דמזמן גבר' לבי הלולא לשלחו גלימיה הות ההיא הלולא [איקלע אליעזר להתם ולא יהבו ליה נהמא כי בעי למיסעד] אול אליעזר עבד אברהם ויתיב אסיפא דכולהו אמרו ליה מאן אזמינך להכא אמר להההוא דיתיב

פנע כמו פדעתא נמסכת ע"ז: דעבר במיא עונר נרגליו נמים: אמר ליה דייכא לאליעזר מאי הני: אמר ליה אליעזר אגרא דמחייבת לי דשקלי לך דמא הב ליה לההוא גברא דשקל לי דמא וזוזי דידי כדקיימי קיימי ל"א ולוקי כדקאי קאי כך אמר ליה הדיין מי יתן שהיתה כמתקלה: הכי אתנו בהדייהו כל מאן דמזמין (כל גברא) אכסנאי לבי הלולא: לשלחו לגלימיה לפשטו את בגדי אותו האיש שהזמינו: (דיתיב גביה בסעודה) אזל אליעזר עבד אברהם ויתיב אסיפא דכולהו הלך ויצא בסוף כולם: אמרו ליה מאן אזמינך להכא: א"ל

את אומנתן להכא אמר דלמא שמעי בי דאנא
אומינתיה ומשלחי ליה מאניה דההוא גברא שקל
גלימיה ורהט לברא וכן עבד לכלהו עד דנפקי
כלהו ואכלה איהו לסעודתא. הוויא להו אפורייתא
דהוו מגני עלה אורחי כי הוה אריך גייצי ליה
גוץ מתחי ליה. אליעזר עבד אברהם איקלע להתם
אמרו ליה קום גני אפורייא אמר להון נדרא נדרי
מן יומא דמיתת אמא לא גנינ' אפוריא. כי הוה
מתרמי להו עניא יהבו ליה כל חד וחד דינרא
וכתיב שמיה עליה ורפתא לא הוה ממטו ליה
כי הוה מית אתי כל חד וחד ושקל דידיה. הויא
ההיא רביתא דהוה קא מפקא רפתא לעניא
בחצבא איגלאי מלתא שפיוה דובשא ואוקמוה

אליעזר למקן דיתיב גניה את זמנתכי להכא: שקל גלימיה
דיתיב לגני': ורהט לברא שהיה מתירא שלא ישמעו מכאי
המקום שאליעזר אמר שהוא זימנו ולשלחו למחניה הלך ויצא לו
אצל הנכי ואמר כמו כן וכן לכל אחד ואחד עד שאזלי כלהו
ואכל אליעזר כל הסעוד': כי אריך גייצי לי' כשאורך אריך יותר
מן המטה מקצרין אותו נסכין: גייצי לשון גוץ כן שמעתי. ואית
דגרסי גיידי ליה: מתחין ליה עד דמתפרקי לינריו: וכתיב
שמיה עליה כדי שיכיר כל א' ואחד ויכור שלו ויטלנו:
ורפתא לא ממטי לי' התנו שיכיהם שלא יתנו לו פת כדי שיעות
נרעב וכשמת אזיל כל אד ואד ושקיל דינרא דידיה: רביתא
כערה: בחצבא נתון כל שלה כשיולקה לשון מיס: שפיוה

על איגר שורא אתי (דבורי) [זיבורי] ואכלוה והיינו
דכתיב *ויאמר ה' ועקת סדום ועמורה כי רבה ילקוט' יח
ואמר רב יהודה אמר רב על עסקי ריבה:
משנה מרגלים אין להם חלק לעולם הבא שנא' ונת
*וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה קח
במגפה וימותו בעולם הזה במגפה לעולם הבא מדנ' יל
[דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא כו' שנ'
*במדבר הזה יתמו גו' ד"ר עקיבא ר' אלעזר אומר סס
עליהם הוא אומר *אספו לי חסידי גו'] עדת קרח תהלים נ
אין עתידין לעלות שנא' *ותכס עליהם הארץ מדנל סו
בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי
רבי עקיבא רבי אליעזר אומר עליהם אמר
הכתוב *ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל. ש"א ב
גמ' *תנו רבנן עדת קרח אין להם חלק לעולם קט
הבא שנא' *ותכס עליהם הארץ בעולם הזה ע"ב
ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי ר' עקיבא מדנ' סו
ר' יהודה בן בתירא אומר הרי הן כאברהם
המתבקשת שנא' *תעיתי כשה אובד בקש עבדך תלי' קיט
כי מצותיך לא שכחתי. ויקח קרח אמר ריש במסכת מכות

סכו לותה: איגר שורא על גג הקומה: כי רבה על עסקי ריבה: כדרש
רבי יהודה בן בתירא אומר מלי ויאבדו הרי הן כאבדה על גלות ישראל וע"ש
המתבקשת ונאים לעה"נ שכך אמר דוד על נכי קרק
תעיתי כשה אובד בקש עבדך הס תעו כשה אובד ואתה נרקמיך במהרש"א
הרגיס נקש (לקר) עבדך ותניאס לעה"נ: מצותיך לא שכחתי

לקיש שלקח מקח רע לעצמו. קרח שעשה (שנעשה) קרחה בישראל. בן יצהר בן שהרחיח עליו את כל העולם כצהרים. בן קהת בן שקהו שיני מולידיו. בן לוי בן שנעשה לויה בגיהנם וליחשוב נמי בן יעקב בן שעקב עצמו לגיהנם אמר רב שמואל בר יצחק יעקב בקש רחמים על עצמו שנא' *בסודם אל תבא נפשי אלו מרגלי' ובקהלם אל תחד כבודי זה עדת קרח. דתן ואבירם דתן שעבר על דת [אל] אבירם *שאיבר לבבו מעשות תשובה. ואין שישב באנינות פלת שנעשו לו פלאות בן ראובן בן שראה והבין אמר רב און אשתו הצילתו אמרה ליה מאי נפקא לך מינה אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא אמר לה מה אעביד הואי בעצה ואשתבעי

ילקש' מט

ע' נגמ' ובהגהות מגל"מ

זקיימו כל מלותיך כדכתיב כי כל העדה כלם קדושים: מקח רע התקיל נקטטה: שעשה קרחה בישראל שנבלעו: שהרחיח עהכעים: הקהה שיני מולידיו שכתנייזו קנותיו נמעזיו הרעים: בקש רחמים על עצמו שלא יהא כמכה עמהם: אלו מרגלים שלא כתיב בן פלוני בן יעקב: שאיבר לבבו מיזק לנגו כמו מניר לב: שישב באנינות שעשה תשוב' על שהיה עמהם תקלה נעלה: נעשו לו פלאות שכילל מהם: ראה והבין שאין מכהג' כשורה ופירש מהם: אי מר רבה אם יכלת משה מ"מ אתה תלמיד ואם קרית יכלת אתה תלמיד מה לך נשררה זו: הואי (לי) בעצה אני הייתי עמה' נעלה ונשנעתי

לי בהדייהו אמרה ליה ידענא דכולה כנישתא
קדישתא נינהו דכתיב *כי כל העדה כלם קדושים מדנ' שו
אמרה ליה חוב דאנא מצילנא לך אשקיתיה חמרא
וארויתיה ואגניתיה גואי אותיבה על בבא *וסחרתה קי
למויה כל דאת' חוייה הדר אדהכי והכי אבלעו להו:
אתתיה דקרח אמרה ליה חוי מאי קעביד משה רנו
איהו הוה מלכא לאחוה שויא כהנא סס
רבא לבני אחוהי שוינהו סגני דכהנא אי אתיא
תרומה אמר תהוי לכהן אי אתו מעשר דשקליתו
איתון אמר הבו חד מעשר' לכהן ועוד דגייז ליה
למוייכו ומיטלל לכו כי כופתא' עינא יהב במוייכו
אמר לה הא איהו נמי קא עביד אמרה ליה כיון
דכולהו רבותא דידיה אמר איהו נמי *תמות נפשי סופטי' טז

להס *שלס יקרחוכי שך עמהס: דכולה כנישתא קדישין כלס דלס הי'
לכועיס וקלוטיס ולח יכנסו שלי לס לכי פרועה: סחרה למויה כשנע דנל
שערס ויסבה על פתח הבית כל מי שהיה נח לקרוח רוחה רחשה לחר לח
פרועה וקוזר: היח' יכול'
מעשר רחשון דשקליתון לחתון לחר הנו קד מעשרה לכהן: גייז להגילו
למוייכו דכתי' והעבירו תער על כל בשרס ומשקק בכס
כחלו לחתס שוטיס: ככופתא רעי כמו נטולח דכופתח דלחרן
לעיל כגלל הזה לחתס קשוביס בעיניו: עינא יהב עין כתן
בשעריכס כדי שלח יהח נכס נורה כמותו: אמר לה קרק לחיהו
כמי מוזה עלמו גילק כל שערו: כיון דכולא רבותא דידיה הוא
לחיכו קושב לחס גילק עלמו דקלח' לכפשיה תמות נפשי עס פלשתיס

עם פלשתי' ועוד דקאמר לכו עבדיתו תכלתא אי
ס"ד תכלתא מצוה אפיק גלימיה דתכלתא כסינהו
מגלי יד לכלהו מתיבתך היינו דכתיב *חכמות נשים בנתה
ביתה זו אשתו של און בן פלת. ואולת בידיה
תהרסנה זו אשתו של קרח:
רנז *ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים
סס ומאתים מיוחדים שבערה. קריאי מועד
מדנ' טו שהיו יודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים. אנשי
סס שם שהיה להם שם בכל העולם. *וישמע משה
ויפול על פניו מה שמועה שמע אמר ר' שמואל
בר נחמני אמר רבי יונתן שחשדוהו באשת איש
תלים קי שנא' *ויקנאו למשה במחנה אמר רב שמואל
יג' דנדי בר יצחק מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו
הכותב ממשה שנא' *ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ
נמ"ק למחנה. *ויקם משה וילך אל דתן ואבירם אמר
שמות לג ר"ל מכאן שאין מחויקים במחלוקת דאמר רב
מדנ' טו לגזוז שערי כומתס ומה לי נכך שהס מקיימים לפי' מה שלכי
מליה לזקק לגזוז: עכשיו כומתס כלי להפיס דעתס: ועיד דקאמר
לכו עשו פתיל תכלת נלרנע כנפות הנגד ולי סלקא דעתך תכלת
מצוב מפני מה לא יאמר לעשות כל הנגד כולו תכלת: אפיק
גלימא דתכלתא קא לך נגדיס של תכלת וכסינהו לכולהו
מתיבתך וכסה נהן נבית המדרש את וקנורתך:
קנא לאשתו אל תסתרי עם מזה קנוי הייכו התרלה: ונטה לו
מחוץ למחנה ילא מיון למקנה שלא יקנאוהו עוד: מכאן
שאין מחויקין במחלוקת שמקל על כנודו והוא עלמו הלך לנטל

כל המחויק במחלוקת עובר בלאו שנא' *ולא יהיה מדני ו
כקרח וכעדתו רב אשי אמר ראוי ליצטרע כחיב
הכא ביד משה לו וכתיב התם *ויאמר ה' לו עוד שמות ד
הבא נא ידך בחיקך אמר רבי יוסי כל החולק
על מלכות בית דוד ראוי להכישו נחש כתיב הכא
*ויובח אדוניהו צאן ובקר ומריא עם אבן הזוחלת מ"א א
וכתיב התם *עם חמת זוחלי עפר א"ר חסדא כלדניי' נב
החולק על רבו כחולק על השכינה שנ' *בהצותם מדב' כו
על ה'. ואמר רבי חמא בר חנינא כל העושה
מריבה עם רבו כעוש' עם השכינה שנא' *המה שם כ
מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' אמר
רבי חנינא בר פפא כל המתרעם על רבו כאלו
מתרעם על השכינה שנא' *לא עלינו תלונותיכם שמות סו
כי על ה'. אמר ר' אבהו כל המהרהר אחר רבו
כאלו מהרהר אחר שכינה שנא' *וידבר העם מדב' כא
באלהים ובמשה. *עושר שמור לבעליו לרעתו אמר קהלת ה
ריש לקיש זה עושרו של קרח *ואת כל היקום דנרי' יח
אשר ברגליהם א"ר אלעזר זה ממונו של אדם
שמעמידו על רגליו ואמר רבי לוי משוי שלש

מקלוקת: חולק על רבו קולק על ישיבתו: אשר הצו על משה
ועל אהרן בעדת קרח בהצותם על ה' מעלה עליהם הכתוב
כאלו היו קולקין כלפי שכינה: מריבה תגר וקטטה לפטפט בגדו
בדבריו: מתרעם קומר על רבו שנוהג בו מדה כנגדה ומקפה
מכוערת: מהרהר מקפה עליו לדבריו:

מאות פרדות לבנו היו מפתחות של בית גנזיו של
קרח וכולהו אקלידא וקליפי דגילדא:
רנח א"ר (חנא) [חמא] בר חנינא ג' מטמוניות הטמין
סס יוסף במצרים א' נגלתה לקרח ואחד נגלתה
לאנטונינוס בן אסוירוס ואחד גנוזה לצדיקים
לעתיד לבא. ואמר רבי יוחנן קרח לא מן הבלועין
מדנ טו ולא מן השרופים לא מן הבלועים דכתיב *ואת
כל האדם אשר לקרח ולא קרח. ולא מן השרופים
סס כו דכתיב *באכל האש את חמשים ומאתים איש
ולא קרח. במתניתא תנא קרח מן הבלועים ומן
סס השרופים מן הבלועין דכתיב *ותבלע אותם ואת
סס טו קרח. מן השרופים דכתיב *ואש יצאה מאת ה'
ותאכל את החמשים ומאתים איש וקרח בהדיהו:

אקלידי מפתקות: קליפי מכעולים: דגילדא כולם המפתקות והמכעולים של עור היו ולעפ"כ היו ג' מאות פרדות טעונות.

ל"ח דגילדי לגורך מקים והמרלופין וכיסין של עור היו:

לא מן הבלועים ולא מן השרופים אלא נמגפה מת: ולא קרח דמסמים ומלתים היו לבד קרח דכתיב מסמים ומלתים מקתות ואתה ואהרן איש מקטרתו: מן הבלועים ומן השרופים היה שנשרפה כשמתו וגוף קיים ולק"כ כתגלגל עד מקום הבלועים וכבלע דכתיב ותבלע אותם ואת קרח עמהם. ור"י דאמר לא מן הבלועים ולא מן השרופים דרים ליה להאי ואת קרח לאחריו ואת קרח נמות הנלה נמגפה: וקרח בהדייהו דכתיב ותאכל את מסמים ומלתים ואת לרנות קרח עמהם כך שמעתי. ואית דמפרשי

אמר רבא מאי דכתיב *שמש ירח עמד זבולה רנט
לאור חציך יהלכו מלמד שעלו שמש סס
וירח לזבול אמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה מנקוק ג
דין לבן עמרם נצא ואם לאו לא נצא עד שזרק
בהם חצים אמר להם בכבודי לא מחיתם בכבוד
בשר ודם מחיתם והאידנא לא נפקי עד דמחו
להו. דרש רבא מ"ד *ואם בריאה יברא ה' ופצתה מדנ' סו
האדמה את פיה אמר משה לפני הקב"ה אם
בריאה גיהנם מוטב ואם לאו יברא ה' למאי
אילימא למיברי ממש והא *אין כל חדש תחת קהלת מ
השמש אלא לקרובי פתחא. *ובני קרח לא מתו מדנ' כו

וקרק נהדייהו מדכתי' מקריבי הקטרת וקרק ממקריבי הקטרת
היה לכתיב קמצים ומחתים מקתות וחתה ולהרן לים מקתתו:
שמש ירח עמד זבולה לעיל מיכיה כתיב תנקע חרן נזעת
נקיעת החרן שכנלעו נקרקע שמם וירק עלו לאותו רקיע
שמעו זבול ולמרו להקב"ה לפי חתה עושה דין לבן עמרם
מקרק ועדתו: לא נצא ונלחם לעולם: בכבודי לא מחיתם
שהרי בכל יום מלכי מזרק ומערב נזעה שמניחים כתריהם
בראשם מזתקויים לקמה: והאידנא לא נפקי עד דמחו להו
שכך גזר עליהם המקום כך שמעתי: ל"א והלילכא לא נפקי
מלקר שרצו שהקפיד הקב"ה [על] שלא מיקו לכבודו עד דמקו
להו לא נפקו שקצו לכבוד המקום על בני אדם שמזתקויים לשמם
ולירק: אין כל חדש תחת השמש ולי גיהנם לא אברי עד
ההוא שעתא הוה ליה קדם: לקרובי פתחא שיקרב פתקה של

ס' הספיכ' וע"ש במהרש"ל ע' נ"ב לגדה כח

תנא משום רבי אמרו מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קאזילנא באורחא אמר לי ההוא טייעא תא ואחוי לך בלועי דקרח וכו':

כל המלחל רם עם ע"ב מדב' יד תלי' נה

פיסקא דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא. תנו רבנן דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא שנא' *במדבר הזה יתמו ושם ימותו יתמו בעולם הזה ושם ימותו לעולם הבא ואומר *אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי דברי רבי עקיבא רבי אליעזר אומר באין הם לעולם הבא שנא' *אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי [באפי] נשבעתי וחוזרני בי רבי יהושע בן קרחה אומר לא נאמר פסוק זה אלא כנגד דורות הבאים אספו לי חסידי אלו צדיקים שבכל דור ודור

סס כ הספיכה וע"ש במהרש"ל

גיהכס ותפתק התרן במקום סהס: נתבצר מלשון עיר בלורה התקין להס הקב"ה מקום גבוה שלא העמיקו כל כך בגיהכס ולא מתו:

באפי לא גרסינן: ואומר לעיל מיניה קרח לרבעים שנה לקוט נדור דהייכו דור המדבר: כורתי בריתי עלי זבח והייכו דור המדבר שכרתו ברית על מקום עלי זבחים ושלמים דכתיב ויזבחו זבחים שלמים וכתיב ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם: נשבעתי וחוזרני בי והייכו אשר נשבעתי בלשי מפני כעסי כשבעתי ומתקרע לבי:

כורתי בריתי אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו
עצמן לתוך כבשן האש עלי זבח אלו רבי עקיבא
וחביריו שמסרו עצמן לשחיטה על דברי תורה
רבי שמעון בן מנסיא אומר באים הם לעולם
הבא שנא' *ופדויי ה' וישובון ובאו ציון ברנה. ישעי' לה
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שבקיה
ר' עקיבא לחסידותיה שנא' *הלוך וקראת באזני ירמי' ג
ירושלים לאמר וכרתי לך חסד נעוריך אהבת
כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה
[ומה אחרים באים בזכותן הם עצמן לא כל שכן]:
[משנה] עשרת השבטים אינם עתידין לחזור רסא
שנא' *וישליכם אל ארץ אחרת כיום דברי' כט
הזה מה היום הולך ואינו חוזר אף הם הולכים
ואינם חוזרי' דברי רבי עקיבא רבי אליעזר אומ'
אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן למיתה בשביל בריתו
של מקום: ופדויי ה' אלו דור המדבר שנפלו מתכריס: שבקיה
ר' עקיבא לחסידותיה שהיה רגיל לזכות את ישראל והשתא
מחייב להו דאמר לעיל דור המדבר אין להם חלק לעה"ב לקמן
מפרש מאי חסידותיה: שנא' הלוך וקראת כלומר שהרי היה
יכול לדרוש שים להם חלק לעה"ב דכתיב הלוך וקרית וגו':
עשרת השבטים שהגלה סנחריב שנאמר ויכפס נחלק ונקנור
כהרי גוזן וערי מדי: אין עתידין לחזור ממקום שגלו והא
דאמרינן בגמרא דירמיה הקזירן לא שהקזירן כולם אלא מקצתם
הקזיר: שנאמר וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה שכך גזר
הקב"ה שכיון שעזבו את תורתו הוא מגלה אותם כיום הזה:

כיום הזה מה היום מאפיל ומאיר אף הם שאפילת
להם [כך] עתידה להאיר עליהם: גמ' תנו רבנן
עשרת השבטים (אינם עתידין לחזור) [אין להם
חלק לעה"ב] שנא' *ויתשם ה' מעל אדמתם
דברי' כט בעולם הזה וישליכם אל ארץ אחרת לעול' הבא
דברי רבי עקיבא רבי שמעון בן יהודה איש כפר
עכו אומר משום רבי שמעון אם מעשיה' כהיום
הזה אינם חוזרי' ואם לאו חוזרים רבי אומר באים

מה היום מאפיל נתקו לפל ונלהריס מחיר ח"כ נערך לפל
והולך ולמקיתו מחיר לף עשרת השבטים (לין) עתידים לחזור
להיות להם חלק לעולם הבח לח נבכיהם ובני נכיהם קאמר חלח
לותם שגלו הם עלמם לין להם חלק לעולם הבח שרשעים גמורים
הם לפל נכיהם ודורות הבאים זוכין ומזכין מ"ר: וישליכם אל
ארץ אחרת משמע שיהיו כולם גולין במקום לקד לל לרץ לחרת
והייכו עשרת השבטים שהגלה סנחריב והושינם במקום לקד
כדלמרינן שהוליכם למדינת לפריקח לפל שכי השבטים לח גלו
למקום לקד ללח כתפזרו בכל המדינות ועליהם הוח לומר
לשרקה להם ולקבלם. ה"ג מתכיתין עשרת השבטים לין עתידין
לחזור: ה"ר עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא
הייכו ליעות היחיד שלח יקבלם עם שחר גליות לפי
שספרו בגנות ח"י כדאמרין לעיל כי מטו שום כו' ובדבר הזה כעכשו
מרגלים: רבי שמעון אומר מחי כהיום הזה לומר לך לם
מעשיהם כהיום הזה לח יהח להם חלק לעה"ב: ואם לאו שיחזרו
בתשובה יחזרו גם הם מגלות ויש להם חלק לעולם הבח:

ישעי' כו הם לעולם הבא שנא' *ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שבקיה רבי עקיבא לחסידותיה שנא' *הלוך ירמיה ג וקראת את (כל) הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משובה ישראל נאם ה' ולא אפיל פני בכם כי חסיד אני נאם ה' ולא אטור לעולם מאי חסידותיה דתניא קטני בני רשעי ישראל אין באין לעולם הבא שנא' *כי הנה היום בא בוער כתנור מלאכי ג והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא ישאיר להם שורש וענף שורש בעולם הזה וענף לעול' הבא דברי רבן גמליאל רבי עקיבא אומר באים הם לעולם הבא שנא' *שומר פתאים ה' שכן קורין מלי' קמ בכרכי הים לינוקא פתיא ואומר גודו אילנא וחבלוהו דכיתל ד ברם עיקר שרשוהי בארעא שביקו ואלא מה אני

האובדים בארץ אשור חלו עשרת השבטים והכלבים נחרץ מלרים חלו דור המדבר וכן לשון התוספתא ולא שמעתי עוד: שובה משובה שכל ישראל עתידין לחזור: קטני בני וכו' רשעים עלמן פשיטא לחין להם חלק לעה"ב כדחמרינן בפרק בתרא דכתובות רפחים בל יקומו מי שמרפה עלמו מדברי תורה חבל בניס שלהם קטנים ולא קטלו פליגי בהו: שורש וענף חלו בניס קטנים שלהם: שורש בעה"ז שימותו כפליס וענף לעולם הבא שחע"פ שחנותיה' היו רשעי' הס לא קטלו: עיקר שרשוהי בארע' שביקו חלו הבניס קטנים שחע"פ שחנו' לין להם חלק חקנה

מקיים לא יעוב להם שורש וענף שלא יניח להם לא מצוה ולא שיורי מצוה. דבר אחר שורש זו נשמה וענף זה הגוף. אבל קטני בני רשעי אוה"ע ד"ה אין באין לעוה"ב. ור"ג נפקא לי' *מותאבד כל זכר למו:

רסב ס"ס איתמר קטן מאימתי בא לעולם הבא רבי חייא ורבי שמעון בר רבי חד אמר משעה שנולד וחד אמר משעה שס"פר מאן דאמר משעה שנולד שנא' *יבואו ויגידו צדקתו לעם נולד כי עשה ומאן דאמר משעה שס"פר דכתיב *ורע יעבדנו יסופר לה' לדור. איתמר רבינא אמר

ילי' כג
ס"ס

ים להס: שלא יניח להם הקב"ה: לא מצוה ולא שיורי מצוה לא מצוה קמורה ולא מלוה קלה הכל יהא מעניר ומצלס צכרס לחלתר כדי לטורדן מן העולס: זו נשמה צמעמדת הגוף כצורס צמעמיד החילן: אבל קטני בני רשעי אוה"ע דווקא קאמר רשעי דחלו מסידי חוה"ע פליגי בה ואיכא למ"ד הן עלמן נחין ואיכא למ"ד חיכן נחין כדאמרן לעיל (דף קה) (אר"ח) יטובו רשעים לשחולה כל גוים צבקי אלהים מכחן צחין להס חלק [לעה"נ] א"ל ר' יהושע וכי כאמר בכל גויס והלא לא כאמר אלא כל הגויס צבקי אלהים הא חין צבקי אלהים ים להס חלק [לעה"נ]: ה"ג אבל קטני רשעי חוה"ע דברי הכל חין נחין: מותאבד כל זכר למו נפקא לי' כלומר לתכא דבריתא והאי דנפקא לי' ד"ה היא דהא צורס וענף מינעי לי' למר כדאית לי' ומר כדאית לי':

זרע יעבדנו יסופר לה' לדור זרע המספר יענדנו לה' לדור

משעה שנורע דכתיב ורע יעבדנו. רב נחמן בר
יצחק אמר משעה שנימול דכתיב *עני אני וגוע תלי' פמ
מנוער נשאתי אימיך אפונה. תנא משום רבי
מאיר משעה שיאמר אמן שנא' *פתחו שערים יסעי' כו
ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי שומר
אמונים אלא שאומר אמן *מאי אמן אמר רבי קיא
חנינא אל מלך נאמן:
*לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי רסג
חק אמר ריש לקיש למי שמשייר אפי' סס
חק אחד אמר [ליה] רבי יוחנן לא ניחא למריהו יסעי' פ
דאמרת עליהו הכי אלא אפילו לא (עשה) [למד]

ודור שיקזור לו ויהיה: משעה שנורע משעה שנקלט הזרע
נמעי משם אפילו הפילה אמו וכמקה יש לו קלק לעתיד דכתיב
זרע יעבדכו והכי אמרינן בכתובות בפרק בתרא בגלתי יקומון
לרגות כפלים: עני אני וגוע מנוער אף על פי שעכי אכי גויעתי
מצידה [גויעה] ורחוי לומר עליו ויגוע ויאסף כלומר שזוכה אכי
לעתיד לבא כלדיקים שכא' בהן גויעה ומחייתי משעה שאכי
כוסא אימיך ופקידך אפונה מתגלגלת ומכוכה עלי והייכו מילה
(שבשכר) [שבשרו] שאכו משמרים מחייתו של הקב"ה: אפונה
למון אופן: מאי אמן כשעוכין על ברכה אמן היאך משמע קבלת
ירלת שמים: (אמן) אל מלך נאמן בכוטריקון שמאמין עליו
הקדוש ברוך הוא:
למי שמשייר אפילו חק אחד מלשומרו כיולן בגיהכס: לא
ניחא למריהו אין הקב"ה רולה שתהא בן את ישראל כל

ולא חק אחד. *והיה בכל הארץ נאם ה' פי שנים בה יכרתו ויגועו והשלישית יותר בה אמר ריש לקיש שלישי של שם א"ל רבי יוחנן לא ניחא ליה למרייהו דאמרת עליהו הכי אלא אפי'

כך לכף קונה: פי שנים בה יכרתו ויגועו והשלישית יותר בה: אמר ריש לקיש שלישי של שם שבני חלקים של כל העולם יהיו נכרתים וחלק שלישי יותר בה ומי זה חלק שלישי כל שלשים שים לשלם חנו משלשים שמכה כפרדו כל העולם ושלשה נכים היו לו הרי שלים נכיו שם ושלישי של שם הוא חרפכשד כדכתיב בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם ומסתמ' בזרעו של חרפכשד יהיה אחרית הוחיל וישראל יצאו ממנו ושלישי של חרפכשד שהוא שלישי של שם שהוא שלישי של כה יותר וכל העולם יכרת ולעתרי ריש לקיש כמלאו ישראל מתמעטין ניותר שמחרפכשד יצאו ישראל כדקתניא (בגרסת) [בפ' כה] חרפכשד הוליד את שלח ושלח הוליד את עבר ועבר הוליד את פלג עד שנחסם וכשאתה מחלק לג' חלקים זרעו של חרפכשד כגון בני ישראל וישמעאל שהם בני אברהם ובני לוט ובני הרן וכן אחר החומות שיצאו ממנו לג' חלקים שמא ישראל יהיו מרובין וקרובי להיות ככגד כולם ולא יגיעו כל זרע חרפכשד להיות פי שנים אלא אם כן ישראל משלימין רובם או קלים וכמלאו ישראל מתמעטין בתוך פי שנים: לא ניחא ליה למרייהו להקב"ה שאתה ממעט אותם כ"כ אלא אפי' שלישי של כה בלומר [מכל בני כה שהיו] מכל העולם כולו יותר השלים ומסתמא אותו חלק השלישי שישראל בו יהיה אחרית ואם אין ישראל מרובין כ"כ

שלישי של נח *כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי ירמיה יג
אחכם אחד מעיר ושנים ממשפח' אמר ריש לקיש
דברים כתבן א"ל רבי יוחנן לא ניחא ליה
למרייהו דאמרת עליהו הכי אלא א' מעיר מוכה
כל העיר כולה ושנים ממשפחה מוכין כל המשפחה
כולה יתיב רב כהנא קמיה דרב ויתיב וקאמר
דברים כתבן א"ל רב לא ניחא ליה למרייהו
דאמרת להו הכי אלא אחד מעיר מוכה כל העיר
שנים ממשפחה מוכין כל המשפחה חוייה דהוה
קא חייף רישיה וסליק ויתיב קמיה דרב א"ל *לא חיוב כח
ימצא בארץ החיים א"ל מילט קא לייטרח לי
ו"ל קרא קאמינא לא תמצא תורה במי שמחיה
צמו עליה תנא ר' סימאי אומר נא' *ולקחתי אחכם שמות ו
י לעם ונאמ' *והבאתי אתכם מקיש יציאתן ממצרי' שם
ביאתן לארץ מה ביאתן לארץ שנים משש' רבוא
היות לק' מצלמה שנעול' יהיו הגרים וקסידי חוה"ע להצלים
צלים ולס הס מרובים להיות יותר מקלק הצליבי יתמעטו קלת
ו"מ לרבי יוקכן חין ישראל מתמעטין כ"כ כמו לדברי ר"ש בן וע' רש"י
קיים: דברים כתבן צלח לקד מעיר ושכים נגמ' ל"ל
משפקה: ולקחתי אחד מעיר נשניל קסיד ל' שים נעיר לקק
ל העיר כולה: חוייה רב לרב כהנא: דקא חייף רישיה קופף
לחנו ומעדן נעלמו נשעה שהיה לו ללמוד תורה: לא תמצא
בארץ החיים משמע שמקללו לא תנח לעה"נ: נאמר נפרשת
ישראל ולקחתי אתכם לי לעם וכתיב בתרי' והנחתי אתכם אל
האדמה: מה ביאתן לארץ שנים משש' רבוא צלח כשתיירו

אף יציאתן ממצרים שנים משׁשׁים רבוא. אמר
שמות ג רבא וכן לימות המשיח שנא' *וענתה שמה כימי
נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים:
רסד תניא [אמר] ר' אליעזר בר' יוסי (אומר) פעם אחת
סס נכנסתי לאלכסנדריא של מצרים ומצאתי
זקן אחד ואמר לי בא ואראך מה עשו אבותי
לאבותיך מהם טבעו בים מהם הרגו בחרב מהם
מעכו בבנין ועל דבר זה נענש משה רבינו שנא'
שמות ה *ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם

מצרים רבוא נילקו מלרים חלק שכי לכלים יהוצע וכלב
כדלמריכן בב"ב בפרק יש כוקלין. לל כגזרה גזרה לל בפקות
מעשרים ולל ביותר מששים שכה בהכך כמי ששים רבוא שכמכו
במדבר לל לקבוב לל פקות מבן עשרים ולל יותר מבן ששים
שכה מ"ר: אף יציאתן ממצרים שנים משׁשׁים רבוא שמכל
ששים רבוא שהיו במלרי' לל כשתייר מהם חלק שכים בלבד
ולותם שכים של ששים רבוא עלו לששים רבוחות נילקו ל' מששים
רבוא שהיו בהם והשאר מתו כולם בשלשת ימי לפילה שלל יהו
מלרים רולים במפלתן של ישרחל: וכן לימות המשיח שלל
ישלרו מכל ששים רבוא חלק שכים: וענתה שמה כימי נעוריה
וכיום עלותה מארץ מצרים עכיים ושפלי' יהיו כימי עלותה
מחרץ מלרים:
מעכו בבנין היו נוכין לותם במקום לבכים: ועל דבר זה
נענש משה רבינו שכשרחה שכעשה לישרחל כך התקיל
להתרעם ולהרהר לפני הקב"ה לומר מפה לפני הקב"ה ומלז

זה א"ל הקב"ה חבל על דאבדין ולא משחכחין
רבה פעמים נגליתי לאברהם יצחק ויעקב באל
שדי ולא הרהרו על מדותי ולא אמרו לי מה שמך
אמרתי לאברהם *קום התהלך בארץ לארכה ילקוט יג
לרחבה כי לך אתננה בקש מקום לקבור את שרה
לא מצא עד שקנה בר' מאורה שקל כסף ולא
הרהר על מדותי אמרתי ליצחק *גור בארץ הזאת שם כו
אהיה עמך ואברכך בקשו עבדיו מים לשתות
לא מצאו עד שעשה מריבה שנא' *ויריבו רועי שם
רר עם רועי יצחק לאמר לנו המים ולא הרהר
אחר מדותי אמרתי ליעקב *הארץ אשר אתה שם כח
שוכב עליה לך אתננה בקש מקום לנטוע אהלו
לא מצא עד שקנה במאה קשיטה ולא הרהר
אחר מדותי ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת
לי מה שמך בתחלה ועכשיו אתה אומר לי *והצל שמות ס
לא הצלת את עמך עתה תראה אשר אעשה

מתי וגו': א"ל חבל על דאבדין ולא משחכחין הפסד גדול
ם על קסידים שאבדו ואיכי יכול למלוח לקדרים קסידים כמותם
חין לתה כאברהם יקק ויעקב שלח הרהרו לקר מדותי: אל
שדי שאמרתי לו מכי אל שדי פרה ורבה וגו' מכי אל שדי התהלך
פני והיה תמים והייתי מנטיקו שכל ארץ ישראל לו ולזכיו ולח
דו מה שמך כמו שעשית לתה: בתחלה אמרת לי מה שמך
כשיו הרהרת על מדותי ואמרת והלא לח הלנת לת עמך:
טוע אהלו כמו ויטע להלי לפדנו ולשון נטיעה שייך בלהל:
עתה תראה הפעם תרלה כפלאות שאני עושה להם:

לפרעה במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה
במלחמת ל"א מלכים:

*וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו מה ראה משה
ר' חנינא בן (גמליאל) [גמלא] אמר ארך
אפים ראה ורבנן אמרי אמת ראה תני' כמאן דאמר
ארך אפים ראה דתניא כשעל' משה למרום מצאו
להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים אמר לפניו
רבש"ע ארך אפים לצדיקי' א"ל אף לרשעים אמר
לפניו רשעים יאבדו א"ל השתא חזית דמבעי לך
כשחטאו ישראל א"ל לא כך אמרת לי ארך
אפים לצדיקים *אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת
לי אף לרשעים והיינו דכתיב *ועתה יגדל נא
כח ה' כאשר דברת לאמר רבי חגי הוה סליק
ואויל בדרגא דבי רבה בר שילא שמעיה להההוא
ינוקא דאמר *עדותיך נאמנו מאד לביתך נאוה

מה ראה על מה מדה של י"ג מדות רחם והסתכוה: אמת
ראה רחם במדותיו שנקרא חתם וכתיב שכתקיינו ישראל
כלייה אם הוא כן אותם נדין גמור ומיהר להתפלל עליהם שלא
יהא כן אותם לפי מעשיהם: ה"ג תכיף כמ"ד מרן אפים רחם
דתכיף כשעלה מזה למרום וכו' אמר לו רשעים יאבדו ולא יהיה
לך ארך אפים עליהם: א"ל הקב"ה לא אמרת ארך אפים
לצדיקים ולא לרשעים: אמר לפניו וכו' והסתא מסתברא כמ"ד
ארך אפים רחם שכיון שרא' מדה זו בהקב"ה שהוא ארך אפים
אף לרשעים שמא:

קדש ה' לאורך ימים וסמיך ליה *תפלה למשה תלים צ
וגו' אמר שמע מינה ארך אפים ראה:
אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא עתיד הקב"ה רס
להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק וכו': סס
(כמ"ש במגילה פ"א מאמר כד)
משנה אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעולם סס
הבא שנא' *יצאו אנשים בני בליעל דברי' יג
מקרבך וידיחו את יושבי עירם וגו' וכו'. כליל לה'
אלהיך אמר רבי שמעון אמר הקב"ה אם אתה
עושה דין בעיר הנדחת מעלה אני עליך כאלו
אתה מעלה עולה כליל לפני. *ולא ידבק בידך סס
מאומה מן החרם שכל זמן שהרשעים בעולם
חרון אף בעולם אבדו רשעים מן העולם נסתלק
חרון אף מן העולם:
תנו רבנן *החרם אותה פרט לנכסי צדיקים רסו
שבחוצה לה ואת כל אשר בה לרבות נכסי קיב
צדיקים שבתוכה. שללה ולא שלל שמים. *ואת דברי' יג
סס

ה' לאורך ימים הייכו מדת ארך אפים ועליה אמ' משה עדותיך
כאמכו מלך שרצה לומו בקורב ופסוק זה משה רביכו עליו השלום
לאמרו לכתיב לעיל מיכיה תפלה למשה איש האלהים:
יצאו אנשים בני בליעל מקרבך שאין להם חלק לעה"ב:
החרם [אותה] פרט לנכסי צדיקי' שבחוצ' לה שאם היו לדיקי'
בריס בתוכה והוו להו נכסים מופקדים במקום אחר
ניד אחרים אין מקדימין אומם אצל נכסים שיש להם בתוכה

כל שללה לרבות נכסי רשעים שבחוצה לה.
אמר ר' שמעון מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקי'
שבתוכה ואבדו מי גרם להם שידורו בתוכה
ממונם לפיכך ממונם אבד:

רסח *ויושבע יהושע בעת ההיא לאמ' ארור האיש
קיג לפני ה' אשר יקום ובנה את העיר הזאת
סס את יריחו גו' (ממשמע שנאמר העיר הזאת איני
יהושע ו יודע שהוא יריחו אלא מה ת"ל יריחו) [תניא]
לא יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על
מ"ק מו שם יריחו דכתיב *בימיו בנה חיאל בית האלי
את יריחו באבירם בכורו יסדה ובשגוב צעירו

העיר מקרימין לותס וטעמא מפורש לקמן: אמר רבי שמעו
מפני מה אמרה תורה וכו' דכל דוכתא דרש רבי שמעו
טעמא דקרא:

ה"ג ויושבע יהושע לאמר ארור האיש וגו' וקרא דרש וחזי
בנכורו ייסדכה ובלעירו יציב דלתיה כמיתניל לבנותה
ימות בכורו וכמיעמיד דלתיה ימות בנו הקטן: לא יריחו על
שם עיר אחרת אלא יבנה יריחו ויסבב שמה על שם עיר לקדת
ולא עיר אחרת על שם יריחו אלמי' בנה עיר לקדת וקרא
יריחו לסוף לבנותה אלמי' שם יריחו ימקה לעולם: כתיב
בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחו בימיו אל לקלקל עב
שעבר על האלה קרא ליה בית האלי: את יריחו ולא יריח
עלמה בנה אלא עיר לקדת בנה (על יריחו) שקרא לה שם יריח
ולא לתפרש הא מכא ליה: באבירם בכורו יסדה לגירס רשע

הציב דלתיה. תניא באבירם בכורו רשע לא היה לו ללמוד בשגוב צעירו רשע היה לו ללמוד אבירם ושגוב מאי עביד הכי קאמר באבירם בכורו [לא] היה לו ללמוד לאותו רשע בשגוב צעירו ממשמע שנא' באבירם בכורו איני יודע ששגוב צעירו מה תלמוד לומר שגוב צעירו מלמד שהיה מקבר והולך מאבירם עד שגוב. אחאב שושביניה הוה אחא איהו ואליהו למשאל [בשלמא] בי טמיא יתיב וקאמר דלמא כי לט יהושע הכי ליט לא יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו א"ל אליהו אין א"ל אחאב השתא לווטא דמשה לא קא מקיימה דכתיב *וסרתם ועבדתם וגו' וכתיב וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר וגו' והתוא גברא אוקים ליה ע"ו

דברי' י

כשמת אבירם הרשע לא היה לו לאיזבל ללמוד שלא לנגוח את יריקו: אבירם ושגוב מאי עבוד דקרי להו רשע': בשגוב צעירו היה לו לאותו רשע ללמוד לכיון שקבר בתקלתו אבירם היה לו לחזור בו שלא יעמוד שגוב לעירו ומלתא בחכפי כפשיה הוא ולא דרשה: ממשמע שנא' באבירם בכורו השתא מתמה אקרא איכי יודע שגוב לעירו שלא מה ת"ל שגוב לעירו שהיה קובר והולך מאבירם ועד שגוב שהוא לעיר מכולם: אחאב שושבינו מוהבו של איזבל היה לחתן: בי טמיא [וי"ח בי טעמא] בית התבל שמטעימין לותו בדברים לבקשו ובכמה לוכחין כתיב בנבוחדנצר רבה טמיא בלע"ז (לשון חקר טמא לינו

נרש"י נגמלא יש כאן גילוי אמרת

על כל חלם וחלם ולא שביק ליה מטרא למיול
מיסגד ליה לווטתא דיהושע תלמידיה מיקיימד
מיד *ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד גו' חי ה'
אלהי ישראל גו' אם יהי' גו' טל ומטר וגו' בעא רחמי
ויהבו ליה אקלידא דמטר וקם ואזל *ויהי דבר
ה' אלי לאמר לך מזה ופנית לך קדמה ונסתרת
בנחל כרית וגו' והעורבי' מביאים לו לחם ובשר
בבקר מהיכא א"ר יהודה אמר רב מבי טבחי
דאחאב ויהי מקץ ימים ויבש הנחל כי לא היה
גשם בארץ כיון דחזא דאיכא צערא בעלמא כתיב
ויהי דבר ה' אליו לאמר קום לך צרפתה [וכתיב]
ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת
הבית בעא רחמי למיתן ליה אקלידא דתחיית
המתים אמרו ליה שלש מפתחות לא נמסרו
לשליח של חיה ושל גשמים ושל תחית המתים

מ"מ יז
מ"מ כולם
ינקידה
מיגרינן

מגל נחותיו' הקטנ"ק ומלנ"ס טמא מגע): על כל חלם וחלם
שורה [שורה] של ערוגה מקום גדוה הוא: ולא שביקא מטרא
מיזל ומסגד מרוב גשמים הבאים לעולם אין מכניסין אותי לילך
להשתקוות לע"ז מתוך שהדרכים מלוכלכים בטיט: מיד ויאמר
אליהו חי ה' אם יהיה השנים האלה מטר וגו' הוי קרי
סמוך לקרי דקיימל בית הלי: אקלידא דמטרא מפתח של
מטר: כיון דחזא הקב"ה דאיכא בערא בעלמא: א"ל לאליהו
לך לצרפתה לגלגל הדבר שיקזיר לו מפתח של מטר כדקא מפרש
ומזיל: ג' מפתחות לא נמסרו ביד שליח על כל הגולות

ואמרו שתים ביד תלמיד ואחד ביד הרב אויתי
תאי ושקיל תאי וכתיב מיד *לך הראה אל אחאב מ"ק יח
ואחנה מטר:
דרש ההוא גלילאה קמיה דרב חסדא משל רכט
דאליהו למה הדבר דומה לגברא דטרקיה סס
לגליה ואבדה למפתחיה דרש רבי יוסי בצפורי
אבא אליהו *קפדן הוה [רגיל למיתי גבי'] איכסי סס ע"נ
מיניה תלתא יומי ולא אתא כי אתא אמר ליה
אמאי לא אתא מר א"ל קפדנא קרית לי א"ל הא
דקמן קפיד מר: פיסקא *ולא ידבק בידך מאומה דברי' יג

אל הקב"ה יש מפתחות וכמסרו ביד אלוקים הממונים תחת אלמה
מפתחות יש לו בידו אלף מיכה אליך עליהם מנרחצית אלף בידו
הם ולא רצה למסור אליך עליהם וקאמר הקב"ה לאליהו אותן
אלמה מפתחות עבמתי בידי מנרחצית ולא מכיתי אליך עליהם
אלף אותך עשיתי ממונה על אחד מהם ועתה תשאל מפתח שכי
יאמרו ב' ביד תלמיד ואחד ביד הרב:
דטרקיה לגליה שסגר שער אלו ואבדיה למפתחיה כך עשה
אליהו (כתל מפתח אל גשמים שהיה השער) [כעל
לשערי מטר] ולבסוף אחד המפתח אל גשמים אלף כפתח השער
אל מטר על ידו דכתיב לך והראה אל אחאב ואחכה מטר ולא
כתיב ותן מטר: אבא אליהו קניני וגדולי: היה קפדן שכעס
על אחאב ואמר חי ה' אם יהיה השנים האלה טל ומטר:
איכסי מיניה שהיה רגיל למיתי לבי מדרשו כל יומא ולא אתא
בתלתא יומי: א"ל ר' יוסי: הא דקמן דקא קפיד מר הדי על

מן החרם כל זמן שרשעים בעולם חרון אף בעול׳.
מאן רשעים אמר רב יוסף גנבי. תנו רבנן רשע
תהלי יח בא לעולם חרון אף בא לעולם שנא׳ *כבא רשע
באגם בוז ועם קלון חרפה רשע אבד מן העולם
משלי יא טובה בא לעולם שנא׳ *ובאבוד רשעים רנה.
צדיק נפטר מן העולם רעה בא לעולם שנאמר
ישעי׳ נז *הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד
נאספו באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק
ישעי׳ ס צדיק בא לעולם טובה בא לעול׳ שנא׳ *זה ינחמנו
ממעשינו ומעצבון ידינו:

דבר שחמרתי עליך חתה מקפיד שלא נחת חלי שלשה ימים:
מפני הרעה קודם שתגיע הרעה הגדיק כאסף מכלל לכיון
שמת הרעה נחה: אבל צדיק בא לעולם פסקה הרעה שכל׳
זה יכחכו:

השמטה במס' ב"ק פ' הגוזל ומאכיל שפח אחר סי' מד

קיג ע"ב

תניא ר' פנחס בן יאיר אומר במקו' שיש חילול השם אפי' אבידתו אסורה. אמ' שמואל טעותו מותר כי הא דשמואל ובן מגוי לקנה דדהבא במר דפרזלא בד' ווי ואבלע ליה חד ווא: רב כהנא ובן מגוי ק"ך חבית' בק' ואבלע חד וו'. א"ל חוי דעלך קסמיכנא. רבינא ובן איהו וגוי דקלא לצלחא. א"ל לשמעי' קדי' ואיתי מעיקר' דגוי מניינ' ידע: רב אשי הוה אויל באורח' חוי שיבשא דגופני בפרדים' ותלו בה קיטופי דעינבי. א"ל לשמעי' ויל חוי אי דגוי נינהו איתי לי אי דישראל לא איתי לי. שמע ההוא גוי דהוה יתיב בפרדים' א"ל דגוי שרי. א"ל גוי שקיל דמי וישראל לא שקל דמי:

טעותו מותר. היה גוי קייב לישראל וטעה בקצבון לו צמליע דליכא קילול ה': לקנה דדהבא במר דפרזל' מזרק צל זהב בקזקת צל כקוצת: ואיבלע לי' זוז' ועוד טעו' לקר צעיכב זוז מדמיו והטעהו בקצבון צלקח ג' בזקו' ד': וא"ל רב כהכא לגוי קזי דעלך סמיכב' ליכי מוכה לומס כדי להודי לותך מן הקצד ל"ח גוי לאמר לישראל קזי דעלך סמיכב' זו צמעתי: לצלחא לנקע: מעיקר' פסקין לכל העיקר קק לכרכך צהן עבין: דגוי מניינ' ידע מכין הפסקין מכה חצל לא כתן עיכיו כמ' דקין וכמה גסין ים: שבשה זמורות: קטופי חצכולות: